DEVİR GAZETESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRK KÜLTÜR TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Gülşah ÖZALKAN

Eskişehir 2020

DEVİR GAZETESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRK KÜLTÜR TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülşah ÖZALKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tarih Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Sedat BİNGÖL

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Gülşah ÖZALKAN'ın "Devir Gazetesi'nin Transkripsiyonu ve Türk Kültür Tarihi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı tezi **06 Temmuz 2020** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Tarih Anabilim Dalı nda, yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

		İmza
Üye (Tez Danışmanı)	**: Doç. Dr. Sedat BİNGÖL**	
Üye	**:Prof. Dr. Ayla EFE**	
Üye	**:Doç. Dr. Hayrettin PINAR**	

Doç. Dr. Mustafa KARACA
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

DEVİR GAZETESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRK KÜLTÜR TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülşah ÖZALKAN

Tarih Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2020

Danışman: Doç. Dr. Sedat BİNGÖL

Gazeteler; bir toplumun kültürel, ekonomik, siyasi, dini gibi birçok alanında bilgi aktarıcısıdır bu sebepledir ki Osmanlı dönemindeki toplumun durumunu değerlendirebilmemiz açısından o dönemde çıkarılan yayın organlarına bakmakta büyük yarar vardır.

Osmanlı Devleti'nde gazete yayımcılığı gayrimüslimler aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Bu sebeple Mehmed Sâlim Efendi tarafından çıkarılan Devir Gazetesi İzmir' de çıkarılan ilk özel Türk gazetesi olması sebebiyle büyük önem arz etmektedir. Devir Gazetesi Aydın Vilayeti, İstanbul ve diğer vilayetlerdeki siyasi, ekonomik, dini, kültürel birçok alana değinmekle beraber "Havadis-i Hariciye" başlığı altında Osmanlı Devleti sınırları dışındaki birçok şehirde meydana gelen olaylara da yer vermiştir. Bu sebeple transkripsiyon ve değerlendirmeden oluşan bu çalışma dönemin toplumsal yapısının anlaşılmasına fayda sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Devir, Mehmed Sâlim, İzmir, Gazete

ABSTRACT

The Transcription of Devir Newspaper and Evaluation of it in Terms of Cultural History of Turkey

Gülşah ÖZALKAN

Department of History

Anadolu University, Institue of Social Sciences, Haziran 2020

Supervisor: Doç. Dr. Sedat BİNGÖL

Newspapers; It is the reason for knowledge transfer of a society in aspects such as cultural, economic, political and religious; this is why it is very useful to look at the media organs published in that period in order to evaluate the society status in the Ottoman period.

Newspapers in the Ottoman state were published through/by non-Muslims. For this reason, Devir Newspaper, published by Mehmet Sâlim Efendi is of great importance as it is the first private Turkish newspaper to be published in İzmir. While Devir newspaper addressed many political, economic, religious, and cultural areas in Aydın, Istanbul, and other provinces, it also included events under the name of "Havadis-i Hariciye" in many cities outside the Ottoman Empire. Therefore, this study, which consists of transcription and evaluation approaches will contribute towards the understanding of the social structure of the Ottoman period.

Keywords: Devir, Mehmed Sâlim, İzmir, Newspaper

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada bilgi ve birikimleri ile bana her zaman destek olup, rahat ve düzenli bir sistem içerisinde çalışmama olanak sağlayan danışmanım Doç. Dr. Sedat BİNGÖL'e,

Devir Gazetesi'nin transkripsiyonu konusunda yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Muzaffer DOĞAN'a ve Doç. Dr. Mehmet TOPAL'a

Gazetedeki Yunanca sayfaların transkripsiyonunda yardımını esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üy. Nilgün ELAM'a

Değerli fikir ve görüşleri ile çalışmamı yönlendiren Anadolu Üniversitesi Araş. Gör. Sertaç DEMİR'e ve Araş. Gör. Hüseyin KARAÇAM'a

Ve;

Bütün bu süreçte hep yanımda olan ve bana maddi, manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

06/07/2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Gülşah ÖZALKAN

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI …… i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI..... ii
ÖZET iii
ABSTRACT..... iv
TEŞEKKÜR v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ vi
İÇİNDEKİLER …… vii
SİMGELER VE KISALATMALAR DİZİNİ x
GİRİŞ.....1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OSMANLI' DA GAZETENİN GELİŞİM SÜRECİ (1795-1876).....4
1.1. Osmanlı'da Basının Gelişimi 4
1.2. Osmanlı'da Yabancı Dilde Yayınlanan Gazeteler (1795- 1876).....5
1.3. Osmanlı'da Tanzimat Döneminde Türkçe Yayınlanan Gazeteler 9
1.4. Osmanlı'da Vilayet Gazeteleri.....18

İKİNCİ BÖLÜM

2. MEHMED SALİM EFENDİ VE DEVİR GAZETESİ 20
2.1. Mehmed Sâlim Efendi'nin Hayatı ve Kişiliği.....20
2.2. Devir Gazetesi'nin Genel Özellikleri 27
2.3. Devir Gazetesi'nin Amaçları 29
2.4. Devir Gazetesi'nin İçerik Bakımından Değerlendirilmesi 33
2.4.1. Ticaret 34
2.4.2.Ziraat 35
2.4.3. Sağlık.....36
2.4.4. Garip olaylar.....38
2.4.5. İlanlar.....39
2.4.6. Eğitim ve mektepler.....40
2.4.7. Devir Gazetesi'ne gelen mektupların değerlendirilmesi 42
2.4.8. Devir Gazetesi'nin vilayet gazetelerinden yaptığı alıntıların değerlendirmesi 46
2.4.9. Devir Gazetesi'nin diğer gazetelere yönelik eleştirileri 50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.DEVİR GAZETESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU.....58

Sayı: 1.....58

Sayı: 2.....68

Sayı: 3.....78

Sayı: 4.....88

Sayı: 6.....98

Sayı: 7.....108

Sayı: 8.....118

Sayı: 9.....129

Sayı: 10.....140

Sayı: 11.....151

Sayı: 12.....162

Sayı: 14.....174

Sayı: 15.....185

Sayı: 16.....196

Sayı: 17.....207

Sayı: 18.....218

Sayı: 19.....228

Sayı: 20.....238

Sayı: 21.....248

Sayı: 23.....259

Sayı: 24.....269

Sayı: 25.....279

Sayı: 25-2.....289

Sayı: 26.....298

Sayı: 27.....308

Sayı: 28.....318

Sayı: 29.....327

Sayı: 30.....337

Sayı: 31.....347

Sayı: 32.....357

Sayı: 33.....367

Sayı: 34 ..... **377**
Sayı: 35 ..... **386**
Sayı: 36 ..... **391**
Sayı: 37 ..... **400**
Sayı: 38 ..... **410**
Sayı: 39 ..... **419**
Sayı: 40 ..... **428**
Sayı: 41 ..... **438**
Sayı: 42 ..... **448**
Sayı: 43 ..... **458**
Sayı: 44 ..... **467**
Sayı: 45 ..... **476**
Sayı: 46 ..... **486**
Sayı: 47 ..... **496**
Sayı: 48 ..... **505**
Sayı: 49 ..... **517**
Sayı: 50 ..... **527**
Sayı: 51 ..... **536**
Sayı: 52 ..... **545**
Sayı: 53 ..... **556**
Sayı: 54 ..... **566**
Sayı: 55 ..... **576**
Sayı: 56 ..... **586**
Sayı: 57 ..... **595**
SONUÇ **605**
KAYNAKÇA **607**
EKLER .....
ÖZGEÇMİŞ .....

SİMGELER VE KISALATMALAR DİZİNİ

a.g.k : Adı geçen kaynak

s. : Sayfa

s.s. : Sayfa sırası

yy. : Yüzyıl

R. : Rumi

H. : Hicri

M. : Miladi

CDA. : Cumhuriyet Devlet Arşivi

GİRİŞ

Basın; haberleri, fikirleri yeni olay ve olguları topluma ulaştıran her türlü yayın araçlarıdır. Bu araçlar içerisinde ehemmiyeti kuşkusuz olan gazete ise okuyucularına çeşitli konularda bilgi sunan ve genellikle günlük çıkarılan bir yayın organıdır. Bu yayın organına ilgi geçmişten günümüze hız kazanmıştır zira toplumlar artık daha çok birbirlerinden haberdar olma sürecine girmiştir. Hızla çoğalan nüfus ile birlikte, kara parçalarına dağılan insanlar, birbirleri ve yaşam tarzları hakkında yani büyüyen ve gelişen dünyayla alakalı olup bitenleri öğrenme ve paylaşma ihtiyacına sahip olmuşlardır. Nitekim günümüzde bu ihtiyacı çoğunlukla görsel ve işitsel mekanizmaların ürünü kitle iletişim araçları karşılamaktadır ki dönemin şartları göz önüne alındığında 17. yüzyılda bu ihtiyaç gazeteler aracılığıyla giderilmiştir.

İlkel örneklerine Eski Roma döneminde rastlanılan gazeteler, Johann Gutenberg'in baskı makinesini icat etmesi sonrası 17. yüzyılda günümüz anlamıyla ilk örneklerini ortaya koymuştur. Bu dönemde ilk defa Almanya'nın Strasburg şehrinde başlayan gazete yayını Hollanda, Fransa, İtalya, Polonya gibi ülkelerde hızla gelişim sürecine girmiştir ancak Osmanlı Devleti bu gelişim sürecinin gerisinde kalmıştır. Osmanlı Devleti'nde basın İbrahim Müteferrika'nın adıyla anılan matbaayı kurmasıyla (1729) başlamıştır. Ne var ki Osmanlı Devleti'nde gazetecilik hareketi batı devletlerindeki hızıyla ilerlememiş, matbaada öncelikle dil (sözlük, gramer, tercüme tarzı eserler), tarih coğrafya, teknik konularda bilgiler veren eserlerin kitap olarak basılmasıyla ilgilenilmiştir. Türkçe ve devlet eliyle gazetecilik süreci ise Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra görülecektir ancak bilinmesi gereken önemli bir konu vardır ki Osmanlı Devleti'nde başta Fransızca ağırlıklı olmak üzere İtalyanca, Rumca, Ermenice azınlıkların çıkardığı birçok gazete örneğine 18. yüzyıl sonlarında rastlanmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde gazetecilik faaliyetleri resmî, yarı resmî ve özel olarak üç balıkta incelenebilir. Devlet desteğiyle ortaya çıkan resmî gazeteler genelde memur atamaları, yeni çıkan kanunlar, devletin iç ve dış politikası gibi konularda bilgi vermektedir. Yarı resmî gazeteler özel teşebbüsle açılmasına rağmen devletin parasal desteğini alan gazetelerdir. Yani resmî ve yarı resmî gazeteler devlet desteği aldığı için hükümetin amaçlarına hizmet etmektedir. Özel gazeteler ise belki de gazetecilik mesleğini icrada en başarılı gazetelerdir. Zira devletin desteği olmaksızın kurulan bu

gazeteler yayın faaliyetlerinde devletin basın aracı olmaktan ziyade halka haber taşımayı kendilerine amaç bilmişlerdir. Bu amaç doğrultusunda özel gazeteler, doğruyu olduğu gibi yazmış, hükümet yanlısı politika izlememiş, yeri geldiğinde memurların yanlış idare biçimlerini, devletin eksikliklerini ve bu eksikleri gidermenin yollarını söylemekten çekinmemişlerdir.

İzmir'de yayınlanan özel bir gazete olan Devir Gazetesi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. "Devir Gazetesi'nin Transkripsiyonu ve Türk Kültür Tarihi Açısından Değerlendirmesi' adlı bu çalışmanın amacı İzmir'in ilk özel Türk gazetesinin ve müellifi olan Mehmed Sâlim Efendi'nin tanıtılması ve transkripsiyon çerçevesinde dönemin sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal yapısının anlaşılmasıdır. Aydın Vilayeti merkez sancağı olan İzmir'de basılan Devir Gazetesi'nde Aydın vilayeti haberleri için Vilayet-i merkeziye, İstanbul haberleri için Dârü's-saltanat, yurt dışı haberleri için Havadis-i hariciye, Osmanlı Devleti'nin diğer vilayetlerinde olan haberler için Vilâyât, ticaret haberleri için ticaret gibi başlıklar altında hem Osmanlı sınırlarındaki haberlere yer verilmekte hem de Osmanlı sınırları dışındaki haberlere yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede Devir Gazetesi'nin haberleri dönemin anlaşılmasına ışık tutmakla beraber basın tarihimizde önemli bir yere sahip olan Mehmed Sâlim Efendi'nin hayatına dair bilgilerin açığa çıkmasına sebep olduğundan çalışmanın bu veriler ışığında oldukça fayda sağlayacağı umulmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde Osmanlı Devleti'nde gazeteciliğin gelişim sürecine yer verilmiş olup, Osmanlı Devleti'nde baskının kullanılmasından Tanzimat Dönemi sonuna dek çıkan yerli ve yabancı gazeteler hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Yine bu bölümde Osmanlı'daki vilayet gazetelerinin yayına başlaması, amacı, önemi gibi konulara değinilerek, bu gazetelerin Devir Gazetesi ile benzer yönlerine vurgu yapılmıştır.

Devir Gazetesi'nin imtiyaz sahibi ve müellifi olan Mehmed Sâlim Efendi hakkında bilgilerin yer aldığı II. Bölümde ise, gazetenin genel özellikleri, gazetenin amaçları ve gazetenin içerik değerlendirmesine yer verilmektedir. Gazetenin içerik değerlendirmesinde gazetenin ağırlık verdiği ticaret, ziraat, sağlık, ilanlar, eğitim gibi alanlardaki haberlerine değinilmekle birlikte gazeteye gelen mektupların, gazetenin vilayet gazetelerinden aktardığı haberlerin ele alınmasına ve Devir Gazetesi'nin diğer gazetelere yönelik olumlu ve olumsuz yazılarının değerlendirmesine yer verilmiştir.

III. Bölüm de ise gazetenin transkripsiyonu[1] yer almaktadır. Transkripsiyonda kullanılan belgeler Anakara Milli Kütüphanesi'nden alınmıştır. 5 ve 13. sayıların kütüphanede bulunmaması sebebiyle bu sayılar dışındaki tüm sayıların transkripsiyonu çalışmada bulunmaktadır. Transkripsiyonda baskı hatasından kaynaklanan yanlışlar dipnotlarda düzeltmeleriyle birlikte verilmiştir. Yine okunamayan bazı kelimeleri belirtmek için "------" işareti konulmuştur. Sonuçta ise Devir Gazetesi' nin genel değerlendirmesi ve Türk Kültür Tarihi açısından önemine vurgu yapılmaktadır.

Transkripsiyon sırasında en fazla sıkıntıya neden olan durum gazetenin çoğu kelimelerinin harflerinin eksik ya da yanlış verilmesinden kaynaklanmıştır. Nitekim bu harf yanlışlıkları cümlenin anlamına göre tamamlanıp dipnot içerisinde açıklaması verilmiştir. Yine gazetede geçen dönemin diğer gazetelerin isimleri, yer isimleri ve yabancı kişilerin isimleri kaynaklar taranarak ve internet ortamında arama yapılarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Nitekim çoğu hakkında bilgiler edinildiyse de ulaşılamayan özel isimler transkripsiyonu yapıldığı şekilde verilmiştir. Gazetenin 5. ve 13. sayılarının bulunmaması sebebiyle bazı konuların olay bütünlüğünün anlaşılması oldukça güç bir hal almıştır. Yine gazetedeki bazı bölümlerin tahrip olması okunmasını güçleştirmiştir. Transkripsiyon bölümünde bu konuda daha sonra çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kolaylık sağlamak amacıyla çevirilerin sayı, sayfa ve sütun numaraları ayrıca belirtilmiştir.

[*]Zeki Arıkan'ın, İzmir Basın Tarihi, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2006 eserinin 22 numaralı sayfasında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bölümü öğrencilerince Devir Gazetesi'nin ödev mahiyetinde transkript edildiğine ilişkin bilgi bulunmasına karşın bu çalışmanın basılı nüshalarına gerek İzmir gerekse sair ortam ve bilhassa kütüphanelerde ulaşılamamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OSMANLI'DA GAZETENİN GELİŞİM SÜRECİ (1795-1876)

1.1. Osmanlı'da Basının Gelişimi

Büyüyen ve gelişen dünyada insanoğlu çevreden haber almak ister. Basın ise çevrede olan haberleri insanoğluna ulaştıran her tülü aracı ifade etmektedir. Bu haber alma süreci yazının ve kâğıdının bulunması hızlanmış olup 1440 yılında Alman Johann Gutenberg'in çalışmaları sonucu icat ettiği matbaa sayesinde zirveye ulaşmıştır. Avrupa'da matbaanın icadı sonrası birçok kitap, gazete, dergi basılmıştır ve adeta her kanaldan haberleşme yoluna gidilmiştir.

Bu gelişmenin Osmanlı'da görülmesi ise 18.yy'da olacaktır. Peki yaklaşık 400 yıllık gecikmesinin sebepleri nelerdir? Bu sebeplere kısaca değinecek olursak; matbaanın gelmesiyle hattatlık mesleğinin icrası konusunda sıkıntılar olacağının düşünülmesi, bazı dini kesimlerin karşı çıkması, sanayi ve teknik bakımından yetersizlik, toplumun hazır bulunmayışı ve belki de en önemlisi Osmanlı Devleti'nin İslami ilkelere dayanan anlayışı ve örfi yasalarla sistemleştirdiği yapısında devlet egemenliğini pekiştirmek mahiyetinde olması dolayısıyla halkını bilinçlendirmeye gerek duymamasıdır.[2] Zira kendi kendini sürdüren Osmanlı toplum yapısında halkın da matbaa gelinceye değin böyle bir bilinçlenmeye ihtiyacı olmadığı düşünebilir.

Osmanlı Devleti'nde basının uygulanmasında üç temel sebep görülmektedir. Bunlar Avrupa' da Arap harfleriyle Arapça basım yapılması, Arap harfleriyle Türkçe basım yapılması ve dışarıda basılan bu kitapların Osmanlı topraklarına gelmesidir.[3] Avrupa'daki bu gelişmelerden yavaş yavaş haberdar olan Osmanlı Devleti, basına bu süreçte aşina olmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk basım evini 1493 yılında Museviler kurmuştur ve sonrasın 1567'de Ermeniler, 1627'de ise Rumlar basımevi kurup işletmişlerdir. Osmanlı'da Lale Devri'ne (1718-1730) gelindiğinde Avrupa'nın sürekli gelişmesi, Osmanlı'nın savaşlarda kaybetmesi, Osmanlı toprak sistemin dolayısıyla askeri sistemin bozulması neticesinde ıslahat girişimlerine başlanmıştır. III. Ahmed'in padişahlığı ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlığıyla devleti bulunduğu zor durumdan kurtulmak için birçok ıslahat çalışmasına başlanmıştır. Bu

[2]O. Koloğlu (2006). *Osmanlı' dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi,* İstanbul, Pozitif Yayınevi, s. 13
[3]M.N. İnuğur (1993). *Basın ve Yayın Tarihi,* İstanbul, Der Yayınları, s. 149

dönemde Macar asıllı İbrahim Müteferrika ve Paris elçisi Yirmisekiz Mehmet Efendi'nin oğlu Sait Efendi (Babasıyla beraber Fransa'ya giden Sait Efendi orada basma işine ilgi duymuştur.) matbaa kurmak için çalışmaya başlamışlardır. İbrahim Müteferrika İstanbul'da Türkçe eserlerin basımı için bir matbaa kurulmasıyla ilgili fikirlerini kaleme aldığı "Vesiletü't-tıbâa" risalesini Sait Efendi aracılığıyla sadrazama sunmuştur. Sunulan risalede basının öneminden ve gerekliliğinden bahsedilip dini konular dışındaki eserlerin basımı için izin istenmekteydi. Sadrazamın onay vermesi sonrası basımevinin kurulmasının dinsel bir sakıncası olmadığı yönündeki fetvanın verilmesi sonrası Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika çalışmalara başlarlar. Çalışmalar sonucunda 14-16 Aralık 1727 tarihinde "Dârü't-tıbâati'l-âmire" adıyla ilk Türk Basımevi kurulmuş oldu.[4]Bu basımevinde genelde sözlük, coğrafya, astronomi, tercüme eserler, tarihi kitaplar basılmıştır. İbrahim Müteferrika'nın ölümü sonrası matbaasında eserler basılmaya devam etmiştir fakat 1797 sonrasında bu basımevi kullanılmamıştır. III. Selim, yapılacak ıslahatlar için batıdaki birçok askeri kitabın (Fenni Harp, Fenni Lağım, Fenni Muhasara…), fen kitaplarının basılmasını istiyordu. Bu sebeple 1796'da Mühendishane Basımevi açılmıştır. 1802 yılına gelindiğinde Üsküdar Basımevi açılmıştır. Üsküdar Basımevi genel yayınları basarken aynı dönemde çalışmalarını sürdüren Mühendishane Basımevi okul kitaplarının basımıyla uğraşmaktaydı.

II. Mahmud döneminde devletin merkezileşme alanında yaptığı ıslahatlar oldukça yoğunlaşmıştır. İstanbul dışındaki vilayetlerdeki halkının durumundan haber almak isteyen ve daha önemlisi yaptığı ıslahatları halka duyurmaya özen gösteren II. Mahmud bir gazete ile bunu gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Nitekim 1831 yılında Takvim-i Vekayi'yi çıkarmak amacıyla Takvimhane-i Amire basımevi kurulur. Zamanla Üsküdar Basımevi ile Takvimhane-i Amire birleşip Matbaa-i Âmire adını almıştır. 1822 yılında Mısır'da Kavalalı Mehmed Ali Paşa döneminde Bulak Basımevi kurulur ve bu matbaada Takvim-i Vekayi' den önce 1828 yılında Vekayi-i Mısriyye adlı Osmanlı'nın ilk gazetesi çıkarılmıştır.

1.2. Osmanlı'da Yabancı Dilde Yayınlanan Gazeteler (1795- 1876)

Gazeteler okuyucularına çeşitli konularda bilgi sunmakta olan genellikle günlük çıkarılan bir yayın organıdır. Bu yayın organına ilgi geçmişten günümüze hız kazanmıştır zira toplumlar birbirlerinden haberdar olma gereksinimi sürecine girmiştir.

[4] İnuğur, 1993, a.g.k., s.155.

Hızla çoğalan nüfus, kara parçalarına dağılan insanlar birbirleri hakkında ve yaşam tarzları hakkında yani büyüyen ve gelişen Dünya hakkında olup bitenleri öğrenme ihtiyacına girecektir. Nitekim günümüzde bu ihtiyacı çoğunlukla kitle iletişim araçları karşılamaktadır ancak dönemin şartları göz önüne alındığında 17.yy'da bu ihtiyaç gazeteler aracılığıyla sağlanmıştır. İlkel örneklerine Eski Roma döneminde rastlayacağımız ilkel gazeteler Johann Gutenberg' in baskı makinesini icat etmesi süreci sonrası 17.yy'da günümüz anlamıyla ilk gazete örneklerinin görülmesine neden olmuştur. Almanya'nın Strasburg şehrinde başlayan gazete yayını Hollanda, Fransa, İtalya, Polonya gibi ülkelerde hızla gelişim sürecine girmiştir ancak Osmanlı Devleti bu gelişim sürecinin tıpkı matbaada olduğu gibi gerisinde kalmıştır.

Osmanlı Devleti'ndeki ilk gazete Fransız elçiliği tarafından İstanbul'da 1795'te çıkarılan Bulletin des Nouvelles (Haber Bülteni)'dir. Fransızlar, 1789 Fransız Devrimi sonrası bu devrimin dışarıya tanıtılması ve desteklenmesi için çalışmalar yürütmekteydiler. Bu tanıtım aracı elbette gazeteler olacaktır. Bu gazetede yalnızca Fransa ve Avrupa haberlerine verilmekteydi. Gazete 7 Mart 1796'da elçi Verniac'ın Fransa' ya çağırılması sonrası kapatılmıştır.[5]

İstanbul'da çıkarılan ikinci gazete de Fransızlara aittir. Verniac'ın yerine atanan Fransız elçisi Aubert-Dubayet 1796 yılında Gazette Française de Constantinople (İstanbul Fransız Gazetesi) çıkarılmıştır. Bu gazetenin haberleri genellikle Fransa ve dış dünya ile ilgilidir.[6] Bu gazetenin ömrü de pek uzun olmamıştır zira 1798 yılında Fransızlar, Osmanlı Devleti toprağı olan Mısır'ı işgal etmek için çıkarma çıkarınca İstanbul'daki Fransız elçiliği kapatılır ve baskı makinelerine Osmanlı Devleti el koyar. Kısa süre sonra barış olunca makineler verilip, elçilik tekrar açılsa da bu gazete 1798 yılında kapatılmıştır.[7]

Osmanlı Devleti'nde çıkarılan üçüncü gazete Fransız olan Charles Tricon[8]adlı kişinin 24 Mart 1821'de İzmir'de çıkardığı Spectateur Oriantal (Doğulu İzleyici)'dir. Bu gazete resmî bir gazete değildir, özel teşebbüsle kurulmuştur. Gazetenin başlığında edebiyat, eleştiri ve ticaret yaprağı yazısı bulunmaktadır. Her ne kadar amacı edebiyat,

[5]H. Topuz (2018). *II. Mahmut' tan Holdinglere Türk Basın Tarihi,* İstanbul, Remzi Kitabevi, s.34-35.
[6]İnuğur, 1993, a.g.k., s. 167.
[7]Topuz, 2018, a.g.k., s.36.
[8] Gazeteyi çıkaran kişi hakkında İnuğur, 1993, a.g.k., s.168. ve Topuz, 2018, a.g.k., s.36 'da Alexandre Blacque olduğunu söylemektedir. Ancak Koloğlu, 2006, a.g.k., s.22. ve E. Sevinçli (2019). *İzmir Basın Tarihi*, İzmir, İBB. Basımevi, s.25. Gazeteyi çıkaran kişinin Charles Tricon olduğunu sonradan Alexande Blacque'ya devredildiğini yazmaktadır.

eleştiri ve ticaret olsa da çıkışından sonra Yunan Ayaklanmasının başlamasıyla siyasal bir nitelik kazanır. Nitekim gazetenin Yunanlıları destekleyen yazıları Bâb-ı âlî'nin dikkatini çeker bunun üzerine politikasını değiştirmekle kalmaz gazetenin sahipliğini de Alexsandre Blacque üstelenecektir. Aleksandre Blacque, gazetede Osmanlı Devleti yanlısı bir politika izlemiş ve Yunan, Rus İngiliz, Fransız politikalarını eleştirmiştir. Bu eleştirileri neticesinde yabancı devletlerin Osmanlı'ya baskısı sonucu gazete bir aylığına kapatılmıştır. Bu basın tarihimizdeki ilk gazete kapatma olayı olarak değerlendirilir.[9] Baskılar sonucu bu gazete 1827 yılında tamamen kapatılmıştır.

1824 yılında yine Charles Tricon tarafından İzmir'de Le Smyrneen (İzmirli) adlı gazetesi çıkarılır. Gazeteni ticari ve edebi amacı olduğu belirtilse de Osmanlı Devleti'nin Mora' da Yunanlılarla olan savaşlarının sonuçlarıyla ilgilenip Yunanlıları destekler politika gütmesi gazetenin 11.sayı sonrası kapatılmasına sebep olmuştur.[10]

1828 yılına gelindiğinde Spectatur Oriantel Gazetesi'ndeki yazıları sebebiyle Osmanlı Devleti yöneticilerinin dikkatini çeken Aleksandre Blacque devletinin de desteğiyle İzmir'de Le Courrier de Smyrne (İzmir Postası) Gazetesi'ni yayınlamaya başlamıştır. Gazete Osmanlı Devleti yanlısı yazıları sebebiyle yabancı ülkelerin baskılarıyla karşılaşır.[11] 1831'de Aleksandre Blacque II. Mahmud'un kendisini İstanbul' da resmî gazete çıkarması da'veti üzerine gazetesi satmıştır. Gazeteyi satın alan M. Bousquet Deschamps gazetenin adı Journal de Smyrne (İzmir Gazetesi) olarak değiştirilmiştir.[12] Bu gazete sık sık kapatıldığı bilinmesine rağmen 1935 yılına dek varlığını sürdürecektir.

Gazetecilik hayatındaki çalışmalarından dolayı Osmanlı Devleti tarafından takdir edilen Alexandre Blacque İstanbul'a resmî bir yayın organı çıkarmak maksadıyla padişah II. Mahmud tarafından da'vet edilir. İzmir' den İstanbul' a giden Alexandre Blacque 1831 yılında yarı resmî nitelikli olan Le Moniteur Ottoman (Osmanlı Gazetesi) adlı Fransızca gazeteyi çıkarmıştır. II.Mahmud'un bu gazeteyi çıkarmasındaki amaç Osmanlı Devleti politikasını ve yaptığı ıslahat çalışmalarını yabancı ülkelere tanıtmaktır. Bu gazetede Takvim-i Vekayi'nin Fransızca çevirisi değildir ancak gazetede Takvim-i Vekayi'nin birçok haberi de yayınlanmıştır. [13] Daha önceki gazetecilik çalışmalarında yabancı ülkelerin hoşnutsuzluğunu kazanan Alexandre

[9]İnuğur, 1993, a.g.k., s.168.
[10]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.28.
[11]Topuz, 2018, a.g.k., s.37.
[12]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.33.
[13]İnuğur, 1993, a.g.k., s.170.

Blacque Fransa'da kralcı olarak tanınmaktaydı ve bu durum Fransızların hoşnutsuzluğunu daha da arttırmaktaydı. Nitekim kendisi padişahtan aldığı gizli bir görev için 1836'da Fransa'ya giderken Malta'da ölür.[14] Bunun üzerine gazete yönetiminde Hüseyin Mazhar, Françeski ve II. Mahmud'un çocuklarının eğitimiyle ilgilenen Edward Blacque gibi kişilerin ilgilendiği görülmektedir. Bu şekilde çalışmalarına devam eden bu gazetenin tam olarak ne zaman kapandığı bilinmemektedir.[15]

Alexandre Blacque'in İstanbul'a gelmeden önce İzmir'de çıkardığı Le Courrier de Smyrne (İzmir Postası) adlı gazetesini sattığından ve bu gazetenin adının Journal de Smyrne olarak değiştiğinden yukarıda bahsetmiştik. Bu gazete ile yine İzmir' de çıkan Echo de I'Orient (Doğunun Sesi)[16] Gazetesi'nin sahipleri birleşerek 1846'da İstanbul' da Journal de Constantinople (İstanbul Gazetesi) adıyla yeni bir gazete çıkarırlar bu gazete 1866' ya dek varlığını sürdürecektir.[17] 1866 sonrası bu gazete ad değiştirerek La Turque adını alır.

1841 yılında çıkarılan L'Impartial (Tarafsız) Gazetesi'nin İngiliz asıllı Mr. Edwards tarafından başlangıçta kısa bir süre İngilizce sonra da Fransızca olarak, çarşamba ve cumartesi günleri çıkartıldığı bilinmektedir. Bu gazetenin yurt içi ve yurt dışındaki ticaret, eğitim, politika gibi çeşitli konularda yazılar yayınladığı görülmektedir.[18] L'Impartial Gazetesi'nin, İzmir ticarî yaşamı ve deniz ulaşımıyla ilgili bilgiler veren sadece cumartesi günleri yayımlanan, Affiches Smyméennes ile La Bulletin de Smyrne adlı özel ekler çıkardığı görülmektedir.[19] Bu gazete 1912 yılında dek varlığını sürdürecektir.[20]

La Réforme (Yenilik) adlı gazete Ermeni asıllı Isdepan Vosgan [Oskan/ Oskar] [21] Efendi tarafından İzmir'de 1869 yılında çıkarılmış Fransızca bir gazetedir. Bu gazete önceleri haftada iki gün yayınlanmaktaydı. 1900 yılında bu gazete Dr. N. Zürükoğlu

[14]Topuz, 2018, a.g.k., s.38. Burada Aleksandre Blacque Bey'in yabancı ülkelerin hoşnutsuzluğuna vurgu yapılarak zehirlenerek öldürüldüğü yönünde bir şüphe görülmektedir.
[15]İnuğur, 1993, a.g.k., s.170.
[16]Ayrıntılı bilgi için bakınız: Sevinçli, 2019, a.g.k., s.33.
[17]Topuz, 2018, a.g.k., s.38.
[18]Devir Gazetesi'nin transkripsiyonu incelendiğinde Devir Gazetesi'nin yurtdışındaki birçok haberini bu gazeteden aktardığı görülmektedir.
[19]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.33.
[20]Gazetenin son bulduğu tarih İnuğur,1993, a.g.k., s.171. ve Topuz, 2018, a.g.k., s.38.'de 1912 olarak belirtilmektedir. Ancak Koloğlu, 2006, a.g.k., s.37.' bu tarih için 1915; Sevinçli, 2019, a.g.k., s.34. 'de 1922 olarak açıklamaktadır.
[21]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.34.

tarafından satın alınmış ve 1904 yılında gazetede günlük çıkmaya başlanmıştır. Nitekim bu gazetede 1922 yılına dek yayın hayatına devam etmiştir.[22]

Yine bu dönemde İzmir ve İstanbul'da birçok gazete çıkmıştır. Bunlar; 1870-1890 yılları arasında İstanbul'da Le Phare du Boshore (Boğaz içi Feneri), 1867 de The Times' in muhabirlerinden Edgar Wttaker tarafından İstanbul'da açılan Levent- Herald Gazetesi, 1875-1964 yılları faaliyet gösteren Stanbul (İstanbul) Gazetesi, 1849-1854 yılları arasında İstanbul'da faaliyet gösteren Peresse Orient Gazetesi, 1854 tarihinde çıkan ticaret gazetesi olan Commerce de Constantinople ve 1871 tarihinde İzmir'de çıkan Reuvre d' Orient Gazetesi'dir.

1.3. Osmanlı'da Tanzimat Döneminde Türkçe Yayınlanan Gazeteler

Osmanlı Devleti'nde Mısır valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa Mısır'da bayındırlık, eğitim, ticaret alanında birçok faaliyet yapmıştır. Mehmed Ali Paşa kendi bulunduğu topraklar dışındaki olaylardan ve kendi hakkında yazılanlardan haberdar olmak amacıyla Avrupa gazetelerini çevirtmekteydi. Yine kendi idare kadrosunun denetim ve yönetimi için her idari birimden gelen haberleri toplayı, değerlendiren bir Curnal Divan'ı kurulmuştur. Bunların bültenleri Curnal al Hidivi adıyla yüz adet basılmaktaydı. Bu bültenlerin geniş kitlelere ulaşmasını isteyen Mehmed Ali Paşa, bu dönemde Osmanlı Devleti'nde yabancıların kurduğu gazeteler şüphesiz etkilenmiştir. Bu süreç sonunda Mehmed Ali Paşa, 20 Kasım 1828'de Kahire'de yarısı Türkçe yarısı Arapça Osmanlı Devleti'nin ilk yerli gazetesi çıkarılmıştır.[23] Mehmed Ali Paşa daha sonra idari yönetiminin kendisinde bulunan Girit'te 1830 yılından Türkçe ve Yunanca olan Vekayi-i Giridiye adlı gazeteyi yayınlatmıştır.[24]

Osmanlı Devleti'nde sultan II. Mahmud'un döneminde devleti düştüğü zor durumdan kurtarmak amacıyla pek çok ıslahat yapılmaktaydı. Bu dönemdeki ıslahatların genel amacı merkezin taşradaki idaresini güçlendirmektir. Nitekim yapılan ıslahatların halka mâl edilmesi ve halk tarafınca tanınması merkezileşmeyi güçlendirir niteliktedir. Yine dönemde yapılacak yeni ıslahatlar için Dünya'dan haberdar olunmak istenmiştir ve buna ek olarak Osmanlı Devleti'nin politikası, yaşam tarzı yabancı ülkelere tanıtılmak istenmiştir. Bu dönemde bu ihtiyacı karşılayacak en etkili araç tabi ki gazetedir. Bunu bilen Osmanlı padişahı II. Mahmud devletin resmî gazetesinin

[22]İnuğur, 1993, a.g.k., s.171.
[23]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.23-24.
[24]Topuz, 2018, a.g.k., s.15.

çıkarılması için çalışmalara başlar. Bu çalışmalar neticesinde İstanbul'da Türkçe yayın yapan Takvim-i Vekayi 11 Kasım 1831 tarihinde çıkmıştır.

Bu gazete Takvimhane-i Âmire Basımevi'nde başlangıçta haftalık olarak çıkarılıp, ilk sayısı beş bin nüsha basılmıştır ve bu nüshalar ulemaya, yüksek rütbeli memurlara, taşradaki eşrafa ve elçiliklere gönderilmiştir. Gazete için Takvimhane Nezareti kurulmuş ve buranın başına eski vakanüvislerden Mehmet Esad Efendi getirilmiştir. Gazetenin muharrirliğinde Sârim Efendi, Sait Bey gibi kişiler bulunmaktaydı.[25] Gazetede yazılar genellikle İç haberler, dış haberler, askeri işler, bilimler, din adamların tayinleri, ticaret ve fiyatlar başlıkları altında toplanmıştır.[26] Gazetede özellikle dönemde yapılan ıslahatlara değinilmiştir ve bu ıslahatlar övülmüştür. Nitekim II. Mahmud halkın bu ıslahatlardan haberdar olmasını istediği için gazetenin dilin sade olmasını istemiştir. Yine Osmanlı Devleti'nde bulunan azınlıkların da bu gazetedekilerden haberdar olması için öncelikle gazetenin Arapça ve Farsça sayıları, sonrasında ise Ermenice ve Rumca sayılarının çıkması sağlanmıştır. Bu gazetedeki haberlerin yabancı ülkeler tarafından anlaşılması için ise Fransızca yayın organı olan Le Moniteur Ottoman Gazetesi'nde bu gazetenin haberlerine sıklıkla yer verildiği daha önce belirtmiştir. Takvim-i Vekayi 1879 yılında bir dizgi yanlışlığı sebebiyle kapatılmış ve 12 yıl yayınlanmamıştır. 1891 yılına gelindiğinde gazete tekrar çıkarılmıştır ancak bu pek uzun sürmeyecektir. 1892 yılında gazete yine bir dizgi yanlışlığı sebebiyle 1908 yılına kadar kapalı kalmıştır. 27 Temmuz 1908 tarihinde yeniden çıkan Takvim-i Vekayi Gazetesi, 4 Kasım 1922 tarihinde tamamen tarihe karışmıştır.[27]

1840 yılında Osmanlı Devleti'nin Türkçe ikinci gazetesi olan Ceride-i Havadis, İngiliz William Churchill tarafından çıkarılmıştır. William Churchill tüccardır, bir gün avlanırken bir çocuğu yaralamış ve bu sebepten ötürü tutuklanmıştır. Dönemde kapitülasyonlarla yabancılar geniş haklara sahiptir. Bu sebeple İngiliz elçiliği olaya el koymuş. Bunun üzerine William Churchill serbest bırakılmış ve kendisine pırlantalı bir nişan, on bin kantarlık zeytinyağı ihracı yapması için ferman ve bir de Türkçe gazete çıkarma hakkı verilmiştir. Bu hak doğrultusunda 1 Ağustos 1840 tarihinde Ceride-i Havadis Gazetesi çıkarılmıştır.[28]

[25]İnuğur, 1993, a.g.k., s.176.
[26]İnuğur, 1993, a.g.k., s.176.
[27]Topuz, 2018, a.g.k., s.16-17.
[28]Gazetenin çıkarılmasıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: İnuğur, 1993, a.g.k., s.181-182.

Ceride-i Havadis Gazetesi ilk sayısında yayınlanan "ön söz" kısmında çeşitlik ülkelerdeki meslek, sanat ve eğitimle ilgili bilgiler vereceğini belirtmiştir. Bu konular çerçevesinde gazetedeki yazılar "Havadisat-ı Dâhiliyye" "Havadisat-ı Ecnebiyye'' ve "İlanat" başlıkları altında toplanmıştır ancak daha sonraki sayılarında bilim ve kültür yazıları "Havadisat-ı Nev'iyye" başlığı altında verilmeye başlanmıştır.[29] Bu gazete satılmadığından ötürü ilk üç sayısı bedava dağıtılmıştır. William Churchill kapitülasyonların verdiği haklarına güvenerek devletten yardım talep etmiş ve 2500 kuruşluk devlet yardımıyla gazete bulunduğu zor durumdan kurtulmuştur.[30] Bu durum neticesinde gazete günümüzde yarı resmî gazete olarak değerlendirilmektedir. Gazete, verilen ilanlar (ölüm ilanları, satış ilanları gibi) sayesinde büyük gelir elde etmiştir. Gazetede dış haberlere ağırlık verilmiş olup bunun yanında birçok çeviri eser gazete yayınlanmıştır. 1854 Kırım Savaşı sırasında Kırım'a giden William Churchill gazetesinde yayınlanmak üzere buradan birçok haber göndermiştir. Bunun üzerine gazeteye olan ilgi artmış ve Ruzname-i Ceride-i Havadis adıyla gazetenin özel sayıları yayınlanmaya başlamıştır.[31]

William Churchill' in 1864'te ölümü sonrası Ceride–i Havadis Gazetesi'nin yönetimi oğlu Alfred Churchill'e geçmiştir. Alfred gazeteyi günlük hale getirerek Ruzname-i Ceride-i Havadis adıyla haftada beş gün yayınlamaya başlamıştır. Nitekim gazete 1212.sayısından sonra 27 Eylül 1864 tarihinde kapanmıştır. Bu kapatılışın sebebi ise dönemde yayınlanmaya başlayan Tercüman-ı Ahval Gazetesi ile olan rekabettir.[32]

Osmanlı'daki ilk özel gazete 21 Ekim 1860 tarihinde Agah Efendi ile Şinasi Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval Gazetesi'dir.[33] Bu gazete bazı araştırmacılar tarafından gazeteciliğin başlangıcı olarak nitelendirilmiştir. Bunun sebebi olarak da Takvim-i Vekayi ve Ceride-i Havadis'in devlet yönetiminde olmasını göstermişlerdir. Nitekim devlet yönetiminde basın olmayacağı fikrini ileri sürmüşlerdir.[34] Gazeteyi çıkarmak için Agâh Efendi hükümete başvuru yapmıştır. Bu başvuruda şunlar dile getirilmiştir;

---

[29]K. Demir (2014), "*Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler", Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Enstitüsü,* sayı:5, Nisan, Iğdır, ss.57-88, s.64.
[30]Topuz, 2018, a.g.k., s.17.
[31]Topuz, 2018, a.g.k., s.18.
[32]İnuğur, 1993, a.g.k., s.183-184.
[33]Ö. Deniz (2019). *Basın Özgürlüğünün Yüzyılı 1864-1964,* İstanbul, Kriter Yayınevi, s.23. Tercüman-ı Ahval gazetesinin aynı zamanda yabancı girişimsiz olan ilk gazete olmasına vurgu yapılmıştır.
[34]Topuz, 2018, a.g.k., s.18.

"Çeşitli eğitim konularını, iç ve dış olayları yaymak için birkaç günde bir kere çıkan Türkçe bir gazete çıkarmak emelindeyim. Yabancıların Arapça ve Türkçe gazeteler yayınladıkları gibi bütün masrafı ve kârı kendime ait olmak üzere, devlet ve milletimin politika ve menfa'atlerini koruyan bir gazetenin basılması için müsaade buyrulmasını isterim." [35]

Burada Agâh Efendi, Osmanlı'da iç ve dış olayları yaymak özellikle eğitim konusundaki gelişmeleri halka anlatmak için masraflarını kendisinin ödeyeceği bir gazete çıkarmak istediğini belirtmektedir. Bu başvurudan onay alan Agâh Efendi gazetesini çıkarır. Bu gazete önceleri haftada bir çıkarken bu sayı her geçen gün artmış ve haftada beş gün çıkmaya başlamıştır. Gazetenin ilk sayısındaki "Mukaddime" başlığı altında gazetede iç ve dış olaylardan seçme haberlerle, eğitici yazılar yazılacağı belirtilmiş ve bu yazıların halkın anlayacağı düzeyde olacağı söylenmiştir. Yine burada kişilerin düşüncelerini ve duygularını söyleme hakkından söz edilmiştir.[36] Bu gazete düşünce ve tartışma gazetesi olup, ilk defa bu gazetede tefrika ve tartışmalar, eğitim sistemindeki aksaklıklar ve ilk defa siyasi eleştiri örneklerine rastlanmıştır.[37] Bu niteliğiyle kendisinden önceki devlet destekli gazetelerden ayrılan Tercüman-ı Ahvâl Gazetesi bu farklı tutumuyla oldukça ilgi görmüştür. Gazetedeki yazıların niteliğinin güçlülüğü ve halk tarafından benimsenmesi şüphesiz bu yazıların Osmanlı aydınlarının kaleminden çıkmasıyla ilgilidir. Bu Osmanlı aydınlarından bazıları İbrahim Şinasi Efendi, Ziya Paşa, Namık Kemal, Mustafa Refik Bey, Ahmet Vefik Paşa, Hasan Suphi Efendi, Mehmet Şerif Bey'dir.[38] Nitekim bu kişiler yazılarında halkın anlayacağı dili kullanmışlardır. Aynı zamanda halkın sorunlarına, hükümetin eksiklerine dahi gazete yer vermişlerdir.

Tercüman-ı Ahval Gazetesi yazdığı yazılar sebebiyle hükmet ile iyi ilişkiler kuramamıştır. Nitekim Ziya Paşa'nın milli eğitimi eleştiren yazılarından ötürü Mayıs 1861'de iki haftalığına kapanmıştır.[39] Günümüzde gazetenin tüm nüshaları bulunmayıp elde olan son nüshanın tarihi 11 Mart 1866 tarihlidir.[40] Bu gazetenin yayın hayatı kısa

[35]M. Atabay (2015). *Türk Basın Tarihi (1831'den Günümüze Türk Basını Gazeteler ve Gazeteciler),* Edirne, Paradigma Akademi Yayınları, s.12-13.

[36] İnuğur, 1993, a.g.k., s.186.
[37] Atabay, 2015, a.g.k., s. 13.
[38]İnuğur, 1993, a.g.k., s.188.
[39]Gazetenin 1861'deki kapatılmasının sebebi olarak Ceride-i Havadis ile atışmaları belirtilmiştir. Zira Ceride-i Havadis' in sahibi İngiliz'dir ve ülkede kapitülasyonlar bulunmaktadır. Bakınız: İnuğur, 1993, a.g.k., s. 188-189.
[40]Topuz, 2018, a.g.k., s.20.

sürse de yayınladığı haberlerin konusu, gazetesindeki dil sadeliği, hükümeti eleştiren yönü kendisinden sonra çıkacak olan gazetelere örnek olmuştur. Nitekim bu gazete Osmanlı edebiyatı ve dili için yeni bir devri başlatmış ve 20 yıl gibi kısa bir süre içinde beş yüz yıllık Asyalığın son kırıntılarını da sahneden silecek yeni ekollün başlangıcı olarak nitelendirilmiştir.[41]

27 Haziran 1862 tarihine gelindiğinde Tercüman-ı Ahvâl'i çıkarmış olan Şinasi Efendi, bu gazeteden ayrılıp Tasvîr-i Efkâr adlı gazeteyi çıkarmıştır. Şinasi Efendi eğitimini Paris'te görmüş ve orada Ernest Renan ve Lemartine gibi ünlü yazarlarla tanışmıştır. 1854'te İstanbul'a dönen Şinasi Efendi Ma'ârif Meclisi'ne üye olmuş ve sonrasında gazetecilik faaliyetlerine başlamıştır. Bu gazete, Tercüman-ı Ahvâl çizgisindedir ancak o çizgiyi daha ileriye götürmüştür. Gazetenin başlığı altında "Havadis ve Ma'ârife dair Osmanlı Gazetesi" ibaresi bulunmakta sonrasında ise milli eğitim ve hayırlı işlerle ilgili ilanların parasız basılacağı bildirilmiştir.[42] Buradan gazetenin eğitime ve millet yararına hizmet ettiği görülmektedir. Şinasi Efendi aktif bir kamuoyu, hükümdar ve söz hakkı olan bir halk kitlesi fikrindedir. Nitekim gazeteler günümüzde yayınladığı haberler dolayısıyla kamuoyu oluşturma araçları olarak nitelendirilir. Tasvîr-i Efkâr dönemi içinde gazetenin amaçlarından biri olan kamuoyu oluşturmayı en iyi şekilde temsil etmiştir. Yine Şinasi Efendi, gazetesinde padişahın tahta çıkışı ve doğum gününe dair övgülere yer vermemiştir. Parlamenter sistemi savunmakta olan Şinasi Efendi, gazetesinde halkın sıkıntıları, yapılması gereken ekonomik ıslahatlar, eğitimin geliştirilmesi yönünde yapılması gerekenler, Karadağ Sorunu, Rusya'nın Balkanlar ve Polonya politikasına eleştirilerine gazetesinde yer vermiştir. Bu yazılar gazetenin tirajını oldukça arttırmıştır.[43] Her yönüyle millete hizmet eden, komuoyu oluşturmayı hedefleyen bu gazete, halkın anlayacağı dilde yalın ve sadedir. Bu gazete diğer gazetelerden farklı olarak padişah ve vezirlere övgü mektupları dışında halkın şikâyetlerini, sorunlarını dile getiren mektupları da yayınlamıştır.

Şinasi Efendi, arkadaşı Said Sermedi'nin Ali Paşa'ya suikast tertipleme suçuyla tutuklanması ve kendisi hakkında da ihtilalci olduğu söylentilerinin çıkması sebebiyle 1865 yılında gazeteyi Namık Kemal'e devretmiştir. Şinasi Efendi'nin Paris'e kaçmasındaki bir sebepte şüphesiz gazetesindeki hükümeti eleştirir yazılarından

[41]A.E. Yalman (2020). *Modern Türkiye'nin Gelişim Sürecinde Basın (1831-1913),* İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 25.
[42]İnuğur, 1993, a.g.k., s.193.
[43]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.47.

duyduğu endişedir. Tasvîr-i Efkâr Gazetesi'nin başına geçen Namık Kemal, yazılarında özgürlük, yenilik, ilerleme konularının yanında kolera, kent sorunları, eğitim ve mâliyenin düzenlenmesi konularına değinmiş olup yoğun bir okuyucu kitlesi kazanmıştır. Ancak 1867'de "Şark Meselesi" başlıklı yazısı üzerine Namık Kemal'in gazetecilik yapması engellenir. Bunun üzerine Namık Kemal Avrupa'ya kaçar ve gazetenin yönetimi Recaizade Mahmud Ekrem' e geçmiştir. Tasvîr-i Efkâr Gazetesi bu süreçte 835 sayı yapmıştır.[44]

Muhbir Gazetesi, 1866'da Filip Efendi'nin sermayesi ve Ali Suavi'nin muhabirliğiyle yayın hayatına başlamıştır. Haftada beş gün yayınlanan Muhbir Gazetesi, hükümeti eleştiren yazılarıyla basında eylem yaratma çabasındadır. Bu gazetede eleştirilere çözüm olarak ulusal meclis gösterilmekteydi.[45] Bu çaba çerçevesinde gazetede birçok okuyucu mektupları yayınlanmaktaydı. Bu mektuplarda hükümet eleştirilmekteydi. Bu sebeple 1867'de Muhbir bir aylığına yasak edilmiştir. Muhbir Gazetesi'nin yasak edilme gerekçeleri hükümet aleyhinde ve kanuna aykırı yazılar yayınlanması belirtilmiştir. Muhbir Gazetesi, bir aylık yasak haberini verirken gazetenin kapatılma gerekçelerini kabul etmemekte ve gazetenin varlığının Osmanlı milletinin hayrına olduğu belirtilip okuyucularını bir aylığına habersiz bırakmamak için başka bir gazete ile anlaşılacağı belirtilmiştir.[46] Bir aylık süre sonrası yayına başlayan Muhbir, 27 Mayıs 1867 tarihine kadar devam edebilmiştir. 1867 yılında Mustafa Fazıl Paşa'nın daveti üzerine Ali Suavi Fransa'ya kaçmıştır. Ali Suavi, Namık Kemal ve Ziya Paşa Genç Osmanlılar Cemiyeti'nin yayın organı olarak Muhbir Gazetesi'ni Londra'da 31 Ağustos 1867'de çıkarırlar.

Hükümetin Yeni Osmanlılara karşı sert tutumu sorası Fazıl Mustafa Paşa'nın kendilerini daveti neticesinde Avrupa'ya kaçan Osmanlı aydınları Muhbir Gazetesi'ni Londra'da yayın araçları olarak kullanmaktaydılar. Gazetenin Paris'te çıkarılması planlanmaktaydı ancak Paris'te basına karşı olan sert muameleler gazetenin Londra' da çıkmasına sebep olmuştur. Ali Suavi bu durumu şu sözleriyle ifade etmiştir. "Doğru söylemenin yasak olmadığı bir memlekette" Muhbir yeniden yayına başlamıştır.[47] 3 Kasım 1868 tarihine kadar yayın yapan Muhbir Gazetesi'nde bu sürede İngiliz gazeteleri ve İstanbul'daki gazetelerden aktarmalar yapılmıştır. Gazetede Ali Paşa'yı

[44]İnuğur, 1993, a.g.k., s.196.
[45]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.49.
[46]Topuz, 2018, a.g.k., s.24.
[47]Topuz, 2018, a.g.k., s.25.

eleştiren yazılar yazılmış, millet meclisinin kurulması ve halk sorunlarının bu meclislerce görüşülmesi önerilmiştir. Yine gazetede mâli konulara ve eğitimde ilerleme konusuna oldukça sık yer verilmiştir.[48] Ali Suavi'nin başına buyruk tavırları dolayısıyla bu gazete Genç Osmanlıların yayın organı olmaktan çıkar. Bunun üzerine Ziya Paşa, Agah Efendi ve Namık Kemal 29 Haziran 1868 tarihinde Londra'da Genç Osmanlıların yeni yayın organı Hürriyet Gazetesi'ni çıkarırlar. Bu gazete ise son sayısını 22 Haziran 1870'de yayınlamıştır. 5. sayı itibariyle gazetenin sorumluluğu Namık Kemal'e geçmiştir. Bu süreçte gazete Osmanlı toplumunun geri kalma sebepleri üzerinde durulmakta, meşrutiyetin kurulmasını, danışma sisteminin olmasını, kuvvetler ayrılığı ve basın özgürlüğü çerçevesinde yönetimin kontrolünün sağlanmasını savunmaktaydı. Yine gazete Osmanlıcılık fikrini savunmuştur. 64. sayı sonrası gazeteyi Ziya Paşa yönetmiştir. Bu süreç sonrası ise gazete kişiler bazında bir eleştiri sürecine girişmiştir ve Ali Paşa yoğun şekilde eleştirilmiştir. Nitekim 78. sayıda Ali Suavi'nin, Ali Paşa'nın idamı önerisi üzerine bir yazı yayınlamasıyla Genç Osmanlıların birbirinden kopuşu hız kazanmıştır. Ziya Paşa Hürriyet'in son yirmi sayısını Cenevre'de çıkarmıştır.[49] 1869'da Ali Suavi Paris'e gidip orada Türk dilinin önemine değinen Türkçülük akımının öncüsü Ulum Gazetesi'ni çıkarmıştır. Yeni Osmanlıların yurt dışında İttihat ve İnkılap adlı iki gazete daha yayınladıkları bilinmektedir.[50]

Yurt dışında Genç Osmanlılar basın faaliyetlerini sürdürürken Osmanlı topraklarında da birçok özel gazete yayınlanmaktaydı. Bunlardan şüphesiz en ses getireni Basiret Gazetesi ve İbret Gazetesi'dir. Basiret gazetesi 22 Ocak 1869'da Basiretçi Ali Bey tarafından kurulmuştur. Gazete "menafi-i vataniye ve havadis-i umûmîyeye dair millet gazetesi" olarak nitelendirilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere gazete tıpkı Genç Osmanlıların yayın organları çizgisinde milletin yararı amacıyla çıkmıştır. Basiret Gazetesi, meslek olarak gazeteciliğin savunucusudur. Gazetecilik ve gazetecilerin önemine her fırsatta değinmiştir. Bu gazete Genç Osmanlıların ılımlılarından ve saraya çok karşı olmayan gurubu temsil etmekteydiler. Nitekim millet yanlısı amaçları çerçevesinde doğru gördüğü haberleri yazmaktaydı.[51] Gazete1 870 yılındaki Fransız-Alman savaşında Mustafa Celalettin Paşa'nın önerisiyle Alman yanlısı politika izler ve savaş sonrası Ali Bey Berlin'de Bismark ile görüşmüştür. Ali Bey'in

[48]İnuğur, 1993, a.g.k., s.220-221.
[49]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.50-51.
[50]Topuz,2018, a.g.k., s.51.
[51]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.52

gazetesindeki Alman yanlısı tutumu sebebiyle Bismark kendisine 1000 mark ve bir baskı makinesi hediye etmiştir. Yine Berlin' e gitmeden önce Ali Bey'e Alman Elçiliği 10.000, sadrazam Ali Paşa ise 500 altın verdiği bilinmektedir.[52] Yayın hayatı sürecinde Basiret'in kurucusu Ali Bey yazdığı yazılar dolayısıyla birçok kez hapse atılmış ve en sonunda Ali Suavi'nin yazılarını yayınlaması sebebiyle Mayıs 1878'de beş buçuk ay tutuklu kalmış sonrasında ise Kudüs'e sürülmüştür. Bunun üzerine Basiret Gazetesi kapanmıştır. 1908 yılında Basiret Gazetesi tekrar yayınlanmaya başlasa da tutunamadığından kısa süre içerisinde tekrar kapatılmıştır.[53]

Ali Paşa'nın ölümü sonrası İstanbul'a dönen Yeni Osmanlılar gazetecilik mesleğindeki faaliyetlerini devam ettirmek istemekteydiler. Namık Kemal'in gazete çıkarması yasak olduğundan bir gazeteyi kiralamak ister. Bunun üzerine 1870'te Sarrafyan Efendi'nin gazetesi olan İbret, Namık Kemal adına Ahmet Mithat Efendi tarafından kiralanmıştır. Böylece İbret gazetesi yeni yayın hayatına başlar. Bu gazetede Namık Kemal, Reşat, Nuri, Ebuzziya Tevfik gibi önemli Osmanlı aydınları yazı yazmaktadır. Gazetenin ilk sayısında gazetenin vatana hizmet edeceği belirtilmiş olup gazetecilik mesleğiyle geçim sağlandığına dikkat çekilmiştir. Burada tıpkı Basiret'te olduğu gazeteciliğin bir meslek olarak değerine değinilmektedir. Yine bu ilk sayıda halka hizmet amacıyla siyasal kurallar ve medeni ilerlemelere ait bilgiler verileceği bildirilip en kutsal görevlerinden birinin ise Matbû'at Nizamnamesi'ne uygun olduğu ölçüde doğru söylemek olduğu belirtilmiştir.[54] İbret Gazetesi'nin son sözlerinde aslında bir sitem vardır. Her ne kadar kendilerine meslek olarak gazeteciliği seçmiş olsalar da halkın yararına doğru gördüklerini yazmayı hedefleseler de gazeteciliğe devam etmeleri amacıyla Matbû'at Nizamnamesi'ndeki esaslara uymak zorunluluğu bulunmamaktaydı. Nitekim bu çerçevede doğru yazacaklarını belirtmesi bir sitemi dile getirmektedir. İbret Gazetesi yayın hayatı süresince gazetecilik mesleğinin önemine, Osmanlı'nın geri kalmasının en önemli sebeplerinden birinin basınla geç tanışmış olmasına, hükümeti denetleyen önemli bir araç olan gazetecilerin memuriyetler verilerek susturulmasına sert eleştiriler kaleme almıştır.[55] Gazetede yine sosyal ve siyasal konuların analizi yapılmakta ve kamuoyunu bilinçlendirme hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda halka hürriyet ve meşrutiyet fikirlerinin açıklanması iktidarın kötü yönetimi halka

[52]İnuğur,1993, a.g.k., s.211.
[53]Topuz, 2018, a.g.k., s.27
[54]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.53
[55]Topuz, 2018, a.g.k., s. 28.

gazete aracılığıyla bildirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Namık Kemal, Osmanlı ordusunun Silistre'de Ruslara karşı yaptığı savunmadan ilham alarak "Vatan Yahut Silistre" adlı tiyatro eserini gazetede yayınlamıştır. Bu eser halkın hürriyet coşkusunu arttırmıştır. Bu durumdan huzursuzluk duyan hükümet 5 Nisan 1873'te İbret Gazetesi' ni bir daha çıkmamak üzere kapatmıştır.[56] Gazetenin yazarları ise sürgüne gönderilmiştir.[57]

1869 yılında Aşir Efendi tarafından çıkarılan Hadika Gazetesi yazılarında tarıma ağırlık veren bilim ve teknik gazetesidir. Bu gazetede milletin yararına hizmet etmekte ve bu amaç doğrultusunda tarım ağırlıklı azılar yazmanın yanında sanayinin gelişmesi için bilim ve tekniki bilgiler yayınlamıştır. Bu gazetede Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Ebuzziya Tevfik gibi isimlerin yazıları mevcuttur. Bu kişiler daha önceki gazetecilik faaliyetlerindeki hükümet eleştirilerine bu gazetedeki yazılarında da yer vermiştir. Bu yazdığı yazılar çerçevesinde aralıklara kapatılan Hadika Gazetesi, zamanla satışı azaldığından kapanmıştır.[58]

Bu dönemde birçok gazete yayınlanmış olup bunlar; 1863 tarihli Refik Bey'in çıkardığı Mirat Gazetesi, 1866'da Eğribozlu Mehmet Arif Bey'in çıkardığı Ayniye-i Vatan, 1867'de Şakir Efendi'nin Muhip Gazetesi, 1867'de Ayetullah Bey ve Musullu Sami tarafından Utarit Gazetesi, 1868'de Ali Raşit ve Filip Efendi'nin Terakki Gazetesi, 1869'da Sıtkı Efendi'nin Mümeyyiz Gazetesi, 1869'da Bursalı Şakir Bey'in Vekâyi-i Zaptiye, 1869'da Teodor Kasap tarafından çıkarılan mizah gazetesi Diyojen 30 Ekim 1873'te Hayal Gazetesi 1875'te İstikbal Gazetesi, 1870'de Mehmet Tevfik Bey tarafından çıkarılan Asır Gazetesi, 1870'te Ahmet Mithat Efendi'nin Devir ve Bedir Gazetesi 1873'te Antuan Efendi'nin Hülâsatü'l-Efkâr Gazetesi, 1874'te Mehmet Arif'in Medeniyyet Gazetesi, 1875'te Mehmet Efendi' nin Sadakat Gazetesi, 1870 yılında Rüştü Bey'in Hakâyıkü'l-Vekâyi Gazetesi, 1875'te Filip Efendi'nin Vakit Gazetesi, 1876'da Papdopulos'un Sabah Gazetesi'dir. Bu süreçte Ahmet Mithat Efendi İstanbul'da 1870 yılında Devir adıyla gazete çıkarırken İzmir'de de aynı isimle Mehmed Sâlim Efendi tarafından Devir adıyla gazete çıkarılmıştır. İzmir'deki Devir Gazetesi'nin amaçları Basiret ve İbret çizgisi ağırlıkta olmaktadır. Bu gazete de milletin hizmetinde olmakla beraber, gazetecilik mesleğinin önemi ve itibarı üzerinde durmuş

[56]İnuğur, 1993, a.g.k., s. 233. Burada ibretin kapatılma sebebin 130 numaralı sayısında yayınlanan iki imzalı bir varaka olmasından söz edilmiştir.
[57]*Devir Gazetesi,* sayı:54, H.19 Safer 1290 / R.5 Nisan 1289 / M.17 Nisan 1873, s.3.
[58]İnuğur, 1993, a.g.k., s.243-244.

doğru gördükleri her konuya değineceklerini bildirmiştir. Mehmet Sâlim Efendi'nin 1875 yılında ise İntibah adlı bir gazete yayınlandığı bilinmektedir.

1.4. Osmanlı'da Vilayet Gazeteleri

Osmanlı Devleti kurulduğu günden sonra uyguladığı politika dolayısıyla birçok toprak işgal etmiştir. Bu toprak işgalleriyle Asya, Avrupa ve Afrika'da birçok toprak elde eden Osmanlı Devleti, egemenliği altındaki topraklarında yönetimi sağlamak amacıyla taşrayı eyaletlere ayırmıştır. Bu eyaletlerin başına askeri ve idari yöneticiler atayarak yönetimi gerçekleştirmiştir. 1864 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti yerel yönetimlerle ilgili olarak düzenleme çerçevesinde eyalet sistemini kaldırıp, yerine vilayet sistemini getirmiştir. 1864 Vilayet Nizamnamesi ile Osmanlı toprakları vilayetlere ayrılmıştır. Bu vilayetlerin sayısı 29 olmakla beraber vilayet eyaletten daha büyük bir coğrafi alanı temsil etmekteydi. Yine 1864 Vilayet Nizamnamesi sonrası taşra idaresinde mektupçu, umûr-u hariciye memuru gibi kamu görevlileri atanmıştır.[59] Vilayetlerde temelde valiliğin kırtasiye gereksinimlerini karşılamak amacıyla basımevleri kurulup bu basımevlerinde resmî yayınların ve özel kişilerin yayın yapmaları kabul edilmiştir. İşte bu basımevleri sayesinde vilayet salnameleri ve vilayet gazetelerinin basılması sürecine gidilmiştir.[60]

Vilayet gazetelerinin remi dili Türkçe olmasına rağmen gazetenin çıktığı bölgenin yaygın ikinci dilinde de yayınlandığı bilinmektedir. Bu sayede gazetedeki haberlerin halka ulaşması ve halk tarafından anlaşılması oranı artmıştır. Vilayet gazetelerinin amacı merkezi yönetimin aldığı kararları, yeni kanunları atamaları, tayinleri taşraya bildirmektir. Bunun yanı sıra vilayetteki haberlerin de hükümet ve diğer vilayetlerce bilinmesi amacı görülmektedir. Nitekim bu amaç doğrultusunda bu gazetelerde vilayetin demiryolu, yol, telgraf hattı, sağlık, ticaret, ziraat, et ve ekmek fiyatları, hava olayları, yeni buluşlar, ilim ve fen alanındaki çalışmaları gibi pek çok konuya yer verilmiştir. Bu sayede vilayetler merkezdeki haberleri sağlıklı biçimde alacak ve diğer vilayetlerde olan gelişmeleri de takip edebileceklerdir. Yine bu gazeteler halkın bilgilendirmesine hizmet etmekteydi. Devlet desteğiyle kurulan vilayet gazeteleri genellikle vilayet mektupçusunun yönetiminde çıkıyordu. Burada yazılar yazan işin ehli kişiler zamanla kendilerini tanıttıktan sonra kendi gazetelerini yayınlamaktaydı.

[59]N. Kartal (2014). "*İl Sistemine Geçişin Sorunsalı: Türkiye'de 1864 Vilayet Nizamnamesi ile İl Sistemine Geçilmiş midir?", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* c.10, sayı:23, Ağrı, ss.279-294, s.287.
[60]Koloğlu, 2006, a.g.k., s. 32.

Örneğin; Mehmed Sâlim Efendi önce Aydın Vilayet Gazetesi'nde yazılar yazmış ve burada kendisini ispatlamıştır sonrasında ise kendisi Devir ve İntibah adlı iki gazeteyi çıkarmıştır. Devlet vilayet gazetelerinin yazı işlerinde bazen siyaset sürgünlerini görevlendirmiştir. Buna örnek olarak Şemsettin Sami'nin Trablusgarp'taki sürgün döneminde vilayet gazetesini yönetmekle görevlendirildiği verilebilir.[61] Vilayetlerde çıkan bu gazetelerden bazılarına örnek verecek olursak; Bursa (Hüdavendigâr Gazetesi), Trabzon (Trabzon Gazetesi), Konya (Konya Gazetesi), Rodos (Cezair-i Bahri Sefid Gazetesi), Yanya (Yanya Gazetesi), Erzurum (Envâr-ı Şarkiye), Diyarbekir (Diyarbekir Gazetesi), Halep (Fırat Gazetesi), Ankara (Ankara Gazetesi), Selanik (Selanik Gazetesi), Rusçuk (Tuna Gazetesi), Bağdat (Zevra Gazetesi) ,Bosna (Bosna Gazetesi), Edirne (Edirne Gazetesi), Prizren (Prizren Gazetesi)'dir.[62]

Mehmed Sâlim Efendi'nin çıkardığı Devir Gazetesi hem İstanbul'da çıkan Basiret ve İbret çizgisinde olup hem de bazı özellikleri bakımından resmî vilayet gazetelerini andırmaktadır. Nitekim amacının millet yararı olması ve gazetesinde gazetecilik mesleğinin önemine vurgu yapıp bu amaç doğrultusunda doğru gördüğünü kaleme almasıyla ve eğitime verdiği önemle gazetenin Basiret ve İbret çizgisinde olduğu görülmektedir. Gazetenin vilayetteki her tür habere yer vermesi, halkı bilgilendirmeyi hedeflemesi ve İpoki adında bölgenin ikinci yaygın dilinde yayın yapması ise vilayet gazetesi özelliğinin kanıtı sayılabilir.[63] Nitekim bu durum Mehmed Sâlim'in Ahmet Mithat ile beraber Tuna, Bosna gibi vilayet gazetelerinde çalıştığı sırada Ahmet Mithat'ın düşüncelerinden etkilendiği izlenimi vermektedir. Bosna, Tuna, Aydın vilayet gazetelerinde görev yapması sebebiyle de vilayet gazetelerinin yayın sürecinden etkilendiği izlenimini vermektedir.

[61]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.34.
[62]Koloğlu, 2006, a.g.k., s. 32-33.
[63]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.82.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MEHMED SALİM EFENDİ VE DEVİR GAZETESİ

2.1. Mehmed Sâlim Efendi'nin Hayatı ve Kişiliği

Devir Gazetesi'nin imtiyaz sahibi ve mü'ellifi olan Mehmed Sâlim Efendi, İzmir'in Müslüman ve Türk ilk gazetecisidir.[64] Mehmed Sâlim Efendi'nin Devir Gazetesi'nde Trabzon müftü zadelerinden Trabzon vilayetinin Atina kazasında kaymakam olan Mehmed Hayri Efendi'nin Devir Gazetesi'ne hitaben yazdığı tebrîkname ve Mehmed Sâlim Efendi' nin bu tebriknameye verdiği cevap yazısında "*…sâhib-i mektûb emmizâdemizdir nereli olduğumuzu merâk edenler olduğundan bu vesîle ile vilâdetimiz İstanbul ise de aslımızın Trabzon ve Rizelilik ile mahlût olup zann olunduğu gibi Toska değiliz[65]"* şeklindeki beyanından anlaşılacağı üzere Mehmed Sâlim Efendi İstanbul'da doğmuş ve buraya Trabzon ve Rize' den gelmiştir yani aslen buralı olduğunu beyan etmiş ve kendisi hakkında muhtemelen sözlere cevap verircesine Toska (Arnavut) olmadığını belirtme gereği duymuştur. Kara Sinan Gazetesi'nden ulaşılan bilgiye göre Mehmed Sâlim Efendi'nin babasının kabri İstanbul Kasımpaşa Mezarlığı' nda olup ve babası bir tarikat mensubu olan Mehmed Ferdi Efendi'dir. Yine Devir Gazetesi'nde, Mehmed Sâlim Efendi'nin Meclis-i İdare-i Vilayet baş kitabetine gelmesinin onun gayretlerinden ve yaptığı fedakârlıklarından bir şey eksiltmediği yönündeki yazıda, Mehmed Sâlim Efendi'nin gazete için yaptığı fedakârlıklar anlatılırken "*...çift ve çubuk ile çoluk çocuklarını yüzü üzere bırakıp bi'l-mecbûriyye Hükûmet-i seniyye kapılarında sürüncemede kalmış…"*[66] İfadesinden hareketle çocuklarının olduğu belirtilmişse de eşi yahut çocukları hakkında başka bir bilgi bulunmamaktadır.

Mehmed Sâlim Efendi'nin eğitim hayatına bakacak olur isek; Devir Gazetesi'nde, Yanya Gazetesi'nin tebriğine verdiği cevapta şunları söylemiştir;

> "*…Riyâz-ı makdesetü'r-riyâz-ı ma'ârifin birisi de (Yanya) dır ki biz çocukluğumuzda orada vâki Şemseddin Câmi'-i şerîfi Medresesi müderrisi merhûm Hâce Ali Efendi hazretlerinin meşra'a-ı kemâlâtından istifâde ederek karâbet-i sadrımızda~~?~~ az*

[64]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.80.
[65]*Devir Gazetesi,* sayı:15, Aydın Vilayet Matbaası, İzmir, H.21 Şaban 1289/ R.12 Teşrin-i evvel 1288 / M.24 Ekim 1872, s.3.
[66]*Devir Gazetesi*, sayı:54, s.2-3.

çok vücûduyla ile iftihâr etmekde bulunduğumuz zülâl-i ma'rifet onun âb-yârî-i himmetidir[67]

Buradan çocukluk döneminde Yanya' da Şemseddin Camii Müderrisi Hoca Ali Efendi'den ders aldığı ve kendisinde olan ma'rifetin onun sayesinde olduğunu bildirmiştir.

İlk devlet memurluğunun ne zaman olduğu hususunda Devir Gazetesi'nde ya da incelenen diğer kaynaklarda bir bilgiye rastlanmamış olup bu konudaki mevcut bilgi Kara Sinan Gazetesi'nde yer alan Mart 1876 tarihli sayıda "*on iki seneden beri mütenevvi me'mûriyyetlerde*" ifadesiyle, yaklaşık 1864 'de bir memuriyete girdiği beyan edilmiştir.[68] Bu memuriyetin ilk görevi olup-olmadığı ya da nerede ve ne görevi icra ettiği bilinmemektedir. Devir Gazete'sinde Movlova kazasına, Cezayir-i Bahri Sefid vilayetinden kaymakam tayin edilen Ethem Efendi için Mehmed Sâlim Efendi; "*…Mûmâ-ileyh Edhem Efendi ile Bosna vilâyetinde Sava Sevâhili Rüsûmât Müdîriyyeti'nde halef selef olduğumdan kendisini pek-âlâ tanırım Allah himmet-i hâzırasını müzdâd ve gayret-i vakı'asını izdiyâd buyursun."*[69] İfadesini kullanmıştır. Burada Mehmed Sâlim Efendi, Bosna'daki Sava Sevahil Rüsümat'ında Ethem Efendi ile halef- selef ilişkisine değinmiştir ve anlaşılacağı üzere kendisinin rüsumat memurluğu görevinde bulunduğu ifade edilmiştir.

Mehmed Sâlim Efendi'nin gazetecilik mesleğindeki faaliyetleri bakarsak, Devir Gazetesi'nde "te'essüf" başlığı altında Bosna Gazetesi ve Gülşen-i Saray Gazetesi'nin imtiyaz sahibi ve müellifi olan Mehmed Şakir Efendi'den bahsederken "…*sekiz sene mukaddem yerimize halef bırakdığımız cihetle pek bildiğimiz bir zât olduğundan…"*[70] Diyen Mehmed Sâlim Efendi'nin, 16 Mayıs 1866'da yayına başlayan Bosna Gazetesi ve 26 Aralık 1876'da yayına başlayan Gülşen-i Saray Gazetesi'nde görev yaptığı ve sonrasında kendi yerine halefi olarak Mehmed Şakir Efendi'yi bıraktığı anlaşılmaktadır. Bu görevleri sonrasında farklı vilayet gazetelerinde de görev aldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Ahmet Mithat Efendi'nin Devir Gazetesi'nin açılması münasebetiyle yazdığı tebrik yazısı bunu bildirmektedir.

"*İzmir'de dahi bizim gibi (Devir) ismiyle bir gazete neşri için Sâlim Efendi ruhsat istihsâl etmiş. Memnûn olduk. İnşallah ismi ismimizin aynı olduğu gibi fikri dahi fikrimizin ve gayreti dahi gayretimizin aynı olur. Zîrâ bu zâtı tanırız âlî-himmet âlî-fikret bir zâtdır.*

[67] *Devir Gazetesi,* sayı:18, H.18 Ramazan 1289 / R.6 Teşrinisani 1288/ M.18 Kasım 1872, s.4.
[68] Ö.F Huyugüzel (2000). *İzmir Fikir ve Sanat Adamları,* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 396.
[69] *Devir Gazetesi*, sayı: 46, H.18 Muharrem 1290 / R.5 M art 1289 / M.17 Mart 1873, s.4.
[70] *Devir Gazetesi,* sayı:14, H. 18 Şabân 1289 / R.9 Teşrîn-i evvel 1288/M.21 Ekim 1872, s.4.

Selânik Aydın gazetelerinin muharriri ve Tuna Gazetesi'nin dâhiliyye muharriri idi. Her halde gazetecilik maksadına hidmet edeceğinde ümîdvârız."[71]

Devir Gazetesi'ndeki bu bilgi neticesinde Mehmed Sâlim Efendi'nin Selanik Gazetesi, Aydın Gazetesi ve Tuna Gazetesi'nde görev aldığını anlıyoruz. Yine bu bilgiyi, Erzurum' un resmî vilayet gazetesi olan Envar-ı Şarkiyye'nin tebrik mesajı teyid eder. "… *Aydın ve Selânik ve Tuna gazetelerinin muharrirliğinde bulunmuş olan (Mehmed Sâlim Efendi) Aydın vilâyet-i celîlesi merkezi bulunan İzmir'de (Devir) unvânıyla gayr-ı resmî Türkçe bir gazetenin tab' ve neşrine başlamış..."*[72] Burada kronolojik bir sıralama yapacak olursak Bosna Gazetesi ve Gülşen- Saray'da görev alan[73] Mehmed Sâlim Efendi daha sonra Ahmet Mithat Efendi ile 1865 tarihli vilayet gazetesi olan Tuna Gazetesi'nde görev almıştır. Bu gazetede 1868 yılında muharrirlik yaparken 1869'a gelindiğinde başmuharrirliğe yükselmiştir. 1869 yılında Selanik Vilayet Gazetesi'nde, Temmuz 1869'da ise Aydın Vilayet Gazetesi'nin başına geçecektir. Şüphesiz bunlar içinde kendisini Devir Gazetesi'ni çıkarmaya yönelten görevi merkezi İzmir olan 1869 Temmuz ayında yayına başlayan resmî vilayet gazetesi olan Aydın Gazetesi'nin ilk sorumlu müdürü ve başyazarlığı görevidir. İzmir' e neden geldiği bilinmemesine karşın 1868-1872/73 yıllarında Aydın Vilayet Matbaası'nı onun yönettiği bilinmektedir[74]. Aydın Gazetesi'nin yönetimi Mehmed Sâlim Efendi'den alınıp Grigorios Karidis'e verilmiştir[75]. Bu süreç sonrası basın faaliyetini devam ettirmeyi amaçlayan Mehmed Sâlim Efendi, İzmir'in Türkçe yayınlanan ilk özel gazetesi olan Devir Gazetesi'ni çıkarmıştır. Önceleri İzmir'in ilk özel gazetesi olarak bilinen Hizmet Gazetesi, ilk sayısında İzmir'de daha önceden Devir ve İntibah adlı iki gazetenin varlığından söz etmekteydi.[76]

Devir Gazetesi, 24 Ağustos 1288 (6 Eylül 1872) tarihinde "*menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir"*[77] Yazısıyla yayın hayatına başlamıştır.[78] Mehmed Sâlim Efendi hakkındaki çoğu bilgiye Devir Gazetesi

[71]*Devir Gazetesi,* sayı:1, H.3 Recep 1289 / R.24 Ağustos 1288 / M.5 Eylül 1872, s.4.
[72]*Devir Gazetesi*, sayı:14, s.4.
[73]Huyugüzel, 2000, a.g.k., s. 397. Bosna gazetesi için Mehmed Sâlim Efendi'nin 1866' da ilk çıkardığı gazete olarak nitelendirmektedir
[74]Z. Arıkan (2006). *İzmir Basın Tarihi,* İzmir: Ege Üniversitesi Yayını, s.19.
[75]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.80.
[76]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.82.
[77] *Devir Gazetesi,* sayı:1, s.1.
[78]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.83. Efdal Sevinçli burada "Türk" sözcüğünün kullanılmasına dikkat çekip meşrutiyete değin Osmanlı' da Türk yurttaşların gazete çıkarmasının olanaksızlığına vurgu yapmıştır.

sayesinde ulaşmaktayız. Mehmed Sâlim Efendi Devir Gazetesi'nde gazetecilik mesleğindeki duruşunu şöyle açıklanmaktadır;

> "*…vazîfemizi ta'yînde vicdânımız bize diyor ki hiçbir mâddeye (hiç bir vakt bir garaz karıştırmayınız) onun içün biz de vicdânımızın verdiği nasihatı tutup yazacağımız şeylerin her halde doğrusunu haber vereceğiz."*[79]

Bu yazısında Mehmed Sâlim Efendi gazetecilerin vicdanıyla hareket edip her zaman doğruları yazması gerektiğini vurgulamaktadır. "Mukaddime" başlığı altında gazeteyi çıkarmasındaki maksadı şu sözlerle ifade edilmiştir;

> "*…İzmir'de günden güne çoğalmakda olan Rumca ve Ermenice ve Yahudice ve Fransızca matbû'âta karşı Türkce bir gazetenin gayret-i mâye ve muhabbet-i vataniyyemi tahrîk eylediğinden bi'l-istidâ' aldığım müsâ'adeye mebni (Devir) nâmında bulunan işbu gazetenin tab' ve ihrâcına besmelekeş-i mübâderet oldum. Bu teşebbüsümden murâdım müslümân karındaşlarımın dahi matbû'ât cihetiyle noksân gördüğüm hukūk ve hürriyetini sâ'ir vatandaşlarımız gibi ikmâle yol açmakdan yani kendilerine hâlisâne ve mefharâne bir hidmet ibrazından ibâret olduğundan şu hayırlı niyetime muvaffakiyetde kendime evvelâ tevfikat-ı ilâhiyi rehber ve sâniyen ragabât-ı İslâmîyeyi yardımcı ve gayet-i muhibb-i ber-âverde bilirim. Allah tevfikini refik ve me'mûlumuzü vesîk eyleye.*"[80]

Anlaşılan Mehmed Sâlim Efendi, İzmir'de çıkan yabancı gazetelere karşı Türkçe bir gazete çıkarma gereksinimi duymuştur. Yine sözlerinden anlaşılacağı üzere Müslümanların noksan olan hürriyet ve hukuk gibi konularına değineceğinden bahsetmektedir. Nitekim gazetenin transkripsiyonu neticesinde görülmektedir ki Mehmed Sâlim Efendi, Devir Gazetesi'nde civardan gelen mektupları olduğu gibi yayınlamış ve aksi durumu destekler nitelikteki mektupları da gazetesinde yayınlamıştır. Aydın vilayetine bağlı İzmir sancağının Ödemiş, Urla, Menemen, Tire gibi kazalarından ve Aydın sancağının Akhisar ve Söke gibi kazalarından halk tarafından yazılmış şikâyetler "Mektup" başlığı altında gazetede yerini almıştır. Nitekim bu mektuplar halkın devlet memurlarından şikâyetlerini dile getirse dahi Mehmed Sâlim Efendi, bu yazıları yayınlamaktan çekinmemiş ve gerekenin yapılması istemiştir. Saruhan'ın kaymakamı olan İbrahim Efendi'nin Manisalı olması gerekçesiyle yerine, kazadan birinin getirilmesinin arz edildiği bir mektupta; "*…Ümîdvârız ki vâlî paşa hazretlerinin kaymakam-ı mûmâ-ileyhi diğer bir kazâ kaymakamıyla becâyiş ederler."*[81] Burada bölgenin iyi yönetilmesinde kazadan olan bir kaymakamın daha başaralı olacağının düşünülmesi sebebiyle kaymakamın değiştirilmesi talep edilmektedir. Yine

[79] *Devir Gazetesi*, sayı:1, s.1.
[80] *Devir Gazetesi*, sayı:1, s.1.
[81] *Devir Gazetesi*, sayı:51, H.9 Safer 1290 / R.26 Mart 1289 / M.7Nisan 1873, s.2.

"*…mağdûrîn ve mazlûmîn taraflarından doğrudan doğruya matba'amıza bildirdikleri hâlde neşriyâtımızın kâffesini mütâla'a ve tedkīkde dirîğ–i himmet buyurmadıklarını çeşm-i mefharetle görmekde bulunduğumuz vâlî-i âlî-i vilâyetin nazar-ı merhametlerine arz etmekden kat'â çekinmeyiz*."[82]

Sözleriyle mağdur kişilerin haberlerini yazmaktan kaçınmayacaklarını bildirmektedir. Bu haberler genelde memurların yönetimleriyle ya da belediye ile ilgili şikâyetler olduğundan çoğu gazete böyle bir yükümlülüğü alamazken Devir Gazetesi, bu vazifeyi yapmaktan çekinmeyeceğini belirtmiştir. Mehmed Sâlim Efendi, gazetecilik mesleğini kendi gazetesi gibi icra etmekte olan gazetelerin baskılarla karşılaşmasını yahut kapatılmasını üzüntü ile karşıladığını şu sözleriyle ifade etmektedir; "*İbret Gazetesi'nin bir mâh müddetle ta'tîl olunduğunu ma'a't-te'essüf İstanbul gazetelerinde okuduk"*[83] ve

"*…İbret Gazetesi muharrirleri Kemal ve Nuri Beyefendiler ile Midhat ve talebeden Fatihli Hakkı Efendiler ve Sirac imtiyâz ve muharriri Tevfik Bey'in zikrolunan gazetelerle elsine-i şedide kullanmalarından dolayı mûmâ-ileyhimden Tevfik Bey ve Midhat Efendi nin Rodos'a ve Kemal Bey'in Kıbrıs'a ve Nuri Bey ile Hakkı Efendi'nin dahi Akkâ Kal'alarına nefy ve tağrîb edildiklerini gazetelerde okuduk."*[84]

Sözleri sonrasında Mehmed Sâlim Efendi, bu kişiler için *"*ravza-i vatanda yeni yetişmiş üdebâ-yı meşhûreden oldukları" tabirini kullanmış ve üzüntüsünü dile getirmiştir. Yine mesleği icrada yalan yanlış haberler yazan gazeteleri ise yererken örneğin, Empersiyal Gazetesi için "*Empersiyal Gazetesi'nin meslek-i müttehaz-ı nâ-sezâsı mûcibince bu kerre zâbıta aleyhinde gāyet şedîd bir bend neşreylediği nazar-ı te'essüfle görülmüşdür."*[85] Sözlerini sarf etmekteydi. Yine gazetecilere yönelik şu yazısı gazetecilik mesleği üzerindeki baskıları ve bu baskıların yersizliğini vurgulamaktadır.

"…Canım acayib şey gazeteciler bir şey yazsa (işte) gazeteci yine zenberekli sözler söylemeye başladı derler politikadan bahsetse (pek ileri gitmiş diyerek ta'rîze başlarlar menâfi'-i vatan içün sarf-ı efkâr etse onun nesine lâzımmış gibi güft ü gû ederler Allah verse de bu muhâveremize birtakım manâlar vermeseler…"[86]

Sözleriyle duruma sitem etmektedir. Yine Mehmed Sâlim Efendi'nin Devir Gazetesi'ni bırakması neticesinde hakkında söylenen

"*…(Aydın) ve (Devir) gazeteleri vâsıtasıyla hasta-hâne ve mekteb ve bu misillü ümmet ve millete yarar ve elverir elzem ve ehemm menfa'atlerinin ilerlemesi yoluna*

[82]*Devir Gazetesi*, sayı:46, H.18 Muharrem 1290/ R.5 Mart 1289 /17 Mart 1873, s.2.
[83]*Devir Gazetesi*, sayı:39, H.19 Zilhicce 1289 / R.5 Şubat 1288 / M.17 Şubat 1873, s.4.
[84]*Devir Gazetesi,* sayı:54, s.3.
[85]*Devir Gazetesi,* sayı:51, s: 1
[86]*Devir Gazetesi,* sayı:33, H.17 Zilkade 1289 / R.4 Kanun-ı Sani 1288 / M.16 Ocak 1873, s3.

teveccüh etmiş ve pek çok sarf-ı zihn ve efkâr eylemiş ve semerât-ı te'sîriyyesi dahi meydanda bulunmuş…[87]

Sözleri Mehmed Sâlim Efendi' nin gazetedeki yazılarıyla millet yararına çalıştığını göstermektedir. Mehmed Sâlim Efendi, Devir Gazetesi' nde 35. sayıdaki "İhtar" başlığı altındaki şu sözleri;

"*Yarınki salı günü li-maslahatin İstanbul'a azîmete me'zûn olduğumdan avdetime değin (Devir)'in nüshalarıyla muharriri bulunduğum vilâyet resmî gazetesinin ihrâcına merhûm İzmir Islâh-hânesi Müdîri Hacı Şakir Efendi hazretlerini tevkîl eyledim*"[88]

Mehmed Sâlim Efendi'nin Devir Gazetesi'ni imtiyaz vekili sıfatıyla Hacı Mehmed Şakir Efendi'ye bıraktığını göstermektedir. Hacı Mehmed Şakir'in

"*Müvekkilimiz Sâlim Efendi hazretleri Der-sa'âdetçe olan masâlihini itmâm ve ikmâl ile geçen cumartesi günü İzmirimize teşrîf buyurmuşlar ise de Aydın ve Saruhan sancaklarınca dahi lâzımü'l-tesviye bulunan bazı umûrunun tesviyesine azîmetleri musammem bulunduğundan husûsat-ı mebhûselerinin tamamına değin Devir Gazetesi'nin vekâletini kemâ-kân uhde-i senâ-kârânemize takrîr buyurmuşlardır.*"[89]

Yazısından anlaşılacağı üzere Mehmed Sâlim Efendi İzmir'e gelmiştir. Ancak kendisi Aydın ve Saruhan sancaklarındaki bazı düzenlemeleri yapması gerektiği için henüz görevine başlamayacağı belirtilmektedir. Hacı Mehmed Şakir'in vekâletinin 46. sayıda sona erdiği görülmüş ve Mehmed Sâlim Efendi nin tekrar göreve geldiği su sözlerinden anlaşılmıştır.

"*…Hasbe'l-icâb İstanbul'a azîmet ve avdetim cihetiyle (Devir) in tab'-ı intişârına bir müddetdir Hacı Şakir Efendi hazretlerini tevkîl eylemiş idim... işbu (46) ncı nüshadan i'tibâren îfâ-yı vazîfe-i asliyeme müsta'înen bi'llâh besmelekeş-i mübâşeret olduğumu ihtâren ityân eylerim*."[90]

Ancak Mehmed Sâlim Efendi'nin bu dönüşü çok uzun sürmeyecektir zira gazetenin 53 numaralı nüshasındaki

"*…(Devir)'in hukūk-ı imtiyâziyyesini resmen Aydın Gazetesi mütercimi teb'a-yı Saltanat-ı seniyye'den Yanko Resmî Efendi'ye terk eylediğimden ba'de-mâ müdericâtı mesû'liyyeti doğrudan doğruya mûmâ-ileyhe â'id olduğunu beyân ile mukbillerimize vedâ' ederim. Fârig-i mûmâ-ileyh vilâyet gazetesi muharrirliği kemâ-kân uhdesinde kalmak üzere Meclis-i İdâre-i Vilâyet Başkitâbeti'ne tayîn buyurulmuşdur.*[91]

Sözlerinden anlaşılacağı üzere gazetenin hukuk imtiyazı artık Aydın Gazetesi mütercimi Yanko Resmî Efendi'dedir. Yanko Resmî Efendi gazetenin yayın hayatının

[87] *Devir Gazetesi*, sayı:54, s.2.
[88] *Devir Gazetesi,* sayı:35, H.28 Zilkade 1289 / R.15 Kanun-ı Sani 1288 /M.27 Ocak 1873, s.1.
[89] *Devir Gazetesi,* sayı:39, s.1.
[90] *Devir Gazetesi,* sayı:46, s.1.
[91] *Devir Gazetesi,* sayı:53, H.16 Safer, 1290/ R.2 Nisan 1289 / M.14 Nisan 1873, s.1.

sonuna kadar bu görevi sürdürecektir. Ancak burada asıl önemli olan Mehmed Sâlim Efendi' nin Meclis-i İdare-i Vilayet başkitabetine tayinidir. Mehmed Sâlim Efendi, devlet memurlarının yanlışlarını söylemekte ve doğru bildiğini yazdığını her fırsatta dile getiren bir kişi olmasına karşın neden devlet memurluğu kendisine verilmişti? Bu bir yana dursun kendisi neden bu görevi kabul etmişti? Zira kendisinin yegâne amacı Devir Gazetesi'nde Müslüman kardeşlerinin haklarını savunmak olduğunu söyleyen zât-ı muhteremin Devir'i bırakma sebebi neydi bu bilinmemektedir. Bu duruma sayı 54'te "Varaka" başlığı altında

> *"...İşbu me'mûriyyeti kabûl etmelerinin sebeb-i ma'na ve sûret-i resmîyyesinin hall ve istikşâfı cihetlerine binlerce hasr-ı efkâr ve sarf-ı ezhân edilse bile abesle iştigāl demek olub bir fâ'ideyi müfîd olmayacağından teselli-i dâd-ı dil-hazîn olmak üzere şimdilik kendimize bir tesliyet-bahşine girişelim..."*[92]

Devir Gazetesi'nin okurlarının yazdığı bu yazıdan, Mehmed Sâlim Efendi'ye ve fikirlerine duyulan bir hayranlığın olduğu ve bu hayranlığın memuriyeti kabulü dolayısıyla, okurlarında doğan hissiyatı dile getirmiştir. Mehmed Sâlim Efendi'ye duyulan minnettarlık ise "*...kalem be-dest olan muhibb-i vatan hiçbir vaktde münâsebetsiz kelimât-ı nâ-becâyı ağzına almaz...*"[93] Gibi sözler sonrasında "Kalem Güftâre Geldi" başlığıyla gazetenin idaresi;

> "*...Devir muharririnden çıkdı ve yahûd devrânı ağırlaşdı veya cerhine bir halel îrâs etdi sakınınız ha yine mihverinde devrânı dâ'im ve müceddeden ıslâhât ve icrââta kā'im olduğu ve kemâ-kân durduğu yerde devredeceğine erbâb-ı vatanın emniyyeti ber-kemâldir ve yine cerhinin arasında pek çok ashâb-ı ağrâzın başları ezilecek ve çok çok zehr-i helâhil gülleleri kesilecek ve büyük büyük engerek yılanlarının kafalarını tepeleyecek ve nice nice yırtıcı hayvanların tırnaklarını sökecek..."*[94]

Devir Gazetesi'nin amaçlarından bir şey kaybetmediği yönünde bir açıklama yapılmış ve her zamanki durduğu çizgide duracağı belirtilmiştir ve "dâ'ire-i müdevveresinden ser-i mû inhirâf etmeyeceğine mukabillerini te'mîn eder" şeklinde açıklama yapmıştır. Mehmed Sâlim Efendi'nin çıkardığı Devir Gazetesi'nin son 3 sayısında ise kendi yaşamına dair izler görülmemektedir.

Mehmed Sâlim Efendi'nin Aydın Gazetesi'ni bazı memurlara sataşmak ve kendi çıkarı için kullanması gerekçesiyle Meclis-i İdare-i Vilayet başkitabeti görevinden

---

[92] *Devir Gazetesi*, sayı:54, s.3.
[93] *Devir Gazetesi*, sayı:54, s.3.
[94] *Devir Gazetesi,* sayı:54, s.3.

uzaklaştırıldığı bilinmektedir. Sonrasında ise kendi çabası veya dostlarının yardımıyla[95] Urla Kaymakamlığı'na tayin edildiği ancak bu vazifeden de çok içki içmek ve şahsi çıkar sağlamak suçlamaları ile uzaklaştırılmıştır.[96] Haziran 1875'te bu gün hiçbir sayısına ulaşılamayan parasal desteğini İzmir'in Ermeni kökenli avukatlarından Corci Bubli'nin imtiyaz sahibi olduğu İntibah Gazetesi'nin, başyazarlığını Mehmed Sâlim Efendi'nin yaptığı bilinmektedir.[97] Sonraki yaşamı hakkında bilinen tek şey ise 1878 yılında Girit'e gitmek üzere İzmir'den yola çıktığıdır.[98]

2.2. Devir Gazetesi'nin Genel Özellikleri

Mehmed Sâlim Efendi'nin imtiyaz sahipliği ve müellifliğini yaptığı Devir Gazetesi, İzmir'in ilk özel Türk gazetesidir. Gazete yayın hayatına 24 Ağustos 1288- 2 Recep 1289 (5 Eylül 1872) tarihinde başlamıştır. Gazetenin sağ üst kösesinde hicri, sol üst köşesinde ise rumi olarak basım tarihine yer verilmiştir. Bu tarihlerin orta kısmında ise numara sayısı ve altında sayının çıktığı güne yer verilmiştir.

Gazetenin adı, üst ortada harf puntoları daha büyük ve siyah biçimde yazılmış olup bu adın sağ tarafında "*Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler"* ifadesine yer verilmiştir. Anlaşılacağı üzere gazetenin basım yeri Aydın Vilayet Gazetesi Matbaası olup, aboneliğin de buradan yapılacağı belirtilmiştir. Gazetenin adının sol tarafında ise "*Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olub nüshası 50 parayadır."* ifadesine yer verilmiştir. Burada gazetenin fiyatına ilişkin bilgiler verilmiştir. Gazetenin adının hemen altında ise gazetenin sayılarında bahsedilecek konuya dair bilgi amaçlı şu ifadeye yer verilmiştir. "*Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir."* Burada gazetenin millete yararlı şeylerden, devletin kanunlarıyla ilgili maddelerden ve politikadan bahsedeceği belirtilmiştir. Sonrasında yapılan açıklamada gazetenin haftada iki gün olmak üzere pazartesi ve perşembe günü çıkacağı ancak ilerde bu sayı artarsa yukarda verilen gazetenin fiyatına zam yapılacağı bildirilmiştir.

---

[95]Mehmed Sâlim Efendi, yazılarında sadrazam Mithat Paşa' ya övgüyle yer vermektedir. Bakınız: Devir Gazetesi, sayı:1, s.2.' de "Mithat Paşa hazretlerine Tabsıra" adlı yazının altında Mithat Paşa' dan övgü ile söz edilmekte yine Devir Gazetesi, sayı:51, s.1. 'de ise Mitahat Paşa için "*müşîr-i felâtun*" sözcüğü kullanılmıştır.

[96]Huyugüzel, 2000, s:398.

[97]Sevinçli, 2019, a.g.k., s.84.

[98]Arıkan, 2006, a.g.k., s.20.

Gazete 57 sayıdan oluşmaktadır. Son sayısını 4 Rebiü'l-evvel 1290 (2 Mayıs 1873) tarihinde yayınlamış olup, 7 zi'l-kaide sene 83 ve 12 Mart sene 1867 Târîhli Kararnâme-i âlî ile gazete feshedilmiştir. Gazetenin nüshaları Ankara Milli Kütüphanesi'nde bulunmakta olup 5 ve 13 numaralı sayı bulunmamaktadır. Yine bakıldığında gazetenin 22 numaralı sayısı olmayıp 25 numaralı sayısının iki tane olduğu görülmektedir. Bu ikinci durum 15 Şevval 1289 (16 Aralık 1872) pazartesi çıkan 25 numaralı nüshada

> "*(Devir)'imizin yirmi ikinci numaralı olmak lâzım gelen nüshasına sehven yirmi üç ve yirmi üçüncüsüne yirmi dört ve yirmi dördüncüsüne dahi yirmi beş numeroları konulmuş olduğundan ol-vechle tashîh olunması lüzûmuyla yirmi beşinci numarasıyla işbu nüshamızın hurûcu lâzım geldiğini ihtâr ederiz"*[99]

İfadesiyle izah edilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere 22 numaralı nüsha yerine yanlışlıkla 23, 23' ün yerine 24, 24' ün yerine 25 numarası konulduğundan 25 numaralı nüshadan iki tane bulunmaktadır.

Gazete her sayıda üçer sütunluk 4 sayfa şeklinde çıkmıştır ancak 35 numaralı sayı iki sayfa şeklinde, 48 numaralı sayıda 4. sayfanın ardından Kathareuousa yani Yunanca yazılmış bir sayfa ardından ise 48 numaralı sayının ilavesi "Havâdis-i Mühimme-i Müte'essüfe" başlığı altında yazılmıştır. 49 numaralı sayıda ise 5. sayfada yine Kathareuousa Yunanca yazılmış bir sayfanın ardından 6. sayfada ise 49 numaralı sayıya ilave yazısı yazılmıştır.

Gazetenin dili Türkçe'dir. Yalnız yukarıda da belirtildiği üzere 48. sayının ve 49. sayının 5 numaralı sayfaları Yunanca'dır. Gazetedeki haberlerin büyük bir çoğunluğu Rumca, Ermenice ve Türkçe gibi Osmanlı gazetelerinden alıntı yapılarak verilmiş olup yabancı basında iktibas edilen haberlere de yer verildiği görülmüştür. Yine Devir Gazetesi'nde İzmir' in kazaları (Urla, Menemen, Bergama, Ödemiş, Tire gibi) ve diğer vilayetlerden (Ankara, Kayseri, Trabzon gibi) gelen mektuplara yer verilmiştir.

Devir Gazetesi "Esefli Bir Haber" başlığı[100] altında Devir'in mahvolacağı haberini vermiş ve nitekim

> "*İzmir'de tab' olunmakda olan (Devir) Gazetesi Aydın vilâyet celîlesi Temyîz-i Hukûk Meclisi ile İzmir Niyâbet-i Şer'iyyesi hakında birtakım azviyyât ve müfteriyât neşr ve me'mûrîn-i mahalliyenin nâmûslarını idlâl ve kesr etmekden hâlî kalmadığından ve bu*

[99] *Devir Gazetesi*, sayı:25-2, H.18 Şevval 1289/ R.7 Kanun-ı Evvel 1288/ M.19 Aralık 1872, s.1.
[100] *Devir Gazetesi*, sayı:55, H.26 Safer 1290/ R.12 Nisan 1289/ M.24 Nisan 1873, s.1.

misillü dâ'ire-i vezâif-i muhsûsası dâhilinde devrân etmeyüb zâtiyât ile uğraşan ve lâ-siyyemâ sâyesinde nâ'il-i ni'am-ı emn ü refâh oldukları Hükûmet-i seniyye aleyhinde itâle-i lisân-ı bî-edebâneye cür'et ve evâmir ve ıslâhât-ı hayriyye ve ahkâm ve te'sîsât-ı nâfi'a-ı devletin vesâyet-i icrâ'iyyesi olan me'mûrîn-i saltanat ve husûsiyye hükkâm-ı şer'iyyenin tevhîn-i kadr ü nüfûzlarına böyle enzâr-ı âhâliye karşı cesâret etmekde bulunan gazetelerin bekāsı câ'iz olamayacağından 7 Zi'l-kade sene 83 ve 12 Mart sene 1867 târîhli kararnâme-i âlî mûcibince mezkûr gazetenin târih-i ilândan i'tibâren külliyen fesh ve ilgā ve Selânik'te tab' ve temsîl olunan Rumili nâm gazete dahi ba'zı serbest lisân kullanmakda ve şuna buna dokunmakda olduğundan ta'dîl-i lisân ve efkâr etdigi sûretde onun dahi lağv edileceginden bahsle bâ-irâde-i aliyye hükûmet-i mahalliye ma'rifetiyle muharririne ihtârât ve vesâyâ-yı mukteziyye icrâ kılınmışdır -rebîu'l-evvel 2 sene 90-"[101]

Resmî ilanı neticesinde Devir Gazetesi, Aydın Vilayet Celîlesi Temyîz-i Hukuk Meclisi'ne ve İzmir Şeriye Naipliği'ne iftira yazılar yazması, mahalli memurlarının hakkındaki kötü yazıları, hükümeti seniyeye dil uzatması gibi sebeplerden ötürü lağvedilmiştir. 57 numaralı son sayı 4 Rebiülevvel 1290 (1 Mayıs 1873) tarihlidir.

2.3. Devir Gazetesi'nin Amaçları

Devir Gazetesi ilk sayıdan başlayarak diğer sayılarında aralıklarla gazetenin amacına yönelik bilgiler vermektedir. *"Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir"* [102] açıklaması neticesinde gazete millete yararlı şeyler, devlet yönetimindeki maddelere (resmî açıklamalara, bildirilere, ilanlara, kararlara vb. dair maddelere) ve politikadan bahsedeceğine değinir. Buradaki açıklamada millet yararından kasıt, her türlü yarar sağlayan konuyu akla getirmelidir. Buna ticaret, eğitim, medeniyyet, bayındırlık, hukuk, hak, adalet gibi milletin yararına her türlü konu başlığı alınabilmektedir.

Gazetenin "Mukaddime" başlığı altında Mehmed Sâlim Efendi şu açıklamayı yapmıştır.

"İzmir'de günden güne çoğalmakda olan Rumca ve Ermenice ve Yahudice ve Fransızca matbû'âta karşı Türkce bir gazetenin gayret-i mâye ve muhabbet-i vataniyemi tahrîk eylediğinden bi'l-istida' aldığım müsâ'adeye mebni (Devir) nâmında bulunan işbu gazetenin tab' ve ihrâcına besmelekeş-i mübaderet oldum. Bu teşebbüsümden murâdım müslimân karındaşlarımın dahi matbû'ât cihetiyle noksân gördüğüm hukūk ve hürriyetini sâ'ir vatandaşlarımız gibi ikmâle yol açmakdan yani kendilerine hâlisâne ve mefharâne bir hidmet ibrazından ibâret olduğundan şu hayırlı niyetime muvaffakiyetde kendime evvelâ

[101] *Devir Gazetesi,* sayı:57, H.4 Rebiü'l-evvel 1290/ R.19 Nisan 1290/ M. 1 Mayıs 1873, s.4.
[102] *Devir Gazetesi*, sayı:1, s.1.

tevfikat-ı ilâhiyi rehber ve sâniyen ragabât-ı İslâmîyeyi yardımcı ve gayet-i muhibb-i ber-âverde bilirim. Allah tevfikini refik ve me'mûluzu vesik eyleye." [103]

Buradan anlaşılacağı üzere dönemin İzmir' inde Ermenice, Rumca, Yahudice ve Fransızca gazeteler bulunmasına karşın ahalinin çoğunluğunu oluşturan Müslüman Türklerin Türkçe yayın organın gerekliliği üzerinde durulmuştur. Zira bu dönemde İzmir'de Aydın Vilayet Gazetesi dışında Türkçe gazete bulunmamakla birlikte, Aydın Gazetesi resmî vilayet gazetesidir. Devir ise özel girişimin bir ürünü olan özel gazete niteliğindedir. Ve bu gazetenin çıkarılma amacının Müslümanların noksan görülen hukuk ve hürriyetlerinin kendilerine anlatılması olarak görülmüştür.

Devir Gazetesi'ndeki "Meslek ve Vazifemiz"[104] başlığı gazetenin amaçlarının anlatıldığı önemli bir kısımdır.

"*...vazîfemizi ta'yînde vicdânımız bize diyor ki hiçbir mâddeye (hiçbir vakt bir garaz karıştırmayınız) onun için biz de vicdânımızın verdiği nasihatı tutup yazacağımız şeylerin her halde doğrusunu haber vereceğiz…" [105]*

Gazetedeki amacın her zaman doğruyu yazmak olduğu izah edilmekte ve yanlışı içeren kötülüklerden kaçınılacağı belirtilmektedir.

"Lâkin fikrimiz açık bulduğu mecrâdan doğruca akıp giderken bir ha'il-i bedhâha (öyle bedhâh günahkâr öyle zâlim bir gaddâr ki havâssın kevkeb-i tâli'ini i'lâ için avâmı hukūk-ı mukaddesesinden devredip ocağını itfâ ve ifnâ etmeye çalışır) tesâdüf edecek olur ise o halde onu kendi tabiatına bırakıp başka bir eğri yola saptırmayacağız."[106]

Burada gazetenin kötü, zararlı, yanlış bir olay ile karşılaşıldığında ve o kötülüğün kendisini haklı gösterme çabalarında onun üzerine yazı yazıp onu daha da yanlışa saptırmak yerine gazetenin o konuya dâhil olmayacağı belirtilmektedir.

"...Hâsılı şurasını anlatmak isteriz ki ismimiz (Devir) olduğu için dehr-i devvârın musâdif olacağımız tebeddülâtına tebdîl-i efkâr edip de kendimize dalkavuk mirâ'-yı müdahin şöhretini aldırmayacağız."[107]

Bu açıklamaya göre Devir Gazetesi tebdil amacıyla kimseye su'i-istimal etmeyecek ve kendisine asla dalkavuk yaftası astırmayacaktır. *"Netice-i merâm fenânın fenâlığını gördükçe onu bi-hakkın olduğu gibi yazacağız. Yazamayacağımız bir zamana tesâdüf eder isek ol halde dahi ona iyi demeyip sükût edeceğiz.[108]"* Zararlı olan her şeyi

[103] *Devir Gazetesi,* sayı:1, s:1.
[104] *Devir Gazetesi*, sayı:1, s.1.
[105] *Devir Gazetesi,* sayı: 1, s.1.
[106] *Devir Gazetesi,* sayı: 1, s.1.
[107] *Devir Gazetesi,* sayı: 1, s.1.
[108] *Devir Gazetesi,* sayı: 1, s.1.

gazete doğruca yazacak, bir sebeple yazmayacak dahi olsa ona iyi demeyecektir ve konu hakkında sessizliğini koruyacaktır. Yine

> *"...gazetemiz her nüshasında terakkī-i servet saâdet-i mülkiyyemizin esbâb-ı husûlüne müteferri olan ulûm ve ma'ârif ve sanâyi ve ticâret ve zirâ'at vesâ'ireye dâ'ir birer bend-i mahsûs neşrettikden sonra (havâdis-i merkeziye) ser-levhasıyla ibtidâ bu havali havâdisini ve ecnebi gazetelerinde şâyân-ı tahsin dokunup bir şey görüldüğü halde onları ve müteakiben (dârü's-saltanat) mukaddimesiyle gazete vesâ'ir vâsıta ile alacağımız İstanbul havâdisini yazıp ve onun ardı sıra dahi (vilâyât) ser-levhasıyla Memalik-i mahrûse-i Osmânîye'nin sâ'ir taraflarından alınacak havâdis-i mühimmeyi hulâsa ve onlara dâ'ir bir mütalaamız olduğu halde onu dahi ilâve edip (havâdis-i hâriciye) ser-levhasıyla vukū'ât-ı hâriciyeye nakl-i kelâm edeceğiz işbu vukûâtdan sahifemize açık bulabildiğimiz adede evvelâ poitika vesâ'ireye dâ'ir gelen telgrafları yazıp onlardan sonra ecnebi gazeteleri müdericâtının bizim istîfâde edebileceğimiz aksâmını bi't-tercüme derc ile bunun üzerine dahi vicdânımızın gösterebileceği mütaleâtı yazacağız."*[109]

Bu paragrafta gazetenin her nüshasında ilerleme ve devlet yönetimi saadeti için gerekli olan eğitim, sanayi ticaret, ziraata dair yazılar yazacağı açıklanmıştır. Burada gazetenin amacının, milletin yararına olan her şeyi kastettiği ortadadır. Yine konu başlıklarında İstanbul ve diğer vilayetlerdeki haberler için o bölgelerin gazetelerinden, hariciye haberleri için yine başka gazeteler vâsıtasıyla bilgileri nakledeceğini belirtmiştir. Politika konusunda gazeteye gelen telgrafları yazacakları bildirilmiş yine yabancı uyruklulara ait gazetelerin ilgili bazı haberlerinin tercümesi neticesinde o haberlerin değerlendirmesine yer vereceklerini açıklamıştır. *"...Gönderilen varakaları aynen derc eylemek vazîfesiyle mükellef olduğumuzdan işbu mektûbu dahi aynen derc eyledik..."*[110] İfadesinden anlaşılacağı üzere gazete kendisine gönderilen haberleri yayınlamayı kendisine bir vazife bilmiştir. Ancak bu haber yazılarında isimlerin belirtilmesi istenmiştir.

> "*…Karaburun'da bu aralık birtakım hilâf-ı ma'delet-i seniyye ef'âle müte'allik imzâsız evrâk alıyoruz senedsiz sepetsiz meydâna iş atmak mesleğimizin hilâfında oldığından işi tahkīkāta bırakdık muharrerât-ı mezkûreyi kimler gönderiyor ise mühr ve imzâlı olarak irsâl etmelerini ihtâr ederiz ve imzâlarını dahi ketm eyleriz böyle mektûblar Tire ve Demirci ve Bergama ile Söke'den dahi geliyor…"*[111]

Burada yine gazetenin imzasız, isimsiz haberleri yazmasının gazetenin amaçlarına aykırı olduğu dile getirilmiştir. Zira haberin gerçek olup olmadığı soruşturulurken

[109] *Devir Gazetesi,* sayı: 1, s.2.
[110] *Devir Gazetesi,* sayı:12, H.11 Şaban 1289/ R.2 Teşrin-i evvel 1288/ M.14 Ekim1872, s.3.
[111] *Devir Gazetesi,* sayı:49, H.2 Safer 1290/ R.19 Mart 1289/ M.30 Mart 1873, s.3.

öncelikle yazan kişi araştırılmaktaydı. Yine habere gelen itirazların sorumluluğu haberi gönderen kişide olduğundan mektup gönderen kişilerin isim ve imzalarını belirtmeleri talep edilmiştir. Gazetenin haberleri yayınlamasıyla, mektuplardaki durumun halk ve ilgili mercilerce bilinmesi ve bu çerçevede önlemler alınması amaçlanmaktadır.

"...Gönderilecek olan şiir ve edebiyâta müteallik şeyler ile eğlenceye â'id fıkraların derci dahi mücaz tutulacakdır..."[112] İfadesinde şiir, edebiyat veya eğlenceye dair fıkraların gazeteye gönderilmesi halinde yayınlanacağını belirtmektedir. Müslüman kardeşlerinin ilerlemesini hedefleyen Devir Gazetesi bu ilerlemeyi sadece ticaret, ziraat, ulaşım, hukuk gibi kavramlarla sınırlandırmamakta ilerlemenin her yönde olmasını düşündüğünden insanın zihniyetinin, duygu ve düşüncelerinin şekillenmesinde önemli olan edebi türlerin de gazetesinde yazılacağı haberini vermektedir.

Fırat Gazetesi'nin tebrik mesajına Devir'in verdiği cevap şu şekildedir*; "...mesleğimiz yalnız ıslâhât-ı mahalliyeyi ihtârdan ibâret olmayıp umûm vaz-ı Osmânîyâna arz-ı hidmetle mükellefiyyet..."*[113] Buradan anlaşılacağı üzere Devir Gazetesi'nin hizmet yeri, bulunduğu mahal ile sınırlandırılmayıp tüm Osmanlı sınırlarını kapsamaktadır.

Devir Gazetesi, Hadika Gazetesi'nin imtiyaz sahibi Tevfik Bey'i överken şu sözleri söylemiştir*;*

> *"...gazeteler mensûb olduğu milletin âdab ve ahlâkına ri'âyet ve binâen-aleyh hükûmetin kavânîn ve nizâmâtına mutâva'atla mükellef bulunduğundan biz de neşriyâtımızda bu iki vazîfeden ayrılmayarak her şeyden bahsetmek ve edep ve terbiyye hudûdunu kemâl-i dikkat ve itinâ ile muhâfaza eylemek azm-i kavîsinde ve hasbe'l-beşeriye zuhûr edecek nekâisimizin mürüvvet-mendân nezdinde mazhar-ı afüvv ü iğmâz edilmesi temennisindeyiz."*[114]

Bu sözlerden anlaşılacağı üzere Devir Gazetesi, Müslüman adap ve ahlakına uyarak, hükümetin kanun ve düzenlemelerine uyma yükümlülüğü çerçevesinden her şeyden bahsettiğini ifade etmiştir.

Devir Gazetesi, yaptığı faydalı işlerden ötürü Ödemiş Kaymakamı Necip Efendi'yi tebrik ederken şu sözleri söylemektedir;

> *"...Şimdi biz Ödemiş Kaymakamı Necib Beyefendi'nin sitâyişinde bulunsak (Devir) hulûsa başladı yolda sözler işideceğimizi biliriz ancak Allah içün düşünelim Necib Bey' in*

[112] *Devir Gazetesi*, sayı:1, s.1.
[113] *Devir Gazetesi*, sayı:20, 24 Ramazan 1289/ 14 Teşrin-i Sani 1288/ 25 Kasım 1872, s.4.
[114] *Devir Gazetesi,* sayı:21, 27 Ramazan 1289/ 16 Teşrin-i Sani1288/ 28 Kasım 1872, s.2.

şu icrâât şâyân-ı takdîr-i muhassenâtdan ve emsâl içün sezâ-yı mümâşât-ı icrââtından değil midir (Devir) tebrîk etsin de hulûs deyenler varsın desinler tebrîk ederiz."[115]

Devir, tebrik yazısını yazarken kendisine kaymakamla yakınlığı var gibi ithamda bulunulacağından şüphe etmekle beraber icraatları meydanda olan Necip Bey' i kim ne derse desin tebrik ettiğini belirtmiştir. Yani gazete doğru gördüğünü övmekten de geri durmamıştır.

Yine Diyojen' in yazdığı yazının yanlış anlaşılması sebebiyle Devir Gazetesi' nin açıklaması şu şekildedir.

"...Canım acayip şey gazeteciler bir şey yazsa (İşte) gazeteci yine zenberekli sözler söylemeye başladı derler politikadan bahsetse (pek ileri gitmiş diyerek ta'rîze başlarlar menâfi'-i vatan içün sarf-ı efkâr etse onun nesine lâzımmış gibi giftgû ederler Allah versede bu muhâveremizde birtakım manâlar vermeseler..."[116]

Bu açıklama göstermektedir ki gazetecilerin yazdıkları yanlış anlaşılmakta ve Devir kendi amaçları doğrultusunda her konuya değineceği için kendi sözlerinin dahi yanlış anlaşılacağı şüphesindedir. Ancak yine de amaçları doğrultusunda Devir Gazetesi, doğru gördüğünü övmekte yanlış gördüğünün yanlışını ise söylemekten çekinmemektedir. İlk sayıdan itibaren Devir Gazetesi, Osmanlı Devleti'ndeki Müslüman kardeşlerinin ilerlemesi için, haklarını hukuklarını öğrenmeleri için, diğer gayrimüslimler gibi çevrede olup biten her türlü olaydan haberdar olmaları için bu gazeteyi çıkarmıştır. Nitekim gazete amaçları doğrulusunda Aydın vilayetindeki haberlere yer vermekle beraber Aydın vilayeti dışındaki vilayetlerden, İstanbul'dan aldığı haberlere ve yurt dışındaki haberlere de yer vermektedir. Böylece halkın Dünya'da her olup bitenden haberdar olması ve bu çerçevede bir yaşam idame ettirmesi beklenmektedir.

2.4. Devir Gazetesi'nin İçerik Bakımından Değerlendirilmesi

İzmir'in bilinen ilk özel gazetesi olan Devir Gazetesi, içeriğindeki haberlerin konusu bakımından oldukça çeşitliliğe sahiptir. Gazete umûm-ı vatana atfedilmiş olması gerekçesiyle bölge ve konu sınırlaması yoktur. Nitekim gazetede "Havadis-i Hariciye" konu başlığı altında çeşitli yurt içi ve yurt dışı gazetelerden aktarmalarla, yurt dışında olan haberlere yer verilmiştir. Bu gazetelerden özellikle Fransız gazetesi olan Empersiyal Gazetesi'nin, Times'den tercüme olarak yayınladığı haberlere Devir Gazetesi'nde sıklıkla rastlanmaktadır. Genellikle Rusya, İngiltere, Fransa, Amerika

[115] *Devir Gazetesi,* sayı:23, 7 Şevval 1289/ 27 Teşrin-i Sani 1288/ 9 Aralık 1872, s.3.
[116] *Devir Gazetesi,* sayı:33, s.3.

(ticaret ürünleri kapsamında), Almanya, Avusturya gibi ülkelerdeki gelişmelere dair bilgiler sunulmaktadır. "Havadis-i Merkeziye" başlığı altında Aydın vilayeti içerisinde yer alan sancaklar, kazalar, bucaklar ve köylerdeki haberlere yer verilmiştir. Burada muhabirlerin gönderdiği haberlerin yanında çevreden gelen mektuplarla yoğun bir haber sağlanmıştır. "Dârü's-saltanat" başlığı altında Osmanlı Devleti' nin merkezi olan İstanbul' da meydana gelen haberlere yer verilmiştir. Burada Basiret, İbret, Ruznamçe-i Ceride-i Havadis, Hadika gibi gazetelerin haberlerinden yararlanılmıştır. "Ticaret" başlığı altında özellikle Aydın vilayetinde yetişen zeytin, üzüm, incir, pamuk gibi ürünlerin talep edilme durumları, yurt içi ve yurt dışı fiyatlarının miktarı hakkında bilgiler verilmiştir. Yine "Vilayât" konu başlığı altında bölgelerin vilayet gazetelerinden alıntılar yapılarak vilayetlerdeki memur ataması, eğitim çalışmaları, ziraat ve ticaret alanındaki çalışmalar, hava şartları, yangınlar gibi çok çeşitli konularda bilgiler verilmektedir.

2.4.1. Ticaret

Devir Gazetesi'nde ticaret başlığı altında pirinç, afyon, yapağı, palamut, bakla, zehair, üzüm, incir, razaki, kuru üzüm, susam, buğday, pirinç, kök boya gibi ürünlerin talep edilip-edilmeme durumları, üretim miktarları, nerede üretildikleri, fiyatlarının ne kadar oldukları, yurt içindeki satış farklılığı üzerinde durulmuş ve yurtdışında da aynı ürünlerin ne kadar fiyata satıldığı konusunda fiyat kıyaslaması yapılmıştır.[117] Ancak 15. sayıdan sonra ticaret alanındaki bu başlığa çok az rastlanmakla birlikte ticaret konusuyla ilgili olarak şu haberler bulunmaktadır;

> "…*Gümrükler hâsılâtının varidât-ı gayr-ı mukarrereden oldukları cihetle idârelerin emniyyetli me'mûrlar ellerinde bulundurulması hâsılât-ı mezkûrenin dâimâ ziyâde husûline istilzâm eder bir mâdde idüğü bi't-tecrübe sâbit olmuşdur…* "[118]

Açıklaması neticesinde gümrüklerin güvenilir, işin ehli kişilere verilmesinin hasılatın artmasına sebep olacağını belirmiştir. İzmir Rüsumat Memuru Şakir Efendi zamanında hasılatın çok görülmesi sebebiyle onu tebrik eden Devir Gazetesi, gümrük gelirlerinin artmasının yolunun memurların dikkatli davranmasıyla olacağı üzerinde durmakta *ve*

[117]*Devir Gazetesi*, sayı:2, H.7 Recep 1289/ R.28 Ağustos 1288/ M.9 Eylül 1872, s.4. pamuk için "Liverpol'da pamuğun mikdârı 831000 balyaya tenezzül eip Amerika mâlı on buçuk ve İzmir mâlı dahi sekiz dînâra satılmıştır." Bilgi verilmektedir.
[118]*Devir Gazetesi*, sayı:27, H.25 Şevval 1289/ R.14 Kanun-ı Evvel/ M.26 Aralık 1872, s.2.

"...bin guruş kıymetinde olan ve kıyâmete kadar mu'ammer-i müvelled bulunan elli aded Sîm mecidiyemizi çekiç altında tepeledikden sonra inceldip uzadıp ve kezâlik ölmez ve doğurmakdan bıkıp usanmaz olan yüz guruşluk diğer bir altınımızın hayâtını tiz-âblara yedirerek onunla tezhîb birle dövüb dövüb memleketimize getürmekte bunun nisbetinde on kat bahâsını elimizden çekip almakdadırlar..."[119]

Devir Gazetesi, yukarıdaki açıklamasında ise Avrupa'ya giden ürünlerimizin işlenmesi neticesinde Osmanlı topraklarında daha pahalıya satılmasından yakınmaktadır. Bu yakınışını gazetesinde farklı bir üslüpla dile getiren Devir Gazetesi "iki köylünün konuşması"[120] şeklindeki yazısında;

"*...ulen onna hayvanken bizi aldadıklana şaşıyoruz ya biz insanken başı şapkalı Frakların sapıtılana aldanıyoruz ya onna bizim telâmızdan okkasını yedi sekiz guruşa aldıkları pamukçuklarımızı boyaladıb biledibde okkasını bize yüz guruşa kada satıyo aceb onna bize neler diyola..."*

Bir kez daha dile getirmektedir ve bu ürünlerin "*…(soda) fıçıları içinde çuka posdalları arasında pamuk balyaları miyânında gelip gelip geçiyor hukūk-ı hazîne zâyi' olup gidiyor..."* bu gibi şekillerle ürünlerimizin yurt dışına çıkarılması sebebiyle devlet hazinesinin zayi olduğu üzerinde durulmuştur. İlerlemede önemli olan ticaret konusu gazete ele alınmış ve ticaretten elde edilen gelirin artmasının yolları üzerinde durulmuştur.

2.4.2. Ziraat

Devir Gazetesi'ne göre ilerlemenin bir başka yolu, ekip biçmektir. Zira elverişli olan Osmanlı toprakları, ziraat için oldukça uygundur fakat halkın ürünleri nasıl yetiştireceklerini bilmemesi sebebiyle ziraat konusunda bir geri kalmışlığın olduğu üzerinde durulmuştur. Devir Gazetesi'ne Akhisar'dan gelen bir mektup bu durumu açıklar niteliktedir.

"*…Patates denilen hububat Akhisar'a İzmir'den celb olunup iki iki buçuk guruşa kadar satılmakda olduğu müşâhede olunmakda mahsûl-i mezkûr ise ashâb-ı zirâ'ın havâyic-i zarûriyesine medâr olur bir mahsûl olunmakla bazı kesân tarafından zer' olunması emel ve ârzû edilmekde ise de buralarca emr-i zirâ'ati mesbûk olmadığından usûl-i zeriyesi bilinemediği cihetle keyfiyyet-i zer'inin i'lân buyurulması Devir Gazetesi'nin himemât-ı cemîlesine muntazırdır"*[121]

Günümüzde TÜİK verilerine göre tatlı patateste 2018 yılında Manisa İli, Türkiye üretiminin %91,3'lük kısmına, tatlı patates hariç patates üretiminde ise Türkiye'nin

[119] *Devir Gazetesi*, sayı:27, s.2-3.
[120] *Devir Gazetesi,* sayı:24, H.11 Şevval 1289/ R.30Teşrin-i sani 1288/ M.12 Aralık 1872, s.3.
[121] *Devir Gazetesi,* sayı:24, s.3.

%0,2'lik payına sahiptir. Ancak Akhisar'dan gelen bu mektupta halkın patates üretimini bilmediğini gözler önüne serilmektedir. Devir Gazetesi'nin bu mektubu yayınlaması üzerine Fikri adlı bir şahıs bu konu hakkında;

> "*…Meclis-i Zirâ'at A'zâ'sından Tabîb Hayrullah Efendi'nin tercüme ve bin iki yüz altmış dört senesinde Matba'a-i âmire' de tab' etdirmiş olub vâsıl-ı nazar-ı mütâla'am olan (Merjon Justik) yani (Beyt-i Dihkâni) nâm kitâbın cild olunan yetmiş sekiz ve dokuz ve seksan ve seksan birinci sahifelerinde (Ameliyât-ı Felâhat) nâm kitâbdan naklen sûret-i zer' ve idrâkına dâ'ir münderic olan tarifât ve izâhâtın ber-vech-i zîr beyânına ibtidâr ederim kabûl buyurulduğu halde gazetenize derci rey'inize menûtdur…* "[122]

Hayrullah Efendi' nin Beyt-i Dikhani adlı kitabının ilgili bölümlerinde patates üretimiyle ilgili olan kısımlarından faydalanarak konu hakkında gazeteye bilgi vermiştir. Böylece Akhisar'daki halkın patates ekimi konusunda bilgi edinmesi sağlanmıştır.

Gazetede zeytinlerin aşılanmasıyla ilgili olarak İzmir'de Keresticezade Ali Bey, Göztepe civarında 5 bin zeytini aşılatması üzerine altı yedi yıl sonra gelirinde büyük bir artış olacağı ve bu sayede hazineye de fayda sağlayacağından ötürü tebrik edilmiştir.[123]

2.4.3. Sağlık

Yayınlandığı süre zarfında sağlık şartlarının kötü olması sebebiyle birçok kişinin ölmesi ve halkın genelindeki sağlık bilgisizliğinin giderilmesi için Devir Gazetesi okurlarına sağlık konusunda birçok haber vermektedir. Hamilelik sırasında meydana gelen bazı sakatlıkların giderilmesi için [124] hamilelik öncesi kadında meydana gelen durumlar, hamilelik sırasında kadının aş ermesi, kusması, baş dönmesi gibi olaylara değinilmiş ve hamileliği sırasında ne tür işler yapılması gerektiği konusunda bilgiler verilmiştir. En son doğumun nasıl olduğu ve ikiz bebek gelirse dahi nasıl doğum yapılacağı gibi doğum ile ilgili birçok konuya değinilmiştir. Ulucak karyesinden gelen bir haber ise şöyledir;

> "*Ulucak karyesinde hummâlı sıtma ile iskorpit (eski sıtmalardan ağızda hâsıl olur) ta'affü(n)lü bir illet-i sâriyedir ve dalak illetleri ahâlî-i karyeyi istilâ eylediği matba'amıza*

[122] *Devir Gazetesi,* sayı:25-2, s.3.
[123] *Devir Gazetesi,* sayı:49, s.3.
[124] *Devir Gazetesi*, sayı:42, H.4 Muharrem 1290/ R.19 Şubat 1288/ M.3 Mart 1873, s.2., *Devir Gazetesi,* sayı:43, 7 Muharrem 1290/ 22 Şubat 1288/ 6 Mart 1873, s.3-4., *Devir Gazetesi,* sayı:44, H.11 Muharrem 1290/ R.26 Şubat 1288/ M.10 Mart 1873, s. 3-4., *Devir Gazetesi*, sayı:45, H.14 Muharrem 1290/ R.1 Mart 1289/ M.13 Mart 1873, s. 3-4, *Devir Gazetesi,* sayı:46, s.3-4.

haber verildiğinden tabîb-i mahsûs i'zâmıyla esbâb-ı indifâ'iyesinin istihsâli zımnında vâlî-i âlî hazretlerinin merhamet-i aliyyelerini celb ederiz."[125]

Bu haberde sıtma ve iskorpit[126] hastalıklarının karyede oldukça çok sık görülmeye başlaması dolayısıyla validen gerekli yardımın yapılması talep edilmiştir. Devir Gazetesi ise bu hastalıkların yayınlamasını önlemek amacıyla bu mektuba gazetesinde yer vermiştir.

Yine gazeteden konuya dair örnek verecek olur isek; İzmir' deki bir kasabanın kaymakamı olan Ferit adlı şahıs görevinden azledilmiştir ve eşiyle beraber bir handa zor şartlarda yaşamaktadır. Ferit Bey'in eşi vefat etmiş, bunun üzerine Ferit Bey rahatsızlanıp cankurtaran yok mu? Diye bağırır ancak kendisine iki kişi dışında kimse yardım etmemiştir. Bu iki kişinin de ilaç bilgisi ve sağlık konusunda bir bilgisi bulunmamaktadır. Adam sabaha kadar bir şekilde zapt edilip sabah gureba hastanesine gönderilir. Devir Gazetesi, insanların yardım etmemesini insaniyyet dışı olarak nitelendirdikten sonra birçok kişinin konakladığı bir handa sağlık bilgisi olan kişilerin bulundurulmaması konusuna dikkat çekmiştir. Ve bu durumu Devir Gazetesi şu şekilde açıklamıştır;

"*…İşidiyoruz ki İzmir'de gece vakti uykuya yatmak mezâra dikilip yatmaya benzer imiş Nasıl benzemesin ki uyku denilen hâl insân indinde memâtın küçük kardaşı olduğu hâlde şâyed bir âdem vakt-i leylde nâ-mizâc olacak olsa hekîm şurada dursun ilâc bile satın almak içün nefs-ı İzmir' de hiçbir açık eczâ-hâne bulunmaz imiş…"*[127]

Burada "İzmir'de gece uyumak mezarda dikilip uyumaya benzer" ifadesi bir kişinin gece rahatsızlanırsa hiçbir sağlıksal müdahalenin yapılamadığına binaen söylenmiştir. Bu sebeple Devir Gazetesi, sonraki açıklamasında bu durumun giderilmesi için belediyeden gece vakti eczanelerin açık bulundurulmasını talep etmektedir. Yine diş problemiyle ilgili olarak; "*Sallanmayan her nev' diş ağrılarını derhâl kesdirir bir nev' mu'âlece keşf olunmuş olduğundan tecrübe etmek isteyenler matba'a-ı vilâyet müdîri Halid Efendi'ye mürâca'at buyursunlar."*[128] Şeklinde ilan verilmiş olup sağlıksal problemlerin iyileştirilmesi yönünde gazetece adeta aracı muamelesi görmüştür.

Yine sağlıkla ilgili olarak dönemde Emersiyal Gazetesi muharriri mösyö Ru ve Amalthiya Gazetesi muharriri Kir Samyotaki'nin kuduz olması durumu üzerine

[125] *Devir Gazetesi*, sayı:46, s.3.
[126] İskorpit balığının bilindiği üzere iç kısmı yenmekte olup dış kabuğu zehirlidir kastedilen balığın dış kısmıdır.
[127] *Devir Gazetesi,* sayı:54, s.1-2.
[128] *Devir Gazetesi,* sayı:54, s.4.

Gazeteye ilaveler eklenmiş ve bu durumun halka geçmemesi için belediyenin çalışmalar yapması üzerinde durulmuştur.[129]

2.4.4. Garip olaylar

Devir Gazetesi'nde yine "Garibe" başlığı çerçevesinde Osmanlı topraklarında meydana gelen tuhaf haberlere yer verilmiştir. Bu tuhaf haberlerin verilmesindeki asıl amaç buradaki olayların gazete okurlarının başlarına gelmesini önlemektir ve başlarına gelen bu tür olaylarda gazetedeki olaylarla kıyaslama yapılmasının beklendiği izlenimi vardır.

> "*Acemlerin birkaçı bir yere toplanıp meselâ bu gece sâ'at altıda Edirne postası gelecek yoldan yarım sâ'at akdemce bunlar birer bâr-gîre binip ve sürücü ve tatar kıyafetine girip tütün hamûleli bâr-gîrleri önlerine katarlar na'ra-zen-i hây u hûy alarak ateş gibi gelir çatarlar. Edirne Kapısı açılır bunlar posta süsüyle girip geçer giderler. Bir de hakīkî posta dahi zuhûr eder sürücü ber- vech-i mu'tâd na'raları basar kapı açılmaz. Tatar küfrleri atar neden sonra kapı açılır posta gider kapıcıya bir de a'lâ dayak atar."*[130]

Bu haberin verilmesindeki asıl sebep bir daha bu tarz kandırma olaylarının meydana gelmesini önlemektir. Zira acemlerin bu tür sahtekârlıklarla kaçak ürünleri Edirne Kapısı'ndan geçirdikleri gazetede verilmektedir. Hüdavendigâr Gazetesi'nden alınan bir haberde ise Kalekapısı'nda Rum bir hizmetçinin kuyudan su çekmeye çalışırken kuyunun içinden kazmalı bir adam çıkmış olduğu anlatılmıştır. Bunun üzerine anlaşılmıştır ki semendüfer kazıları kuyuya dek gelmiştir.[131]

> *"Selânik'in Vodina kazâsına tâbi' Lebsur? karyesi sâkinelerinden Katrin nâm hatûnun geçen teşrîn-i evvelin on ikinci gecesi sâ'at dört beş raddelerinde gözsüz ve burunsız ve ağzı yayın balığı ağzına benzer ve dili ağzından biraz dışarı çıkmış ve gözleri başının tepesinde ve iki omzunun ara yerlerinde mısır tavuğu burnunda olup sarkmakta olan kırmızı ibik gibi ve arkasında iki üc parmak siyah kıl ve kollarının oynakları olmadıkları ve ayaksız olduğu halde Dünya'ya bir çocuk getirerek bir sâ'at kadar yaşadıktan sonra vefât etmiş."*[132]

Bu olayı mahalli gazetelerinden alarak aktaran Devir Gazetesi, bu ilginç olayın bilinmesini gerekli görmüştür. Buna benzer doğumlar günümüzde görülmekte olup bunların sağlıkla alakalı problemler olduğu bilinmektedir ve gerekli tedaviler günümüzde uygulanmaya çalışılmaktadır.

---

[129] *Devir Gazetesi*, sayı:48, H.25 Muharrem 1290/ R.12 Mart 1289/ M.24 Mart 1873, s.5-6.
[130] *Devir Gazetesi*, sayı:8, 27 Recep 1289/ 18 Eylül 1288/ 30 Eylül 1872, s.3.
[131] *Devir Gazetesi*, sayı:15, H.21 Şaban 1289/ R.12 Teşrin-i Evvel 1288/ M.24 Ekim 1872, s.3.
[132] *Devir Gazetesi*, sayı:28, H.29 Şevval 1289/ R.18 Kanun-ı Evvel 1288/ M.30 Aralık 1872, s.4.

Yine Berlin'de bir kuyumcuyu zabit ve polis kılığındaki kişilerin dolandırması[133] haberine yer verilerek aslında bu konuda dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Yine Yahudilerin bir şeyi çalma yahut gizleme maksadıyla para, senet gibi eşyaları yuttukları konusunda olan haber yine halkın bu konuda dikkat etmesi gerektiği yönünde verilmiş haberlerdendir.[134]

2.4.5. İlanlar

Gazetede yine halkın yararı için resmî ya da gayri resmî birçok ilanlar verilmiştir. Resmî ilanlarda devletin yeni çıkardığı kanunlara, devletin her türlü ihtiyacına veya bildirisine yer verilmektedir. Özel ilanlar ise sağlık, eğitim, ticaret gibi birçok konu kapsamaktadır.

> *"Tarîkat-ı aliyye-i Nakşibendiyenin makāmât ve ahvâl-ı şerîfesiyle ilm-i ledünni ve zeylinde hikme-i tevhîd ve sure-i Kevser ve ----- ayet-i kerimesinin manâları tasavvuflarını hâvî Abdülgani Nablusi' nin Miftâhü'l-Mâ'iyye Kitâbı'nı Denizli'den Şirvani damadı reşâdetlü Şeyh Osman Efendi tercüme ederek tab' ettirip onar guruş ve mûmâ-ileyh Osman Efendi' nin diğer te'lîf-kerdesi olan Iydeyn Meclisi dahi dörder guruş fî'ât ile İzmir'de Odun Pazarı'nda Kağıdcı Hacı Salih Efendi nin dükkânında satılmakta olduğu i'lân olunur."* [135]

Burada görüldüğü üzere Osman Efendi'nin tercüme ettiği Meftahü'l Maiyye adlı kitap ve kendisine ait Iydeyn Meclisi adlı kitabın satış yeri ve fiyatının ilanı halka duyurulmuştur. Bu çerçevede hem eser hakkında bilgi verilmiş hem de okumaya meyilli halkın kitabı alacağı yer belirtilmiştir.

> *"Vilâyet Âsâkir-i Zabtiyyesi içün lüzûmu olan üç bin otuz üç çift kunduranın be-her çifti beşlik akçe ile yirmi altışar ve üç yüz on beş çift çizmenin be-her çifti yetmiş dörder guruşa inde'l-münâkısa esnâf üzerinde tekarrür etmiş olduğundan tenzîliyle imâline tâlib olanlar salı günü ahşâma kadar meclis kalemine gelip numûne-i memhûresini görüp işine geldiği hâlde tenzîl eylemesi i'lân olunur."*[136]

Yukarıda verilen ilan görüldüğü resmî bir ilandır. Vilayet askeri zaptiyesi için gerekli olan kundura ve çizmelerinin temini için fiyat verilmiş ve talip olan esnafın salı günü içinde meclis kalemine başvurması istenmektedir. Aslında bu ilan esnafın nerede ne ihtiyacın hâsıl olunduğunu bilmesi açısından da oldukça önemlidir. Haberi olan esnaf bu sayede gelir kaynağını arttıracaktır.

---

[133] *Devir Gazetesi*, sayı:31, H.10 Zilkade 1289/ R.28 Kanun-ı Evvel 1288/ M.9 Ocak 1873, s.4.
[134] *Devir Gazetesi*, sayı:47, H.21 Muharrem 1290/ R.8 Mart 1289/ M.20 Mart 1873, s.4.
[135] *Devir Gazetesi*, sayı:17, H.13 Ramazan 1289/ R.2 Teşrin-i Sani 1288/ M.14 Kasım 1872, s.4.
[136] *Devir Gazetesi,* sayı:54, s.4.

Yine halka sağlık açısından da ilanlarda[137] bulunulmuş, gazetede piyango[138] çekilişinin başladığına dair ilanlar verilmiş ve gazetede belki de en çok görülen ilan gazetelerin tatil edilmesi veya lağvedilmesiyle ilgili resmî ilanlardır ki Devir Gazetesi'nin kapatılması ilanı da gazetede verilmiştir. Bu ilanlar çerçevesinde halkın resmî duyuruları bilmesi, halktan kişilerin yaptıkları icraatları bilmesi ve satışa çıkan vs. yerler hakkında bilgi alması sağlanmıştır.

2.4.6. Eğitim ve mektepler

Devir Gazetesi'nde en çok işlenen konulardan biri eğitim ve dolayısıyla mekteplerdir. Müslümanların ilerlemesi için eğitimin şart olduğu üzerinde duran Devir Gazetesi, dönemin sadrazamı Mithat Paşa'ya görüş bildirerek şu ifadelerde bulunmuştur.

> *"...Bu ümmet-i mu'azzama zamanımızda terakkiyyât-ı medenîyenin neşr-i ulûm ve fünûn ile ikmâl-i esbâb-ı ticâret ve zirâ'atda olduğunu bildiklerinden o yola seğirtmek içün önlerine bir delîl istiyorlar. (Delâlet ile hadîka-i vatanda yetişen nev-nihâlan-ı etfâl cûybâr-ı terbiyet göremeyip meyve vermiyor. (Mektepler yaptır. Eytâm ve fukarâ evlâdı sokaklarda dilenip geziyorlar. İhdâs ettiğin ıslâh-hâneleri ta'mîm et..."*[139]

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere medeniyette ilerlemek için ilim ve fennin önemine vurgu yapılmaktadır. Yine ticaret ve ziraatta ilerlemenin olabilmesi için de ilim ve fennin faydasından söz edilmektedir. Bu sebeple de Sadrazam Mithat Paşa'dan mektepler yapılması yönünde istekte bulunmuştur. Nitekim haber kaynağı olan gazetelerin dahi okunması için eğitimin gerekliliği sabittir. Gazetede Tire'den gelen bir mektupta halkın, kaymakamın ve memurların gayretiyle rüştiyenin açılacağı bildirilmiş ve bunun için yardımların toplanmış olduğu belirtilmiştir. Rüştiye inşaatının tamamlanması için Üç bin kuruş gerektiğini öğrenen Devir Gazetesi, mektebe yardım amaçlı 20 adet lira verip yardım etmek isteyenlerin yardımlarının kabulünü ve sonrasında mektebe ulaştıracağını bildirmiştir. Yani Devir Gazetesi, eğitime destek amacıyla bir yardım kampanyası başlatmıştır. Bu yardım kampanyası neticesinde yolsuzluk olmadığını ve yardımın rüştiyeye gittiğini belirtmek amacıyla Devir Gazetesi yapılan yardımları veren kişilerin adlarını, ne kadar yardımda bulunduklarıyla ilgileri

[137] *Devir Gazetesi*, sayı:52, H.12 Safer 1290/ R.29 Mart 1289/M. 10 Nisan 1873, s.4.
[138] *Devir Gazetesi*, sayı:48, s.4.
[139] *Devir Gazetesi*, sayı:1, s.2.

bilgileri gazetesinde paylaşmıştır.[140] Dîvân-ı Temyîz ketebesinden Şerif imzalı bir varakada

> "*…zirâ'at ve ticâret ve hırfetin ilerlemesi ve keyfiyyet-i harb ü cidalden kā'ide-mend olunması bi'l-külliye ilme muhtâcdır Avrupa ve Amerikalı ve sâ'ir vatandâşlarımızın müşâhede olunmakda bulunan terakkīleri ancak ulûm ve fünûn sayesinde husûle geldiğine…"*[141]

Eğitimin toplumdaki önemine değinilmiştir. Ve varakada Şerif Efendi Müslüman Türklerin çocuklarının eğitimde geri kalmasını oldukça eleştirmiş ve bu durumun düzeltilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir. Devir Gazetesi, İzmir'in yanı başında bulunan Menemen ve Foça'da mektep yapma gayretlerinin olmamasını eleştirip kendilerine Tire halkını örnek almalarını söyleyip eğitimin önemine dair şu sözleri söylemektedir.

> "*…Ey Menemenliler! Siz bir kere düşünüp taşınsanız ya kendi evlâdınızın ilbâs ve iksâsı içün hiçbiriniz paranızı esirger misiniz o libâs-ı evlâd masrafı ise hiçbir vakt bertaraf olmaz her eskidikçe yenilemeye mecbûr oluyorsunuz ve tecdîd dahi ediyorsunuz ve elinizden geldiği halde az vakt içinde eskiyecek çoluk çocuk elbiselerini sırmalara dahi kaplıyorsunuz ilm ise insâna kıyâmete kadar mefharet verir bir libâsdırki insân onu zamân-ı tufûliyyetinde tedrîcen ve bizim şimdiye usûlümüz mûcibince velisine kat'â bâr olmayacak sûretde kendisini mücerrediyle kazanıp iktisâ' eder şürûfât-zînet ve şerefli bir libâsdır."*[142]

Devir Gazetesi, insanların çocukları için elbiseye para verip mektep yaptırma gayretinde bulunmamalarını eleştirmiştir. İlmin kıyamete kadar çocuklarının övünç sahibi olmasına sebep olacağından çocuklarına yapacakları en büyük yardımın onların ilim öğrenmesi olduğuna dikkat çekmektedir. Nitekim Tire Mektebi'nin yardıma ihtiyacı kalmaması sebebiyle gelen yardımların Menemen' de bir rüştiye yapılması için kullanılacağı belirtilmiş olup Devir Gazetesi de kendisi iki adet lira bağışlamıştır. Yine gelen yardımları Devir Gazetesi sayılarında yazmakta ve gelen yardımların neticesinde Menemen halkına karşı artık tebriklerini sunmaktadır.[143] Devir Gazetesi'nin başlattığı yardıma Vilayet İdaresi Meclis Kâtibi Rahmi Giridi [144] bir mektup yazıp bu mektupta Devir Gazetesi'nin eğitime verdiği öneme değinmekte ve sonrasında Devir Gazetesi'ni

---

[140]Bakınız *Devir Gazetesi*, sayı:17, s.1., *Devir Gazetesi*, sayı:18, H.18 Ramazan 1289/ R.6 Teşrin-i Sani 1288/ M.18 Kasım 1872, s.2.

[141]*Devir Gazetesi*, sayı:23, s.1., Devir Gazetesi'nde meclis-i temyîz müstantiklerinden Hakkı imzalı bir yazıda, Şerif Efendi'nin eğitimle ilgili yazdıkları eleştirilmiş olmasına rağmen Devir Gazetesi, Şerif Efendi'yi eğitime verdiği önem gerekçesiyle övmüştür. Devir, Hakkı Efendi hakkında ise eğitimle ilgili yazılarla meşgul olması gerekliliği üzerinde durmuştur. Bakınız: *Devir Gazetesi*, sayı:24, s.2.

[142]*Devir Gazetesi*, sayı:29, H.3 Zilkade 1290/ R.21 kanun-ı Evvel 1288/ M.2 Ocak 1873, s.4.

[143]*Devir Gazetesi,* sayı:32, H.14 Zilkade 1289/ R.1 Kanun-ı Sani 1288/ M.13 Ocak 1873, s.1.

[144]Devir Gazetesi, sayı:33, s.1-2.

eğitim konusundaki gayretinden dolayı tebrik etmektedir. Devir'in başlattığı yardım kampanyası o derece etkili olmuştur ki gazetenin verileri neticesinde 17.763 kuruş yardım toplandığı görülmektedir.[145] Bu yardımın çokluğuyla hoşnut olan Mehmed Sâlim Efendi ise şu cümle ile durumu açıklamıştır "*Vâkıan ekmeğin kıtasının büyüklüğü ununun çokluğundandır."*[146]

Gazetede Selanik'ten aktarılan bir haberde ise hoca olan Şemseddin Efendi' nin bir mektep açtığı ve bu mektepte bir çocuğun iki üç ay içerisinde gazete okuyacak düzeye geldiği bildirilmiştir.[147] Bu haberle memnun olan Devir Gazetesi, bu okulun usullerinin gazeteye bildirilmesini rica etmektedir. Zira eğitimin önemine her fırsatta değinen Devir Gazetesi, bu eğitimsizlikle baş edeceği için her fırsatı gazetesinde yayınlamıştır. Nitekim Devir'in bu isteği üzerine Mekteb-i Sıbyân-ı Osmânî mu'allimi Mehmed Şemseddin Efendi, Devir'in isteğini geri çevirmez ve açtığı okullun usullerini ve nizamlarını 28 maddede toplayıp, yine çocukların usullere riayetsizliği olur ise verilecek cezaları 11 maddede toplayarak ve çocuğun olumlu davranışta bulunduğunda mükâfat alacağını gazeteye yazarak bildirmiştir.[148]

Devir Gazetesi, yine Cezayir-i Bahr-i Sefid' de bulunan Movlova kazasındaki imaret, ticaret ve özellikle mekteplere yönelik çalışmalarından ötürü Kaymakam Ethem Efendi'yi ve Muğla'daki rüştiye ve sıbyan mekteplerinin tamiriyle ve mekteplerinin nizamlarıyla yakından ilgilenen Kaymakam Mustafa Vasfi Efendi'yi yaptıkları hizmetlerden ötürü tebrik etmektedir.[149]

2.4.7. Devir Gazetesi'ne gelen mektupların değerlendirilmesi

Devir Gazetesi halktan gelen mektupları vazifesi icabı yayınlayacağını ilk sayıda belirtmekteydi. Nitekim vazifesini her sayısında gereğiyle icra etmiştir. Aydın vilayeti çevresinden, İstanbul'dan ve diğer vilayetlerden gelen mektuplar konu ayrımı yapılmaksızın gazetede yayınlanmıştır. Bu mektupların konularına bakacak olursak geneli kazalardaki ve vilayetlerdeki halkın şikâyetlerini içermektedir ve bu şikayetler ise genelde belediyeden ve aşar memurlarından şikayetlerdir. "Urla'dan Mektup" başlığı altında verilen haberde Urla Camisi'nin avlusunda bulunan çeşmeyi Tenekeoğlu

[145]Bakınız *Devir Gazetesi,* sayı:33, s.2., *Devir Gazetesi,* sayı:35, s.2., *Devir Gazetesi*, sayı:37, H.5 Zilhicce 1289/ R.22 Kanun-ı Sani 1288/ M.3 Şubat 1873, s.1-2.
[146]*Devir Gazetesi,* sayı:37, s.2.
[147]*Devir Gazetesi,* sayı:31, s.3.
[148]*Devir Gazetesi*, sayı:54, s.3-4. Bu okulun T.C' nin kurucusu Mustafa Kemal' in eğitim aldığı okul olduğu bilinmektedir.
[149]Bakınız: *Devir Gazetesi*, sayı:46, s.4., *Devir Gazetesi,* sayı:47, s.4.

Yorgaki adlı kişinin yıktırması ve cami önündeki ağacı dahi duvarla ördürmesi ve bu durumun dayanağı olarak İzmir Evkâf Müdürü İbrahim Efendi'den aldığı senedi sunması halkın bu durumu şikâyet etmesine sebep olmuştur.[150]

> "*İzmir sancağı dâhilinde bulunan ekser kaza ve kasabât ahâlîsi öteden beri bir tâkım erbâb-ı ihtikâr zimemât-ı fâhişesi altında ezilerek bu yüzden nice erbâb-ı zirâ'at perîşân olageldiklerinden bâğ ve tarlâ misillü şeylerini terk ile diğer kaza ve kasabâta nakl ve hicret ve bakiyye-i ömrlerini bu hâl-i zarûretde geçirdikleri nezd-i ûlü'l-ebsârda muhtâc-ı beyân değildir…* "[151]

Yukarıdaki mektupta ise halkın birtakım kötü kişiler tarafından ezildiği bu sebeple birçok kişinin bağ ve tarlasını terk ederek başka yerlere taşındığı ve taşındıkları yerlerde ise kötü şartlarda yaşadıkları dile getirilmiştir. Bu durumun düzeltilmesi için vilayet valisinin ıslahatlar yaptığından söz edilse de halk durumdan şikâyet etmiştir.

Bergama Aşar Memuru Necip Efendi ise halka uyguladığı zulm ve eziyet dolayısıyla şu şekilde şikâyet edilmiştir;

> *"…Bergama A'şâr Me'mûru Necib Efendi geçen sene Alaşehir'de kaymakam bulunduğu sırada ahâlîden birisine cür'et etdiği mervî olan bir töhmet ve yahûd cinâyeti söyletmek üzere işkence etdigi ve başına kızgın tas giydirdiği sırada merkūmun oğlu babasının can acısıyla göklere kadar erişen feryâd ve figānına tahammül edemeyerek zabtiyyeler ile orada bu fâci'aya riyâset eden kaymakama (ey zâlimler bu asrda görülmüş bir zulmiyedir ki irtikâb ediyorsınız) demesi üzerine kaymakam-ı bî-insâf der-ân oğlunu dahi yatırıp dövdüre dövdüre öldürmüş…*[152]

Mektup yazıldığında Bergama'da aşar memuru olan Necip Efendi, bir sene evvel Alaşehir'de kaymakamlığı sırasında, bir kişinin doğruyu söylemediğini düşünüp doğruyu söyletmek için o kişiye işkence ettiğini, işkenceyi gören adamın oğlunun kaymakam ve zaptiyelere karşı çıktığı düşüncesiyle dövülerek öldürtüldüğü mektupta açıklanmıştır. Bunun üzerine halk, insanlara işkence eden ve kanunlara aykırı cezalar uygulayan Necip Efendi'yi şikâyet edilip, gerekenin yapılmasını talep etmektedirler.

Ekmekçibaşı zade Hasan Rüşdi Efendi, alacaklarının tahsili konusunda İzmir Ticaret Mahkemesi, Agoton Efendi ve Avukat İsmail tarafından haksızlığa uğradığını fakat durumun Dersaadet Ticaret Mahkemesi tarafından kendi lehine düzeldiğini belirtmiştir. Uğradığı haksızlığı sitemle dile getirmiş ve aleyhine kötü ittifaklar yapıldığından şikâyet etmiştir. Ancak Avukat İsmail ise Hasan Rüşdi'nin haksızlıklar

---

[150] *Devir Gazetesi,* sayı:10, H.4 Şaban 1289/ R.25 Eylül 1288/M.7 Ekim 1872, s.2.
[151] *Devir Gazetesi*, sayı:16, H.10 Ramazan 1289/ R.30 Teşrin-i Evvel 1288/ M.11 Kasım1872, s.1.
[152] *Devir Gazetesi,* sayı:46, s.3. Bakınız: Devir Gazetesi, sayı:49, s.3. Aşar memuru Necip Efendi kendisinin bu işte dâhili olmadığı yönünde mektup yazmıştır. Yine konunun değerlendirileceği yönünde açıklama vardır. Bakınız: *Devir Gazetesi*, sayı:51, s.1.

yaptığını başka bir mektupta dile getirmektedir[153] Yine Ödemiş'ten gelen bir varakada eski Ödemiş Naibi Mesut Efendi'nin yaptığı keyfi hareketlerin ilerde onun için sıkıntı olacağından söz edilmiştir.[154] Devir Gazetesi, naiplerin bu tür davranışları karşısında diyecek bir şey bulamadığından "işte ne diyelim" diyerek ucu açık bir sitem etmiştir. Söke' den gelen bir mektupta ise halkın fakir olduğu, kaldırımlarının olmadığı, su yollarının kapalı olduğu, mekteplerin harap durumda olduğundan, sağlık hizmetlerinin kötü olduğundan, sarhoşların ve kendi bilmezlerin sokaklarda yaptığı uygunsuzlukların çok olduğu belirtilmiş olup sonra bunlardan sorumlu görülen Söke devlet memurları hakkında şu sözler sarf edilmiştir;

> "*…Hâsılı hükûmet öyle beyhûde yere tazyî'-i evkāt etmemeli elinden geldiği mertebe bu gibi usûl-i nâ-marziyyenin icrâsına meydan vermemeli ıslâh-hâne çalışmalı hukūk-ı ibâdın sürüncemeden vi(k)âyesine bin can ile ikdâm etmeli karyelere çıkıp mekteblerin haline ve hâcelerinin isti'dâdına ve ahâlisinin da'vet-i hayriyye-i hazret-ı padişâhî isticlâbına bir kat daha muvâzabet eylemelerini gözetmeli yoksa öyle mugāyir-i merhamet ahâlî-i kurâya zar ve zor telgraf yapılacak dîvân bin guruşun karyelerden cebren alınmasına kalkışmamalı vâkıan Söke'de de bir telgraf yapılsın ammâ evvelâ muhtâc olduğu ıslâhât icrâ kılınsın da mu'ahharen bazı ashâb-ı servet teşvîk edilerek iâne cem' edilsin de o sûretde telgraf yapılsın…*"[155]

Görülmektedir ki halkın birçok sıkıntısı olmasına rağmen halktan yine yardım toplanıyor ama halk öncelikle temel ihtiyaçlarının karşılanması yönünde yöneticilerinden yardım beklemektedir. Yine Tire' den gelen bir mektupta ise belediye Re'îsi Dereli zade Hafız Hüseyin Efendi, Ramazan-ı Şerif için gerekli top ve barut masrafı için 3263 kuruş ahaliden talep edince ahali bunun fahiş olduğunu söyler ve şunları eklerler;

> "*…altmış yedi ve sekiz seneleri on yedi mahalle vergisinin tahsîline kendisi me'mûr tayîn edilmiş ve tahsîlâtı vakı'asından yirmi otuz bin guruş irtikâb etmiş ve mebâliğ-i mezbûreyi Derelizâde bakāyâsı diyerek fukarâyı ahâlî üzerine yüklederek tahsîl etdirmişdir…Bir de müceddeden inşâ olunan mekteb-i rüşdiyye masârifine dahi belediye re'isi mûmâ-ileyh nezâret etmiş olduğu hâlde hisâbı henüz rü'yet olunmamışdır…* [156]

---

[153]*Devir Gazetesi*, sayı:36, H.1 Zilhicce 1289/ R.18 Kanun-ı Sani/ M.30 Ocak 1873, s.2., *Devir Gazetesi*, sayı:38, H.8 Zilhicce 1289/ R.25 Kanun-ı Sani 1288/ M.6 Şubat 1873, s.2.

[154]*Devir Gazetesi,* sayı:53, s.3.

[155]*Devir Gazetesi,* sayı:53, s.2-3., Söke ahalisinden bir zât imzalı başka bir mektupta Söke'deki bu durumun doğruluğu tekrarlanıp durumun bir ailenin gelmesiyle düzeleceği yönünde açıklamalara yer verilmiştir. Bakınız: *Devir Gazetesi,* sayı:55, s.3.

[156]*Devir Gazetesi,* sayı:53, s.3. Ancak başka bir mektupta belediye reisinin usulsüzlük yapmadığı açıklanmıştır. Bakınız: *Devir Gazetesi,* sayı:55, s.2.

Burada belediye re'îsin vergilerde usulsüzlük yaptığı, mahallin çalışmaları için halktan devamlı yardım toplandığı ama bunların hiçbir hesabının yapılmadığı üzerinde durulmuştur. Belediye re'îsinin yaptığı usulsüzlüklerden, yolsuzluklardan halk şikâyet etmekte ve bunların açıklanmasını istemektedir.

Seferihisar' dan 23 imzalı gelen bir mektupta ise şu ifadeler yer almaktadır;

> "*…Sâye-i ma'delet-vâye-i hazret-i padişâhîde âsûde-nişîn bulunduğumuz Seferihisâr nâhiyesinde bundan üç sene mukaddem müdîr nasb olunmuş olan echeli fi'l-*arz *kabîlinden ve husûsuyla yerlisinden İsmail Ağa'nın evvel emrde okuyup yazmaya iktidârı olmayup cehâleti cihetiyle umûr-ı devlet ve umûr-ı fukarâ pesmânde kalmış olduğu derkâr ve aşikâr olup ve şimdiye değin ağa-yı mûmâ-ileyhden zuhûr etmiş olan zulm ve gaddariyyetin ahâlî tarafından bâ-mahzar umûmî beyân kılınmış olmakla gazeteniz vâsıtasıyla ilânı ricâ olunur."*[157]

Burada bir müdürün cahilliğinden ve bu sebeple meydana gelen zulüm ve gaddarlık dile getirilmiştir. Gelen mektuplarda evlerin sokağa doğru taşması neticesi yolların daralmasından ötürü belediyeye dair şikâyetler vardır, yine narh sisteminin düzenli uygulanmaması sebebiyle gayrimüslimlerin mâlı daha ucuza satarak müslüman mâllarının halkça alınmasına engel olması neticesinde Müslüman halkın gelirindeki düşüşe dair şikâyetler vardır.[158] Yine Cezayir-i Bahri Sefid'e bağlı Movlova kazasından 4 imzalı varakada bir ailenin egemenliğine girmiş olan buğday üretimi yüzünden halk bu ürüne erişmekte güçlük çekmektedir ve mektupta devlet memurlarının dahi bu ailenin türlü hileleriyle görevden azlettirildiği görülmekle ama kaza kaymakamının bu kişilerle mücadele ettiği belirtilmiştir.[159] Bu mücadelenin Devir aracılığıyla dile getirilip devletten gereken yardım beklenmektedir. Gazetede yine velime ve hitan cemiyetlerinin halkı gasp aracı olarak özellikle memurlarca yapıldığı görülmüş olup bu durumdan şikâyet edilmiştir[160]

Devir Gazetesi'ne gelen mektupların bir başka konusu ise çalışmalarından ötürü gazeteyi tebrik amaçlı yazılan mektuplardır. Vilayet İdare Meclisi kâtibi Rahmi Giridi Efendi*;*

> *"İzmir ki Anadolu'nun en büyük iskelesi olarak Payitaht-ı Osmanî'nin altı delinmese sezâ bir şehr-i şehîr-i letâfet-payedir. Öyle bir yerde (3) Fransızca (4) Rumca (1) Ermenice (1) Yahudice cem'an dokuz gazete mevzû-ı destgâh-ı tıbâat olmakda olduğu*

[157]*Devir Gazetesi,* sayı:55, s.2.
[158]*Devir Gazetesi*, sayı:42, s.2-3.
[159]*Devir Gazetesi*, sayı:55, s.3-4.
[160]*Devir Gazetesi,* sayı:46, s.1.

hâlde bunlara karşı şimdiye kadar vilâyet gazetesinden başka Türkce bir gazete neşrolunmak doğrusu mûcib-i taaccüb bir hâlet idi."[161]

Sözleri sonrası gazetenin sahip ve muharrirlerini tebrik etmektedir. Yine Ankara'dan gelen bir mektupta Devir Gazetesi tebrik edilmekle Ankara' da resmî vilayet gazetesi dışında Devir gibi amaçları olan bir gazetenin olmamasından duyulan sitem dile getirilmektedir.[162]

Devir Gazetesi'nde yayınlanan mektupların diğer bir konusu ise bulunulan bölgenin günlük hayatına ilişkin bilgiler vermesidir. Tire'den gelen mektupta halkın, kaymakamın ve memurların çabasıyla inşa edilen mektebe dair bilgiler verilmiştir[163] , Akhisar'dan gelen bir mektupta önemli bir besin olan patatesin nasıl yetiştirebileceğini bilmeyen halk bu konuda yardım beklemektedir ve bu yardım başka bir mektupta cevap olarak yayınlanmıştır.[164] Köşk nahiyesinden "Vatanını Seven Bir Adam" imzalı mektup ise şöyledir;

"*Aydın sancağına tabi' Köşk nâhiyyesine kadiminden akan suyun yolu kapanmış bütün bütün gāib olmuş kırk sene kadar var suyu yoktur Rum milletinden Kostanti bir su getirtti ammâ az olduğundan yaz günleri kesiliyor idi memleketimizin suyu olmadığından her kesimimizi yaz günü sıtma tutar idi." [165]*

Bu mektupta Köşk nahiyesinin suyu olmamasından ve bu susuzluk yüzünden sıtma hastalığının çok görülmesinden söz edilmiştir. Sonrasında ise ahali kendi cabalarıyla suyun yolunu temizlediklerini hatta sekiz tane çeşme yaptırdıklarını beyan etmişlerdir.

2.4.8. Devir Gazetesi'nin vilayet gazetelerinden yaptığı alıntıların değerlendirmesi

Devir Gazetesi, Osmanlı topraklarındaki her olaya gazetesinde yer vermeyi kendisine vazife bilmiştir. Bu vazifesindeki amacı Aydın vilayetindeki halkın çevrede olup biten her türlü olayı öğrenmesi yanında Aydın vilayetindeki her türlü haberden de diğer vilayetlerin haberdar olmasıdır. Devir Gazetesi'ndeki haberlerin niteliği göz önünde bulundurulduğunda diğer gazetelerden yapılan alıntılara çokça yer verildiği görülmektedir. Özellikle Devir Gazetesi'nde vilayetlerin haberlerine dair konuların anlatıldığı "Vilayat" başlığı altında vilayet gazetelerinden birçok alıntı yapılmıştır. Bu

[161]*Devir Gazetesi*, sayı:2, s.1.
[162]*Devir Gazetesi,* sayı:9, H.1 Şaban 1289/ R.21 Eylül 1288/ M.3 Ekim 1872, s.2-3.
[163]*Devir Gazetesi*, sayı:16, s.2.
[164]*Devir Gazetesi,* sayı:24, s.3., *Devir Gazetesi,* sayı:25-2, s.3.
[165]*Devir Gazetesi*, sayı:53, s.3.

alıntılardan bazılarına bakarak bir değerlendirilmesi yapılması konunun değerlendirilmesi açısından faydalı olacaktır.

> "*Me'mûriyyet-i mahsûsa ile Bosna cânibine ta'yîn ve i'zâm buyurulmuş olan ser-yâver-i hazret-i şehriyârî İbrahim Paşa hazretleri Bosna Sarayı'na hüsn-i muvâsalat orada bulunan mevâki'-i mühimme ve mühimmât ve sâ'ir alât-ı harbiye anbârlarını mu'âyene etmiş olduğu gibi Bosna' da mütehaşşid fırka-ı askeriyenin dahi ta'lîmleriyle ahvâl-i sâ'iresini teftîş ve tahsîn ve kendilerini taltîf eyledikleri Bosna Gazetesi' nde görülmüşdür."*[166]

Bosna Vilayet Gazetesi'nden yapılan bu alıntıda Bosna'ya memur atanan İbrahim Paşa'nın silah ve alet anbarlarını araştırdığını yine asker talimlerini teftiş ettiği açıklanmıştır. *"...Ma'lûmdur ki bir memleketde bulunacak dâ'ire-i belediyye o memleketin umûr–ı tanzifiyesine müte'allik mevâddın icrâsı vazîfesiyle muvazzaf ve her türlü tertîbât ve ıslâhâtın kemâ-yenbagî îfâsıyla mükellefdir..."*[167] Bu yazı Bağdat vilayetinde meydana gelen bir haberdir. Belediyenin görevleriyle ilgili bilgiler verildiği bu haber Bağdat'ın vilayet gazetesi olan Zevra Gazetesi'nden alınmıştır.

> *"Geçen şehr-i ağustos-ı rumînin üçüncü gecesinde Köstendil ve Radomir Kazâları'na nüzûl eden şiddetli borândan hâsıl olan sellerin îrâs eylediği hasârat ve mazarrâtı şâmil Sofya'dan alınan tahrîrât me'âline nazaran 6 köprü ve 19 hâne ve anbâr ve koşare münhedim ve harâb ve 90 kara sığır 105 koyun ve 1 kısrak ile hâsılât-ı öşriyeden haylice zahîre telef olmuş olduğu Tuna Gazetesi'nde görülmüşdür."*[168]

Tuna Vilayet Gazetesi'nden aktarılan bu haberde ise şiddetli rüzgârın bazı kazalarda sebep olduğu zararlardan bahsedilmiştir. Prizren vilayetindeki havaların durumuyla ilgili yapılan şu açıklama yine Devir Gazetesi, tarafından aktarılmıştır.

> *"...Oralarda havaların kemâl-i itidâline delîl olmak üzere yeni mahsûl alarak bir aded elmanın görüldüğünü ve mu'ahharen dahi mahsûl-i cedîd olarak bir aded armut Yakova Kaymakamlığı' ndan bâ-tahrîrat-ı mahsûsa matba'asına gönderildiğini ve bu da oralarca nâdirü'l-vukū' asâr-ı tabîîyyeden olmakla neşrolunduğu (Prizren) Gazetesi yazıyor."*[169]

"Mahallî gazetesi Diyarbekir Islâh-hânesi için i'âne verenlerin esâmisini derc ile iftihâr ediyor."[170] Diyarbakır Vilayet Gazetesi'nde ise ıslahhane için toplanan yardımlar yazılıp bununla övünç duyulduğu belirtilmiştir.

---

[166] *Devir Gazetesi,* sayı:6, s.4.
[167] *Devir Gazetesi*, sayı:9, s.3.
[168] *Devir Gazetesi*, sayı:9, s.3.
[169] *Devir Gazetesi,* sayı:28, s.4.
[170] *Devir Gazetesi*, sayı:12, s.4.

"...Erzurum' da husûle gelen şalgamdan taam tertîb edildikde diğer tatlıya mürâca'at etmeksizin lezzet hâsıl eylediğinden ve zâten şeker i'mâli hâlinde aranılacak cihet dahi eczâsını terkîb eden pancar vesairenin vücûdu olup yoksa fabrika edevâtının az bir masrafla mübâya'asına imkân müsâ'id olduğundan binâ-berin esâs mâye elde iken Erzurum'da bir fabrika küşâdıyla şeker ihrâcının muhassenâtı kābil-i ta'dât olamaz."[171]

Envar-ı Şarkiyye'den alınan bu haberde ise bölgedeki şalgam ve şeker pancarı üretiminden bahsedilip bu ürünlerin işlenebilmesi ve ihracatının olması için fabrikalar yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

"Hüdâvendigâr vilâyeti dâhilinde Simav kasabasında geçen gün büyük bir harîk zuhûr ederek ahâli-i kasabanın buğdayı sâmânını yakıp kül eylediğini ma'a't-te'essüf işitiyoruz."[172] Bu haberde ise Simav'da çıkan yangından halkın birçok samanın yandığından bahsedilmektedir. Trablusgarp Gazetesi'nden alınan bir yazıda ise Trablusgarp'ta çekilen su sıkıntısının giderilmesine dair vilayet valisinin çalışmaları anlatılmıştır.[173]

"İzmir limanı muhâfazasına me'mûren gelmiş olan Ertuğrul Fırkateyn-i Hümâyûn'u dört yüz nefer asâkir-i şahâne ile ikisi armstron olmak üzere iki kıta topu hâmil olduğu ve makinesinin dahi altıyüz bargîr kuvvetinde bulunduğu tahkīk kılınmışdır."[174]

Bu haber ise Aydın vilayetinin resmî vilayet gazetesinden alınmıştır. Devir Gazetesi'nin sahibi Mehmed Sâlim Efendi, eskiden Aydın Vilayet Gazetesi' nde başyazarlık yapmaktaydı. Devir Gazetesi incelendiğinde "Havadis-ı merkeziyye" başlığı altındaki birçok haber Aydın Vilayet Gazetesi'nden alınmıştır. Nitekim devlet destekli Aydın Gazetesi'nin muhabir sayısı özel teşebbüsle kurulan Devir Gazetesi'nden fazladır. Bu sebeple Aydın Gazetesi daha çok kazadan, köyden haber alabilmektedir. Buradaki haberde ise gazete, İzmir limanı muhafazasına gelen Ertuğrul Fırkateyn' in kuvvetinden bahsetmektedir.

"...Mukaddemâ Selânik Mekteb-i Rüşdiyyesi'nden bâ-şahâdet-nâme çıkmış ve bir müddet Selânik'de vâki' Fransız mektebine devâm ile mekteb-i mezkûrda Türkçe hâceliği etmiş ve bu sırada Fransızca' yı tahsîl eylemiş olan Selânikli Şemseddin Efendi geçende mücerred kendi arzûsuyla bir mekteb küşâd ile cem' edebildiği otuz kırk kadar etfâle sâ'ir sıbyân mekteblerinde olan usûl-i ta'lîmeye benzetmeyerek arzû olunan bir sûretde Türkçe okutmakda olduğu ve beş altı yaşında bulunan ve hic mektebe gitmeyen çocuğa iki üç ay zarfında gazete okuyabilecek kadar meleke getirmekde..."[175]

---

[171] *Devir Gazetesi*, sayı:23, s.4.
[172] *Devir Gazetesi,* sayı:25, H.15 Şevval 1289/ R.4 Kanun-ı Evvel 1288/ M.16 Aralık 1872, s.4.
[173] *Devir Gazetesi,* sayı: 27, s.4.
[174] *Devir Gazetesi,* sayı:31, s.2.
[175] *Devir Gazetesi,* sayı:31, s.3.

Burada ise Selanik Gazetesi aracılığıyla Şemseddin Efendi'nin açtığı okuldan bahsedilmektedir. Okulda Türkçe eğitimin verildiği ve hiç mektebe gitmeyen çocuğun iki üç ay içinde gazete okuyacak düzeye geldiği bilgisi verilmiştir.

"Ergiri sancağının bazı mahallerinde bir müddetden beri zuhûr eden hayvânât hastalığının lehü'l-hamd bu kerre kâmilen mündefi' olduğunu (Yanya) Gazetesi yazıyor."[176] Yanya Gazetesi'nden alınan bu haberde ise belli süredir görünen bir hayvan hastalığının mevcûdiyetinden bahsedilmiştir

Devir Gazetesi'nde "Vilayât" başlığı altında Osmanlı vilayetleri hakkında verilen bilgilerde bu tür vilayet gazetelerinden alıntılara çokça yer verilmektedir. Nitekim "Havadis-i merkeziyye" başlığı altındaki yazılarda ise Devir Gazetesi kendi muhabirleri aracılığıyla edindiği haberler, civardan gelen mektuplar sonucu yazdığı haberler dışında Aydın Vilayet Gazetesi'nden birçok alıntı haber vermektir. 1864 yılındaki yerel yönetimler ile ilgili düzenleme neticesinde Eyalet Sistemi'nden, Vilâyet Sistemi'ne geçilmiştir. Bu sistemde her vilayette, vilayet gazeteleri kurulmuştur. Bu vilayet gazetelerinin temel amacının merkezi yönetimin kararlarının vilayetlere taşınması olduğu görülmektedir. Bu öncelikli amacın yanı sıra vilayetlerdeki bayındırlık, imaret, sağlık çalışmaları, vilayetin ticari ve zirai durumu gibi çok çeşitli konulara de yer verişmiştir. Devir Gazetesi'nin yaptığı alıntılarda bu durum açıkça görülmektedir. Devir Gazetesi vilayet gazetelerindeki bu alıntıları okurlarına ulaştırarak diğer vilayetlerdeki okulların, hastanelerin, hava durumlarının, ziraatın vb. durumların ne şekilde olduğunun bilinmesini istemiştir. Nitekim bu haberler neticesindeki çalışmalarda Aydın vilayetinde eksiklik var ise Devir Gazetesi bu yayınlanan haberlerin örnek alınması gerektiği ve bu sayede bu eksikliğin giderilmesi üzerinde durmuştur. Ancak bu demek değildir ki sadece vilayet gazetelerinden aktarma yapılmıştır Devir Gazetesi Bedir, İbret, Basiret, Ruznamçe-i Ceride-i Havadis, Fırat, Siraç, La-reform, İzmirni, Empersiyal, Amalthiya gibi birçok gazeteden de alıntı yapmıştır. Ancak buradaki alıntılarının değerlendirmesi halka vilayetlerdeki çalışmalar hakkında bilgi vermenin yanında, bu gazetelerin verdikleri haberlerin doğruluğu, yanlışlığı, vazifeleri ve düşünsel yönü üzerinde bir aktarma sürecinde bulunulmuştur. Ama Devir Gazetesi'nin Vilayet gazetelerinden aldığı haberlere bakıldığında düşünsel boyuta varmaktan ziyade halkın bilgilendirilmesi amacıyla paylaşıldığı izlenimi görülmektedir. Zira vilayet gazeteleri devletin resmî gazeteleridir ve hepsinin temel gayesi devlet emirlerini bulundukları vilayette

[176] *Devir Gazetesi,* sayı:51, s.4.

yayınlamak ve vilayetteki çalışmalardan, günlük olaylardan halka bahsetmektir. Devir Gazetesi' nin haber alıntılarını en çok yaptığı vilayet gazetelerinin başlıcaları Bursa (Hüdavendigâr Gazetesi), Trabzon (Trabzon Gazetesi), Konya (Konya Gazetesi), Rodos (Cezair-i Bahri Sefid Gazetesi), Yanya (Yanya Gazetesi), Erzurum (Envar-ı Şarkiye), Diyarbekir (Diyarbekir Gazetesi), Halep (Fırat Gazetesi), Ankara (Ankara Gazetesi), Selanik (Selanik Gazetesi), Rusçuk (Tuna Gazetesi), Bağdat (Zevra Gazetesi) ,Bosna (Bosna Gazetesi), Edirne (Edirne Gazetesi), Prizren (Prizren Gazetesi)' dir.

2.4.9. Devir Gazetesi'nin diğer gazetelere yönelik eleştirileri

Devir Gazetesi incelendiği zaman görülmektedir ki İstanbul, Aydın ve diğer vilayetlerde çıkan özel gazetelerden birçok alıntı yapılmıştır. Bu alıntılarda günlük haberlerin bulunmasına rağmen Devir Gazetesi, bilgi vermek amaçlı haberleri daha çok vilayet gazeteleri aracılığıyla sağlamıştır. Faydalanılan Türk, Rum, Ermeni vb. gazeteleri ise bilgi vermenin yanı sıra verilen haberlerin amaçları ve düşünsel boyutuyla ilgili olarak Devir Gazetesi tarafından olum ve olumsuz eleştirilere tabii tutulmuştur.

Devir Gazetesi'ne yönelik ilk tebrik mesajı İstanbul'da Ahmet Mithat Efendi tarafından yayınlanan Devir Gazetesi'nden gelmiştir. Bu tebrik mesajında "*İzmir'de dahi bizim gibi (Devir) ismiyle bir gazete neşri için Sâlim Efendi ruhsat istihsâl etmiş. memnûn olduk. İnşallah ismi ismimizin aynı olduğu gibi fikri dahi fikrimizin ve gayreti dahi gayretimizin aynı olur…*[177] İfadesi yer almıştır Ahmet Mithat Efendi ile Mehmed Sâlim Efendi daha önce tanışmaktaydılar. Aynı dönemde hem İzmir'de hem de İstanbul'da Devir adıyla iki gazete açıldığı görülmektedir. Bunun üzerine Mithat Efendi, İzmir'deki Devir Gazetesi'nin çıkmasından memnun olduğunu dile getirmektedir. Buna karşılık Mehmed Sâlim Efendi tebriklerinden dolayı Ahmet Mithat' a teşekkür edip aynı ismi kullanmalarına başka mana vermemelerini bunun tamamen tesadüf olduğuna değinmiştir. Bu gazeteler aynı fikir anlayışı içinde oldukların yani vatana hizmeti amaçladıklarından birbirini destekler niteliktedir ancak İstanbul'daki Devir Gazetesi kısa süre içinde önce bir aylığına tatil edilip sonrasında lağvedilecektir. Ahmet Mithat bunun üzerine Bedir adlı yeni bir gazete çıkarır. Devir Gazetesi'nin bu yeni çıkan gazeteye tutumu ise şöyle olmuştur;

> "*Bu gazete ahvâl-i umûmiyyeden ya'ni havâdis-i politika edebiyyât ve fünûn-ı mâliyye ve umûr-ı ticâretten pek güzel mebâhisi şâmil ve zamanımızın müverrihlik vazîfesini hâmil bir gazete olduğundan rağbet edenler pek çok şey istifâde eylerler. Biz bu*

[177] *Devir Gazetesi,* sayı:1, s.3.

bâbda yine Midhat Efendi'yi tebrîk ederiz zîrâ bu gazetenin dahi mûmâ-ileyhin eser-i hâme-i hikmet-rakamı olduğu gibi şu devirde mûmâ-ileyh Osmanlı mü'elliflerinin en büyüklerindendir akdâmı vücûduyla beraber var olsun. Var ol koca Midhat."[178]

Bu açıklamasında Mehmed Sâlim Efendi, Bedir Gazetesi'nin politika, edebiyat, ilim, mâliye, ticaret gibi konulara değineceğinden memnuniyetlerini dile getirir. Bu konuların halkın ilerlemesi yolunda önemli şeyler olduğunu her zaman vurgulayan Mehmed Sâlim Efendi, Ahmet Mithat Efendi için Osmanlı yazarlarının en büyüklerinden biri sıfatını kullanmayı da ihmal etmemiştir. Ancak zamanla Bedir Gazetesi, "Vâlide Hân'ında Acem Vakası" adlı yazdığı bir kıta acem mektûbu ile asâkir-i şâhâneye iftirâ ettiği iddiasıyla imtiyâzı tamamen fesh olunmuştur. Bu durumda Basiret Gazetesi, Bedir aleyhinde yazı yazmaktadır ve Devir Gazetesi de Basiret' i haklı bulmaktadır ama Bedir' in vekili Cevdet Efendi'nin cesaret ve gözü pekliği vurgulanmakla beraber onun saygın bir kişi olduğunu eklemektedir.[179]

Basiretçi Ali Bey'in Basiret Gazetesi ise meslek olarak gazeteciliği savunmuştur. Devir Gazetesi, Basiret Gazetesi'nden birçok alıntı yapmakla beraber İzmir, Prodos, Amalthiya adlı gazetelerin Basiret Gazetesi hakkındaki olumsuz tutumlarını şu ifadeyle dile getirmiştir.

"*…Osmanlı gazetelerinin bir zırhlı gemisi demek olan mezkûr Basîret üzerine rovelver kurşunu ve yâhud çakaloz topu atmaya cesâret aldığı görülmüşdür. Hakīkat-i hâlde böyle çırnık (bir nev' kayık) kellelerinin mehâbet-i Osmanîye zırh ile kaplanmış olan bir cism-i cesîmeye bir te'sîri olamayacağı mevâd-ı mücerrebeden ise de biz ümmet gazeteciliği namıyla müftehir olduğumuz hâlde bulunduğumuz memleketde çıkan matbû'ât-ı ecnebiyeden bu gibi tecâvüzâta cür'et edeceklerin her hâlde kable't-tarîz olan cevâblarının i'tâsını diğer bir memleketde çıkan arkadaşımızdan evvel vermemeyi meslek–i hürriyet perverânemizin hilâfında gördüğümüz içün Basîret' in fıkra-yı râst-gûyânesini ve o bâbda burada çıkan Rum gazetelerinin mezbûr Amalthia'dan mâadâ ki Basîret dahi zâten onu kale almamışdır. Yazdıkları türrehât-ı vâhiye ile merkūm mînânın tercüme-i hâlini ileride derc ile alt tarafında dahi Basîret'in müddeasını isbât etmekden kat'â çekinmeyeceğiz."*[180]

Osmanlı gazetelerinin zırhlı gemisi olarak nitelendirilen Basiret Gazetesi'nin amacı da Türk Müslümanların eğitim, ticaret, ziraat, yönetim gibi her bakımından ilerlemesiydi. Bu sebeple doğru gördüğünü yazmaktan çekinmeyen Basiret Gazetesi' ne gelen olumsuz eleştirileri Devir Gazetesi eleştirmiş ve Basiret' in haklılığını ispat

[178] *Devir Gazetesi,* sayı:10, s.4.
[179] *Devir Gazetesi*, sayı:14, s.3.
[180] *Devir Gazetesi*, sayı:3, s.3.

etmekten aslan geri durmayacağını belirtmiştir. Devir Gazetesi'nin bu gazeteye olan yakın tutumu aynı amaca hizmet etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Namık Kemal'in çıkardığı Osmanlı ve Müslüman birliğini her fırsatta hatırlatan İbret Gazetesi hakkında Devir'in görüşü ise şu yöndedir;

> "*İbret Gazetesi'nin bakiyye-i müddet ta'tîliyesi afv olunduğuna ve İstanbul Devir' inin dahi müddet-i cüz'iyyesi bitdiğine mebnî karîben neşrolunacağını bundan evvel yazmış idik bunlardan İbret' in nüshalarını alamadık ise de çıkmaya başladığını ve mündericâtının efkâr-ı hürriyyet-perverâneye muvâfakatıyle beraber belâgatını tarafımıza sûret-i mahsûsada haber verdiler bizim borcumuz gā'ibâne bir tebrîkdir onun içün İbret âleminde kalem oynadan o büyük zât her kim ise tebrîk ederiz. Ve devâmını dahi hazret-i Hakk'tan temenni eyleriz."*[181]

Devir Gazetesi, İbret'in yazdığı yazılardan birçok alıntı yapmakta ve gazeteyi tebrik etmektedir. Zira İbret Gazetesi de tıpkı Basiret gibi milletin yararına hizmet etmekteydi. *"İbret Gazetesi'nin bir mâh müddetle ta'tîl olunduğunu ma'a't-te'essüf İstanbul gazetelerinde okuduk."*[182] İbret Gazetesi'nin yazdığı yazılardan ötürü bir aylık tatilini ise Devir Gazetesi üzüntüyle karşılamaktadır.

Siraç Gazetesi'nin çıktığını öğrenen Devir Gazetesi bu gazete için şu sözleri söylemektedir*; "Zannımıza göre bu gazete dahi âlem-i medeniyyetinin pek parlak bir meş'alesi olacakdır İnşallah çıksın da nüshalarıyla ehl-i vatan ile beraber tenvîr-i ber-uyûn iftihâr ederiz."*[183] Siraç Gazetesi ise Devir Gazetesi'ne vatanının her türlü ihtiyacına hizmet etmesinden ötürü teşekkür etmektedir.[184]

İbret Gazetesi'nin Mecmua-yı Ma'ârif adlı gazetenin yayın hayatına başladığına dair sözleri ise şu şekildedir.

> "*İmtiyâzı İzzetlü İsmet Efendi uhdesinde bulunan Mecmua-yı Ma'ârif nâm gazetenin haftada iki def'a neşrolunacağı vâsıl-i sem'-i memnûniyet olmuşdur efendi-i mûmâ-ileyhin efkâr-ı mehâsin-disâr-ı şîrîn-kârını zâten tasdîk edenlerden bulunduğumuzdan bu vâsıta ile dahi milletimizin terakkī-i ma'ârifine bir medâr çığırı açılacak demekdir."*[185]

Devir Gazetesi, İsmet Efendi'nin çıkardığı Mecmua-yı Ma'ârif Gazetesi'nin milletin terakkisinde özellikle eğitim konusunda yeni bir dönem başlatacağını dile getiren İbret Gazetesi ile aynı fikirde olduğunu belirtip bu gazetenin nüshalarından talep etmektedir.

---

[181] *Devir Gazetesi,* sayı:10, s.3.
[182] *Devir Gazetesi,* sayı:39, s.4.
[183] *Devir Gazetesi,* sayı:15, s.3.
[184] *Devir Gazetesi,* sayı:47, s.4.
[185] *Devir Gazetesi*, sayı:15, s.3.

Devir Gazetesi, Hadika Gazetesi'nden de birçok haber alıntılamaktadır. Bu iki gazetenin vazifesi de millete hizmettir ve bu vazife gereği özellikle Müslümanların durumlarına yer verdiği görülmektedir. Hadika'dan alınan haberde bir şeyhin Ramazan ayında ezanı belli sebeplerle yasaklaması üzerine şikâyet gelmesine Hadika Gazetesi bu duruma inanmayı tercih etmekte zira İslam'ın öğreticisi bir kişinin bunu yapmış olacağını kabullenememektedir. Hadika gibi bu duruma inanmayan ya da inanmak istemeyen Devir ise şu sözleri söylemiştir;

> *"...Hadika'nın bu havâdise inanmadığına büyük hakkı vardır zîrâ şeyh-i dergâh bulunan çelebi efendi hazretleri böyle bir faci'ayı irtikâb etmez bu rivâyet hakkında mahz-ı arzdan zuhûr etmiş bir iftirâdır diyebiliriz Neûzübi'llâh min-zâlik."*[186]

Adana vilayetinde çıkan ve amacının medeniyyet yolunda ilerlemek olduğu anlaşılan Seyhan Gazetesi'nin yazarları Devir tarafından tebrik edilir.[187] Yine Devir ile aynı amaca hizmet eden Diyojen'in kapatılmasını Devir Gazetesi üzüntüyle karşılamakta ve bu üzüntüsünü bir hikâye ile dile getirmektedir.[188]

> "*İbret Gazetesi muharrirleri Kemal ve Nuri Beyefendiler ile Midhat ve talebeden Fatihli Hakkı Efendiler ve Sirac imtiyâz ve muharriri Tevfik Bey'in zikrolunan gazetelerle elsine-i şedide kullanmalarından dolayı mûmâ-ileyhimden Tevfik Bey ve Midhat Efendi' nin Rodos'a ve Kemal Bey'in Kıbrıs'a ve Nuri Bey ile Hakkı Efendi'nin dahi Akkâ kal'alarına nefy ve tağrîb edildiklerini gazetelerde okuduk Mûmâ-ileyhim ravza-i vatanda yeni yetişmiş üdebâ-yı meşhûreden oldukları meczûm olduğuna binâen hadâset-i sinnleri îcâbınca enzâr-ı nâsa işâ'a eyledikleri efkâr taşkınlığından dolayı devletce bi'l-mu'âheze ta'dîl-i efkârları lâzım gelmiş ise de padişâh-ı ma'delet-şi'âr ve vükelâ-yı hakkāniyet-iştihâr hazerâtının mûmâ-ileyhim gibi erbâb-ı kemâlâtı müddet-i vefîre menfâlarında bırakmayıp afv ve ıtlâ(k)ları emrinde dirîğ-i merhamet ve şefkat buyuracaklarını yani erbâb-ı ferâset hiss ediyorlar.*"[189]

Devir Gazetesi, İbret Gazetesi muharrirlerinin, Siraç Gazetesi muharriri gibi aynı amaca hizmet ettiği kişilerin yalan şeyler yazmalarından ötürü sürgün edilmesini üzüntüyle karşılamaktadır. Bu kişilerin vatana hizmet eden, yeni yetişmiş meşhur kimseler olduğunu belirterek affedilmelerini temenni etmektedir. Ancak ileride aynı amaç doğrultusunda Devir Gazetesi de lağvedilecektir.

Yukarıda bahsi geçen gazetelerden Devir Gazetesi memur ataması, devletin kanunları, devletin iç ve dış politikası, halkın durumu, gazetelerin durumu, ticaret,

---

[186]*Devir Gazetesi*, sayı:26., H.22 Şevval 1289/ R.11 Kanun-ı Evvel 1288/ M.23 Aralık 1872, s.4.
[187]*Devir Gazetesi*, sayı:57, s.3.
[188]Bakınız: *Devir Gazetesi*, sayı:33, s.3-4.
[189]*Devir Gazetesi,* sayı:54, s.3.

eğitim gibi pek çok konularda haberler almıştır ve bu gazetelerin yaptığı çalışmalar Devir Gazetesi tarafından tebrik edilmiştir. Nitekim bu gazetelerin amaçları aynı olmaktadır ve bu amaç vatanın ve milletin yaşaması için her konuda ilerlemeyi savunmaları ve gazetecilik mesleğinin gereklerinin aynen yapmak istemeleridir. Burada anlatılmak istenen vazife gazetelerin doğruyu ve yanlışı her hususta olduğu gibi yazmasıdır. Ne hükümet sansürüne uğramaktan çekinmeliler ne de hükümeti olmadık yere suçlamaktadırlar. Bu gazeteler vatanın yararına gördükleri her haberi vermekle birlikte memurların haksızlıklarını, halkın zor yaşantısını özellikle Müslümanların Hristiyanlara oranla daha kötü şartlarda yaşadıklarını gazetelerinde yazmakta ve bunlara ek olarak hükümette yanlış görülen durumlar dahi eleştirilmekten geri durulmamaktadır. Devir Gazetesi de bu amaç doğrultusunda doğru gördüğü bu haberleri alıp gazetesinde yayınlamıştır.

Devir Gazetesi, amaçlarına ters düşen diğer gazetelere ise sert eleştirilerde bulunmuştur. Bu gazetelerden en dikkat çekeni şüphesiz Fransız Gazetesi olan Empersiyal (L I'mpartial 1841- 1915) Gazetesi'dir. Bu gazetenin dilinin Fransızca olması bunun -kültür dışında- mutlaka Fransız çıkarlarına hizmet ettiği anlamına gelmez, Bâb-ı âli'ye hizmetleri aşikârdır.[190] Devir Gazetesi "Havadis-i Hariciyye" başlığında alıntıladığı birçok haberi bu gazete vâsıtasıyla okurlarına ulaştırmıştır. Fakat Devir Gazetesi incelendiğinde bu iki gazetenin birbirine olan sert tavırları göze çarpmaktadır. Bu duruma gazeteden örnekler verecek olursak;

> *"...Terakkide umûr-ı idâre mâddesi serîr-i Osmâniyânda bulunan padişâhların gayret-i sâbitesiyle cereyân edip eger ki bu idârede şimdiye kadar tagyîrât-ı mütenevvi'a vukū' bulmuş ise de işbu tagyîrât sunûf-ı tabakanın hukūk-ı ma'neviyye ve maddîyesinin ihtiyâcâtına kâfî olabilecek bir neticeyi el-ân hâsıl edememişdir. Şu söylediğimiz söz bir fikr-i cedîd olmayıp bunu az vakt evvel zât-ı hazret-i padişâhî Şûrâ-yı Devlet'te îrâd buyurdukları nutkunda zikr ve beyân buyurmuşlardır..."*[191]

Empersiyal Gazetesi'nin bu açıklamasında Osmanlı Devleti'ndeki idare ile ilgili düzenlemeleri padişahın yaptığını ancak bu yapılanların yetersiz olduğu açıklaması üzerine Devir şu açıklamayı yapmıştır; "*Devir Empersiyal'i sâha etmekte ve bir tarafdan da bu mes'ele üzerine va'd etdiği izâhâtı gözetmekdedir onları da gördükden*

[190]Koloğlu, 2006, a.g.k., s.37.
[191]*Devir Gazetesi*, sayı:10, s.1.

sonra kendisine â'id vazîfe dâ'iresinde serd ü beyân-ı efkâra hazırlanmışdır.[192] Devir bu durumu araştırdıktan sonra buna gerekli cevabı sert şekilde vereceğini açıklamıştır.

Devir Gazetesi'nin müellifi Mehmed Sâlim Efendi'nin meclis-i temyîzin kararı dolayısıyla 2 ay hapis cezası alması üzerine Devir bu karar neticesinde artık adalet zırhını takacaklarını ve gerçeği ispat edeceklerini belirtir. [193] Bunun üzerine Empersiyal Gazetesi'nin, meclis-i temyîzden Devir aleyhinde çıkarılan dava için görüşmek istediği ama iki defadır bu kararının reddedildiğini öğrenen Devir şu açıklamayı yapmıştır.

> "*…biz dahi kendimizi başımızın mukayyed olduğu kavânîn-i adîleyi tanır takımdan add eylediğimizden o kānundan aldığımız hürriyyet şahsiyemizi muhâfazada bir ecnebi gazetecisinin sahâbetine muhtâc olmadığımızı koyabildiğimiz cihetle sizin fahriye-i mesrûdenizi kat'iyyen cerh ve tekzîb eyledik."*[194]

Burada Mehmed Sâlim Efendi'nin özgürlüklerinin korunmasında bir ecnebi gazetesine muhtaç olmadığı dile getirilmektedir.

Yine Empersiyal Gazetesi ile ilgili Devir Gazetesi şu açıklamayı yapmıştır;

> "*Empersiyal Gazetesi'nin meslek-i müttehaz-ı nâ-sezâsı mûcibince bu kerre zâbıta aleyhinde gāyet şedîd bir bend neşreylediği nazar-ı te'essüfle görülmüşdür Böyle bir gazete ki vezîr-i mufahhamlıkdan gördükleri mukteziyât üzerine şöhreti âfâkı tutmuş olan Midhat Paşa hazretleri gibi bir müşîr-i felâtun-tedbîr aleyh(i)nde isti'mâl-i lisân etmişdir Şimdi İzmir zâbıtası aleyhine ne türlü iftirâ etmiş olsa seyyi'ât-ı faci'asına bir lâhıka-i mel'ûne ilâve etmiş olduğundan başka ne hükûmet-i seniyye'nin ve ne de halkın enzâr-ı munsıfânesine hiçbir sû-i te'sîr bırakamaz bu gazeteyi yazan şahsın galiba ahvâl-i haseneyi gören gözü çıkmış da bir zabtiyye neferinin ufak bir kusurunu zâbıta-i mahalliyenin hey'et-i umûmiyyesine atf etmek gibi bir şenâ'atı irtikâb edip gidiyor İşte bu gazetedir ki mâh be-mâh hazîne-i devletden iki bin beş yüz guruş dahi ma'âş ile mütena'imdir…*"[195]

Burada devletten iki bin beş yüz kuruş para alan bu gazetenin devlette önemli işler yapmış olan Mithat Paşa aleyhinde ve zabıta aleyhinde yalan yanlış şeyler yazdığı gerekçesiyle Devir Gazetesi tarafından eleştiri konusu olmuştur. İzmirni Gazetesi de Devir ile çekişme halinde olan bir gazetedir. Devir Gazetesi, İzmirni Gazetesi'nin kendisine iftira atan birtakım sözler kullanması üzerine, İzmirni Gazetesi imtiyaz sahibi Kir Karidis'i gerekli mercilere şikâyet edeceğini bildirmektedir.[196] Nitekim Devir'in haklı olduğu gazetesindeki şu yazıdan anlaşılmaktadır.

---

[192] *Devir Gazetesi*, sayı:11, H.7 Şaban 1289/ R.28 Eylül 1288/ M.10 Ekim 1872, s.1.
[193] *Devir Gazetesi,* sayı:44, s.2-3.
[194] *Devir Gazetesi*, sayı:47, s.1.
[195] *Devir Gazetesi,* sayı:51, s.1.
[196] *Devir Gazetesi*, sayı:6, H.20 Recep 1289/ R.11 Eylül 1288/ M.23 Eylül 1872, s.4. buradaki konunun esasının ne olduğu 5. Sayının elde olmaması sebebiyle açıklanamamıştır.

"*İzmirni Gazetesi sâhib-i imtiyâz ve müellifi Mösyö Karidis aleyhinde ikāme eylediğimiz da'vâdan ferâgat eylememiz hakkında ba'zı ihvânımız tarafından vukū'-bulan ilhâh u ibrâma mebnî mûmâ-ileyh ile beynimizde hâsıl olan bürûdet matba'amızda vukū'-bulan mülâkāt-ı itlâfiyyeye mebnî mübeddel-i musâfat olmuşdur.''*[197]

Devir Gazetesi'nin davadan vazgeçmesi için Karidis'in bazı dostları ricada bulunmuşlardır. Ancak Devir Gazetesi bu durum gazetede duyurarak hem davadan vaz geçmeyeceğini belirtmiştir hem de haklılığına bir delil olarak bu durumu göstermiştir.

Azınlıkların çıkardığı Fransızca gazete olan La Reforme Gazetesi, Devir Gazetesi ile adeta çatışma içerisindedir.

''İzmir'de bir ve yahut iki Türk gazetecilerimiz olup bunlar matbû'ât vezâifini tarz-ı âharde anlamaktadır bunlar hem resmî ve nîm-resmî ve hem de müstakill ve bundan daha ziyâde bir şey olmak istediklerinden denâete yüz tutuyorlar hiçbir kimse bunlara nazar-ı i'tibâr ile bakmayıp (Aydı) ve (Devir) ve (İpoki) gazeteleri beyninde olan fark bi-aynihî beyaz kapalı ile kapalı beyazın arasında olan fark gibidir Bu gazeteciler vâlilerin gaybûbetinden istifâde ederek birtakım ihtârât-ı bed-hâhâne neşretmektedirler...''[198]

Burada La Reform Gazetesi, Devir ve Aydın Gazetesi'nin amacının gazetecilik olmadığını söyleyerek amaçları için alçaklık yaptıklarını söylemiştir. Bu iki gazetenin birbirinden hiçbir farkı olmadığına dikkat çekmektedir. Devir Gazetesi, Reform Gazetesi'nin bu eleştirisine cevap vermeye tenezzül etmediğini belirtse de şu açıklamayı yapmaktan geri durmamıştır;

''...sizin zannınız gibi (Devir) bir şey olmak istemez ancak mülk ve millete fâ'ide bahşolacak şeylerin husûlünü ister ve fakat sizin bu müdâhene zahmetini ihtiyâr eylemeniz bir iş yapdırmak istemiş olmanıza daha ziyâde yakışıyor.''[199]

Amacının vatan ve millete fayda olduğunu belirten Devir Gazetesi asıl Reform Gazetesi'nin amacının doğrultusunda yani menfaati için yazılar yazdığını belirtmiştir. La Reform Gazetesi'nin İzmir Ticaret Mahkemesi Re'îsi Ahmed Kâmil Efendi'nin kararıyla azledilen Aydın Ticaret Re'îsi Agobaki Efendi hakkında kötülükleri olmasaydı azledilmezdi ve yerine Şakir Efendi tayin olunmazdı şeklindeki yazısı üzerine Devir Gazetesi şu ifadeyle cevap vermiştir;

"*…Ey Reform Gazetesi! Agobaki'nin şimdiye kadar müsteniden vukū'-bulan seyyi'ât-ı tâkat-fersâsına dâ'ir Aydın ahâlîsi tarafından tanzîm ve takdîm olunan mahzarların sadâsını istimâ'a kapalı olan kuvve-i sâmi'anı bir kerrecik olsun açıp da işitmeyecek misin ve mûmâ-ileyh Şakir Efendi'nin istikāmet-i efkârını umûmen İzmir*

[197] *Devir Gazetesi,* sayı:23, s.2.
[198] *Devir Gazetesi*, sayı:42, s.3.
[199] *Devir Gazetesi*, sayı:42, s.3.

ahâlîsinin beyninde derece-i zekâ ve dirâyeti hakkında tekevvün etmiş olan medâyıhı kalem-i nâ-savâbın takdîr edipde mülk ü millete bi-hakkın hidmet edenler ile iştirâk edemeyecek mi vah vah vah menfa'at makinesi gibi çevrilip i'tisâfı altında ezilip uçan kuşlardan istimdâd iden bir ahâlînin şerâre-i dûd-ı âhı gözüne sıçramayacak mı halefi selefi tahkīk et de gazeteni hakkāniyet yaldızıyla tezyîn edip dilenci çanağı gibi her gördüğüne uzadıp sadaka alma''[200]

Burada La Reform Gazetesi'nin Agobaki'nin yaptığı vatan hizmetlerini görmezden gelmesi eleştirilmiş olup, Reform Gazetesi'nin çıkarları doğrultusunda adeta bir menfaat makinesi gibi yazı yazdığı üzerinde durulmuştur.

Yine Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis (Devir) zâtiyyâta müte'allik şeylerle iştigāl eylediğinden bütün bütün lağvolunduğunu rivâyet etmiş bu haberi alan Empersiyal, Reform ve Amalthiya gazetelerinin tutumu ise Devir Gazetesi şu şekilde ifade etmiştir;

"*Garâibin birisi de Empersiyaller La-reformlar bilmem nelerde (Devir)'imizin lağvını kemâl-i beşâşetle i'lân eylemeleridir. Bunlar da başlarına istefanlar taksınlar (Devir) akdâh-ı meserret eylesünler hâsılı Devir'i şimdi Empersiyal ile Amaltya gazeteleri lahm-ı para gibi dendân-ı akûrânelerine geçirip çekiştirmektedirler*."[201]

Verilen örneklerden anlaşılacağı üzere Devir Gazetesi Emersiyal, İzmirni, La Reform, Amalthiya gibi gazetelerden birçok haber almanın yanında bu gazetelerin birçok haberini olumsuz yönde eleştirmektedir. Vatana ve millete hizmeti kendisine amaç bilen Devir Gazetesi çıkarları doğrultusunda yalan haberler yapan, Osmanlı Devleti'ni kötülemek gayeli haberler yapan ve özellikle de Müslümanların haklarının savunulmasında engel olan bu gazeteleri yermekten çekinmemiştir.

[200] *Devir Gazetesi*, sayı:49, s.1.
[201] *Devir Gazetesi*, sayı:56, 29 Safer 1290/ 16 Nisan 1289/ 28 Nisan 1873. s.1

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DEVİR GAZETESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU

Sayı: 1

Miladi	1288	Numara (1)	Hicri 1289
Ağustos	24	Perşembe	Receb 2

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki defa tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir defalık için dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(1. sayı 1. sayfa 1. sütun) **İhtâr**

Nüshamızın böyle küçük çıkması ısmarlamış olduğumuz hurufâtın vürûduna kadar muvakkat bir şey olup İnşallah ondan sonra büyültülecektir.

Mukaddime

İzmir'de günden güne çoğalmakta olan Rumca ve Ermenice ve Yahudice ve Fransızca matbû'âta karşı Türkçe bir gazetenin mefkûdiyyeti gayret-i mâye ve muhabbet-i vataniyemi tahrîk eylediğinden bi'l-istid'â aldığım müsâ'adeye mebni (Devir) nâmında bulunan işbu gazetenin tab' ve ihrâcına besmelekeş-i mübâderet oldum. Bu teşebbüsümden murâdım müslimân karındâşlarımın dahi matbû'ât cihetiyle noksân gördüğüm hukūk ve hürriyetini sâ'ir vatandaşlarımız gibi ikmâle yol açmaktan yani kendilerine hâlisâne ve mefharâne bir hidmet ibrazından ibâret olduğundan şu hayırlı niyetime muvaffakiyette kendime evvelâ tevfikāt-ı ilahiyeyi rehber ve sâniyen ragabât-ı İslâmîyeyi yardımcı ve gāyet-i muhibb-i ber-âverde bilirim. Allah tevfîkini refik ve me'mûlumuzu vesîk eyleye.

Mehmed Sâlim

Meslek ve Vazîfemiz

Der'uhde eylediğimiz şu vazîfe zâhirde ve çok kimse nazarında küçük bir şey görünür ise de bunun bunca milyon insandan mürekkeb olan bir cem'iyyet-i azime-i Osmânîye'nin hukūk-ı mukaddese-i medeniyye ve saâdet-i mâddiyye-i umûmiyyesine hidmet eder bir vâzife-i celîle olduğunu bizimle beraber ekserriyet-i efkâr tasdîk eder.

Hakīkat-ı hâlde bu gibi bir vâzîfe-i cesîmeyi der-uhdeye bidâ'amız gayr-i kâfi ise de erbâb-ı ilm ve kemâlin her zaman *(1. sayı 1. sayfa 2. sütun)* intizâr ettiğimiz mu'âvenât-ı kalemiyyesi âsârıyla bezl edeceğimiz mesâ'î vazîfe-i mezkûrede hüsn-i muvaffakiyet göstereceğinden emniyyetimiz ber-kemâldir.

Şimdi şu vazîfe-i mesûdenin şurada neden ibâret olduğunu da tasrîh ve tahdîd eylemeliyiz ki her zamân ve her vakt mahdûdiyeti dâ'iresinden çıkmamaya ve bir düzüye o meslekte devam etmeye mecbur olalım.

Ancak vazîfemizi ta'yînde vicdânımız bize diyor ki hiçbir maddeye (hiçbir vakit bir garaz karıştırmayınız) onun içün biz de vicdânımızın verdiği nasihatı tutup yazacağımız şeylerin her halde doğrusunu haber vereceğiz.

Lâkin fikrimiz açık bulduğu mecrâdan doğruca akıp giderken bir hâ'il-i bedhâha (öyle bedhâh-ı günahkâr öyle zâlim bir gaddâr ki havâssın kevkeb-i tâli'ni i'lâ içün avâmın hukūk-ı mukaddesesinden devredip ocağını itfâ ve ifnâ etmeye çalışır) tesâdüf edecek olur ise o hâlde onu kendi tabiatına bırakıp başka bir eğri yola saptırmayacağız.

İllâ tutup nihayet o hâini sürüyüp getirecek kadar bir kuvvet peydâ ettiğine emîn olduktan sonra yine salıvererek ileri doğru yürüteceğiz.

Hâsılı şurasını anlatmak isteriz ki ismimiz (Devir) olduğu içün dehr-i devvârın musâdif olacağımız *(1. sayı 1. sayfa 3. sütun)* tebeddülâtına tebdil-i efkâr edip de kendimize dalkavuk-mirâ'-yı müdâhin şöhretini aldırmayacağız.

Netice-i merâm fenânın fenâlığını gördükçe onu bi-hakkın olduğu gibi yazacağız. Yazamayacağımız bir zamana tesâdüf eder isek ol halde dahi ona iyi demeyip sükût edeceğiz.

Bi'l-farz-ı gumûmi nâmıyla icâb gösterilip icrâ olunan bir tenkîhâtta muhassasatı zâten akvât-ı yevmiyelerine kifayet eder etmez derece bulunan aceze-i memurîn ve ketebe ma'âşlarına çekilen tenkîhât bıçkısının o tenkîhâta icâb gösterenlerin ma'âşlarına (v)urulmadığını ve yahud (v)urulup müsâvî tutulup da birkaç kat ziyâde ilerisine

gidildiğini müşâhede ettiğimiz vakit meydanda olsaydık tabîî semt-i sükûta çekilip uzaktan bakacaktık.

Otuz gün içün yüz elli-üç yüz guruşa hidmet eden biçârelerin kırk günde bir aylık almalarını işitir de akşamları dahi evlâd ü ıyâline bir okka ekmekcik götürmekte olan acizlerini kendi ağızlarından duyduğumuz zaman onların bu ıstırablarını evâmiri verenlerin kendileri içün refâh ve saâdet zannettikleri vüs'at-i idâreleriyle mukāyese edip cidden derûna takbîh ve ta'yîb ederek sükût ile müte'essir olacaktık.

Bidâyet-i te'sîsinden beri din ve devlet uğuruna bunca kanlar dökerek ecdâdının şânını ve Osmanlılık şerefini muhâfaza eyleyen muntazam bir askerin noksân olan kānûnunu ikmâl edip eline veren ve tensikāt-ı ahîre gibi tanzîmât-ı mükemmele-i askeriyeyi çalışıp *(1. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ga'ile çıkaran bir ser-askerin sorgusuz sû'alsiz geceleyin vapura bindirilip nefy olunduğunu işitdiğimizde onu yapdıranlara hulûskârlık içün Hakāyık Gazetesi misillü sahifemize derc ile milletimizi ağlatmak gibi bir şeamete kalem yürütmekten ihtirâz edecektik.

Binâenaleyh bu vazîfe ile mükellef bulunan gazetemiz her nüshasında terakkī-i servet-i saâdet-i mülkiyyemizin esbâb-ı husûliyesine müteferri olan ulûm ve ma'ârif ve sanâyi ve ticâret ve zirâ'at vesâ'ireye dâ'ir birer bend-i mahsûs neşrettikten sonra (Havâdis-i merkeziyye) ser-levhasıyla ibtidâ bu havali havâdisini ve ecnebi gazetelerinde şâyân-ı tahsin ve tekzîb bir şey görüldüğü halde onları ve müteakiben (Dârü's-saltanat) mukaddimesiyle gazete vesâ'ir vâsıta ile alacağımız İstanbul havâdisini yazıp ve onun ardı sıra dahi (vilâyât) ser-levhasıyla Memâlik-i mahrûse-i Osmâniye'nin sâ'ir taraflarından alınacak havâdis-i mühimmeyi hulâsa ve onlara dâ'ir bir mütalaamız olduğu halde onu dahi ilâve edip (havâdis-i hâriciye) ser-levhasıyla vukū'ât-ı hâriciyeye nakl-i kelâm edeceğiz. İşbu vukûâttan sahifemize açık bulabildiğimiz adede evvelâ politika vesâ'ireye dâ'ir gelen telgrafları yazıp onlardan sonra ecnebi gazeteleri mündericâtının bizim istîfâde edebileceğimiz aksâmını bi't-tercüme derc ile bunun üzerine dahi vicdânımızın gösterebileceği mütâla'âtı yazacağız.

İşte bundan sonra dahi revac-ı emtia ve eşyâ bilinmek üzere bunların sûret-i bey' ü şirâsına dâ'ir ticâret ser-levhasıyla bir bend koyup eşyâ-yı merkūmenin cins cins fi'ât ve mikdârıyla vâridât ve sarfiyâtını ve nihâyetinde İzmir ve İstanbul ve Avrupa piyasalarında akçe ve tahvîlâtın telgraf vâsıtasıyla alacağımız kıyem-i hakikiyesini derc edip nihâyetini dahi gelecek i'lânât hasredeceğiz.

Gönderilecek olan şiir ve edebiyâta müteallik şeyler ile eğlenceye â'id fıkraların derci dahi mücâz tutulacakdır.

Midhat Paşa hazretlerine Tabsıra

Ey Vekîl-i mutlak şânına bi-hakkın elyak olan yegâne-i vüzerâ-yı devrân! *(1. sayı 2. sayfa 2. sütun)* Allahu azîmü'ş-şân hazretleri mesned-i ahire-i saltanat olan bir padîşâh-ı ma'delet-şiârı icrâ-yı ahkâm-ı siyâsiyede mazhar-ı tevfîkāt buyurmak dilediği vakt (izâ erâdallahu şey'en hayyeel esbâb)[202] mâ-sadakınca ol mülkdâr-ı hayriyyet-efkârı hilye-i sıdk u istikāmet ve dirâyetle muttasıf bir vezir-i dirâyet-semîre makrûn ve muvaffak kılar ki ferâmûş olunan esbâb-ı adâlet ve siyâseti bi't-tezekkür tahsîl ile sunûf-ı tebaa vü berâyâsını menzil-i saâdet ü istirâhata ola ki tavsîl eyleye.

Şimdi vücûd-ı mesûd-ı hümâyûnları hırz-ı bâzû-yı zaman yani saâdet-bahş-ı kâffe-i teb'a vü zîr-destân olan hâdim-i şerî'at ve'l-Haremeyn imâmü'l-müslîmin halledallâhe hilâfetühu ilâ-yevmü'd-din padişâhımız efendimiz hazretlerinin mehr-i münîr-i adâleti senin gibi bir vezir-i pür-temkine tevdî' eylemesi dahi ol hükûmete mâ-sadakdır.

Ey vezir-i mahâsin-i tedbîr!

Sen bizden daha alâ bilirsin ki bu millet-i mu'azzama-yı Osmâniyye ulviyyet-i mâ-sâbıkını yani ecdâd ü emcâdının fermân-fermâ-yı milel ve düvel oldukları zamanları ve evkātın tabiatı hükmünce kılıc kuvvetinde buldukları terakkiyât-ı milliyyelerini sinân-ı kahramânlarıyla aktâr-ı garbiyye ve şarkiyyede berk-endâz-ı fütûhât oldukları hengāmeleri hâlâ unutmadıklarından mefharet-i müştehire-i milliyyelerinin lezzeti el-yevm ağızlarından çıkmamıştır. Onun içün azamet-i şöhret-i müktesebelerinin bekā ve izdiyâdını yine terakkide görüp şimdiki zamanın hükm-i tabiatına tevfik-i efkâr ü eşgâl ile tarîk-i terakkīde ona göre bir yol almak fikirindedirler.

Ey vatanımız ıslâhâtının mûcidi!

Bu ümmet-i mu'azzama zamanımızda terakkīyât-ı medeniyyenin neşr-i ulûm ve fünûn ile ikmâl-i esbâb-ı ticâret ve zirâ'atda olduğunu bildiklerinden o yola seğirtmek içün önlerine bir delîl istiyorlar. (Delâlet ile hadîka-i vatanda yetişen nev-nihâlan etfâl cûybâr-ı terbiyet göremeyip meyve vermiyor. (Mektepler yaptır. Eytâm ve fukarâ evlâdı sokaklarda dilenip geziyorlar. İhdâs ettiğin ıslâh-hâneleri ta'mîm et.

Seyâhat-ı berriyyede yolcularımızın önüne her âdem başına bir sedd *(1. sayı 2. sayfa 3. sütun)* bir ırmak çıkıyor. Köprüler yaptır. Yollar açtır ticâret-i bahriyyemizde

[202]Hadis-i şerîf: Allah bir şeyi isteyince sebeplerini de hazırlar.

olan hakkımızı isteyenler yağma ediyor. İdâre-i nihâye ummân vapurları gibi kumpanyalar istihzâr eyle.

Menâbi'-i servetimizden nebe'ân eden zülâl-i ma'mûriyyetle harâret söndürenlerin ağzına bakdıkça yanıyoruz. Ma'denlerimizi ecnebiler elinden kurtarmak üzere kendimizden âdemler yetiştir.

Müslüman evlâdından mürekkeb olan askerimiz vatan düşmanlarına göğüs yalnız verip bâ-rikâb muzaffer evladının Necid çöllerinde onlarla beraber çekdiğin mihen ve meşâkk-ı seferiyede sair vatandaşlarının refâkatini özlüyor. Bu müşkilimizi de hallet.

Vatanımız lisân-ı hâl ile ehl-i vatandan mürekkeb şirketlere muhtâcım diye bağırıyor. Temînât-ı teşvîkāt gösterip onun çâresini bul. Arazimiz kuvve-i nâbitesiyle beyhûde yere faydasız çâylar yetiştiriyor nümune çiftçiliklerini her tarafta yapdırıp buhârın kuvvetini göster.

Pâdişâhımızın neşrettiği tesâvi-yi hukūk fermân-ı âdil ile ol bâbda yapılan nizâmât ve kavânîn ahkâmının sû-i istimalâtından tebaa vü berâyâ hakk-ı sarîhlerini zâyi' ediyor. Âdil hükümler nasip et.

Ey vekil-i mutlak! Pâdişâhımıza doğru söyleyenlerin hazîneyi Avrupa sarraflarına medyûn edip fukarâya bâr olanların yüzünden mübtela olduğumuz za'af u fütûrun çâresini sen bulacaksın. Hayrü'l-hakk olduğun eslâfın pâdişâh-ı umûm-ı millet nazarında olan mukadderatı düşün de ibret al. Büyük gün yani İslâm ve hristiyan ve Yahudi kendileri içün hepsinin sadâretini mebde-i saâdet addettirilir onun içün yegâne vücûdunun mesned-i celîl-u kât-ı küberâya mükâraneti kendilerine binlerce kurbanlar kestirdi. Herkese şehrâyin-i meserret icrâ ettirdi.

Ey himemât-ı celîlesi! afâkı tutan sadr-ı âlî seni o âlî makama himemât-ı mütevaliyenin sayesinde aldığın şöhret kazandığın sît oturttu. O sîti o şöhreti a'lâ edecek yine ulüvv-i himemâtındır. Millet pâdişâhımızı aldatmayacağından *(1. sayı 3. sayfa 1. sütun)* ve hürriyet ve hukūkunu tevsî'-i muhâfaza edeceğinden emindir.

İşte burada sana kocaman ümmetin hayırlı nazarı gibi bir bedreka-i tevfîkāt arz ile kelâma netice veririz.

(Bend-i Mahsûs)

(Medeniyyet)

Pek çok gazeteler memleketimizce medeniyyetin terakkīsi bahsinde bize Avrupaileri nûmune gösteriyor. Ve tebaa-i muhtelife-i umûmîyemizi onların silkine sevk ve tesrîb edip bunu tervîc içün Osmanlı milletinin henüz gunûde-i hâb-ı gaflet

bulunduğunu iddiâ eyliyorlar hâlbu ki medeniyyet umrânın ahkâm-ı tabîîyesine göre her mevkide bir türlü ilerleyip birbirine tesâvî kabul etmez ve burada fiile gelebilen bir muamele-i medeniyyetin farazâ Fransızlıların tehâlüf-i âdât ve âyînleri hasebiyle me'lûf oldukları usûl-i medeniyeye tekābülü iktizâ eylemez. Çünkü medeniyyet umrânın terakki ve tezâyüdünü hükmeder bir kelime olduğuna bakılır ve bununla beraber efkâr-ı milliyye ve ahkâm-ı kütübiye dahi medeniyyeti tevfîk ve tatbik eylemenin lüzumu bilinir ise müslümanların tarîk-i medeniyyeti bir adâlet-i ilâhiyye ve insâniyyet-i hulkiyyeye tetâbuk etmiş olduğu anlaşılabilir. Zîrâ medeniyyet terakki-i umrânı hükm eylediği gibi ahâlimizce ulü'l-emre itâati ve efkârca ittihâdı ta'yîn eder umrân-ı memalik dahi ictimâ'-yı nüfûsda adem-i itâati ve mugāyeret-i efkârı kat'iyyen redd eyler. Onun içün Osmanlı'nın zâten gözü açık medeniyyetinin cihet-i maneviyesi ber-kemâldir. Denilirse ki Osmanlı ülkesinin her cânibi kurâ ve kasabât ve şehirler ile memlû olub elhamdülillah bazı nekesî ve susuz mahallerden başka her tarafının kuvve-i inbâtiyesi kesîr iken medeniyyet-i matlûbe-yi maneviyâtın ne içün maddiyâta çıkarılmıyor. Biz diyebiliriz ki mademki ahâlimiz medeniyyetin hükm eylediği itâat ve ittihâd-ı efkârdan hariç değildir. Bunun dahi esbâb-ı husûlünü ele almak üzere bir ufak delâlete muhtâcdır. Çünkü eğer Osmanlılar medeni olmamış olaydılar efkârları memleketleri derûnunda Fransa gibi bir büyük ihtilâl-i müsibeti çıkarmaz mıydı ve onun netice-i muzırrası cism-i mülkden rûh-ı rahat ve âsâyişi gidermez miydi?

(1. sayı 3. sayfa 2. sütun) İnsâf edip âkile dahi tevfîk edilmeyen sıfat-ı insâniyyet yekdiğerine teâvün etmekten ve birbirinin efkâr-ı mustakimesini ileri götürmekten başka ne olabilir? Ey medenî sayıp bizi onların ahvâline tamâmıyla sevk eylemeye çalışan â'killer! tefevvuh eylediğiniz medeniyyet bir mülkte birkaç efkârı yani bir kafâda müteaddid sadâyı ihdâs edip de bi'l-âhire bir büyük ihtilâl ile pâ-yi tahtı Paris'te olduğu gibi ateşe vermek midir? İşte bu cins medeniyyetin neticesi bir milletin cism-i mülklerinin zehr-i fitne ile öylece zehirlenmesine ve târih-i milliyesinin öyle bir meşûm vukûâtla lekelenmesine âlet olur.

Şimdi medenî dediğiniz şu tâifenin efkârına kavl-i hodunuz tevfîkan Osmanlı milleti mütâba'at etmez. Ve kendileri asıl ma'nâyı medeniyyetin ta'yîn eylediği itâat ve ittihâd-ı efkârından vazgeçmez. Zirâ Osmanlılara isnâd olunan taassub medeniyyetinin himayesini kâfil bir taassubdur ki onları öyle asılsız ve netâyicinin vahâmeti şübhesiz olan efkâra tebaiyyetden her halde men' eder. Siz varınızda ma'nâsını başka türlü zanneylediğiniz medeniyyeti müstear güzellik ile setr-i uyûb etmeyen kısa ceketde

zannedenlere anlatınız. Osmanlılara şu kadar diyebilirsiniz ki haylice zamandan beri mekâtib ve mevâkı'-i meriyyenin fıkdânı sizi medeniyyetin daha ilerisine götüremiyor. (İşte bu efkârın mürevvecu dahi hazret-i Midhat'dır ki bu günde bi'l-istiklâl zîver-i caygâh-ı sadârettir.

(Yaşasın hânedân-i Osmânî yaşasın tebaası)

Havâdis-i Merkeziyye

Vilâyet Tercümânı Deyran Efendi'nin Bâb-ı Seraskeri Terceme Odası müdîriyyeti'ne ta'yîn olduğuna dâ'ir kendisine İstanbul'da bulunan bir dost tarafından bir telgraf gelmiş diyorlar.

Vilâyetin ecnebi işleri tercümânlığa havâle olunalı biri o işlere â'id mu'âmelât paket paket koltukta gezmekten kurtarılarak o vâsıta ile doğrudan doğruya bir sühulet ve süratle götürülüp bitirilmeye başlamış idi. Şimdi Deyran Efendi sahîhan gider ise elbette vâlî paşa hazretleri onun yerine diğer bir gayûr ve işgüzâr *(1. sayı 3. sayfa 3. sütun)* tercümân oturtup ashâb-ı mesâlihin işlerini te'ehhüre düşmekten vikâye edecekdir i'tik'adındayız.

*

Esbak alaybeyi olup geçenlerde Der-sa'âdet'e gitmiş olan Yasin Bey'in işbu azîmeti celbe müstenid olup bu da İzmir Alaybeyliği'ne ta'yîn buyurulması içün olduğunu çok kimseler kuvvetlice söylüyor. Vilâyetlerin hey'et-i asliyesine ircâ'sına dâ'ir gelmiş olan telgrâf mülgā merkez mutasarrıflığı ve mu'âvinlikler misillü birtakım me'mûriyyetlerin be-tekrâr icrâ olunacağı ümîdlerini akvâl-i nasa düşürmüş ise de icrâ'ât-ı resmîyesi haberini almadıkça bizim içün bu havâdisi tasdîkte tereddüd iktizâ etmiştir.

*

İzmir Zabtiyye Taburu Ağâsı İbrâhim Ağâ'nın Manisa Taburu Ağalığı'na tahvîl-i me'mûriyyetini Saruhan Mutasarrıfı Ârif Paşa hazretleri tensîb ederek iktizâsının icrâsını icâb eden mahalle yazdığı esahhdır.

*

(Sir Buyret Hudson) nâmında bir İngiliz sefinesi İzmir'den kaldırdığı palâmut yük ile Büyükada civarından geçerken karaya düşmüş olduğundan bunun o vartadan kurtalmasını Çuka nâmında bir âdem taahhüd etmiştir.

*

(Dârü's-saltanat)

İzmir'de çok kimseler diyor ki vâlî-i cedîd Emin Paşa hazretleri geçen hafta Fransız vapuruyla gelecek iken bazı muhâsebât içün te'hîr olundu.

İstanbul'da dahi çok kimseler böyle söylüyor. Lâkin iş öyle olmayıp müşârün-ileyh hazretleri istikmâl-i esbâb-ı seferiyeleri içün vekîl-i mutlak hazretlerinden bi'l-istizân bir hafta müsaade almışlar.

Biz müşârün-ileyh Emin Paşa hazretleriyle görüştük akvâlini vatanımızın terakkiyâtı yolunda pek nâfi' gördüğümüzden inşallâhü'r-Rahmân kullarının mukteziyât-ı hasenesini fi'len dahi icrâya muvaffak olurlar.

*

(1. sayı 4. sayfa 1. sütun) Gazetelerde görülüyor ki bu aralık her devlet ikmâl-i alât ve levazımat-ı harbiyesiyle meşguldür. Biz de işitiyoruz ki halk Kara Deniz istihkâmatının kevvetlendirilmesini arzû ediyor. Ve hükûmet-i seniyye dahi ahiren tutup bu kerreki tebdilat-ı hayriyye icâbınca sükûtüne hükm olunan hatalı politikanın ortadan kalktığı cihetle hükûmet-i meşrû'amız mülkümüzün bu ihtiyâcını dahi tedârik etmek üzere esbâb-ı lâzımeye teşebbüs buyuracak ümîd-i kavîsinde bulunuyor.

Vekîl-i mutlak hazretlerinin Bulgarların eksark mâddesinden dolayı Rum Patrîkhanesiyle olan münâkaşalarını bir hüsn-i sûretle bitirmek üzere bulundukları gazetelerin yazısından anlaşılıyor. Allah versin de şu mes'ele dahi bir ayak evvel ortadan kaldırılıp zıddiyyet-i milliyye ber-taraf olsun.

*

Zırhlı gemilerimizden bir kıtasının İzmir limanına me'mûrân irsâl buyurulmasına dâ'ir bir söz işittikse de ne vakt ve hangisi gönderileceği mechulümüzdür.

**

(Ahmed Midhat Efendi İstanbul'da yeni çıkardığı (Devir) Gazetesi'nde hakkımızda şöyle bir fıkra yazmışdır)

(Devir İstanbul)

İzmir'de dahi bizim gibi (Devir) ismiyle bir gazete neşri içün Sâlim Efendi ruhsat istihsâl etmiş.

Memnûn olduk. İnşallah ismi ismimizin aynı olduğu gibi fikri dahi fikrimizin ve gayreti dahi gayretimizin aynı olur.

Zîrâ bu zâtı tanırız. Âlî-himmet, âlî-fikret bir zâtdır. Selânik, Aydın gazetelerinin muharriri ve Tuna Gazetesi'nin dâhiliyye muharriri idi. Herhalde gazetecilik maksadına hidmet edeceğinde ümîdvârız.

(Devir İzmir)

Midhat Efendi bizi şu fıkra ile umûmun nazarına gayûr-ı müdekkık arz eylemiş. Teşekkür ederiz. Kendisinin liyâkatımız fevkinde olan işbu şehâdeti sahife-i hâriciye muharriri bulunduğu Tuna Gazetesi'ni bi'r-rüfekā çıkardığımız sırada uhuvvet derecesinin fevkinde hâsıl ettiğimiz hukūkun muhâfazasını iltizâmdan ileri gelmiş bir insaniyyet demek olduğundan o teşekkürü tekrâr eyleriz.

(1. sayı 4. sayfa 2. sütun) Bizim (Devir) ismini bundan bir sene mukaddem takındığımızı bilenler çok olduğundan Midhat Efendi'nin dahi gazetesini (Devir) tesmiye eylemesine başka bir ma'nâ vermesinler. Zîrâ biz tahkīk eyledik ki Midhat Efendi bizim (Devir) nâmıyla gazete ihrâcı istid'âsında bulunduğumuzdan ol-bâbda olan istid'âmızın makām-ı vilâyetin nehâ ve te'kîd-nâmeleriyle beraber Bâb-ı âli'de o vakt bed-bahtının meslek-i müttehazı icâbınca â'id olduğu mahalde hasır altına attırıldığından haberdâr değildir. İlla bu tesâdüf mutlaka kendisinin ittihâdını ümîd ve arzû eylediği efkârın muvâfakatı hakkında elde olan sâ'ir bazı delâile takviyet verir bir şâhid-i mürâdiftir.

Hemân Allah kalem-i serbest-rakımına kuvvet versin de elden ele gezmeye başlayan bu gazetesini devâma ve kâ'inat-tevsim ile kaleme alıp cild cild tab' ve neşretmekte bulunduğu târih-i nefîs-i umûmîyi ikmâl ve itmâma muvaffak buyursun.

Vilâyât

Vilâyet zabtiyye alaybeyi olduğu halde neticesi derûn-ı vilâyette birtakım şekāvetin hudûsuna bâdî olan zabtiyye tenkîhâtı sırasında açıkta kalan Sâlim Bey'in Selânik Vilayeti Asâkir-i Zabtiyyesi Alaybeyliği'ne ta'yîn buyurulduğunu havâdis-i mevsûkadan olarak işittik mir-i mûmâ-ileyh burada alaybeyi bulunduğu sırada sû-i idâresinden ve adem-i iktidârından bahisle hakkında pekçok sözler söylenirdi. Şimdi bizim tahkīkimize göre ilgāat-ı mebhûseden dolayı açıkta kalan zabtiyye zabitlerinin umûmen yerli yerine avdetine müsâ'ade-i seniyye şâyân buyurulmuş ve bu takdîrce mir-i mûmâ-ileyhin dahi yine buraya avdeti lâzım gelmiş iken Selânik ahâlisi vilâyetleri alaybeyliğine onun irsâlini mahzar takdîmiyle istid'â eylediklerinden ahâli-i merkūmenin işbu istid'âları is'âf buyurulmuştur. Demek oluyor ki Sâlim Bey İzmirlilerin nazar-ı memdûhiyyetini kazanamamış ise kendisi sekiz on sene kadar ale'd-devâm zâbıtası me'mûriyyetinde bulunduğu Selânik ahâlisi nazarında memdûh etmiş.

Ticâret

Pirinç

Şu birkaç gün zarfında 318 guruşdan 334 guruşa kadar bin beş yüz çeki satılmıştır.

Afyon *(1. sayı 4. sayfa 3. sütun)*

Revâcsızdır. Birinci ve ikinci elde olarak 1700 sepet mevcûddur. Satılmış olan otuz sepetin be-her çekisi 175 guruşa verilmiştir.

Pamuk

Liverpol'da hiçbir tebdil yoksa da burda gevşeklik vardır. Dün Amerika mahsûlünde bir hayli şey bekleniyordu. Bu cins pamuk bu sene azdır. Zîrâ çitftciler yerli tohmuna i'tibâr edip Amerika tohumundan çok ekmediler.

Yapağı

Râyici biraz düşgündür. Yıkanmamış Kayseriye mâlı olmak üzere 410 guruşa üçyüz kantâr satılmıştır.

Palamut

Bu dahi sarfiyyâtça kalîldir. Be-heri yüz guruşa olmak üzere bin kantâr satılmıştır.

Bakla

Yeni mâldan az kaldı fî'âtı terakkīdedir. Be-her keyl-i mu'tâdîsine mecidiye yirmi buçuk olmak üzere 15 guruş veriyorlar.

Zehâir

Buğdaydan ihtiyâcat-ı mahalliye içün vukû' bulmakda olan sarfiyâtın be-her kilesi yirmi sekizden otuz dörde kadar sürülüyor.

Şa'îr durgundur.

Üzüm ve İncir

Cumaertesiden düne kadar 3655 yük incir gelip ednâsı seksenden yüz on beşe ve a'lâsı dahi yüz otuz beşden iki yüz guruşa satılmıştır.

Sultaniye Kuru Üzümü

Dörtten beşe Karaburun mâlı üçten dört buçuğa Urla mâlı iki buçuktan üçe ve üçten dörde kadar sekiz bin kantâr satılmıştır.

Rezâki

İki guruştan üç buçuk guruşa kadar verilmektedir.

İzmirde tab' olunmuştur.

Sayı: 2

Milâdiye	1873	Numara (2)	1290	Hicriye
Ağustos	28	Pazartesi	7	Receb

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

*(2. sayı 1. sayfa 1. sütun)***Takrîz**

Gazete mülkün mir'ât-ı hakāyık-nâmesi ve bulunduğu devrin târih-i sıdk-intimâsıdır. Bir memleketin her netice-i derecesi dâhil-i dâ'iresinde çıkan gazetelerin kemmiyet ve mikdârından istidlâl olunabilir. İzmir ki Anadolu'nun en büyük iskelesi olarak Payitaht-ı Osmanî'nin altı delinmese sezâ bir şehr-i şehîr-i letâfet-i payedir. Öyle bir yerde (3) Fransızca (4) Rumca (1) Ermenice (1) Yahudice cem'an dokuz gazete mevzû-ı destgâh-ı tıbâat olmakda olduğu hâlde bunlara karşı şimdiye kadar vilâyet gazetesinden başka Türkçe bir gazete neşrolunmak doğrusu mûcib-i taaccüb bir hâlet idi. Edvâr-ı sâlifeye bi'l-vücûh müreccah olan işbu devr-i aziz asâr-ı mehâsin-disârından olmak üzere bu def'a (Devir) nâmıyla İzmir'de arz-ı dîdâr intişâr eden işbu gazete sâlifü'z-zikr gazetelere mukābil ve hakīkaten hakāyık-ı vekāyi ----- vaki' tahrir ve beyâna kâfil olduğundan sâhib ve muharririni tebrîk ve tes'îd ve kendisi cevdet-i karîha ashâbından bulduğu cihetle birinci numaralı nüshasında der'uhde eylediği meslek dâ'iresinde idâre-i pergâr-ı efkâr ederek terakkī-hâhân-ı vatanı nokta-i amale îsâl eyleyeceğini kaviyyen ümîd eyleriz.

(ve mina'llahü't-tevfîk)

(Kâtib-i Meclis-i İdare-i Vilâyet Rahmi Giridi)

(Bend-i Mahsûs)

Medeniyyet

Medeniyyetin hilkat-i beşeriyyede mevcûd olup her mahall *(2. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ve mevkide birer türlü ilerlemesi dahi tabi'î bulunduğu mevzû'-ı bahsimiz idi. Bu hükme yani medeniyyetin hulkıyyetine kāil olmayıp ârıziyyetine zahib olan muhtîlere burada da biraz esâslı ve sağlam deliller irâd edelim.

Mukbillerimizin nazarı önünde muterizlerimize diyebiliriz ki nev-i beşerden bir şahs münferiden mekûlât ve melbûsâtını tedârik ve tehiyyeye ve düşmanın mazeretini def' ü izâleye muktedir olamayıp cem'iyyet-i medeniyeyi müteşekkil eden şu iki mes'ele de mutlaka istianeye muhtâctır. Meselâ efrâdını âdemin taayyüş ve telebbüsü elbette matbûh ve mensûce düşmanın taaruzunu men' ve def' eder. Âlât ve edevata muhtâç bulunduğu misillü bunları tertîb ve istihzâra nefs ve ahd-ı kudretyâb eylemeyip elbet ve elbet birkaçının terekküb ve tecemmü'ü ile hâsıl olur (ki bu ictimâ'ın husûlüne (umrân ve (umrân-ı tıbbiyye ashâbına dahi (medenî) denilir.

Şu kadar var ki umrânın husûl ve devâmı bir hâkim amilin vücûd ile yani bir hükûmet-i siyasiyesinin huzûr ile kābil olacağı gibi o hükûmet dahi devâmını te'min edecek kudret ve mikneti içün (bir müşâvere cem'iyyetine) ve bu cem'iyyetin vücûdu ise dahi mâlik ve ciddiyete mevkûf olup mâlik vücûdu ise imâret-i âleme ve kesret-i ictimâ' benî ademe muhtâçtır.

Binâen-aleyh bir devleti ve devlet nâmıyla hey'et-i medeniyyeti teşkil eden şey müstakillen kesret-i cem'iyyet reâya demek olur ki buna da ilm-i medeniyyet iktizâsınca (hey'et-i müctemi'a-i medeniyye) ıtlak olunur.

Ve her vakitte hey'et-i müctemi'a-i medeniyye milel-i muhtelifenin terekkübünden ibâret bulunur.

(*2. sayı 1. sayfa 3. sütun)* Lâkin her cem'iyyet-i medeniyye â(y)în ve mezhebleri ve hükm-i tabi'iyyetleri ve bulundukları mevkileri iktizâsınca emr-i medeniyyette alâ tarîk-i ihtilâf birer yol tuttuklarında bunlar içün tarik-i terakkī (ilmin tezâyüdü ve bu vâsıta ile sanâyi'nin ilerlemesidir.) demek olur ki medeniyyeti ileri götüren şey ilimdir.

(İlm) ise aksâm-ı müte'addideye münkasım olmuş ve ezcümle Osmanlılara medeniyyetin fi'iliyyâtını tefhîm eden kasem ilimi dahi şekkine taksîm kılınarak şekk olana (ilm-i şer'î) ıtlâk olunmuştur ki buna ilm-i medenî-i husûsî denilip ilim-i

mezkûrun tedennîden vikāyesiyle beraber kuvâ-yı hakīkîyesinin bekāsı mutlakā kuvâ-yı harbiye-i berriyye ve bahriyyenin intizâmına muhtâçtır.

Ama ilim-i medeniyyetin ikinci kısmı (ma'ârif ve ticâret ve zirâ'at) ilimleridir ki bunlara ulûm-ı medeniye-i umûmîye denilip vaz'iyyeti ise kuvâ-yı fikriyenin cihât-ı selâse-i mezkûrede ta'yîn ve irâ'e edeceği teshîlâtın bi-hakkın te'mîniyle beraber esbâb-ı muhaddisesini tevkîr ve tevfîr eylemektir.

Böyle olunca yani (medeniyyet dâ'ire-i âlem-i vücûdun nokta-ı merkeziyesi hükmünde bulunup ve hıfz-ı medeniyyete lâzım olan kuvâ-yı askeriyenin emsâle gıbta bahş olacak derecede bulunmasıyla beraber Osmanlıların ma'ârif, ticâret ve zirâ'atle el-ân meşgul olduklarına ve esbâb-ı medeniyyet-i tabiyyeyi ileri götürmeye bâ'is olan mekâtib-i ilmiyye ve ameliye şu asırda günden güne terakkī ve izdiyâd yolunu tutmuş olduğunu göz açılıp bakılınca insân olan ne selâhiyetle Osmanlılara bedeviyyeti ıtlâk eder.

Ve kendini bilen bu millet-i mukaddeseye cehâlet isnâdını hangi huccet ve senede istinâden söyler. Meğer ki *(2. sayı 2. sayfa 1. sütun)* dağdağa ve sevdâ-yı bed-hâhan-ı din ü devlet onun gûş u hûşı halel-gir edip dâ'ire-i teferrüsden devretmiş ola.

(Dikkat)

Havâdis-i Merkeziyye

Vâlî paşa hazretlerinin geçen hafta gelmemeleri hakkında çıkarılan birtakım şâyiât tekzîb ile beraber bu te'ehhürün ikmâl-i levâzım-ı seferiyyeleri içün vekil-i mutlak hazretlerinden bir hafta me'zûn olmalarından neş'et eylediğini perşembe günü çıkan (1) inci nüshamızda yazmış idik. İşte müşârün-ileyh hazretleri evvelki cumartesi günü teşrîf buyurmuşlardır. Kudûmlerini tebrîk ederiz.

Müşârün-ileyh hazretleri hâmil oldukları me'mûriyyet fermân-ı â'lîsinin resm-i kırâ'atini bu gün sâ'at dörtte icrâ ettirmek üzere huzûru mu'tâd olan ricâl-i devlete yevm-i avâsıtlarında da'vetnâmeler dağıttıklarından mûcibince bu gün resm-i mezkûru icrâ ettireceklerdir.

*

İşitiliyor ki bundan dört sene mukaddem açılıp bir hayli müddet devâm ile taht-ı terbiyeye alınan şâkirdini birkaç türlü sanâyide oldukça ileri gitmiş ve herkesin nazarında hüsn-i takdîre mazhar olmuş iken o vaktin me'mûrlarının teseyyüb ve iğmâzı seyyiesiyle kapanmak belâsına uğramış olan (ıslâh-hâne) nin be-tekrâr açılması içün bir çâre aranılıyormuş memnûn oluruz.

Biz yapılacakmış bakılacakmış denilen şeylerin yapılıp bakılmadığını çok gördüğümüzden onun içün tasavvurda olan şeyleri fi'ile çıkacak şöyle olacak böyle gidecek demeyi mesleğimizin hâricinde bırakıp fakat (vatan ihtiyâcâtından) yapılması tasavvura alınan böyle bir şeyin tasavvurda iken tasavvurda olduğunu ve başlandığı vakit işte filân vakit tasavvura alınan filân işin başladığını ve bitdiği halde yapılmakda olan filân şeyin bitirildiğini yazıp umûma tebşîr eyleyeceğimizden şimdilik yapılması kuyûdda olan ıslâh-hânenin fi'ile çıkacağını *(2. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ve evlâd-ı dâr-ı emel ve eytâm alınıp terbiye olunacağının yalnız hayırlı bir mütâla'ada olduğunu beyân ile iktifâ eder ve hançer-i gadr olup iddiâ edilen böyle bir cesîm haberin mademki be-tekrar ihyâsı tasavvura alınmış bunun vucûd bulması duâsını îfâ ile beraber bu bâbda bir mütalaa beyânına lüzûm görürüz.

Bu ıslâhânenin senevî yirmi bin guruş irâdı olduğu gibi Osmanlı Bankası ile mâl sandığında dahi tahmînen emânet olarak yüz elli bin guruşdan ziyâde parası da vardır. Bu nakd-i mevcûd fi'l-vâki' lâzım olan şeylerin tedârikiyle ıslâh-hâneyi yeniden vücûdlandırmaya kifâyet edebilecek derecede ise de senevî yirmi bin guruş raddesine olan vâridâtı alınacak çocukların masrafına vefâ edemeyeceğinden evvel emrde devâmını te'mîn edecek derecede bir îrâd tedâriki elzemdir.

Şimdi bu irâdı düşünelim nereden hâsıl olacak eğer ki mukaddem dahi olduğu gibi erbâb-ı hamiyyetin iânetine mürâca'at olunacak olur ise onlar o vakit fevkalâde bir muhabbet göstererek vermiş oldukları paralarıyla vücûda gelip kendileri de takdîr ettikleri ve günden güne ilerlemesini arzû edip o yolda her türlü fedakârlığı dahi dirîğ etmemeyi düşündükleri bir hayrâtın gözleri önünden bilâ-esbâb mahv ve zâ'il olduğunu görmekle müteessir ve müstekrih kaldıklarından bunun içün şimdi kendilerine geliniz iâne ediniz denilse bile uzun uzadıya mâ-sebakdan bast-ı mukaddemat ile muvaffakiyetten rû-gerdân olacaklarına güyâ hükm eylesin. Hatâ etmemiş oluruz. Diyelim ki öyle adem-i muvâfakat tavrında bulunmasınlar da hamiyyetleri iktizâsınca bi't-tekrâr iâne toplanacak iâne bir def'âlık ve en ziyâdesi olsa versinler olsa bir senelik idâreye kifâyet edebilip ondan sonrasına bir fâ'ide olamayacağından yani bir muayyen vergi gibi bunu herkese ifâyı taahhüd ederek müşekkel ettiğinden bunun içün lâzım olan nukûdun irâd-ı dâimî hâlinde bulunması lâzımdır.

Bu ıslâh-hâne için dâimî sûrette vâridât iki nev' olup bunun birisi ihzariye ve hayvânat tezkirelerinden hâsıl olacak akçe ile devâmı sırada *(2. sayı 2. sayfa 3. sütun)*

istihzâr ne inşâ olunan arazi ve dükkân ve büyût misillü şeylerin icârat-ı tabîîyesi ve diğeri dahi çocukların ameliyâtı mukābilinde hasrla gelecek nukûddan ibârettir.

Senevî ber-minvâl-i muharrer yirmi bin guruş raddesinde olan irâd üzerine mezkûr ihzariye ve hayvân tezkirelerinin nizâmı dâ'iresinde sarfına dikkat ettirilir de onlardan da azdan az senevî elli bin guruş raddesinde hâsılât elde edilir vilâyet dâ'iresinde müstahdem asâkir-i zabtiyyelik elbise ve kundura misillü cânib-i mirîden verilen eşyâsı bir bedel-i mu'tedil ile ıslâh-hânede yaptırılır da harice verilen ticâret dahi oraya hasr olur ve memleket içinde birkaç bâb dükkân dahi açtırılıp mamulatından sarf ve fürûht ettirilir ise bidâyeten elli kadar çocuğun kafe-i mesârifâtıyla ferah ferah idaresi te'mîn edilip bu maksad hâsıl olur zannederim.

*

Diyorlar ki İzmir Ticâret Mahkemesi ikinci kitâbetinde istihdâm olunan Sami Efendi umûr-ı me'mûresince mes'ûliyyetini icâb eder hiçbir fii'l ve hareketde bulunmamış iken yerine liyâkatsız diğer birisi oturtulmuş hatta Empersiyal Gazetesi dahi bu mâddeyi derc ile böyle bir vakt-i mâdeletde bu gibi bir haksızlığın olduğu gibi bırakılmayıp elbette bi't-tedkīk icâbına bakılacağını iddiâ etmiştir.

Biz ise mûmâ-ileyh devletçe mazhar-ı teshîlât olan Belgrad muhâcirlerinden olduğunu beyân ile hakkında lâzım gelen mu'âmele-i merhamet-kârânenin icrâsını vâlî paşa hazretlerinin mahkeme-i hakkāniyetine arz eyleriz.

Dârü's-saltanat

Sadr-ı mufahham hazretleri yüz elli bin guruşdan ibâret olan mahsûsat-ı şehriyelerinin nısfı bulunan yetmiş beş bin guruşunu Hazîne-i celîleye terk eyledikleri gibi Hâriciye Nezâret-i celîlesi ma'âşının dahi kırk bin guruşdan ibâret olacağını Far dö Bosfor Gazetesi'nde okuduk.

İşbu tenzilât yek-nazarda kendisini âlemin gözüne umûmî bir tenkîhat mukaddimesi şeklinde gösterir ve hakīkat-i hâl dahi zihinlerde o hâli kuvvetleşdirir ise de yeni *(2. sayı 3. sayfa 1.sütun)* alınan haberler bin guruşdan aşağı ma'âş alan me'mûrların aylıklarına yüzde otuz ve binden bin beş yüze kadar aylıkları olanlara yüzde yirmi zam olunup ondan yukarı beş bin guruşa kadar olanları dahi hâliyle terk birle onun üst tarfta bulunan aylıkların derecât-ı mu'tedileye tenzîl kalınacağından ibârettir.

*

Mehmed Rüşdi Paşa hazretlerinin uhdesine Umûm Ormanlar ve Ma'denler Nezâret-i celîlesi tevcîh buyurulmuştur.

*

Ser-asker-i esbak Hüseyin Avni Paşa hazretlerine dahi me'mûriyyet teklîf olunmuştur. Ancak müşârün-ileyh hazretleri tezkiye-i nefs etmedikçe me'mûriyyet kabûl etmeyeceğini kat'iyyen beyân eylemesi üzerine muhakkırlarıyla muvâcehe ve muhakemesinin icrâsı içün bir komisyon teşkîline irâde-i seniyye taalluk etmiştir.

Son gelen gazeteler ise yazıyorlar ki mezkûr komisyon Bâb-ı Seraskerî'de teşkil etmiş. Ve hatta vekîl-i mutlak hazretleri geçen pazartesi günü bizzât mezkûr komisyona azîmetle rü'yetine başlanılan (nizâmiye muhâsebât-ı atîkasının tedkīkātında hâzır bulunmuşlardır.

*

Londra'da mukim Saltânat-ı seniyye sefiri hazretleri aldığı me'zûniyete mebnî bu günlerde İstanbul'da bekleniyormuş.

*

Bahriye ferîkânından olup Avrupa'da bulunan Kubat Paşa hazretleri geçen çarşamba günü İstanbul'a gelmiştir.

*

İstanbul'da çıkan Devir Gazetesi'nin Bâb-ı âlî'nin emriyle bir mâh ta'dîl olunduğunu İstanbul gazetelerinde okuduk.

*

Matbû'ât İdâre-i behiyyesi Diyojen hey'et-i tahrîriyesine sûreti âtîde muharrer tenbihnâmeyi göndermiştir.

(Sûret-i Tenbihnâme)

(2. sayı 3. sayfa 2. sütun) Gazetelerin muhâkeme-i vukûatca hâiz oldukları me'zûniyet kuyûd-ı edebiye ile mukayyed ve meşrut olduğu gibi matbû'âtın tarz-ı münâzarası terbiye-i umûmiyenin nümune-i emsâli olmak lâzım gelir iken Diyojen Gazetesi'nin şu aralık kullandığı lisân-ı hased ma'ârifı tecâvüz etmiş ve hatta 132 numaralı nüshasında derc eylediği manzûmede birtakım tamirât-ı galize-ü müstehcene isti'mâline kadar gitmiş olduğundan bu tür mütecâvizâne bir daha tekerrür eder ise ta'tîl edileceği ihtâr olunur.

Vilâyât

(Bağdat)

Memâlik-i İraniye'den sirişte-i mülhak aş'airden iki yüz doksan hane hâk-i İran'dan hâk-i pâk-i Devlet-i aliyye'ye ilticâ etmiş ve ol sûretle dehâletleri rü'yet-i is'âf-ı âlî olarak hudûddan uzak mahallere îvâ olunmuş olduğu Zevra'da görülmüştür.

(Devir)

El-hamdü'lillah ki vatanımızın kesr-i mazlûmîn içün her vakit cây-ı ilticâ olduğunu hezâr emsâl ile isbât edip iftihâr eyleriz.

(**Hüdâvendigâr ve Ankara)**

İzmir'den Ankara'ya kadar yapılması kuvvede bulunan demiryolunun bir Alman mühendisine ihâle olunduğunu kemâl-i memnûniyyetle gazetelerde okuduk.

Bu yolun tûli (600) mil mesâfeden ibâret olduğuna ve be-her mili (63000) Franka ta'ahhüd edildiği dahi cümle-i rivâyâtdan bulunduğuna bakılır ise (İzmir) den (Ankara) ya kadar imtidâd edecek bir demiryolu hattı 37800000 franka mâl olacaktır.

İstanbul'un (Levant Herald) Gazetesi diyor ki (bu kadar ehven fi'yâtla yapılacak yol gāyetle dar olacaktır)

Biz de diyebiliriz ki (Levant'ın dediği gibi eğer ki bu yol öyle dar yapılır ise muhâtaradan *(2. sayı 3. sayfa 3. sütun)* sâlim olamayacağını Nâfîa Nezâret-i celîlesi elbette mütâla'adan çıkarmayacağından tarîk-i mezkûru (mahûf u muhâtaradan vâreste bir sûretde vâsî') yaptıracaktır.

(**Bosna)**

Bosna ahâlisi vilâyetlerinin merkezinde yapılmakta bulunan mekteb-i i'dâdîyenin inşâât masrafına medâr olmak üzere şimdiye kadar vermiş oldukları iâneyi altmış bir bin yedi yüz yirmi altı guruşa iblâğ etmişlerdir.

Boşnak kahramanları sahîhan vatanımızın ulviyyetle kesb-i iştihâr eden Osmanlıların en gayretli olan kavimlerinden birisidir. Çünkü zâhir-i hâlde kendilerinin lisân-ı mâder-zâdiyeleri Boşnak lisânı olup ekserisi Türkçe bilmedikleri hâlde (mekteb ve medrese) ve ulemâ cihetiyle bugünkü günde en zengin memleketlerimizden geri kalmaz) desek câizdir.

Boşnaklar öyle ulviyyet-i milliye ile mevsûfdurlar ki bidâyet-i fethinden beri (gündüzleri medâr-ı maîşetlerine hasr-ı mâ-hasal iftirâr ve geceleri sabâhlara kadar serhadler üzerinde (yekdir Allah yek) âvâzeleriyle bu millet-i mu'azzama-i Osmânîye'nin talî'a-yı miknet ve nâmusu olmakla kesb-i şöhret ve ifhâr ederler.

Boşnaklar öyle salâbet-i dîniyye ve nâmus-ı insâniyye sâhipleri bir kavm-i mutî ve muhteremdirler ki (أَطِيعُوا اللهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُول) hükm-i celîlesince cemâat-i cinsiyeleriyle

her bâng-ı Muhammedîde imlâ-yı cevâmi'-i mübâreke edip (وَأُولى الأمرِ مِنْكُمْ)[203] nass-ı kerimiyle dahi kâffe-i evâmir ve ahkâm-ı celîle-i hazret-i pâdişâhîye gerden-dâde-i itâat ve inkıyâd olurlar ne büyük (selâyet) ne büyük (himmet)

Boşnaklar öyle vatan muhibleri (kahramanlar)dır ki memleketlerinin ilcâat-ı asrîyenin icâb gösterdiği tanzîmât-ı askeriyenin tetmîmini metbû'-ı mufahhamlarından kendileri istirhâm ve tahsîl ettikleri müsâ'adeye mebnî kendi evlâdlarından mükemmel nizâmiye ve redif alayları teşkîl ile şu noksanlarını dahi ikmâl ve itmâm eylemişlerdir. Ne büyük (gayret) .

Boşnaklar evsâf-ı sehâvetin bir derecesiyle *(2. sayı 4. sayfa 1. sütun)* mümtâzdırlar ki memleketlerinde yollar açmak, köprüler yapmak, mektebler küşâd gibi asâr-ı nâfîanın hiçbirisine tersîh-i zülâl iâne etmekten geri durmamışlardır. (Aferîn Boşnaklar)

(Trabzon)

Sürmene Nahiyesi'nin Günse? iskelesinde müşrif-i harâb olan mektebin ta'mîrâtı zımnında hamiyyet-mendân ahâli taraflarından on dört bin guruş i'tâ olunduğu Trabzon gazetelerinde görülmüştür.

(Sırbistan)

Pan–Slavizm nâmıyla öteden beri ara sıra zuhûr eden Islav ittihâdı tefevvühât ve teşebbüsâtı ki bu tefevvühât bir takım Sırb ve Moskov gayret-keşlerinin tahayyül ettikleri umûm Islav Krallığı'nın ihyâsı üzerine görülen rü'yalardan ibâretdir. İşte bu tasavvurât ve meşhûdat çokdan beri medfûn makbere-i muhayyelât olduğu hâlde Sırb (cumik)leri (işbu cüveyk lafzı Yunanîlerin baba yiğit manasına kullandıkları (palikar) lafzının müradifidir.) Bu kerre yine Belgrat'ta birtakım nümâyişler ile meydana çıkmaya başlamış ve zâten bu takım eblehlerin mürevvic-i efkârı bulunan Sırb gazetecileri dahi şu tasavvurât-ı bâtıla üzerine zaimlerince kuvvetli bendler derc ederek vatandâşlarına yeni bir ümîd kapısı açmaktadırlar.

Sırpların bu nümâyişlerini gazetecilerinin bu düşlerini Macaristan gazetecileri ile Avusturya jurnalcileri bir istihzâ ve istiğrâb-ı fevkalâde ile ta'n ü teşnî' ettikleri gibi İmparator Frans Josef hazretleri dahi karîben küşâd olunacak Şurâ-yı Ümmet'te dermiyân edeceği nutkun bir fıkrasını iş bu Sırb tahayyülâtının şiddetle ta'rizine hasredeceği gazetelerde görülür.

(Yemen)

[203] Nisâ, 59. "Allah'a, peygambere ve sizden olan emir sahiplerine (Ulu'l Emr'e) itaat edin".

Asâkir-i muzaffere-i Osmâniyye'nin Yemen havâlisinde mazhar olageldiği fütûhât-ı azîmenin günden güne ilerlemekte olduğu şimdiye kadar gazetelerin pey-der-pey vermekte oldukları ma'lûmât iktizasındandır.

Bu fütûhât haberleri yalnız öyle gazete sütunlarında yazılmış kalmış vücûdsuz haberler olmayıp makrûn-ı sıhhat *(2. sayı 4. sayfa 2. sütun)* idüğü birçok delâ'il ile sâbit olduğu gibi şu âtîde muharrer fıkra dahi delâil-i mezkûreye bir zamîme-i musaddakadır.

Şöyle ki vilâyet-i mezkûrenin Nefs-i Sana sancağı dâhilinde bulunan Cebel-i Haraz ve Anz ve Zamar ve Perim Kulkuban ve Umran nâm mahallerde muntazam posta hatları tertîb olunarak ba'demâ mahâl-i mezkûre içün mektûp kabûl olunacağını bu kerre Saltânat–ı seniyye Posta-hânesi Nezâreti sûret-i resmîyyede i'lân eylemiştir.

(Hâriciye)

Avrupa gazetelerinin bu aralık muhâkemesiyle meşgūl olduğu en büyük mes'elesi üç imparatorun bir limanda musammem olan mülâkātı mes'ele olup bunun üzerine herbiri kendi mesleğince bir efkâr serd etmektedir. Biz dahi deverân eden şu mes'eleyi perşembe gününe kadar alınacak ma'lûmât ile beraber hulâsa ederek yevm-i mezbûrede çıkacak nüshamıza derc ile ol bâbda olan efkârımızı dahi ilâve ederiz.

Ticâret

Afyon

Fî'âtı terakkī etmiştir. Âdîsînin be-her çekisi 175 ve Aşay ve Çal mâlı 781'den 180' ne kadar olmak üzere yüz on beş sepet satılmıştır.

Yapağı

1100 kantar kadar mâl satılmış ise de fî'yât biraz düşkündür. Yıkanmış Kayseriye mâlı 718 ve Karahisar mâlı 730'dan 755 guruşa ve yıkanmamış Kayseriye mâlı 410 guruşa verilmiştir.

Palamut

Fî'yâtı İngiltere'de dûn ve Trieste'de a'lâsı revâclıdır. 100' den 111 guruşa kadar 3500 kantâr bir Borisov mâlı 124'ten 135 guruşa kadar altı yüz elli kantâr meccânen cinsi ve 85 guruş fî'yât ile yüz kantâr âdî Midilli mâlı satılmıştır.

Susam

Yetmiş bir günden doksan bir güne kadar teslîm edilmek şartıyla be-her kilesi 46 buçuk guruşa olmak üzere *(2. sayı 4. sayfa 3. sütun)* bin beş yüz kile ve kıyyesi mecîdî yirmi buçuk guruş hesabıyla 107 buçuk paraya olarak kırk bin kıyye satılmıştır a'lâ cinsi pek az olup be-her kilesi 48 buçuk guruş rayicindedir.

Pirinç

Fî'yâtça tedennîsi görülmemiş ise de âhz u itâsı pek az vukû' bulmuştur ve bin beş yüz haki bakır mâlı 318'den 324 Gördes ve Demirci mâlı 290 guruşa kadar satılmıştır.

Buğday

Eski fi'yât ile alınıp verilmektedir.

İncir

Pazar gününden dünkü güne kadar 6206 yük incir gelip âdîsi 58'den 115 ve evsatı 120'den 150 ve a'lâsı 160'tan 229 guruşa kadar satılmıştır.

Kuru Üzüm

Yerli razaki 90 paradan 130 paraya kadar ve Karaburun mâlı 120 paradan 160 paraya yerli sultâni üzümü 110 paradan 150 paraya ve Urla mâlı 120 paradan 170 paraya Karaburun mâlının a'lâsı 160 paradan 200 paraya kadar satılmaktadır.

Pamuk

Amerika cinsi Liverpol'da revâclı olup âdî mâlın tâlebleri olduğundan çok sorulmamıştır. Satılan mâlın mikdârı cem'an beş yüz balya olup çıkrık cinsi 460'tan 472 guruşa ve makine cinsi 485'ten 492 guruşa ve Adana cinsi dahi 375 guruşa verilmiştir. Bunların asıl müşterileri İspanyollar ise fi'yât bu aralık İspanya'da düşkün olduğundan şimdilik rağbet göstermiyorlar.

İ'lân

İzmir'de karılar pazarında vâki olup müştemelâtı İzmirce ma'lûm olan Samânizâdenin konağı bir senelik icâresi peşin olmak üzere icâr olunacağından istek edenlerin Mahkeme-i Ticâret Başkanı Ferid Bey'e mürâca'at etmesi i'lân olunur.

Mehmed Sâlim

Sayı: 3

Miladiye	1288	Numara (3)	Hicriye	1289
Ağustos	31	Perşembe	Receb	9

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. Ileride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşr olunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(3. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

(Terakkiyât)

Memleketimizde ma'lûmdur ki terakkiyât eğer ki yalnız devletimizin teşebbüsâtına bakılır da o teşebbüsâtı vücûdlandıracak mu'âmelâta efrâd tarafından lâzım gelen mu'âvenât munzam olmazsa o teşebbüs yalnız müsemmâsı gibi tasavvurda kalır efrâd dahi o tasavvurdan matlûb olan neticeden bir şey istifâde edemez.

Teşebbüs her şeyin tab'ına ve vaktin mizâcına göre birçok tedâbir ve kavânîne muhtâc olup, buna bidâyeten (suğrâ) diyebiliriz. Ve bu (suğrâya) dahi servetden tertîb eden kuvve-i nakdiye ile hamiyyetden gelen ameliyât-ı bedenîyeyi (kübrâ) makāmına koyup da ikisini terkîb eder isek ol hâlde şu mukaddime ve tâlîden kā'ideten netice nâmında bir terakkiyât-ı hayriyye meydana çıkarırız.

Demek olur ki her teşebbüste bir türlü tedbîr ve nizâmat ihdâs etmek lâbüd olup istenilen neticeye varılmak dahi mutlakā bezl-i nukûd ve ameliyâtdan terekküb eden hamiyyetin vücûduna vâbestedir ki, bununla bu müdde'âmız sâbit olmuş oluyor. Meselâ şurada bir delîl gösterelim.

Bu aralık memleketimizde bir düzüye ilerlemekte olan demiryollarını tesâdüf olunan birçok müşkilât ve mazarratdan dolayı ecnebilere yaptırmayıp bize yaptırmak ve menâfi' ve ticâretle bizi müstefîd etmek içün devletimiz bir yol arıyordu.

(3. sayı 1. sayfa 2. sütun) İşte o yolu da geçen sene başlanılan İzmir şümendüferinin karîben resîde-i hitâm olacak şubesiyle bize pek büyük te'minât vermekle buldu ve ilerisinde başkaca te'mîn etmeye başladı. Ve İnşallah muvaffak olacaktır.

Bunu nasıl yaptı? Acabâ ol bâbda îzâhât veren bir mu'terize tesâdüf eder miyiz? Hayır etmeyiz.

Çünkü nasıl bizi ta'rîz edebilirler. Millet parayı verdi devlet yolu yaptırdı. Ve yaptıracak ve daha ilerisine varacak. Varamayacak diyenleri hayrette bırakacak.

Şu kadar ki biz büyüklere peyrev olmak âdetiyle me'lûf bulunduğumuzdan şimdi bize böyle bir hayırlı yola delâlet etmeyip belki de bize nefret verici hareketde bulunup sonradan nâdim bırakacak. Büyüklerimize (nefrîn) (nefrîn) diyeceğiniz öyle büyüklerimiz yok mu? Var onu da isbât edeceğiz. Eğer dediğimiz gibi değil ise kendimizi ümmet nazarında mes'ûl göreceğiz. Ancak müdde'âmız sıhhat-i makrûn ise ümmetin o nazarını o tavırda bulunanların üzerine havâle ederiz.

(İsbât-ı Müdde'â)

İzmir demiryolları eshâmının satılması hakkında makām-ı vilâyete gelen emri vâlî-i esbak Hamdi Paşa hazretleri meclis-i idâreye okurlar okuturlar. Ba'de'l-müzâkere vatanımızın terakkiyâtı içün başlanılan *(3. sayı 1. sayfa 3.sütun)* böyle hayırlı bir işte ağniyâmızın hisse almaktan çekinmeyeceğini ümîd ederim. Bâ-husûs bu yol Anadolu'da yapılacak. Biz de Anadolu kıt'asında oturuyoruz. Rumilililer pek çok hisse almışlar. Biz onlara müsâbakat etmeliyiz deyip bir defter açtırırlar. Kendileri def'aten otuz bin guruş yazdırıp, nâ'ib-i sâbık Halis Efendi'ye siz de buyurun derler. O dahi yirmi bin guruşluk hisse yazar. Sıra defterdâr-ı vilâyet Raşid Efendi'ye gelir o dahi kezâlik yirmi bin guruşluk yazılır. Sıra Süleyman Bey'e düşer o da yazılır. Uşaklı Hacı Ali Efendi'ye geçer (ağız dolusu) ile elli bin guruş yazılır. Sonra a'zâdan Yanako Efendi düşüneyim der. Sıra Ispartalızade Agob Efendi'ye geçer o dahi elli bin guruş yazılır. Burası Hacı Ali Efendi'nin onuruna dokunur. Be-tekrâr dönüp (efendim mahdûm-ı sâdık köleniz de var yirmi beş bin guruş da o bendenizi hissedâr ediniz) deyip Agob Efendi ile at başı kalmayıp ileri geçer. Hâsılı sonra Yanako Efendi de düşünüp yazılır defterin yekünü iki yüz seksan altı bin beş yüz guruşta kapanır. Meclis dağılır ferdâsı gün iş para ta'dâdına bed'en birkaç günde meblağları sayanlar sayar Hacı Ali Efendi hâlâ sayacak.

(Hakīkat-i Hâl)

Hacı Ali Efendi Allah ziyâde eylesin zengîn muktedir. Lâkin mâlına bir şerîk yok. Kesesine kimse müdâhele *(3. sayı 2. sayfa 1. sütun)* etmez etmeye de ma'delet-i müsâ'ade vermez. Vermeyeceği bir parayı resmî bir mevkide ve bir vâlî huzurunda niçün resmî deftere yazıyor?

Salepçizade Hacı Ahmed Efendi dahi… kezâ … burasını arayalım.

Acabâ te'diyeden mi korktu? Hayır, çünkü şerâ'it-i adide ile te'minât verdi. Hazîne fâ'izini sikke-i hâlisa olarak ashâb-ı hissenin bulundukları mahaller mâl sandıklarına havâle etti. Hisseleri olanlar üç ayda bir fâ'izlerini de alıyorlar. Ve hisse verdikleriyle de millet nazarında iftihâr ediyorlar. Hâsılı Hacı Ali Efendi batar diye mi korktu? Bunda ne kazandı? Belki birkaç zengîni kendisi gibi hisse almaktan tebrîd eyledi. Ammâ bahs hamiyyetten açılır da kendisi orada bulunur ise hamiyyetten kimseye söz söylenmez. Vatan muhabbetini yalnız kendisi iddiâ eder. Hamiyyet de kendinden başka kimsede yoktur zanneder diyebilmeye bu nakde dokunur hamiyyetin cihet-i hasbiyesine gelelim.

Evkāf müsakkafatının ale'l-umûm tahkīkiyle bunların fazla vâridâtının bazen asâr-ı hayriyyeye sarfına dâ'ir bir emr gelir.

Bu emr dahi meclis-i idâre-i vilâyette okunur. Tezekkür kılınıp bir komisyon teşkiline karar verilir. Hacı Ali Efendi (devletimizin, milletimizin terakkiyâtı yolunda böyle hayırlı bir işte bulunmaklıkla iftihâr edeceğimden bu komisyonun a'zâlığına âcizâne ibtidâ beni kaydediniz) der sonra komisyon teşekkül eder. Hacı Ali Efendi gitmez. İstîfâ eyler. Çekilir.

Demek oluyor ki hem servet cihetiyle kuvve-i nakdiyede ve hem de gayret cihetiyle i'âne-i bedeniyyede ibrâz-ı hamiyyet edemez.

(Dikkat)

(Hamiyyet) bir nûr-ı latîftir ki şa'şa'a-i neyyir-i cihân-tâbın te'sîr edemediği kulûba hulûl ederek pertev-endâz-ı insâniyyet olmakla î'lâ-yı nâm eder.

Hamiyyet öyle bir lü'lü-i muhteremdir ki onu hâmil olan sîne-i yegâne-i ebhârda bulunan sedef-i ummân gibi mazhar-ı muhabbet-i havâss u avâm olur.

(Hamiyyet ne âlîdir.)

Hâsılı devletimizin teşebbüsâtı bizim selâmet ve saâdetimizi *(3. sayı 2. sayfa 2.* sütun*)* te'mîn için olduğundan o teşebbüsde nerde mükellef olduğumuz hamiyyeti gösterip mazhar-ı terakkiyât olalım.

Havâdis –i Merkeziye

(2) numaralı nüshamızda İzmir Ticâret Mahkemesi İkinci Kâtibi Sami Efendi'nin mes'ûliyetini icâb eder hiçbir fii'l ve hareketi olmadığı hâlde yerine liyâkatsız birisi oturtulmuş dedikten ve Empersiyal Gazetesi'nin böyle bir vakt-i mâdelette bu gibi bir haksızlık olduğu gibi bırakılmayıp elbette bâ-tedkīk lâzım gelen mu'âmele icrâ olunur. Me'âlinde yazdığı fıkrayı dahi zikr ve hikâye eyledikden sonra mûmâ-ileyh Sami Efendi mazhar-ı teshîlât olan Bağdat muhâcirlerinden olduğundan hakkında iktizâ eden mu'âmele-i merhametkârânenin icrâsını vâlî paşa hazretlerinin mahkeme-i hakkāniyetlerine bırakmıştık.

Sonradan tahkīk edip öğrendik ki mağdur-ı mûmâ-ileyhin yerine oturtulan âdem ikide bir İstanbul'a gidip öteyi beriyi izâc ile bî-cürm ü günâh me'mûrlardan birisinin me'mûriyyetini yakalayıp gelmeye alışmış olan Osmanzade Rahmi Efendi olup bu def'a İstanbul'a giderek birkaç aylar ikāmetle Ticâret Nezâret-i celîlesi'nden İzmir Ticâret Mahkemesi ikinci kitâbetine ta'yînine dâ'ir tahrîrat ile gelir. İşte iş bundan ibârettir.

Şimdi gelelim bizim bu da'vâyı arz ettiğimiz vâlî paşa hazretlerinin mu'âmelesine.

Mezkûr ikinci nüshamızı alıp baştan aşağı süzerler. Bu mâddeyi gördüklerinde bi't-tedkīk anladıktan sonra o bâbda gelen tahrîratı da getirtip mütâla'a ederler. Binâenaleyh derhâl mûmâ-ileyhin kitâbet-i mezkûreye iâde-i me'mûriyyeti hakkında Ticâret Nezâret celîlesine bir telgraf keşidesiyle icrâ-yı ma'delet buyururlar. Ümîd ederiz ki nezâret-i celîle-i müşârün-ileyhâ dahi vâlî paşa hazretlerinin mahz-ı adâlet ve hakkāniyet olan şu iş'ârlarının is'âfını dirîğ buyurmayacaklardır.

*

İşittik ki vâlî paşa hazretleri pazartesi günü İzmir hapis-hânelerinde bulunan medyûn ve mücriminin defterini isteyip tedkīk eylemişlerdir. Bir de mehâkim tarafından verilen fezleke ve i'lâmları *(3. sayı 2. sayfa 3. sütun)* nazar-ı tedkīkten geçirdikleri sırada kanûnen bir mâh müddetle habsine hükm olunan bir âdemin defterde mukayyed bulunan ism-i balâsındaki târîh habsini altı mâh mukaddem görerek bu gibi bir haksızlığın esbâb-ı mûcibesini o hükmü veren meclisten sormakta imişler.

*

(Varaka)

Ağustos yirmi beş târîhli ve iki yüz altmış altı numaralı olup mütâla'a edilen Aydın Gazetesi'nde Hakāyık-ül Vekāyi Gazetesi'ne Der-sa'âdet'te bulunan Manisa tüccarından birisinin vermiş olarak tab' olunan varakasında Saruhan Sancağı nâ'ibi

faziletlü Serveri Efendi ile hâk-ı âcizâneme kat‘iyyen sıfât ve me’mûriyyetimize dokunur bir mahalli olmayacağı nezd-i ashâb-ı insâfda şey-i gayr-i hafî olan meclis-i beledî vazîfesi bulunan şeylerden bahs ile bir lisân-ı tezvîr isti’mâl olunduğu anlaşılmış varaka-yı mezkûre sâhibinin nâmı yazılmamış ise de bizce ismi ma’lûm ve resmen mayûb ve mezmûm bir âdemin varakası olduğu bilinmiş olmakla bi-lütfihi teâlâ Bâb-ı âlî cânib-i sâmisine takdîm kılınan arz-ı hâllerimiz üzerine vukû’ bulacak muhâkemede sâhib-i varaka olan bî-edebden muarref bulunan eşhâs-ı kasıretü’l-izâ’ ne mertebede mayub ve müttehem ve garazkâr oldukları tebeyyün ve sâye-i cenâb-ı pâdişâhîde muttasıf olduğumuz iffet ü istikāmetin meydana çıkacağı derkâr olmakla şimdilik işbu varaka-yı âcizânemin gazete-i behiyyelerine tab’ına himmet buyurmaları ricâ olunur.

A’zâ-yı Meclis-i Temyîz Livâ-yı Saruhan (Es-seyyid Mehmed Ârif)

(Devir)

Sâhib-i varaka bu itirâznâmeyi vermiştir. Biz de mesleğimiz icâbınca aynen yazdık. Ancak âlemin söylediği sözleri mahkeme-i vicdâniyyemize havâle eyleyip de muhâkeme ettiğimiz vakit (hâkkaniyyet) nâmında ortada bir silâh buluyoruz ki o silâh kimin elinde ise hasmına mukābele edecek yine odur.

Burada âlemin ağzından işittiğimiz sözleri yalnız vicdânımızın muhâkemesinde bırakmayup bunları bizden dahâ musîb sûretde muhâkeme edebilenlere arz etmeyi dahi vazîfeden görüyoruz.

(3. sayı 3. sayfa 1. sütun) Zîrâ birtakım halk diyorlar ki (Manisa’da ekmek yed-i vâhid usûlü inhisâr altına aldırıldı ammâ fukarâya hüsn-i hidmet edildi. Kara Mızrak Mehmed Efendi (cinâyet) fâilidir. (İrtikâb) mütecâsiridir cezâ görsün tazmîn etsin âleme (ibret) olsun.

Ve bir cemm-i gafîr dahi bar bar bağırıyorki sâhib-i varaka Arif Efendi müteneffizândan olduğundan hey’eti kendiye çekdi. Eğirtdi büğürttü hidmet ü sâdakati mücerreb olan Kara Mızrak Mehmed Efendi’ye (iftirâ) dedikleri zilleti musallat etti. Bu sûretle sefîne-i merâmını yüzdürmek içün memleketi mazarrat deryasına çevirdi. Nâ’ib Serveri Efendi ahâliyi fırkalara bölmek gibi oturduğu şerî’at postunda sû’-i meslek kazandı. Otuz bin nüfûsun gıdâsını inhisara alıp halka küflü hamur yedirdi.

Biz bilemiyoruz. Tahkīkden midir yâhud (hakkāniyet) diye çıkan sadâların te’sîrinden midir? Nasılsa Nâ’ib Serveri Efendi’nin (Manisa’da bekāsı ahâli yanında münâfese ve tefrikalar zuhûr ile tezallüm ve sudâ’-ı mûcib ahvâlin eksik olmamasına sebebiyyet verdi) haberleri kuvvetli kuvvetli sadâlar ile Bâb-ı âlî’ye aks eyledi.

Ve görüyoruz ki Dîvân-ı Temyîz-i Vilâyet bu mâddeleri tahkīk ve temyîz ile iştigāl edip meydanda olan (silâh-ı hakkāniyet) kimin olduğunu tefrîke çalışıyor.

Kara Mızrak Mehmed Efendi ise acîb bir tavr-ı serbestâne ile mâdelet atına binerek mülakkab olduğu Kara Mızrak lakabını ileri doğru uzatıp (ben böyle bir silâh-ı hakkāniyete mâlik ve mutasarrıfım ki üzerime yürüyenler elbette ve elbette zahmdâr olacaklardır) esvât ile güm güm gürlüyor.

İşte mes'ele şimdilik bundan ibâret olup ileride kesb edeceği dereceleri dahi bi't-tahkīk beyân ederiz.

(Yaşasın hâkkaniyyet)

(3. sayı 3. sayfa 2. sütun) **(Dârü's-saltanat)**

İstanbul'un mündericât-ı garazdan her ----- yani istikāmet-i efkârı mîzâb-ı vakāyi'in sıhhatinde cârî olan Basiret Gazetesi'nin geçenlerde İzmir'de (Enosis Anadolu) yani İttihâd-ı Şarkî nâmında ve bir tarafı Rumca hurûfât ile Türk ve taraf-ı diğeri Rum lisânında bir gazetenin vaz'-ı destgâh-ı intişâr olunacağından bahsle yazmış olduğu bir bendinde bu gazetenin İzmir ve Proodos nâm gazetelerin hükûmetin çalıştığı ittihâd-ı ahâliye muzırr olmak üzere isti'mâl edegeldikleri lisânı kānûn-ı münâzara üzere bi'l-muhâkeme cerh ü tashîh edeceğini ilâve etmesi üzerine mezkûr Proodos Gazetesi, Basîret'in şu fıkrasını pek yanlış sûrette anlayarak ve güyâ şetm ettiğine zâhib olarak öfkesini muvâzene-i akliyyesinin hâricinde bir sûrette kullandığı kaleminde almış ve ma'a-mâ-fîh hükûmetin resmî gazetesine dahi bir derece eylemiş olduğu gibi İzmir Gazetesi de onun rivâyetine aldanmayarak kā'ilâne ve müteemmilâne bir bend yazmış idi.

Binâen-aleyh Aydın Gazetesi bir bend cevâbı derciyle ve İzmir Gazetesi'nin fıkra-yı münderice-i kā'ilânesini aynen bi't-tercüme derc ile ve mezkûr Proodos Gazetesi'nin sâhib ve muharriri Mînâ Hâme Duplus'ın ne makule bed-fii'l ve bed-efkâr bir şahs olduğunu göstermek içün tercüme-i hâlini o günlerde çıkmak üzere bulunan gazetemize havâle ederek hâ'iz olduğu haysiyyet-i mahsûsasını vikāye eylemiş idi. Onun üzerine merkūm Mîna mahkeme-i vicdâniyyesinde arayıp bulamadığı bir salâhiyyet-i ta'rîziyyeyi dîbâce-i tercüme-i ahvâl ile birleştirerek bi'l-mülâhaza bunda sükûttan başka bir cây-ı necât olduğunu teferrüsle âhiren çıkardığı nüshasında kāl ve kaleme bir şey alamamış olduğu hâlde istikāmet-ı efkârı sâyesinde otuz beş seneden beri yaşayan Amalthia nâm gazetenin merkūmu ta'rîfen yazdığı bir bendine cevâp vermek üzere bir cesâret-i cehliyeye kapılarak Osmanlı gazetelerinin bir zırhlı gemisi

demek olan mezkûr Basîret üzerine revolver kurşunu ve yâhut çakaloz topu atmaya cesâret aldığı görülmüştür.

Hakīkat-i hâlde böyle çırnık (bir nev'-i kayık) *(3. sayı 3. sayfa 3. sütun)* gülllelerinin mehâbet-i Osmanîye zırh ile kaplanmış olan bir cism-i cesîmeye bir te'sîri olamayacağı mevâdd-ı mücerrebeden ise de biz ümmet gazeteciliği nâmıyla müftehir olduğumuz hâlde bulunduğumuz memlekette çıkan matbû'ât-ı ecnebiyeden bu gibi tecâvüzâta cür'et edeceklerin her hâlde kable't-tarîz olan cevâblarının i'tâsını diğer bir memlekette çıkan arkadaşımızdan evvel vermemeyi meslek–i hürriyet-perverânemizin hilâfetinde gördüğümüz içün Basîret'in fıkra-yı râstgûyânesini ve o bâbda burada çıkan Rum gazetelerinin mezbûr Amalthia'dan mâadâ ki Basîret dahi zâten onu kāle almamıştır.

Yazdıkları türrehât-ı vâhiye ile merkūm Mînâ'nın tercüme-i ahvâlini ileride derc ile alt tarafında dahi Basîret'in müddeasını isbât etmekden kat'â çekinmeyeceğiz.

Vilâyât

(Selânik)

Yenice'den Selânik-Voyvodina'ya araba işletmek üzere terakkī-cûyân-ı vatandan üç yüz otuz hisseden merrekkeb ve be-heri üçer yüz guruşdan müretteb bir şirket teşekkül etmek üzere iktizâ eden ta'lîmâtı kaleme alınarak icâb-ı der-dest icrâ bulunduğu Selânik Gazetesi'nde görülmüştür.

(Devir İzmir)

Biz memleketimizde nakliyyât ve seyâhatı teshîl eden bu gibi teşebbüsâttan memnûn oluruz. Lâkin bu hey'et-i şirketi ileri götürecek ve devâm ettirecek şey canlı hayvan olup me'kûlâta muhtâc bulunduğundan işçe bâdî-i tevfikāt olmak üzere hayvanların hakkını terakkiyyât-ı vatan muhassenâtından gāfil olan birtakım iki ayaklı hayvanlara yedirip ashâb-ı hissenin paraları teşekkül edecek şirketle beraber mahvedilmemesini emsâl göstererek ihtâr ederiz.

Nitekim Bosna vilâyetinde teşekkül eden mükemmel araba şirketi bir seneye varmaksızın bi'l-külliye mahvolmuştur.

*

(2) numaralı nüshamızda üç imparatorun mev'üd-ı mülâkātı mes'elesi

Nemçe ve Alman ve Moskov imparatorları hazerâtının Almanya imparatorunun pây-i tahtı bulunan Berlin şehrinde vukū'u *(3. sayı 4. sayfa 1. sütun)* kararlaştırılan mülâkāt haberinin zuhûrundan beri ecnebi gazetelerinin her birisinin sütunlar

doldurduğu muhtelifü'l-me'âl-i efkâr çünkü efkâr-ı mündericeleri kendilerinin buldukları mevki-i politikasına muvâfık sûrette olmak cihetiyle beynlerinde birçok mebâhisata netice vererek el-hâletü hâzihî devâm etmektedir.

Mezkûr gazetelerin bazıları şu üç hükümdârın işbu mülâkātı tasmîm eylemeleri Fransa hakkında bazı müzâkerât ve tedâbîr icrasına ve bazıları dahi Jesoidler? ile komisyon ve enternâsyonâl havadârlarının sû-i niyyât ü maneviyatının adem-i te's'îri yolunda lâzımü'l-ittihâz teşebbüsâtın îfâsına mebni olduğuna hükm ederek bir takımı da sâ'ir bazı tasavvurâta mübtenî olduğunu beyân etmekteler ise de dûr-endîşân-ı zamânenin ilcâ'âtında zuhûr eden şu mülâkāt mâddesinin ne türlü esâs ve efkâra mebnî olduğuna şimdilik bir hükm-i sâib verilemez.

Ancak zehâb-ı ağleb vukū'ât-ı câriye üzerine öyle hükmediyor ki mülâkāt-ı mezkûre hükümdâran-ı müşârün-ileyhimin öteden beri zamîrlerinde cây-gîr ve müstakırr olan rekâbet-i hırs-ı şândan ahvâl-i hâzıra mukteziyâtından olmak her birisinin diğer ikisinden tâbi olduğu evhâm ve ihtirâzdan neş'et etmiş bir şey olmalıdır.

Şöyle ki Avusturya ile Rusya devletleri beyninde pây-dâr olan Bohemya kıt'ası rekâbeti şu iki devleti elbette bir gün mecâdele hâline koyacağı Prusya başvekîli indinde meczûm olduğundan ve devleteyn-i mu'azzamateyn beyninde zuhûru me'mûl olunan muhârebeden elbette birisinin galebe ve diğerinin mağlubiyetiyle netice bulup ol hâlde Avrupa muvâzenesinin muhill olmasıyla aktâr-ı garbiyede daha azîm bir mücârebenin zuhûruna sebebiyet vererek bi'l-âhire Prusya'nın Fransa'dan alıp ilâve-i kabza-i memâlik eylediği vilâyâtın kalem-rev-i hükûmetinden bekāsını muhâtara hâline koymakla beraber muzafferiyet-i âhiresi te'sîrat ile geçen sene teşekkül eden Almanya İmparatorluğu şîrâze-i ittihâdını dahi târ u mâr etmesi muhtemel bulunduğundan Prens Bismark şu inkılâbat-ı me'mûleye mukaddime demek olan Rusya ve Avusturya rekâbetini bir müddet daha teskin edip müsellemâtın devamıyla birkaç sene zarfında *(3. sayı 4. sayfa 2. sütun)* umûr-ı dâhiliyyesini bi't-tanzîm kuvve-i askeriyesini dahi ta'âruzî ve tadâfu'î bir sûrete ifrâğ etmek içün mülâkāt-ı mezkûreyi meydana çıkarmıştır.

Fakat şurada mukadder bir su'âl vardır ki Prens Bismark iki azîmü'ş-şevket hükümdâr-ı metbû'yı pây-i tahtına gelmeye irzâda ne türlü politika çevirmiştir?

O su'âle cevâben denilebilir ki Avusturya memâlikinde ve el-yevm Avusturya'nın taht-ı tahakkümünde bulunan Alman cinsi muhârebe-i âhireden beri Almanya İmparatorluğu ittihâdına rahâtı ziyâdesiyle arzû eylediklerinden Prens Bismark bu mâddeyi merâmını icrâya bir alet ittihâz ederek diplomatik kā'idesine tevfîkan

mu'âmelât-ı politika ile Avusturya Devleti'ne îmâ ve ma'mafih Islav ittihâdı üzerine Sırblıların âhiren gösterdikleri şenlik nümâyişleri üzerine Avusturya memâlikinde bulunan Islavların Prusya memâlikinde istinâd edecek bir noktaları olmadığı halde metbû'ları aleyhine ne tasavvurda bulunduklarını ser-rişte-i mukaddime ederek İmparator Fransuva Josef hazretlerini bir âyîne da'vet ve imparator-ı müşârün-ileyh dahi şevket-i hükümdâriyyesinin bir tehlike altında bulunduğunu bildiğinden vikāye-i şân ve istiklâliyet mütâla'asıyla hâh nâ-hâh icâbete mecbur oldu. Gelelim Rusya imparatorunun icâbetine Almanya imparatorunun bundan iki mâh mukaddem müşârün-ileyh Avusturya imparatoru hazretleriyle Geştayn şehrinde vukû' bulan mülâkātını Rusya kabinetosu kendi memâlikince pek muzırr bir mes'ele sırasına koyarak yani devleteyn beyninde Rusya aleyhine bir nifâk-ı hafî husûlü içün çalışmakta olduğuna zâhib olarak şu iki devleteyn şimâl cihetlerine müttehidâne hücûmu takdîrinde yalnız kalıp ezileceğini bildiğine mebnî olunan da'vete bi't-tabi' muvâfakat göstermiştir.

İşte mülâkāt mâddesinin esbâb-ı husûliyyesi bundan ibâret olup beynlerinde cereyân etmesi me'mûl olan müzâkerelerini dahi gelecek nüshamızda tasrîh eyleriz.

*****

(3. sayı 4. sayfa 3. sütun) **Ticâret**

(Pamuk)

Liverpol'da pamuğun mikdârı 831000 balyaya tenezzül edip Amerika mâlı on buçuk ve İzmir mâlı dahi sekiz dînâra satılmıştır.

(Afyon)

Afyon tüccârları fâhiş fi'ât taleb etmekte olduklarından be-her çekisi 180'den 185 gurûşa kadar yerli ve Karahisar mâlı olarak yalnız dört kûfe satılmıştır.

(Yapağı)

Yerli ve yıkanmamış Kayseriye mâlı olarak 415'ten 435 gurûşa kadar 400 kantâr mikdârı satılmıştır.

(Palamut)

Palamutlarda hiçbir tebeddülât olmamıştır. 4500 kantâr İngiliz cinsi 94 gurûşa satılıp Aydın mâlının en a'lâsı olmak üzere geçen gün kazâ-zede olan İngiliz sefinesinde kurtarılabilmiş olan 1500 kantâr bi'l-müzâyede 97 gurûşa verilmiştir.

(Revgan-ı Zeyt)

Pek durgundur.

(Zehâyir)

Hiçbir tebeddülât vukū‘ bulmamıştır.

(İncir)

Erbeğli mâl-ı âdîsi incir 75’ten 115 ve a’lâsı 130’dan 210 gurûşa satılmıştır.

(Üzüm)

Yerli sultaniye cinsinin be-her kıyyesi yüz paradan yüz kırk paraya ve Urla mâlının yüz yirmi paradan yüz altmış paraya ve Karaburun mâlının yüz altmış paradan yüz doksan paraya ve rezakinin doksan paradan yüz altmış paraya kadar hayli şey satılmıştır. Yeni gelmiş dahi epeyce mâl mevcûddur.

Mehmed Sâlim

Sayı: 4

Sene-i şemsiyye	1288	Numara (4)	Sene-i kameriyye	1289
Eylül	4	Pazartesi	Receb	13

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(4. sayı 1. sayfa 1. sütun) **Bend-i Mahsûs**

(Mektebler)

Aydın Gazetesi'nin (266) numaralı nüshasında mütâla'a eylediğimiz emirnâme-i sâmîde vekîl-i mutlak hazretleri bahsimizin mebniyyün-aleyhi olan medeniyyetin vesîle-i terakkīsi bulunan ulûmun tevfîr-i esbâb-ı intişâriyyesi hakkında olan tecârib-i fi'liyye ve mütâla'ât-ı şaibelerini ber-vech-i îzâh u beyân buyurduktan sonra, şu teşebbüsât-ı hayriyelerinin kuvveden fiile çıkabilmesine kâfil en esâslı ve ruhlu bir nokta bırakmışlardır ki o dahi icâbât-ı mahalliyenin göstereceği teshîlâta tatbik-i teşebbüsât edilmek içün me'mûrîn-i mahalliyeyi re'ylerinde tahyîr etmelerinden ibârettir.

Ma'lûmdur ki sıbyân mekteblerimizin mümkün mertebe ıslâhına her tarafdan hasr-ı efkâr olunmuş ve bu mâdde-i mültezime pek çok def'alar müzâkere altına alınarak fi'ile çıkarılması esbâbı hayliden hayli düşünülmüş ve pek çok yerlerde cereyân eden müzâkerâta birer karar dahi verilmiş ise de bu âna kadar hiçbir yerde bir semere görülememiştir. Ez-ân cümle bundan mukaddem Aydın Gazetesi'nin geçen bin iki yüz seksan altı senesi evailinde mekteblerin ıslâh ve tanzîmi hakkında derc etmiş olduğu birtakım bendler üzerine memlektin ileri gelir ve vatan ve ebnâ-yı cinsine hidmet ve muhabbetin hikmet ve hakīkatini tanırlarından birkaç zât bir yere gelerek beldemiz

müftüsü efendi hazretleriyle ba'de'l-istişâre ol vakit *(4. sayı 1. sayfa 2. sütun)* vâlî bulunan vâlî paşa hazretlerine bir vekîl ib'âsiyle İzmir Rüşdiyye Mektebiyle mücellât sıbyân mekteblerinin tanzîm ve ıslâhı esbâbının istihsaline teşebbüsleri mukarrer olduğundan bu bâbda evvel emr müsâ'ade talebiyle tanzîmâta ne sûretle ibtidâr eylemleri lâzım geleceğini istîzân ettiklerinde müşârün-ileyh vâlî paşa hazretleri kemâl-i memnûniyyet ibrazıyla beraber kendi nezâret ve riyâseti tahtında olmak ve iş yoluna konuluncaya kadar haftada iki gün ba'dehu icâb ettikçe tecemmu' eylemek üzere bir komisyon teşkîliyle icâb-ı hâlin arîz ü amîk bi't-tezekkür verilecek karara göre îcâbının icrasına mübâşeret olunmasını der-miyân etmiş idi. Bunun üzerine zevât-ı mûmâ-ileyhim bi'l-ictimâ' eşrâf-ı memleketden tensîb ettikleri zevâtdan mürekkeb olmak üzere komisyonu teşkîl etmiş ve sene-i merkûme zilkadesinin on birinci pazar günü İzmir Mekteb-i Rüşdiyyesi'nde ictimâ' edilerek ve vâlî-i esbak müşârün-ileyh dahi gelerek ibtidâ Mu'allim-i evvel Kâmil Efendi'den iktizâ eden ma'lûmâtı aldıktan sonra ol-bâbda olan ta'lîmât dahi meydana konularak ba'del- müzâkere mekteb-i mezkûrca bazı tanzîmâta karar verdikten sonra zikrolunan mahalle mekteblerinin esbâb-ı tanzîmesi hakkında müzâkerâta girişilmiş ve cereyân eden karar dahi çün ki mezkûr sıbyân mekteblerinde Kur'an-ı kerim ile tecvîd ve ilim-i hâlden mâadâ resâil tedrîs olunmadığı cihetle bunların rüşdiyye mektebine mahrec olamayacakları ve vüs'atca elli nefer çocuktan ziyâde tahammülü olmayan bir mektebe yüz elli çocuk biriktirildiğinden şu hâl dahi sıhhat-i etfâlce bazı mertebe-i muhâtarayı *(4. sayı 1. sayfa 3. sütun)* mûcib ve ale'l-husûs mu'allimlerinin idâre-i maişeti çocukların haftalık ve hatab ve kömür ve bahâsı ve süpürge esmânı nâmıyla ikide birde verdikleri akçeleri münhasır olarak bunu î'tâya kudreti taalluk etmeyen bî-kes ve fukarâ çocuklarının ise emr-i tahsîlden bütün bütün mahrûm kalmalarını müstevcib olmakda bulunduğuna mebnî işbu mekteblerin bi'l-mu'âyene tanzîm ve ıslâhı lüzûm ve vücûbu taht-ı tasdîka alınmış ve binâ'en-aleyh mevcûd olan on sekiz bâb etfâl mektebinden birkaçı dahi gezilip görüldükten sonra ber-mûcib-i ta'lîmât bi't-tekrar müzâkerât cereyânıyla usûl-i hâliyenin bi'l-lağv ibtidâî emirde bu mektebler tabib ma'rifetiyle birer birer yoklattırılıp her birisine devâm edecek çocukların vüs'at ve tahammülleri derecesinde mikdârı tahdîd olunarak ve elli çocuklu bir mektebe komisyonca bi'l-imtihân ehliyyeti tebeyyün edeceklerden muvazzaf olarak bir ve elliden yüze kadar olanlarına ikişer ve yüzü tecâvüz edeceklerine üçer nefer mu'allim ile ale's-seviye birer de mubassır tebeyyün kılınarak işbu mu'allim ve mubassır ma'âşâtıyla hatab ve kömür ve hasır ve cam ve çerçeve ve

ta'mîrât-ı sâ'ire misillü bu yolda vukû' bulacak mesârifâtın mekteblere devam eden etfâlin kudretsiz ve fukarâ evlâdı bulunanları bi'l-istisnâ diğerlerinin peder ve mürebbîleri mahallât ihtiyâr meclisleri ma'rifetleriyle ve a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibârıyla üç kısım üzerine sebt-i defter ettirilerek bunlardan vukû' bulacak masârıfa karşılık olmak yani şimdiye kadar çocuk başına verilegelen mebâliğin derecesini tecâvüz etmemek şartıyla birer mikdâr akçe ahz ve tahsîl olunarak bu paraların komisyon-ı mezkûrda ittihâz olunacak sandığa bi'l-idhâl ondan tesviyesi sûretleri tensîb olunarak mûcibince icrâyı icâbı kararlaştırılmış idi.

Arkası var.

(4. sayı 2. sayfa 1. sütun) **Vukûât-ı Merkeziyye**

Vâlî paşa hazretlerinin geçen cuma günü muhrib Server fırkateyn-i hümâyûnuna azîmet eylediklerini cumartesi günü çıkan Aydın Gazetesi yazmış idi. Ancak müşârün-ileyh hazretleri yevm-i mezkûrda kışla-i hümâyûnu dahi ziyâretle asâkir-i nizâmiyye ümerâ ve zâbitân ve neferâtını ve ba'dehu İzmir Gurebâ Hasta-hânesi'ne dahi giderek mevcûd hastaları taltîf ve mu'âyene eylemiş ve mezkûr hasta-hânenin usûl idâresini kemâl-i derece tahsîn ve takdîr ettiği cihetle ahâlî tarafından nezâretine me'mûr bulunan Hacı Mehmed Efendi'yi fevk'â-lade mazhar-ı nevâziş buyurmuşlardır.

Şu İzmir'de ahâlî-i müslime asâr-ı hayriyyesinden olmak üzere idâresi tahsîn olunur ve günden güne irâdı artıp devâm ve terakkīsinde emniyyet görünür olsa olsa işbu gurebâ hasta-hânesidir diyebiliriz.

Bunun içün gece gündüz sa'y-i gayretini gördüğümüz mûmâ-ileyh Hacı Mehmed Efendi'ye bir teşekkür-i umûmî takdîmiyle şu hidmet-i mes'ûdesi mukābilinde müstahakk olup ta'lîk-i sîne-i iftihâr eylediği dördüncü rütbe-i mecîd nişânını dahi tebrîk etmekte kendimizi medyûn görmüşüzdür. (Allah ikdâmını müzdâd eylesin).

İşitiyoruz ki vâlî paşa hazretleri Rum ve Ermenilerin İzmir'deki İspitalya mekteblerini dahi göreceklermiş. Bunlarda ve ez-cümle Rum İspitalyası ile mektebinde görecekleri intizâm ve idâreyi ziyâdesiyle takdîr edeceklerinde şübhe yoktur.

*****

Dîvân-ı Temyîz hey'eti cumartesi günü sabahleyin Cezayir hânına giderek orada mahbûs bulunan iki yüz elli iki nefer kadar mücriminin yoklamasını birer birer icrâ eylemiş ve ellerinde bulunan mahkûmiyyet pusulalarını defâtir-i mahsûsasında mukayyed esâmîsiyle tatbîk eyleyerek bunlardan derece-i mahkûmiyyetleri nisbetine göre müddetlerinin hulûlüne az bir vakit kalan on beş neferini ber-vech bir deftere

kaydetmiş ve sâ'at dokuzda vâlî *(4. sayı 2. sayfa 2. sütun)* paşa hazretleri dahi bizzât azîmetle hey'etin icrâ eylediği mu'âyeneyi bi't-tedkīk adl ve hakkāniyete muvâfık bir hâlde bulmuş ve ber-minvâl-i muharrer hulûl-i müddetlerine müddet-i cüz'iye kalanların dahi irâe ve i'tâ olunan defterini mütâla'a ile nizâm ve emsâlinin müsâ'id olanlarının fakat bir karar altına alınıp tahlîyeleri hakkında hey'et tarafından olunan ifâdeyi tensîb eyleyerek mûcibince iktizâsının sürat-i icrâsını tenbîh buyurmuş ve bir iki güne kadar dahi kendileri hâzır oldukları hâlde zâbıta habs-hânesini yoklamasını icrâ ettirecekleri mervi bulunmuştur.

*

Manisalı Kara Mızrak Mehmed Efendi aleyhinde ikāme olunan irtikâb ve cinâyet da'vâlarına müte'allik dîvân-ı temyîz-i vilâyette der-dest-i tedkīk bulunan mahallî evrâkının cinâyete müteferri' olanları îcâb edenlerin celbiyle muvâcehe-i kā'ide-i âdile tevfîkan bi't-ta'mîk dîvânca başkaca tutulan istintâkāt-ı mahalliye evrâkıyla birleştirilerek vâlî paşa hazretlerine takdîm kılınmış ve inde'l-mütâlaa evrâk-ı mahalliyeyi ber-vech muharrer başkaca burada tutulan istintâknâmeleri ile muhtelifü'l-me'âl gördüklerinden bunların bir kat daha ta'mîk tedkīkātıyla ve lede'l-hâce muvâcehesi lâzım geleceklerin dahi mahallinden celbiyle şu işin bir hakkāniyet ve adâlet dâ'iresinde sürat-i rü'yetini hey'et-i mezkûreye kat'iyyen emretmiş olduklarını söylüyorlar.

İşitiliyor ki Manisa Nâ'ibi Serveri Efendi bu mâddeleri telgraf keşidesiyle sadr-ı mutlak hazretlerinden icrâ-yı adâlet buyurulmasını istid'â eylemiş ve makām-ı celîl-i sadâret dahi mevâdd-ı münâza'un-fîhâ bir an evvel dîvân-ı temyîzce rü'yet ve tedkīk olunarak hakīkat-i hâlin evrâk-ı müteferi'asının tesyâr ile bâ-mazbata inhâsına dâ'ir cânib-i vilâyete emr vermiş olduğundan dîvân-ı mezkûr ikmâl-i muhâkemâta bir gayret-i fevk'a-lâde ile çalışıyormuş.

*

İzmir'de çend seneden beri yapılmakta bulunan hükûmet konağının henüz bitmediğine merâk eden erbâb-ı dikkat beyninde (canım hükûmet konağının hey'eti bir seneden beri *(4. sayı 2. sayfa 3. sütun)* bitmiş derecesine gelmiş ve hattâ bundan dört buçuk beş mâh mukaddem vâlî-i esbak Hamdi Paşa hazretleri bir tarafdan harem dâ'iresini döşenmeye başlayıp her cihetini dahi birkaç gün zarfında bitirtip devâir-i hükûmeti oraya nakl ile şimdiki bulundukları dağınık hâlden ve hazîne-i devleti kirâ vermekten kurtarmak üzere iken el-yevm niçün derûnundan dülgerler çıkmıyor)

vâdîsinde birtakım haklı sözler cereyân etmekde ve bazısı dahi (Selânik'te Çek Abot nâmında bir bâzârgânın Frenk mahallesindeki yaptırdığı konaktan dülgerlerin çıktığı günde terk-i dağdağa-ı hayât edeceğini rü'yâsında görüp ölünceye kadar ameliyât-ı ticâriyyeyi mezkûr hâne içinden eksik etmemeye karar verdiği misillü inşâât me'mûru Salepcizâde Hacı Ahmed Efendi dahi âlem-i menâmda gāliba öyle bir rü'yâ rü'yet etmiş olmalıdır ki dülgerleri intihâ-yı ömrüne kadar konağın içinden çıkarmamayı kararlaştırmış) diyerek ve'l-hâsıl kimisi (nalına) ve kimisi dahi (mıhına) vurarak esbâb ve hakīkatini anlayamamaktadırlar.

Hattâ bir büyük zât geçen gün konağı seyreder iken bi'l-münâsebe (niçün lüzûmu mikdâr dülger toplayıp şu işin arkasını almıyorsun da yirmi otuz nefer amele ile oyalanıp duruyorsun) diye me'mûr-ı mûmâ-ileyhi istimzâcında (dülger bulunmuyor) cevâbını der-miyân eder o zât dahi (acâyib memleketin içinde dülgerin kıtlığı mı var? umûmun verdiği yevmiyeden bir iki gurûş ziyâde verilip i'tâ olunmakda bulunan devâir icârâtının bir aylığı nisbetinde cüz'i bir şeyi fedâ olunsa olmaz mı?) dedik de (evet mümkün idi fakat nasıl ise yapamadık) kelâmını kālen söyler kalben verdiği cevâb ise (ya bizim ma'âş…)

(Varaka)

Ahâlîsinin gayret ve himmetiyle etrafını bağlar ve bağçeler bürümüş olan Urla kasabasının derûnunde bir rüşdiyye mektebi göremeyip de eşk-i teessüfle dolarak kasabanın terakkiyâtını rü'yetden kalan dîdeler rûşen olsun. Ahâlî tarafından inşasına başlanılan rüşdiyye mektebi ittisâlindeki sıbyân mektebiyle beraber vasıl serhad *(4. sayı 3. sayfa 1. sütun)* hüsn-i hitâm oldu ve mu'alliminin Der-sa'âdet'ten ta'yîn ve irsâli takdîm kılınan mahallî mazbatası üzerine makām-ı vilâyetten Ma'ârif Nezâret-i celîlesi'ne iş'âr kılındı. Urlalılar işbu mektebi o sûretle güzel ve mükemmel yaptırdılar ki bundan evvel yaptırdıkları telgraf hükûmet konağı civâr ahâlîsine nasıl bir numûne oldu ise bu ondan ziyâde gayret-bahş olacak bir derecededir. Urlalılar dirâyetli ve işgüzâr olup bağlar yetiştirip tımârını dikkatle mahsûllerini birinci mertebeye getirmiş olduklarından ma'ârif cihetince dahi komşularına müsâbakat edecekleri gayret ve himmet-i müsellemelerinden kaviyyen me'mûl ve vürûdu muntazar olan mu'allimin şimdiye kadar âdem-i zuhûrundan nâşî hâsıl olan te'essüfün vâlî paşa hazretlerinin Ma'ârif Nezâret-i celîlesi'ne te'kîd-i keyfiyyet yolunda sarf buyuracakları himmet sâyesinde zâ'il olacağı mertebe-i bedâhete mevsûldür.

(Devir) şu mektebin ol sûretle hitâmından bir memnûniyyet beyân etmeye bayağı borçludur onun için o memnûniyyeti beyân eder. Ve mu'allimin bir an evvel celbi emrinde lâzım gelen tedbîrin icrâsını dahi vâlî paşa hazretlerine ihtârı vazîfeden addeyler.

Ancak sâhib-i varakayı tasdîk için Urlalılara pek de gayretlidir demekten ihtirâz eder. Zîrâ (evet Urlalılar hamiyyet sâhibidir diye tasdîk edecek olur ise sonra bir sâhib-i basîret çıkar da (Devir Gazetesi ma'dûmun vucûduna hükm etmiş) diyerek (Urla iskelesinde olup senevî sekiz on bin gurûş kadar irâdı dahi bulunduğu hâlde havlısını birtakım tüccâra mağaza ve hâne yapdırmaya müsâ'ade edip derûnunu dahi destî ve levazım mağazası yapanlara düzcesi icâr edenlere iğmâz ettikleri müsellem olan câmi'-i şerifi) meydana koyar ise (Devir)'in bi't-tab' mahcûb kalması iktizâ eder.

Onun için (Devir) câmi'-i mezkûrun dahi açılıp minaresinden sadâ-yı salâbet-efzâ-yı Muhammedî işitmedikçe ve derûnunda evkāt-ı hamsede îfâ-yı salât olunduğu tahkīk etmedikçe Urla ahâlîsinin hamiyyetlerini tasdîkten muhterizdir. İnşallah yapsınlar da (Deviri) *(4. sayı 3. sayfa 2. sütun)* ol hâlde kendilerinin hamiyyetini tasdîke mecbûr bıraksınlar.

*

Kırkağaç kazası dâhilinde Gülümbe nâhiyesine mülhak Sarılıksuyu nâm mahalde tebdil-i havâ için ictimâ' etmiş olan yirmi kadar ahâlînin üzerine ağustosun yirmi altıncı gecesi beş nefer eşkiyâ hücum ederek yanlarında buldukları akçe ve silâh ve eşyâlarını gasb ettikleri işitiliyor.

Bize verilen ma'lûmâta bakılırsa bu nahiyenin zâten ma'a-çavuş dört nefer zabtiyyesi olup bunların birisi efradından bulunduğu Karesi Redîf Taburu'nun bu aralık ta'lîm için ictimâ'ı cihetle oraya gitmiş ve çavuşlarıyla diğer bir neferi dahi hastalanmış olduğunun ve havâlî-i nâhiyede emniyyet-i mefkûd bulunduğunun beyânıyla müdîr-i nâhiye mezkûr Kırkağaç Kaymakamlığı'ndan bu vukûatdan mukaddem üç zabtiyye taleb etmiş olduğu hâlde gönderilmemiş ve fii'l-i gasbın vukû'unu müdîr-i mûmâ-ileyhin merca'ı bulunan mezkûr kaymakamlığa bi't-tahrirât iş'âr eylemesiyle kaymakamlıktan iki gün sonra ta'kîblerine birisi gönderilip o dahi ertesi gün Kırkağaç'a avdet etmiştir.

Umûr-ı zabt u rabt kaymakam ve müdîrlerin vazîfesi olup idâre-i zâbıta ise bu vazîfeyi îfâ' etmekte onların vâsıtası olduğu ma'lûmdur.

Şimdi Gülümbe müdürünün ber-minvâl-i meşrûh gördüğü ihtiyâc üzerine taleb eylediği zabtiyyelerin irsâlinde kaymakamlığın muvâfakatini alamaması bâdî-i emirde kaymakamın mes'ûliyyetine dâ'ir bir şey ise de böyle bir fii'l-i gasbın vukû'unda dahi zabtiyye neferâtının adem-i vücûdunu te'hîr-i ta'kîbe ser-rişte ederek derhâl nefîr-i âmm ile bunların arkası sıra gidip tutmaması dahi mûmâ-ileyhin irâdesizliğini îmâ eder bir keyfiyyet bulunduğuna nazaran Saruhan Mutasarrıfı Arif Paşa hazretleri şu mâddeyi vilâyet nazarında tedkīksiz bırakmaz ümidindeyiz.

Sonradan tahkīk eyledik ki makām-ı vilâyet husûs-ı mezbûru haber alarak sahîh ise merkūmların ahz ü girifti zımnında *(4. sayı 3. sayfa 3. sütun)* keyfiyyeti ve bunun şimdiye kadar haber verilmemesine sebep olanların beyânını telgrafla Arif Paşa hazretlerine yazmıştır.

*****

Kula kazasına mülhak Selendi? nâhiyesinde ağustosun yirmi yedinci günü şiddetli yağmur yağdığı sırada bir yörük çadırı üzerine yıldırım dahi düşerek Kızıl Keçili Aşîreti ahâlîsinden iki kişiyi itlâf ve ikisini ziyâdece örselemiş olduğunu kazâ-ı mezbûrdan yazıyorlar.

*****

Manisa'dan aldığımız habere göre geçen perşembe günü Kâfirboz? karyesinde üzüm temsîr eden iki delikanlıdan birisi kebîr şarap fıçısına şıra dökmekte iken nasılsa derûnuna düşmüş ve bunu çıkarmak üzere refiki ayaklarından tutup çekmekte iken bu dahi onun arkası sıra düşüp ikisi birden neş'e-mend-i usâre-i engûr memât olmuşlardır.

*****

Çigli ile Ulucak karyesi beyninde her sene ictimâ' ettiği gibi geçen pazartesi gecesi ictimâ' eden Aya Yani Panayırı'na gidenlerin bazılarını müslümân köylüler incitmiş olduğunu âlâ tarîkı'l-ihtilâf İzmir ecnebi gazeteleri yazmıştır.

Biz bu rivâyeti o günü sabâhleyin işitip sûret-i cereyânını tahkīk ittiğimizde bî-asıl olduğunu anlayıp dercinden sarf-ı nazar eyledik.

Binâen-aleyh bu gazetelerin şu rivâyetlerini bazı sebük-mağzânın ifâdâtına firîfte olduklarına haml ile iktifâ' ederiz.

*

Burun Abad nâhiyesi ahâlîsi her gece karşılarında bulunan Nif nâhiyesi dağında büyük büyük çoban ateşlerini seyredip ve içlerinden menfa'at ve mazarrat-ı mülkiyyeyi mümeyyiz bulunan ekserisi (canım bu dağlar yıllarla büyüyüp vücûda gelir de böyle

çobanlara *(4. sayı 4. sayfa 1. sütun)* birkaç gecelik eğlence olduğu görülürse yürekler dayanır mı? Hükûmet şu mazarrat-ı azîmeyi niçün men' etmiyor?) diye söyleniyorlar.

Bu dağda bu gibi ateşler her vakit görülüyor. Ve zann ederiz ki Nif Nâhiyesi Müdürlüğü'ne dahi emr-i muhâfazasına dikkat edilmesi içün emr verilmemiş değildir. Ancak verilen emrin icrâsı lâzım gelmiş olsa dün gece dahi mezkûr dağın birkaç yerinde büyük büyük alevlerin müşâhedesiyle yürekler kebâp olmazdı.

Umarız ki yürekleri yakan bu ateşleri makām-ı vilâyet zülâl-i himmetle teskîn ve itfâ edecek ve emsâline göre gayret gösterip de sâ'ir dağlarımızı bu sûretle keyf içün hebâ olmaktan kurtaracaktır.

*****

İzmir Ticâret Mahkemesi Re'isi Ağaton? Efendi'nin vukû'-ı infisâline daîr Aydın Gazetesi ile sâ'ir evrâk-ı havâdisin vukū'-bulan neşriyâtı bî-esâstır.

*

Dünkü pazar günü Burun Abad nâhiyesinde Rumların çapkın ve sarhoş takımından birkaçı birbirleriyle kavgā ederek birbirini bıçak ile yaralamış oldukları zâbıtadan haber alınarak gidilip bunlardan ikisinin tutulduğu mesmû'dur.

(Dârü's-saltanat)

Trabzon'da ikāmete me'mûr edilen İşkodra vâlî-i esbakı İsmail Paşa hazretlerinin dahi Der-sa'âdet'e avdetine müsâ'ade buyurulmuştur.

*

Üsküdar'dan İzmir'e kadar olan yola nokta-i müntehâ Bağdat addolunup oraya kadar temdîd kılınmak üzere güzergâhının bi'l-mu'âyene ta'yîni tasavvurda olup fakat Ankara'ya kadar olan kısmı bâşmühendis Mösyö Persil? ma'rifetiyle mu'âyene olunmuştur.

*

Orman ve Ma'âden Nâzırı Mehmed Rüşdi Paşa hazretlerinin hâiz ü hâmil olup Amasya'da ikāmete me'mûriyyetleri esnâda istirdâd olunmuş olan murassa' Osmânî ve Mecîdî nişân-ı zî-şânlarının geçen pazar günü iltifât-ı şâhâne ile beraber iâde buyurulduğu gazetelerde görüldü.

Mâliye Nezâret-i celîlesi vilâyet tahsîlât-ı emvâl-i mîriyyesi usûlünce bazı mühim ıslâhât icrâ edeceğinden bu bâbda tanzîm olunacak nizâmı karîben *(4. sayı 4. sayfa 2. sütun)* dîvân-ı muhâsebâtın müzâkerâtına havâle eyleyeceğini gazetelerde okuduk.

Vilâyât

(Hudâvendigâr)

Birisi Umurbey karyesinde ve diğeri Pazarköy nâhiyesinde ve biri dahi Gedüs kazâsında olmak üzere Hüdâvendigâr vilâyetinde yeniden üç bâb rüşdiyye mektebi daha küşâd olunmuşdur.

Hakāyık'ın verdiği ma'lûmâta göre vilâyet merkezlerinde mevcûd bulunan otuz üç bâb mekteb-i rüşdiyyeden mâada otuz bâb dahi der-dest-i inşâ etmiş.

Vilâyât merkezlerinin adedî o nisbet derecesinde olup bunların her birinde rüşdiyye mektebleri vardır demek oluyor. Bu hâle göre yapılacak olan işbu mekteblerin rüşdiyye olmayıp derûnlarında her nev' fünûn ve sanâyi ta'lîm ü tedrîs olunacak sûrette muntazam mektebler olması me'mûldür.

Havâdis-i Hâriciye

Devlet-i Alîyye'nin mukaddemâ akdeylediği on milyon lira istikrâz hisselerinden üç milyon altı yüz bin liralık mikdârının arzû olunduğundan ziyâde revâc ile Almanya piyasalarında satılmadığı evrâk-ı havadiste görülmüştür.

*

İmparatorların mülâkātı vukû' bulduğu cumartesi günü neşrolunan Aydın Gazetesi'nde yazılmış ondan sonra cereyân eden mu'âmelâtdan bir haber alınamamış fakat hükümdâran-ı müşârün-ileyhim vükelâsı beynlerinde üç gün müzâkerât cereyân eylediği telgraf vâsıtasıyla haber alınmış ise de işbu müzâkerâtın ne üzerine mebnî olduğuna daîr henüz ma'lûmât alınamamış olduğundan bu bâbda zanniyât üzerine mev'ûd olan mütâla'âtımızın beyânından sarf-ı nazarla neden ibâret olduğuna dâ'ir alınacak ma'lûmâtı karîben neşreyleriz.

*

Amerika ile İngiltere beyninde cereyân-ı münâzaanın hâl ve tesviyesi zımnında mukaddemâ ictimâ' eden mümeyyizler mes'ele-i mebhûseyi sûret-i haseneden hall ve tesviye etmiş ve İngiltere Devleti tarafından Amerika Cumhuriyeti'ne bunun içün iki milyon lira tazmînât i'tâsı kararlaştırılmıştır.

(4. sayı 4. sayfa 3. sütun) **Ticâret**

Afyon

Bu sene mahsûl az olduğundan fi'ât terakkidedir. Sekiz gün zarfında yüz on sepet satılıp bunlardan on sepetini Flemenk Kumpanyası almışdır. Ednâsı 185 ve Çalya? mâlı 185'ten 190 gurûşa çıkmıştır.

Pamuk

Avrupa'da kıymeti tenezzül ile beraber revâc dahi olduğuna mebnî burada da talebi yoktur. A'lâ makine mâlının be-her kantârı 490 ve Amerika mahsûlünün be-her kantârı 510 gurûşa olmak üzere 130 balya satılmıştır.

Mevcûd olan mâlın mikdârı 4500 balya olup bunun içinde a'lâ makine mâlı pek azdır.

Palamut

Bu hafta İngiliz mâlı olan satılmış olan 4500 kantârın be-heri doksan dört gurûşa verilmiştir. Liverpol'da ise revâcı yoktur.

Yapağı

Bu hafta zarfında yıkanmamış Kayseriyye mâlı 415 ve yerli mâlı 425'ten 430 gurûşa kadar yalnız 500 kantâr satılmıştır.

Kök Boya

Râyici iyidir Alacalı mâlı 300, Bakır mâlı cinsine göre 318'den 322 gurûşa kadar 900 balya satılmıştır.

İncir

Revâcı güzeldir bu hafta ednâsı 75'ten 110 ve a'lâsı 215 gurûşa kadar 8550 yük satılmıştır. Pazar gününden cumaya kadar 6841 yük incir gelmiş ve ibtidâ'i idrâktan şimdiye kadar gelen mahsûlün mikdârı dahi 25000 yüke bâliğ olup sene-i cedide mahsûlünün bir ol-kadar daha arkası olduğu me'mûldür.

Kuru Üzüm

Râyici iyidir. Bu hafta yerli Sultaniye cinsi 3 gurûş 10'dan 4 ve Urla mahsûlü 4 gurûş 20 paradan 4 gurûş 5 paraya ve Karaburun mahsûlü 3 gurûş 5 paraya ve yerli rezaki 2 gurûş 10 paradan iki gurûş 30 paraya Mavra Potron? mahsûlü 40 gurûşa olmak üzere 140000 kantâr satılmıştır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 6

Sene-i şemsiye	1288	Numara (6)	Sene-i kameriye	1289
Eylül	11	Pazartesi	Receb	20

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazarirtesi diğeri pençşenbe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbice tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(6. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İhtâr)**

Der'uhde etdiğimiz meslek dâhilinde olan bend-i mahsûs kesret hâdisât hissiyle bazı vakit gazetemize sığışamamakta olduğundan sahifelerimizi büyütünceye kadar fakat vakit buldukça bu vazîfeyi dahi îfâ etmek mecbûriyyetinde kaldığımızı beyân ile i'tizâr eyleriz.

(Havâdisat-ı Merkeziyye)

Redîflik müddetlerini bitirip bu sene müstahfız sınıfına geçecek olan Osmanlı kahramanlarında redîf İzmir Taburu Dâ'iresi'nde bulunanların bi't-tecemmü nizamına tevfîkan bir mâhdan beri İzmir Kışlası'nda ta'lîm ve te'allüm etmekte olduklarını memnûniyyet gözüyle görmekte idik.

Bunların ta'lîm müddetleri dahi bitmiş olduğundan hem öğrendikleri ta'lîm mu'âyene olunmak ve hem de melekeleri bir kat daha kuvvetlendirilmek üzere zâbitânı taraflarından bunlara bir de ateşli ta'lîm icrâ ettirilmesi kararlaştırılıp vâlî paşa hazretleriyle vilâyetin münâsib olan me'mûrları ve memleketin ileri gelirleri dahi çağırılmış olduklarından dünkü pazar günü sâ'at dörtte cümlesi mezkûr kışlaya azîmet ederek mahsûsan kurulmuş olan çâdırlar altında hâzır ve nâzır oldukları hâlde asâkir-i nizâmiye ile mezkûr redîf efrâdı kol nizâmında olarak ve musîka çaldırarak ta'lîm-hâneye hurûc ile nizâmiye taburu silâh çattıkdan sonra mezbûr redîf taburu sağa tabur

ederek evvelâ usulü'r-râhat ve hâzır ve selâm dur hareketlerini ba'del-icrâ silâh doldurarak ibtidâ bölük ve müte'âkiben yarım tabur ve onun arkası sıra dahi bütün tabur ateşlerinin envâ'nı ve ba'dehu *(6. sayı 1. sayfa 2. sütun)* süvârî hücûmu farzıyla çift kol nizâmı üzere kal'a hey'tine girerek dört tarafa nevbet-i ateş hareketlerini icrâ ve kezâlik çift kol ile yüz geri tabur alarak birkaç türlü ateş hareketlerini ifâ vü îkād sonra nizâmiyye taburu dahi silâh alarak birlikte bir resm-i geçit icrâ etmiş ve binâen-aleyh vâlî paşa hazretleri zâbit celbi borusu çaldırdarak zâbitân-ı mûmâ-ileyhim umûmen huzurlarına geldiklerinde (hey'et-i muntazıma-yı askeriyenin şu dakīkada isbât ettikleri mahâret-i askerîyeden pek memnûn oldum. Bunların az gün içinde bu derece meleke peydâ eylemeleri sahihan sizin eser-i himmetinizden ileri gelmiş bir şey olduğunu bildiğimden bunun içün dahi ayrıca teşekkür ederim taht-ı kumandanızda bulunan neferât karındaşlarımıza dahi memnûniyyetimle beraber selâmımın tebliğini ricâ eylerim.) nutkunu îrâd ile oradan mezkûr kışlada kâ'in oda-yı mahsûsa avdet buyurmuşlardır.

Biz dahi bu ta'lîmin esnâ-yı icrâsında orada hâzır bulunduk asâkir-i mûmâ-ileyhimin hilkat-i tabî'iyyelerinde olan mehâbet ü şecâat-ı Osmanîye şe'â'ir-i zâtiyelerinde mezkûr bulunmak icâbınca harekât-ı askerîyede hâsıl ettikleri mahâret ve zekâvet mümârese-i müktesebeleriyle birleşerek kendilerini mahsûd-ı kulûb-ı düvel ü milel olur sûrette birinci asker şânına lâyık ettiğinden burasının dahi (Devir) başkaca cümleye tebşîrini vazîfeden add eder ve bu gün dahi bölük bölük çıkıp memleketlerine gittiklerini beyân ile hatm-i kelâm eyler.

Der-sa'âdet'te çıkan Hakayık Gazetesi'nden naklen Aydın *(6. sayı 1. sayfa 3. sütun)* Gazetesi'nin neşretmiş olduğu varaka Manisa Nâ'ibi Serveri Efendi ile Saruhan Meclis-i Temyîz a'zâsından Arif Efendi aleyhine beyân olunan hâl-i ta'rîzi mûmâ-ileyh Arif Efendi matba'amıza bir varaka vererek üçüncü numaralı nüshamıza tab'ettirmiş idi. Biz mezkûr varakayı yazdıktan sonra mahkeme-i vicdâniyemize mürâca'atla birkaç söz söylemiş idik.

Mezkûr nüshamızı okuyanlar söylediğimiz sözleri anlamışlardır ki iki tarafın söylendiklerini işittiğimiz gibi aynı aynına yazıp bu bâbda bî-taraflığımızı muhâfaza etmişizdir. Hâsılı bu mâdde ki Manisalı Bakkal Seva ile nâ'ib-i mûmâ-ileyh ve sâ'irenin ilcâ'âtıyla[204] memleket fırkalara bölünüp tahsîn olunmayacak neticeyi meydana çıkarmıştır. Bu vukū'ât üzerine alacağımız ma'lûmâtı beyân etmeyip mektûm bırakmayı

[204]Kelimede fazladan س harfi bulunmakta olup anlama göre kelimeden atılmıştır.

vazîfemizin hilâfında ve dîvân-ı temyîz-i vilâyetin el-yevm şu mâddeyi tedkīk ile uğraşmakta bulunduğunu görüyoruz. Binâen-aleyh bu bâbda aldığımız ma'lûmâtı dahi saklamayıp aynen derc ve neşretmeyi mütemmim-i vazîfe ittihâz edebiliriz. Aldığımız ma'lûmâtın hulâsası şöyledir ki icrâ olunmakda bulunan tedkīkātın gösterdiği îcâb üzerine berâ-yı müvâcehe akdemce celb olunan bir sürü kadın ve erkek miyânında ve Dimitri nâmında bulunan bir papas dîvânın îrâd eylediği suâllere cevab vermeyip hâric-i saded birtakım akvâl serdinde musırr bulunmuş olduğu hâlde bir de aralık bulup geçen gün meclise ma'lûmât vermeksizin bırakıp Manisa'ya savuşmuş idi. Onun üzerine dîvân-ı temyîz (merkūmun firâr ettiğini haber alır ve çünkü kendisinin Manisa'da Rumlardan birtakım zükûr ve inâsı mûmâ-ileyh Mehmed Efendi aleyhine *(6. sayı 2. sayfa 1. sütun)* tahrîk ettiği gibi (Müslümânın parasını almak helâldir. Korkmayınız şöyle söyleyiniz.) diyerek birtakım sözleri kitâbî mukaddemât ile bunlara söyleyip bir dereceye kadar kandırdığı dahi mervî idüğünden dîvân-ı mezkûr merkūmun bi-eyyi-hâlin celbiyle bu bâbda hâsıl olan iştibâhı izâle etmek üzere lâzım gelenlerle muvâcehesi içün mûmâ-ileyh Kara Mızrak'ın ebnâ-i bikriyyelerini rahnedâr eylediği iddiâ olunan kızların yedi aydan beri orada ruhbân-ı merkūmun hânesinde mevkûfân denilen Benluka kızı Yorgice ile beraber bu cânibe i'zâmlarına dâ'ir Saruhan Mutasarrıflığı'na geçen pazar günü bir telgraf çekilir.

Bunların vürûdu intizâr olunmakta olduğu hâlde evvelki cumartesi günü papas-ı merkūm mezbûreyi alarak demiryoluna râkiben gelir. Karşıyaka'ya çıkar oradan bir kayığa binip Der-sa'âdet'e hareket etmek üzere bulunan vapura gittiğini hükûmet haber alır.

Çünkü muhâkeme-i câriyenin neticesi merkūm papas ile mezbûrenin bi'l-isticvâb muvâcehelerine mütevakkıf olup şimdi onların firârı da'vânın yüzü üzere kalmasına sebebiyyet vereceği gibi gerek müdde'iyyün-aleyhin ve gerek bu bâbda ikāme-i da'vâ edenlerin İzmir'de bir vakit daha kalmalarını mü'eddî olacağından işin bu cihetini dahi ikmâl etmek üzere konsolato ile bi'l-muhâbere merkūm papas mezbûre ile ma'an vapurdan çıkarıp îcâb-ı hâle mübâşeret eyler.

Anlaşıldığına göre merkūm papas dîvân-ı temyîzin muhâkemesine râzı olmayıp iddiâsını bi'z-zât azîmetle Bâb-ı âlî'ye arz etmek niyetinde olup fakat bir da'vânın resmen havâle olunduğunu bir mahkemede esnâ-yı rü'yetinde müdde'î ve yâhut müdde'iyyün-aleyhin bırakıp savuşması uyamayıp şu kadar ki icrâ olunacak hükm neticesine kāni' olmadığı hâlde daha büyük bir meclise istînâf-ı da'vâ etmek salâhiyeti

meydanda iken papas-ı merkūmun cereyân eden muhâkeme neticesini ve dîvânın ne-vechile hükm edeceğini anlamaksızın sorulan suâlleri cevâbsız bırakıp ol-sûretle hafiyyen savuşmaya kıyâm eylemesi umûmun nazarında istiğrâbla görülür mecnûnâne bir hareket olduğunu beyân ile dîvân-ı mezkûrun şu mâddeyi kemâl-i hakkāniyet ile fasl u hasm *(6. sayı 2. sayfa 2. sütun)* edeceğinde itikādımızın ber-kemâl bulunduğunu der-miyân eyleriz.

Haber aldık ki bu kızın serî'an irsâli içün dîvân-ı temyîzin ifâdesi üzerine vâlî paşa hazretleri Saruhan Mutasarrıflığı'na çekmiş olduğu sâlifü'z-zikr telgraf üzerine Mutasarrıf Arif Paşa hazretleri mezbûrenin geçen salı günü irsâl olunduğunu bâ-telgraf cevâben vâlî paşa hazretlerine bildirmiş ancak evvel gün gelen sabâh ve akşâm vapurlarında kız zuhûr etmemiş onun üzerine vilâyetine te'kîd-i keyfiyyet etmiş. Ve mutasarrıf-ı müşarün-ileyh perşembe günü bazı şeylerin tahkīki içün Bergama kazasına gittiğinden kızın ol sûretle merkez-i vilâyete gönderilmediğinden haberdâr değildir. Şimdi mezbûreyi sancağın mutasarrıfı gönderdim deyu telgraf keşide etti. Kendisi de çıkıp Bergama'ya gitti. Kızı kim tevkîf etti? Ve papas ile beraber ol-vechile firâr etmelerine nasıl ve ne vechile iğmâz olundu. Burasını mutasarrıfın bırakdığı vekîlden vilâyet sorup anlamalıdır ve bâdîlerini dahi taht-ı mes'ûliyyete alıp hükm-i kānûnu haklarında icrâ etmelidir.

Bir de diyorlar ki papasın üzerinde altmış aded lira çıkmış ve heybesinde dahi birtakım evrâk dahi olduğu melhûz ise de nasılsa heybe taharrî olunmayıp evrâk saklanılmış? İşte evrâk kaçırılmayıp da ele geçirilmiş olsa idi bunların ol sûretle firârına müsâ'ade edenler bi's-suhûle meydana çıkacak idi.

*****

Vâlî paşa hazretleri geçen gün Karataş'ta vâki atîk karantina ebniyesini gezip mu'âyene etmişlerdir. Bu karantina ebniyesinin ıslâh-hâne ittihazına dâ'ir mukaddemâ hayli müzâkereler cereyân itmiş. Ve hatta Bâb-ı âlî ile dahi muhâbere olunarak bazı şerâit ile müsâ'adesi dahi istihsâl olunmuş idi.

Şimdi vâlî paşa hazretlerinin oraya gidip görmeleri ıslâh-hâneyi tekrâren ihyâ etmek niyetinde bulunduklarına dâ'ir geçenlerde verdiğimiz ma'lûmâtı te'yîd eder.

*****

(6. sayı 2. sayfa 3. sütun) **(Varaka)**

Geçen hafta vilâyet gazetesinde zikri sebkat eden sâbık Manisa Nâ'ibi Serveri Efendi'nin sû'-i ahvâlinden olarak Kula civârında Narince Aşireti'nden Battal Bey

kerimesi Sanem Hatun ile zevci Ali Pehlivan nâm kimsenin mukaddemâ bâ-i'lam-ı şer'î icrâ olunan nikâhlarının ibtâline dâ'ir Battal Bey'in kıyâm eylediği da'vânın nâ'ib-i mûmâ-ileyh istimâ'ına mübâderetle ikâme-i beyyineye havâle eylemiş ve bu ise bi'l-vücûh mugāyir-i ahkâm-ı şer'iyye olarak bir garaz tahtında bulunmuş olduğundan keyfiyyet ber-vech-i hakkāniyet-i rü'yet ve temyîz olunmak üzere Dîvân-ı temyîz-i vilâyete mürâca'at olunmuş idi. Tarafeynin celbiyle dîvân-ı mezkûrda cereyân eden tedkīkāt-ı şer'iyede zevcî Ali Pehlivan'ın hakkı tebeyyün etmekle zevcesi mezbûre Sanem Hatun kendisine teslîm olunduğu mesmû'muz olmuştur.

İşte bu vechle hilâf-ı şer'i şerif ve kānun-ı münîf şeylere cesâret eden nüvvabın dünyâ ve ahiret mes'ûliyyette kalacağı emr-i aşikâr ve âkıbet cezâ-yı lâyıkını bulacağı bedîdârdır. Hele şu emrin zâhire ihrâcı zımnında delâlet eden Manisa meşâyihinden bir zât hey'et-i hükûmete teşekkürler ederek memleketine avdet eylemiştir.

(Devir)

Bu mâddeyi tahkīk eyledik. Merkūm Battal Bey kerimesi mezbûre Sanem Hatun ile merkūm Ali Pehlivan'ın mukaddemce dâ'ire-i meşrû'ada mün'akid olan nikâhlarının feshine kıyâm eder.

Binâen-aleyh muhâkeme-i şer'iyye bi'l-icrâ işbu akdin sıhhati tebeyyün eylemekle yedlerine i'lâm-ı şer'î ile bir kıt'a mazbata dahi verilir. Onun üzerine mir-i merkūm Manisa Mahkemesi'ne mürâca'atla akd-i vâki'in hilâfına nâ'ib-i mûmâ-ileyh tarafından bir kıt'a i'lâm olur. İşte bu kerre ber-minvâl-i muharrer dîvân-ı temyîzce rü'yet olunan muhâkemelerinde bunların vukū'-bulan münâkehalarının şer'an sıhhati olmakla beraber zevce-i mezbûrenin dahi zevci merkūm Ali Pehlivan'dan üç aylık hamile olduğu tahakkuk ederek Nâ'ib Serveri Efendi'nin vermiş olduğu i'lâm cerh ve tekzîb birle diğer bir hükm i'lâmı verilir.

(6. sayı 3. sayfa 1. sütun) Acabâ bu mâdde Serveri Efendi'nin hilâf-ı şer'-i şerîf olarak hükm ile vermiş olduğu tahakkuk eden şu i'lâmın yalnız fesh hükmüyle mi bırakılacak? Yoksa icrâsına me'mûr olduğu ahkâm-ı şer'iyyeye ol-sûretle fesâd karıştırmasından dolayı muâheze olunup emsâle ibret mi edilecek? Bize sorulursa evet bu iş böylece tebeyyün ettiği hâlde muâheze olunmalı ve cezâsı dahi verilip sâ'irlerine bir ibret gösterilmelidir. Ve adâlet dahi öyledir.

*****

İşitiyoruz ki Menemen kazasının ileri gelirleri birisi Hacı Bâkızâde ve diğeri müftî-i belde takımı olmak üzere ikiye bölünüp birbirlerinin aleyhine düşmüş. Ve hatta

geçen gün tarafeyn birer mahzar mühürleyerek bunu makām-ı vilâyete takdîm etmek üzere İzmir'e kadar gelmiş iseler de zâten İzmirli olup ticâret içün ekseriyyen Menemen'e gider gelir ve hamiyyet-i zâtiyesi îcâbınca şu iki fırka ile dahi güzel görüşerek her vakit beynlerinde olan bürûdet ü adâveti gidermeye çalışır bir zât bunları İzmir'de görerek sebeb-i vürûdunuzu anladık da be âdemler sâ'ir memleketler ahâlîsi baş başa verip beldelerinde (mektebler, rüşdiyyeler yaptırıyorlar zirâ'at ve ticâretlerinin terakkīsine çalışıyorlar. Sizin birbiriniz ile alup veremediğiniz nedir? Yoksa ortada paylaşamadığınız kozunuz mu var? Haydi böyle bî-esâs şeyler ile uğraşıp memleketinizi bütün bütün vîrân etmeyiniz.

Görmüyor musunuz? Hristiyan hemşehrilerinizi bi'l-ittifâk mektebler yaptılar. Beldenizin ticâretini ellerine aldılar. Hükûmetin vermiş olduğu hürriyetten istifâde ile günden güne kesb-i servet ve medeniyyet ediyorlar. Siz ne vakit akıllanacaksınız? Yazık değil mi? Haydi gidin. Ben de gelir beyninizi te'lîf ve ıslâh ederim.) diyerek ellerinden mahzarları alır kendilerini Menemen'e i'âde eder.

Ancak bunların ol sûretle mahzarlar tertîbiyle vilâyete geldiklerini Menemen Kaymakamı Mazhar Bey dahi Menemen'de haber alıp esbâbıyla bâdîlerinin tahkīkine teşebbüs eder. Burada dahi vâlî paşa hazretleri istihbâr-ı *(6. sayı 3. sayfa 2. sütun)* keyfiyyetle muzırrü'l-netâyic olan şu mâddenin bi't-tahkīk esbâb-ı mûcibesinin îzâhen iş'ârına dâ'ir kaymakam-ı mûmâ-ileyhe ıstâr ve tesyâr eyler. Kaymakam işbu emri aldıkta tedkīk-i mâddeyi bir kat daha ta'mîk edip tarafeyni celb eder. Arar sorar (sırf ma'lûmâtımız yoktur) cevâbını alıp işin hakīkatini vilâyete bildirmek içün li-ecli't-tahkīk keyfiyyeti münasib sûrette araştırmaya başladığından elbette bu bâbda keyfiyyet-i alâ-mâ-cerâ anlayıp yazacaktır.

(Devir)

Bu bâbda bizim dahi mütâla'amız var ise de sahîfelerimizin tahammülü olmadığından gelecek nüshamıza ta'lîk eyledik.

*****

Kırkağaç kazasında Urgancızâde Hacı Mehmed Ağa ile diğer altı nefer Müslüman tâcirin İzmir tüccârından Yunanlı Dimitri Kasimaki nâmında birisiyle dolayısıyla İzmir Ticâret Mahkemesi'ne düşen da'vâlarının haksız görüldüğünü biz işitiyor idik.

Bunun içün hakīkat-i hâli öğrenmeye mecbûr olduk. Sorduk. Soruşturduk. Bu da'vânın sûret-i hükmünü âtîde münderic bulunduğu gibice pek garîb bir hâlde olduğunu söylediler.

Şöyle ki

İzmir'de mukim merkūm Yunanlı Dimitri Kasimaki nâm tâcir bundan üç sene mukaddem Kırkağaç kazasına giderek kaza-yı mezkûr ahâlîsinden Urgancızâde mûmâ-ileyh Hacı Mehmed Ağa ile diğer altı nefer müslüman tâcirin pamuklarını iştirâ edip mu'ahharen iştirâsını inkâr ederek bedelinin îfâsına muhâlefet ettiğinden ve ol-vakt kaza-yı mezkûr ise Hüdâvendigâr vilâyeti dâhilinde Karesi sancağına mülhak bulunduğundan nâşî müslimîn-i mûmâ-ileyhim ile merkūm Kasimaki livâ-yı mezkûra giderek oranın ticâret mahkemesinde lâzım gelen muhâkemeleri bi'l-icrâ merkūm Kasimaki'nin haksızlığı tahakkuk ve tebeyyün ederek aleyhine hükm ile i'lâmı verilmiş ise de merkūm Kasimaki savuşup hükm-i mezbûru İzmir Ticâret Mahkemesi'ne istinâf-ı da'vâ etmiş ve mahkeme-i mezbûreden merkūmun işbu istinâf istid'âsı nasılsa kabul edilerek tâcirîn-i mûmâ-ileyhim bi-gayr-ı hakkın İzmir'e celb ve ihzâr edilmiş *(6. sayı 3. sayfa 3. sütun)* ve taraflarından muhâkemeye tevkîl eyledikleri Setiçellizâde İsmail Efendi ile merkūm Kasimaki'nin vekili olan Fransızlı Mösyö Rostiye? bi'l-muvâcehe muhâkeme olduklarında efendi-i mûmâ-ileyh zikrolunan i'lâmı ibrâz ile hâric-i vilâyet bir mahkemeden verilen böyle bir i'lâmın hükmünü istînâfen rü'yet etmek nizâmen İzmir Mahkeme-i Ticâreti'nin vezâifi dâhilinde olmadığını beyân ve itirazât-ı sâ'iresini dahi der-miyân etmiş ise de mahkeme-i mezbûreden ısgā olunmamış fakat Karesi Ticâret Mahkemesi'nden hükm-i mezbûre esâs ittihâz edilen evrâk mütâla'a olunmak üzere celb ettirtilmiş ve ücret-i telgrafiye efendi-i mûmâ-ileyh tarafından ahz edilmiş olduğu hâlde işin rü'yeti üç sene sürüncemede bırakılarak nihâyet gerek itirazât-ı mezkûre gerek sûret-i mahsûsada celb ettirilmiş olan evrâk-ı mezbûre hakkında hiçbir bahsedilmeyip iş meskûtün-anh bırakılmasıyla hemân Karesi i'lâmını bi-ibâretihâ dercle hükmünün feshine hükm ve i'lâm verilmiş ve işbu i'lâm aleyhine nizâmına tevfîkan efendi-i mûmâ-ileyh tarafından itirazi istid'âları takdîm kılınmış ise de merkūm Kasimaki mütemevvil olduğundan takdîm olunan istid'â dahi müsmir olmayıp evvelki i'lâmı mü'eyyid bi'l-ittifâk fi 10 Ağustos 288 târîhiyle diğer bir hükm ve i'lâm verilmiş ise de nizâm-ı âliye mugāyir âdetâ bir hükm-i Karakuşî olduğundan nakz ettirmek üzere mûmâ-ileyh İsmail Efendi'nin bu def'a der-bâr-ı şevket karâra azîmet eylediği mesmû'umuz olmuştur.

Bunda cây-i dikkat olan cihetlerin birisi sâ'ir vilâyetde bulunan bir mahkemeden verilen bir hükm i'lâmının istînâfı takdîrinde nizâmen Der-sa'âdet Ticâret-i Dîvân istînâfına mürâca'at olunması lâzım gelir iken oraya gidilmeyip de nizâmen istînâfa salâhiyeti olmayan İzmir Mahkeme-i Ticareti'ne gelinmesi ve diğeri dahi İzmir Mahkeme-i Ticareti'ne hîn-i mürâca'atdta Der-sa'âdet'e mürâca'atın lüzûmu beyân olunmayıp da me'zûniyyet-i nizâmiyyenin fevkinde da'vâyı kabul edilip rü'yet olunması ve üçüncüsü dahi evrâk-ı meclûbe me'âllerinin buradan verilen i'lâmda hiç olmaz ise hulâsaten derci lâzım iken meskûtün-anh bırakılması kaziyyeleridir. Devir ise kavânîn-i müesseseye *(6. sayı 4. sayfa 1. sütun)* müstenid olmayan bir hükmü esâssız kurulan bir binâ gibi yıkılıp târumâr olacağı itikādından kat'â şaşmaz.

*

İzmirni Gazetesi'nin mündericât-ı fâsidesiyle muharrir ve sâhibi bulunan Karidis nâm Yunanînin mazbût u ma'rûf olan etvâr-ı denânet-şiârını beşinci numaralı nüshamızda ber-tafsîl neşr ile ol-bâbda dîvân-ı temyîz-i vilâyetin nazar-ı dikkatini dahi celb eylemiş idik.

Merkūm son çıkardığı nüshalarının birisinde (Devir'in) mündericât-ı hakkāniyet-perverânesini kā'ideten cerh eder bir söz bulamayıp sıfât-ı zâtiyesine lâyık ve hâ'iz olduğu Kir Karidis şöhretine gāyet muvâfık birtakım elfâz isti'mâliyle Devir'in iddiâ ve ityan ettiği harekât-ı serkeşâne ve efkâr-ı şekāvetkâranesini bir kat daha te'yîd ü te'kîd etmiştir.

Binâen-aleyh bu makūle bir denî ademin kelimât-ı kāsıdânesine gazete ile cevab vermeyi âdâb-ı insaniyyenin hâricinde gördüğümüzden hakkında nizâmen terettüb edecek mu'âmele-yi te'dibenin icrâsı içün lâzım gelen mahalle mürâca'at etmiş olduğumuzu beyân ile iktifâ eyleriz.

*

(Dârü's-saltanat)

İstanbul'da taht-ı inhisâre alınan duhân mes'elesinden tütün tiryâkileri haylice muztarr kalmış ve hatta bazıları miyânında hafif hafif münâkaşalar dahi vukū' bulmakta olduğunu işitmiş idik.

İstanbul'dan bu hafta alınan gazetelerin rivâyetine bakılırsa Asâkir-i şâhâne-i bahriyeye tevzî' olunmak üzere (rejî) idâresinden celb edilen dört bin beş yüz kıyye duhânın etibbâ ma'rifetiyle icrâ kılınan mu'âyenesinde pek fenâ bir hâlde bulunduğu ayân olmakla mübâya'asından sarf-ı nazar edilerek redd olunmuş olduğu gibi paketlerle

satılan tütünler dahi bu kabîlden olup bu cihetden nâşî ötede beride bazı münâza'a zuhûr etmekte bulunduğu görülüyor imiş.

*

(6. sayı 4. sayfa 2. sütun) **(Vilâyât)**

(Bosna)

Memuriyyet-i mahsûsa ile Bosna cânibine ta'yîn ve i'zâm buyurulmuş olan ser-yâver-i hazret-i şehriyârî İbrahim Paşa hazretleri Bosna Sarayı'na hüsn-i muvâsalat orada bulunan mevâki'-i mühimme ve mühimmât ve sâ'ir alât-ı harbiye anbârlarını mu'âyene etmiş olduğu gibi Bosna'da mütehaşşid fırka-ı askeriyenin dahi ta'lîmleriyle ahvâl-i sâ'iresini teftîş ve tahsîn ve kendilerini taltîf eyledikleri Bosna Gazetesi'nde görülmüştür.

*

(Bağdat)

Bağdat vilâyeti dâhilinde hâl-i bedeviyyet ve vahşiyetleri ve ahâlî-i mütemekkine hakkında vukū'a gelen mazarrat ve hasâretü'l-hısâlleri meydanda olan ve akvât-ı yevmiyelerini aharlarının ızrârında arayan meşhur Şemir Aşireti'ni vekîl-i mutlak hazretleri Bağdad vilâyet-i celîlesi vâlîlikleri hengâmında ittihâz-ı tedâbîr-i müsmire ile iskân etmişler idi.

Bu kerre aldığımız Zevra Gazetesi'nde aşiret-i merkūmenin hâl-i rü'ûnet ü huşûnetleri zâ'il olarak uhde-i felâhatlarına tevdî' olunan arâzî-i hâliyeyi istenildiği vechle i'mâr ve istifâdeye başladıkları meşhûdumuz olmuştur.

*

(Ticâret)

Fî 9 Eylül sene 1288 bazı nev' emti'a ve husûsuyla palamut ve afyon mâlı revâc buldu.

Palamut

Palamut el-ân istenilmekde olup mevcûdunu yalnız bir mağaza yani Avusturya Kumpanyası satın almıştır. Satılan mâlın mikdârı yeni ve eski mahsûl olmak *(6. sayı 4. sayfa 3. sütun)* üzere zîrde muharrer fî'ât ile 20000 kantârdır. Eski palamut 90'dan 99 ve kezâ ----- 101'den 110 ve yenisi yüz yedi gurûş otuz paradan yüz on dört gurûşa kadar satılmıştır. İyi palamut ve ez-cümle eskisi azalmaktadır.

Afyon

Fî'ât terakkī etmekte ve belki daha edecekdir. Çünkü tüccâr fâhiş fî'ât istemekte olup tâliblerinin dahi çok çok mâla ihtiyaçları vardır. Bu yedi gün zarfında Karahisar'ın eski mâlı 185'ten 192 yerli ve Çal mâlı 188'den 202 gurûş fî'ât ile 110 sepet satılmıştır.

Pamuk

Yeni gelen telgraflara nazaran ------ Amerika mâlı Liverpol'da 10 dinara tenezzül etmiştir. Burada en a'lâsı 480'den 485 ve Çıkrık mâlı 460 ve Adana mâlı dahi 360 gurûşa olarak 400 balya satılmıştır.

Yapağı

Yıkanmamış Kayseriye mâlından 420 gurûş fî'ât ile 400 kantâr satılmıştır.

Kök Boya

Karahisar mâlı 287 ve Alaçatı 300 Bakır 418'den 324 gurûş fî'ât ile 1050 balya satılmıştır.

Pamuk Tuhumu

Yeni mahsûl tuhmu olmak ve 3 den 5 mâha kadar teslîm kılınmak üzere be-her sîm mecidiye yirmi buçuk gurûş hesâbıyla be-her kıyyesi on dokuz paradan on dokuz buçuk paraya satılmıştır.

Susam

Râyic yoktur. Be-her sîm mecidiye yirmi buçuk gurûş hesâbıyla 41 günden 61güne değin teslîm olunmak üzere be-her kıyyesi 107 paradan yüz altı buçuk paraya kadar 60000 kıyye satılmıştır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 7

Sene-i şemsiye	1288	Numara (7)	Sene-i kameriye	1289
Eylül	14	Perşembe	Receb	23

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(7. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Havâdis-i Merkeziye)**

Manisa Nâ'ibi Serveri Efendi'nin azli mütehakkıkdır diyorlar.

*

Aman ya rabbî hiçbir kulunu müfsidlerin iftirasına uğratma) ya hû iftirâ ammâ öyle ufak tefek iftirâ değil ha. Büyük iftirâ. Mübâlağalı iftirâ.

Hani bir iki nüshamızda epeyce tafsîlât verdiğimiz Manisalı Kara Mızrak Mehmed Efendi'nin Dîvân-ı Temyîz-i Vilâyet'te tedkīki der-dest kız bozmak mâddesi yok mu? İşte o mâdde.

Döktüler incelediler elediler iş meydâna çıktı. Kara Mızrak (hazâ min fadl-i rabbî) dedi. Ve diyor. Ve kendisi gālibâ eyyâm-ı mükedderesinde Fuzûlî merhûmun (Hadîka)[205]sını mütâla'a ederek mütesellî oluyormuş ki (Her bî-hıred ki fisk u fesâd ile tutdu hû/ Olmaz hadîs-i ehl-i hıred kâr-ger ana/ Zâtında her şakî ki Zühal gibi nahsdür/ Bin Müşterî sa'âdeti itmez eser ana)[206] kıt'ası da ağzından sık sık işitiliyor.

[205] *Hadîkatü's-Süedâ*

[206] Hainlik ve bozgunculuğu alışkanlık edinen akılsız kişiye/ Akıl sahiplerinin sözü kâr etmez./ Zühal gezegeni gibi uğursuz olan eşkiyaya/ Bin Müşteri gezegeni olsa vereceği mutluluk yetmez.

Ve ekserî evkātta dahi işbu لَبعضُ .الأدبِ قلةِ من أو السوءِ عادةِ أو ,مهانتِه من إلا المرءُ يكذبُ لا لعبِ وفي جدٍّ في المرءِ كذبةِ من ,رائحةٍ خيرُ كلبٍ جيفةِ[207] ebyât-ı Arabiyyeyi tilâvetle nefrînler okuyor. Ve bir tarafdan dahi (Ey şimdiye kadar iftirâ kılıçlarıyla üzerime yürüyen beyinsizler! Ben meydân-ı istikāmetin eri ve adâlet-i İlâhiyye dahi benim gibi müstakimlerin siperidir.

(7. sayı 1. sayfa 2. sütun) İşte gördünüz mü ki (ben sizin muhâcemât-ı mütevâliyenize sîne-i istikāmet gibi bir kalkan tutup ve inâyet-i İlâhiyye denilen zırhları giyinip tîr-zebân-ı uzviyet-beyânınızın te'sîrâtını Allah Allah diyerek men' ettim. Da'vet ettiğiniz arbedegâhda meziyyet ü şerâfet-i edebiyemle nasıl atlar oynatıp şecâ'atlar gösterdim? Beğendiniz mi? İşte ben el-hamdü li'lillâh sümme'l-hamdü li'lillâh. Atmak istediğiniz kemend-i mekr-mefsedetten gerdanımı kurtardım.

Artık dayanınız geliyorum. Hamle-i muhâkeme bana düştü. Silâh-i hakkāniyet benim oldu. Varıyorum.

Ne ile mukābele eyleyecek ve hücûmumu nasıl müdâfa'a edebileceksiniz? Artık bu muhâcemeden bena ferâgat verecek şey müfterî cezâsı. Ticâret ziyânı. Zirâ'at zararı. Masârif tazminâtıdır. Tahammül ediniz çünkü (Men zera'a fiten Hasadü'l-mihen)[208] mâ-sadakınca etdiğinizi bulacaksınız diyerek durmayıp na'ralar atıyor.

Hakīkaten Devir (şu deverân ettiği devrin içinde deverân eden iftirâlar miyânında böyle büyük bir iftirâ olmamıştır.) demeye borçlu kalıyor.

Zîrâ Kara Mızrak'ın müs'âb-ı ihânetle mes'ûb denilerek hükm i'lâmları dahi verilen mesayi-i ebkârın henüz sadef-i mâderden zuhûr etdiği gibi deliksiz olduğu füsürde-beyân-ı ehl-i dânişin mu'âyenesiyle nümâyân oldu.

Ol bâbda verilen hükm i'lâmları mikrâz-ı adâletle kesilip i'tibâr ıskāt olundu.

Şöyle ki geçen cumartesi günü Der-sa'âdet'e kaçmakta iken Avusturya posta vapurundan çıkardıldığını beyân ettiğimiz *(7. sayı 1. sayfa 3. sütun)* Manisalı Papas Dimitri ile Benluka kızı Yorgice Dîvân-ı Temyîze celb olunarak ve diğer kızlar dahi getirtilerek münferideten ve muvâceheten icrâ olunan istintâklarında mezbûre kızlar mukaddemâ Manisa meclis-i cinâyetinde vukū'-bulan muhâkemelerinde Kara Mızrak Mehmed Efendi bikrimizi izâle etti diye vâki olan ifâdelerinin aslı olmayıp bunu ol sûretle söyleyip da'vâcı çıkmaları papas-ı merkūmun (Müslümânın parasını almak

[207] Bir insan sadece kötü olduğu için yalan söyler
Veya kötü alışkanlığından veya edepsizliğinden
Bazıları için bir köpeğin dışkısı daha iyi kokar
Gerçek veya şaka birisinin yalan söylemesinden

[208] "Fitne eken, mihnet biçer"

helâldir diyerek kitâbî tabirât ile vâki bulan birtakım teşvîkātına yani bunu böyle iddiâ ediniz de size onar bin gurûş alıverelim diyerek vâki olan tahrîk ve ıtma'ına ve kendilerinin müdde'iyye oldukları hâlde habs ve tevkîf olunarak esnâ-yı tevkîflerinde dahi gözlerinin bazı yeni elbiselerle boyandığına mübtenî olup yoksa Kara Mızrak kendilerine evlâd gibi bakıp evinin hidmetinde bulunduklarını ve kumaş-ı bekâretleri el-yevm hiçbir sûretle lekedâr olduğunu ettirmediklerini beyân eylemeleri ve mahallî evrâkında ise mezbûrelerin bikrlerini mûmâ-ileyh Kara Mızrak Mehmed Efendi izâle etti deyu sarâhat görüldüğüne mebnî hâsıl olan mübâyenet-i külliyenin ber-taraf edilip hakīkati anlaşılmak üzere biri İslâm biri Rum ve diğeri Ermeni olarak celb olunan üç nefer meşhûr ve muteber tabîbler? ma'rifetleriyle papas-ı merkūm dahi hâzır olduğu hâlde icrâ ettirilen mu'âyenede işbu kızların el-yevm bikrleri mühr-i mâderî ile memhûr ve mahfûz bulunduğu tebeyyün ve tahakkuk etmiş ve ol-bâbda mezbûr tabîblerin vermiş oldukları raportları papas-ı merkūm dahi imzâ etmiştir.

Cereyân eden işbu tahkīkātta asıl muharrik ü müşevvik Manisalı *(7. sayı 2. sayfa 1. sütun)* Bakkal Seva ve Hurus Köylü Kosta ve papas-ı merkūm olup ancak bunların dahi elbette bir muharrik ü müşevviki olacağı gibi Manisa meclis-i cinâyetinin icrâ ettirdiği mu'âyenede kızların bikri mevcûd iken aksine şehâdetnâme veren ebelerin dahi ol-sûretle mezbûr şehâdetnâmeleri vermeleri mutlakā yine böyle bir haber veya teşvik ve ıtma' misillü mu'âmelâtdan ileri gelmiş bir fenalık olacağı cihetle dîvân-ı temyîz şimdi işin bu cihetlerini dahi meydana çıkarmak üzere iktizâ edenlerin celb ve istintâkına ve ba'de-mâ mûmâ-ileyh Mehmed Efendi'nin iddiâ etmekte bulunduğu tazmînât ve nâmûs da'vâsının rü'yet ve tedkīkine mübâşeretle lâzım gelecek hükm-i kānûnu icrâ edecektir.

Mûmâ-ileyh Mehmed Efendi diyormuş ki ben otuz seneden beri hâiz olduğum vücûhluk haysiyyetiyle devlet ve milletime hidmet etmiş bir âdem olduğum hâlde hiçbir meclisin ferd-i gayr-i müslimi bile bir rûhânî meclisine gönderip istintâk ettirmeye kānûnen ve nizâmen ve şer'an ve örfen hak ve salâhiyyeti yok iken Manisa cinâyetinin re'îsi ve Manisa'nın Nâ'ibi Serveri Efendi beni tahte'l-hıfz Manisa (h)avrasına gönderdi tahkîr etti. Ahâlînin nazarında beni rezil rüsvây etti. Ak Sakala hürmet etmedi. Allah'dan korkmadı halktan utanmadı. Benim nâmûsum hükûmet-i âdilenindir tahkīk etsin icrâ etsin. Gözlerimin yaşını silin.

*****

Menemen vücûhunun iki fırkaya bölünüp birbirleri aleyhine mahzarlar tertîbiyle İzmir'e geldiklerini ve mu'ahharen erbâb-ı hamiyyetten bir zâtın bunlara birçok sâib nasîhatler ederek ellerinden mahzarları alıp geri çevirdiğini ve bu mahzar mâddesinin hükûmete aksiyle esbâbının mahallinden isti'lâm olunduğunu geçen altıncı numaralı nüshamızda beyân ile ol bâbda olan mütâla'amızı işbu nüshamıza bırakmış idik. Bizim mütâla'amız devâm eden nifâkın neticesinde melhûz olan mazarratı der-pîş ile Menemen müslümanlarının bir vatan ve memleket evlâdı bulundukları gibi bir fikr sâhibi olmalarına dâ'ir güzel nasîhat etmektir.

(7. sayı 2. sayfa 2. sütun*)* Zîrâ beynlerindeki bürûdet zâ'il olmayıp devâm eder ise neticesi kendi memleketlerinin târ u mâr olmasına sebebiyyet vereceğini ufak bir mütâla'a ile kendileri de anlar ve târîhlere baksalar birçok misâl dahi bulurlar.

Ey Menemen ahâlîsi! Hristiyan hemşehrilerinize bakınız müte'addid mektebler yaptılar. Sizin kaç mektebiniz var? Hiç. Bunlar kendi lisanlarından mâ-adâ mekteblerinde Türkçe dahi ders alıyorlar. Siz kendi lisânınızı okutuyor musunuz? Hayır. Hükûmet-i meşrû'amızın neşrettiği müsâvattan istifâde ile memleketinizin ticâretini ele aldılar. Siz bu da'vâ-yı tefevvühle uğraşıp zengin mi olacaksınız? Yok. Servet-i matlûbelerini sâ'atten sâ'ate artırıp insân olduklarını gösteriyorlar.

Siz birbirinizle uğraşıp babanızdan mevrûs dört buçuk paralık servetinizi muhâfaza edemiyorsanız bir kerre mülâhaza idin. (Vakit) terakkī vaktiyim deyu bağırıyor.

(Zamân) tahsil-i ulûm ve ma'ârif zamanıyım deyu feryâd ediyor. (Ortalık) ticâret, sanat, zirâ'at ortalığıyım deyu numûneler gösteriyor.

Meydana güzel güzel misâller atıyor. Siz insan olduğunuzu hangi hâliniz ile isbât edeceksiniz? Mukaddemâ beldenizde bir rüşdiyye yapmaya kalkıştınız ancak yalnız esâsını atıp pûşîde siz bırakdınız. Bunun içün i'âne topladınız nereye sarf ettiniz? Beldenizde sıbyân okutacak bir mektebiniz yok.

Dünyâda câhil bulmak şimdi âlim bulmak gibi güç olacak günler ki pek yakındır. İşte o günler hulûlünde evlâdınız sizi (babalarımızın yattıkları yerler ateş olsun ki bizim câhil kalmamıza sebeb oldular) deyip de ağlayacak.

Hâsılı beyninizden bu hırgürü gideriniz baş başa veriniz nifâk ve adâveti ittihâd ü muhabbete tebdîl edip zamanımızın ta'cîl eylediği asârı ihdâs ediniz. Zîrâ ömrünüz oldukça size iftihâr ettirecek ve öldükden sonra kıyâmete kadar kendinizi ahlâfınıza

rahmetle andıracak şey asâr-ı hayriyyedir. Memdûhiyet-i dünyeviyye vü uhrevîyenin sermâyesi yine asâr-ı hayriyyedir.

(7. sayı 2. sayfa 3. sütun) Geçenlerde içinizden birkaç zât Hacı Bakızâde aleyhine düştü. Bir vâsıta ile mûmâ-ileyhi gazetelere yazdırıp neşrettiniz şöyle kötüdür, böyle fenâdır arâzîmizi gasb etti, mâlımızı yedi şöyle yaptı böyle yaptı dediniz. Neden isbât edemediniz?

Hükûmet tahkīk me'mûrları gönderdi. Tedkīk etti. Denilen şeylerin birisi meydana gelmedi bu ise mahzan bir adâvet-i şahsıyyeye delâlet eder. Ve adâvet-i şahsıyye olduğu meydandadır.

Öyle meydandadır ki işte onun hakkında şöyle çaldı, böyle kapdı, diyen âdem dahi müfterîlik mes'ûliyyetiyle sürünüyor. Hacı Bakızâde Menemen'de yan gelmiş sefâsına bakıyor.

Hacı Bakızâde kendisinden bir mekteb yapıp hâce ta'yîniyle ve aydan aya beş yüz gurûş kadar bir vâridât dahi vakf ile memleketinizin çocuklarını okutmak istedi. O işe dahi başladı. İçinizden bunu çekemeyenler kalkıştı men' ettiler. Bu hâllerden ne anladınız? Ne kazandınız? Bir kerre biz ne yapıyoruz, hangi yola gidiyoruz acabâ tuttuğumuz yol eğri midir? Doğru mudur? Deyip ve düşünüp taşınıp beyninizden münâfeseyi kaldırınız. Kaldırınız ittihâd-ı efkârın hâsıl edeceği semerâtı iktitâf ile beyne'l-emsâl neşr-i ulviyyet ve şân ediniz.

*****

(Varaka)

Urla'da mükemmel rüşdiyye ve sıbyân mektebi yapıldığının ve bunun içün civâr ahâlîsine gayret-bahş olur derecede husûl-i terakkīsi Urlalıların müsellem olan gayret ü hamiyyetinden me'mûl bulunduğunun beyânını mutazammın evvelce göndermiş olduğum varakayı dördüncu numaralı gazetenize derc etmiş ve alt tarafında Urla iskelesindeki câmi'nin bayâğı tüccâr mağazası gibi kullanılmakta bulunduğunu dermiyân ile Urlalıların (Devirce) hamiyyetlerinin tasdîk olunması o câmi'in lâyıkı vechile etrâf ü cevânibinin ıslâh ve minâresinden beş vakitte istimâ'-ı sadâyı salât-efzây (hayye ale'l-felâh) *(7. sayı 3. sayfa 1. sütun)* edilmesine mütevakkıf bulunduğunu tasrîh eylemişsiniz. İşbu câmi'in sahîhan câmi' olduğu bilinecek bir dereceye getirilmesi hakkında ihtâr dercini (Devir'e) müsellem olan salâbet-i dîniyye ve gayret-i milliyyesi teklîf etmiş olacağından teşekkür olunur ancak (Devir)'in salâbet ve gayreti misillü Urlalılarda himmet ve hamiyyet gibi iki haslet-i mergūbe vardır ki o haslet bu câmi'in

şunun bunun elinden tahlîsi istirhâmı içün onlara bi'd-defa'ât hükûmete mürâca'atı icbâr eyledi. Şöyle ki gerek bu câmi'in ve gerek ittisâlinde bulunup Urla'nın fâtihi denilen Bahşi Beyzâde İbrahim Bey ahfâdından Hâce Seyyid Ahmed Çelebi'nin ihyâ-gerdesi olan çeşmenin ki onu Teneke-oğlu Yorgaki mevki'inden kal' ederek otuz kırk arşûn öte vaz' etmiş ve câmi'in havlısı gibi bunun eski yerinin dahi lüzûmu olduğunu söylemekte bulunmuştur. Bu ikisinin tagyîr-i hey'etine her kim mütecâsir olmuş ise hâl-i sâbıkına ircâ'ı içün onlara tenbîhât-ı mukteziye icrâsını Urla müslümanları arz-ı hâller ile hükûmet-i mahalliyeden istid'â eyledi. vâkı'an hükûmet de icrâ-yı icâbına teşebbüs edecek idi ancak o aralık kazânın kaymakamı Mehmed Bey infisâl etti. Yenisi Hüsnü Bey geleli daha bir ay oldu bu müddet içinde bu iş açılamadı. Açılamamasına sebeb de bu işin asl müteşebbislerinden bazısı redîf olup ta'lîm içün şu aralık İzmir'de bulundu lâkin onların işte müddetleri bitdi. Bugün yarın giderler. El birliğiyle hükûmet-i mahalliyeye işi anlatırlar câmi'de çeşmeyi de evvelkinden iyi yaparlar işte buraları (Devir) ce ma'lûm olmak ve işin müteşebbislerine medâr-ı kuvvet olması içün bir kerre bu husûsun mahallinden isti'lâmı lüzûmunu evkāf muhâsebeciliğine ihtâr eylemek üzere beyân-ı hakīkat-i hâl olundu.

Urlalı Hakkı

*****

(Devir)

Devir şu varakadan kendisi içün bir büyük iftihâr almıştırki onun iftihârı mensûbiyyetiyle mefhar *(7. sayı 3. sayfa 2. sütun)* bulduğu ümmet-i mübârekeye â'iddir. Ahâlînin bu teşebbüs üzerine İzmir evkāf muhâsebecisi dahi bu bâbda icâb-ı hâle bi't-teşebbüs bu câmi'-i şerîfden hâsıl olup bizce nerede ve kimlerin üzerinde kaldığı şimdilik mechûl olmaz lâzım gelen senevî on bin gurûş kadar îrâdını refâh ve ma'îşet-i zâtiyesine hasr eyleyen zakkûm yiyesicenin (Böyle zakkûm yiyen alçaklar çoktur. İnşallah onları da sırası geldikçe yazarız) boğazından çıkarıp canına rahmetler olsun bânî ve vâkıf-ı merhûmun şerâ'it-i hayriyesini îfâ ile hamiyyet-i milliyyesini umûmun nazarına arz eylemekte dirîğ-i gayret eyleyeceğini pek sâğlam umarız. Ve İnşallah ileride fi'liyyâtını dahi görüp o havâdisin beşâretleriyle sahîfemizin bir tarafını tezyîne muvaffak oluruz.

*****

Erbâb-ı ticâret beyninde oldukça kredito (i'tibâr) sâhibi ve hâiz olduğu Kapancızâde unvânının asâlet cihetiyle dahi mutasarrıf ve mâliki olan Hüseyin Bey'in

geçen gün rüsûmât idâresi hânesini basıp sırf kaçak olmak üzere tamâm yedi denk a'lâ-yı tütün tutarak hakkında lâzım gelen hükm-i kānûnu icrâ etmek üzere bulunmuştur.

Azze men kana'a, zelle men tama'a[209] sırrı burada zâhir oluyor. Çünkü Kapancızâdenin sandûka-i haset ü tama'a koyup kapatmış olduğu işbu tütünler işte meydana çıktı. Müsâdere olacak esmânının iki mislî cezâ-yı nakdî verecek bundan sonra halkın ağzından her vakt Kapancızâdeler falân vakit şu kadar tütün kaçırmıştı, tutuldu. Cezâ gördü lakırtıları kesilmeyecek. Bu ise emsâle güzel bir ibret olacaktır.

(Dârü's-saltanat)

Hâriciye Nâzırı Cemil Paşa Bender'den Bükreş'e avdet ederken demiryolu vagonu içinde menzûlen vefât etmiş olduğundan nezâret-i müşârün-ileyhâya Viyana Sefîr-i kebiri Halil Şerif Paşa hazretleri ta'yîn buyurulmuş olduğunu bugün haber aldık.

*

Sefâret-i kebire-i müşârün-ileyhânın dahi Ârifi Beyefendi *(7. sayı 3. sayfa 3. sütun)* hazretlerinin uhdesine ihâle olunacağı rivâyet olunuyor.

*

Antakya'da vukū'-bulan zelzeleden binâ-yı asâyiş-i ümrâniyyeleri hârab olanlara tevzî' olunmak üzere Der-sa'âdet'te bulunan hayr-hâhân (ve vatan-perverân taraflarından Basîret Matba'ası'na verilen otuz dört bin beş yüz elli bir guruşun bu def'a Haleb vilâyet-i celîlesine gönderildiğini Der-sa'âdet gazetelerinde ma'a't-teşekkür okuduk.

Makedonya nâm Bulgarca gazetenin muharriri olup akdemce habs ve tevkîf edilen Islayikof nâm şahsın salıverildiği İstanbul gazetelerinde görülmüştür.

*

Manisa'daki Ermeni kilisesinin gelecek pazar günü yevm-i mahsûsu olduğundan Kasaba Demiryolu İdâresi yevm-i mezkûrun alafranka sâ'at yedisinde ehven navl ile bir katar araba çıkaracaktır.

Aldığımız ma'lûmâta göre Manisa'ya ve pazartesi günü akşâm vapuruna kadar gidip gelmek müsâ'adesiyle birinci 35 ve ikinci 25 ve üçüncü 20 guruşa bilet verecektir.

*

Beyoğlu ile Galata beyninde tahte'l-arz yapılmakta olan demiryolunun üzerinden toprak göçüp ameleden bir haylîsi bastırılıp bazıları telef olmuştur.

(Vilâyât)

[209]Kanaat eden aziz, tamah eden zelil olur.

(Tuna)

Murabahacıların pençe-i ihtikârından kurtarılmaları niyyet-i hayriyesiyle mukaddemâ sancak ve kazâmız kurâlarında teşkîl kılınmış olan menâfi‘-i umûmiyye sandıklarının re’îsü’l-mâlı ahâlî-i zirâ’ın sandıklar nâmına ektikleri zehâirin bedeli olarak bu cihetle işbu sandıklardan münhasıran çiftçilere para ikrâzı nizâmnâme-i mahsûsu iktizâsından olup hâricden şuna buna az ve çok para idânesi kat‘â câiz olamayacağı hakkında bi’d-defeât îsâl-i *(7. sayı 4. sayfa 1. sütun)* vesâyâ olunmuş iken bazı mahallerce vesâyâ-yı mesbûkaya münâfî ve nizâm-ı mahsûsun hilâfı olarak ticâret vesâ’ireye fâ’izle para verilmekte olduğu sûret-i sahîha ve mevsûka istihbâr kılındığının üzerine cânib-i vilâyetten bu kerre dahi mülhakāta yazılan muharrerât-ı umûmiyyede rencberânın zirâ’ate müte’allik muhtaç olacakları eşyâyı tedârük ve istihzâr içün mezkûr sandıklara mürâca’atı tabîî ve bunların sermâyece ahvâl-i hâzıraları ancak zirâ’atın ihtiyâcâtına kâfî olduğu hâlde mâ’ vaz’ün-lehinin gayri mahallere para idânesiyle çiftçilerin def-i ihtiyâc içün birtakım ağır fâ’iz ile akçe tedârüki zımnında muhtekirlere mürâca’atlarına mecbûriyyet verilmesinin adem-i cevâzı bedîhi bulunmuş ve sandıkların muhâfaza-ı nizâm ü intizâmı emrinde bir kerre daha te’kîd-i teblîgāt ile bundan böyle dahi yine zirâ’atten gayrı ötekine berikine para verildiği duyulur ise akçenin emrinden tazmîn ettirilmesi kat‘iyyen karârgîr olduğu ihtâr edilmiştir. Bundan başka geçende sandıklar müfettişlikinin lağvı üzerine sandıkların muhâsebât vesâ’ir mu’âmelâtınca nezâreti mecâlis-i idâreye me’mûriyyet-i hükûmete tevdî’ kılınmış olmasına göre ba’de-mâ meclisce ve bi’z-zât sandıkların hisâbât ve mu’âmelâtına atf-ı nazar-ı dikkatle nizâmının hâricinde mu’âmelâta meydan verilmemesi ve eskiden tüccâr vesâ’ireye i‘tâ olunmuş para var ise va’deleri duhûlünde zinhâr tecdîdine müsâ’ade olunmayarak o makūle akçelerin müstakrız ve yâhut kefillerinden bi’l-istîfâ sandığa vaz’ ettirilmesi ve müddet-i mürûr etmiş ne kadar düyûn senedâtı var ise hiçbir aded geriye bırakılmayarak işlemiş fâ’izlerinin nakden ve kâmilen tahsîliyle senedlerinin tecdîdi ve fâ’izlerin zammıyla tecdîd-i sened yoluna gidilmemesi ve icrâ’ât içün muvakkaten sandık idâresi ma’iyyetine bir iki zabtiyye verilerek icra’ât-ı muharrerenin tesrî’iyle neticesinin bildirilmesi sûret-i mahsûsada te’kîd kılınmıştır. (Tuna)

(Devir)

Bizim vilâyetimizde mevcûd sandıkların hâli dahi muhtâc-ı tedkīk ve ıslahtır zann-ı kavîsinde olduğumuzu vâlî paşa hazretlerine ihtâr eyleriz.

(7. sayı 4. sayfa 2. sütun) **(Girit)**

Girit Vilâyeti Mu‘âvini Fotiade Efendi istîfâ etmiş olduğundan yerine Büyükada Kaymakamı Petropulu Yorgaki Efendi ta‘yîn kılınmıştır.

*

Hudâvendigâr fırkateyni mekteb-i bahriye şâkirdânından birtakım efendileri alıp bu günlerde Girit sevâhiline azîmetle bu kış cezîrenin sevâhilinde manevralar icrâ edecektir.

(Mısır)

Mısır’da hâmile kadının birisi iki çocuk doğurmuş ve iki gün sonra dahi iki nefer daha doğurup işbu dört veled ile beraber el-yevm ber-hayât olduğunu Mısır evrâk-ı havâdisi yazmıştır.

*

(Selânik)

Selânik Mekteb-i Rüşdiyyesi Mu’allim-i evveli Süleyman Efendi bazı zevâtın iltimâs ve ihtârı üzerine Selânik Gazetesi’ne ve bir diğeri ihtârnâmede sabahları sâ’at on ikiden evvel ve akşâmları da ikiden sonra vakit bulabileceği cihetle istek edenlerin umûmî dersler müzâkeresine karâr verdiği ve her ne ders istenilir ise tedrîs edeceğini beyân etmiştir.

Doğrusu efendi-i mûmâ-ileyhin işbu gayret ü himmeti kendisinde zâten meşhûdumuz olan gayretle mü’eyyed olmakla teşekkür ederiz.

(Havâdis-i Hâriciye)

İtalya Devleti tarafından Tuna Vâlîsi Hamdi Paşa hazretlerine bir kıta gran kordon Bâb-ı Seraskerî Hâriciye Mektûbçusu Deyran Efendi’ye hac nişânından bir kıtası i‘tâ ve irsâl olunmuştur.

Avusturya imparatorunun an-karîben Petersburg’a azîmet edeceği hakkında bir havâdis zuhûr etmiş ve son gelen telgraflar dahi bu havâdisin sıhhat bulmak üzere bulunduğunu mü’eyyed bulunmuştur.

Rusya memâlikinde kâ’in Taygan şehrinde bu aralık devâm eden kolera illetinin külliyyen mündefi’ olduğu gazetelerde görülüyor.

*

Kırım’da bulunan Rusya çariçesi hazretleri Dük Nikola mürâfakatıyla ve Der-aliyye tarîkiyle Kudüs cânibine azîmet etmek üzere iseler de bu azîmetleri *(7. sayı 4. sayfa 3. sütun)* min-gayr-i resm ve ziyâret yollu bir şey olduğundan Der-saâdet’ten dahi öylece resm dâ’iresinin hâricinde olarak mürûr etmek ârzûsunda bulunmışlar ise de

müşârün-ileyhâya Yafa'ya kadar mihmândârlık itmek üzere çend-kıta Osmanlı donanması tehiyye olunmakta olduğunu ve ziyâret-gâhdan mu'âvedeti esnâsında tebdil-i hava içün Mısır'a uğramak efkârında bulunduğunu İstanbul gazeteleri yazıyorlar.

(Ticâret)

Fî 13 Eylül sene 1288

(Pamuk)

Liverpol'da pamuğun fi'âtı tenezzül etmektedir. Mevcûd bulunan mikdârı sekiz yüz bin balyadan ibârettir. Ancak Amerika'da husûle gelen pamuk çokça yani üç milyon beş yüz bin balya derecesinde olduğunu söylüyorlar Amerika pamuğunun fi'âtı hemân on dinara ve İzmir pamuğu dahi sekiz dinara karîbdür. Burada mu'âyene-i ahireden sonra makine mâlı dört yüz yetmiş guruş fi'ât ile yüz elli balya mikdârı satılmıştır.

(Afyon)

Afyon râyiclidir. Ednâsı 148 ve yerlisi 200 ve Bigadiç mâlı dahi 212 guruş fi'ât ile altmış beş sepet mâl satılmıştır.

(Yapağı)

Yıkanmamış ednâ yapağı 400 yıkanmış Kayseriye 724 ve keza Ankara'nın en a'lâsı dokuz yüz guruş fi'ât ile 360 kantâr mikdârı fürûht olunmuştur.

(Kök Boya)

Fî'âtça hiçbir tebeddül vukū' bulmadı. Bakır mâlı 315'den 318 guruş fi'ât ile üç yüz altmış balya mikdârı satılmıştır.

(İncir)

Ednâsı seksenden yüz on ve en a'lâsı yüz otuzdan iki yüz on guruşa kadar satılmıştır. Mahsûl vaktinden dünkü gün akşâma kadar otuz beş bin yük incir gelmiştir.

(Kuru Üzüm)

Sultaniye üç guruş on paradan beş guruşa ve razakı dahi üçten 4 guruşa kadar satılmıştır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 8

Sene-i şemsiye	1288	Numara (8)	Sene-i kameriye	1289
Eylül	18	Pazartesi	Receb	27

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın (Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbice tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(8. sayı 1. sayfa 1.sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Avusturya Devleti'nin Amirâl Böker kumandasıyla Akdeniz sevâhilinde fırkateyn ve bir kıta korvet ile beraber geçen cumartesi günü sabâhleyin İzmir limanına gelmişlerdir.

Amirâl-i müşârün-ileyh dahi beraberce gelmiş ve bu gün sâ'at dörtte vâlî paşa hazretlerine resmî vizite vererek hüsn-i sûretle kabûl olunmuştur.

*

İzmir'de Mahkeme-i Ticâretine me'mûr olan Kamil Efendi cumartesi günü gelen vapur ile vâsıl olmıutur.

*

Geçenlerde Bergama cihetine azîmet etmiş olan Saruhan Mutasarrıfı Arif Paşa hazretleri cuma günü akşâm üzeri Manisa'ya avdet etmiştir.

Müşârün-ileyhim işbu azîmeti Bergama havâlîsinde birtakım eşkiyâ-i Yunaniye zuhûr ettiğine dâ'ir hudûs eden bir şâyi'aya mebnî olup ancak icrâ edilen taharriyâtta şâyi'a-yı mezkûrenin bî-esâs olduğu anlaşılmıştır diyorlar.

Bize verdikleri haber bu şâyi'anın aslı olmaklığıyla beraber ne tarafdan ve nasıl zuhûr ettiğine dâ'ir olduğundan beyânına mecbûruz.

Şöyle ki altısı Hristiyan dördü İslâm ve birisi Yahudi imzâlarıyla dâhil-i kazâda birçok eşkiyâ zuhûr etti me'âlinde mutasarrıf Arif Paşa'ya Bergama'dan bir telgraf çekerler. Arif Paşa dahi der-ân-sâ'at kalkar, kazâ-i mezkûra gider. İşin tahkīkine başlayıp ortada bir şey olmadığını anlayınca bu telgrafı *(8. sayı 1. sayfa 2. sütun)* çeken âdemleri bi'l-celb memlekette ne kadar İslâm ve ne kadar Hristiyan ve ne kadar Yahudi hânesi olduğunu su'âl eder. Bunlar üç bin kadar İslâm ve dört beş yüz kadar hristiyan ve otuz kadar Yahudi hânesi vardır derler. Binâen-aleyh Arif Paşa bu telgrafta mevcûd olan imzânın mikdârı on bir olduğu hâlde bunun sâhiblerinin altısı Hristiyan ve dördü İslâm ve birisi Yahudi olup mevcûda göre nisbet kabûl etmez. Ne hâl ise yine bir şey var beyân ediniz bakalım. Anlayalım icâbını icrâ edelim der. Cevâb vermezler aradan iki sâ'at geçer. Yirmi beş yirmi altı yaşlarında Midilli Cezîreli bir Rum gelir bir arz-ı hâl verir arz-ı hâlin me'âli şöyle (Midilli'den kayıkla Dilekili iskelesine çıktım. Yolda Bergama'ya gelir iken çend-nefer eşkıyâ çıkıp şu kadarı mecidiye bu kadarı rub'ıyye olmak üzere nezdimde bulunan yedi bin bu kadar guruşumu gasb ettiler?)

Arif Paşa bunu okur merkūmu çağırıp nasıl ve ne sûretle çıkdığını sorar merkūm yalnızca çıktım geliyor idim. Yanımda kimse yok idi, parayı aldılar ve kimseye söylemeyesin sonra seni tepeleriz deyip gittiler. Bende işte buraya kadar geldim cevâbını verir. Arif Paşa sonra tahkīk eder ki merkūm Dilekili iskelesine daha dört refîk ile çıkıp birbirlerinden hiç ayrılmaksızın Bergama'ya kadar gelmiş yolda hiçkimse eyleşmemiş merkūmun işbu arz-ı hâli teşvîk üzerine olduğu tebeyyün eder.

Merkūmu teşvîk edenleri arar sorar orada Necîb Efendi nâmında bir a'şâr me'mûru var imiş biçâre gālibâ kaymakamlık derdine düşmüş. Ashâb-ı imzâ ile uyuşmuş mezkûr telgrafı çektirmiş şübheleri kuvvetleştirmiş. *(8. sayı 1. sayfa 3. sütun)* Binâen-aleyh bu bâbda mutasarrıf paşa iktizâ eden mu'âmelenin de icrâsına mübâderet eyler.

*****

Kırkağaç ahâlîsi iki fırkaya bölünerek birtakım kaymakam şöyledir böyledir ve Meclis-i İdâre A'zâsından Mehmed Bey ile birleşti. Şunu yapıyor bunu yapıyor ve bir kısmı dahi A'şâr Me'mûru Mehmed Efendi kezalik şöyledir böyledir idâre a'zâsından falân ile birleşti şöyle ediyor böyle gidiyor diyerek bir mahzar yapıp Mutasarrıf Arif Paşa'ya takdîm ederler. Arif Paşa bunları celb ile kendilerinden mâddeten şey sorar. Bir cevâb-ı savâb veremezler mahzarlarını ellerine verir. Haydiniz gidiniz. Birbirinizden ve me'mûrlardan kimin da'vâsı var ise doğruca gelsin hâlini ifâde etsin müdde'îliğini

kendisi eylesin bir daha böyle hilâf-ı marzî hareketlerde bulunmayın deyip mahallerine i'âde eder.

(Devir)

Hükûmet-i seniyye ahâlîsinin böyle tarafdârlık beliyyesinden kurtulmasına himmet etmelidir. Zîrâ bu mâdde ekser mahallerde görülüyor ve git gide sâ'irlere de sirâyet ediyor. Bâdîlerini tahkîk edip cezâ'-i sezâlarını tertîb birle emsâline ibret göstermelidir ki şu beliyye ortalıktan kalkıp ahâlî rahat etsin.

*

Kara Mızrak'ın bikr izâlesi mâddesinden dîvân-ı temyîz-i vilâyetin icrâ ettiği tedkīkāt amîkānesiyle bera'at-i zimmeti şâyi' olması Manisa'da bulunan garaz-kârlarına şiddetle te'sîr ettiği haberleri birbiri arkası sıra matba'amıza gelmektedir.

(8. sayı 2. sayfa 1. sütun) Bazıları diyorlar ki bu haber oraya gider gitmez aleyhdârları bulunanlardan Rum takımının birkaç zengin Manisa'da bir yere gelerek bu yolda ya'ni isbât-ı müdde'â içün var kuvvet ve kudretlerini sarfa karar vermiş ve hattâ beynlerinde beş yüz bin guruşa kadar bir masrafın o yolda fedâsı zımnında bir ittifâk hâsıl olarak bu bâbda bir de sened imzâlanmış ve onun üzerine içlerinden birinin eline birçok paralar vererek Der-saâdet'e i'zâm eylemişlerdir.

Nefsâniyet olursa böyle olmalı. Garaz olursa yine böyle olmalı. Biz bu ittifâkı acabâ tebrîk edelim mi? Etmeyelim mi? Haydi edelim. Âferîn cem'iyyet-i ağrâziye nefsâniyyetiniz pây-dâr olsun. Eksik olmayın. Var olun. Dâim olun.

Diyelim ki ittifâk ettiniz, İstanbul'a âdem gönderdiniz. Bu âdem İstanbul'a gidip ne yapacak arz-ı hâl verecek. Bâb-ı âlî arz-ı hâli okuyup leffiyle vilâyete gönderecek vilâyet Dîvân-ı Temyîz'e havâle usûlünü icrâ ve dîvân dahi ol-bâbda olan tahkīkāt netâicini verilecek hükm-i fasılasıyla beraber beyân eyleyecek. Vilâyet dahi Bâb-ı âlî'ye alâ-mâ-cerâ hakīkatinin beyânıyla cevâb yazacak. Siz yine buna da kāni' olmayıp istînâf-ı da'vâ edeceksiniz.

Bâb-ı âlî dahi bunları âdilâne tedkīk edecek dîvânın icrâ ettiği tedkīkātı vereceği hükm ile beraber tasdîk eyleyecek.

Siz beyhûde yere uğraşıp ağrâz-ı nefsâniyyeye mütâba'atla beraber ısrârınızı te'yîdden başka bir şey istifâde edemeyeceksiniz.

Böyle külliyetli masraf parasını ta'ahhüdten murâdınız Bâb-ı âlî'de rüşvet vermek ise biz Bâb-ı âlî'nin kapılarından içeriye öyle rüşvet parası koymak fikrinde bulunanların kazanacakları olsa olsa râşî cezâsı olduğunu dahi peka'lâ biliyoruz.

Haydi varınız boyunuzun ölçüsünü bir kerre de İstanbul'da alınız. İftirâ doğru olmaz ve's-selâm.

Menemen'den Mektûb

Perşembe günü çıkan gazetenizde Menemen ahâlîsine aid nasîhatin hüsn-i te'sîri görülmeye başladı.

Çünkü işbu nasîhatlarınızı okuyanlar umûmen Devir Gazetesi pek güzel yazmış öyle olmalı ya çünkü *(8. Sayı 2. Sayfa 2. Sütun)* ne var imiş öteki Hacı Bakı-oğlu beriki müfti efendi tarafı imiş. Alamamış verememiş diyerek memleketin içinde bir kuru dırıltıdır gidiyor. Herkes işinden gücünden kalıp beyhûde yere kârından kesbinden oluyor idi.

Kaymakan Mazhar Bey nâ'ib bey ile beraber çalışa çalışa güç hâl ile yevm-i mezkûrda tarafeyni çağırıp beynlerini te'lîfe muvaffak oldular.

Memleketimizce asıl tahsîne şâyân olan cihet kaymakam ve nâ'ibin ıslâh-ı beyne çalışmaları kazıyyesidir.

Vâkı'an şimdiye kadar gelip geçen kaymakamlar dahi eğer ki böyle tedbîr ittihazıyla her biri bir tarafı tutup diğer tarafı batırmaya çalışmamış olsalar idi beldemiz öyle iki fırkaya bölünüp bu gibi mazarratlı neticeleri görmekle gözlerimiz müteessir olmazdı.

Hacı Bakızâde rüşdiyye yapılmak üzere mukaddemâ alınıp etrâf divarları yapıldığı hâlde hâliyle bırakılan hamâm arsasının sâhibi tarafından olunan tasarruf iddiâsı men' olunup da şu ilişik ber-taraf olur ise mekteb-i mezkûru ben bedenimden yaparım diye alenen ta'ahhüd ettiğinden hükûmet-i mahalliye tarafı da evvel emirde şu ilişiğin kesilmesine himmet olunmasına muntazırdır.

(Devir)

(Devir) bu haber üzerine Menemenlileri tahsîn ve takdîr ile bir de teşekkür etmek ister ise de edemiyor.

Çünkü hâsıl olan şu itilâf beyninde sebât edebileceklerine i'tikād edemiyor ki teşekkür eylesin.

Fakat Hacı Bakızâde'nin mekteb-i mezkûrun inşâsını ol-sûretle ta'ahhüd ettiğini başka yerden dahi işitmiş ve kendisinin muhibb-i vatan ve gayûr bir zât olduğunu anlamış olduğundan onun vaadinde sebâtına inanıyor ve teşekkür beyânıyla mezkûr mektebin inşâ'ât teşebbüsünün haberine intizâr ediyor.

*

Kudüs-i şerîf patriki efendi geçen cumartesi günü Avusturya posta vapuruyla gelip dünkü pazar günü Kudüs'e müteveccihen hareket etmiştir.

İşittiğimize göre patrik-i mûmâ-ileyhin Rusya Devleti'ne istid'â takdîmiyle Rusya Devleti'nin nizâmâtına mugayir harekette bulunmasına ve ez-cümle Bulgar metâlibinin tervîci tarafında aralığında irâde-i efkâr eylemesinden dolayı *(8. sayı 2. sayfa 3. sütun)* birçok Rumlar kayıklarla vapur-ı mezkûrun etrâfını alarak patriki mûmâ-ileyhi yuha yuha âvazeleriyle gûyâ tahkîr eylediklerine dâ'ir bir söz söylenirse de zâbıtadan icrâ ettiğimiz tahkīkāt Rum muteberânından iki üç kayık dolusu âdemler bir nutk yazarak vapur-ı mezkûra azîmetle patrik-i mûmâ-ileyhin muvâcehesinde kırâ'et etmişler.

Mezkûr nutkun me'âli ber-vech-i âtî imiş.

Bulgar mes'elesinin Rusya metâlibi vechile tesviyesi emrinde menâfî-i milliyemiz aleyhine tahvil-i efkâr eyledikleri söyleniyor ise de biz buna emniyyet etmez ve eğer öyle ise tebdil-i efkâr edeceklerini me'mûl eyleriz.

*****

Kara vapurundan yeni çıkmış Manisalı ile hemşehrisi beyninde istasyon muhâveresi

Hemşehrisi- o birâder hoş geldin safâ geldin.

Yeni gelen- hoş gördük safâ gördük

h- ne var ne yok?

y- ne olacak birçok karyola konturat etmeye geldim.

h- neden ?

y- cânım hani sana konakdan kaçıran tahta kehlesi yok mu çâresiz bizi mecbûr etti. Karyola alalım zîrâ kanımızı içe içe rahatımızı huzûrumuzu kesti uyuyamıyoruz.

h- adam külhânîye ezmişler ya neden uyuyamuyorsunuz?

y- sorma birâder onu ezmişler ammâ ne çâresiz gelmiş sirâyet edip evlerimize telvîs etmiş. Çivir çivir kaynayor.

h- mademki öyledir onların da ezilmesi çâresine aramalı karyola ile o belâ def' olur mu?

y- onların hepsini ezmek vakta muhtâctır. Evvelâ karyolaları alalım da sonra rahat rahat onun da çâresine bakarız.

(8. sayı 3. sayfa 1. sütun) **(Dârü's-saltanat)**

Saltant-ı seniyye'nin Atina Sefiri Futyadi? Bey hazretlerinin Berlin Sefâreti'ne tahvil-i me'mûriyyetleri cihetiyle Atina Sefâreti'ne Esad Bey Efendi hazretleri ve Filoransa Sefâreti'ne dahi Serkis? Efendi hazretleri ta'yîn ve Serkis Efendi'den münhal Hâriciye mektûbculuğunun dahi Ali Fuad Bey Efendi hazretlerine tevcih olunduğu gazetelerde görüldü.

*

Geçenlerde dört mâh müddetle ta'tîl edilmiş olan İbret Gazetesi ta'alluk eden irâde-i seniyye-i hazret pâdişâhî üzerine bakiyye-i müddeti afv ve ıtlâk kılınmış olmakla bu yakında yine çıkmaya başlayacaktır.

Devir Gazetesi'nin dahi bir mâh müddet ta'tîli resîde-i kemâl olduğundan be-tekrâr tab' ve ihrâc kılınacaktır.

*

Geçen perşembe günü Der-saâdet'te bir büyük ateşli ta'lîm icrâ olunmak üzere bulunduğu yevm-i mezbûr sabâhında çıkıp cumartesi aldığımız Der-saâdet gazetelerinde görülmüştür.

*

Ser-asker-i esbak Hüseyin Avni Pasa hazretlerinin re'îsü'l-rüesâ unvânıyla ser-askerlikten büyük bir hidmet-i celîle–i askeriyede istihdâm olunacağına dâ'ir bir şâyi'a tekevvün etmekte imiş.

*

Esad Paşa hazretleri Tersâne-i âmirede bazı evrâkın tedkīkātını icrâ etmekteler iken bir zâtın yirmi beş bin guruş sirkatini tutarak meblağ-ı mezbûru tahsîl ile kendisini tard ettiği söylenmektedir.

*

Ser-askerlik mesned-i celîlenin Hâssa Müşîri Yusuf İzzeddin Efendi hazretlerine tevcîhiyle Yaver Paşa hazretlerinin kaymakamlık sıfatında kalacakları İstanbulca tevâtüren söyleniliyor imiş.

*

Eylül ibtidâsından beri İstanbul'da icrâ olunmakta bulunan duhân inhisârı gelip âmmeye ziyâdesiyle *(8. sayı 3. sayfa 2. sütun*) te'sir etmiş olduğundan ol-bâbda Osmanlı ecnebi gazeteleri birçok mübâhasât ile dolmaktadır.

İşbu te'sirat yalnız mültezimlerin duhâna fâhiş fi'ât koymalarından hâsıl olmayıp paket derûnunda sattıkları tütünlerin içilmez derecede gāyet fenâ olmasından meydana

gelmiş ve bi'l-âhire mültezimler tekevvün eden güft ü gûnün önünü almak üzere memhûr paketlerle satmakta bulundukları dühânları kable'l-inhisâr câri olan usûle tevfîkan terâzü ile satmaya karar verdiklerinden şimdi tiryâkiler aldıkları tütünü almazdan mukaddem görmekte ve bakınmadıkça almamakta imişler. Geçenlerde buradan İstanbul'a giden bir zâtdan cumartesi günü posta ile burada akrabasından bir zâta yazdığı bir mektûb işbu usûl-i inhisârın derece-i te'siratını îmâ eder bir sûretde olduğundan ber-vech-i zîr sûretini derc ederiz.

(Sûret-i Mektûb)

Mufârakatın üçüncü pazartesi günü bi-lütfihî Teâlâ âminen ve sâlimen Asitane'ye vâsıl oldum. Vapurdan doğruca meyve-i hûş gümrüğüne çıkarak mashûb olduğum Manisa ve Menemen kavunu ve Aydın yemişleri gibi ufak tefek şeyler hamallara yükledip eve gönderdikten sonra mensûb bulunduğum dâ'ireye vardım. Arkadaşlarını görünce hoş geldin demezden evvel tütün getirdin mi? deyü su'âl ettiler bende boş bulunup kendim içün İzmir'de aldığım yarım kıyye tütünün bakiyyesine güvenerek evet getirdim cevâbını verdim. Bize de aman güzel sakla zîrâ burada inhisâr pek fenadırlar. Der-akab aklım başıma gelir ve derim ki kâşki(keşke) biraz ziyâdece getire idim. Zîrâ getirdiğim tütünün mikdârı topu yirmi beş otuz dirhemden ibârettir.

Hâsılı buranın bu inhisâr mâddesi herkese büyük dağ-ı derûn olmuş. Çünkü inhisârdan maksad meğer Avrupa usûl-i fâhişinin icrâsı imiş. Aman sakın İzmir'de dahi herkes inhisâra teşvîk etmeyiniz. Sonra belki bize de zararı olur. Zîrâ bazı kerre taleb üzerine gönderebilecekken nihâyetü'n-nihâye elli dirhem tütüne sekte-i îrâs eder.

Ya'ni Der-sa'âdet'e hediye göndermek isteyen âdem elli dirhem a'lâ duhân gönderebilir ise gönderdiği *(8. sayı 3. sayfa 3. sütun)* âdem içün buraca bundan ziyâde makbule geçer hediye olmaz.

Netice-i merâm bu tütün tedârüki mâddesi insânı pek muztarib ediyor. İllâ benim gibi züğürd takımını.

İnhisârın derece-i te'sîri âtîde muharrer vukū'ât gibi birçok garâib ahvâli mûcib olmuştur.

Garîbe

Acemlerin birkaçı bir yere toplanıp meselâ bu gece sâ'at altıda Edirne postası gelecek yoldan yarım sâ'at akdemce bunlar birer bâr-gîre binip ve sürücü ve tatar kıyafetine girip tütün hamûleli bâr-gîrleri önlerine katarlar na'ra-zen-i hây u hûy

eyleyerek ateş gibi gelir çatarlar. Edirne Kapısı açılır. Bunlar posta süsüyle girip geçer giderler.

Bir de hakīkî posta dahi zuhûr eder. Sürücü ber-vech-i mu'tâd na'raları basar kapı açılmaz. Tatar küfrleri atar neden sonra kapı açılır. Posta gider kapıcıya bir de a'lâ dayak atar. İnhisâr kolcuları postayı ararlar bakarlar ki sahîhan posta bu ama…evvelki geen ne?… Tütün lâkin geçmişe mâzî.

Dîger

Yine birkac acem bir yere gelerek bunlardan üçü dördü inhisâr kolcusu kıyafetine girerek ve diğer refîklerinin ellerini sıkıca bağlayarak ve birer tobra kaçak tütünü dahi arkalarına vererek kaçak tutmuş süsü ile Edirne Kapısı'ndan gelir girerler.

Kapıda bulunan kolcular görürler ki tütün ammâ kaçıranların kolları bağlı ve yanlarından kendi arkadaşları kaçak tutulmış deyü sevinip ses çıkarmazlar. Lâkin tutulmuş edâlarıyla geçenler tütün inhisâr idâresine hâlâ gidecek. İşte usûl-i inhisâr şimdilik birtakım desâyis düşündürmektedir.

(Vilâyât)

(Girit)

Basîret'e Girit muhabirinden tahrîrât

(Tebşîr)

Ayne'l-kerîm-i mukaddem binâ ve ihdâs olunup küşâdı kuvve-i *(8. sayı 4. sayfa 1 .sütun)* karîbeye gelmiş olduğu 21 numaralı tahrîrâtımla iş'âr olunan mekteb-i cedîd târîh-i mektûbumuzdan dört gün akdem ya'ni recebin ikincisine müsâdif olan perşembe gününde kemâl-i fahr-i mesârr ile küşâd olundu. Mekteb-i mezkûrun ne yolda küşâd olunacağı ve memleket ve vatanımızca ne gûnâ semerât iktilâf edileceği hakkında mukaddemâ mufassal ma'lûmât vermiş olduğumdan tekrârından sarf-ı nazarla yalnız şu husûs memâlik-i mahrûsanın her tarafınca emel ve arzû olunur mevâddan olmakla ma'rız teşvîk ve terîbde?------ tebşîr eder ve cenâb-ı Hakk bu millet-i mufahhame-i Osmânîyeyi daha nice nice mekâtib-i millînin teşkîline muvaffak buyursun duâ-yı hayriyesiyle hatm–i makāl eyledim.

(Devir)

Basîret, Girit muhabirinin işbu mektûbunu derc ile tarafına dahi müteşekkirâne makāle-i beliğe derciyle muhabbet-i vataniyyesini te'yîd eylemiştir. Biz ise vatanımızın her tarafından bu aralık bu gibi havâdis-i haberiye istibşâr idegelmeğile memnûn ve

müteşekkir olduğumuzdan Girit ahâlîsini işbu gayret-i fevka'l-âdelerinden dolayı tebrîk eyleriz.

*

(Bosna)Bağdad??

Revandiz kazâsına tâbi' (Varta) karyesine geçende nüzul eden dolu ile beraber necef taşına mümâsil etrâfı tıraşlı masnû' bir hey'ette bir mikdâr bir ak taş yağmış ve celb edilen numûnesi Şehrizor Mutasarrıflığı tarafından merkez vilâyete gönderilerek şu vaka-ı hâriku'l-âde ne idüğü dahi iş'ar kılınmışdır.

Süleymaniye kasabasına dokuz sâ'at mesâfede olan (Berzence?) kariyesine yağmur nüzûl ettikçe el ile yapılmış gāyet sanatlı taşların dahi yerde görülüp toplandığı defeatle görülmüş bir şey olduğundan ve zikrolunan Varta karyesinden celb olunan taşlar dahi aynîyla ona müşâbih bulunduğundan buna biz hâriku'l-âde nazarıyla bakamayız.

*

(Prizren)

Asâkir-i Şâhane ile Karadağ eşkiyâsı beyninde bir muhârebe *(8. sayı 4. sayfa 2. sütun)* vukū' bulduğunu evvelce (Korrespondans? Islav) nâm ecnebi gazetesi (Islav Muhabiri demektir.) yazmış idi. Bu kerre aldığımız Prizren Gazetesi vukū'ât–ı mezkûreyi tekzîb etmiştir.

(Havâdis-i Hâriciye)

Prusyalıların (Ümon? Abu?)'yu ahz-ı girift etmelerinde bir gûne sebeb bulunamamakta olduğundan politika-şinâsan-ı zaman bu bâbda istiğrâb ediyorlar idi. Bu kerre alınan havâdise nazaran merkūm (Ümon? Abu?) Prusya aleyhine olarak akdemce bir kitâb neşretmesinden nâşî kendisi hapsolunmış ise de bu kerre sebîli tahliye dahi kılınmıştır.

Mösyö Tirak? Havr? şehrinde bulunduğu zaman İngiltere Devleti'nin o sevâhile iki kıta fırkateyn irsâl etmesi İngilizlerin Fransız milleti hakkında olan hüsn-i teveccühlerinden neş'et etmiş olduğu ve işbu teveccühâtın âsârı Berlin'e muvâsalattan sonra meydana çıkmış idüğünden re'îs-i müşârün-ileyh tarafından bazı zevâta beyân olunmuş bulduğu mervîdir.

Avusturya'nın Rusya Sefâret Müsteşârı (Kont Ruski?) Tahran'a (Payitaht-ı hükûmet-i Acemdir.) Avusturya sefîri nasb olunmuş sefîr-i mûmâ-ileyh teşrin-i sâni içinde mahall-i me'mûriyyetine azîmet etmek üzere bulunmuştur.

Berlin'de üç imparatorun vukū'-bulan mülâkātına dâ'ir Avusturya ve Rusya devletleri tarafından sûret-i mutma'innede birer nota irsâl olunmuş ve Fransa'nın Berlin sefîri olan Mösyö (Kontö Birim)'in Paris'e gelişi bu mülâkātdan hâsıl olan neticeyi ihbâr içün olduğu anlaşılmıştır. Avusturya sene-i hâliye içün neşreylediği bu derecede hâriciye nezâreti masârifi içün dört buçuk milyon filorin tahsîs eylemiş olup bunun iki yüz kırk milyonu tahkīkāt-ı politika me'mûrlarına ve bir milyon yedi yüz bini iâne olarak Luid? kumpanyasına ve on bir bin dört yüz filorini Karadağ muhâcirlerine hasr olunmuştur. Mezkûr büdcede musâfat-ı harbiye içün tahsîs kılınan meblağ yüz sekiz milyon filorinden ibâret olup işbu dercin bâlâsında muharrer tafsîlât Tahran sefâretine ehemmiyet vermekten ibârettir.

(8. sayı 4. sayfa 3. Sütun) **(Ticâret)**

Fî 13 Eylül sene 1288

(Pamuk)

Bazı mahallerden vârid olan fenâ haberlere mebnî râyici düşmekte ve husûsuyla Liverpol'da fi'âtı günden güne tenezzül bulmaktadır. Çünkü İngiltere'de patatenin harâbiyyetinden ve zehâirin kılletinden dolayı ticâretçe bir fenalık zuhûr edecek korkusu vardır. İspanyollar çoktan beridir ki çekilmişlerdir ve Almanya'da dahi pek azdır. Bu hafta a'lâ makine malı 470'ten 465 ve çıkrık 460 ve Edirne mâlı dahi 265 guruş fi'âtla güç hâl ile 260 balya mikdârı satılmıştır.

Yapağı

Fî'âtı tebeddül bulmadı ve geçenki günlere nisbeten iyice mâl satıldı. Ya'ni yıkanmamış Kayseriyye mâlı 410'dan 412 ve Karahisar 440'dan 445 ve Menemen 400'den 430 ve yıkanmış Kayseriyye mâlı dahi 755 guruş fi'ât ile 2200 kantâr mikdârı satılmıştır.

(Palamut)

Liverpol'da fi'âtı gevşek ve ahz ve i'tâsı azca idi. Triste'de dahi yalnız iyicesinin râyici vardır. Eski Aydın mâlı Birsu? yüz on guruş fi'ât ile 800 kantâr ve yeni mâl yüz altı buçuk fi'ât ile 1500 kantâr ve evsatı yetmiş dört buçuk guruşa olmak üzere 10000 kantâr mikdârı satılmıştır.

Kök Boya

Bakır mâlı üç yüz on beşten iki yüz yirmiye ve Kayacık üç yüzden üç yüz beş guruş fi'ât ile bin balya mikdârı satılmıştır.

Afyon

Ahz ve î'tâsı gevşekçe ise de fî'âtca tebeddül bulmamıştır. Bu hafta zarfında satılan Karahisar'ın eski ve ve aşağıcası yüz doksan sekiz ve yerli malı iki yüz ve Bigadiç malı iki yüz on iki guruş fî'ât ile doksan yedi sepetten ibârettir.

Mehmed Sâlim

Sayı: 9

Sene-i şemsiye	1288	Numara (9)	Sene-i kameriye	1289
Eylül	21	Perşembe	Şa'bân	Gurra

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. Ileride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(9. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Havâdis-i Merkeziyye)**

Vâlî paşa hazretleri bugün sâ'at dörtte Avusturya zırhlısı Eysâ?'ya azîmet ederek amîrâl hazretlerinin resmî vizitesini iâde eylemişlerdir.

*

Bundan dört sene evvel açılıp bir haylî müddet devam ile te'sîrat-ı hayriyesini gösterdikden sonra o vaktin me'mûrlarının teseyyüb ve iğmâzı beliyyesine uğrayıp mahvolmuş olan ıslâh-hânenin ihyâsı içün vâlî paşa hazretlerinin bir çâre taharrî etmek üzere bulunduklarını ikinci numaralı nüshamızda mesmû'âtdan olarak nakl ile mezbûr ıslâh-hânenin îrâd ve masârifi hakkında birçok mütâla'ât beyân eylemiş idik.

Şimdi be-tekrâr işitiyoruz ki müşârün-ileyh hazretleri bu ıslâh-hâneyi açmak üzere bir hâne tedârikini ve yahûd Karataş'ta vâki atîk karantina ebniyyesinin cam ve çerçeve misillü bazı nevâkısının ikmâliyle tahzîrini emretmişler ve hatta gurebâ hasta-hânesi nâzırı olup mezkûr hasta-hânenin ez-her cihet hüsn-i idâre ve terakkiyâtına bakdığı umûmun nazarında sâbit olan İlikçi Hacı Mehmed Efendi'ye ıslâh-hânenin nezâretini dahi ilâve edeceklermiş bunda vâlî paşa hazretlerine şimdi biz teşekkür etmek lâzım geldi. Ancak şâyed ileride vücûd bulmaz da hem yalan söylemiş ve hem de mürâ'îlik etmiş olacağımızdan umûm tarafından edilecek olan o teşekkürü fi'liyyâtının müşâhedesine ta'lîk eyledik.

*

Vâlî paşa hazretleri taşralar belediye meclislerine mahsûs olan nizâmnâmeden iki yüz nüshasının serî'an tab'ını emreylemişlerdir.

İşbu nizâmnâmeden ol kadar nüshasının bastırılması elbette vilâyet dâhilinde kâ'in mahaller belediye idârelerinin *(9. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ıslâhı ve henüz teşkîl olunmayan yerlerde yeniden hey'etler te'sîsiyle mu'âmelât-ı tanzifiye ve tanzîmiyenin icrâsı teşebbüsât-ı muntazırasının bir mukaddeme-i cemîlesi demek olacağından biz bu mukaddimeyi (hâl-i hâzırı umûmun nazarında mezmûm ve medhûl olan İzmir Belediye İdâresi hakkında şurada birkaç söz söylemeyi ser-rişte tutarız.

Çünkü ma'lûmdur ki birkaç sene evvelleri teşkîl olunmuş olan işbu İzmir Belediye Meclisi yine birkaç seneden beri yalnız bir baş kâtib birkaç komiserin keyfiyyet-i mâişe-i mislince arâ-yı zâtiyelerine bırakılmış olduğundan bu hey'et mevzû' olan ma'lûmât-ı nizâmiyeyi icrâdan âciz olduğu gibi îrâd ve masrafının dahi nasıl ve ne sûretle cereyân eylediği hükûmet ve memleketin değil belki kendilerinin dahi tamâmen bilemeyecekleri bir şey olduğu bedîhî vü vâzıhdır.

Hakīkat-i hâlde belediye idâresi bidâyetinde mükemmel bir sûrette teşkîl olunmuş ve îfâ-i vazîfeleri içün ellerine nizâmnâme dahi verilmiş ise de işe başlar başlamaz birçok itirazât-ı ecnebiyeye tesâdüf etmiş ve ol-bâbda vukū'-bulan şikâyât ve tanzîmâtı bekā-i me'mûriyyetlerini ecnebiler ile güzel geçinmekte zannetmiş olan vâlîlerimizin nazar-ı iğmâzıyla geçiştirilmiş olduğundan âkıbetü'l-emr re'îs ve a'zâsı dağılarak vazîfeleri yalnız baş kâtib bulunan zâtın üzerine intikāl eylemiş olduğundan onu ber-vech-i muharrer birkaç seneden beri devâm eden hâl-i perîşânîsine hükm-i tabîat değil mahzan havf ve iğmâz gibi bir hatâ-ı azîm dûçâr eylemiştir. Bu hey'et-i idârenin bi-tekrâr *(9. sayı 1. sayfa 3. sütun)* teşkîliyle memleketin muhtâc olduğu nezâfet ve intizâmın istikmâl-i esbâb-ı husûliyyesi mâddesi nihâyet Bâb-ı âlî ile muhâbereye düşürülmüş ve bunun bir irâde-i aliyye dahi istihsâl edilerek iktizâ eden a'zânın emr-i intihâb ve ta'ayyünüyle meclis-i mezkûrun küşâdı zımnında usûlüne tevfîkan lâzım gelen intihâb cedvelleri 6 Zilhicce sene 1286 târîhinde dağıtılarak ekseriyyet-ârâya mürâca'at olunmuş olduğu hâlde iş yalnız şu teşebbüste bırakılarak fi'ile çıkarılması kazıyye-i mühimmesine ehemmiyyet verilmemiştir.

İşte belediye idâresinin hâl-i hâzırda devâmını îcâb eden şey bundan ibârettir.

Gelelim idârenin ahvâl-ı hâzırasına. İdârenin ahvâl-i hâzırası bir derecede intizâmsız ve umûmun nazarında ol-derece nüfûzsuzdır ki bu vâdîde ne kadar tafsîlâta girişsek hiçbirisinde karşımıza bir mu'teriz çıkmak muhâlâttır.

Ancak sahîfemizi mevâdd-ı ma'rûfe ile doldurmak hâsılı tahsîl demek olacağından şuracıkta yalnız birkaçının beyânıyla iktifâ'-i kasr gelen –ı kelâm eylemek icâb etti.

Geçenlerde birtakım ecnebiler umûmun tasarufunda hakkı nümâyân olan tarîk-ı âmm üzerine tahzîr-i enkāziya bir gecenin içinde kocaman bir binâ kurarlar. Belediyye hükm-i nizâmı icrâ edemez. Yeni hükûmet konağının pişgâhında tanzîmine başlatılan Karataş şose yolunun *(9. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ikmâli içün güzer-gâhını ta'yîn eden belediyye mühendisi nizâmına istinâden istikāmete almak üzere kā'ide-i hendeseye tevfîkan Yahudi mezarlığından tarîka alınmak lâzım gelen bir mikdâr mahalle iki def'a istikāmet a'lâmetlerini şâmil olan kırmızı bayrakcıkları rekz eyler. Herkes yolca mürûr ve ubûrun çoktan beri muntazır olan teshîlâtı hamd olsun husûle gelecek deyü icrââtına nasb-ı bâsıra-ı intizâr eder. Bir de görürüz ki bayraklar yerinden kalkmış mezarlığın duvarları tahkîm olunuyor. Belediyye idâresi tabîî bundan sarf-ı nazar eyler.

Ecnebînin birisi belediyyenin alâmet-i fârıkalı komiserini döver. Belediyye şikâyet eder. Dârib filâna mensûb imiş be'is yok cevâbını alır. Belediyye evzan ve ekyâl hakkında olan nizâmın kafa usûlüne müte'allik hükmünü me'mûru ma'rifetiyle icrâya teşebbüs eyler. Ahden belediyye nizâmâtına teba'iyyete mecbûr olan birtakım Yunanîler biz Yunanîyiz cevâbını verip münkād olmaz. Me'mûru beyhûde ma'âş alır hukūk zâyi' olur.

Kassâbın biri gebermiş koyun ve inek etini çengeline asıp satar komiserler görür men' etmek içün kassâbın dükkânına girer kassâba gel buraya bu et nedir? demezden mukaddem kassâb komiserin yakasından tutup dışarıya atar belediyye tabîî sükût eder.

Sokaklarımızın hâli ise fâre leşlerine varıncaya kadar birçok çirkâb ve müzahrefât-ı mütenevvi'a ve ekser yerleri miyâh-ı müte'affine-i râkide ile mâl-â-mâl ve memleketin ciyâdet-i hevâsını tagyîr eden şu hâl ahâlîyi üzerlerinden şimdi dahi kesret üzere göz hastalığı olduğu gibi her vakit bir ârıza-i müteessire ile dûçâr-ı envâ'-i mezâhim-melâl etmektedir.

Bu bâbda daha pek çok sözlerimiz var ise de artık onların beyânını vakt-i ahara ta'lîk eyleyerek şu İzmir Belediyyesi'nin çâresine bakmak üzere vâlî paşa hazretlerinin

hâssaten himmet ü gayretlerini intizâr etmekte olduğumuzun beyânıyla sözümüze fâsıla veririz.

*

Devir'in İzmir'de tab' ve neşrolunmakta bulunduğuna dâ'ir mukaddemâ Der-sa'âdet gazetelerinin yazdıkları havâdis üzerine Prizren Gazetesi almış olduğu bu haberi atîdeki muharrer şeklinde yazmıştır.

(9. sayı 2. sayfa 2. sütun) İzmir'de (Devir) nâmıyla kâriben gayr-i resmî bir Osmanlı gazetesi çıkacakmış. Çıkar ve devâm ederse güzel şey. Devir işte vücûdunu âlem-i devrâna atdı devr edip gidiyor.

Prizren Gazetesi'nin şu fıkrayı bu yolda yazması muharrir efendinin zihninde iki me'mûl deverân ettiğine delâlet eder ki bu me'mûllerin biri (Devir)'in çıkmayacağı ve diğeri dahi çıkarsa da devâm etmeyeceğidir.

Ancak irâde-i efkâra muktedir olduğu âsâr-ı kalemiyyesi delâletiyle tasdîk olunan bu zât elbette bu me'mûlleri kendisinde bir ma'lûmât-ı mevki'ye üzerine hâsıl etmiş olmalıdır ki evvelkisi İzmir'de Osmanlı Gazetesi'ni kim çıkaracak ve ikinci dahi çıksa bile gazetesinin devamını te'mîn edecek rağbeti kimden görecek manâsına olan şu sözleri söylemiştir.

(Devir) kim çıkaracak ma'nâsına olan birinci me'mûlüne çıktığını göstermekle cevâb verip ikinci me'mûlünü şimdilik cevâbsız bırakmak mecbûriyyeti altında kaldığını beyân ederek Prizren Gazetesi'nden bu me'mûlleri hâsıl eden esbâbın îzâh olunmasını ârzû eder.

(Dârü's-saltanat)

Taraf-ı eşref-i hazret-i pâdişâhîden İtalya Kralı Viktor Emanuel hazretlerine mahsûs olmak üzere ihdâ buyurulan cins-i a'lâdan Arab atlarını Mîr Livâ Necib Paşa müstashiben ve talî'a vapuruna râkiben geçen salı günü (Civitavecchia?) limanına müteveccihen azîmet etmiş ve İtalya Sefâret-hânesi'nin Başkâtibi (Vernoti?) dahi beraberce gitmiştir.

*****

(9. sayı 2. sayfa 3. sütun) Asâkir-i Osmâniyye içün Amerika'ya sipariş olunan iki yüz bin tüfenkin sûret-i i'mâliyle metânetine nezâret eylemek üzere Mîr Alây Tevfik Bey ta'yîn buyurulmuş ve mîr-i mûmâ-ileyhin refâkatinde esliha fabrikası müdirlerinden dört zât dahi beraber bulunduğu hâlde salı günü Varna tarîkiyle mahall-i me'mûriyyetlerine azîmet etmiş olduğu İstanbul gazetelerinde görüldü.

*

(Vilâyât)

Haleb-Suriye

Haleb ile Trablusşam beyninde inşâsı mukaddemce tasavvur ve tasmîm olunup lâzım gelen mühendis ve me'mûrları irsâl olunan demiryolu güzegâhınca me'mûrin-i mûmâ-ileyhimin keşfiyyât-ı lâzımeyi icrâ etmekdte bulunduklarını oralardan gelenler haber veriyor.

Edirne- Prizren– Bosna

Bir şubesi Bosna kıtasında ve digeri dahi Edirne'den Filibe'ye kadar temdîdi musammem olan demiryolu ameliyyâtının tesrî'-i icrâsı zımnında geçenlerde bir komisyon teşekkül etmiş idi. Aldığımız haberlere göre komisyon-ı mezkûr dahi bu ârzû-yı umûmîyi bir an evvel kuvveden fi'ile çıkarmak içün esbâb-ı lâzımenin taharriyâtında kemâl-i ikdâm ile devâm ediyormuş.

*

(Ankara'dan)

(Mektûb)

Yeni çıkardığınız Devir Gazetesi'ne gıbta edici olduğum hâlde tebrîk ederim.

İzmir vilâyeti Memalik-i mahrûsa-i Osmaniyye'nin vakı'an cesîmce ve ticâreti vüs'atlice bir memleketi olduğunu bilip de Ankara Vilâyeti ile muvâzene edebilenlere ma'lûm olur ki Ankara cesâmet ve ticâretce İzmir ile müsâvî olamasa da oradan da pek de geri kalmayıp İzmir'in yalnız deniz kenarında vâki olmasından fazla bir farkını göremez. (Bu zât gālibâ İzmir'i biliyor.)

Hâl böyle iken İzmir'de açılan Osmanlı ve Fransız ve Rum ve Ermeni gazeteleri on adedi geçdiği hâlde Ankara'da henüz bir gazete çıkarılmaya başlamadı.

Bu cihet-i ehl-i muvâzenenin hâtırına Ankara vilâyeti, İzmir vilâyetinin on kısımda bir kısmı bile değildir me'âl ve zannını getirirse de iş öyle olmayıp belki İzmir'de olan hamiyyet-mendân ahâlînin gayret-i milliyye ve vataniyyelerinin on cüz'de bir cüz'ü bizim ahâlîmizin hilkatinde yoktur.

Biz öyle sürü sürü fevc fevc âdemler ve diplomatik geçinir büyük büyük akıllar olduğumuz hâlde dünyâdan aslâ haberimiz yok ve haber almak dahi istemeyiz.

(9. sayı 3. sayfa 1. sütun) Bilmiyor ki bizden ve komşumuz olan Sivas ahâlîsinden başka değil yakında vilâyetlerde hatta zu'mumuzca bedevî saydığımız Bağdad vilâyetinde dahi bir cerîde çoktan beri intişâr edip oralara da gerek adâlet ve ma'delet-i

şâhâneden ve gerek politika-i zamâniyeden ve gerek ticâret-i devriyeden ve gerek meskûkâtın revâyicinden ve gerek zirâ'atın ilerlemesi esbâbını ta'rîf eyleyen fıkarâtdan ve gerek ilm ü hünerin fazl ve şerefini söyleyip de nâsı o cihetle ıtma' eden güzel güzel bendlerden cümleyi müstefîd ediyorlar. Biz ise öyle vahşî ve öyle bedevî öyle hamiyyetsizlik içinde yaşıyoruz. Yazık yazık.

Bizim cümlemizin câhil kalmasında olan asl sebeb bu gazetesizliktir. Denirse ki acâyib siz hepiniz öyle câhil misiniz? Evet. Çünkü içimizde ve büyüklerimizde olmak üzere yalan yanlış bir zât harita bilir ve bir parça da târîh okumuş da başka bir şey ögrenmemiştir ki bu hem memleketimizin en birincisi ve hem de âlim-i mutlakı hükmünde olup birisi dahi yağma ve İspanya târîhlerini def-i sıklet-i ahbâba vesile edip anlamadığı hâlde okumakla iştigāl ediyor.

İşte memleketimizin âlimleri bunlardan ibâret olup bakiyyemiz bi'l-umûm câhiliz hayf hayf.

Çünkü gazete mülk ü milletin esbâb-ı terakkī-i servet ü yesârını ta'lîm eder mukaddes bir kitâptır.

Biz ise medenîler içinde medeniyyet şerî'atı dâhilinde bulunduğumuzu iddiâ ediyoruz da bir tefsîrimiz…yok. Evet gazete her sınıf teb'anın tahsil-i ilm ve fazl ve ta'lîm-i sanâyi' ve zirâ'at ve ticâretine kifâyet eder bir vâsıtadır.

Biz ise ilmî şu bir göz rüşdiyye mektebinden yetişecek çocuklarımızdan ve kemâline dahi otuz kırk seneden sonraya ta'lîk edip kendimizce bu bâbda ya'ni ilerlemek esbâbını düşünmekte ihtiyâc görmeyip zirâ'atgâhımız pek çok ve ticâretimiz tiftik gibi ayaklı hazînelere merbût olduğu hâlde elimizde olan mezrû'aları zer' içün ortakcılarımızı teşvîk ve ticâret bahsini dahi yalnız tiftik alıp satmaya *(9. sayı 3. sayfa 2. sütun)* bırakmayıp başka türlü ticâretlere dahi ta'lîk etmek istiyorsak da murâdlarımızın sühûlet yollarını gösterecek vâsıtamız yoktur…Şimdilik bu kadarcıkla iktifâ eylerim.

Ve işbu mektûbum tab' olunur ise muhbirliğimin kabûl buyurulduğunu istidlâl ile ba'de-mâ dahi pek çok ma'lûmât veririm.

(Bağdad)

Ma'lûmdur ki bir memlekette bulunacak dâ'ire-i belediyye o memleketin umûr–ı tanzifiyesine müte'alik mevâddın icrâsı vazîfesiyle muvazzaf ve her türlü tertîbât ve ıslâhâtın kemâ-yenbagî îfâsıyla mükelleftir.

Vâkı'an Bağdat'ta belediyyesi dâ'iresi teşkîl olalıdan beri hayyiz-i fi'ile getirdiği teşebbüsât ve umûmun nazar-gâh-ı iftihârına vaz' eylediği icrââtın kâffesi usûl ve

nizâmına muvâfık ve menâfi‘-i mülk ve millete mutâbık olduğu cümlenin müsellemi bir keyfiyyettir. (Zevra)

(Devir)

İşte İzmir hükûmeti içün Zevra Gazetesi’nden aldığımız şu bend başkaca İzmir Belediyyesi’nin süratle tanzimi içün tâziyâne-i şevk ü gayret olacaktır me’mûlündeyiz.

(Tuna)

Geçen şehr-i ağustos-ı Rûmînin üçüncü gecesini Köstendil ve Radomir kazâlarına nüzûl eden şiddetli bârândan hâsıl olan sellerin îrâs eylediği hasâret ve mazarrâtı şâmil Sofya’dan alınan tahrîrât me’âline nazaran 6 köprü ve 19 hâne ve anbâr ve koşare münhedim ve harâb ve 90 re’s kara sığır 105 koyun ve 1 kısrak ile hâsılât-ı öşriyeden haylice zahîre telef olmuş idüğü Tuna Gazetesi’nde görülmüştür.

(Havâdis-i Hâriciye)

Geçenlerde beyân eylediğimiz imparatorlar mülâkātında Paris ahid-nâmesinin lağvını Rusya imparatoru hazretlerinin Avusturya ve Prusya imparatorları hazretlerinden celb ettiği sıhhat buluyormuş diyerek Empersiyal Gazetesi atideki telgrafı neşretmiştir.

(Sûret-i Telgraf)

(1 Teşrin-i Evvel)

Berlin’den 10 Eylül târîhiyle keşide olunan telgrafın İstandâr? nâm gazeteden tercümesidir.

(9. sayı 3. sayfa 3. sütun) Rusya, Avusturya ve Prusya ile vukū‘-bulan mülâkātında Paris ahid-nâmesisinin lağvını taleb ettiği sıhhat buluyor. Daha hiçbir karar verilmedi.

Rusya mâddesine dâ’ir sıhhat üzere haber vermeye iktidârı olan Nord nâm gazete bu havadis üzerine ber-vech-i âtî şöyle diyor.

İşbu telgraf imparatorların şu mülâkāt hakkında bu ana değin cereyân eden rivâyât-ı mütehayyile–i mecnûnânenin en garibidir. Ya’ni Rusya, Avusturya ve Prusya ile vukū‘-bulan müzâkerât-ı dostâne arasında Paris ahid-nâmesinin feshini taleb etmiş denilmesi acîb bir mâddedir. Berlin’de hiçbir gûne müzâkerât ve mu’âhede vukū‘ bulmadığından hiçbir şey dahi taleb olunmadı. Paris ahid-nâmesine gelince bunun ahkâm-ı umûmîyesi Rusya’nın vakı‘ olan talebi üzerine Londra’da akd olunan (konferans) tarafından Kara Deniz bî-tarflığı mâddesine dâ’ir olan mevâddın lağvından sonra tasdîk olunmuştur.

Ve şarkda bu günkü gün sulh ü selâmeti te'mîn eden şey işbu mu'âhedenin vikāyesi olduğu gibi meydânda bunu ilgā edecek bir mes'ele yoktur. Mezkûr İstandar Gazetesi'nin işbu havâdisi gayr-ı makbuldür. Bu rivâyet sırf yalan olduğundan başka efkâr-ı umûmîyeye dahi mugāyirdir.

Rusya Devleti'nin mukayyed olduğu mezkûr ahid-nâmenin Kara Deniz mesdûdiyeti hakkında olan mâddeyi Fransa ve Almanya devletlerinin meşgūliyyetleri arasında nasılsa fesh edip mevâdd-ı sâ'iresini dahi fesh ve imhâya öteden beri müterassıd bulunması mevki' ve politikası îcâbından olduğundan işbu mülâkātda husûle gelen ittihâda istinâden çâr hazretlerinin bu gibi bir mutâlebeye kıyâmı pek de diplomatlar nazarında ta'yîb olunmaz ise de Avusturya ve Prusya devletlerinin bâdî-i emirde bulundukları mevki'in muvâzenesini ihlâl eder böyle bir mâddeye öyle kolaylıkla ya'ni dostlukla rûy-i muvâfakat göstermeleri muhâl ender-muhâl akıllar pek kesmez.

Acabâ Avusturya diplomatları çıldırdı mı ki birkaç eşrâf bir hükûmetin birçok zamandan beri mecbûr-ı ittihâzı olduğu politikayı bir ân-ı vâhid terk edip o hükûmetin temel-i vaz'îsini kökünden söküp atmak muhâtarası münker olmayan başka bir politika mesleğini ele alsın.

(9. sayı 4. sayfa 1. sütun) Demek oluyor ki Avusturya Devleti taht-ı idâresinde bulunan Islavları umûmen fedâ edip onları ahir bir sâhibe teslîm edecektir.

İmparator Fransuva Zurif? (François Joseph) hazretleri seyâhat-ı şarkıyyeden Viyana'ya avdetinde îrâd eylediği nutk-ı mufassalın bir fıkrasını (Der-sa'âdet'e seyahatimin sebebi ise mücerred Saltanat-ı seniyye ile devletimiz miyânında olan münâsebât ve muhâlesât-ı kadîmenin bir eser-i alenîsi olmak üzere zât-i şevket-simât-ı hazret-i hilâfet-penâhî ile mülâkāt edip miyânede olan hubb ü muvâlâtın bir kat daha te'ekküd ve tahakkümünden ibâret olduğu müstağni-i beyân ve îzâh görünmüştür.

Tarafeynin hukūk ve menâfi'i yine tarafeynin demek olduğundan civâriyyet münâsebetiyle Saltanat-ı seniyye ile olan hubb u muhâlesatımızın düvel-i mu'azzama-i sâ'ireden ziyâde olması derece-i gāyede lâzım olduğu gibi münâsebât ve muhâlesât-ı kadîmemiz işbu seyâhatimizle dahi ol derece te'ekküd eylemiştir.

Türkiye'nin politikası ve memâlikinin ahvâlî devletimizin politikası ve memâlikimizin ahvâliyle müsâvî olduğundan devletimiz ile Saltanat-ı seniyye miyânında olan münâsebât-ı dostâne vü hâlisânenin te'ekküdü lâzım ü lâ-büddür.

Türkiye'nin Avusturya'ya en hâlis ve en hâs dost ve müttefik olduğu taraf-ı eşref-i cenâb-ı mülûkâneden tasdîk ü tezkîr buyuruldu.)

Makālâtına hasr etmiş ve hatta o aralık devâm eden Dalmaçya mes'ele-i ihtilâliyesinin dahi ecnebî tahrîkâtından zuhûr etmiş bir fitne olduğunu îzâhen beyân eylemiş olduğundan şimdi Avusturya Devleti'nin Saltanat-ı seniyye menâfi'i aleyhinde vukū'u farz ve takdîr olunan böyle bir teklîfi bilâ-mülâhaza cerh ü ta'rîz eylemesi tabîîdir.

Prusya Devleti'ne gelince çünkü devlet-i müşârün-ileyhânın dahi Rusya Devleti ile kadîm olan rekâbet-i mevki'yesini beynlerinde hâsıl olan ittihâdın gidermesi kābil olamayacağından ve Prens Bismark ise Avrupa muvâzene-i zâhiresinin bir müddet daha haliyle kalması arzûsu sadedinde bulundığından Rusya Devleti tarafından bu gibi bir arzû meydâna atılsa bile derhâl redle cevâb vireceği nümâyândır.

Binâen-aleyh biz dahi diyebiliriz ki bu mes'elenin kat'iyyen aslı olmayıp şüyû'i dahi bazı garaz-kârların sanî'a-i harîsânelerinden neş'et ettiğinden şübhe yoktur.

(9. sayı 4. sayfa 2. sütun) Avusturya ve Alman evrâk-ı havâdisinin işbu mülâkāt mâddesinden dolayı i'tâ eyledikleri havâdislerle serd ü beyân etdikleri mütâla'ât dahi bu rivâyetin bî-esâsî olduğuna delâlet etmektedir.

Çünkü mezkûr gazeteler mevâdd-ı cezâ'iyyeden zuhûr eden münâza'ât ile muhârebelerin yüzünden gelen vahîm neticeler şu mülâkātta meydana konularak dâ'imî sûrette bir sulh ü salâhın kararlaştırılmasına müttehiden re'y vermiş olduklarını beyân etmektedirler.

Rusya Hâriciye Nâzırı Prens Gortschakof? bu kerre bazı diplomatlar ile etmiş olduğu mükâlemede kendisiyle Almanya ve Avusturya vükelâsı beynlerinde vakı' olan meşveretten dolayı kâffe-i mesâil hakkında hüsn-i ittifâk hâsıl olduğundan bahsettiği sırada bu ittihâdın şifâhen hâsıl olması cihetle bu bâbda hiçbir mukāvele-nâme tanzîm ve tahrîr kılınmadığından dolayı müteşekkir olduğunu beyân eylediği bazı gazetelerde görülmüştür.

(Garîbe)

Bern Dükalığı dâhilinde vakı' Vayk? şehrinde bulunan bir Katolik Kilisası derûnunde ba'de'l-gurûb sâ'at üç buçuk raddelerinde aralık aralık gāyet dehşetli ve acı sadâların zuhûrundan mahall-i mezkûre bir haylî halk tecemmu' etmiş ve bu aralık derûn-ı kilisadan elinde bir bıçak ve boğazından kanlar revân olduğu hâlde bağıra çağıra takrîben on beş on altı yaşında bir çocuğun can havliyle kendisini dışarı atmasıyla halk

çocuğun olduğu mahalle gelerek istifsâr-ı mâdde ettiklerinde meğer çocuk protestan olup her nasıl ise Vayk? şehrine düşmüş ve mezkûr papasın yanına hizmetkârlık ile kapılanmış ve akşâm sâ'at iki buçuk raddelerinde papas çocuğun yattığı odaya gelerek fi'il–i şenî' icrâ eylemek üzere kendisine teslîm olmasını evvelâ zımnen ba'dehû sarâhaten ihbâr ettiği ve çocuktan mümâna'ât gördüğü sırada bir eliyle çocuğun boğazından yakalayıp alt üst itişmekte çocuk ise kendisini papasın elinden kurtarmak içün pek çok çabalamış fakat muvaffak olamadığı cihetle nihâyet cebinde bulunan büyücek ağızlı çakıyı çıkarıp papasın elini ve hem de hırs ile kendi boğazını kesmiş ise de çocuğun zâten gözleri dönmüş olmakla kendi boğazı kesildiğini aslâ hissetmemiş papas dahi çocuktan daha ziyâde hırslanmış olduğundan elinin kesildiğini duymamıştır. Çocuk vaka-i mezkûrenin vech-i meşrûh üzere olduğunu mukırr bulunduğu ecilden polis tarafından derhâl der-dest olunup bu iş ise ahâlîden protestan olanların urûk-ı hamiyyetini cûşa getirerek her biri bir silâh ile Katolikler *(9. sayı 4. sayfa 3. sütun)* üzerine hücûm ederek hâne ve dükkânlarını ve gerek hükûmet devâirini basarak camlarını şikest ve haylî eşyâ telef etmişlerdir. Ahâlînin bu yolda olan kargaşalığı sabâha değin mümtedd olduğunu Tayms Gazetesi yazıyor.

(Papas-ı merkūm muktezâ-yı mesleği milletinin emini demek olduğu ve kendini bilmezlerin fenâlıkta bulunması pek çirkin görüp elden geldiği mertebe böyle şeylerin men'ine çalışması farîza-i zimmeti bulunduğu hâlde kendisinin böyle bir fi'ilin icrâsına tasaddî edişi ve husûsuyla ibâdet-gâhda bir baldırı çıplağın bile cür'et edemiyeceği sûretle fi'il-i şenî'-i mezkûru icrâya kıyâm edişi hakīkaten umûr-ı garibedendir.)

(Basîret)

(Ticâret)

Fî 21 Eylül sene 1288

(Pamuk)

Liverpol'da Amerika pamuğu on dînâra karîb İzmir mâlı dahi 8 dînâra yakın fi'âtta ve günden güne fi'âtı tenezzül bulmaktadır.

(Afyon)

İngiltere'de râyici vardır. Burada dahi ednâsı 200 yerli mâlı 202 ve Tavşanlı mâlı dahi 204 guruş fi'ât ile 60 sepet mikdârı satılmıştır.

Kök Boya

Kayacık ve Demirci mâlı 300'den 305 ve Bakır mâlı dahi 315'ten 318 guruş fi'ât ile bin balya mikdârı fürûht olunmuştur.

Kuru Üzüm

Be-her kıyyesi üç guruş 30 paradan beş buçuk guruşa olup razaki dahi üç buçuk guruştan dört dört guruş on paradır.

*

Sürûrî merhûmun Yan Milan vefâtına söylediği târîh her kimde bulunur ise bir sûretinin matba'amıza irsâlini erbâb-ı merâktan bir zât ricâ ediyor. Gālibâ şu beyt o târîhden olmalı.

Tek-â-pû etti vâfir hâme ------ safha-i dilde

Girip şimdi geri lahd-ı kubûre geldi Yan Milan

Mehmed Sâlim

Sayı: 10

Sene-i şemsiye	1288	Numara (10)	Sene-i kameriye	1289
Eylül	25	Pazartesi	Şaban	4

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(10. sayı 1. sayfa 1. sütun) Bend-i atî İzmir'in Empersiyal nâm Fransız gazetesinden tercüme olunmuştur.

(Bend-i Mahsûs)

Türkiye'de umûr-ı idâre mâddesi serîr-i Osmâniyânda bulunan padişâhların gayret-i sâbitesiyle cereyân edip eğer ki bu idârede şimdiye kadar tagyîrât-ı mütenevvi'a vukū' bulmuş ise de işbu tagyîrât-ı sunûf-ı tabakanın hukūk-ı ma'neviyye ve maddîyesinin ihtiyâcâtına kâfî olabilecek bir neticeyi el-ân hâsıl edememiştir.

Şu söylediğimiz söz bir fikr-i cedîd olmayup bunu az vakt evvel zât-ı hazret-i padişâhî Şûrâ-yı Devlet'te îrâd buyurdukları nutkunda zikr ve beyân buyurmuşlardır.

İşte idâre-i umûmiyyenin noksaniyetini devlet kendi bile tanıyıp ezmine-i mâziyenin izlerini ref' ve imhâ eylemek içün bir akım tedâbir ve vesâil-i kesîre te'sîs eyledi. Bazı vakitler vardır ki yalnız bir âmir-i mutlak ile tedâbîr-i vükelâsının idâre-i hasenesi bir mülki devrin ihtiyâcâtına kifâyet edebilecek bir idâre ile tezyîn edemez.

Onun içün bir memleketde terakkiyât-ı hakīkiyenin sûret-i istihsâli içün evvel emrde politika üzerine mü'esses bir eser konulmak lâzım olduğundan eğer ki kavânîn-i fenniyye taht-ı nazar-ı tedkīke alınmaksızın yalnız tecrübe-i zâtiyeden hâsıl olacak netâice intizâr olunur ise umûr-ı idâre evvelce te'essüs etmiş olan bir şeyin tekrîri ihtiyâcından bir vakit kurtulmayacaktır.

Politika ve mülkiyye mâddelerinde terakkiyyât husûlü içün umûr-ı idâre ma'lûmât-ı fenniyyenin esâs ve bidâyetine müstenid bir muvâzene ikdâm üzerine olmak lâzım gelir.

(10. sayı 1. sayfa 2. sütun) Bunun aslı ise sanatın ilm ve fenne mütâba'atından ibâret olduğundan işbu mütâba'at-ı lâzıme hâsıl olabilmek içün kemâlât-ı ma'neviyyenin terakkiyyât-ı maddiyeye takdîm etmesi lâzımdır.

Bir mülkün idâresi tecrübe-i zâtiyyenin zîr-i idâresinde bulunduğu hâlde o mülk birtakım müdîrlerin hevâsında teslîm olunmuş kumândansız bir sefineye benzer.

Şurası da muhakkakdır ki memâlik-i Osmâniyye böyle bir hâlde bulunmaz ancak vâsıl olmaya borçlu bulunduğu dereceye varmak dahi onun içün daha uzaktır.

Burada câri olan suver-i idâre-i mütenevvi'a ma'lûmât-ı feniyye ve muvâzene üzerine mü'esses değildir.

Çünkü eğer ki mü'esses olmuş olaydı hukūk-ı belediyyeyi te'mîn ve tanzîf edecek nizâmât ve sâ'ir vesâil-i mühimme icrââtından dolayı güftâr olmakta bulunduğumuz müşkilât-ı azîme-i hâzıraya çok def'a güftâr olmazdık.

Bâb-ı âlî'de hiçbir vakit icrâsına bed' olunmaksızın kilitlenmiş olan pekçok nizâmâtın öylece kalmasının sebebini aramak lâzımdır.

İşte bu sûretle çend seneden beri umûr-ı idâreye esâs olan nizâmâtın tebeddülü vaktinde bulunuyor.

Ve böyle her vakit tekerrür eden tebeddülâtın birisi Der-sa'âdet'te sadr-ı a'zamın ve yahût vâlîlerin tebeddülü mâddesidir.

Artık bu hâle netice vermek lâzımdır zîrâ bu keyfiyyet hakīkaten bir harâbiyyete netice verecek bir hâlin tevellüdünü mûcib olmuştur.

Bu illet-i müzminenin ilâcını me'mûriyyetin nasb ve intihâbında aramalıyız husûsuyla âmir-i mutlaka nazaran vükelânın vazâifi tahdîd olunmalıdır.

(10. sayı 1. sayfa 3. sütun) İdâre-i mütebassırânelerine emniyyet olunmuş olan âmir-i mutlak ile vükelânın efkâr-ı haseneden dolayı hiç kimse şübhe etmez ise de hiç kimse şurasını da inkâr edemez ki terakkiyyât-ı mülkiyye mülkün mâlik olduğu esbâb-ı servete nisbeten hareket etmiyor. Çünkü me'mûrîn-i sâ'ire ile padişâhın arasında hiçbir efkâr münâsebeti yoktur.

(Bakiyyesi sonra)

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Devir'imizin Rumca nüshası dahi ba'de-mâ eyyâm-ı mu'ayyenesinde ayrıca tab'-ı neşrolunmak üzere bugünden i'tibâren tab' ve neşrolunmaya başlamıştır.

*

Bedel nakdî-i askerînin yüz liraya tenzîl kılındığı muhakkaktır.

*

Emin Paşa hazretlerinin infisâline kemâl-i te'essüfle beraber herkes bir türlü o ma'nâ veriyor ve bir kısmı dahi suâl ve cevâb zımnında celb olundu diyor. Onun içün tashîh-i mes'eleye mecbûr olduk.

Emin Paşa hazretlerinin Der-saâdet'e gitmeleri ma'zûliyyet sûretiyle olduğu eğer ki yerlerine Sabri Paşa hazretlerinin ta'yîn buyurulmuş olmasıyla sâbit ise de kendilerinin bütün bütün me'mûriyyetsiz bırakılmaları me'mûl olunmaz.

İstanbul gazetelerinin yazışına göre idâre-i sâbıka zamânında neşrolunan bu derecede görülen birtakım sehviyyâtın tashîhi zımnında Malîyye Nâzırı Sadık Paşa hazretlerinin taht-ı riyâsetlerinde olmak ve Gani Paşa hazretleriyle esbak Maliyye Nâzırları Yusuf ve Galib Beyefendiler hazerâtından mürekkeb bulunmak *(10. sayı 2. sayfa 1. sütun)* üzere teşkîl olunan komisyonda müşârün-ileyh Emin Paşa hazretleri dahi bulunmak lâzım gelmiş.

Mezbûr büdcenin neşri müşârün-ileyh Galib Bey Efendi zamanına müsâdif bulunduğundan şimdi Emin Paşa hazretleri kendi nezâretinden mukaddem i'lân olunan bir muvâzenedeki zuhûr eden sehviyyâttan mes'ûl olmaz zannında bulunsak hatâ etmemiş oluruz.

Burasını mülâhazaya alır isek Emin Paşa hazretlerinin azîmetleri sûal ve cevâb zımnında olmayıp belki ahvâl-i mâliyye Saltanat-ı seniyye'ye vukūf ve ma'lûmât-ı tâmmeleri cihetiyle mukaddemâ tanzîm olunup umûmun nazarına arz olunan asılsız esâssız bir muvâzenenin tashîh-i sehviyyâtıyla doğru ve sehvden berî diğer bir muvâzene çıkarılması zımnında cereyân edecek müzâkeratda bulunmaları luzûm ve ehemiyyetine mebnidir diyebiliriz.

Fakat bu muvâzenenin öyle sehviyyâtını der-pîş-i mütâla'a ile beraber devletin ve umûm milletin istinâd eylediği bir hey'et–i vükelânın hafız-ı müsned içün irtikâb-ı kizb eylediklerini düşünür de ileride bâdîleri hakkında hükm-i kânûn icrâsız bırakıldığını görecek olur isek ol-hâlde yalnız bir hayretle müteessir olacağız.

*

İzmir Ticâret Re'îsi Kâmil Efendi'nin evsâf-ı matlûbe ile muttasıf olduğu söyleniyor.

Allah versin zîrâ bu mahkeme muhtâc-ı ıslâh idi. Onu ıslâh edecek vâsıta dahi re'îs bulunan zâtın nezâreti ve heyet ve ma'iyyeti me'mûrîn ve ketîbesinin işe şevk ve gayretle ve fakat kemâl-i derece istikāmetle sarılarak erbâb-ı masâlihi sızlandırmamak demek olduğundan mevsuf-ı mûmâ-ileyhin gayretinden o neticenin husûlüne me'mûl etmekdeyiz.

*

Geçenlerde vürûd eden emr mûcibince dâhil-i vilâyetde bulunan de'âvî meclislerinin lağvıyle biri temyîz-i hukūk ve biri de'âvî nâmıyla mahalleri nüvvâbı riyâseti tahtında olarak ikişer hey'et teşkîl olunacakmış.

*

Işbu pazartesi gecesi Frenk mahallesinde ------ *(10. sayı 2. sayfa 2. sütun)* birisi bir marangoz ile bir kunturacıyı yakalayarak tepelemiş olduğundan der-dest olunmuştur.

*

Saruhan Mutasarrıfı Arif Paşa hazretleri geçenlerde Bergama'dan avdetinde Kırkağac'a uğrayarak orada bir gece yatmış ahvâl-i mahalliyeyi tahkīk edip ittihâz-ı tedâbîr eylediği sırada orada on dört aydan beri mükerreren haritası yapılıp güç hâl ile inşaâta karar verilen harîk mahallinde asıl cadde üzerine müsâdif olan Çifte Hânlar Câmi'–i şerîfi'nden Bağcıvan Pazarı'na kadar bir çarşu mahalli bırakılmış ise de bunun güzergâhına tesâdüf eden meclis-i idâre a'zâsından Mehmed Bey'in arsası nasılsa gerek hükûmetin icrââtına ve gerek mühendislerin mesâhatına muhâlif gelerek terk olunduğu cihetle beyne'l-ahâlî bunun içün güft ü gû cereyânına ve mûmâ-ileyh Mehmed Bey mezkûr arsa üzerine ebniyye inşâsına dahi başladığını ve bu hâlin şeref-i memerr cihetiyle umûma mazarratı ve Mehmed Bey'e menfa'ati olduğunu tahkīk ile sabâhleyin kalkar kalkmaz mühendisi bi'l-celb mahall-i mezkûru mu'âyene ile menfa'at-i husûsiyye içün menfa'at-i umûmîyye fedâ olunmaz deyip ölçdürür biçtirir Muhammed Bey'in yapmakta olduğu dîvârı yıktırarak istikāmet-i matlûbeyi hâsıl eder, bırakır gider.

Onun üzerine ahâlî-i memleket fevka'l-âde teşekkürler ederek ve başlarını açıp padişâha ve mutasarrıf-ı müşârün-ileyhe du'âlar eyleyerek işbu yeni açılan caddeye dahi (Cihângüldü) tesmiye eylerler.

Bunda asıl cây-i dikkat olan şey bir gûne haksızlık olmamak maksadıyla bu kadar vakittir birçok mühendisler gönderilerek mesâhâtıyla uğraşılan işbu harîk mahallinde

pergâr-ı efkârın asıl nokta-i müstakîmesine isâbet eden Mehmed Bey arsasının tîşe-i ameliyyâttan müstesnâ tutulması kazıyyesi olduğundan Arif Paşa hazretleri bu işi ol-sûretle yalnız tesviye ile bırakmayıp iğmâz ve müsâ'ade edenleri de suâl ile anlayarak elbette tevbih ü tekdîrsiz koymamıştır.

*

(Buca Karyesinden Tahrîrât)

İzmir'den Buca'ya doğru bir şose yolu küşâdına sarf-ı nakdîne-i himmet eden Meclis-i İdâre-i Vilâyet *(10. sayı 2. sayfa 3. sütun)* a'zâ-yı sâbıkasından Ispartalı Rif'atlü Hacı Agob Efendi tarîk-i mezkûrun istihsâl-i istikāmeti içün alınması lâzım gelen bir tepe mahallini dahi geçende mutasarrıfesinden bi'l-mübâya'a i'mâl-i tîşe-i himmetle bu def'a orasını da tesviye ederek yola istikāmet vermiş ve rençberlerin tarlalarına sühûletle âmed-şodleri içün tarîkin mahâll-i müte'addidesinde hayli köprüler dahi yaptırmış olduğundan tarik-i mezkûr el-hakk şâyân-ı temâşâ ve sıgār ve kibârın tahsînine sezâ bir sûrette inşâ edilmiştir.

Efendi-i mûmâ-ileyh şu tarîka şimdiye kadar üç yük guruşdan mütecâviz para sarf etmiş olduğu gibi el-yevm daha bazı yerlerinin fevka'l-âde tanzîm ü istikmâliyle iştigāl etmektedir.

Tarîk-ı mezkûru böyle bir tarz-ı müstahsende inşâ edişi doğrusu mülke büyük bir hidmet ve kendisinin elsine-i enâmda bekā-yı nâmını mûcib-i lâzımü't-teşekkür bir himmettir.

Cenâb-ı Hâdiyyü's-sebîl bu gibi ashâb-ı hayr ve hamiyyeti mülkümüzden eksik etmesin ve âsâr-ı müstahseneleri sâ'ir vatanperverâna misâl olsun (A) Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş ve's-selâm.

(Devir)

Biz bu yolun medhini işittik ve sûret-i mahsûsada olarak bi'z-zât gidip mu'âyene dahi eyledik.

Ispartalı-oğlu efendi sahîhan büyük fedakârlık etmiş pekçok himmet sarf edip vatan içinde ile'l-ebed hayr ile anılacak bir eser bırakmış ve sâhib-i mektûbun dediği gibi (A) Bâkî Buca'da bir hoş sadâ imiş mısra'ının mâ-sadakı olmuştur.

*

(Urla'dan Mektûb)

Hâce Bahşi Çelebi merhûmun Urla iskelesinde ihyâ-gerdesi olan hayrât ve müberrâtından cami'-i şerîf kurbunda bulunan çeşmeyi Tenekeoğlu Yorgaki'nin fuzûlen

hedm ile yirmi beş zirâ' öte tarafa inşâ eylediği gibi gûyâ esbak İzmir evkāf müdîri mütevakkî İbrahim Efendi'den alıp yedinde bulunduğunu beyân eylediği sened mûcibince cami'-i şerîf havlısına dahi mezbûr çeşmenin esâs-ı kadîmesiyle beraber edâ-yı *(10. sayı 3. sayfa 1. sütun)* tasarruf etmekte ve daha ağrebi cami'-i şerîf-i mezkûr havlısında dedelerimizden rivâyeten vücûdu sâbit olan kebîr çınar ağacını dahi temellük eyleyerek dîvâr derûnuna aldığı nazar-ı istiğrâbıyla görülmektedir.

Bu husûs hükûmetten istid'â edildi. Ve merkūmun şu müdâhale-i kampanası men' edilmek istenildi.

Lâkin olunan istid'ânın mühimsenilmediği görülmekle daha zîyâde müteessir olmakdayız. Hay gidi Müslümânlık hay gidi Müslümânlık şu mâddenin gazeteniz vâsıtasıyla i'lânı ricâ olunur.

(Devir)

Biz bu mâddeyi makaddemâ yazdık ol bâbda gelen bir mektûbu dahi derc ile icrâ-yı icâbını evkāf muhâsebeliğine havâle eylemişidik.

Şimdiye kadar işin me'mûl olunan müteessirâtını işitemeyip de böyle şikâyetlerin artması bize değil işitenlerin aklına bir bir durgunluk verecektir.

Zirâ hayrâta ve ba-husûs cami'-i şerîf hayrâtına mahsûs olduğu sâbit olan arsa ve vakfiyeyi merkūmun tasarruf ettiği eğer ki ma'lûm ise de şimdi de o arsada sâbit çınar ağacına dahi sâhib çıkarak duvâr içine alması ne kadar büyük bir hata ise ol-bâbda edilen şikâyet ve tezallümü işitmeyen hükûmetin iğmâzı dahi ondan kat ender-kat büyük bir hatadır. Ve sâhib-i mektûba hay gidi Müslümânlık hay dedirtmek salâhiyyetini dahi o hükûmet vermiştir demek oluyor ancak bu hükûmet nerenin hükûmetidir?

Eğer ki mahallî hükûmeti ise Urlalılar şimdiye kadar İzmir hükûmetine mürâca'atla maslahatı bu dereceye vardırmamalı idiler. Ya'ni herîfe cami'i- şerîf arsası üzerinde o binâları yapdırmamalı ve o çeşmeyi yıkdırmamalı o duvârı dahi kurdurmamalı idiler. Ama kendi kuvvetleriyle değil ha hükûmet kuvvetiyle nizâm-ı kānûn kuvvetiyle müdâhalesini men' etmek ve hem de o verdikleri istid'âya bakmayan kaymakamı mıdır, nâ'ibi midir, yoksa evkāf muhâsebecisi vekili midir? Her kim olur ise olsun onu dahi taht-ı mes'ûliyyete atıvermek lâzım gelirdi.

Ancak bu külfetleri ihtiyâr edecek kim? İzmir'e gelecek kim? Bu işi görmeğin lüzûmunu bilecek kadar Urla'da müdakkık kim?

(10. sayı 3. sayfa 2. sütun) Hele birisi hristiyan vatandaşlarımızın kilisasının havlısına gitsin de orada öyle hâne mağaza yapmak değil üç gün içün muvakkat bir çadır kuracak olsun bakalım bırakırlar mı? Derhâl git şuradan deyü cevâbı verirler. Gitmez ise hemân hükûmete mürâca'at edip çâresini görürler. Ve göreceklerdir. Görmeye dahi hakları vardır.

Ama bunları hukūkunu muhafazaya mecbûr eden şey nedir? Hıfz-ı hukūkun lüzûmunu kendilerine öğreten kimdir?

Onlar mekteblerini tanzîm ediyorlar ki devletimizin neşrettiği müsâvâttan lezzet alsınlar ve alıyorlar günden güne terakkī edip kesb-i servet eyliyorlar gece gündüz ellerinden ilm-i hukūk kitâpları millet gazeteleri düşmüyor onun içün devletimizin adâlet ve müsâvât müsâ'adelerinden hisse-mend-i mübâhât olup gidiyorlar.

*

(Bir Manisalı'nın Matba'amızda Bizimle Muhâveresi)

Manisalı- selâmün aleyküm

B- ve aleykümü's-selâm

M- efendi size bir şey söylemeye geldim vaktiniz var mı?

B- söyle bakalım nedir?

M- Hani (Devir) nâmıyla bir gazeteniz çıkıyor. Onda Kara Mızrak'ın kız bozmak mâddesi iftirâ olduğunu yazmışsınız ya.

B- of yine mi Kara Mızrak mâddesi halk bu mâddeyi (Devir) Gazetesi'nde okuya okuya artık bıktı, usandı. İşte iftirâ imiş yazıp yalandır dedik daha murâdınız nedir?

M- aman efendi öyle değil sana bir doğru söz söyleyeceğim ricâ ederim. Dikili'de gazetenize onu yazıyor.

B- nedir?

M- şu def' olan nâ'ib yok mu? Çok şükür Allah bizim beldemize onun şerrinden halâs etti. Onun içün ricâ ederim ona da harcı ne ise ben vereceğim.

B- biz öyle şeylerden harc almayız lâkin nâ'ib efendi pek güzel bir zâtdır. Size ne yaptı? Hâlâ cumartesi günü buraya geldi görüşdük herifin ağzı çelikli? Her ne yapdıysa cevâbını *(10. sayı 3. sayfa 3. sütun)* veriyor ve her söz üzerine cebinden bir de sened çıkarıp bu söz doğrudur. Eğer değil ise ben şer'en ve nizâmen yaptım mes'ûliyyet bu senedi verenler gider cevâbını veriyor.

M- işte benim de murâdım bu idi. Ya beldemizi birbirine düşürdü. Kendisi Kara Mızrak kızları bozdu diyenleri tahrîk etti diyorlar. Ancak memleketimizin kızlığını o kendisi bozdu da yıkıldı gitti.

B- bu ne demek?

M- bizim beldemizde şimdiye kadar hiçbir vakit dedikodu işitilmemiş idi. Bî-taraflıkta memleketimizin bikri müsellem iken Serveri Efendi memleketin o bekâretini alıp def' oldu. Murâdım bu kadardır. Allah'dan bulsun.

B- evet biz bu lakırdıları başkalarından dahi işitiyoruz ammâ me'mûl edemiyoruz. Zîrâ Serveri Efendi meliklere bile ders verebilir derecede âlim ve her şeyini yapabilmeye muktedir olduğundan ne söylense tebriye-i zimmetle ortada bir başka mes'ûl bırakabilir. Onun içün beyhûde yere uğraşmayınız.

M- ah efendi bilmezsin bilmez daha neler…var…neler…neler ammâ söylenmez. Her ne ise benim neme lâzım varayım gideyim Allah'a sımarladık.

B- olanlar nedir? onları da söyle de bârî öyle git.

M- vapur kalkacak gidiyorum.

B- uğurlar olsun.

(Dârü's-saltanat)

İbret Gazetesi'nin bakiyye-i müddet-i ta'tîliyesi afv olunduğuna ve İstanbul Deviri'nin dahi müddet-i cüz'iyyesi bittiğine mebnî karîben neşrolunacağını bundan evvel yazmış idik. Bunlardan İbret'in nüshalarını alamadık ise de çıkmaya başladığını ve mündericâtının efkâr-ı hürriyyet-perverâneye muvâfakatıyle beraber belâgatını tarafımıza sûret-i mahsûsada haber verdiler. Bizim borcumuz gā'ibâne bir tebrîktir. Onun içün İbret âleminde kalem oynadan o büyük zât her kim ise tebrîk ederiz. Ve devâmını dahi hazret-i Hakk'dan temenni eyleriz.

İstanbul Devir'ine gelince bunun nüshalarını henüz göremedik ve çıkmış olsa idi sâhibi Midhat Efendi bize mutlaka gönderirdi.

Ancak yine mûmâ-ileyhin matba'asından Bedir nâmıyla yeni *(10. sayı 4. sayfa 1. sütun)* neşrolunan bir gazetenin çend-nüshası irsâl olunmuş olduğundan aldık mütâla'a eyledik.

Bunun imzâsı (Sâhib-i İmtiyâzın Vekîli Mehmed Cevdet) Efendi olup kullandığı lisân dahi Midhat Efendi'nin kullandığı lisân-ı makbûl gibi açık ve serbest ve hürriyyet-perverdir matba'ası ve idâre-hânesi ber-vech-i muharrer Midhat Efendi'nin

Beyoğlu'nda büyük caddede Haçupoğlu'nun çarşısında 13 numaralı binâ olup cum'a ve pazar müstesnâ olmak üzere her gün çıkar.

Nüshaları bizim nüshamızın iki misli cild yapılmaya kābiliyyetli olmak üzere sekiz sahifedir.

Bunun seneliği 10 ve altı aylığı 5 ve üç aylığı 3 mecidiye olup taşralar içün posta ücerâtı dahi vardır. Tâlib olmak isteyenler doğruca idâresine ve yahût bize dahi mürâca'at edebilirler lâkin paralar peşîn olmak lâzım gelir.

Bu gazete ahvâl-i umûmiyyeden ya'ni havâdis-i politika, edebiyyât, fünûn, mâliyye ve umûr-ı ticâretten pek güzel mebâhisi şâmil ve zamanımızın müverrihlik vazîfesini hâmil bir gazete olduğından rağbet edenler pekçok şey istifâde eylerler.

Biz bu bâbda yine Midhat Efendi'yi tebrîk ederiz. Zîrâ bu gazetenin dahi mûmâ-ileyhin eser-i hâme-i hikmet-rakamı olduğu gibi şu devirde mûmâ-ileyh Osmanlı mü'elliflerinin en büyüklerindendir akdâmı vücûduyla beraber var olsun.

Var ol koca Midhad

(Bedir)'in Bir Bendi

Rejî Kaldırılacakmış

Rejî usûlünün bizim memleket içün yaramayacağı anlaşıldığından bunun kaldırılması ve Hükûmet-i seniyye ile reji idâresi arasında mün'akid olan mukāvelâtın feshi içün Hristaki? Efendi tarafından hazîne-i celîleye yüz elli bin lira tazmînât verileceği hakkında bir tevâtür çıkmışidi.

Bu hâl biraz güç teslîm olunur bir şeydir. Fakat yakınen haber aldığımıza göre Bâb-ı âlî rejinin feshi sûretini tasavvurla sahîhan ve hakīkaten meşgūl imiş. Fakat bunu ol sûretle kaldıracak imiş ki *(10. sayı 4. sayfa 2. sütun)* hazînenin senevî dört yüz bin lira îrâdı gayb olmayacağı ve bu îrâd yine tütün yüzünden istihsâl edileceği gibi halk dahi öteden beri me'mûl olduğu tütün (bedîhidir ki rejinin şimdi koyduğu fî'âta nisbetle ateş bahâsına olmayarak herkes) tadârük edebilecekmiş.

Bedir işbu havâdisi yazdıktan sonra serd etdiği bir mütâla'asında gāyet güzel idâre-i efkâr etmiştir. Ya'ni reji usûlünün lağvıyla o cihetten hâsıl olacak senevî dört yüz bin lira vâridât-ı hazîne zâyi' olmamak üzere nüfus-ı İstanbul'da tütün ahz ve i'tâ eyledikleri tahmîn kılınan bin dükkândan îcâb ve mevki' i'tibârıyla ve işlekliklerine ve cesâmetlerine göre derecât-ı mütehâlifede dükkân başına senevî dörder yüz lira bey'iye vergisi ve zimemî usûlunü tercîh eylemiştir.

*****

Sadr-ı sâbık Mahmud Nedim Paşa'nın yüz bin lira mâddesinden dolayı mahkûm olduğunu cumartesi çıkan Aydın Gazetesi yazmış ise de esbâb-ı mahkûmiyyetinden sarâhat vermemiş idi. Biz aldığımız evrâk-ı havâdiste Mahmud Nedim Paşa aleyhine mazbatası tanzîmiyle edilen hükmün kararını ber-vech-i âtî okuduk.

Bundan çend-mâh mukaddem akd edilen on milyon liralık istikrâzın fâ'iz ve komisyon ve kâffe-i masârifi yüzde on bir guruş otuz para olup bu masrafdan başka masraf ve komisyon ve sâ'ir nâmlar ile hiçbir para sarf olunmamak ol-bâbda te'âtî kılınan mukāvelât ahkâmı iktizâsından bulunmuş ve keyfiyyet ol-vechle evrâk-ı havâdise dahi dercle i'lân ettirilmiş olduğu hâlde mu'ahharen bundan tamâm yüz bin lirası işbu istikrâzın akdî husûsunda sebkat eden hidmet ve himmetine mükâfât Mösyö Dobina'ya atiyye-i seniyye nâmıyla i'tâ edildiği görülmüş ve hâlbuki böyle bir atiyye-i seniyyeden Bâb-ı âlî'nin ya'ni vükelâ-yı fihâm-ı Devlet-i aliyye'nin ma'lûmâtları olmadığı gibi ol-bâbda irâde-i seniyye dahi şeref-i müte'allik buyurulmamış olduğu gerek Sadr-ı sâbık devletli übbehetli Mahmud Nedim Paşa hazretleriyle cereyân eden muhâberât gerek Bâb-ı âlî'de akd edilen meclis-i mahsûs-ı vükelâca icrâ olunan tedkīkāt neticesinden müstebân olmuş bulunmakla böyle bilâ-irâde *(10. sayı 4. sayfa 3. sütun)* sarf edilen meblağın istirdâdıyla düyûn-ı müteferrikaya karşılık ittihâzı.

(Devir)

Acabâ tazmînât cihetince olunan hükmün celb edeceği nazar-ı takdîr-i umûmî hazîne-i devleti bu gibi bir masraf-ı kesîre bilâ-mûcib dûçâr edenlerin hükm-i kānûn-ı cezâya giriftâr olmamalarını görür ise müteessir olmaz mı?

(Vilâyât)

(Trabzon)

Pulad-hânede kadimden beri çarşı derûnunda bulunan zebh-hâne kasabaca fenâ bir hâlde ta'affünât vermekte olduğu cihetle bundan akdem cânib Bâb-ı âlî'den olunan istîzân üzerine masârif-ı inşâ'iyyesi mahallî ----- hâsılâtından tesvîye olunarak selh-hâne-i mezkûrun hâric-i kasabada ve kenar-ı bahrda inşâsıyla ta'affünât-ı muzırranın def' edildiği mahallinden alınan havâdistir.

(Devir)

Acabâ bizim İzmir'in Karataş'ta vâki kaç seneden beri kaldırılmasına çalışılan selh-hânesi dahi böyle bir tedbîr ile kaldırılıp halk ta'affünâtından ne vakit kurtarılacaktır?

(Diyarbekir)

Hâne ber-dûş-ı seyâhat olarak ahâlî-i meskûnenin öteden beri canlarını yakan aşâirden Diyarbekir Vilâyeti dâhilinde bulunan Alikan? Ve Rüşkiyan? Ve Bekiran? ve Pençbar? nâm kabâ'il-i vahşiyenin iskân olunduklarını mahallî gazetesi yazıyor.

(Prizren)

Gora nahiyyesinde kur'a mu'âyenesi icrâsıyla tefrîk edilen 472 neferin kur'aları ağustosun yirmi dokuzuncu perşembe günü keşide edildiğini Prizren Gazetesi yazmıştır.

(Doğrusu büyük muvaffakiyyet)

(Havâdis-i Hâriciye)

İmparatorlar mülâkatından dolayı hâsıl olan ittihâd hakkında yeni yeni aldığımız evrâk-ı havâdis geçen dokuzuncu numaralı nüshamızda münderic bendi mü'eyyid olduğundan ol-bâbda bi't-tekrâr îtâ-yı ma'lûmâta lüzûm görmedik.

*

Moskov çârı hazretlerinin Viyana'ya ve Acemler şâhı hazretlerinin Avrupa ve Mora'ya seyâhat edecekleri telgraf havadisindendir.

Mehmed Sâlim

Sayı: 11

Sene-i şemsiye	1288	Numara (11)	Sene-i kameriye 1289
Eylül	28	Perşembe	Şaban 7

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbice tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(11. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İhtâr)**

Devir'in bedeli peşîn olduğu levhasında muharrer şerâ'it iktizâsından idüğünden bedelât-ı mezkûrenin makbûzu hâvî irsâl olunacak senedât-ı memhûresi mûcibince müvezzi'mize tesviye ve îfâsını mukbillerimizden ricâ ederler.

(Bend-i Mahsûs)

Empersiyal Nâm Fransız Gazetesinden Tercüme

(Mâbad Numara 10)

Her devlet tekâlif-i mütesâviye ile mükellef ya'ni bir âmirin idâresiyle mukayyed olan nüfûs-ı kesîrenin cem'iyyetine müşâbihtir.

Ve ta'bir-i âharla bir familyâ gibidir. Öyle olduktan sonra a'zâsının husûl-i ma'mûriyyeti emrinde elzem olan bir sûretin ittihazıyla hâsıl olacak idâre-i haseneye bir muvâzene tahsîs olunmak kolaydır.

Zîrâ kendisinin muhtâc olduğu bir teklîfi icrâ yolunda elinden geldiği kadar sa'y eder ise ol-hâlde maksad-ı umûmiyyenin husûlüne fâ'ide bahşolur ve terakkī bu sûretle husûle gelir.

Ancak eğer ki her bir âdem kendi hevâsına kalır vezâif-i muktaziyesi hiç bir nizâm ile ta'yîn ve tahsîs olunmayıp da bir tarafdan her me'mûr selefinin icrââtını harâb

eyler ise ah ol-vakt terakki denilen şey yalnız kuvve-i zihniyede kalmış ve hey'et-i ictimâ'iye kendi kuyusunu kendi eliyle kazmış olur.

Ne yapalım çok vakitden beri tecrübe-i zâtiyyeye teslîm olunmuşuz. Mülkün hükûmet-i icrâiyesi ise nerededir? Hiç bir kimse bilmez.

Sadr-ı a'zam vükelâ ve me'mûrîn-ı sâ'irenin mahsûs *(11. sayı 1. sayfa 2. sütun)* bir kuvveti yoktur.

Liyâkat ma'lûmâtları yalnız me'mûr bulundukları birer hidmete açılıp kalmıştır. Hakîkaten bir zât-ı muktedire bazı vakit halk olan gayr-ı müsta'idd bir vezirin idâresini tahsîn etmek garîb bir şeydir.

Türkiye'de teşkilâtın en müsta'celi kuvvetin ber-vech-i hakkāniyet tanzîmi mâddesidir. Gelecek nüshamızda bu mes'ele-i mühimmeye dâ'ir izâhât-ı lâzımeyi icrâ edeceğiz.

(Devir)

Devir, Empersiyal'in sâha etmekte ve bir tarafdan da bu mes'ele üzerine va'd ettiği izâhâtı gözetmektedir. Onları da gördükten sonra kendisine â'id vazîfe dâ'iresinde serd ü beyân-ı efkâra hazırlanmıştır.

*****

İzmir'den Kırkağac'a öteden beri ticâret akçesi ve muharrerât-ı sâ'ire nakl etmekte bulunan emânetçi geçen pazartesi günü akşâm vapuruyla Manisa'ya giderek hükûmet-i mahalliyye tarafından daîma verildiği gibi ferdâsı salı günü nehâren yola çıkmak üzere yanına terfîk olunan iki nefer zabtiyyeyi her nasılsa iknâ' ederek serinlikle gitmek üzere ol akşâm sâ'at bir buçukta hareket eylemiş ve Manisa'dan takriben iki sâ'at ayrıldıklarında merkūmların önlerine eşkiyâ zuhûrıyla emânetci-i merkūmun nâkil olduğu takriben yetmiş bir bin guruş başlık akçeyi ahz ve gasb ve zabtiyyelerden birisini dahi tüfenk saçmasıyla cerh eyledikleri cihetle mahallince der-destleri içün tedâbîr-i mukteziye îfâ olunduğu misillü vâlî-i sâbık-ı vilâyet devletli Emin Paşa hazretleri *(11. sayı 1. sayfa 3. sütun)* dahi izzetli mektûbî efendi ile tâbur ağası rif'atlü İbrahim Ağa'yı lüzûmu mikdâr asâkir-i zabtiyye ile bi'l-istishâb merkūmların taharrî ve der-desti içün dünkü salı günü Manisa'ya azîmet buyurmuşlardır.

(Aydın)

(Devir)

Biz bu vukū'ât'ın zuhûrunu işittiğimizde kalkıp doğru Manisa'ya giderek hakîkat-i hâli mümkün mertebe anlamaya sarf-ı ikdâm eyledik, öğrendik.

Vâkı'an hükûmet emânetci denilen katırcıya ve zabtiyyelere yanlarında öyle akce ve ağır kıymetli eşyâ ve sâ'ire olduğu vakit gece yola çıkmayıp behemehâl gündüz gelenin gidenin gözü önünde azîmet ve avdet eylemeleri tenbîhâtını daîma tekrîr eder imiş. Bu vukū'ât ise katırcının ber-minvâl-i muharrer hükûmeti ısgā' etmeyip ve zabtiyyelerin birisi ben gece gitmem sabâh olsun da öyle yola çıkalım demiş iken refîki bulunan diğer zabtiyye âdem ne varmış haydi serin serin gideriz diyerek Katırcı Çalık ile beraber hazırlanırlar yola çıkarlar gece yola çıkmamak re'yinde bulunan diğer zabtiyye dahi çünkü muhâfaza me'mûru olduğundan ister istemez arkalarına katılır yola düşerler. Gediz Nehri'nin köprüsünü geçerek Pamukçu-oğlu ve Menzilci çiftliklerinin kâ'in oldukları mahallin beri tarafında vâki Arablar Damları nâm mahalle vardıklarında üzerlerine birkaç el silâh atılır. Zabtiyyelerin birisi alnından yaralanıp mukābele etmeksizin geri dönerler Katırcı Çalık dahi akçe hamulesi olan bâr-gîrleri bırakıp avdet eder. Eşhâs-ı merkūme paraları bâr-gîrler ile alır giderler.

Bunlar Manisa'ya avdetle zabtiyyeler doğruca mutasarrıf Arif Paşa hazretlerine gidip sâ'at beş buçukta haber verdiler Arif Paşa dahi mevcûd olan üç nefer zabtiyye zâbıtanını celb ile derhâl mevcûd *(11. sayı 2. sayfa 1. sütun)* vakı'an terbiye-i asliye-i vatanımız halkı içinde umûmî bir şey ise de cehâlet-i hâliye o terbiye-i asliyeyi tamâmıyla muhâfazaya kifâyet etmediğinden bu keyfiyyet ara sıra bu gibi birtakım zeybekler ve palikaryalara dahi cesâret göstertmektedir. Meselâ Kara Zeybek şurada zuhûr etmiş Katırcı Yani burada Deli Mustafa Aydın'da Lefter bilmem nerde Kürd Ali filân mahallde Manol filân yerde baş göstermiş gibi ahvâl-i nâ-marzîyeyi dahi işittirmektedir. Biz ise bunu mahv ve izâle edecek esbâbın istihzârını adem-i ittihâd denen şey şimdilik müşkilce görmekle müteessir olmaktayız.

İşte vatanımızın husûl-i saâdet ve servetini ve te'mîn-i asâyiş ü istirâhatını icâb eden şey memleketimizden cehâletin vücûdunu kaldırmaktır. Mekteblerimizi nüfûsumuzun derecât-ı ihtiyâciyesine göre teksîr eder de neşr-i ulûm eyler isek ol-hâlde bu makūle ahvâlin vukū'unu görmemekle müftehir oluruz.

Ahâlî-i vatanın hristiyan kısmı dahi fi'l-hakīka mekteblere muhtâç iseler de onlar bu noksanlarını bir dereceye kadar ikmâl etmişlerdir ve bir taraftan dahi ihdâs edip saâdet-i vataniyyeyi te'mîn eden ulûm ve elsineyi okumaktadırlar.

Bu vukū'âtın bir ciheti var ki o da akçesi gasb olunan tüccârdan bazılarının misâl ki bu paralar bulunmaz ise devlet tazmîn etmez mi demeleridir.

Acâyib bunlar bu paraları Kırkağac'a isâl etmek üzere devletin bir vâsıta-i müttehazesine teslîm edip de ellerine bir sened mi aldılar ki şimdi o senedi ibrâz ile tazmînât istiyorlar.

Velevki sened dahi almış olsunlar sigorta olunmayan nukûd ve eşyâ tazmînâtından muntazam posta idâreleri bile nizâmen mes'ûl değiller iken tüccârın keyfe mâ-yeşâ kendi kendilerinin emniyyet ettikleri bir mûsile verdik ve o mûsil aldım dediği bir akçeyi hazîne-i devletten tazmînen mutâlebe etmek salâhiyyetini o sözü söyleyenler acabâ nereden ve hangi kānûnun şerâ'it-i esâsiyesinden almıştırlar bilemeyiz.

Şu kadar var ki hükûmet çalışmalı arayıp taramalı işbu nukûd-ı mağsûbeyi zâhire çıkarmalıdır.

Ve böyle Kırkağaç, Akhisar, Çeşme gibi kaymakamlık hey'etinde idâre olunan büyük büyük kazâlara dahi muntazam birer posta teşkîliyle hukūkunu muhâfazaya mecbûr olduğu *(11. sayı 2. sayfa 2. sütun)* teb'a ve tüccâr-ı sâ'ireye teshîlât göstermek borcunu dahi îfâya borcludur.

*****

Geçen (10) uncu numaralı Devir'imizin vilâyât havâdisi sırasında Prizren vilâyeti dâhilinde Gora nâhiyesinin keşîde olunan kur'a-i şer'iyyesine dâ'ir olan fıkrayı yazdıktan sonra alt tarafına (doğrusu büyük muvaffakiyyet) ibâre-i takdîriyesini yazmış idik. Biz bu Gora nâhiyesini birdenbire ismini hâttırlayamadığımız Loma? nâhiyesi zannederek onun üzerine takdîr etmek istemiş isek de mezkûr Gora nâhiyesi ahâlîsi kadîmen mutî' olan Balkanî üzerinde vâki ma'lûmü'l-mikdâr kurâdan mürekkeb olduğundan tashih-i mes'eleye ibtidâr eyledik.

*****

Serveri büyük âdem imiş.

Niçün ya? Ayaklı kütüb-hâne Serveri! evkātlıkta yegâne Serveri! hâzır cevâb Serveri! hiyel ve desâyiste mâhir Serveri! İğfâl-i nâsa muktedir Serveri! müdâfa'aya kādir Serveri! Hâsılı etvâr-ı makbûle ve mezmûmenin hepsini hâmil Serveri!

(Ey Serveri ser olup bulduk fenâ)

(Nâmın âsâr-ı külle bâkī dâimen)

İşte isterseniz bir kerre dîvânını alın da okuyun. Herif her şeyden dem vurmuş. Her ilimden bahs açmış hükümetten, hey'etten, ticâretden, tarîkatdan tasavvuftan, cinayetten, kabahatten, ifsâddan, iğfalden, ıtma'dan, tasarruftan hâsılı kelâm iyiden

kötüden söyleyip saymadık bir şey bırakmamış. Ya hazeliyyât kısmına nasb-ı nazar edersek ne görürüz? Serveri öyle şeytân öyle müfsid öyle fassâl öyle mendebûr öyle müfterî öyle şâtim bir herîf ki ağzına girip çıkmadık sakız kalmamış hatta âsârı (belki bu sâ'atte bile vükelâ konaklarında kahve ocaklarında okunup dinleniyor).

Yahu öyle Serveri! Serveri! deyüp de geçivermemeli herîf ol-derece asrının fitnesi ve zamânının yegânesi imiş ki gitdiği yerleri birbirine katmak değil kayıkla Tuna'ya ve belki denizli mahallere bile girse derhâl uyuyan deryâlar uyanup hâsıl edecekleri emvâc öyle bir şiddetle kabarır ki üzerinden bin asır geçse denizler bin yıl yatıp uyusa onun girdiği mahallerin dalgaları âlem-i ummânın sâhil nâ-bûdüne kadar yuvarlanıp gider.

(11. sayı 2. sayfa 3. sütun) İşte Serveri'nin havâss-ı adîdesi bunlardan ibârettir. Ya'ni kemâlâtı da fesâdâtı da cami'dir.

Aman cenâb-ı Hakk bizi esirgemiş ki bizi ondan ırak etmiş. Allah taksîrâtını afv etsün.

*****

Manisa nâ'ibi sâbık Serveri Efendi geçen cumartesi günü Der-sa'âdet'e gitmiştir.

*****

Söyleniyormuş ki Manisa'nın temyîz mümeyyizleri ber-kā'ideten tebeddül etmiş. Bunlar muhtâc-ı tebdîl imişler. Biz ümîd ederiz ki yeni mümeyyizler sû'-i idâreleri söylenmekte olduğu işitilen eslâfı misillü ağrâz-ı nefsâniyyeye mütâba'at edecek takımdan olmayan zâtlardan intihâb edilecektir.

Bu intihâbı ahâlî düşünsün garaz-kâr bildikleri herifleri cihât-ı hukūkiyyelerinin muhâfazasına intihâb etsinler.

*****

Empersiyal Gazetesi mukaddemce bir Ermeni katoliğinin milletdâşları tarafından katlolunduğundan bahsetmiş olduğundan bahsle şehr-i eylül-i efrencînin yirmi beşinci târîhiyle çıkan nüshasında yine şöyle bir bahs daha yazmıştır.

İşitiyoruz ki bir Ermeni katoliğinin diğer Ermeniler tarafından katlolunması hakkında der-dest olan tahkīkātdan katl vukū'-bulan ancak mest olduktan sonra kendi cânına kasdetmiş olduğu sübût bulacakmış.

Meyyitler sırtlarına (v)urulan hamûlelerin kaldırabilecekleri gibi diğer taraftan zâbıta na'şını mu'âyene ettirmediği cihetle hâliyle tabîatıyla terk-i câme-i hayât eylediğini işitirsek kat'â ta'accüb etmeyeceğiz.

(Devir)

Biz Empersiyal'in bu fıkrayı ol şekilde yazmasını hükûmetin adem-i takayyüd ve mübâlâtına hükmettiğinden başka bir ma'nâ vermeyiz.

Lâkin tahkīkāt dâ'iresinde bulunan bir mâdde hakkında lâhık olacak hükm neticesi meydana konup o hükmün sûret ve kararını merâk edenler görmedikçe şübhe üzerine onun aleyhinde söz söyleyip mecrûh olmak o sözü söyleyenler içün ilm-i mantık kavâ'idince ondan daha müteessir bir cerîhadır diyebiliriz.

(11. sayı 3. sayfa 1. sütun) Süvârileri yanlarına katarak lâzım gelen üç cihete taharrî kolları çıkarır ve Menemen ve kasaba kaymakamlıklarına telgraf vâsıtasıyla vukū'âtı bi'l-beyân işbu kazalar dâhillerinde eşkiyâya memerr olan mahallerin serî'an muhâfazaya alınması tenbîhâtını dahi îfâ ederek ihtiyâten diğer birtakım kol dahi tahzîr eyleyerek îcâb-ı hâle bakmak ve vilâyet-i celîleye dahi ma'lûmât vermek üzere i'zâm eyledikleri kollardan haber vürûdunu intizâr eder.

Müşârün-ileyh hazretleri dahi burada vukū'-ı hâlî anlayarak mutasarrıf Arif Paşa hazretleriyle ba'de'l-muhâbere salı günü (Aydın) Gazetesi'nin beyânı vechle vesâil-i taharriyâtı bir kat daha kuvvetlendirecek bir sûrette Manisa'ya bi'l-azîme mutasarrıf-ı müşârün-ileyh ile birleşerek mevcûd-ı ma'iyyeti olan asâkir-i zabtiyyeyi dahi tabur ağası mûmâ-ileyh İbrahim Ağa ile beraber mahâll-i lâzımeye sevk edip teşdîd-i taharriyâta ibtidâr etmişlerdir. Sonradan tahkīk ettik ki Mutasarrıf Arif Paşa leylen çıkardığı üç koldan Bölük Ağası Sarı Mehmed Ağa takımı işbu gāsıbların izini alarak Menemen'e kadar azîmetle üç zeybeği tutup Manisa'ya götürmüştür. Ancak biz pek de işbu tutulan üç âdemin gāsıblar olduğuna hükm eyleyemez isek de kendilerinin ferdâsı sabâh şimendüferine râkiben hiçbir işleri olmadığı hâlde Menemen'e geldikleri hakkında verilen haberlere bakılır ise pek de zî-medhal değildirler de diyemez orası tahkīkātın tebeyyün ettireceği şeydir.

Biz şübhemizi Katırcı Çalık ile onunn re'yine teba'iyyetle leylen yola çıkmaya kāil olan zabtiyyeden dahi ayırmayız. Ancak yaralanan zabtiyye hangisidir? Öğrendik ki yaralanan zabtiyyenin yarası dahi ber-vech-i muharrer yalnız bir saçma danesinin cebhesini çizip geçmesinden ibâret imiş. Bu yara acabâ saçma sıyrısı mıdır? yoksa başka bir âletle çizilmiş bir şey midir? İşin bu ciheti dahi bi'l-mu'âyene anlaşılmak muktezidir.

Gelelim Katırcı Çalık'a bu katırcı şu vukū'âtdan sonra dönmüş Manisa'ya gelmiş Çakıroğlu Yorgaki Efendi'nin hânına girmiş orada soyulduğunu söylemiş. Ancak îcâbı üzere hükûmete gidip bi'z-zât ikāme-i da'va eylememiş ve sabâhleyin kalkarak çıkıp

yine Kırkağaç'a gitmiş. Katırcı Çalık demiş ki (Arablar Dâmından geçerken üzerimize silâh atıldığında zabtiyyeler firâr etti. Ben de korktum. Para yüklü olan bâr-gîrleri üzerinde bulunduğum hayvan ile beraber çevirip ileri sürdüğümde hazîne hayvanın üzerinden devrildi. Artık durmadım kaçtım. Nâkil olduğum paraları eşkiyâ alıp gitti.

(11. sayı 3. sayfa 2. sütun) Peki nâkil olduğu paraları eşkiyâ alıp gitdi. Kendisinin vazîfesi dahi para getirmek idi.

Sonra Manisa'ya dönüp ol gece orada kalıp da ferdâsı yine çıkıp hükûmete haber vermeksizin Kırkağaç'a ne içün gitti? Ve ne götürdü?

Buna tüccâr tarafından bir rivâyette iki bin ve bir rivâyette üç bin beş yüz lira kadar akçe verilmiş imiş ve altun olarak tarafına teslîm olunan parayı dâimen nezdinde ya'ni kendi hayvanının terkî heybesinde taşır iken nâkil olduğum paraları gasb ettiler sözünü neden söyledi?

Bu hâller ve hareketler şübheyi dâ'î şeyler olduğundan evve-emirde bu vukū'âtın bir sanî'alı hırsızlık olup olmadığını dahi anlamak üzere Katırcı Çalık'ın dahi bi'l-celb istintâkı muktezidir.

Bu şübheler gibi biz bunda şu sûretle dahi sübhelenmekteyiz. Zirâ eşkiyâlık yolunda gezenler tüfenklerini saçma ile doldurmayacakları cihetle bu fi'il-i gasbın şâyed ki memleket içinden iz güden birkaç şahsın ittifâkı semere-i muzırrası dahi hâtıra gelir.

Şimdi ise müşârün-ileyhâ Emin ve Arif paşalar orada mümkün olan taharriyâtı îfâ etmekte olduklarından elbette kâriben bu ukde-i müşkilenin ucunu ele alarak sûret-i cereyânını çorap söker gibi bi'l-suhûletle çözüp meydana koyacaklardır.

(Zâyi'ât)

Yirmi Frank metelik lira-yı Osmanî

Aded	guruş	aded
00	00000	100 Asinoyani Yanako? Bâzergân
50	10400	150 Kurban bâzergân
00	00000	122 Pirzigidi? Bâzergân
00	00000	300 Mi'mâr oğlu Bâzergân
80	00000	000 Mi'mâr oğlu Yorgi Bâzergân
78	03000	000 Yorgi Mavrudi Bâzergân
00	13000	000 Ağazaryan Bâzergân
00	05000	090 Agob Zakyan Bâzergân

208 31400 762

Bu masûbatı böyle tahkīk ettik. Ancak birtakım tüccârın dahi teslîmâtı var imiş. Lâkin rivâyât muhtelifdir. Mikdâr-ı hakīkisi sonra anlaşılır. *(11. sayı 3. sayfa 3. sütun)* Gelelim etrafta böyle eşkiyâ gezinip aralık aralık bu gibi vukū'ât zuhûrunun esbâb-ı hayret-fersâsına.

Vâkı'an eşkiyânın vücûdundan hiçbir mülk ve memleketin bir vakitte bi'l-külliye mutahhar olduğu yok ise de İtalya ve memâlik-i Yunânîye'ye nisbetle Türkiye'nin bu makūle vukū'âtı cüz'-i lâ yetecezzâ kabîlinden olduğunu herkes teslîm eder.

Ancak memâlik-i Osmânîye vilâyât-ı sâ'iresinin bu makūle vukū'âtını Aydın vilâyetiyle muvâzene edecek olsak şurada vukū'-bulan vukū'ât dahi gözümüze vilâyât-ı sâ'ireye nisbet kabûl idemez derecede çok görünüyor. Bu vukū'ât-ı müteessife neden oluyor?

Bunun esbâb-ı mûcibesini taharrî etdiğimiz hâlde bunda üç sebeb buluruz ki bu esbâbın birisi hükûmetin noksânı ve diğeri vilâyet sevâhilinin cezayir-i ma'lûme ile münâsebet-i civâriyesi ve üçüncüsü dahi ahâlîmizin cehâleti mâddeleridir.

Bi'l-farz biz hükûmeti kusurlu görüyoruz. Evet, hükûmet menfa'at taharrî ederken bir mazarrat buldu ki işte o mazarrat dahi yolsuz ve gāyet münâsebetsiz olarak mukaddemâ icrâ ettiği tenkîhâtta istirâhat ve emniyyet-i umûmiyyenin müstahfızı bulunan efrâd-ı zabtiyyeye dahi dokandı.

Fi'l-hakīka sonradan emr verildi. Lâkin ne çâre ki şîrâze-i inzibâtisi târ u mâr olup bu yüzden birçok vukū'ât-ı gasbiye vesâ'ire görüldükten sonra asâkir-i mûmâ-ileyhimin ikmâl nevâkısına mesâğ gösterilip me'mûrunu yeni bir teşkîlât telâşesi istilâ ederek henüz arkasını alamadıklarından bu vukū'ât yine hükûmetin ta'rîze hedef olan o hatasının bakiyye-i muzırrasıdır demek câizdir.

İkinci sebebe gelince çünkü mülkümüzden firâr eden birtakım cânîler ile memâlik-i Yunânîye'de eşkiyâlık ve esbâb-ı mûcibe-i sâ'ireden dolayı (bi'l-farz ma'hûd Karidis gibi) hükûmet-i Yunanîye'nin tazyîkiyle orada duramayan eşhâs-ı muzırraya meferr olduğundan bunların ara sıra birkaçı bir yere gelerek kayık ve çırnıklar ile vilâyetin sevâhiline çıkarak fırsat düşürdükçe yolcu vesâreyi tutup soymakta ve efkâr-ı vâhîyelerinin gördüğü icâb üzerine katl-i nüfûsa dahi kıyâm etmektedirler.

Her ne ise bu sebebler düşünülüp önü alınır. Vuku'ât unutulur. Üçüncü sebeb ki ahâlîmizin cehaletidir. *(11. sayı 4. sayfa 1. sütun)* Ancak mu'âyenesi kimin ma'rifetiyle icrâ olunduğunu bildiğimiz bir meyyit-i müteessirin fakat mu'âyene olunmadığına dâ'ir

olan sözü kat‘â kabûl etmeyip allâm-ı te’sîriyesinin dahi neden ibâret olduğunu anlayıp lâzım gelen mu’âmelenin icrâsı onun hakkında raport i‘tâ eyleyen tabîb ile işin â’id olduğu meclisin re’yine ta’lîk ederiz.

Fakat Empersiyal zımnen demiş ki (meyyitler sırtlarına (v)urulan hamûleleri kaldırabilirler.) Bu söz bizcede cây-ı tasdiktir. Lâkin onun alt tarafında (hâliyle ve tabîatıyla terk-i cây eylediğini işitir isek kat‘â ta’accüb etmeyeceğiz) akvâlinden murâd eğer ki muhâkeme-i hükûmetin vukū‘ât-ı hakīkiyyeyi tagyîrle aksine hükm vermekte olduklarını îmâ etmek ise biz burasını teslîmde mütereddidiz.

*****

Bugün sabâh vapuruyla Emin Paşa hazretleri Manisa’dan avdet etmişlerdir. Bu vapurun getirdiği haber beş altı kişiler tutulup kemâl-i germî ile istintâk olunmaktadırlar. Birisinin üzerinden dahi otuz aded lira zuhûr etmiş imiş.

(Dârü’s-saltanat)

Küşâdı musammem olan Viyana sergisine gönderilmesi mukarrer olan masnû’ât ve mensûcât ve mahsûlât-ı Osmanîye’yi ekser vilâyetler göndermiş olduğundan bunların dâ’ire-i mahsûsesinde sandıklara yerleştirilmekte olduğunu gazeteler yazıyor.

Devir

Bizim bu havâli eşyâsı dahi komisyon-ı mahsûsunda hazırlanmakta olduğundan yakında gönderilecektir zannederiz.

(Vilâyât)

(Bosna)

Sâye-i muvaffakiyyet-vâye hazret-i padişâhîde seksen yedi senesine mahsûben Saray sancağında vâki Çayniçe? kazâsı kur’a-ı şer’iyyesi dahi kemâl-i yüsr ve suhûlet ve hüsn-i sûretle keşîde kılındığı ve ismine kur’a isâbet eden otuz dört neferden mâ-adâ bir nefer dahi gönüllü olarak dâhil silk-i celîl-i feyz-delil askerî olduğı bu kerre kazâ-i mezbûr kaymakamlığından bâ-tahrîrât inhâ olunmuş ve kur’a-ı mezkûrenin bu vechle icrâsı bâ’is-i teşekkür ve menûniyyet ve nefer-i merkūmun gönüllü yazılması askerliğe olan şevk *(11. sayı 4. sayfa 2. sütun)* ve hâhişi semeresi olarak şâyân-ı takdîr ve mahmedet bulunmuş olduğunun beyânına ibtidâr kılındı. Bosna .

(Bağdat)

Bağdat Vâlîsi Rauf Paşa hazretleri vilâyet-i mezkûre dâhilinde bulunan Hindiye? nâm mevki’e azîmet etmiş mevki’-i mezkûr asâkir ikāmesi muhtâc noktalardan olup orada ise kışla olmadığından asâkir-i vâfiyyeye kâfî sûrette bir kışlanın yapılmasına ve

bu kışlanın ittisâline dahi bir bâb rüşdiyye mektebinin inşâsıyla masrafının taraflarından i‘tâsını Hindiye? ahâlîsi istid’â eylediklerinden bu istid’âlarını dahi kabûl ile inşâsına karar vermişlerdir.

Devir

Bu Hindiye? ahâlîsi bir iki sene olanadeğin hâl-i bedeviyyette oldukları hâlde şimdi memleketlerinde mekteb-i rüşdiyye inşâ ettirmeyi kendilerinin arzû göstermeleri ve masrafını dahi kendi bedenlerinden vermeleri bizim Aydın vilâyetinin bi’l-farz Menemen gibi rüşdiyyesi olmayan kasabaları ahâlîsine bakalım bir gayretçik verecek mi?

(Mevâdd-ı Hâriciye)

Sadr-ı İran Hüseyin Hân hazretleri İran ülkesince usûl-i idâre-i atîkanın bi’l-külliyye lağvıyla sâ’ir memalik-i mütemeddine gibi dâ’ire-i tanzîmiyyeye idhâli emrinde pekçok himmetler sarf etmiş dûçâr olduğu müşkilâttan dolayı me’mûriyyetini terke kadar mecbûr olmuş ise de memâlik-i İraniyece ıslâhât-ı cedîdenin be-heme-hâl icrâsı şâh hazretlerinin gāyet-i mültezimi olan bir mâdde olduğundan sadr-ı müşârün-ileyhin vukū‘-bulan istîfâsını kabûl etmediği evrâk-ı havâdis kırâ’et edenlerce ma’lûmdur.

Sadr-ı müşârün-ileyhin ikdâm ü gayreti ve şehâmetlü şâh hazretlerinin ısrâr ve ulüvv-i himmeti idâre-i cedide aleyhinde bulunanların muterizât-ı vakı‘alarını hükümsüz bırakarak memâlik-i vasî’a-i İraniye’nin dâ’ire-i tanzîmiye ve ıslâhiyyeye idhâli esbâbına şedîden teşebbüs kılınmış ve karârlaştırılan mevâddın mevki’-i icrâya konulmasına irâde-i şâhînin istihsâli içün sadr-ı müşârün-ileyh vükelâdan iki zât ile nizâmü’l-mülki müstashiben bi’z-zât şâh hazretlerinin nezdine gitmiş olduğu Tahran’dan yazılıyor.

(Zevra)

(11. sayı 4. sayfa 3. sütun) **(Ticâret)**

Fî 27 Eylül sene 1288

Afyon

Yerlî mâlı olarak iki yüz beş guruş fi’ât ile yalnız altı sepet mikdârı satılmıştır.

Pamuk

Liverpol’da Yeni Avustralya nâm mahallin mâlı on dinârı tecâvüz ederek be-her gün on beş bin balya mikdârı satılmaktadır. Kezâlik bu radde dahi terakkī-i fi’ât etmiştir. Şöyle ki yeni makine mâlı 488’den 495 guruşa kadar satılmıştır.

Kök Boya

Demirci mâlı 305 ve Bakır mâlı 315'ten 320 guruşa kadar 1200 balya mikdârı satılmıştır.

Yapağı

Be-her kıyyesi 20'den 20 buçuk paraya olmak üzere birtakım mukāvele-nâmeler tanzîm kılınmıştır.

Susam

Be-her kıyyesi yüz on paraya olmak üzere cüz'i mikdâr satılmıştır.

Gaz Yağı

Be-her sandığı beş aded sîm mecidiyeye kadar terakkī-i fi'ât etmiştir.

İncir

Ednâsı doksan beşten yüz otuza evsatı kırktan yüz seksen ve en â'lâsı dahi iki yüzden iki yüz elli guruş fi'âttadır. Mahsûl vaktinden bu ana değin 43000 yük incir gelmiştir.

Kuru Üzüm

Sultaniye mâlı dört guruş otuz paradan altı buçuk guruş ve razaki dörtten beş guruş fi'ât ile satılmaktadır. Mahsûl vaktinden bu ana değin sultaniye mâlı 120000 razaki 40000 kantâr mikdârı gelmiştir.

Mehmed Sâlim

Sayı: 12

Sene-i şemsiye	1288	Numara (12)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i evvel	2	Pazartesi	Şaban	11

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbice tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(12. sayı 1. sayfa 1. sütun) Ser-askerlik mesned-i celîli Esad Paşa hazretlerinin uhdelerine tevcîh buyurulmuştur.

Demek oluyor ki İstanbul'da tebeddülât-ı müteselsile vukū' bulmuştur.

*

Bosna vilâyeti vâlîliğinin Zabtiyye Müşîri Mustafa Paşa hazretlerine tevcîh olunduğuna dâ'ir Empersiyal Gazetesi'nde bir telgraf görülmüştür.

Bend-i Mahsûs

(Devir) Hükûmet-i seniyyenin icrâât ve ıslâhâtında bahsettiği vakit başlanılan şeyler başlandı ve yapılan şeyler yapıldı, bitti ve kuvveye alınan şeyleri dahi kuvveye alındığından bahsetmek vazîfesiyle mükellef olduğundan onun hilâfı bir mesleğe hiçbir vakitte sevk-i efkâr etmeyip vazîfesinde sebât edeceğini beyân etmiş idi.

İşte o cümleden olmak üzere Emin Paşa hazretlerinin yirmi iki gün zarfında mevki-i tezekküre koydukları mevâdd-ı ıslâhiyyenin hepsinden bahs etmeyerek bunlardan en evvel teşebbüsât-ı icrâiyesine karâr verdikleri meselâ ıslâh-hânenin ihyâsı ve belediyye tanzîmâtı gibi şeyleri yazıp diğerlerini dahi ileriye bırakmış idi.

Lâkin müşârün-ileyh hazretleri azl olmuş ve bu yüzden umûmun kalbine bir hicrân elemi bırakmak üzere bulunmış olduklarından kendilerinin şu müddet-i kalîle zarfında icrâsına mübâderet ve belki sarf-ı nakdîne-i gayret eyledikleri umûm tarafından

tasdîk olunan mevâdd-ı ıslâhiyyeyi sahîfemize geçirmez isek ol-hâlde haklarını ketm etmek gibi bir büyük haksızlığı irtikâb etmiş olacağımızdan mevâdd-ı mezkûrenin ber-vech-i zîr îzâhına mecbûr olduk.

Müşârün-ileyh hazretlerinin şu me'mûriyyetlerinde meşhûd olan mesâ'îsinin birisi ibtidâ sinîn-i vafîreden beri tanzîm olunamayan belediyye idâresinin husûl-i intizâmıyla umûmun sıhhatine medâr-ı azîm olan tahâret ve nezâfet vesâ'ir tanzîmât-ı lâzıme-i memleketi icâb eden esbâbın istihzârına imâle-i çeşm-i *(12. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ehemmiyet ederek bunun makām-ı vekâlet-i mutlakadan emr-i resmîsini dahi istihsâl eyleyerek lâzım gelen yerli ve ecnebi a'zânın ba'dehû intihâbı zımnında evvel-emrde şimdiye kadar hazîne-i celîleden belediyyeye terk olunan rüsûmât-ı ma'lûmeden hâsıl olan takriben üç bin kese kadar akçenin ne kadarı nerelere sarf olunup ne mikdârı el-yevm mevcûd olduğunu mübeyyin muvâzeneli bir hesâb defterini tanzîm ettirip tedkīkāt-ı icâbiyesini icrâ eylemeye başlamışlar idi.

Bu irâde ise mülgā olan silâh-hâne muhâsebâtınca tedkīkāt-ı icâbiyeyi icrâ ederek bundan akdem dahi beyân ettiğimiz vechile bunun da küşâdına karar vermiş ve emr-i teşkîline mübâdereti kuvve-i karîbeye getirmişler idi. Derece-i sâniyede olan icrââtları üç dört seneden beri tahsîl olunamayup ashâbı üzerlerinde terâküm ettirilen emlâk ve temettü' vergisinin teshîl-i tahsîlâtıyla tedkīk-i muhâsebâtı kazıyyeleridir ki bu keyfiyyet hem mülk sâhiblerinin bir bâr-ı girân altından kurtarılmasını ve hem de hukūk-ı hazînenin bir an akdem yerli yerinden alınmasından aklâm ve devâir-i mahalliyenin bu yüzden dolayı dûçâr-ı teşvîş olan muamelatının temyîzini mûcib bir keyfiyyet-i vâcibü'ş-şükrâniyet idi.

Memleketin ber-minvâl-i muharrer hükûmetten birkaç seneden beri muntazır-ı icrâ olduğu işbu mâddelerden başka kaldırılması taht-ı ehemmiyetde olduğu hâlde bunca şikâyat ve tezallümât üzerine te'sîrâtı görülemeyüp hâliyle terk olunan Karataş'ta kâ'in selh-hânenin dahi oradan kaldırılıp başka münâsıb ve mazarratsız bir mahalle nakli mâddesini kararlaştırmakla memlekete ayrıca bir büyük bir iyilik bırakmışlardır.

Mektebler tanzîmâtına gelince bu mâdde dahi akdem-i tasmîmât-ı hayriyelerinden olarak bunun içün ber-tafsîl bahs açmaya lüzûm görmeyiz. Şu kadar ki kendilerinin *(12. sayı 1. sayfa 3. sütun)* tasavvuru mevki'-i icrâya koydukları ve koyamayacakları mevâdd-ı ıslâhiyye hakkında vekîl-i mutlak hazretlerine birçok tasavvurâtı şâmil bir lâyiha takdîm ettikleri dahi mervî olduğuna nazaran müşârün-ileyh hazretlerinin şu vilâyette bir uzunca eyyâm kalmaları mukadder olaydı efkâr-ı

hayriyyelerinin icrââtda fi'liyyesinden pek güzel neticeler ve hayırlı eserler görmekle tenvir-i uyûn-ı mübâhât etmemez lâzım gelir idi.

Binâ'en-aleyh işbu mufârakatları gerçekten bir büyük te'essürü bâdî olmuştur. Heman cenâb-ı Hakk bedreka-i tevfîkātı herbir işlerinde önlerinden ayırmasın. Amîn.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Saruhan mutasarrıfı esbakı olup uhdelerine Kudüs-i şerîf mutasarrıflığı tevcîh buyurulmuş olan Nazif Paşa hazretleri evvelki cumartesi günü gelen İskenderiye, Avusturya, Bosna posta vapuruyla İzmir'e vâsıl olup dünkü pazar günü hareket eylemişlerdir.

Müşârün-ileyh hazretlerinin Saruhan'a müddet-i me'mûriyyetlerinde ibrâz-ı âsar-ı memdûha rü'yet ü istikāmet ibrâz eylemelerinden nâşî[210] fakat nâ'ib-i sâbık Serveri Efendi'yi kendi tarafına çekti. Birkaç garaz-kârdan mâ-adâ umûm-ı ahâlînin hiss-i teveccühünü celb etmiş olduklarından İzmir'den vukū'-bulan işbu mürûrlarını işiten Manisalıların pek çoğu sûret-i mahsûsada ve arzû-yı sahîhî ile gelerek mülâkātla memleketlerinden vukū'-bulan gaybûbetlerinden dolayı alenen kendilerine beyân-ı te'sîrât-ı kalbiyye etmişlerdir.

*

Berâ-yı ziyâret Kudüs-i şerîf'e müteveccihen geçen gün Der-sa'âdet'e gelmiş olan Moskov çârı hazretlerinin küçük karındâşı Grandük Nikolai hazretleri evvelki cumartesi günü râkib olduğu Vladimir nâm Rusya posta vapuruyla İzmir'e muvâsalatla sâ'at *(12. sayı 2. sayfa 1. sütun)* alafranga beş buçuk raddelerinde İngiliz iskelesine çıkarak halı mübâya'ası içün Frenk mahallesinde Kilimci Hacı Ali Efendi'nin mağazasına gidip Uşâk ve Gördes ve mahall-i sâ'ire mamûlâtından bulunan halıları bi'r-re'y birkaçına müşteri olmuş ve oradan kalkıp bedestân derûnunda mürûr ile Bid Pâzârı'ndan geçerler iken orada dahi bir Trablus kuşağına tâleb çıkarak sâhibiyle pâzârlık ettikten sonra avdetle Kapudân Pavli Gazinosu'nda bir mikdâr tenezzüh edip ba'dehû vapura avdet ve dünkü pazar günü sâ'at dörtte tahrîk-i cerh mufârakat eylemiştir.

*

(Varaka)

Birkaç mâhdan beri misâfir olduğum hânda tahta kurusunun iz'âcından geceleri sabâhlara kadar gözlerime uyku harâm olmakta olduğundan öfkeyi gazetelerden

[210]Kelimede baskı hatası bulunmakta olup, fazladan "ت" harfi konulmuştur.

alıyorum. Okuduğum gazetelerin içinde Aydın Gazetesi de bulunmakla onun bundan bir mâh mukaddem çıkan nüshalarından birinde rüşdiyye mektebinin muhtâc-ı ıslâh olduğu ve bunun husûl-i terakkīsi zımnında lâzım gelen tedâbîrin ittihâzı der-dest bulunduğu hakkında bir bend görülerek mektebin ıslâh ve tanzîm cihetince olan ihtiyacâtının ne derecelerde olduğu cezm olunmuş ve acabâ bu yoldaki teşebbüs ne tarflardan tervîc olunacak da beyân edilen ihtiyâcât ne vechle ber-taraf edilecektir intizârına düşülmüş idi. Sonra buna dâ'ir bir söz işitilemediğinden o güzelim gül gibi tasavvûrâtın dahi (zîb-i külahkûşe-i i'tibâr) edilmediği anlaşılarak te'essürümü mûcib olduğundan memleket büyüklerinden bazılarına cüst-cû-yı esbâb-ı terakkī-i ma'ârif yolunda olan gayretsizliklerinden şikâyet eyledim. Ne çâre bizde ittifâk yok ki cümlemiz bir yere toplanıp da memleketin bu gibi ihtiyâcâtını bâde'l-müzâkere hükûmetle ikmâle çalışalım) deyü bârid-i i'tizâr ettiler ki ta'accüb eyledim. Çünkü bunlar bir familyâdan gibi oldukları halde (ittifâk yok ki) sözünü neden tefevvüh etmelidir ve teşebbüsât-ı hayriyyede niçün ittifâk etmemelidir? Buna kim olsa hayrette kalır. Zîrâ İzmir'in büyükleri efkâr ve dirâyetçe Menemen vücûhu gibi değildir. A elbette menâfi'-i milliyye ve ihtiyâcât-ı vataniyeye sâ'ir mahallerin ahâlîsinden ziyâde akılları ereceği sübhesizdir. Bu cihetle bendeniz derim ki mademki menâfi'-i milliyye ve ihtiyâcât-ı vataniyesini sâ'irlerinden iyi tanırlar artık olmadığı beyân olunan ittifâkı edivermeli ve bir yere toplanıp da ihtiyâcâtın vesâil-i indifâ'iyyesini aramalı fakat bi-şart-ı ân ki *(12. sayı 2. sayfa 2. sütun)* müttefikîn bir yere ictimâ' edince (bizim mahdûmun filân yere şu bizim dâmâdın şuraya şu bizim enîştenin şu me'mûriyyete ta'yînini bir ağızdan vâlî paşadan yahût filân zâttan ricâ edelim.) gibi nef'inden ancak etrâf-ı ekâribin müstefîd olabileceği mevâdd müzâkere olunmayıp umûm hakkında hayr zann olunan mevâdd tezekkür ve hükûmete ihtâr olunmalı ve ihtâr edilen şeyin arkası bırakılmayıp tutulan şey nihâyetine değin kovup gitmeli ki müttefikînin ictimâ'ından memleket ve ahâlî hakkında intizâr edilecek netâic-i hayriyye husûl bulsun. Beyâna hâcet yoktur ki ittifâk büyük şeydir fakat ittifâkın hâsıl ettiği kuvveti şahs-ı vâhidin menfa'atında itlâf etmeyip menâfi'-i umûmiyye uğrunda sarf etmelidir. Siz bu mektûbumu şimdilik bu kadarca derc eder iseniz ileride mecbûriyyet görecek olur isem bu gibi şeylerin âcizâne ve daha îzahlıca ihtâr ederim.

Devir

Sâhib-i varakanın fikrinde birtakım maksad var ise de o maksadın ne olduğu şimdilik mektûm tutarak ileride meydâna koyacağını reviş-i ifâdesinden anlıyoruz.

Her ne ise orası kendisinin bileceği bir mâdde olup biz vatanın muhtâc olduğu mektebler bahsine girip izâh-ı merâm edelim.

Sâhib-i varaka dağları bile devirmeye bile kādir olan ittihâdı aradıktan sonra mekteblerin ihdâs ve tanzîminde hükûmetin müdâhelesine ihtiyâc göstermiş. Bu ne büyük hata ne kocaman yanılmak…

Biz onun içün mektebler yapamıyoruz ve o müdâheleye ihtiyâc gösterdikçe yine hiçbir şey yapamayacağız.

Mevcûd olan bu kadar cevâmi'-i şerîfe bu kadar medreseler bu kadar Dârü'ş-şafaka ebniye-i kadimesi acabâ hükûmetin müdâhelesiyle mi yapılmıştır?

Mısırlı Hâcı Hüseyin Efendi, Kestane Pazarı'nda kocaman kârgîr bir cami'-i şerîf yaptırıyor niçün hükûmetten mu'âvenet taleb etmiyor.

Acabâ hükûmet mu'âvenet etmez ise o cami'-i şerîf vücûda gelmez mi? Hayır hayır gelir ve ileri bile geçer ve işte yapılıp biter.

Lâkin o mektebleri yapacak para nerede? O parayı toplayacak ittihâd nerede? o ittihâdı hâsıl edecek mesâ'î nerede?

(12. sayı 2. sayfa 3. sütun) Hacı Hüseyin Efendi paraları veriyor cami'i-i şerîf yapılıp meydana geliyor. Neden hükûmetin müdâhele ve mu'âvenetine ihtiyâç göstermiyor?

hristiyan vatandâşlarımız meselâ şu İzmir'in içinde olan akıllara hayret veren büyük büyük eserlerini yapar iken neden hükûmetin mu'âvenet ve müdâhelesine ihtiyâc göstermediler. Bi'l-farz Rum vatandâşlarımızın üç bâb rüşdiyye mektebine bakalım.

Derûnlarında sekiz yüz çocuk ders alıyor. Bunların masârif-i senevîyesi lâ-ekall iki yüz elli bin guruşa varıyor. Bunlara giden masrafları kim veriyor? Millet.

Hasta-hânelerine atf-ı nazar edelim içinde za'îf tembel, mecnun, hasta filân her vakit beş yüz biçâre i'âşe olunuyor. Masârif-i seneviyesi ise bir milyon guruşu mütecâviz olup îrâdı olan bin liradan mâ-adâ dokuz bin lirasını kim tesvîye ediyor? Millet.

Rüşdiyye mekteblerine mahrec olan ve onların da intizâmı meydanda bulunan sâ'ir bu kadar mahalle mekteblerinin buncaleyin masrafları nereden hâsıl olıuyor? Millet i'ânesinden. Ammâ nasıl i'âne? İ'âne-i mükellefe mi yoksa i'âne-i keyfiyye mi? İ'âne-i keyfiyye ya'ni hiçbir şey senevî şu kadar i'âne-i maktû'a ile mükellef değildir.

Bu paralar bu masraflar her kim ne ister ise tahsîs ettikleri imtihân ve muhâsebe eyyâm-ı mahsûsasında mahsûsan gidip meydana konulan tebsiye bırakdığı akçeden ve

on ikiler tabir ettikleri millet vekîllerinin taht-ı nezâretinde olmak üzere kilisa kapılarına koydukları sandıklara şunun bunun attığı paralardan. Ve kezâlik şunun bunun vücûh yere sarf olunmak üzere ettikleri vasiyyetlerden.

Bi'l-ittifâk tüccârın ticâret-i seneviyelerinin be-her bin guruşunun kezâlik vücûh yere sarf olunmak içün millet sandığına kemâl-i memnûniyyetle i'tâ ettikleri cüz'-i maktû'iyyesinden hâsıl oluyor ve böyle böyle ma'ârifleri de günden güne ileriliyor. Mücerred ma'ârif sebebiyle her birisi git git servet ü sâmân sâhibi oluyor.

Ermeniler kezâ. Yahudiler hâ kezâ.

Biz de cevâmi'-i şerîfe kapılarına ihtiyâcât-ı hayriyyeye sarf olunmak üzere birer sandık koysak acabâ günâh mı işlemiş oluruz?

(12. sayı 3. sayfa 1. sütun) Mekteb-i rüşdiyyemizin imtihân gününde gidip evlâdımızın tahsil-i kemâlât eylediğini görüp de kudretimize göre beşer onar guruş bırakmış olsak hata mı etmiş oluruz? Bizim ağniyâ'mızda ticâret-i seneviyyesinin be-her bini nisbetinde bir cüz'-i maktû'unu saâdet-i vataniyyemize hasr eylese. Düzcesi biz de emniyyet eylediğimiz sekiz on zâtı vekîl ta'yîn edip onların taht-ı nezâretinde bir sandık açıp da boynumuzun borcu olan zekâtımızı o sandığa koysak. Kurban derilerini beyhûde telef etmeyüb o yola tahsîs eylesek acabâ mekteblerimizi tanzîmde hükûmete mürâca'at ihtiyâcından ve yahût hükûmet bize mecbûrî olan mu'âvenet meşgūliyetinden kurtulmaz mı? İttihâd neyi yapmakta âciz kalır? İttifâk hangi merâmımızı vücûda getirmekte müşkilât görür?

Çalışalım müttefik ü müttehid olalım ittihâdları sâyesinde ihtiyâcât-ı milliyyelerini tedârük eden sâ'ir vatandâşlarımızdan ibret edelim ve's-selâm.

*****

(Akhisâr'dan Mektûb)

Haylî vakitten beri kuvvenizde olan Devir Gazetesi himem ü ikdâmınızla cilve-nümâ-yı zuhûr olarak birkaç nüshaları manzûr-ı dide-i sürûr-ibtihâcımız olmuştur. Elimize geçen nüshaların hakk kulağı ve serbestçe açık ifâdeleri doğrusu insânı tekrâr bi't-tekrâr okumağı mecbûr ediyor ve dâhil-i vilâyetten alınan havâdisler Devir'in vâsıtasıyla enzâr-ı âmmeye konulup herkes ibret aldıkca bulunduğumuz Akhisâr kazasının muhbirliğini ibret-i vataniyyem hasebiyle boynuma almaklığa ve vukū'-bulan havâdisâtı garazsızca olarak Devir Gazetesi'ne yazmaklığa icbâr ediyor. Ma'a-mâ-fîh senâverlerinin öyle kitâbet ve dirâyetim yok ise de vazîfem ancak buraca zuhûra gelmiş ve gelecek vukū'âtın aklım erdiği mertebe kabataslak ve doğruca arz eylemekten

ibârettir. Şimdilik başlıca havâdis Nâ'ib-i Kazâ Divriğili Emin Efendi'nin infisâliyle yerine Mehmed Necib Efendi'nin ta'yîni iki yüz yetmiş iki numaralı vilâyet gazetesinin tevcihât sırasında görülmüş şu tebeddül buraca mûmâ-ileyh tarafdârlarına te'sîr ederek mûmâ-ileyhin ulûm-aşinâ-i fâzıladan olduğu halde rü'yet olunan de'âvî-yi ahkâm-ı şer'-i şerîf ve kānûn-ı münîfe tevfîkan hareketle icrâ etmekte ve bununla beraber kendisinin kesîrü'l-ıyâl ve fakîrü'l-hâl olduğu ecilden *(12. sayı 3. sayfa 2. sütun)* harcırâh edecek akçesi olmadığı temhîd-i mukaddime edilerek ibkāsı husûsuna dâ'ir makām-ı vâlâ-yı cenâb-ı meşihat-penâhîye takdîm kılınmak üzere tanzîm olunan mazbata idâre ve de'âvî ve belediyye hey'etleri tarafından temhîr edilerek birâder-zâdesine teslimen doğruca Der-aliyye'ye irsâl kılınmış. Bize kalırsa mazbata-i mezkûrenin bâb-ı meşihat-penâhice hüsn-i te'sîri olamayacağından başka bu makūle mazbatanın tanzîm ve takdîmi mugāyir-i nizâm olduğundan mutlaka mülâhazasızlıktan dahi neş'et etme bir şey denilmezse de böyle hilâf-ı vâkî bir mâddeyi şu üç hey'etin tasdîk edişleri mûcib-i hayret ve istigrâbımız olmuşdur. Zirâ evvel-emirde mûmâ-ileyhin daha on gün evvelce kırk beş liraya müşterisi olup veremiyeceğini beyân eylediği bir a'lâ atı ve bir de Arabistan kısrâğı ve bunlardan mütevellid bir de tayı ki cem'an yüz lira eder üç re's hayvanı ahûrında kiyâh-ı hâr iken kendisinin elbette fakîr olmayacağından ve bu gibi serveti meydanda olan bir zâtın harcırâhı olmayacak kadar düşkün bir hâlde gösterilerek üç hey'etin birden imzâlamaları bir şekl-i sahîha haml olunamadığından bunun sâ'ir fıkarâtı dahi şübhesiz buna mukayyes tutulacağı beyânıyla iktifâ olunur ve bunun sırr u hikmeti anlaşılarak ileride bir tafsîl ma'lûmât verilir biz mesleğimiz iktizâ'sınca tarafımıza verilen

Devir

Gönderilen varakaları aynen derc eylemek vazîfesiyle mükellef olduğumuzdan işbu mektûbı dahi aynen derc eyledik.

Biz işittik ki bu merâmlarının fetvâsını gidip mahalli müftüsü efendiden dahi istemişler ya'ni şu mazbatayı sen de mühürle demişler. Müftü cevâb vermiş ki; (Kitab-ı fıkhiyye müftülere umûr-ı meşrû'anın hilâfına fetvâ vermek emrini vermediğinden ben de böyle bir ters işe doğru deyü fetvâ vermem.) Yani öyle mahzar, mazbata filân mühürlemem. Biz bu mâddede cây-ı dikkat birkaç şey görüyoruz. Çünkü nüvvâbın tebeddülü usûl-i hâzıra iktizâsınca mahalleri şikâyâtına ve yahûd istîfâlarına menûttur, bu nâ'ibin ise ibkāsını mahzar ile ahâlîye arz ettirmesi istîfâ etmediğine delildir. Demek oluyor ki vukū'-ı tebeddülü mutasarrıfın vâlîye vâlînin makām-ı meşîhat-ı aliyyeye vâki

olan şikâyeti üzerine olmalıdır. Ve bu şikâyeti elbette kendisinin bir sû-i mesleği celb etmiştir. Her ne ise orası bize lâzım değil. Ancak ibkāsı *(12. sayı 3. sayfa 3. sütun)* istenilmiş. Niçün mutasarrıflığa bildirilmemiş de doğrudan doğruya makām-ı meşîhat-ı aliyyeye mürâca'ata cür'et olunmuş? Bu cür'eti kimler almış, bunda evvel ayak kim olmuş? Nâ'ibin yalnız ahûrunda öyle kıymetli dâbbeler duruyorken (fakr-ı hâli masârif-i tarîkiyyesini dahi tesvîye edemeyecek derecedir.) diyerek irtikâb olunan kizbi irtikâba sebeb kimdir?

Buraları dahi şöyle dursun bu mektûbtaki muharrer olan (azlî-i mûmâ-ileyh tarafdârâna te'sîr ederek) ibâresine ne diyelim? En büyük fenalık bu değil mi? İşte bizim me'mûrlarımız da kendi istifâdeleri içün me'mûr oldukları mahaller ahâlîsini (meselâ Manisa Nâ'ibi sâbık Serveri Efendi) gibi fırkalara bölüp vatana büyük büyük hıyânetlik idenler dahi bulunur. Vatanımızın harâbiyyetine ise başlıca sebeb olan şeylerin birisi de bu oluyor. Za(r)ar[211]-ı âmme def' içün zarar-ı hâssın ihtiyârı ahkâm-ı şer'iyyeye muvâfakattır. Onun içün ahâlîyi fırkalara bölenleri ve tarafdârlık güdüp umûma zarar vermekte en ileri giden haksız müteneffizleri sürüp terbiye etmeli. Emsâline ibret göstermeli. Bu ise hükûmetin vazîfesidir. Hükûmet niçün bakmamalı? Neden bu fenalıkları temizlemeyüp de bırakmalı? Hangi zarûret üzerine bu müsâmahayı ihtiyâr ile devletin ve milletin nazarında mes'ûl kalmalı? Hâsılı sunûf-ı fukaranın terakkiyâtına mânî' olan bu gibi bir fenâlığın def'ine çalışmamak gibi büyük bir vebâl altında kalmamalı.

*

Dünkü pazar gecesi sâ'at yedi raddelerinde Mor Tekiya? Kelisâsı'nın arka tarafından cereyân eden Kemer Çayı kenarında Mîralay Mahallesi sâkinlerinden Mecrâ ve Merkebci Reşid ve Dibekbaşı Mahallesi'nden Kutucu Tevfîk nâm şahıslar refîkleri bulunan Urgancı Mustafa'ya cebren fi'il-i şenî' icrâsına kasdederek merkūmun adem-i muvâfakati cihetiyle beynlerinde münâza'a zuhûruyla bunlardan birisinin sol memesinin altında bıçak ile fenâ hâlde cerh olunduğu orada gezen zabtiyye kolu tarafından haber alınarak hasta-hâneye kaldırılmış ve merkūmlardan Reşid ile Tevfîk o akşâm ve Mustafâ ferdâsı pazar günü der-dest olunarak taht-ı istintâka alınmışlardır.

*

Bu akşâm sâ'at iki raddelerinde Göztepe kayıkcılarından iki şahsın Matyo nâmında bir âdemi bıçak ile başından vurup cerh eyledikleri mesmû'dur.

[211]"ر" harfi yerine "ز" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(12. sayı 4. sayfa 1. sütun) **(Dârü's-saltanat)**

(İstanbul'dan Mektûb)

Berlin mülâkātına pek çok ma'nâlar verilmekte ve belki ilerede her devlet tedârükât-ı harbiyyeye mecbûr olacağı gibi Almanlar tedârükât-ı mezkûrede şimdiden müsâbakat göstermekdedir.

Devlet-i aliyye iki yüz elli bin şınayder tüfenki mübâya'a etmek ârzûsunda olduğunu ve münâkasa usûlünün icrâsını gazetelerle neşr etmiştir.

Rusya istihkâm Mîr-lîvâsı rütbesine hâiz olan Grandük Nikola'nın Der-saâdet'e geldiğini gazeteler yazmıştır. Müşârün-ileyh bugün Bâb-ı Vâlâ-yı Ser-Askeri'de resm-i geçit temâşâ eyleyecektir.

Grandük-i müşârün-ileyhin Fransa Re'îs-i Cumhuru Mösyö Tir'e hafiyyen bazı tebligāt îfâsı me'mûriyyetini dahi hâmil olduğunu rivâyet ediyorlar.

Şu Berlin mülâkātıyla müşârün-ileyhin Fransa'ya azîmeti pek çok şeylere ma'nâ verdirmektedir.

Müşârün-ileyhâ birinci rütbeden bit kıta mecîdî nişân-ı zişânı ve ma'iyyetinde bulunanlara dahi kezâlik nişân-ı mezkûrun rüteb-i muhtelifesi verildiği istihbâr olunmuştur.

Duhân rejisi açık tütün satmakta ise de henüz iyisini çıkarmamış ve eski fî'âtlardan bir akce tenzîl etmeyerek ahâlîye gübre gibi tütün içirmekte ve bu sebeble pekçok duhân tiryâkiliği terk ederek tütüne vereceği paracıklarını çocuklarına meyve alıvermektedir.

Doğrusu reji akçe kazanmak istiyor ise hem iyi ve hem de ucuz tütün satmasını tavsîye etmelisiniz.

Umûr-ı dâhiliyyece bir teşebbüsât yoksa da bir iki mâha kadar pek büyük ıslâhât me'mûl olunmaktadır.

Maaşlar vaktiyle çıkmakta ise de ekserîsi tütün parasına yetişememekte ve halk dahi tütün içmedikçe edememektedir.

*****

Bundan beş sene mukaddem sadr-ı azam hazretlerinin Tuna vilâyeti valîlikleri zamanında te'sîs ve küşâd buyurmuş oldukları ıslâh-hâne şâgirdânından li-ecli't-tahsîl Paris'e i'zâm kılınan çend nefer efendilerden kemâl-i tahsîl ile dört neferi dünkü gün Der-sa'âdet'e gelip hâk-i pây-ı sadâret-penâhîye yüz sürerek mekteb-i sınâ'îde bulunan şâgirdâna fünûn-ı müktesebelerini ta'lîm eylemek üzere mekteb-i mezkûra

gönderilmiştir. Mûmâ-ileyhimâdan Vidinli İbrahim Efendi marangozluk ve Mıgırdıç *(12. sayı 4. sayfa 2. sütun)* Efendi telgraf ve her nev' makineciliği ve Vasil Efendi fotoğraf ve Gire Vor Neord Efendi dahi resm-i mücessem fenlerini tahsîl eylemişlerdir.

(Hudâvendigâr)

*****

Aldığımız habere göre bu bazı vilâyâta muhâcir gönderilmek üzere iskânları içün dâ'irelerinde ne kadar nüfus-ı muhâcir iskânına mütehammil arâzî-i hâliyye olduğu İstanbul'da sorulmakta imiş.

Devir

Aydın vilâyetine dahi böyle bir telgraf gelmiştir.

(Vilâyât)

(Bosna)

Saray Şehri'nin hâricinde mütehaşşid piyâde ve topçu asâkir-i Osmâniyye tarafından her sene icrâ olunduğu gibi ağustosun otuzuncu çarşamba günü dahi nişân ta'lîmi icrâ olunmuştur.

Mahalli gazetesinin yazışına göre işbu ateşli ta'lîmde Bosna vâlîsi hazretleriyle düvel-i mütehâbe Saraybosna konsolosları dahi med'uvven hâzır bulunarak asâkir-i mûmâ-ileyhimin mahâret-i fenniyelerini tahsîn eylemişlerdir.

Mektûbçusu Salih Efendi vefât etmiştir.

(Hakk rahmet eyleye.)

(Trabzon)

Rize kasabasında Kavaroz Mahallesi sâkinlerinden Kara Derelioğlu Süleyman'ın zevcesi Zeyneb Hatun'dan a'zâları tamâm ve arka arkaya muttasıl ve birinin kolu diğerinin boynuna sarılmış olduğu hâlde iki kez çocuğunun cansız olarak tevellüd eylediği Trabzon Gazetesi'nde görülmüştür.

*****

Trabzon Gazetesi'nde şu bend-i nâfi' görülmüştür.

Tirebolu kazâsına tâbi' bazı kurâda bu sene kesret üzere kelbler kuduz illetine giriftâr olup halka ve bazı hayvanata sarkıntılık etmiş ise de kazâ-i mezkûr ahâlîsinden Müftüzâde Hacı Mahmud Efendi ma'rifetiyle li-ecli'd-devâ tertîb ve i'tâ olunan habların o makūle küllâb-ı akûrun ısırdıkları insân ve hayvana yedirilip cümlesi helâktan rehâ-yâb olmuş ve mezkûr habların illet-i mezkûreye devâ-yı mahz idüğü tecrübe kılınmış olduğundan Hudâ-negerde o misillü derde mübtelâ olanların ilk

gününden i‘tibâren nihâyet yirmi güne değin efendi-i mûmâ-ileyhe mürâca’at etmesi husûsunun gazete ile i’lânı mahallinden bâ-varaka bildirilmiş ve varaka-i mezkûre mü’eddâsı ihtârât-ı hayriyyeden bulunmuş olduğuna ve vilayetçe ara sıra bu misillü kuduz illetine giriftâr *(12. sayı 4. sayfa 3. sütun)* olanlar bulunduğuna mebnî berâ-yı ihtâr beyân-ı hâle ibtidâr olunur.

(Devir)

Kuduz kelblerin ısırdıkları âdemlere ettibbâ-i hâzıkanın devâ tertîbinde aczi nümâyân bulunmuş olduğuna nazaran efendi-i mûmâ-ileyh bu derd-i bî-devânın dahi ilâcını bulmuş demek olduğuna ve bu gibi nâfi‘ bir şeyin yalnız Trabzon vilâyetine tahsîs edilmeyip ondan her tarafın ve belki bütün cihânın istifâde etmesi lâzımeden bulunduğuna binâ’en her tarafça bilinmek ve lede’l-hâce isti’mâl edilmek üzere kendüsi işbu habların mürekkeb oldukları eczâyı ketm etmeyip fakat bir mükâfât mukābilinde neşr eylemesi ve Hükûmet-i seniyye’nin dahi bu bâbda lâzım gelen muâmele-i ta’mîmiyeye ibtidâr etmesi bi-hakkın vâcib ü elzemdir.

*

Batum sevâhilinde der-dest-i inşâ ve tahkîm bulunan istihkâmât ameliyyâtının fevka’l-âde bir sûrette teksîr edildiği ol-taraftan alınan haberlerdendir.

*****

Diyarbekir

Mahallî gazetesi Diyarbekir Islâh-hânesi içün i’âne verenlerin esâmisini derc ile iftihâr ediyor.

*****

Konya

Isparta postasının eşkiyâ tarafından (v)urulduğunu Emersiyal Gazetesi bugünkü ilâvesinde neşretmiştir.

(Tuna)

Ahâlî-i kazânın i’âne-i nakdiyye ve bedeniyyeleriyle Pravadi’de tamîr ve inşâlarına mübâşeret olunduğu geçen nüshamızda beyân ve i’lân kılınan Sarı Hüseyin ve Çoban câmi’-i şerîfleri içün kazâ-i mezkûra tabi’ Koni ve İlyas Fakı ve Pınar ve Karaca Ot ve Yunus Pınar-ı bâlâ ve Kasır ve Çalımahalle Kadı ve Senedler ve İmâriyye ve Rahmâniyye ve Azîziyye Çağlayık ve Dizdâr Müslim karyeleri ahâlîsi cânibinden beş bin altı yüz dört guruş on beş para i’âne edildiği âhiren haber alınmıştır.

(Devir)

Bunlar geçenlerdeki Rusçuk dâhiye-zedegânına dahi haylî i'âne verdiler.

(Havâdis-i Hâriciye)

Gazeteler el-yevm üç imparatorun mülâkātından hâsıl olacak netâyice dâ'ir pekçok mütâla'ât-ı muhtelifü'l-me'âl ile memlû olup buna dâ'ir henüz doğru bir haber yoktur.

Mehmed Sâlim

Sayı: 14

Sene-i şemsiye	1288	Numara (14)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i evvel	9	Pazartesi	Şabân	18

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır)

(14. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Vâlî-i lâhık Sabri Paşa hazretleri bugün sâ'at dörtte me'mûriyyet-i celîleleri emr-i âlisinin kırâ'et resmîni dâ'ire-i cedide-i hükûmette icrâ ettireceklerdir.

Aydın Gazetesi'nin dediği gibi vilâyetimizin teşkilâtını bi'z-zât kendileri icrâ ile esâsını tahkîm etmekteler iken mufârakatları vukū' bulmuş ve bu sebeble o teşkilâtın asıl matlûb olan muhassenât ve terakkiyâtı bu vilâyette nasılsa hâsıl olamamış ve müşârün-ileyh hazretleri ise ru'yetdân-ı vüzerâ-yı azâm Saltanat-ı seniyye'den olarak indlerinde terakkiyât-ı vataniyye be-gāyet mültezim-ı mevâddan olduğundan işbu me'mûriyyet cedîdelerinde ıslâhât-ı matlûbeyi bırakmış oldukları dersten bed' ile gün be-gün ileri iletecekleri ümid ve intizâr kavisindeyiz.

(Hazret-i Allah muvaffakiyyetler ihsân etsin.)

*****

Vâlî-i sâbık Emin Paşa hazretleri evvelki cumartesi günü Avusturya posta vapuruna râkiben Der-sa'âdet'e azîmet buyurmuşlardır.

Vâlî-i lâhık hazretleri selefleri müşârün-ileyhi vilâyet dâ'ire-i atîkasından kışla-i hümâyûn iskelesine kadar teşyî' buyurdukları misillü me'mûrîn varken vilâyet vesâ'ir eşrâf ve mütehayyizân-ı memleket dahi takım takım vapura kadar giderek kemâl-i te'essürât ile merâsim-i teşyî'yi icrâ etmişlerdir.

(Cenâb-ı Hakk selâmetler versin.)

**

Aydın Mutasarrıfı Mustafâ Necib Paşa hazretleri dünkü pazar günü şemendüfer ile İzmir' e teşrîf buyurmışlardır.

*

(14. sayı 1. sayfa 2. sütun) Tahkīk ettik ki İzmir Rüsûmât Nezâreti bu sene geçen şehr-i eylül hâsılâtını sene-i sâbıkasına nisbetle iki misli raddesinde vermiş.

Nâzır Şakir Efendi nezâret-i mûmâ-ileyhâya me'mûriyyetinden beri nezâretin her ay hâsılâtı geçen senenin o aylarıyla muvâzene hâlinde kâffesinde en az yüzde kırk raddesinde fazla olduğu muhakkak imiş.

Şimdi bazı Kemer gümrükçülerine su'âl olunsa ki bu niçün böyle fazla oluyor? Onların vereceği cevâb (evet bu sene çok işlemedi de hâsılât onın içün terakkī etti) den ibârettir.

Lâkin biz diyebiliriz ki iş öyle olmayıp belki hâsılâtın fazlası gelip giden eşyânın gümrük defterlerine geçmeksizin geçirilmemesinin yolu bulunmakla beraber cins ve mikdârıyla ta'rife hâricindekilerin kıymet-i hakikiyye-i râyicesinin bir düzüye bir nezâret-i sıdkiyye altında bulundurulmasından ileri geliyor. Ve iş yine öyledir.

Çünkü bu hâsılâtın terakkiyâtının kısm-ı azamı cihet-i idhâlâtta olduğundan ve hâl-i âsâyişte bir senenin idhâlâtı ise ileriki ve yahûd geriki senenin idhâlâtıyla nisbet-i vâhide kabûl etmez ise bile birbirinden dahi mikdârca öyle bir misli daha fark eder derecede noksân ve ziyâdelik olmayıp elbette pek az bir şey olacağından bu hâsılâtın ziyâdeliği mâddesi mutlaka vazîfe-i nezâretinin bi-hakkın icrâ olunmakta bulunmasından husûle gelmiş bir menfa'at-i mîriyyedir.

Demek oluyor ki gümrüklerimizin umûmen erbâb-ı dirâyet ve istikāmetin yed-i idâresinde bulundurulmasının çâresi bulunsa onların idâresinde bulunan rüsûmât-ı mütenevvi'a hâsılâtı bir kat daha tezâyüd etmiş olacaktır.

**

(14. sayı 1. sayfa 3. sütun) Mekteb-i rüşdiyyenin tanzîmâtı hakkında bir zât tarafından verilip on ikinci numaralı nüshamıza derc ettiğimiz varaka zîrine ahâlî beyninde ittihâd hâsıl olduktan sonra mekteblerin tanzîminde hükûmetin müdâhale ve mu'âvenetine hâcet kalmayacağına dâ'ir der-miyân ettiğimiz mütâla'amızı mûmâ-ileyh on üçüncü nüshamızda münderic diğer varakasıyla ta'rîz etmiş idi.

Sâhib-i varaka-i mûmâ-ileyh (ne yalan söyleyim ben de o yazdığınız şeyleri me'âli me'âline kabûl edemedim. Zîrâ diyorsunuz ki mekteblerin tanzîm ve ıslâhı içün hükûmetin müdâhelesine ihtiyâc yoktur. Bendeniz ise bunun aksi bir efkârda bulunuyorum ki o efkârı da gazetelerin mündericâtından hâsıl eyledim) dedikten sonra çünkü (saâdetli mutasarrıf paşa hazretlerinin eser-i teşvikātıyla karanlık köprü aydınlık oluyor) ve yahûd (filân kazâ kaymakamı filân beyefendi ahâlîyi teşvîk ederek filân şeyi yapmış şöyle geliyormuş böyle gidiyormuş) makālâtını dahi tervîc-i efkârına ser-rişte tutmuş.

Evet, (Devir) yine i'tikādında ısrâr eder ki ahâlî ittihâd eyler ise müdâhele ve mu'âvenet-i hükûmete kat'â ihtiyâc kalmaz. Muhtâc olduğumuz mektebleri baş başa verip yapar. İtmâm eder. (bi'l-farz sâ'ir vatandâşlarımızın yaptıkları gibi) biz ne vakit mekteb yapacak olduk da hükûmet müdâhele etdi men' eyledi. Biz hangi zamân bir yere gelerek bir mekteb inşâsına dâ'ir bir ittihâd hâsıl eyledik de hükûmetin mu'âvenetine muhtâc olup olmadığımızı fi'ilen tecrübe etmiş olduk. İşte biz de o ittihâd olmadığı içün hükûmet emr-i terbiye ve tehzîb-i ahlâkımızı kâfil olan mekteblerin yapılması teşvîkātını *(14. sayı 2. sayfa 1. sütun)* îfâya kendisinde bir mecbûriyyet görmüyor. Yoksa biz ittihâd etsek hiç olmaz ise hükûmetimizi o gā'ileden kurtarırız.

Mu'terizimizin (saâdetli mutasarrıf paşa hazretlerinin eser-i teşvîkātıyla karanlık köprü aydınlık oluyor) ve (filân kazâ kaymakamı filân Beyefendi ahâlîyi teşvîk ederek filân şeyi yapmış) tabirâtından murâdı Aydın Gazetesi'ni tev'emen ta'rîz demek olduğu varakanın siyâk u sibâk-ı ibâresinden anlaşılıyor.

Evet, Aydın Mutasarrıfı Mustafa Necib Paşa hazretleri karanlık köprüyü gerçekten aydınlık etti. Büyük himmet savurdu. Bunu inkâr mı edecek? İnanmaz ise buyursun görsün kendisi zannederiz Aydın'da dahi me'mûriyyetle bir müddet oturdu. O köprünün hâl-i sâbıkını pek â'lâ bilir.

Ama yalnız bu köprü değil Nazilli Köprüsü'nü dahi bundan iki, iki buçuk sene evvel tevsî' edip muhâtarât-ı adîdesinden halkı kurtaran yine o Mustafâ Necib Paşa hazretleri idi.

Ama bunu kim yaptı? Ahâlî yaptı. Mustafâ Necib Paşa hazretleri şuna bir mikdâr i'âne-i nakdiyye i'tâ eyledi. İnsâniyyete bir çığır açıp ileri doğru yürüdü. Sâir ashâb-ı hamiyyet dahi ta'kîb edip işte bu işi bitirdi.

Eğer ki bu köprülerin lüzum-ı tecdîd ve tevsî'ini evvelce ahâlî bi'l-ittihâd düşünüp de Mustafâ Necib Paşa hazretlerine gidip (bizim şöyle bir tasavvurumuz var.

Bu bâbda sizin de mu‘âvenet-i nakdiyyenizi arzû ediyoruz demiş olsalar Mustafâ Necib Paşa hazretleri i‘tâ eyledikleri vâdede bir i’âne-i nakdiyyeyi vermezler miydi?

Hay hay hem verirler idi ve hem de o kadar iş arasında onun inşâ’âtı gā’ilesinden dahi kurtulmuş olurlar idi.

Gelelim (filân kaymakam filân beyefendi ahâlîyi teşvîk etmiş de şunu yapmış) yalan mı biz en yakın bir numûne ile onu da isbât ederiz. (İşte Ödemiş Kaymakamı Necib Bey âsârı meydandadır. Varsın da baksın.

Demek oldu ki me’mûriyyetin yaptıkları teşvîkātın hâsıl ettiği mekteb ve köprü ve hasta-hâne gibi terakkiyât-ı hayriyye ittihâd-ı ahâlî ile pek kolay meydana gelir. Me’mûrîn o yolda verdikleri i’âne-i *(14. sayı 2. sayfa 2. sütun)* nakdiyyeyi dirîğ etmeyip fakat inşâ’ât gavâ’ilinden vâreste olmuş olurlar.

*

(Gîridizâde Veresesi Tarafından Devir Gazetesi ile İ’lân Kılınmak Üzere Varakadır)

Aydın Gazetesi’nin 277 numaralı nüshasının i’lânâtı sütûnunda bir i’lân müşâhede eyledik ki hakīkaten istiğrâbımızı câlib oldu. Çünkü Girîdizâdelerin ki bizim uhdemizde bulunan Bahri Baba’daki arsa ile deryâ mahallinin Dîvân-ı Temyîz’den mersûl zevâtın mu’âyenesi ve Hasta-hâne Nâzırı Hacı Mehmed Efendi’nin bizimle icrâ kılınan muhâkemesi üzerine kimsenin uhdesinde olmayıp mîrinin olduğu anlaşılarak otuz bir gün müddet hitâmında satılacağı i’lân olunuyor. Bu cihetle bizde bu mahall vaktiyle ne lüzûma mebnî ne gûne senedle mübâya’a olunmuş ve şimdiye kadar ne sûretle tasarruf olunmuş. Bir aralık bu gibi vâki olan bir ta’arruz ne vechle def’ edilmiş ve bu beyân edilen muhâkeme keyfiyyeti nasıl asılsız bir söz bulunmuş olduğunu ber-vech-i zîr beyân ederiz. Şöyle ki ceddimiz merhûm Girîdi Süleyman Ağa şimdiki Ta’lîm-hâne sâhili mahallinde bulunan çifte sabun-hânesiyle bâ-fermân-ı şehinşâhî mutasarrıf olduğu Yağ Kapanı’nı hidmet-i müftehire olmak üzere ta’lîm-hâneye terk ve ilhâk ederek yine ol-civârda diğer kapan ve sabun-hâne yeri edinmiş ve bunlara bir iskele muktezî olmakla hasta-hâne tarafından şimdi kahve-hâne yapılan mahall merhûm-ı mûmâ-ileyhin mahdûmları İzmir Voyvodası müteveffâ Tahir Paşa’nın senediyle mübâya’a etmiştir ki bu sened dâhil-i tasarrufumuz olan mahallin hudûd-ı erba’asını mu’arreftir. İşte bu sûretle bir müddet tasarruf olunduktan sonra bu Hacı Mehmed Efendi gibi bir Hacı Ali Dede çıkıp bir parçasındaki tasarrufumuzu inkâra tasaddî etmiş ise de cânib-e şerî’at-ı garrâdan fî 7 Muharrem sene 73 târîhli i’lâm ile

hakkımız tasdîk olunmuş idi. Mahâdim-i mûmâ-ileyhimden Hacı Celil Bey hissesini bâ-hüccet-i şer'iyye zevcesine ve Reşid Paşa dahi kezâlik hüccet ile haremine ferâğ eylemiş olduğu gibi Tahir Bey'in vefâtıyla veresesinden haremi ve Şakir Bey'den başkası hisselerini yine hüccet-i şer'iyyeleriyle şerîkeleri Hatice Hanım'a fürûht etmişlerdir. Bu böyle iken bu aralıkta gayret-i milliyyeden dem (v)urarak bir Hacı Mehmed Efendi zuhûr etti ki bizler onun iddiâ ettiği gayretin kendimizdeki vücûduyla müftehiriz bu zât *(14. sayı 2. sayfa 3. sütun)* arsamızın üzerindeki ebniyenin hod be-hod hedm ü tahrîbine mütecâsir oldu. Hükûmete mürâca'at ettik. Dîvân-ı Temyîz'den keşfolunsun denildi. İzmir'de bulunan şürekâmız tarafından keşifde hâzır bulunmak üzere Mösyö Bobli gönderildi. Mevki'-i keşfe efendi-i mûmâ-ileyhin topladığı bazı zevâtın tehevvür ü ta'arruzundan Mösyö Bobli de bırakıp savunmaya mecbûr oldu. Eğer çe muhâkeme olunmak üzere ebniyenin belediyeden men'ine kıyâm edildi. Lâkin Hacı Mehmed Efendi bildiğinden geri durmayıp hatta gece ile birtakım amele öşürüp ebniyemizin ekser mevâzi'ini cayır catır yaktı. Biz tekrâr hükûmete arz-ı hâl verdik. Nasılsa nazar-ı ehemmiyete alınmadı ve Hacı Mehmed Efendi işbu hareket-i hod şerrânesinden hâlâ mes'ûl tutulmadı. Bi'z-zarûret telgraflarla vekâlet-i mutlakaya mürâca'atla beraber Der-saâdet'teki verese ile birleşip işin arkasını koğmak içün Der-aliyye'ye gittik. Oradan makām-ı vilâyete isti'lâmı mutazammın telgraf ettiler. Velâyet-i Girîdî-zâde veresesiyle Hacı Mehmed Efendi'nin Dîvân-ı Temyîzce muhâkemesi der-dest-i icrâdır yollu cevâb verdi. Bunun üzerine "da'vâ eden verese İstanbul'da oldukça Hacı Mehmed Efendi kimin ile muhâkeme edilecektir" su'âlini ve icrâ-yı adâlet olunması lüzûmunu hâvî ahkâm-ı adliyyeden tahrîrât-ı aliyye tastîr buyuruldu. Tahrîrât-ı mezbûre teşrîfleri muntazır olan Sabri Paşa hazretlerinin nazar-ı nasfet ü hakkāniyetlerine arz olunacaktır. Hâl böyle ve biz bilâ-fâsıla işin arkasında iken gûyâ iş bitmiş de haksız çıkmışız gibi i'lân edişi biz değil kim olsa hayrette kalır. Ma'a-mâ-fîh mahallimiz bura on bir bâb öte ve kahve-hâne ve iskele ve deniz hammâmlarıyla müştemilât-ı sâ'ire vaktiyle inşâ ve binâ ve emlâk edilmiştir. Yirmi iki seneden beri usûl-i cedîde üzere bâ-irâde-i seniyye üç def'adır emlâk tahrîr kılındıkça sened ve hüccetler muteber tutulmuş ve emlâk defterinde dahi üzerlerimize kaydı icrâ kılınmış ve bâ-tezkire emlâk vergisi de sâl be-sâl verilmekte bulunmuştur.

Şu mekâna dâ'ir altı kıta sened ve i'lâm ve hüccetlerde mastûr olan hudûd-ı erba'a arasına ferd-i âhar nasıl girebilir ve mîriyye â'id olabilir. İşbu yerin birazına Hacı Mehmed Efendi dahl ve ta'arruz ederek bâ-i'lâm-ı belediyye men' olunmuş olduğu

hâlde kat‘â ta’tîl etmediği bir taraf ebniye-i mevcûdemizin mu’ahharen müştemelâtını fütûrsuzluk yakıp harâb etmesi emniyyet-i mâl ve cân kazıyyesine mugāyir hareket-i vahşiyânesi ve bu nev’ cinâyete cür’etinden (*14. sayı 3. sayfa 1. sütun)* ibâret idüğünden bahsle hukūkumuzu te’mîn içün kıyâmete dek çalışacağımızdan Bâb-ı âlî’ye üç def‘adır hem bâ-arz-ı hâl tezallüm-i hâl ve hem usûlü vechle kendisini protesto ettik. Mâdem ki medâr-ı ta’ayyüşümüz olup ve senevî yedi sekiz bin guruş îrâdlı kırk iki senelik şu emlâkımız mîriyye â’iddir nâmıyla i’lân ve müzâyedesini sabr ve tahammülün hâricinde bir büyük gadr ü ızrâra mûcib demek olduğundan bizlere bi-hakkın insâf ve merhamet etmeleridir. Zîrâ ma’lûmdur ki muhâkeme icrâsı müdde’î ve müdde’iyyün-aleyhin huzûr ve muvâcehesine ve yahûd tarafının bir vekîl-i müsbet veya müseccelinin vücûduna mütevakkıfdır. Hacı Mehmed Efendi ile bizim hangimiz muhâkeme olmuş ve keşf mevkî’inden püskürtülüp de savuşmuş olan Mösyö Bobli’ye vekîl câşnisi mi verilmiş? Hangimiz tarafından müsbet veya müseccel vekîl imiş ve ne sûretle muhâkeme edilmiş ve hangi cihetten haksızlığımız tebeyyün eylemiş. Buralarını erbâb-ı insâfın mahkeme-i vicdâniyyesine ve hükûmet-i âdilenin mizân-i hakkāniyetine arz eder ve kavm devletleri muntazır olan vâlî-i âlî-i cedîdin hukūkumuzu te’mîn ve vikāye edeceği mârrü’l-beyân bâ-i’lân müzâyedenin muvakkaten tevkîfini gûyâ intizâr etmekte olduğumuz gibi yeni Dîvân-ı Temyîz Re’îsi Pertev Efendi hazretlerinin dahi elbette iltizâm-ı adâlet edeceğini şöhret bulan hakkāniyetlerinden ümîd ederiz. Kaldı ki efrâdından bulunmakla müftehir olduğumuz millet-i celîle-i Muhammediyye’ye hidmet cümleye fârîza-i zimmettir. Ancak millet-i mu’azzam-ileyhânın menâfî’ini Hacı Mehmed Efendi gibi yine efrâdının mağdûriyyetinde aramayı tecvîz edemeyeceğinden emniyyetimiz ber-kemâldir.

(Dârü’s-saltanat)

(Mektûb)

Çatladıkapı’da vakı‘ bir bakkâl yemek pişirip satmakta bulunduğundan geçen cuma günü Küçük Ayasofya sâkinlerinden ve defter-hâne-i hâkānî ketebesinden birisi gidip biraz yemek yer. Ama parasını vermez.

Ertesi günü yine gider. Bakkâl paça pişirmekte iken biraz daha yemek ister.

Bakkâl dünkü yediğin etmeğin parasını ver de sonra vereyim demesine mebnî bakkâla Ulan nâ…şimdi ha…filân diyerek çıkışır.

Bakkâl dahi nâ…sensin cevâbını verir.

Meğer bî-çâre bakkâlın ecelî gelmiş.

(14. sayı 3. sayfa 2. sütun) Kâtib-i merkūm bakkâlın keskin bıçağını kaparak hemân boğazına dürtmekle firâra mübâderet ve bakkâl dahi karakola ihbâr-ı mâcerâ içün koşmaya müsâra'at eder.

Zavâllı Küçük Ayasofya'da kâ'in kalâycı dükkânı önüne vardığında düşerek terk-i esbâb-ı ticâret eyler.

Keyfiyyet cânib-i zâbıtadan haber alınarak keşfi bade'l-icrâ defnedilir.

Kâtil dahi ferdası sâ'at dokuz raddelerinde Yeni Cami' havlısında dolaşmakta iken tutularak taht-ı istintâka alınır.

Muhbirlik bâd-ı hevâ değil ha tutun tutun aman tutun öldüm tutun…

Reji Hey'eti martın ibtidâsında idâreyi hükûmete teslîm etmek üzere hesâblarına bakılmakta olduğu ve şimdiye kadar hükûmete verdiği mebâliği tazmînât akçesi olmak üzere cânib-i hazîneye terk edeceği söyleniyor.

(Devir)

İdârenin şimdiye kadar iki yüz bin lira teslîmâtı vardır. Ancak gazetelerde görülen havâdisten inhisârın bi'l-külliye lağvıyla bir rivâyette be-her kıyye duhâna 25 ve bir rivâyetde 40 guruş mürûriyye resmî vaz olunacağı anlaşılır.)

Devir Gazetesi'nin yerine çıkmakta olan Bedir Gazetesi Vâlide Hân'ında acem vakası hakkında derc etmiş olduğu bir kıta acem mektûbu ile asâkir-i şâhâneye iftirâ ettiği cihetle imtiyâzı bütün bütün fesh olunmuştur.

Ve Basiret Gazetesi dahi mezkûr gazete aleyhinde pek çok neşriyâtta bulunmuş idi.

Bu gazetelerin mündericâtı vicdânen muhâkeme olunduklarında Bedir Gazetesi haksız ve Basiret Gazatesi haklı çıkacağı cihetle şu mâddenin gazetenize derciyle Basiret'in i'lâ-yı şânına gayret eylemenizi tavsîye ederim.

(Devir)

Bedir ile Basiret'in mündericâtı hakīkaten mütâla'a olunur ise Bedir meydanda pek haksız kalıyor.

Ama Cevdet Efendi'nin vâkıan celâdet-i fikriyesi *(14. sayı 3. sayfa 3. sütun)* olduğu gibi henüz şitâbını cihetle temevvüc ü tuğyân eden efkârı böyle böyle i'tidâl kesb ederek ümmetin en muteber gazetecilerinden birisi dahi mûmâ-ileyh olacağında şübhemiz yoktur.)

(Vilâyât)

(Ankara)

(Mektûb)

Burada şimdilik şayân-ı iş'âr vilâyetçe mutasavver bulunan ıslâhât ise de bunların kuvveden fi'ile geldikçe bildirilmesi daha münâsib idüğünden sarf-ı nazar edildi.

Defterdâr-ı sâbık Eyüb Efendi'den sekiz yüz lira iddiâ edenler tarafından Bâb-ı âlî'ye telgraf verildi. Bâb-ı âlî'den dahi icrâ-yı muhâkemelerine emr telgrafı vürûd etmekle geçen perşembe günü tarafeyn bi'l-celb vâlî paşa hazretleri hâzır oldukları hâlde idâre-i vilâyet meclisi muvâcehesinde istintâkları alındı.

Defterdâr-ı sâbık (poliçe bedellerini edâ içün evvel emirde müdde'îye sened verdim ba'dehû poliçeleri alıp gönderdim sonra bedellerini edâ edip senedlerini kurtardım) kılıklı bir cevâb vermiş ise de müdde'î isticvâbında (poliçe vermedim havâle-nâme i'tâ eyledim ve mukābilinde ne sened ve ne de akce almadım. Eyüb Efendi vermiş ise isbât etsin benim defter-i mazbutum ki ticâret nizâm-nâmesine her cihetle mutâbakatı hasebiyle nizâmen ma'mül ve muteberdir. Ona dahi mürâca'at olunur ise iş anlaşılır.) makālâtını der-miyân eder.

Bunun üzerine bi't-tekrâr Eyüb Efendi'ye teveccüh eden suâle verdiği cevâblar pek yolsuz ve mübâyin olduğu gibi daha meclise celb olunmazdan mukaddem Eyüb Efendi ile müdde'î Avadis Efendi'nin aralarını bulmak üzere tavassut ettiği tahkīk kılınan zâtın ifâdesi dahi Eyüb Efenedi'nin ifâdâtına mübâyin zuhûr ettiğinden efendi-i mûmâ-ileyh pek büyük bir hecâletle meclisten çıkar.

Bakalım ikinci muhâkemede iş ne renge girecek ammâ şurası anlaşılıyor ki defterdâr teberrîye-i zimmet edemeyecek. Bakiyyesi icâb eder ise sonra yazarım.

Devir

Eyüb Efendi, İzmir'de dahi defterdârlık ettiğini bildiğimiz bir zâttır. Biz kendisinden istikāmet me'mul ederiz.

(14. sayı 4. sayfa 1. sütun) Ancak bundan oniki onüç sene mukaddem bulunduğu hisse muhâsebeciliğinde bedelât-ı şahsıyye mâddelerinden dolayı bedelciler ile beraber birçok istintâklar vererek muhâsebeciliğinden azl olunmuş idi.

Bakalım bu istintâkın neticesi nasıl zuhûr eder?

*****

(Bosna)

(Te'essüf)

Bosna Gazetesi'nin muharriri ve Bosna'da çıkan Gülşen-i Saray Gazetesi'nin sâhib-i imtiyâzı ve mü'ellifi Mehmed Şakir Efendi'nin âzim-i Gülşen-i Saray'a 'ikā olduğunu kemâl-i te'essürât-ı kalbiyye ile mahallî gazetesinde okuduk.

Mûmâ-ileyh sekiz sene mukaddem yerimize halef bırakdığımız cihetle pek bildiğimiz bir zât olduğundan ve kemâlât-i ilmiyye ve fikriyyesi şimdiye kadar umûmun nazarına arz edildiği asâr-ı kalemiyyesiyle meczûm olarak ez-cümle şu Sırb gazetelerinin vatanımız aleyhine öteden beri mâl-â-mâl oldukları erâcif ve müfteriyâtın cerh ü reddi yolunda devlet ve millete pekçok hidmetler ettiğinden mûmâ-ileyhin vefâtı sahîhan mûcib-i te'essür-i azîm olmaktadır.

(Hakk rahmetler eylesin.)

Efendi-i mûmâ-ileyhin vefâtını Bosna Gazetesi ber-vech-i âtî yazmıştır.

İşbu (Bosna) Gazetesi'nin muharriri ve (Gülşen-i Saray) Gazetesi'nin sâhib-i imtiyâz ve muharriri olup altı aydır ayakta ve birkaç mâhdır yatakta hastalık çekmekte olduğu hâlde etibbânın tensîbi üzerine li-ecli't-tedâvî geçende Viyana'ya azîmet etmiş olan (Mehmed Şakir Efendi) âkıbet orada dahi kesb-i âfiyet edemeyerek terk-i da(ğ)dağa-i[212] âlem-i fenâ ve azm-i na'îm-i dâr-ı bekā eylediği bu kerre kemâl-i te'essür ve te'essüfle mesmû'muz olmuştur. (Rahmetullahi aleyh rahmeten vasiah).

Efendi-i mûmâ-ileyh mütebahhirîn-i ulemâ-yı asırdan Aksu kazâsı müderrislerinden mekremetlü Mehmed Emin Efendi'nin ferzend-i ercümendi ve şâgird-i ders-i kemâlâtı olup isti'dâd-ı zekâvet-i fıtriyyesi iktizâsınca az vakit *(14. sayı 4. sayfa 2. sütun)* içinde sâhib-i ilm ve kemâl olmuş ve en evvel Taşlıca kazâsı umûr-i tahrîriyesinde ve ba'dehû Yeni Bazar Sancağı Cinâyet ve Temyîz-i Hukûk Kitâbeti'nde ve tercümânlığında istihdâm olunmuş ve kesb-i şöhret eden selîka-i sabiyye ve cevdet-i karîhası kendisini orada bıraktırmayıp beyt (kenâr yerde yazıktır kemâl-i erbâbı direnmeyene mahall-i genç şâygân-sezâ mü'eddâsınca dört sene evvel merkez-i vilâyet-i celîleye celb ettirmiş idi. Burada dahi mezkûr Bosna ve Gülşen-i Saray gazeteleri muharrirliğinde ve Saraybosna dâ'ire-i belediyyesi riyâsetinde bulunarak îfâ-yı hüsn-i hidmet ve ibrâz-ı me'âsir-i sadâkat rü'yet eylemiş ve gazetesiyle neşrettiği metânet-i efkâr-ı selâset-güftârı kendisini umûmun hüsn-i teveccühüne mazhar kılıp Bosna ahâlîsinin memdûh ü mergūbu bulunmuş idi. Hayf sad-hayf ki vâsıl olduğu yirmi sekiz yaşı daha nice nice zamanlar devlet ve vatanına hidmet eylemeye müsâ'id bulunduğu

[212] "غ" harfi yerine "ع" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

halde şu vechile vukū‘-ı vefâtı doğrusu bi’l-cümle hayr-hâhanı ve bi-tahsîs gazetesini okumaya alışmışları müstağrak-ı te’essüf ve mahzûniyyet eylemiştir.

(Bekā mümkün değildir gerçi kim devrân-ı fânîde)

(Fenâ ammâ belâ-yı mahz olur vakt-i cüvânîde)

*

(**Erzurum)**

Erzurum vilâyetinin resmî gazetesi bulunan (Envâr-ı Şarkiyye) Devir’imizi ber-vech-i âtî tebrîk etmiştir.

Aydın ve Selânik ve Tuna gazetelerinin muharrirliğinde bulunmuş olan (Mehmed Sâlim) Efendi Aydın vilâyet-i celîlesi merkezi bulunan İzmir’de (Devir) unvânıyla gayr-ı resmî Türkçe bir gazetenin tab’ ve neşrine başlamış ve bir iki nüshası resîde-i nazar-ı mütâla’amız olarak mündericât-ı vâkı‘ası el-hakk şâyân-ı takdîr görünmüş olmakla kendisini tebrîke ibtidâr ve lisân-ı letâfet-resân-ı Türkîde bu gibi âsâr-ı mergūbenin gün be-gün tekessür ü intişârını eltâf-ı Samedâniyyeden intizâr ederiz.

(Devir)

Biz dahi bi’l-mukābele beyân-ı teşekküre mecbûr olduk.

*****

(14. sayı 4. sayfa 3. sütun) **(Ticâret)**

Fî Teşrin-i evvel 7 sene 1288

(Afyon)

Râyici epeyce olup gün be-gün terakkī-i fî’ât etmektedir. Bir hafta zarfında fürûht olunmuş olan 92 sepet mâlın ednâsı 202’den 210 ve Karahisar’ın eski mâlı 204’ten 210 ve yenisi 208’den 218 ve yerli mâlı 210’dan 225 guruş fî’ât ile satılıp gün be-gün terakkī-i fî’ât etmektedir.

(Palamut)

Fî’âtca tebeddül bulmayup sarf olunan mahallâttan hayırlı haberler gelmektedir. Bu günlerde 103’ten 109 buçuk guruşa kadar borsa ve meccânen 127’ den 133 fî’ât ile 6000 kantâr mikdârı satılmıştır.

(Pamuk)

Avrupa’dan hiçbir hayırlı haberler gelmediği hâlde burada fikdânı cihetle terakkī-i fî’ât etmiştir. Eski makine mâlı 500 den 505 ve yenisi 505’ten 510 ve eski çıkrık mâlı

480 ve Amerika mâlı 520'den 530 guruş fî'ât ile cem'an 10000 balya mikdârı satılmıştır.

(Kök Boya)

Karahisar mâlı 200 Kayacık ile Gördes mâlı 305'ten 310 ve Bakır mâlı dahi 320 guruş fî'ât ile 650 balya mikdârı satılmıştır.

(Yapağı)

Râyici yoktur.

(Susam)

Fî'âtı tebeddül bulduktan başka terakkī-i fî'ât etmektedir.

(Pamuk Tuhmu)

Biraz râyici yoktur ve satıcıları dahi azcadır.

(İncir)

Erbeğli mâlı 160'tan 220

(Kuru Üzüm)

Sultaniye mâlı dört buçuk guruşdan altı guruş ve razaki 4'ten 5 ve Tire'nin siyah mâlının be-her kantârı 55'ten 20 guruş fî'ât ile satılmaktadır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 15

Sene-i şemsiye	1288	Numara (15)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i evvel	12	Perşembe	Şabân	21

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(15. sayı 1. sayfa 1. sütun) **Vuku'ât-ı Merkeziyye**

Bir iki gündür vâlî-i lâhık Sabri Paşa hazretlerinin tebeddülleri hakkında ortaya bir söz çıkarılarak bir dereceye kadar büyütülmüştür.

Ancak telgraf vâsıtasıyla buraya böyle bir haber vürûd etmediğini tahkīk etmiş olduğumuzdan biz bu havâdisi kat'iyyen cerh ederiz.

Vâkı'an zâyiçe-i ahvâl-i âlem bu sene evliyâ-ı umûr hazerâtına kesret-i seyâhat takdîr ederek fi'liy'âtını dahi aktâr-ı umûma gösterdiğinden bu gibi ürcûfenin zuhûru bâdî-i istiğrâb olmamalıdır.

Çünkü şu bir senenin zarfında yalnız İzmir dört vâlî gördü. Vilâyât-ı sâ'irenin herbirisinde kezâlik yoktur tebeddülâttan acabâ ne masraflar vukū' buldu. Masraflar ne ise ne. Bu hâller terakkiyyât-ı mülkiyye ve te'ehhurât-ı husûsât mühimmece ne derece mazarratlar vücûda getirdi düşünen akıllara hayret verir.

Etrafımızda bulunan düşmenlerimiz tedârükât-ı harbiyye ve terakkiyyât-ı mülkiyyeleriyle meşgūl olup da biz bir düzüye tebeddülât ile uğraşacak olur isek vay halimize artık şu tebeddülâtı bıraksak da tebeddülât ile uğraşdığımız kadar bir müddet dahi bâdî–i terakkiyyâta hasr-ı iştigāl eylesek daha güzel olurdu.

*

Bir mâh müddetle ta‘lîm etmekte bulunan İzmir Asâkir-i Redîfesi Taburu bugün ateşli ta‘lim icrâ edeceklerinden vâlî paşa hazretleriyle me’mûrîn varken ve eşrâf-ı memleketin dahi kışla-i hümâyûna da’vetli oldukları mesmû’adır.

*

(15. sayı 1. sayfa 2. sütun) Aydın Mutasarrıfı Mustafâ Necib Paşa hazretleri dünkü çarşamba günü sabâhleyin hareket eden şemendüfere râkiben merkez me’mûriyyetlerine avdet buyurmuşlardır.

*

Nefs-i Manisa’da bulunan Rum muteberânı beyninde hâsıl olan ittifâk üzerine bu kerre bir bâb kırâ’et-hâne vaz’ ve ihdâsıyla teşrîn-i evvelin dördüncü günü resm-i küşâdı icrâ olunmuştur.

Resm-i mezkûrun icrâsında Saruhan Mutasarrıfı Arif Paşa hazretleriyle sâ’ir me’mûrîn ve mütehayyirândan hayli zevât med’uvven hâzır bulundukları hâlde muteberân-ı mûmâ-ileyhimden Naom Efendi zîrde muharrer makāleyi der-miyân etmiştir.

Sûret-i Makāle

Cenâb-ı Hakk şevketli mehabetli pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerine tükenmez ömürler ihsân buyursun şu içinde bulunduğumuz asr-ı mehâsin-hasr-ı mülükânelerinde envâ’-i ma’ârif gün be-gün terakkī ederek ve ahlâk-ı reviyye ve bedeviyye zâ’il ve bi’l-cümle insân nezdinde ve husûsuyla Avrupa nazarında memdûh olan ahvâl-i medeniyyet ve şân-ı insâniyyet hâsıl edilmektedir ve bunun menşe’ ve belki bi’l-cümle mukaddemâtına mebde’ olan mektebler her yerde çoğalmaktadır ve bu ise pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin bi’l-cümle teb’ası hakkında hemîşe şâyân buyurulan inâyât-ı celîle cümlesinden olup zât-ı adâlet-küster-i cenâb-ı pâdişâhîlerinin lutf u merhametine ve teb‘a-perverliğine delâlet etmektedir. Ve bu da‘vâmızı bizlere gönderdiği vülât ve mutasarrıfîn-i kirâm hazretlerinin iyiliğiyle dahi isbât edebiliriz. Sâye-i şâhanelerinde her şeyin *(15. sayı 1. sayfa 3. sütun)* nizâm ve intizâm-ı kavânîni olup kâffe-i masâlih nizâmı dâ’iresinde cereyân etmektedir. Ve herkes bunlara kesb-i ma’lûmât edip gün be-gün ilm ve ma‘rifet tezâyüd ve serbestâne hareket etmektedir. Ve büyük efendilerimiz dahi bunun istikmâl-i esbâb-ı vesâiline müsâ’ade buyurmaktadırlar. Şimdiki Avrupalılar gelsin Anadolu kıt‘asında medeniyyet olduğuna göre haberdâr olsunlar. Bu cümleden olarak ya’ni Manisa’mızda öteden beri birtakım kahve ve meyhâneler var ise de bunlarda sıfat-ı insâniyyete yakışmaz hâl ve hareket vukū‘u

cihetle kendi nâmûs ve şân ve haysiyyetini bilir üdebâ-yı nâs içün bir mahall-i mahsûs küşâdı cümle amâlimizden olduğu hâlde lehü'l-hamd ve'-minnet saâdetli Arif Paşa hazretlerinin zamân-ı âlîlerinde bir kırâ'et-hânenin küşâdına muvaffak olduk ve bunu paşa-yı müşârün-ileyhin kemâl-i hüsn-i muvaffakiyyetlerine ve hakkımızda ayn-ı inâyet olduğunu bilip izdiyâd-ı ömr ü ikbâl-i sa'âdetlerine ve bu kırâ'et-hânenin teb'a-i Osmâniyye hakkında bir büyük feyz ü ni'met olmasına duâ' ile hatm-i kelâm eyleriz

Makāle-i Mezkûre Üzerine Mutasarrıf-ı Müşârün-ileyh hazretlerinin Dermiyân Eyledikleri Nutk-ı Cevâbı

Sâye-i ma'ârif-vâye hazret-i şâhânede asrımızın her yerde yetişdirmekte olduğu âsâr-ı medeniyyet ve kemâlât cümlesinden olmak üzere ihdâsına muvaffak olduğunuz işbu cem'iyyetle istihsâl-i hüsn-i terbiyye ve ma'ârif yolunda hemşehrîlerinize bir güzel numûne gösterdiğiniz aşikârdır. Çünkü halkın tenezzüh içün aralıkta bir cem'iyyet mahallinde vaktini geçirmeye hâhiş-ger olması tabî'î olup cehele-i nâsın dahi kahve ve meyhânelere meyl ü rağbet göstermesi mahzâ işbu meyl-i tabî'î iktizâsındandır. Böyle cem'iyyetli âdemlerin hem ârzû-yı zâtîsini def'aten *(15. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ve hem de mütâla'ât ve bu yolda vukū'-bulacak mübâhasât ile vakt-i azîzini dâ'ire-i edebde idâre bir gûne tarîk idüğünden hakīkaten mûcib-i takdîr ü tahsîndir ve bunun zamân-ı âcizîde vukū'u muhlisleri içün başlıca teşekkürü mûcib olacağından cümleye ibrâz-ı şükrâniyyetle velî-nimet-i bî-minnetimiz padişâhımız efendimizin sâye-i âlîlerinde ileride daha bunun gibi nice âsâr-ı nâfi'aya muvaffakiyyetinizi temenni ile hatm-i kelâm eyler.

*

İttihâdın husûlü hakkında mekteblerimizin ihdâsında hükûmete muhtâc olmayacağımız hakkında serd-ettiğimiz efkâra bir mu'teriz bulduğumuz geçenki numaralı nüshamızı okuyanların ma'lûmu olmuştur.

Mu'terizimizin eğer ki delâil-i makbûle ile ta'rîzâtını cerh edip başka tafsîlâta hâcet bırakmamış isek de bizim asıl vazîfemiz derûn-ı terakkiyyâtın husûlüne hidmet etmek olduğundan müdde'âmızı mü'eyyed olmak üzere ele aldığımız edilleden şuracıkta birisini daha beyâna mecbûr olduk.

Geçen pazar günü Frenk mahallesinde kudemâ-yı Yunaniyye'den (Umbaro) nâm şâ'ir-i meşhûrun nâmına olan cem'iyyetin yevm-i mahsûsu olduğundan eyledikleri da'vete mebnî icâbete borclu olup gittik.

Bizi teşekküre mecbûr bırakacak sûrette pek hürmetli bir muâ'mele ile istikbâl ve kabûl eylediler. Geçdik yerimize oturduk.

Burada erbâb-ı cem'iyyet ile Despot Efendi ve bildiğimiz bilmediğimiz sâ'ir pek çok mu'teberân ve mekteblerin ma'lûmları ve vâlî paşa hazretlerinin doktorları efendi dahi mevcûd idiler.

Despot Efendi âyîn-i mahsûs-ı hıdmetyânı üzere usûl-i ed'iyeyi icrâ etdikten sonra erbâb-ı cem'iyyetden Mösyö Pati Perutoziko mevki'-i mahsûsuna çıkıp bir nutk-ı fasl kırâ'et eyledi. Nutk öyle diyânete müte'allik olmayıp baştan aşağıya kadar şâ'ir-i müşârün-ileyhin fesâhat ve belâgat-i şi'riyyesiyle vatan-ı terakkiyyât hakkında olan eş'âr-ı belîğe-i meşhûresini îzâh eder bazı makālâttan ibâret idi.

Bunu müte'âkib erkek mekteb-i kebîrinin muallimesi bulunan Madam Sapko dahi kendi âsâr-ı te'lîfiyyesinden olmak üzere kezâlik şâ'ir-i *(15. sayı 2. sayfa 2. sütun)* müşârün-ileyhin nâmına nazm-ı tilâvet ederek tahsînler aldıktan sonra cem'iyyete fâsıla verildi.

Bunun üzerine halk dağıldı. Cem'iyyetin müdürü bulunan Mösyö Kondopolos bizi cem'iyyetin kırâ'et-hânesine getirdi.

Bu kırâ'et-hânede Türkçe ve Rumca ve Fransızca ne kadar gazete var ise mevcûd olduğu gibi kütüp-hânelerinde dahi bir hayli kitâbları ve müze-hânelerinde ilm-i hikmet-i teşrîhe müte'allik birkaç yüz liralık alât ve edevâtı olduğunı re'yü'l-ayn müşâ'ade eyledik.

Hikmet-i teşrîh mu'allimlerinin dahi hazâkat-ı müselleme erbâbından Doktor Mösyö Gaynos idüğünü öğrendik.

Cem'iyyetin esâs-ı teşekkülünü merâk edip sorduğumuzda müdîr tarafından (gençlerimizi meyhâne ve kerhâne gibi hevâî şeylere alıştırmamak ve bir düzüye kemâlât-ı ilmiyyeden hissedâr etmek üzere işbu cem'iyyeti açıp kendilerini a'zâlığına teşvîk ile istek edenleri kayd ve kabûl ederiz.

Cem'iyyetimizin i'âne-i nakdiyyesiyle dahi şimdilik kırk fukarâ çocuğundan mürekkeb ayrıca mekteb idâre etmekle beraber evkāt-ı mu'ayyenede işbu cem'iyyet dâ'iresinin ders-hânesinde ulûm-ı nâfi'adan münâsib şeyler tedrîs ettirmekdeyiz.

Şimdilik bu dâ'ireye senevî yüz lira icâre vermekte olduğumuzdan inşâ'allâh yakında mülkiyyet üzere bir dâ'ire tedârüküyle icâreden kurtulmak ve hem de mekteb-i mezkûru tevsî' etmek niyyetindeyiz) cevâbını aldık.

İşte hristiyanların böyle böyle çok cem‘iyyetleri birçok mektebler idâre ettikleri nazar-ı memnûniyyetle görülüyor. Bunlara hükûmet müdâhele veya mu‘âvenet ediyor mu?

Demek oluyor ki ittihâd etsek bir yere gelsek bizim yirmi otuz z(â)tımız[213] dahi öyle bir cem’iyyet bir mekteb idâre edebilir.

Lâkin ağniyâmız şimdiki halleri gibi birbirinden uzağa kaçar ise hükûmet tabî‘atıyla teşvîk ve dinlenilmez ise icbâra mecbûr olur.

Ve cebr değil. Be hamiyyetsiz herifler diyerek kafamıza (v)urup da bizi bu gaflet uykusundan uyandırmış olsa hakkı vardır.

*

(15. sayı 2. sayfa 3. sütun) **Vilâyet Evkāf Muhâsebeciliği’nden (Devir)’in Bir Suâli**

-Efendi- Urla iskelesinde kâ’in cami‘-i şerîfin gasb olunan havlısı ile umûmun kalbine te’essürât-ı azîme vermekte olan ahvâl-i hâzırasına dâ’ir (Devir)in yazdığı bendler üzerine ne türlü tedâbir ittihâz eylemiş iseniz teblîğine mukbillerimiz muntazır olduklarından sahîfemize derc eylemek üzere ol-bâbdaki icrâ’âtınızın beyânına himmetiniz i(n)tizâr[214] olunmaktadır.

*****

Geçen pazartesi günü gelen İskenderiye va(p)urundan[215] serserî ve tezkiresiz olarak dokuz şahs zuhûr ederek tahkīk-i ahvâlile iktizâsının icrâsı zımnında salıverilmedikleri mesmû’dur.

*****

Teb‘a-yı Yunaniyye’den ve serserî makūlesinden Nikoli ve refîki Yani nâm kimseler dünkü çarşamba gecesi sâ’at üç kararlarında meyhâne boğazı civârında münâsebetsiz ve sûret-i vahşette dolaşmakta olduklarını Bölük Ağası Timur Ağa haber almakla merkūmları tutup üzerlerini aradık da bunlardan merkūm Yani’nin belinden bir bıçak zuhûr etmiş ve Nikoli ise pasaportunu ibrâz edememesiyle beraber kendisinin mechûlü’l-ahvâl takımdan bulunmuş olduğu cihetle lâzım gelen tedkīkātın icrâ olunmakta bulunduğu işitilmiştir.

*

[213]Harf eksikliği olmakta “ا” harfi anlama göre koyulmuştur.
[214]“ن” harfi cümle bütünlüğüne göre tamamlanmıştır.
[215]“پ” harfi bulunmayı, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Süpürgeci Yahudi Salamon ile refîki Manav Bahor diğer muharrerü'l-esâmî refîkleriyle geçen salı gecesi bir Yahudi hânesinde kumar oynarlar iken beynlerinde münâza'a ve mudârebe zuhûr etmesinden dolayı tutulup te'dîbât-ı kānûniyyeleri der-dest-i icrâ idüğü haber alınmıştır.

*

Karşıyaka'da Yamanlar karyesi ahâlîsinden Hacı Âlioğlu Kadir ile Hacı Velioğlu Nuri nâm kimseler geçen pazar günü sâ'at on bir raddelerinde yine karye-i mezkûre sâkinlerinden Hacı İbrahim oğlunun velîme cem'iyyetinde med'uvven hâzır oldukları halde sarhoşluk hâliyle beynlerinde münâza'a hudûs etmesiyle bunlardan merkūm Kadir evvelâ belinde bulunan bıcağı bi't-teşhîr merkūm Nuri'nin üzerine atmış ise de *(15. sayı 3. sayfa 1. sütun)* tutturamayıp müte'âkiben kurşun memlû tabancasını havâle ettiği anda merkūm Nuri tabancayı demirinden yakalayarak ağzını havaya çevirdiğinde tabanca ateş alarak Timur'u yaralamasıyla merkūm Nuri'nin sağ eli parmaklarıyla beraber fenâ hâlde o merkūm Kadir'in dahi sol eli parmağı bir mikdâr mecrûh olmuş olduğunun üzerine Karşıyaka zâbıtası tarafından tutularak i'zâm olunmuş olduklarından ba'dehû muhâkeme-i mukteziyeleri icrâ olunmak üzere bir ay tedâvî içün gurebâ hasta-hânesine gönderildikleri istihbâr kılınmıştır.

*

Bağdat re'îs-i erkânı Hüseyin Paşa hazretleri geçen pazartesi günü gelen Rusya posta vapuruyla Der-sa'âdet'e müteveccihen İzmir'e vâsıl olarak bugün hareket edeceklerdir.

Müşârün-ileyh hazretleriyle esnâ-yı ----- Karadağ cibâl-i şâhikasında müddet-i tavîle arkadâşlık ettiğimiz cihetle kendilerini pek güzel tanırız.

Mekteb-i harbiyeden yetişme ümerâ-yı besâlet-ihtivâdan oldukları cihetle dirâyet-i mükemmele (a)shâbından bulundukları mertebe-i hâliyyeleriyle müsbittir.

İstikāmet-i efkârlarına gelince bunun içün Bosna'da Kocalı Salih Bey ile Gocikalı Derviş Bey'in asâkir-i muvazzafa ser-gerdelikleri muhâsebâtının rü'yet ve tedkīkine me'mûriyyetlerini bilenler tasdîk ederler.

İşitdiğimize göre Bağdat'ta dahi teftîş-i ahvâle me'mûriyyetleri vukū' bularak nizâmiye hazînesince pek büyük bir menfa'at göstertmişler imiş.

Müşârün-ileyh hazretleri bugünkü ateşli ta'lîmde dahi hâzır bulunacaklardır.

*

Bağdat vâlî mu‘âvini olup akdemce Der-sa‘âdet’e celb olunan Şakir Bey Efendi’nin bu günlerde İskenderun’dan gelecek vapurlardan birisiyle İzmir’e muvâsalat edeceği aldığımız telgraf havadisindendir.

(Dârü’s-saltanat)

Vekîl-i mutlak Midhat Paşa hazretlerinin istîfâlarına mebnî mesned-i sadâret-i uzmânın Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa hazretlerinin uhdelerine tevcîh buyurulduğuna dâ’ir Empersiyal’in yazdığı telgraf havâdisini dünkü *(15. sayı 3. sayfa 2. sütun)* çarşamba günü makām-ı vilâyete gelen telgraf-ı haber-i resmîyyesi tasdîk ediyor.

*

İstanbul’da Sirâc namıyla bu yakında daha bir gazetenin tab’ ve ihrâcına erbâb-ı ma‘âriften bir zâtın me’zûniyyet-i resmîyyesini aldığı vâsıl dest mütâla’amız olan İstanbul gazetelerinde manzûr çeşm-i sürûrumuz olmuştur.

(Devir)

Zannımıza göre bu gazete dahi âlem-i medeniyyetin pek parlak bir meş‘alesi olacaktır.

İnşallah çıksın da nüshalarıyla ehl-i vatan ile beraber tenvîr ber-uyûn iftihâr ederiz.

*

İmtiyâzı İzzetli İsmet Efendi uhdesinde bulunan Mecmu‘a-i Ma‘ârif nâm gazetenin haftada iki def‘a neşrolunacağı vâsıl-ı sem’-i memnûniyyet olmuştur.

Efendi-i mûmâ-ileyhin efkâr-ı mehâsin-disâr-ı şîrîn-kârını zâten tasdîk edenlerden bulunduğumuzdan bu vâsıta ile dahi milletimizin terakkī-i ma‘ârifine bir medâr çığırı açılacak demektir.

(İbret)

(Devir)

İbret’in bu hüsn-i şehâdetini Devir dahi tasdîk ile kezâlik nüshalarının vürûduna nasb-ı bâsıra-i intizâr etmiştir.

*****

(Tuhaf)

Kale Kapısı’nda bir Rum hânesinde sabâhleyin hidmetçi kuyudan su çekmek içün kovayı kuyuya ittirmiş ve gāyet ağır gelmekte olduğunu görünce bir diğer âdemden dahi istimdâd ederek çekmekte devâm eylemiş ise de çıka çıka kuyudan kazmalı kürekli bir herîf çıkınca istiğrâbından şaşmış kalmıştır.

Meğer yer altından kazılan bir şemendüfer gele gele mezkûr kuyuya kadar gelmiş ve kuyu adetâ şemendüfer içün bir menfes müsâbesinde kalmış imiş.

(Hüdâvendigâr)

(Vilâyât)

(Trabzon)

Nefs-i Trabzon müftî-zâdelerinden olup Trabzon vilâyeti dâhilinde Atina kazâsı kaymakamı bulunan Mehmed *(15. sayı 3. sayfa 3. sütun)* Hayri Efendi tarafından mersûl tebrîknâmedir.

İzmir'de gün be-gün tezâyüd etmekte olan elsine-i sâ'ire matbû'âtına karşınca bir gayr-i resmî gazetenin ma'dûmiyyeti meftûr ve mütehallik buyuruldukları gayret-i müselleme-i İslâmiyye ve muhabbet-i vataniyye-i insâniyyelerini tahzîz ve teşvîk ederek (Devir) nâmında bir gazetenin ârâyiş-i matba'a-i hutûr olduğundan alınan mahzûziyyet üzerine bi'l-yümn ve'l-âfiye tab' ve neşrine mübâşeret buyurulduğu Basiret Gazetesi'nin 723 numaralı nüshasında manzûr-ı dide-i mübâhâtım olduk da Devir buldukça nümâyiş tazelendikçe sene ayda ehl-i ma'rifet arz-ı hüner günden güne tezyîn-i zebân-ı şükrâniyyet eylemiş olduğumdan bu bâbda vukū'a gelen himmet ü gayretleri derece-i iftihârımı ne râddeye îsâl eylediği bahsinde ıtnâb-ı makāle hâcet göremem buna kalb-i âlîleri şehâdetini kâfî bulur ve makām-ı tebrîkte işbu arîza-i hikmet takdîmine mütecâsir olurum.

(Devir)

(Sâhib-i mektûb ammi-zâdemizdir. Nereli olduğumuzu merâk edenler olduğundan bu vesîle ile vilâdetimiz İstanbul ise de aslımızın Trabzon ve Rizelilik ile mahlût olup zann olunduğu gibi Toska değiliz.

(Sâhib-i imtiyâz ve mü'ellif)

*****

Erzurum

Âtîdeki bend Envâr-ı Şarkiyye'den alınmıştır.

Bi-hikmeti te'âlâ bu sene havâların kuraklığı hasebiyle Kars sancağı dâhilinde olup geçende ateş alarak yanmakta iken mahsûs me'mûrlar irsâliyle emr-i itfâsına ihtimâm olunmuş olan Karameşe yine yanmaya başladığı ve Çıldır sancağı dâhilinde tûlen yarım ve arzan bir sâ'at vüs'atında bulunan Canik ve Arot? meşesi bu sırada ateş aldığı mahallerinden haber verilmesine mebnî tedâbîr-i serî'a-i itfâ'iyyenin bi'l-fi'il ittihâzıyla emr-i muhâfazanın vesâ'ili ta'yîn ve istikmâl olunmak harîka istidâd veren

esbâb her ne ise tahkīk buyurulmak üzere evvelki gün zât-ı âlî–i vilâyet-penâhî me'mûrunden bazı zevâtı müstashiben ve Kars'a müteveccihen merkez-i vilâyetten hareket ve levâzım-ı itfâ'iyyenin icrâsı zımnında kendilerinin dahi bi'z-zât bulunmaları *(15. sayı 4. sayfa 1. sütun)* için Kars ve Çıldır mutasarrıflıklarına teblîğ-i keyfiyyet buyurmuşlardır. Bu ormanların muhâfazasıyla muhâfız ve kolcularına muhassas olan ma'âşların kemâ-kân i'tâsı lüzûm ve ehemmiyeti evvelce Bâb-ı âlî'ye arz olunması üzerine sâl-i hâl orman derecesinde bu vilâyet için akce tahsîs olunmadığından tervic-i iş'âr sene-i âtiyyeye ta'lîk olunduğu cevâben irâde buyurulmuş ise de bu vilâyet halkının kuvve-i hayâtiyyesi makāmında olup şiddet-i ihtiyâcları müsellem olan mezkûr ormanların bu gibi kazâ vü hatardan muhâfazası emrinde tasarruf kā'idesine ri'âyetle beraber görülecek lüzum-ı hakīki derecesinde kemâ-fî's-sâbık kolcu masârifinin ihtiyârî lüzûm ve mecbûriyyeti tekrâr makām-ı âlî sadâret-i uzamâya arz ve iş'âr buyurulduğu işitilmiştir.

Devir

Bizim vilâyetimizde orman me'mûru var ise de ormanların ekserisinde korucu me'mûrları olmadığından keyf için pek çok def'alar orman yandığı Nif nâhiyesi dağlarında birçok def'alar alevler görülmesiyle istidlâl olunuyor.

*****

(Selânik)

Cenâb-ı Hakk eyyâm ü ömr-i şevket-i hazret-i padişâhîyi müzdâd buyursun. Görice? Mutasarrıfı Ala'addin Paşa bazı tahkīkāt zımnında Kesriyye'de bulunduğu hâlde işbu cumartesi günü gecesi sâ'at iki râddelerinde illet-i kadîmesi şiddetle nüzûl ü urûz ederek her ne kadar etibbâ-i mahalliye ma'rifetiyle tedavîsine çalışılmış ise de kâr-ger olmayıp üç buçuk sâ'at sonra irtihâli vukū' buldu. Mahall-i iş'ârından müstebân ve merhûm-ı mûmâ-ileyh Dıramalı merhûm Mahmud Paşa-zâde gayûr ve mütedeyyin bir zât olup keyfiyyet-i irtihâli bâ'is-i te'essüf-i bî-kerân olmuştur.

(Devir)

Paşa-yı müşârün-ileyh bir müddet Saruhan mutasarrıflığında bulunarak mu'ahharen infisâl birle İzmir'de ve İstanbul'da pek uzun bir müddet istintâk ve muhâkemelerde kalmış ve sonradan tebriye-i zimmet mukaddemce mezkûr Görice mutasarrıflığına me'mûr olmuş idi.

(Hakk rahmet eyleye.)

*

(15. sayı 4. sayfa 2. sütun) **(Tuna)**

Sefâretle Londra'ya gitmiş olan Çin hükümdârlarından Bapon hâkiminin oğlu asâletli Prens Hasan hazretlerinin avdetinde Der-sa'âdet'e müteveccihen Ruscuk'tan gececeklerini yazmış olduğumuz geçen nüshamızın çıkdığı çarşamba günü müşârün-ileyh hazretleri posta vapuruyla akşâm üzeri Rusçuk iskelesine bi'l-vürûd istikbâl olunarak ve iskele-i mezkûrda bulundurulan asâkir-i zabtiyye cânibinden selâmlanarak araba-i mahsûsa irkâben dâ'ire-i vilâyete getirilmiş ve Ruscuk'da kaldıkları bir gece haklarında ihtirâmât-ı lâzıme icrâ kılındığı misillü gösterdikleri ârzû üzerine leylen hammâma dahi götürülmüş ve ferdâsı merâsim-i mahsûsa ile teşyî' edilmiştir.

(Tahkīk kılındığına göre Çin'deki hristiyan hükûmetlerinden başka olarak yirmi milyondan mütecâviz müslimânların teşkîl eylemiş oldukları hükûmeti tasdîk ettirmek üzere müşârün-ileyh hazretleri me'mûren Londra'ya gidip bu bâbda İngiltere devlet-i fehimesinin muvâfakat ve tasdîkini istihsâle muvaffak olduğu anlaşılmıştır.

Müşârün-ileyh hazretleri imâmü'l-müslimîn olan zât-ı hilâfet-penâhîye yüz sürmek ve herhâlde halîfe-i peygamberîye olan inkıyâd-ı mahsûslarını göstermekle beraber ulûm-ı mezhebiyyedeki noksânlarını ikmâl etmek üzere birkaç ulemâ ile dâ'imî silâh altında bulundurmakta oldukları seksen bin nefer asâkir-i muntazamaya fenn-i harbi ta'lim ettirmek içün mu'allim alup götürmek tasavvurunda imiş.

(Tuna)

(Havâdis-i Hâriciye)

Ekspozisyona vaz' ile teşhîr içün Avusturya imparatoru haşmetli (Fransuva Joseph) hazretleri İstanbul ile vilâyetlerde elsine-i muhtelife üzerine çıkan gazetelerin kâffesinden birer nüshasını istedikleri Tuna Gazetesi'nde görülmüştür.

(Ticâret)

Fî 7 Teşrîn-i evvel sene 1288

Afyon

Tüccârı fâhiş fî'âtı taleb etmekte olup bir iki *(15. sayı 4. sayfa 3. sütun)* gündür İngiltere'den haberler gelmektedir.

Kök Boya

Râyici iyidir. Kayacık ve Gördes mâlı 305 ve Bakır mâlı 315'ten 320 guruş fi'ât ile 1150 balya mikdârı satılmıştır.

Pamuk

Fî'âtı iyi ise de idhâlâtı azca olduğundan sarfiyyâtı dahi pek çok değildir. Çıkrık mâlı 495 ve makine mâlı 510'ten 514 ve Amerika tuhmunun pamuğu 520'den 530 guruşa kadar satılmıştır. İspanyollar yavaş yavaş müşteri almaya başladılar.

Yapağı

Durgundur.

Palamut

Kezâ durgundur.

Zehâir

Arpanın ihrâcâtı yoktur. İşkodya'dan gelen havadislere göre bin sekiz yüz on altı sene-i milâdiyesinden bu ana değin zehâir orada feyz bulamamakta imiş ise de Fırat'da olan berakât işbu nekâ'isi ikmâl edebilir imiş.

Bazı havâdise göre Amerika'da afyonun sarfiyâtı birkaç sene zarfında yüzde yirmi beş kadar tezâyüd etmiştir.

İncir

Ednâsı yüz ondan yüz elliye ve Erbeğli mâlı yüz elliden iki yüz yirmi.

Kuru Üzüm

Razaki dörtten beşe sultâniyye mâlı dört buçuktan altı guruşa olup Tire mâlının siyâh mâlı dahi kantârı altmış guruş fi'ât ile satılmıştır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 16

Sene-i şemsiye	1288	Numara (16)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i evvel	30	Pazartesi	Ramazan	10

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(16. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İ'tizâr)**

Vilâyet matba'asının yeni hükûmet konağına nakliyle alât ve edevât-ı tab'iyyenin yerli yerine vaz' ve tanzîmi gavâ'ili on yedi gündür gazetemizin çıkarılamamasına sebeb olmuş olduğundan eyyâm-ı mezkûre zarfında çıkarılamayan nüshalarımızın sene gāyesinde müddet-i mu'ayyenesine zamm ve i'lâve olmak üzere ihtiyâr olunan ta'tîl-i zarûrîden dolayı müşterilerimizden i'tizâr eyleriz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Gazetemize cânib-i hükûmet-i seniyyeden mersûl tenbîh-nâmenin sûretidir.

Devir Gazetesi'ne ihtâr-ı resmî

Dünkü gün çıkarılan 15 numaralı Devir nüshasında vâlîlik tebeddülüne dâ'ir İzmir'ce bazı tefevvühâtın tekevvünü hakkında bir fıkra ile bazı mütâla'ât görüldü. Bu gibi erâcifin her yerde şâyi' olabilmesi emsâli delâletiyle ma'lûm ve gazetecilik vazîfesinde bunda tarafınıza â'id olan cihet yalnız o havâdisi tekzîbten ibâret olmak lâzım geleceği emr-i meczûm iken tekzîb olunan bir havâdise bu mertebeden zâ'id ve hâric olan yolsuz mütâla'alar derci münâsebetsiz şeyler olduğundan fî-mâ-ba'd bu gibi neşriyâttan mübâ'adet olunması lüzûmu ihtâr olunur.

Fî 13 Teşrîn-i evvel sene 88.

*

Hidîviyyet-i Mısriyye idâresinin geçen cumartesi gelen İskenderiyye posta vapuru derûnunda bulunan sekiz nefer sâbıkalı serseri takımından iki neferini bir kayıkçı (ben sizi hafiyyen İzmir'e çıkarırım diyerek kayığına *(16. sayı 1. sayfa 2. sütun)* alıp bunlardan birisini kayığın baş küpeştesi ve diğerini kıç küpeştesi altına sokarak üzerlerini yelken ile örttükten sonra daha birtakım tezkereli yolcular ahzıyla Pasaport İskelesi'ne getirmiş ve yolcuları çıkarıp merkūmları dahi gizlice başka bir iskeleye ihrâc etmek üzere iskeleden açılmış iken Pasaport İdâresi Deniz me'mûru Mösyö Nikolaki bunların etvârından kayıklarında mektûmât olduğunu hüsn ederek üzerlerine gazeteyle merkūmları kayıkçı-ı merkūmun iskeleye ihrâcından evvel zâhire ihrâc birle cümlesini birden bâ-jurnâl hükûmet-i mahalliyeye teslîm eylediği mesmû'muz olmuştur.

*

(Varaka)

İzmir sancağı dâhilinde bulunan ekser kurâ ve kasabât ahâlîsi öteden beri birtâkım erbâb-ı ihtikâr zimemât-ı fâhişesi altında ezilerek bu yüzden nice erbâb-ı zirâ'at perîşân olageldiklerinden bâğ ve tarla misillü şeylerini terk ile diğer kurâ ve kasabâta nakl ve hicret ve bakiyye-i ömrlerini bu hâl-i zarûrette geçirdikleri nezd-i ûlü'l-ebsârda muhtâc-ı beyân değildir.

Sâye-i ıslâhât-vâye-i hazret-i padişâhîde her tarafca ta'mîm buyurulan vilâyet usûl-i mehâsin-şümûlünün İzmir'de teşkîl buyurulduğu sırada vech-i meşrûh üzere bulunan kurâ ve kasabât ahâlîsinin teshîl-i mu'âmelât ve tevsî'-i zirâ'atıyla beraber o makūle erbâb-ı ihtikârın nice zulm a gadrlerinden tahlîs-i niyyât-ı hayriyyesine mebnî menâfi'-i belediyye sandıkları teşkîl buyurularak ahâlî ihtiyâcât hâliyelerinde olmayıp yine kendi sermâyelerine mürâca'at etmeleri kā'ide-i müstahsenesi vaz' ve te'sîs buyurulmış idi. Ne çâre ki bu mâdde-i *(16. sayı 1. sayfa 3. sütun)* mühimmeye kazâ ve nevâhî me'mûrları tarafından bezl-i himmet olunmamasından dolayı ekser-i mevâki'de bulunan sandık idâreleri ahâlîsine semere-bahş-ı menfa'at olamamakta bulunmuş ma'a-hâzâ şu menâfi' sandıkları sermâyesinin tezyîdi mülk ü millete istilzâm edecek fevâ'id ve muhassenâtı müstağnî-i tavzîh ve işâret bulunmuş iken bu mâdde nazar-ı ehemmiyete alınmayıp gāyet hafif bir şey sûretiyle bakılması te'essüf olunacak şeylerden birisi ve belki en birincisi olduğuna ve ez-cümle Karaburun nâhiyesi ahâlîsinin giriftâr oldukları fakr-ı sûret ve dûçâr oldukları düyûnât-ı fâhişe arasında müdürü bulunan Mehmed Hüsnü Efendi'nin eser-i gayret ü ikdâmıyla nâhiye-i mezkûr sandığının sermâyesi haylice ilerilemesine binâ'en nâhiye-i mezkûre ahâlisi tev'emen

istifâdeye başlamış oldukları nâhiye-i mezkûre ahâlîsi tarafından işitilmekte bulunmuş ve bundan başka efendi-i mûmâ-ileyhin oraca bazı gûne dahi himmet-i meşkûresi var ise de şu varakada onlar sadedimizden olmayıp hemân efendi-i mûmâ-ileyhin burada îrâd olunuşu belediyye sandıkları idârelerinin sûret-i intizâmına himmet olunmayan mahallere mûcib-i intibâh olması maksadından ibâret bulunmasına ve vâlî-i âlî-i vilâyet devletli paşa hazretlerinin evvelki def'a teşrîflerinde geceleri hâb u râhatı terke masâlih-i devlet ve milleti mütâla'a ve müzâkere eder bir devlet-i âlî-himmet oldukları mazbût-ı sahâ'if-i hâtır bulunduğuna mebnî bu makūle mevâdd-ı nâfi'anın ahd-ı karîbinde merkez-i matlûbdan cilve-ger-i zuhûr olarak daha nice ıslâhât-ı hayriyye ve nâfi'a ile tenvîr-i uyûn-ı mübâhât edileceği vâreste-i kayd ü eşkâl ise de kurâ ve kasabât ahâlîsinin ber-vech-i meşrûh ahvâl-i te'essüf-iştimâli işbu varaka-i muhtıranın tesrî'ini icbâr eylemiştir.

(Bir muhibb-i vatan)

(16. sayı 2. sayfa 1. sütun) **Devir**

Karaburun nâhiyesi sandığınca sermâyenin tekessürü hakkında şu ma'lûmâtı veren zâtın mevsûku'l-kelâm olduğu meczûmumuz olduğundan müdürün şu gayretini takdîr ederiz.

Sabri Paşa hazretlerinin bizce meşhûr ve halkca meşhûr ve müsellem olan hüsn-i sîtleri elbette vatanımızca vücûdu lüzûm olan şeyleri tanzîm ve istihzâra kâfil ise de meslek-i müttehazımız icâbınca bunların fi'iliyyâtını görmedikçe fi'ile gelecek demekten kendimizi ma'zûr bildiğimiz gibi gördüğümüz hâlde dahi onları ber-tafsîl dîbâce-i iftihâra geçirmekte bayağı borçlanıyoruz.

*

Tire'den Devir Gazetesi'ne mahsûs olarak mektûb:

Rabbimiz te'âlâ tekaddes hazretleri ömr ü ikbâl ve şevket ü iclâl-i şâhâneyi efzûn buyursun. Bi'l-cümle sunûf-ı teb'a-i padişâhîlerinin saâdet-i hâllerine her-bâr masrûf buyurulmakta olan a'tâf u eltâf-ı şehinşâhîleri cümlesinden olarak i(n)tişar-ı mehâsin-envâr-ı ma'ârif ü fünûn içün memâlik-i mahrûsetü'l-mesâlik-i devlet-i âlîyyelerinin her mahallinde mekâtib-i rüşdiyye inşâ'âtına müsâ'ade-i aliyye-i mülükâneleri ibzâl buyurulduğu cihetle Tire kazâsında hamiyyetmendân-ı ahâlî ve ez-cümle kazâ-i mezbûr kaymakamı ve ma'iyyeti me'mûrlarının eser-i gayret ü revişleri semeresi olarak medîne-i mezkûrede Sine Mahallesi'nde Alâybeyi cami'-i şerîfi ittisâlinde bulunan arsa üzerine tûlen kırk ve arzan on dört arşun ve nîm-kârgîr olarak fevkânî bir mekteb-i

rüşdiyye tarh ve te'sîs olunmak üzere eylülün ikinci perşembe günü fekâhetlü müftü efendi tarafından eşref-i sâ'at ihtiyâr olunan sekizde bi'l-cümle me'mûrîn-i mahalliyye ve mütehayyizân-ı vücûh vesâ'ire hâzır oldukları hâlde ed'iye-i mahsûsa ve müvâzebet-i îfâsı bulunduğumuz du'â-yı bekā-yı satvet-i cihândârî îrâd ile esâsı vaz' olunur. O günden beri germi-i inşâ'âtına ikdâm birle tavan mahallerine kadar duvârları çıkarılmış ve ahd-i karîbde hitâm bulacağı dahi sarf olunmakta bulunan mesâ'îden anlaşılmıştır.

Bu mekteb içün vatanımızın erbâb-ı hamiyyeti taraflarından edilen i'âne-i nakdiyyenin defteri kazâ-i mezbûr meclis-i idâresi tarafından bâ-mazbata makām-ı âlî-i vilâyete arz *(16. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ve takdîm olunmuş ve ikmâl-i inşâ'âtça daha üç-beş bin guruşa kadar i'ânenin tedârüküne ihtiyâc gördüğünden bu dahi hayr-hâhân-ı vatanın se(n)evî[216] hamiyyetlerinden tereşşuh edecek zülâl-i sîm ü zerrden terakkub edeceği me'mûl bulunmuştur.

Bundan başka işbu esere mu'âdil Tire ile Ödemiş miyânından cereyân eden Ma-i Diraz? nehri üzerine dahi kaymakam ve hamiyyet-mendân ahâlînin masrûfi-i himmetleriyle kezâlik nîm-kârgîr bir cisr-i kebîr inşâsına mübâderet olunmuş ve bunun içün çend gün zarfında toplanılan i'ânenin mikdârı on bin guruşu tecâvüz eylemiştir.

Kaymakam-ı mûmâ-ileyhin doğrusu eser-i gayreti şâyân-ı takdîr ve icrâ-yı vezâ'ifinde etvârı cümlemiz indinde memdûh bulunduğundan sâ'ir kazâlar ahâlîlerine tâziyâne-i şevk ü gayret zımnında işbu mektûb-ı müsâdakat-üslûbumun gazetenize derc ve neşrini ricâ ederiz.

(Devir)

(Devir) Tire'den aldığı şu mektûbu derc ile tezyîn-i sahîfe eylemeye mecbûr oldu.

Nasıl mecbûr olmasın? Tire ahâlîsi memleketlerinde rüşdiye mektebinin fikdânından müte'essir olarak kendilerini kendilerinden evvel bu ihtiyâctan kurtarmış olan sâ'ir kasabalar ahâlîsine peyrev olup evlâd ü ahfâdını zalâm-i cehâletten kurtarmaya şitâb eylediler ve ma'a-mâ-fîh mârrîn ü âbirîn en lüzûmlu olan köprüyü dahi vaz' u ihdâs ile teshîl-i münâkılata mübâderet ettiler. Hemân Rabbimiz tevfîk versin de haber-i ikmâliyle de gazetemizi tezyîn edelim.

Mektûbun reviş-i ifâdesi mektebin ikmâl-i inşâ'âtınca daha üç-beş bin guruşa ihtiyâc olduğu anlaşılıyor.

---

[216] "ن" harfi yerine "ب" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Devir) kendisinde olan aczini itirâf ile beraber kemâl-i memnûniyyetle şu mektebe yirmi aded lira-i i'âne arz etmekle ikmâli kuvve-i karîbeye getirilen bu gibi bir eserin bir ân evvel meydâna çıkarılması zımnında bu bâbda daha i'âne verenler olur ise onların esâmîsiyle verecekleri akçenin mikdârını müftehirâne i'lân etmek içün sütûnlarını dahi açık bırakıyor. Zîrâ ma'lûmdur ki bizim akdem-i ihtiyâcâtımız mekteblerimizin tanzîm ve ıslâhı kaziyyesine itinâ vü dikkat edip evlâdımızı beliyye-i cehele-i nâdânîden kurtarmaktır. Bu vazîfe ise bizlere min-indi'llah tefvîz olunmuş ve bayağı boynumuza *(16. sayı 2. sayfa 3. sütun)* farz-ı ayn olmuş gibi bir vazîfe olduğunu da hiçbir kasaba ahâlîsini istisnâ' etmeyerek umûma hitâben söyleriz.

Sa'âdetimizin delîli selâmetimizin vekîlî mekteblerdir ve mektebler inşâsının ecr-i azîmi de bizim, nef'-i cesîmi de bizim.

*****

Urlalı Tenekeoğlu Yorgaki'nin Urla kazâsı dâhilinde kâ'in Urla İskelesi kurbunda vâkı' Hâce Bahşi Cami'-i şerîfi havlısını zabt ile üzerinde ebniye vesâ'ire inşâ eylediğinin ihtârına dâ'ir bundan akdem gazetemize derc eylediğimiz varakalara cevâben kazâ-i mezkûr ahâlî-i müslimesi tarafından verilen ve ekserîsi mahalle muhtârânıyla imâmları mühürleriyle memhûr bulunan varaka-i cevâbiyyenin aynen sûretidir:

Şu günlerde zuhûr eden Devir Gazetesi'nde Hakkı isminde Urla ahâlî-i müslimelerini Tenekeoğlu Yorgaki'nin iskelede kâ'in ebniyeleri civârında bulunan Hâce Bahşi Cami'-i şerîfi'nin derûnu ve civârı hakkında ta'an ü teşnî' etmiş ise de ism-i müsemmâsına gayr-ı muvâfık idüğü bedîhîdir.

Şöyle ki bundan on beş sene mukaddem cami'-i şerîfin mütevellîsi bulunan Güşaşzâde Mütevakkî Mehmed Efendi gāyet müseyyeb bir zât olup cami'-i mezkûr civârında bulunan suyu âb-ı hayâta mümâsil çeşmeyi harâb ve mâ'il-i türâb olduğundan mâ-adâ mecrâsı kar-bîz ve re'si haylice mesâfe bulunduğundan çiftçi ve çoban gürûhları bütün bütün harâb kılıp mâ'-i mezbûrun fazlası bâ-sened evkāf-ı hümâyûn tarafından müstakill ve mutasarrıf olduğundan yetmiş altı senesi kazâmız müdîriyyeti hengâmında mütevellî-i mezbûr Mütevakkî Mehmed Efendi ve Tenekeoğlu Yorgaki hükûmet meclisine bi'l-celb bâ-karâr-ı meclis merkūm Yorgaki yedine mazbata i'tâ kılınarak vakf-ı mezbûrun pes-mânde kalan nukûdu senedâtından her ne ki tahsîl olunur ise mâ'-i mezbûrun yollarına sarf ve bâkī her ne kadar masârıf gider ise merkūm Yorgaki sarf etmek üzere yolların ta'mîrine mübâşeret ile mâ'-i mezbûr borular derûnuna *(16. sayı 3.*

sayfa 1. sütun) ahz olunarak ve senedât ve pes-mândenin tahsîline gayret olunmuş ise de ancak altı bin guruş tahsîl olunmuş. Hâlbu ki yollara yirmi sekiz bin guruş masârıf gidip bâkī yirmi iki bin guruşu merkūm Yorgaki sarf edip mu'ahharan yetmiş sekiz târihinde yolların ta'mîrine bâ-ma'rifet-i meclis-i mezkûr sekiz yüz guruş sarf olunup ve seksen senesinde bazı mahalli yine ta'mîre muhtâc olup bin üç yüz guruşu sarf olunup ve seksen yedi senesi şiddet-i şitâdan ve kesret-i bârândan yollar bütün münhadim[217] olup dokuz bin iki yüz yetmiş guruş edip ve bu def'a mine'l-kadîm mahalli olan mahalleli çeşmeyi vaz' edip bir kurna iken üç tarafından mâ'-i mezbûr cereyân ettiğinden insân ve hayvân istirâhat itti ve bu sarfiyât aslâ vakıfdan bir akce alınmayıp bütün merkūm Yorgaki teberrû'ü'l-vakf kendisi sarf etti ve elli satranc civâr mescidden sur içine almış ise bâ-izn-i evkāf ve izne mütevellî yedinde senedi mevcûd olduğu hâlde ve senevî icâre-i mu'accel ve senevî mü'ecceli dahi i'tâ olunmakta iken ta'accüb olunur.

Devir cerîdesine geçiren nâ-hakk kelâm söyleyen zât Urlalı mı yoksa bir âhir mahalden olup da adgâs u ahlâm olarak rüyâ mı gördü? Urlalı olduğu hâlde çeşme-i mezbûr üç tarafından mâ'-i cârî ve civârında namâz-gâh olunduğunu görmeyip ve Urla İslâmlarını ba'de't-ta'yîb ve ta'accübe kalkışarak yani acabâ bu teseyyüb cânib-i kaymakamîden ve yahud nâ'ib efendiden ve yahud mu'accelât nâzırı vekilinden mi demesi emr-i garîbdir. Zîrâ mûmâ-ileyhim beyefendiler câmi'-i şerîfe-i mezbûreye müceddeden bir dindâr hatîb nasb ü ta'yîn ile câmi'-i şerîf ihyâ olundu ve yeni nasb olunan hatîb efendi mütevellî gāyetü'l-gāye dakīk bir zât olduğundan câmi'-i mezbûrun civârında bulunan kabristâniye sur çevirip gün be-gün dikkat olunmakta olduğu emr-i bedîhî vü âşikârdır. Mâ'-i mezbûrun nükûd-ı mevcûdesi olmayıp fazlası merkūm Yorgaki'nin olduğundan çeşme-i mezbûr dâ'imâ şerefyâb olacağı müşâhede olunur ve bundan böyle Devir cerîdesi inşallah medh *(16. sayı 3. sayfa 2. sütun)* ü senâ ve nâ-hakk kelâmları havâle-i sem' ü i'tibâr buyurmamalarını ricâ ederiz.

Fî 16 Teşrîn-i evvel sene 88

Muhtâr-ı sâni	İmâm der karye-i
Der mahalle-i dindârlı	dindârlı
Muhtâr-ı evvel der	muhtâr-ı evvel
Karye-i dindârlı	der mahalle sıra
Muhtâr-ı sâni	imâm der mahalle-i
Der mahalle-i sıra	sıra

[217] "هـ" ve "ن" harflerinin yeri yanlış verilmiştir. Kelime anlama göre düzenlenmiştir.

E’s-seyid	e’s-seyid e’l-hâcc
Hüseyin	Mehmed
Osman	Abdülkerim
Abdullah[218]	e’s-seyid
Ömer	Yahya
Abede	e’l-vâkıf bi-samed abede
Ahmed	Osman bin
Abede Hasan	Mehmed

(Devir)

Bu bâbda bizim diyeceğimiz var ise de bakalım evkāf muhâsebeciliği sebkat eden suâlimize ve muhbirimiz bunun üzerine ne diyecek?

(Aydın’dan Mektûb)

Aydın Muhâsebecisi Tevfik Efendi umûr-ı hisâbiye ve sâ’irede bî-behreliği cihetle târîh-i ta‘yîninden şimdiye kadar işler tedâhülünde kaldığı gibi bir müddetten beri mahzâ iş görmemek sevdâsıyla kendisine bir hastalık nâm ve unvânı vererek haftada bir gün hükûmet konağına gelerek bir iki sâ’at ikdâm ile avdet eylediği ve ta’tîl günleri sağlamlaşıp hânedân konakları dolaşmakta olduğu cihetle hidmet-i idâre müşevveş bir hâlde görülmekte olduğundan emsâline ibret ve tev’emen kendisine nush ü pend olmak üzere vilâyet ve yâhud Devir Gazetesi ile keyfiyyetin i’lânı ricâ olunur.

Ma’lûmdur ki kuvvâ-yı bedeniyye bazı avârız-ı tabî’iyye ile muhtell olarak cism-i insâna îrâs-ı ma’lûliyyet ve insân-ı ma’lûl dahi def‘-i illet içerden esbâb-ı tedâvîye mübâşeret eder.

Onun içün biz muhâsebeci efendinin in(h)irâf[219]-ı *(16. sayı 3. sayfa 3. sütun)* mizâc ettiğinin pek de aslı yoktur diyemeyiz. Ancak sâhib-i mektûb bizce mevsuk u mu’temed bir zât olup efendi-i mûmâ-ileyhin (üç iki daha beş altı daha on bir bire bir elde var bir) … kara cümlesini derme çatma öğrenip ser-i kâra geçdiklerini gördüğümüz liyâkatsiz bazı yâdigârlar misillü bî-behreliğini beyân ile beraber sancağın umûr-ı hisâbiyesini dahi tedâhüldedir dimesine ve eyyâm-ı ta’tîliyyede sağlaşıp iş günlerinde kafayı yere (v)urduğunu der-miyân etmesine nazaran kendisine hastadır dahi diyemeyiz.

Lâkin livânın cesâmetine mebnî umûr-ı hisâbiyesinin tedâhülü sahîh ise bunu makām-ı vilâyet-i celîle elbette ıslâh edeceğinde şübhe olunamaz.

---

[218] Allah lafzı Arabi harflerle yazılırken “ا” ve “ه” harfleriyle “اه" şeklinde gösterilir. Burada muhtemelen basımdan dolayı “ا” çıkmamıştır.

[219] “ﭽ” harfi yerine “ﭼ” harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Ankara'dan Mektûb)

Defterdâr Eyüb Efendi'nin infisâlinden sonra kā'ideten hisâbını devr etmek icâb eylediği hâlde geçiştirerek Der-sa'âdet'e gitmek murâd etmiş ise de bir buçuk seneden beri vazîfeye â'id olan vilâyetin îrâd-ı masraf cedvellerinin vesâ'il-i muhâsebesini yapmamış ve bidâyet-i me'mûriyyetinden bu ana kadar vâridât-ı mürettebe ve gayr-ı mürettebeden mâl sandığına gelen mebâliğden bir milyon guruştan ziyâde akçeyi yevmiyye defterlerine kaydettirmemiş ve ilm ü haber dahi vermemiş olduğundan (bu mu'âmeleye bakılınca meblağ-ı mezbûr intifâ' kasdıyla yevmiyyeye idhâl olunmamış demektir.)

Bu akçe içün sandık sarrâfı tarafından verilen pusulalar herkesin yedinde ve meblağ-ı mezbûrın açıkta kaldığını vâlî-i vilâyet devletli Nusret Paşa hazretleri tahkīk buyurmasıyla ve bir de Beypazarı kazâsında kâ'in olup makaddemâ bi'l-müzâyede üç yük küsûr bin guruşa tâlibleri uhdelerine ihâle kılınan Ahmedciler mer'âsı bedeli olvakit der-uhde edenler tarafından kazâ mâl sandığına teslîm kılındığı sırada bu dahi yevmiyyeye idhâl olunmayıp ve mu'ahharan meblağ-ı mezbûrun ashâbına reddi iktizâ ederek sandıkta ise bundan bir akce mevcûd kalmayup sarf olunmuş bulunduğundan bir yük küsür bin guruşuna mukābil hazîne-i celîleden eshâm getirtip sâhibine vermiş ise de bu bir yük küsür bin guruşun dahi henüz hazîneye gönderilmediğini vâlî-i müşârünileyh hazretleri duymuş olmasıyla ve daha bunlara mümâsil pey-der-pey türlü pürüzlü şeyler zuhûr etmekte bulunmasıyla takdîm olunmayan cedvellerle sâl muhâsebesinin arkasını almak ve şu kaydsız akçeleri *(16. sayı 4. sayfa 1. sütun)* dahi hesâba idhâl ettirmek ve bâ'dehû defterler temhîr olunmak üzere vâlî-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından cânib-i muhasebeye teblîgāt-ı lâzıme icrâ buyurulduğu sırada (zâde fi't-tunbûri nağmeten uhrâ)[220] vefkınca bir de Avodis nâmında bir mültezimin mûmâ-ileyh Eyüb Efendi'nin seksen üç bin küsür guruş da'vâsı zuhûr etmiştir. Bunun dahi tafsîli şu vechiledir ki Ankara vilâyetinin geçen seksen altı senesinde ihâlesi icrâ kılınan vâridât-ı öşriyyeden mültezim-i merkūm iki buçuk milyon guruşluk şey der-uhde ederek İstanbul'da borcuna vermek içün mûmâ-ileyh Eyüb Efendi merkum Avodis'ten olmikdâr râyic akce istikrâz etmiş ve meblağ-ı mezbûrun ekserini parça parça havâle kâğıdlarıyla Der-sa'âdet'te bulunan kâğıdlarıyla biraderine göndermiş ve birazını dahi nakden kezâlik parça parça Ankara'da kendisi ahz ve sarf ile bedelini henüz te'diye etmediğinden bahsle hakkında merkum Avodis cânibinden vâlî-i müşârün-ileyh

[220] "Tanburdan bir nağme daha arttı"

hazretlerine takdîm olunan müzekkere-i mûmâ-ileyh Eyüb Efendi'ye havâle olunarak hâkī(k)at[221]-i hâl kendisinden lede'l-isti'lâm yazdığı cevâbta meblağ-ı mezbûru def'a def'a Avodis'ten senedlerle ahz ettiğini ve mu'ahharan ceste ceste ahz ettikçe senedleri red ve şakk eylediğini ve bu husûs içün merkūm Avodis ile Der-sa'âdet'te muhâkeme olacağını beyân eylemiş ise de Avodis zikrolunan a'şârın bedel ve fâizinden hazîneye iki yüz elli bin guruşa karîb borclu olup Eyüb Efendi'ye verdiği akce dahi a'şâr mâlından olduğundan ve muhâkeme içün Der-sa'âdet'e sürünüp gitmesi mağduriyyetini mûcib olacağından bahisle Bâb-ı âlî cânib-i eşrefine şikâyet-nâme telgrafı takdîm etmesiyle muhâkemesinin meclis-i idârede icrâsı hakkında telgrafnâme-i sâmî gelmiş. Onun üzerine idâre meclisinde cereyân eden suâl ve cevâbda efendi-i mûmâ-ileyhin istimâ' olunan mübâyin sözleri maslahatı şübhelendirmiş ve bunda bir şirket kokusu dahi duyulmuş olduğundan poliçe nizâmına tatbîkan rü'yet olunmak üzere tarafeyn ticâret meclisine havâle buyurulmuştur. Da'vâya meclis-i mezkûrda başlandığı sırada mûmâ-ileyh Eyüb Efendi Der-sa'âdet'e azîmet murâd etmiş ise de müdde'î buna rızâ göstermediğinden hükûmet cânibinden zarûrî azîmetine muvâfakat alamaması cihetle telgrafla Bâb-ı âlî'ye arz-ı şikâyet ettiğinden cevâben vâlî-i müşârün-ileyh cânibine gelen telgraf-nâmede bu da'vâ münkatı' olmadıkça (*16. sayı 4. Sayfa 2. sütun)* Eyüb Efendi'nin avdetine mesâğ gösterilmemesi irâde buyurulmuş ve kendi şikâyeti kendi ayağının pâ-bendi olmuştur. Ma'a-mâ-fîh güyâ bu emrin vürûdu merâkına dokunarak sağ tarafına nüz(û)l[222] isâbet ettiğini işâ'a ile vücûdundan hayli kab çıkarttırmış ve bunun bu da'vâya bir vekîl ve meblağ-ı mezbûr tebeyyün eder ise edâsına bir de kefîl verip Der-sa'âdete gitmesine hükûmet cânibinden rû-yı muvâfakat gösterildikde Mâvi Ağa nâmında oldukca mu'teberân bir âdemi da'vâya tevkîl etmiş ve tebeyyün eder ise edâsına Mektûbçu Nuri Bey tekeffül eylemiş olmasına mebnî kefâleti tasdîk olunmak üzere ticâret meclisine lede'l-havâle mûmâ-ileyhin meblağ-ı mezbûru edâ edecek mertebe serveti ve rehin sûretine koymak istediği emlâkının kıymeti buraca mechûl olduğu meclis-i mezbûrdan i'lâm olunduktan fazla bu kefâlete senedi borcun mikdârına göre varaka–i sahîhaya yazılmak iktizâ eder iken noksanına yazıldığına mebnî kānûnen bin altı yüz guruş dahi cezâ-yı nakdî vermesi i'lâm-ı mezbûrda hükm olunduğunu mûmâ-ileyh Nuri Bey anladık da bu husûs ya'ni kefâletinin redd olunması nâmûsuna dokunduğundan nâşî kendini me'mûriyyetinden istîfâya mecbûr zannederek derhâl

[221]"ق" harfi yazılmamış olup, anlama göre tamamlanmıştır.
[222]"و" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

kemâl-i tehevvür ve huşûnetle meclisten çıkıp telgraf-hâneye azîmet ve Bâb-ı âlî'ye istîfâ-nâme takdîmine cür'et eylemiştir.

Defterdâr-ı lâhık mektûbçu beye her mâddede mu'în ü yâr ve teşvîşât-ı âtiyye endîşesiyle mütegayyirü'l-efkâr olmasıyla mu'âmelenin istîfâ derecesine varmasından memnûniyyet göstermez iseler de şîrâzesinden çıkmış birini halkın görmesinden dahi aslâ memnûn olmadıklarından bazı yârân ile o gece mektûbçu beyin konağında birleşip telgraf-ı istîfâsını Üsküdar merkezinden i'âde ettirmişlerdir.

Ancak mîr-i mûmâ-ileyhin bu mu'âmelesini nizâmen yolsuz ve bu hâl hükûmeti hafîf bir nazar altında gördüğünü halka göstermek demek olarak bunu da hükûmetin kuvve ve miknet-i hâliyesi kabûlde ma'zûr olmadığından onun i'âde ettirmiş olduğu istîfâ-nâmenin hükûmet-i seniyye bu sarfından geçemeyip yerine diğerinin ta'yînine kadar (Nezih Bey nâmında bir mektûbçu ta'yîn olunduğunu Aydın Gazetesi'nde okuduk.)

Hükûmeti terk etmesi resmen Nuri Bey'e teblîğ olunduğu cihetle birkaç günlerden beri hükûmet konağında olan odasına devâm edemeyerek evrâk-ı lâzımeye *(16. sayı 4. sayfa 3. sütun)* defterdâr-ı lâhık tarafından bakılmakta olduğu işitilmiştir. Bu ahvâlin sıhhatine ma'nâ verilmek iktizâ etse birinci derecede Eyüb Efendi'nin tâlihsizliğini meydana çıkarmış olan vazîfe kayıtsızlığı ve ikinci derecede hilâf cins ile şirket yolunda alışveriş ve üçüncü ve dördüncü derecelerde halkının mütâla'a-i âtiyesi şîrâzesinin te'sîri ve Nuri Bey'in nizâmsız hod-serâne kefâlete kıyâmı gibi ma'nâların bir yere cem' ettirilmesi iktizâ eder. Eyüb Efendi ise üç beş gün zarfında ifâkat bulmuş ve da'vâsını bi'z-zât rü'yet ve ikmâl etmedikçe Der-sa'âdet'e gitmeyeceğini işâ'a etmiş olduğundan Nuri ve bu bâbda Nuri Bey'e pâ-dâş olanlar mahcûb kalmış oluyor. Zannolunur ki bu poliçe da'vâsının hitâmına kadar muhâsebede olan teşvîşât-ı külliyyeye dahi bir sûret verilir.

Lâkin Kırşehri'nden alınan havâdisler sahîh ise zikrolunan muhâsebe ve poliçe mâddelerini Kırşehri'nce mukaddemâ Eyüb Efendi'ye dolaşmış olan işler tekrâr tazelendiği sûrette suhûletle netîce hâsıl olamayıp gûnâ-gûn sadâ' zuhûr edebilmesi ihtimâlden ba'îd olmaz.

(Devir)

Hüdâvendigâr Gazetesi bu mâddeye dâ'ir (14)'ncü nüshamızda muharrer Ankara mektûbunu aynen derc eyledikten sonra ber-vech-i âtî serd-i efkâr etmiştir.

(Hüdâvendigâr)

Vâlî-i âlî-i müşârün-ileyh hâssa ordu-yı hümâyûnundan neşv ü nemâ bulmuş müşîrân-ı izâm-ı ma'âlî-ittisâmdan bulunduklarını ve efendi-i mûmâ-ileyhin ordu-yı hümâyûn-ı mezkûr muhâsebeciliği hengâmda vukū'-bulan isâ'atine ra'nâ vukūfları olacağına mebnî bu bâbda bi'l-i'tirâf tahkīk-i mâdde ile hakīkati meydana çıkaracaklarında şübhe yoktur.

(Dârü's-saltanat)

Tophâne Müşîriyyet-i celîlesi'ne Halil Paşa hazretlerinin ta'yîn buyuruldukları telgraf haberlerindendir.

*

İstanbul'da mukaddemâ bi't-teşkîl bir müddet devâm ederek ta'tîl olunmuş olan Cem'iyyet-i İlmiyye-i Osmanîye'nin bu kerre yine devâma başlayacağını kemâl-i memnûniyyetle evrâk-ı havâdiste okuduk.

Mehmed Sâlim

Sayı: 17

Sene-i şemsiye	1288[223]	Numara (17)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i Sânî	2	Perşembe	Ramazan	13

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(17. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Tashîh)**

Geçen pazartesi çıkan (16)'ncı nüshamız sikkeci tarafından destgâha atıldığı sırada birinci sahîfesi dördüncü sahîfesi birinci sahîfesinin yerine atılarak yüz kadarı ol sûretle basılıp nefs-i İzmir'e dağıtılmış ise de mu'ahharan tashîh olunmuş olduğundan ol-sûretle yanlış nüsha alanlar istedikleri hâlde müvezzi'mize haber verip tebdîl etmeleri ihtâr olunur.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

(Der-dest-i inşâ bulunan Tire mekteb-i Rüşdiyyesi masârifi içün İzmir erbâb-ı cem'iyyeti tarafından olunan i'ânenin defteridir.)

Lira-yı Osmanî

1-Mahkeme-i Ticâret İflâs Komitesi Re'îsi Rıfat Beyefendi

1-Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi sâbık Edhem Efendi

20-mukaddemki

22-

*****

Meclîs-i idâre-i vilâyet a'zâ-yı sâbıkasından rif'atli Hacı Agob Efendi'ye üçüncü rütbeden tebdîlen bir kıt'a mecîdî nişân-ı zî-şânı i'tâ buyurulmuştur.

[223]Tarih 1277 olarak yazılmış olup, düzeltilmiştir.

Mûmâ-ileyh İzmir'in birinci tüccârından olup zaten mehâsin-i ahlâk ve seciyye-i memdûha-i vatanperverî ile muttasıf olarak birçok âsâr-ı hayriyyesi olduğu gibi geçende gazetemize yazdığımız vechile İzmir'den Buca karyesine giden tarîkı beş yük guruş kadar akçe sarfıyla fevka'l-âde güzel tarzda tesviye ve tanzîm ettirmiştir.

Mûmâ-ileyhin işbu âtıfet-i seniyyeye mazhariyyeti hidmet-i mezkûre-i mebrûreye mükâfât olduğu istihbâ(r)[224] kılınmıştır. İşte vatanına hidmet edenler ebnâ-yı vatan enzârında *(17. sayı 1. sayfa 2. sütun)* memdûh oldukları gibi devletçe dahi memnûniyyet-i kesîreyi hâsıl ettirmiş demek oluyor.

Cenâb-ı Hakk-ı mevlâ mûmâ-ileyhi bu gibi daha bir hayli âsâra ve sâ'irini dahi âsârına iktifâya muvaffak eylesin.

(Devir)

Böylelerin sitâyişinden geri durmayarak lisân-ı umûmîden ayrıca ibrâz-ı teşekkür eder.

(Dârü's-saltanat)

Der-sa'âdet'te bulunan iki bin nefer asâkir-i zabtiyyeye altı yüz nefer daha zamm ve ilâvesine irâde-i seniyye ta'alluk ettiğini Basiret'te okuduk.

(Devir)

Asâkir-i zabtiyyece bu vilâyet ve ale'l-husûs nefs-i İzmir dahi muhtâc-ı ilâve ve intizamdır.

Zîrâ İzmir'in derkâr olan cesâmeti hasebiyle süvârî 22 ve 332 piyadeden ibâret olmak üzere mevcûd olan 354 nefer asâkir-i zabtiyye umûr-ı muhâfazaya kifâyet edemeyeceği müsellemdir.

Efrâd-ı merkūmenin kifâyetsizliğiyle beraber şimdiye kadar bazı icâbsız ve külliyyen lüzûmsuz yerlerde istihdâm olunagelmekte bulunması dahi başkaca umûr-ı zâbıtayı sekte-dâr etmekte idi.

Meselâ hukūka müte'allik efrâd aleyhine vukū'-bulan da'vâlardan dolayı celbi lâzım gelenler içün ihzâriyye tezâkir-i muhtırası mevcûd iken usûlüne tevfîkan onlar verilmeyip bu işe dahi neferât-ı zabtiyye sevk ve istihdâm olunmakta olduğunu bundan akdem yazmış idik.

Aydın Gazetesi'nin dünkü çarşamba günü *(17. sayı 1. sayfa 3. sütun)* çıkan nüshasında merkez-i vilâyette ve Alaybeyi Tahir Bey'in riyâseti tahtında kaymakamlık mülâzımlarıyla sâ'ir bazı zevâtdan mürekkeb bir merkez meclisinin teşkîl olduğunu

[224] "ر" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

mütâla‘a eyledik. İşbu merkez meclisleri sadr-ı sâbık Midhat Paşa hazretlerinin vilâyetler teşkilâtından mukaddem ihtirâ’ eyledikleri usûl-i mehâsin-şümûlün birisidir ki bu da ibtidâ Niş Eyâleti’nde teşkîl buyurup bi’t-tecrübe muhassenâtı sâbit olan icrâ‘at-ı hasenelerindendir ve ihzâriyye tezâkiri dahi memâlik-i şâhanede müşarûn-ileyh hazretlerinin ihtirâ’ ederek mezkûr Niş Eyâleti merkezinde teşkîl ettikleri mezkûr merkez meclisinde bi’l-isti‘mâl tamîm eyledikleri bir şeydir ki kuvve-i zâbıtayı bu eser-i muhtıralarıyla büyük bir gā’ileden kurtarmışlardır.

Vâli-i vilâyet Sabri Paşa hazretleri dahi işte merkez meclisini İzmir’de dahi vaz’ edip ve ba’de-mâ o makūle hukūka müte‘allik deâvî üzerine celbine lüzûm görünecek müdde’(iyyün)[225]-aleyhlere zabtiyye irsâlinden sarf-ı nazar olunarak usûlüne tevfîkan meclis ma‘rifetiyle ihzâriyye i‘tâsını dahi emr ve tenbîh buyurup efrâd-ı zabtiyyeyi şu meşgūliyyetten kurtarmışlardır.

İşbu icrââtlarının maslahatca bahşettiği suhûlet bazı kimselerce müstelzim-i tekeddür olmak maznun ise de şu nokta-i dakīka umûmun nazarında pek büyük şükrâniyyeti celb etmiştir.

Çünkü meclisin ilk ictimâ’ ettiği geçen çarşamba gecesi bi’l-müzâkere verilen karâr üzerine tezkeresiz ve fenârsız makūlesinin mahbesde bulunanlarından kefâlete rabtla on iki kişi bizden tahliye olunmuştur. Meclisin teşekkülünden mukaddem o makūle kabâyih-i hafîfe *(17. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ashâbından kefâlete rabten tahliyesi nizâmen mücâz olan bir âdemin habs-hâneden hurûcu kendisince ve hâmîlerince umûr-ı azîme nev’inden büyük külfet ü meşakkat sarfına muhtâc olduğundan şu meclisin teşkîli mülâbesesiyle hâsıl ettikleri suhûlet ü muhassenâttan müşârün-ileyh vâlî paşa hazretlerine umûm tarafından vekâleten ve hey’et-i idâremiz cânibinden asâleten ve öyle suhûletle yakayı kurtaran da’vâcılar kabîlinden dahi hâssaten teşekkürler takdîm ederiz.

*****

Bu günlerde Bâb-ı âlî’de matbû’ât kaleminde esâmîsi âtîde muharrer zevât ile gazetelerin muhâkemeleri der-desttir. İbret Gazetesi ile devletli, übbehetli Midhat Paşa hazretleri (muhâkemelerine bu gün bed’ olunacaktır.)

Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis ile Tophâne-i âmire müşîri devletli Yaver Paşa hazretleri

(Bu mesmû’ olup muhâkemeye henüz bed’ olunmamıştır.)

[225] “ı” harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Kuriyeh Duriyan ile Suriye Vâlisi Devletli Subhi Paşa hazretleri

(Bu Dahi)

Kordo Bosfor ile Bulgar Eksar Husi Efendi cenâbları

Yine Kuriyeh Duriyan ile Tulca Mutasarrıfı sa‘âdetlü İsmâil Beyefendi

(Bunların muhâkemesi çend günden beri rü’yet olunmaktadır.)

Yine For dö Bosfor ile Zabtiyye Nezâreti Muâvini sâbık sa‘âdetlü Hurşid Beyefendi

(Bunun dahi henüz muhâkemesine başlanmamıştır.)

Fî 16 Teşrîn-i evvel (Basîret)

*

Bir müddetten beri Akka’da menfiyyen ikāmet üzere olduğu hâlde mazhar-ı afüvv ve inâyet-i hazret-i şehriyârî buyurulmuş olan ulemâ-yı fezâ’il-pîrâ-yı asrdan Hâce Sâdık Efendi hazretleri bu def‘a Der-sa‘âdet’e avdet ve muvâsalat etmiş ve vazîfe-i mukaddeseleri olduğu ve zaten neşr-i ulûm-ı aliyyede himmet ü gayretle ârâste bulundukları cihetle mu‘tâd-ı kadîm ve tab’-ı keremleri iktizâsı üzere gelecek cum’a günü Sultan Bayezid Câmi-i şerîfi’nde îfâ-yı va’az ve nasâyıha ibtidâr ve mesâmi’-i müslimîni dürer-i gurer-i kelimât-ı füyuzât-âyât ile ârâste ve feyz-dâr buyuracakları resîde-i *(17. sayı 2. sayfa 2. sütun)* sâmi‘a-i şükr ü memnûniyyet olmak üzeredirler.

(Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis)

*

(Vilâyât)

Vilâyât ser-nâmesiyle İstanbul’un (İbret) Gazetesi’nde görülen mühim bir benddir.

Sâl-nâmeye bakıldığı hâlde Memâlik-i Devlet-i aliyye’nin taksîmât külliyyesi vilâyet ve eyâlet-i mümtâze i‘tibârıyla ikiye münkasem görünürse de hakīkatte zikrolunan taksîmât dört nev‘dir.

Bunların biri Memleketeyn ve Sırbistan gibi eyâlât-ı mümtâzedir ki “istiklâl-i idâre-i dâhiliyye”ye mâliktirler. Emr-i teşrîh ü icrâda merkeze mürâca‘at etmezler. Kendilerine mahsûs askerleri vardır, re’îs-i hükûmetlerini intihâb ile tayîn ederler.

İkincisi riyâset-i hükûmetlerinde bulunan devletin imtiyâz-ı verâsete nâkiliyyetinden ve bazı icrâ‘âtta me’zûniyyetinin sâ’ir vilâyete nisbet-i vüs’atından ibâret bir hâl-i istisnâda bulunan Mısır ve Tunus eyâletleridir.

Bunlar doğru idâre-i padişâhîde bulunan vilâyetler gibi Devlet-i aliyye'nin kavânîn ve nizâmâtına ittibâ' ile mükellef ve bâlâda bahs olunan me'zûniyyetten gālibâ her türlü zuhûrâtta merkez-i saltanata mürâca'ata mecbûrdurlar. Vâlîleri taraf-ı padişâhîden nasb olunur, askerleri yalnız hidmet-i padişâhî içün silâh altına alınmıştır.

(Mısır'ca şimdilik vergi-i maktû' ve Tunusca mu'âf ise de Mısır vergisinin bundan birkaç sene evvel vukū'-bulan zammından ve Tunus vâlîleri tebeddül ettikçe cânib-i saltanat-ı seniyyeye arz olunan tekaddümlerden olduğu üzere o maktû'iyyet Mısır'ın birinci fermân virâseti i'tâ olunduğu zamân eyâlâtın ekserinde cârî olan iltizâm idâreleri kābîlinden bir şey olduğu gibi teki mu'âfiyet gibi ashâb-ı idâresinin sû-i tedbîriyle bir ağır borç altında ve bir şedîd fakr içinde kalmış olan Tunus halkına ihsân nev'inden olduğu içün kavâ'id-i siyâsiyyece vâsıta-i temâyüz olabilecek hâllerden değildir.)

Üçüncüsü taraf-ı devletten yapılmış bir tarz veya nizâm-ı mahsûs ile idâre olunan Sisam Beylik'i ve Cebel-i Lübnan Vâlîliki'dir ki memlekette bu tür idârenin vücûdu Avrupa'da ve burada birkaç kişinin *(17. sayı 2. sayfa 3. sütun)* şimdi zâ'il olan vücûd ve nüfûzlarından neş'et etmiş idi.

(Girit'in dahi nizâmâtında vilâyet nizâmnâmesine ufak tefek bazı mugāyeretler mevcûdtur. Fakat bunların birçoğu ilcâ'ât-ı zamâna ve ötekiler muktezayât-ı mevki'ye âsârından ve hemân cümlesi vilâyet nizâmâtının esâsına dokunmayacak cüz'iyyâttan olmak cihetiyle cezire bu üçüncü sınıftan add olunamaz.)

Dördüncü nev'e gelince bunlar bâlâda istisnâ olunan eyâlâtın hâriciyedeki yerleridir ki vilâyet nizâmnâmesiyle idâre oluyorlar.

Devletin umûr-ı külliyyesince Gülhâne Hatt-ı Hûmâyunu'nun ilânından kinâye olunan Tanzimât umûm-ı mülkte ne te'sîr hâsıl ettiyse teferru'ât-ı idârece bu nizâmnâme fi'ile çıkmasından ibâret olan teşkilât dahi merkez-i saltanatın doğrudan doğruya idâresi tahtında bulunan memâlikte hemân aynıyle o te'sîri hâsıl etmiştir.

Çünkü Tanzimât'tan evvel her vâlî ufacık bir pâdişâh hükmünde olduğu gibi teşkilâttan evvel her kaymakam bayağı eski rikâb-ı hümâyûn kaymakamları tarzında yani ekser husûsta koca bir sadr-ı azam kuvvetinde idi.

Kırk sene evvel bir vâlî katl ve müsâderede nasıl muktedir-i mutlak ise on beş sene evvel bir kaymakam da ol-sûretle darb ve habste müstakill bi'r-re'y idi.

Kırk sene evvel taşralardan İstanbul'a doğruca varidât gitmezse on beş sene evvel dahi varidâtın doğruca bir hesâbı gitmez idi.

Kırk sene evvel meselâ Diyarbekir'de bulunan bir âdem bir mütegallibeden dâdını yalnız icrââtta alırdı on beş sene evvel ise olsa olsa bir fakire göre azâb ve meşakkatce sefer-i ahirete yakın olan İstanbul yolculuğunu ihtiyâr ile merkez-i saltanata gelirse ihkāk-ı hakk ettirmeye muvaffak olabilirdi.

Tanzimât hükûmetin istibdâdını ta'dîl etti. Teşkilât-ı idârenin teşettütünü intizâm ve ittihâda tahvîl eyledi. Bu cihetlerle Tanzimât vatanı adâletin her istenildikçe ihlâl olunmasından kurtardı. Teşkilât-ı adâletin her istenildikçe icrâ olunamamasından halâs eyledi. Binâen-aleyh gerek Tanzimât ve gerek teşkilât hükmen bazı tagyîrâta uğrasa bile zâ(t)[226]-ı umûm Osmanlıların vicdân-ı mahmedetinde ile'l-ebed bâkī kalacak *(17. sayı 3. sayfa 1. sütun)* hasenât-ı azîmedendir.

Şu kadar var ki teşkilât bu kadar muhassenâtıyla beraber yine umûr-ı dâhiliyyenin hüsn-i idâresince Saltanat-ı seniyye'yi endişeden kurtarabilecek bir hâldedir diyemeyiz.

Çünkü evvelâ tenkîhât nâmında olan tahribât ile nizâmnâmeden tamâmî-i kābiliyyeti bütün bütün nez' edilmiştir. Bir vâlî bulunduğu memlekette vezâ'if-i asliyyesinin kâffesini icrâ ile beraber hem mu'avinlik-i livâ mutasarrıflığı hem kaza kaymakamlığı hem umûr-ı ecnebiyye hem zirâ'at hem ma'ârif müdürlüğü etmek lâzım geliyor. Bir mutasarrıf kendi işinden başka kaymakamlık, müdürlük ve belki bazı kerre tercümânlık etmeye mecbûr oluyor. Bir kaymakam ise kazanın her işini bi'z-zât tesvîye etmeye muhtâc gibidir.

İkinci derecede bulunan me'mûrların vilâyetlerde ve ma'âşı iki bin ile dört bin, livâlarda bin ile iki bin, kazalarda yüz ile beş yüz guruş arasında bulunduğundan yerliler bin guruşluk hidmetlerde bile pek nâdir olarak istihdâm olunduğundan bu kabilden olan me'mûrların birçoğu devlet kapısından başka ta'ayyüşü içün bir melce' bulamayan ve Dünya'da hiçbir işe yaramayan acîze gürûhundan ve birtakımı para bulmak içün ma'âşa bakmayanlardan olanlardan içlerinde tesâdüf olunan bazı ashâb-ı liyâkat ma'âş ihtiyâcından biri olarak ikbâl arayıp gezen ağniyâ ile bir himâyete nâ'il olamayan veya bir husûmete uğrayan birkaç bahtsızlardan ibârettir.

Tenkihâtın te'sîrâtı yalnız me'mûr azlığına münhasır değildir. İşin her ne tarafına yapışılmak istenilse o belânın te'sîriyle eski paçavra haline geldiği görülür.

[226] "ت" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Meselâ otuz bin kise varidâtı olan bir yerin masârif irsâliyesi yalnız sekiz on bin guruşa hasredilmiş bir me'mûr bu yolda iktiza eden masârifi ileride hazîne-i celîleye kabul ettirebileceğine emniyyet etmese tahsilâtının sekizde birini İstanbul'a göndermez.

Masârif-i mu'tâdesi üç bin kiseyi tecâvüz eden bir mahallde umûr-ı müteferrika içün senevî yalnız bin beş yüz veya bin sekiz yüz guruş sarfına ruhsat verilmiş. Eğer bundan takriben bir sene mukaddem umûm vilâyete gönderilen bir emr ile mevzû'nun hâricine çıkarılan devâ'ir-i belediyye hâsılâtı elde olmasa habse giren fukarâ ta'bîrât-ı âvâmdan "aç u bî-ilâc" vasfına *(17. sayı 3. sayfa 2. sütun)* tamâmıyla mazhar olur.

Hele zabtiyye tenkihât sâyesinde nevâdir hükmüne girerek taşralarda meselâ mahbesleri lüzûmu kadar muhâfızdan mahrûm etmedikçe tahsîle âdem yetiştirmek ve emr-i tahsîli sekte-dâr etmedikçe postaları muhâfaza edebilmek es'ab-ı umûr görünür.

Makām-ı celîl-i sadâretten bundan takriben bir ay evvel vilâyâta irsâl olunan ve sûreti gazetelerde görülen ta'lîmâtın dördüncü ve beşinci mâddelerinde taşralarda zabtiyyenin fikdânına bunların umûr-ı zâbıtaya taalluk etmeyen işlerde dahi kullanılması bir büyük sebeb gösterilmiştir.

(Mâ-ba'dı sonra)

(Mısır)

Aktâr-ı Mısriyye'nin her bir cihâtında ve ale'l-husûs ekâlîm-i bahriyede umk-ı zirâ'atı hayli ilerilemiş olmakla bu sene iki milyon beş yüz bin kantâr pamuk mahsûlü alınacağı karâ'in-i hâliye ve eltâf-ı İlâhiyye'den me'mûl ve mes'ûl olduğu Mısır havâdisinden olarak gazetelerde görülmüştür.

(Bu dahi)

Mısır vilâyet-i mümtâzesinin varidat-ı senevîyesi yedi milyon iki yüz doksan üç ve masârifi altı milyon iki yüz doksan üç bin altı yüz kırk beş aded Mısır lirasına bâliğ olup inde'l-hisâb varidâttan senevî bir milyon yüz yirmi altı bin dört yüz on beş aded lira fazla varidât hâsıl oldu. Bu kerre çıkarılan bir muvâzeneden (a)[227]nlaşılmıştır.

Rum partiği hazretleri Sinakos a'zâ'larından birkaç zât beraber alarak geçen salı günü vekîl-i mutlak hazretlerinin konaklarına bi'l-azîme Ortadoks mezhepten tard ile (Şir Mantık?) add ettikleri erlerin? Hükûmet-i seniyyece dahi (fırka-i mu'tezile) add olunmalarını arz eylemekte iken vekîl-i mutlak hazretleri mâbeyn-i hûmâyuna da'vet olunduğu cihetle bu mes'elenin müzâkeresinin başka bir vakte talîk olunması cevâbını almış ve binâen-aleyh Şûrâ-yı Devlet Re'îsi Kâmil Paşa hazretlerinin konaklarına

[227]"ا" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

giderek müşârün-ileyh hazretleriyle beynlerinde mes'ele-i mezkûre üzerine hayli mükâleme eylemiş olduğunu gazeteler yazıyor.

(Selânik)

Selânik Gazetesi'nde okuduk ki geçende Görüce *(17. sayı 3. sayfa 3. sütun)* kasabasının hristiyan mahallelerinden güyâ bir (câdı) zuhûr ederek birkaç gece şemâtetle ortalığı bir havf ve telâşa düşürmüş. Nihâyet cânib-i hükûmetten hânelerin saçaklarına birkaç zabtiyye gizledilerek dikkat edilir. Görülür ki (cadı) denilen ve öteye beriye taş atıp türlü maskaralıklar eden meğer geceleri (cadı ne ki) kızları avlamakla me'lûf iki nefer hristiyan delikanlıları imiş. Onun üzerine bunları tutup hükûmete getirdiklerinde zamparalık merâm ve maksadıyla bu hıyânete cüret ettiklerini itirâf etmişler.

(İşte ara sıra bizim Üsküp kasabasında zuhûru rivâyet olunan cadılar dahi bu kabilden ve hırsızlığa vesâ'ir fezâ'ihe yeltenenlerden olduğunu bunların vücûduna kāil sade-diller artık inanmamalı da böyle vâhî hurâfâta itikād ile beyhûde evhâma tabi' olmamalıdır.

(Prizren)

(Bosna)

Hamd olsun şu aralık bu râdde havâlar pek mu'tedil ve adetâ yaz ortası gibi güzel gitmekte ve birinci meyvesini veren ağaçlar def'a-i saniye olarak bahar açmaktadır.

Hattâ nefs-i Saray şehrinde vâkî Çobanî Mahallesi ahâlîsinden Torbo Molla Salih'in bağçesinde o makūle ikinci def'a bahar açan elma ağacından husûle gelen bir elma dünkü gün matba'amıza getirilmiş ve bunun birinci yetişmiş elmalardan hiç farkı olmadığı gibi lezzeti dahi yerinde bulunmuştur.

(Bosna'nın arzına ve havâsına nazaran böyle ikinci def'a olarak yetişmiş meyve görülmesi garâ'ibâttandır.)

*****

(Karadağ)

Londra'da tab' ve neşrolunur. Avrupa gazetelerinin en muteber ve meşhûru bulunan Tayms[228] Gazetesi sûreti âtıde münderic telgrafnâmeyi (Teşrin-i evvel firengî on bir târîhiyle Der-sa'âdet muhbirinden alarak ertesi günü çıkan nüshasına derc etmişir.

[228] The Times Gazetesi denmek istenmiştir.

(Sûret-i Telgraf)

Türklerin nîm-resmî Basiret Gazetesi, Sırb Bey'i Prens Milan'ın ilân-ı istiklâliyet ârzûsunda bulunmasından bahsle müşârün-ileyh matbû'âta itâat ve sadâkati ferâmuş *(17. sayı 4. sayfa 1. sütun)* etmesin. Zîrâ kendisince vahimdir yollu bir bend yazmıştır.)

Tayms'ın Mütâla'ası

Basiret Gazetesi pek doğru söylemiş hem pek alâ yazmış. Zîrâ Milan'ın bekā-yı hükûmeti ancak müteberri (e)sasında[229] olduğunu bilmeli eğer Prens Milân ma'âzallah Devlet-i Osmânîye'ye itâat etmeyecek olsa hükûmeti zevâle yüz tuttu denemez mi? Bu bâbda Basiret Gazetesi'ni biz de umûm tarafından tasdîk ederiz ve Türkleri böyle bir gazeteye nâ'il olmalarından dolayı tebrîk eyleriz.

Kezâlik mezkûr Tayms Gazetesi teşrin-i evvel-i frengi on dört akşam tarihli olarak Der-sa'âdet'ten alıp on altı teşrin-i evvel-i frengî tarihli nüshasıyla sûret-i atîde münderic telgrafnâmeyi neşretmiştir.

(Sûret-i Telgraf)

(Karadağ (e)şkiyâsının[230] Kolaşın'da vukū'-bulan harekât-i şekāvet-kârâneleri hakkında Osmanlıların nîm resmî gazetesi olan Basiret Karadağlıların Devlet-i aliyye tebasından bulunduğu cihetle bunları tedîb ve terbiyeleri husûsunda düvel-i ecnebiyye süferâsına mürâca'at olunması lâzım gelmez) demiştir.

(Tayms'ın Mü(t)âla'ası[231])

(Vakıan Karadağlıların Devlet-i aliyye tarafından bir dereceye kadar ıslâh ve terbiyelerinde hârice mürâca'at olunmak lâzım gelmeyeceğini biz de tasdîk ederiz. Lâkin derece-i mezkûreyi tecâvüz ettiği sûrette düvel-i ecnebiyyenin ol-vakit müdâhele eylemesi lâzım gelir.)

(Basîret)

Sırb emâreti hakkında yazmış olduğumuz bendi mütâla'a edenlerin ma'lûmudur ki Sırblıların husûl ve bekā-yı saâdet ve selâmeti devlet-i metbû'larına sadâkat ve devâm-ı tabiyetlerine mütevakkıftır. İşte mütâla'amızdaki isâbetimizi Avrupa Gazetelerinin en muteber ve meşhûru olup koca bir İngiltere Devleti'nin mütercim-i efkârı mesâbesinde bulunan Tayms Gazetesi de tasdîk ve teslîm ediyor.

---

[229]"ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[230]"ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[231]"ط" harfi yerine "ع" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Gelelim Karadağlıların harekât-ı vâkı‘aları üzerine yazdığımız mütâla’aya onu okuyanların ma’lûmudur ki bizim dağlı eşkiyâsının te’dîbi hakkında beyân ettiğimiz lüzûm ve tavsiye Devlet-i aliyye’nin hukūk-ı mukaddesiyle Karadağ emaretinin Saltanat-ı seniyye tarafından hâ’iz olduğu imtiyâzât-ı esâsiye mebnidir. Onun içün istişâreye *(17. sayı 4. sayfa 2. sütun)* lüzûm yoktur demiştir. Tayms Gazetesi bunu da tasdîk ediyor. Her ne ise Tayms bize hüsn-i teveccüh ibrâz etmiş. Bundan dolayı biz de teşekkür ederiz ve şurasını da ilâve eyleriz ki bizim hiçbir resmîyetimiz yoktur. (Basiret) devlet ve vatanın menâfi‘ine hidmet eder gayr-ı resmî bir gazetedir.

*

(Havâdis-i Hâriciye)

Müsâmerât-ı Kostantiniyye’nin mü’ellifi Mösyö Mismer’in bu kerre (Alsas) ahâlisine hitâben Paris’te tab’ ve neşretmiş olduğu bir risâlede Fransızların sû-i ihlâfından bahsle (bir top patlamasıyla âr teslîmi irtikâb ettiler. Vatanlarını muhâfazadan ise akçe verip satın almayı tercîh ve düşmana verdikleri cerîmeyi mazhariyet add ettiler) demiş olduğu gazetelerde görülmüştür.

*

Alsas ve Loren ahâlisinden Almanya tâbiyeti tahtında kalmak istemeyip Fransa’ya hicret eden ahâlinin adedi zükûr ve inâs küçük büyük berâber olduğu hâlde şimdiye değin iki yüz bin nüfûsu tecâvüz etmiş ve husûsuyla esnâf-ı askeriyeye dâhil olan gençlerin hemân kâffesi Fransa’ya hicret ve (Mess) ahâlisi yirmi bin nüfûsa tenezzül eylemiş ve bundan yalnız on yedi nüfûsu Almanya hidmet-i askeriyesini kabul edip (Bişviller) şehrinde dahi sekiz fabrika sahipleri tarafından fürûht olunarak amele vesâ’iresi Fransa’ya geçdiği gibi şehr-i mezkûrdan dahi iki bin nüfus hicret ve (Loren)’de iki yüz hâkimden ancak beşi kalıp kusûrünün terk-i vatan ederek Fransa’ya nakl ve azîmet etmiş olduğu Hakāyık’ta muharrerdir.

(İlânât)

Tarîkat aliyye-i Nakşibendiye’nin makāmât ve ahvâl-i şerîfesiyle ilm-i ledünni ve zeylinde hikme-i tevhîd ve sure-i kevser ve tanü’l?-mülk ayet-i kerimesinin manâ-yı tasavvuflarını hâvî Abdülgâni Nablusi’nin Miftâhü’l-Mâ’iyye kitâbı’nı Denizli’den Şirvani Damadı Reşâdetlü Şeyh Osman Efendi tercüme ederek tab’ ettirip onar guruş ve mûmâ-ileyh Osman Efendi’nin diğer te’lîf-kerdesi olan Iydeyn Meclisi dahi dörder guruş fî’ât ile İzmir’de Odun Pazarı’nda Kağıdcı Hacı Salih *(17. sayı 4. sayfa 3. sütun)* Efendi’nin dükkânında satılmakta olduğu i’lân olunur.

*

İzmir'de Rıhtım Kumpanyası Tarafından İ'lânnâmedir

Gümrük pişgâhında vakî' rıhtımın ikinci kıtasının yüz altmış metre tûlinde emlâ ve inşâ olunmuş olan mahalli eşya ve emtianın idhâl ve ihracâtı muamelesine müstemid ve müntehâ bulunduğundan işbu önümüzdeki yevm-i pazartesi yani efrenci teşrin-i sânisinin on birinci ve rumi teşrin-i evvelinin otuzuncu günü târihinde işlettirmeye başlanılıp ta'rife mûcibince rıhtım rüsûmunun ahz ve istifâsına bed' ve mübâşeret olunacaktır.

Sâlifü'l-beyân târihinden i'tibâren rıhtım-ı mezkûrun diğer kısımları bir taraftan hitâm ve işlettirmeye tamâmıyla müsâ'id ve küşâd olmadıkça rıhtımın sâ'ir mahalleri üzerinden eşyâ ve emti'a ihrâç veya idhâl olunamayacağı ma'lûm olmak içün i'lân-ı keyfiyyete ibtidâr olundu.

7 Teşrîn-i efrenci sene 272

Ve fî 21 Rûmî Teşrin-i evvel sene 288

İzmir Rıhtım Kumpanyası Tarafından Taife-i Bahriye ve Kapudanlara Dâ'ir İlân-nâmedir.

Derdest-i inşâ bulunan limanın yani havzın (zita?) tabîr olunur haricî rıhtımın iki köşe ve uçları atiyyü'z-zikr merkezde bulunduğu beyân olunur. Şöyle ki gümrük pişgâhında rıhtımdan bed' ile iki yüz altmış metre mesâfede kıble tarafına nâzır olan havzın köşesi mevki'i

El-yevm pasaport-hâne pişgâhında vaki rıhtımdan bed' ile üç yüz elli metre mesâfede sâlifü'l-beyân kıble tarafında bulunan köşe mahallinden dört yüz altmış metre mikdâr tûlinde Poyraz cânibine nâzır olan havzın diğer köşesi mevkî'i

İşbu havzın iki köşeleri mevkî'i kenarında kırmızı renginde olarak geceleri iki aded fenâr ik'âd ve iş'âl olunmak üzere iki mevkî'ide nişân-ı deyr geliri vaz' olunmuştur.

Tâife-i bahriye ve kapudanların işbu iki nişân arasından gerek gündüz ve gerek geceleyin sefinelerini geçirdikleri halde tehlikeye uğrayacakları ma'lûm olmak içün şimdiden ilân-ı keyfiyyete ibtidâr olundu.

Mehmed Sâlim

Sayı: 18

Sene-i şemsiye	1288[232]	Numara (18)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i sânî	6	Pazartesi	Ramazan	18

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(18. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

İbn-i Haldun'dan

Hazret Ömerü'l Faruk razıa'llâhu anh efendimiz hazretleri Medine-i münevvere'de kürsî-nişin-i hilâfet-ı kübrâ iken icra-yı ahkâm-ı kazâ zımnında Küfe kâdîlığına nasb ve tayîn buyurdıkları Ebu Musa-yı Eşarî hazretlerine gönderdikleri bir mektûb-ı hikmet-üslûb bi'l-cümle mesâ'il-i hükm ü kazâyı hülâsaten şâmil olup vükelâ-yı şer' yede'l-mûrsil meyanında dâ'ir ve düsturü'l-amel olduğundan tercümesi teberrüken gazetemize derc edildi.

(Tercüme-i Mektûb-i şerîf)

Ser-nâme-i sahife-i kitâb-ı müşkîn-nikâb ünvân-ı Faslü'l-Hitâm-ı ma-ba'd ile tasdîr ve tevşih olunup yani edâ-yı hamd hazâ ve salavat-ı resûl-i kibriyâdan sonra ya Ebu Musa-yı Eşarî ma'lûm ola ki hükm ü kazâ kitâb ve sünnet ve icmâ'-ı ümmet ile sâbit-i ferâ'iz-i muhkemeden olup ahkâm-ı şer'-i şerîfe kemâl-i mürâ'at ile ihtiyât ve taharri vâcib olan umurdandır.

Ya Ebu Musa huzûrunda bir husûsta terâfi' hasımîn vakî' oldukta tarafeynin kelâmlarını alâ-vechi'l-kâne fehm ü iz'ân edip hakk zâhir ve mütebeyyin olduktan sonra hükm-i şer'î icrâ ve tenfîz ve imzâ lâzıme-i zimmettir. Zîrâ elsine-i hükkâmdan sudûr

[232] Yıl olarak 1277 verilmiştir. 1288 olarak değiştirilmiştir.

eden kelâm-ı hakk hilye-i nüfûzdan atıl oldukda lafz-ı bî-manâ gibi kā‘ideden hâlî emr bî-tâ’il olduğu mukarrerdir.

Ve dahi meclis-i mürâfada muâmele-i husûmda müsâvat üzere hareket edip ahd-i hasmini meyl ve nazar ve kıyâm ve cülus ve adl ve nasfette âhara tercîh ve takdîmden ihtirâz eyle ki ağniyâ’ ve akviyâ kendilere *(18. sayı 1. sayfa 2. sütun)* muâvenet ve müzâheret ümîdiyle senden zulm ve cevr sudûrunu tama’ etmeyip ve fukarâ ve zu’afâ dahi hakk üzere hükm ve adilliğinden me’yûs olmayalar

Ve dahi fasl-ı da’vâda hüccet şer’-i mübîn şâhid ile yemin olup müdde’îden şâhid ve hasm-ı câhidden yemin taleb olunur ve beyne’l- hasmîn rızâ-yı tarafeyn ile akd-i sulh dahi câiz ve meşrû’ olup illâ ihlâl-i harâm ve tahrîm-i helâle mü’eddî olan musâlaha bâtılımdır.

Ve dahi mâddenin lede’l-mürâfasında bir hükm ü kazâ sâdır olup ba’dehû akl-ı selîm vaz’-ı müstakîme mürâca’at reh-nümûnî-i bedreka-i tevfîk ile tarîk-i hakka hidâyet olunur. Ol hükmün butlân u fesâdı zâhir oldukda ey hâkim ve kādî hükm-i mâzî seni hakka rücû’dan men’ etmesin ki hakk ve sevâb asl ve kadîm olup hakka mürâca’at bâtılda ısrâr ü mütemadîden akdemdir.

Ve dahi evvel emr ki kitâb ve sünnette hükm-i şer’isi mensûs ve mübeyyin olmayıp hall ve töhmet-i fesâddan biri ma’lûm olmamakla kalbinde şekk ve tereddüd hâsıl oldukta ibtidâ ol emr-i âlâ mâ-hüve’l-hakka itâle-i fikr ve nazar ile fehm ve iz’ân edip ba’dehu kitâb ve sünnette ol emrin emsâl ve eşbâhının ilel-i şer’iyyesi ma’lûm olduktan sonra emr-i mezkûru eşbâh ve nezâyirine kıyâs ve hükm-i şer’isini ahkâm-ı mensûsadan iktibâs ile lâkin a’mâl-i mikyâs ile şerâit kıyâsa ri‘âyette dikkat edip rızâ-yı Hakk’a akreb ve sıdk ve sevâba eşbeh olan hükm-i kavîmi tahrîc ü istinbâta bezl-i mechûd ile eğer bir şahs iddiâ-yı da’vâyı hakk ile hasmını meclis-i hâkime ihzâr ol dahi inkâr edip şâhide havâle olunsa ityân-ı beyn için mehil-i şer’î ile *(18. sayı 1. sayfa 3. sütun)* imhâl lâyıktır ki vakt-i mev’ûdda ityân-ı şühûd ile ikāme-i beyne-i âdile ederse hakk-ı ihkāk ve illâ hasmı mutâlebe ve mu’âhezeden ıtlâk oluna zîrâ inkızâ-yı müddet-i mehil ile şekk ü tereddüd zâ’il olup vech-i sıdk u sevâb zâhir ü münkeşif olur.

Ve dahi her husûsta udûl-i müslimin ve sikā(t)-ı muvahhidînin şehâdetleri câiz ve makbûl olup illâ hadd-i kazf ile mahdûd ya şehâdet-i zûr ile mücerreb ve ma’rûf ya nasb-ı vilâda müttehem olan kimselerin şehâdetleri merdûddur. Zîrâ serâir-i kulûba ancak cenâb-ı allâmü’l-guyûb a‘lem ü muttali’ olup ilm-i gaybdan beşer mahcûb

olmakla ahkâm-ı şer'iyye bînâ-yı âdileye beyyinât dahi şühûdun aded ve cerhde ahvâl-i zahiresine mebnîdir.

Ve dahi ya Ebu Musa lede'l-mürâfa'a meclis hükmünde ızdırâb ve tehevvür ile hasıma tazyîden ihtirâz ü ictinâb eyle ki ihkāk-ı hakkda sabr u sebât ihrâz-ı mesûbâta zerî'a olup hüsn-i âkıbet ve zuhr-ı âhirete vesîle-i kaviyyedir.

Şimdi ol hâkim ve kādî ki tahsîl-i rızâ-yı ahkâmü'l-hâkimine sâ'î olup hulûs-ı niyyet ve ihlâs-ı taviyyet ile icrâ-yı ahkâma mübâderet eyleye cenâb-ı Hakk nâs ile onun beyninde vakî olan mekâ'idi defa'ine kâfidir.

Eğer kavlî fi'iline muvâfık ve zâhiri bâtınına mutâbık olmayıp kalbi gışş u nifâk ile meşûb ise cenâb-ı âlimü's-sır ve'l-necvi onun mekr ü aybını izhâr eder.

Bu takdîrce her hâlde rızâ-yı Hakk'ı kıble-i âmal ve veche-i a'mâl edip aherin rızâsını emr-i Hakk'a *(18. sayı 2. sayfa 1. sütun)* takdîmden[233] ihtirâz eyle ki hazâ'in-i rahmet-i rahmü'l-râhiminden mahrûm olmayasın ve's-selâm.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

(Derdest-i inşâ bulunan Tire Mekteb-i Rüşdiyyesi masârifi içün İzmir erbâb-ı hamiyyeti tarafından olunan iânenin defteridir.)

Lira-yı Osmânî

-Pasaport me'mûru Hayri Efendi

1 Merhûm Şeyh Ali Efendi Damadı İsmail Efendi

- 1

22 mukaddemki

-23 yekün---

*****

Aydın vilâyeti vâlîliğinin Hüseyin Paşa hazretlerine tevcîh buyurulduğu vâlî-i esbâk Sabri Paşa hazretlerine bugün gelen resmî bir telgrafnâme-i sâmîde iş'âr buyurulmuştur.

Müşîrân-ı izâm hazerâtı miyânında bu isimde diğer bir zât olmadığına nazaran Ser-asker-i esbak Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin olmaları şübhesiz gibidir.

*****

İşbu seksen sekiz senesine mahsûben keşîde olunan İzmir ve mülhakātı kur'a-i şer'iyyesinden bin sekiz yüz nefer asâkir-i şecî'a Hersek ve Bosna cihetlerinde

[233]Fazladan "ا" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

mütehaşşid-i gazanferân-ı asâkir-i Osmânîyye alay ve taburlarına taksîm olunup ihtiyâta nakl olunanların yerleri doldurulmak üzere mahsûsan tayîn buyurulan Asr nâm fırkateyn-i hümâyûna irkâben dünkü pazar günü sâ'at dokuzda Venedik Körfezi'nde kâ'in Hersek sancağına tabi' İstolca kazâsı mülhakātından (Kalık) limanına izâm olunmuşlardır.

(Cenâb-ı Hakk selâmetler versin.)

*

Fransa Devleti sefâin-i harbiyesinden üç kıta zırhlı ile bir kıta korvetten ibâret olmak üzere geçenlerde Berriyyetü'ş-Şam sevâhiline çıkan filo bugün sabahleyin İzmir limanına vâsıl olmuştur.

İşbu filonun konteramiral rütbesinde bulunan kumandanı Mösyö Her Karduto Şâlîye yarın sâ'at dokuzda hükümete resmî vizite i'tâ eyleyecektir.

*

(18. sayı 2. sayfa 2. sütun) **(Akhisâr'dan Mektûb)**

On iki numaralı Devir Gazetesi'ne yazmış olduğum varaka-i âcizânemin semeresi miydi? Yoksa başka taraftan alınan ma'lûmât üzerine midir? Bilemem. Nâ'ib-i sâbık Emin Efendi'nin hüsn-i hâline dâ'ir yapılıp doğruca makām-ı meşîhatpenâhîye takdîm kılınan mazbata kimin teşvîkiyle tanzîm kılındığı isti'lâmını hâvî bundan yirmi beş gün mukaddem Saruhan mutasarrıflığı cânib-i âlîsinden bir kıt'a tahrirât-ı aliyyenin vürûdu cihetiyle Akhisar kazâsı idâresi cânibinden verilecek cevâba muntazırr idim. Binâen-aleyh mûmâ-ileyhim ise emirnâme-i mezkûrun vürûdu gününden bu ana kadar yani yirmi beş gündür hafî hafî meşveretler edip güç hâl ile bir mazbata tanzîm olunarak taraf-ı mutasarrıfîye takdîm edildiği söylenmektedir. İşittiğime göre mazbata-i mezkûrenin me'âli evvelce cânib-i meşîhât-penâhîye takdîm eyledikleri mazbataya müşâbih imiş. Amma ne cihetce hilâf-ı vâkı'lik cihetince zîrâ mesmû'âta nazaran makām-ı mutasarrıfıye takdîm olunan mazbata me'âlinden ise evvelki mazbatanın bâlâsındaki (huzûr-ı âlî-i cenâb-ı meşihât-penâhî) unvânından bahsetmeyerek yalnız hâkim efendinin hoşnûd olduklarına dâ'ir yedine bir mazbata vermişler ammâ hâkim efendiler[234] taraf-ı meşihât-penâhîye arz etsin. Efendiler makāmât-ı sâ'ireye takdîm eylesin orası bizim bileceğimiz şey değildir yollu imiş (zihî fikr-i bâtıl zihî dürûğ-ı mahâl) bu böyle olduğu takdîrce niçin gelen emirnâme akdince bu cevâb verilmeyip de yirmi beş gün tehîr edilmiş. Evet evet emirnâme-i mezkûrun az vakit zarfında cevâbı

[234]Fazladan "يد" harfleri kullanılmıştır.

verilmeli değildir. Ancak yirmi beş gündür buna cevâb hâzırlanmaktan başka işlere bakılamadığından sarf-ı nazarla düşünüp düşünüp de yine evvelki gibi hilâf-ı vakî olarak bir mazbata daha tahrîr edişleri doğrusu hayret ü istigrâbımızı kat ender-kat eylemiş idüğüne ve bu varakamız postanın hareketine tesâdüf eylediğine binâ'en şimdilik bu kadarla iktifâ olundu. İleride mâ-ba'dını tafsîlen beyân ederim.

(Devir)

Devir bu bâbda mukaddemki mektûb üzerine îzâh-ı efkâr etti. (E)lbette[235] hey'etin dahi bu bâbda vereceği bir cevâb *(18. sayı 2. sayfa 3. sütun)* olması me'mûl idüğünden başkaca serd-i mütâla'âta hâcet görmemiştir.

(Dârü's-saltanat)

Muhbir 12 Ramazan

Beyoğlu'nda kâ'in Fîruz Ağa Mahallesi'nde bu hafta iki bâb câmi'-i şerîf feth ü küşâd olunmuş ve bunların biri ta'mîr olunup diğeri ise yeniden inşâsına himmet buyurulan âsâr-ı hayriyyeden olduğu ma'a'l-memnûniyye işitilmiştir.

İşte Fîruz Ağa ahâlisi dindârlık ve ma'rûf cihetine olan gayretlerini bir hafta içinde iki bâb mescid küşâdına muvaffakiyetle meydana koydular. İzmir'in Urla kazâsında bulunan câmi'-i şerîfin havlısını îcâr ve yahud ferâğ edenler görsünler de ibret alsınlar. Hani ya sizin evkāf müdüründen bir ses çıkmadı.

Vidin ile Niş beyninde inşâsı kararlaştırılan hattın güzergâhını ta'yîn etmek me'mûriyyeti ile ol-tarafa i'zâm buyurulan Esad Paşa hazretleri Ramazan-ı şerîfin dokuzuncu günü Der-sa'âdet'e avdet eylemiştir.

Kemâl-i memnûniyyetle işitildiğine göre ser-asker-i esbak Hüseyin Avni Paşa hazretleri mâ-beyn-i hümâyûna avdet ve iltifât-ı cihânderecât-ı şahâneye nakiliyyetle kesb-i meserret eylemiş ve Isparta'ya ikāmete me'mûriyyetleri esnâda istirdâd olunmuş olan Paşa Limanı'ndaki sâhil-hâneleri tekraren i'âde ve ihsân-ı hümâyûn buyurulduğu anlaşılmıştır.

(Havâdis-i Hâriciye)

(Mareşal Bazin)

Fransa'nın nihâyet derecede uğramış olduğu bozgunluk mâddesine sebeb olan Mareşâl Bâzin içün kuvvetli hükmler sâdır olmakta ve şikâyetçileri artmakta olup bu mâddeye olunan makālelere karşı belediyye meclisinin şikâyetleri dünyâya aks eylemektedir.

[235] "ا" harfi eksik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Mareşâl Makmaho'nun Mareşâl Bâzin'e ta'lîmât-ı lâzıme îfâ etmek üzere göndermiş olduğu ve Mareşâl Bazin'in esnâ-yı muhârebede gerden-dâde ve teslîm-i şimşîr olmuş zanneylediği hafiyye me'mûrları meydana çıkarak Bazin aleyhinde şehâdet etmişlerdir.

Kezâllik Mareşâl Bâzin'in (Almanya toplarına ku(r)bân olmuşlardır.) zanneylediği birtakım âdemler ve unutulmuş *(18. sayı 3. sayfa 1. sütun)* farz olunan birçok vakalar birer birer meydan-ı muhâkemeye akmaktadır.

Mûmâ-ileyh mareşal aleyhine şehâdet edenlerin içinde Prusyalılar bulunmamakta iken bu def'a onlar dahi tasdîk etmektedirler.

Prusyalılar şu tasdîkleri tehî olmayıp Berlin erkân-ı harbiyyesi tarafından kaleme alınarak (Militerişe Bilan) tabîr olunan vükelâ tarafdârı olan ehemmiyetli risâlede fevka'l-âde âdilâne bildirilmiştir.

(Bazin Muhâkemesi) unvanlı ve (şövalye) ma'rifetiyle tercümesi neşrolunmuş olan mezkûr risâle Bazin'in fünûn-ı askeriyede olan mahâretini tasdîk etmiş ise de Ren ordusunu iki yüz bin kişi ile teslîm ettiği hâtırına gelir ise bu husûsta Bazin'e isnâd olunan medihanın belki de bir cerihâ olunmasına netice vireceğinden bazı mâddeleri hulâsaten derc ederiz.) demiştir. Risâle-i mezbûre mareşal-i mûmâ-ileyhin ağustos on dördünden on sekizinci gününe kadar olan beş gün zarfında askerine verdiği ta'lîmât ve emrini hülâsadan ve taht-ı kumândasında bulunan orduyu hangi tarafa sevk eylediğini beyândan sonra mareşal-i mûmâ-ileyhin efkârını dahi tercüme ederek (Mess kal'asını terk etmemeyi iyice kararlaştırmış idi.) diyerek bir de netice çıkarmış.

(Bu mâdde pek sahihtir ki Bazin, Mess'i terk etmek efkârında olaydı vürûduna gitmenin çaresini arar idi. Fakat kendi muzafferiyeti başka lezzet aldıracak olduğuna aldandı.)

Almanya resâsı bu Ren'i kavgasında Fransa askerinin galebesini tasdîk etmiş

Fakat biz bu gavgaya sarf-ı zihin etmeyerek (Kiravilot'ta) vukū'-bulan büyük kavgayı der-hâtır ederek bahsedelim.

Bu kavga akabinde erkân-ı harbler Fransız ordusunun suhûletle vüruduna vusûl bulacak idüğünü iddiâ ediyorlar.

Almanya risâlesi Mareşal Bazin, ağustosun on dördüncü günü vakt kaybetmekle sâğ cenâha hareket etmiştir. Hâlbuki bizim oraya gelmemiz mümkün değil idi diyor.

(Evet öyledir. Çünkü o esnâda Almanya ordusu *(18. sayı 3. sayfa 2. sütun)* Fransa ordularını birleştirmemek sevdasına düşmüş idi. Artık başka özr istemez ya.)

Ağustosun on altıncı günü Fransız askeri tarafından kazanılan fütühâta mağruren (artık iş bitti gibi bir hâlde bulunan Fransa ofisyalları ertesi gün Verdun şehrine muvâsalat ederiz ümidinde idiler.

Ne çâre ki ol gün Fransa'nın bu derece perişanlığı içün yer edilmiş bir gün imiş ki gece yiyecek ve mühimmât olmadığı içün tekrâr Mec'e avdet etmek içün emr almışlardır.

Bu özrün Fransız ordularının birleşmesine mâni' olduğu cihetle kabul olunmayacağı daha o sâ'at düşünülmek lâzım idi.

Almanya risâlesi bu mâddeyi tasdîk ile beraber Mareşal Bazin Verdun'a gidileceğini emr eylediği sırada ağustosun 14 ve 15 ve 16'ncı günlerinde orduya yiyecek veren dâ'ireye ordunun zahire levâzımâtını tedârük ederek beraberce getirilmesini emr ettiğini der-hâtır edip isbâta çalışmaktadır diyor.

Şu mâdde ile beraber yukarıda beyân olunan mevâddan kâffesi Mec'de zahîr olduğunu tamâmıyla isbât etmektedir. Bu halde mûmâ-ileyh mareşal niçin ordu mahalline yiyecek getirtmeyip Mes'e avdete emri verdi?

Bunu da bir taraf edelim dördüncü fırkayı Bazin'in taht-ı idâre ve kumândasında bulunan topçu askerleri iki gün sonra yani ağustos 18 târihînde yiyecek vesâ'ireye ihtiyâcları olmadığı hâlde meydân-ı muhârebeye çıkarak kazanmışlar iken niçin Bazin Karavlot fütûhâtını kaçırıp Verdun ile birleşmeye çalışmamıştır.

Almanya Risâlesi

Mûmâ-ileyh mareşal kumandanlığı der-uhde eylediği vakt kumandanlık keyfiyyeti büyük sanat olup bu da ziyâde şân ve şöhreti son kimselere mahsûstur ümidiyle hareket etmiştir diyerek ekserî nâs tarafından olunan isnâd sebebsiz değildir diyor.

Verdun'a avdet etmek üzere ittihâz olunan tedbîrler pek kuvvetsiz olduğu iyice anlaşılıyor. Zâhir kendi aklını daha zîyâde beğenmiş.

(18. sayı 3. sayfa 3. sütun) Asâkirin Verdun'a çekilmesi içün verilen emirlerin müterеddidâne olduğu aşikâr sûrette tasdîk etmektedir.

Şu mâdde meydanda iken Mareşal Bazin kendisini vikāyede pekçok su'ûbet çekecektir.

Bu sûretle boş boşuna topraklar ile karışmış olan kuvvetli ve cesur yiğitlerin kanları beyhûde yere dökkülmüş bir şeye yaramamış. Belki şân ve şöhret içün çalışan

bir hayâl-i hâma kurbân olmuş olduklarını o kanları ejderha gibi olan topları vâsıtasıyla değen Almanyalılar söylüyorlar.

Adâlet Bazin hem-töhmetlerinin şedîden mecâzât olmalarını iktizâ eder.

(La-Türki)

Şu vaka-ı facianın vukū'una herkes te'essüf etmiştir.

Buna sebeb ise Mareşal Bazin'in hod-bînliği olabilip başka sebeb aranılamaz.

İnsan kendisine hitâben olunan ihtârâtı dinler ve iyice mülâhaza eyler de hod-bînliği red ederse elbette kā'idesi câlibtir.

Efkâr-ı umûmîyeye mugayeretle yalnız kendi aklına muvâfakat edenler çâresiz vahâmete uğrarlar.

İşte söylenilen sözü yapmak istiyorum da muvaffak olamıyorum diyerek ittihâz olunan hilelerin neticesinden ne çıkacağını İnşallah yazarız.

Fakat bu tasavvurda boşuna olmayıp ya kemâl-i kibr ü gururdan ve yahud söylenilen sözde bir fenâlık hissetmekle kendi aklının gidişine aldanmaktan ibâret olmak lâzım gelir ise de cumhûr tarafından gelen seslere pek dikkatli kulak vermelidir. Yani ittihâda dâhil olmalıdır.

Âdem-i ittihâd insanı âleme ibret eder.

İngiltere

Sân Juan Mes'elesi

Bu mes'ele Almanya imparatorunun hâkim sıfatıyla verdiği re'y ile fasl olunup Amerika ve İngiltere miyânesinde zuhûr eden nihâyet-i münâza'a dahi ortadan kalkmıştır. Imparator-ı müşârün-ileyhin re'yi alafranga teşrin-i evvel *(18. sayı 4. sayfa 1. sütun)* yirmi ikide Berlin'in Amerika elçisi olup henüz müsâfireten Der-sa'âdet'te bulunan (Bankrot)'a teblîğ olunmuştur.

Mes'ele-i mezkûreyi mukbillerimize güzelce tasrîh içün bazı mevâdd derc ederiz.

Gazet Universal de Augsburg nâm gazetesi ve âyât-ı târihiyyesine nazaran Amerika kıtasının şimâl-i garbîsi ile İngiltere'nin Vankover[236] adasının beyninde 48 derece arz şimâlinde birkaç adalar bulunup cesâmetlicesi San Juan adasıdır. Cezîre-i mezkûrenin yüz elli dört İngiltere mili mu(r)abbâ[237] vüs'âtı olup arazisi gāyet a'lâ münbit ve müte'addid ormanları vardır ve çayırları pek güzel olup bin sekiz yüz elli

[236]Vancouver Adası; Günümüzde Kanada'da bulunan bir adadır.
[237]"ر" harfi yerine "ز" harfi konulmuş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

dokuz senesinden beri İngiltere ve Amerika hükûmetlerinin idâre-i müşterekelerinde bulunarak bu târîhten bin sekiz yüz kırk altı sene ikdâmına kadar münâza'un-fîh kalmış idi. Çünkü bin sekiz yüz kırk altı senesinde tarafeyn beyninde akd olunan mu'âhededen sonra bu adanın hangi tarafta kalacağı keyfiyyeti mu'ârazaya meydan olmuş ve mu'âhedenin buna dâ'ir bir bendinde İngiltere ile Amerika'nın mutasarrıf oldukları mahallin hudûd hattı kırk dokuz derece hizasından şarka doğru temdîd olunarak Vankover Adası'nı Amerika Adası'ndan tefrîk eden boğazın Satin'e ve oradan Cenub'a doğru Bahr-ı muhîte kadar vâsıl olması ve mezkûr boğazda iki taraf sefinelerinin dahi serbest seyr ve hareket edebilmesi kararlaştırılıp fakat biri Amerika'nın şark tarafıyla San Juan adaları beyninde Revzaru tesmiye olunan ve digeri de taraf-ı garbiyyesinde olup San Juan Adaları ile Vankover Adası beynlerinde bulunup kanalı ve Amerikalılar ise garpta bulunan hudûdu iddiâ ederler.

Ve Amerikalılar isbât-ı müdde'â içün kā'ide-i hukūk-ı milele tevfikan suları en derin olan boğaz hudûd ittihâz olunması lâzım geleceğini ve Şâr Boğazı dahi derin olduğuna ve hudûd orası olduğunu ve sâniyen San Juan Adaları'nın Amerika'ya olan kurbiyyet ve münâsebetleri *(18. sayı 4. sayfa 2. sütun)* sâlisen Bahr-ı muhît şimendüferinin oraya kadar gittiğini ve bâ-husûs bu ada İngiltere'nin taht-ı idâresinde olduğu halde Amerikalılar mühim bir mevkî'i İngilizlerin topları altında bırakamayacaklarını ifâde eylemeleriyle beraber 1853 senesinde fi'ilen bu bâbda bir münâza'a daha vukū' bulmuştur. Şöyle ki (Şudson[238]) Boğaz'ı kumpanyası San Juan Adası'na (1200) re's koyun getirmeleriyle Amerika gümrük kolcuları İngiliz koyunlarının Amerika memâlikine gelemeyeceği iddiâsıyla ağnâm-ı mezkûreyi zabt eylemiş ve diğer tarafdan da Amerika hükûmeti (San Juan) ahâlisinden vergü ahzına kalkışmış ve İngiliz muhâcirleri bu keyfiyyete mümâna'at etmişlerdir. Hükûmet-i mezkûre 1859 senesi adada bulunan ahâliyi ve hattâ Hindlilerin hücûmundan vikāye etmek üzere göndermiş olduğu bir bölük askere mukābil der-akab beş aded İngiliz harb sefinesi yanaşarak 176 kıta top ile 1940 nefer asker çıkarmıştır. Bu halde iki taraf beyninde harb olmak ihtimâli kuvvetli iken İngiltere'nin teklifine mebnî şark tarafı İngilizlere ve garb tarafı Amerikalılara â'id olmak üzere zabt eylemişlerdir.

(Almanya imparatorunun re'yi şu hal-i müşkile güzel bir netice verdi.

Müşârün-ileyh hazretleri tarafının kabulüyle hâkim nasb olduğu günden beri erbâb-ı vukūf ile istişâre ederek bu husûsta Amerikalıların iddiâsı 1846 senesi

[238]Kastedilen boğaz Hudson Boğazı olmalıdır.

mu'âhedesine dahi mutâbık idüğünü ve bu cihetle şar ve boğazı dahi hudûd ittihâz olunması lâzım geleceğini beyân birle San Juan Adası'nın Amerika'ya terk olunmasına karar vermiş olduğunu kendi hatt-ı destiyle muharrer olarak Berlin'de bulunan İngiltere eliçisi ma'rifetiyle ve Amiral (Abradost)'e teslimen bir mektûb irsâl olunmuş ve elçi-i mûmâ-ileyh Amerika elçisine bir vizite vererek İngiltere ve Amerika beyninde cereyân etmekte olan şu münâza'anın şu re'y ile faslına teşekkür etmişlerdir.

(Vilâyât)

(Yanya Gazetesi, Devir'imizi vech-i âtî üzere tebrîk eyliyor.) *(18. sayı 4. sayfa 3. sütun)* Haftada iki def'a neşrolunmak üzere bu kerre İzmir'de (Devir) unvanıyla ziy(n)et-sâr[239] destgâh-ı tıbâ'at olan gayr-ı resmî gazetenin bir iki nüshası matba'amıza vürûd ederek dîde-i memnûniyyetle mütâla'a kılındı. Mezkûr gazetenin muhteviyyâtı ihtiyâcât-ı mahalliye hakkında bir hayli ihtârât-ı nâfi'ayı tazmîn eylediği misillü meslek-i sıdk-perverânesi iktizâsınca isti'mâl eylediği lisân dahi dâ'ire-i adl ü hakkāniyetin hâricine zerre kadar tecâvüze imkân vermeyecek sûrette şâibe-i garaz ü nefsâniyyetten ârî olacağı anlaşılmıştır.

Şecere-i terakkiyâtın andelîbi mesâbesinde olan evrâk-ı havâdis nağme-i ma'ârif-perdâzâne ile gül-zâr-ı medeniyyetin her tarafında halâvet-res-i nüzhet ü inşirâh olunca ol devha-i sa'âdetten semere çîn-i iltizaz olmak esbâb ü tedabîrinin dahi tedârük ü istikmâli zımnında umûm ve husûs içün bir iştiyâk ü heves-i derûnînin husûlü tabî'î olmakla bu niyyet-i hayr-menkabet ile sahife-pîrâ-yı zuhûr olan mezkûr gazetenin mûcid ve muharririni tebrîk eyleriz.

(Devir)

Riyâz-ı mukaddesetü'l-riyâz-ı ma'ârifin birisi de (Yanya)'dır ki biz çocukluğumuzda orada vâki' Şemseddin Câmi'-i şerîfi Mederesesi müderrisi merhûm Hâce Ali Efendi hazretlerinin meşra'a-ı kemâlâtından istifâza ederek karâbe-i sadrımızda az çok vücûduyla iftihâr etmekte bulunduğumuz zülâl-i ma'rifet onun âb-yârî-i himmetidir demek istiyoruz ki ol yenbû'-ı kemâlin ifâzasıyla perver-i şayân-ı neşv ü nemâ olan nahl baraveri yine ondan müstefîz olanların sitâyiş edişi bir bâğbanın nişânda-i dest-i feyz-peyvesti olan şecerenin mahsûlünü yine kendisinin ve yahud ona mensûb fürû' ü ahlâfının teşhîr etmesi kabîlinden olduğundan ve bu ise (Devir)'imizin oraca dahi hüsn-i nazarla telakkī buyurulduğına delâlet eylediğinden mezkûr Yanya Gazetesi'ne kemâl-i ibtihâc ile arz-ı şükrâniyyet eyleriz. Mehmed Sâlim

[239]Kelime baskıdan dolayı silik olup, anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 19

Sene-i şemsiye	1872	Numara (19)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i sâni	10	Perşembe	Ramazan	20

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(19. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Telgrafnâme-i Sâmi)**

Bu behe barânın kıllet-i nüzûlundan dolayı memalik-i mahrûsa-i şâhanenin ekser mahallerinde susuzluktan nâşî emr-i zirâ'at dûçâr-ı te'ehhürât ve müşkilât olduğu rivâyet olunuyor idi. Lehü'l-hamd mu'ahharen yağmurlar yağmaya başladığı cihetle susuzluktan hiçbir tarafça ihtiyâc kalmamış ise de hulûl-i mevsim mülâbesesiyle kış basmaksızın emr-i zirâatın itmâm ü ikmâli zımnında zâife-i zirâ'atın çalışıp çabalayacağı şübhesiz olup ma'a-mâ-fîh bu bâbda halkın böyle sevk ü teşvîki lâzımeden ve bu da mahalleri hükûmetlerinin vezâif mertebesinden olmasıyla ve keyfiyyet lâzım gelenlere tavsiye ve iş'âr kılınmakla oraca dahi tahkīkāt-ı mukteziyye icrâ olunarak emr-i zirâ'atın ne hâl ve merkezde bulunduğu tafsîlen bildirilmekle beraber mücerred yağmursuzluktan dolayı zirâ'at olunamamış mahaller zâife-i zirâi hakkında her türlü muâvenât ü teshîlâtın ve îcâbı vechile teşvîkāt-ı icrâsıyla beraber ihtiyâcı yalnız yağmursuzluktan ibâret olup hasbe'l-vakt ve'l-hâsıl tohumsuz kalmış olanlar bulunur ise o makūlelerin eli böğründe kalmamak ve sâye-i şâhanede zirâ'at ü harâsete meşgūl olmak üzere mümkün olduğu mertebe ve kā'ide-i mer'iyyesi vechile kendilerine mahallerince tuhum tedârük ü itâsı ve istizâne muhtâc ciheti olduğu halde buraca icâbına bakılmak üzere keyfiyyetin bâ-telgraf bildirilmesi husûsuna himmet buyurulması.

(Devir)

Vekîl-i mutlak hazretlerinin makām-ı vilâyete keşîde *(19. sayı 1. sayfa 2. sütun)* eyledikleri işbu telgrafnâmeden hükûmet-i seniyyenin çiftçi ahâlimiz haklarında ne mertebe merhamet ve hüsn-i niyyeti olduğu azıcık bir fikr ile düşünülmesi anlaşılır.

Ma'lûmdur ki bizde selemcilerin müsâ'id bulundukları bevâdî-i haset ü tama'da sevk edip oynattıkları haset atlarının ayakları altında çiğnenip kolu kanadı kırılmış birçok tâife-i zürrâ' vardır.

Bu muhtekirlerin hiyel ü desâyis-i haset-karânelerinden tâife-i zirâî kurtarmak maksad ve merâmıyla sermâyeleri yine o biçâre çiftçilerin mevzu'-ı yed-i himmetleri olarak müşkil bulunan menâfi'-i umûmiye sandıklarından dahi en çok kazalarımızda o sermâyeyi iddihâr eden erbâb-ı zirâ'at bir şey istifâde edmeyip bu paralar mücerred bazı kaymakam ve eşrâf ve sâ'ir müteneffizânın istidânesi içün konulmuş bir şey gibi fâizli fâizsiz o makūlelerin zimmetlerine geçirilmekte olduğu dahi müşâhede olunan bazı emsâl delâletiyle sâbit mütehakkık bir keyfiyyettir.

Eğerki bu sandıklar ta'lîmât-ı mahsûsaları dâ'iresinde idâre olunup da sene be-sene zürrâ' dahi idhâl-i sermayeye mecbûr tutulmuş ve mezkûr sermâyenin mukābilinde ellerinden alınan zehâyirin mikdârı köy köy başkaca birer emniyyetli deftere kayd olunup da ahz olunan mikdâr-ı zehâyir dahi (geçen seneler Menemen'de olduğu rivâyet kılındığı gibi şunun bunun boğazında bırakılmayarak tamâmıyla â'id olduğu anbara teslîm kılınmış olsa idi şimdi her kaza menâfi' sandığının bir katın yük yük guruş sermâyesi mevcûd olmakla beraber tâife-i zürrâ'ın *(19. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ihtiyâcâtına göre inde'l-mürâca'a az çok akçe ahzıyla belâ-yı ızdırâb şuna buna muhtâc olmayarak vaktiyle işlerini bitirmeleri lâzım gelir idi.

Ne hâl ise makām-ı vekâlet-i mutlakanın mezkûr sandıkların umûmen emsâl-i mevzû'a ve ta'lîmât-ı mü'esseseleri dâ'iresinde icrâ-yı muâmelât etmediklerine vukūfu olmadığı yani bunları tâife-i zürrâ'dan bulunan erbâb-ı ihtiyâca hîn-i mürâcatlarında meded-res olmakta zann eylediği halde yine şu emr-i telgrafiyi mevsiminde yetiştirip biçârelerin def'-i ızdırâbları çaresinin isti'mâlini hâtırdan çıkarmamış olması zâife-i merkūme ile onların yüzünden i'mâl-i ticâret edip geçinen umûm nazarında teşekkürât-ı azîmeyi câlib bir müstahsenedir ki kendilerimiz Bâb-ı âlî'nin şu müsâ'ade-i âdilesinden izhâr-ı iftihâr ve enzâr-ı yâr u ağyâra karşı bunu cümleye îsâr ile o iftihârı tekerrür eyleriz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

(Devir' in Hâlisâne Bir Ricâsı)

Ma'lûmdur ki yeni teşkîl olunan merkez meclisi halkın husûsât-ı cüz'iyyesini çarçabuk rü'yet ü tesvîye ile hall-i müşkilâtı içün vaz' olunmuştur.

Ashâb-ı masâlihin keyfiyyetleri mahâkim ve aklâm-ı sâ'ireye â'id olanlardan işlerini takîb ve merci'lerine mürâcatta bir mikdâr tevakkuf eylemeleri cevâbını alanlar teneffüs odası gibi mezkûr merkez odasına dalıp *(19. sayı 2. sayfa 1. sütun)* sigaralarını yakıp dumanlamakta oldukları görülüyor.

Bu hâlin devâmı ise mesâlihin te'ehhürünü bâdî olacağı kendilerince dahi beyândan müstağnî olduğunu vicdânlarıyla bi'l-müşâvere anlayacaklarından ba'de-mâ işi olmayanların meclis vaktinde merkez odasına girmeyecekleri me'mûlümüzdür.

*

Saruhan Mutasarrıfı Arif Paşa hazretleri Gördes kazasına mülhak Borlu nâhiyyesinde zuhûr eden eşkiyânın der-desti içün mukaddemce kaza-i mezkûre azîmet ve avdet etmiş ve geçen gün dahi İzmir'e gelerek iki gün ikāmetle pazartesi günü akşâm şimendüferiyle Manisa'ya gitmiştir.

Aldığımız ma'lûmâta göre işbu eşkiyâ yirmi nefer kadar olduğu hâlde teşrîn-i evvelin on üçincü cuma gecesi Borlu nâhiyyesinde Kurtlar karyesini basarak ahâliden bir neferini katl ve birkaçını cerhle birtâkım akçe ve eşyâ alıp firâr eyledikleri ve nâhiyye-i mezkûre müdürüyle Gördes kaymakamı derhâl merkūmları takîbe çıkarak eşkıyâ-yı merkūmeden dört neferini der-dest eylediklerini mutasarrıf-ı müşârün-ileyh hazretleri haber alarak diğerlerini dahi ele geçirmek üzere mâh-ı mezbûrun yirmi birinci günü kazâ-ı mezbûra müteveccihen azîmet etmiştir.

Müşârün-ileyh hazretleri diyorlar ki işbu eşkiyânın takîb ve der-desti mâddesinde vâkı'an kaymakam-ı mûmâ-ileyhin hüsn-i gayreti görülmüş ise de Borlu Müdürü Emin Efendi'nin ikdâm ve mesâ'î-i meşhûdesi gayet-i cesûrâne ve fedâkârane bir sûrette olup umûr-ı sâ'irede görülen ikdâmâtı dahi başkaca şayân-ı takdîr olduğundan mûmâ-ileyh bi-hakkın şayân-ı mükâfattır.

Müşârün-ileyh hazretlerinin getirmiş oldukları haberlerin birisi dahi geçenlerde Kırkağaç katırcısını soyan eşkiyâdan iki neferi ele geçirilerek ve meblâğ-ı magsûbenin beynlerinde sûret-i taksîmiyle beraber henüz paylaşmayıp bunu dahi ileriye ta'lîk ettikleri gömülü *(19. sayı 2. sayfa 2. sütun)* altın tobralarının Kırkağaç kazâsında bulunan yatağı ile rüfekâ-yı sâ'iresi kimler olduğu dahi bunların icrâ kılınan istintâkından anlaşılarak îcâbının der-dest-i icrâ bulunduğu mâddesidir.

Biz bu vukū‘âtı mukaddemce sahife-i beyâna geçirdiğimiz sırada kāle aldığımız bazı imârâtı âdile tutarak şu fi’il-i gasbta Katırcı Çalık’ın dahi medhaline karâin-i akliyye ile hükmetmiş idik.

İşte biz zannımızda kat‘â hatâ etmemişiz. Çünkü merkūm Çalık’ın dahi diğerleriyle beraber taht-ı tevkîfinde olduğu halde işbu fi’il-i gasbta medhal ü şirketi istintâkāt-ı câriye ile mevkî’-i sübûta varmak derecesine gelmiş olduğunu mutasarrıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinden dinledik.

Sâir rivâyetlerin kuvvetine göre mebâliğ-i magsûbenin gasıbları taraflarından sarf olunmaya meydan bulanamayanların gayrısı kâmilen zâhire çıkacağı şübhesiz gibi imiş.

Ancak merkūm Çalık bu işte yani muharrerât ile tüccâr akçesi nakl ve îsâli sanatına bâ-kefâlet-i mu‘tebere girişip kendisine akce veren tüccârı elbette tem’în etmiş olacağından bu bâbda medhal ü müşâreketi ----- eylediği sûrette ashâb-ı mebâliğ-i magsûbeyi kâmilen merkūmun kefîlinden tazmîn-i salâhiyyet kazanacaklarına nazaran şu işte mâlen zararda olacak meydanda şimdilik kefîl bulunan zâttan başka kimse görülemiyor gibidir.

Netice-i mütebeyyineyi dahi bundan böyle bi’t-tahkīk tafsîlen derc eyleriz.

*****

İstanbul muhbirimizden alıp Devir’imizin geçen on sekizinci numaralı nüshasına derc eylediğimiz mektûbta Der-aliyye’nin Firuz Ağa Mahallesi’nde biri tamîr ve diğeri müceddeden ihdâs olunmak üzere iki bâb câmi’-i şerîf küşâd olunduğunu beyân ile (Urla Câmi’-i şerîfinin havlısını gasb ve yahud ferâğ edenler hakkında mukaddemâ derc eylediğimiz varakalar üzerine istifsâr-ı muâmele ile beraber evkāf muhâsebeciliğinden bir ses çıkmadı) yolunda bir ta’rîz görülmüş idi.

(19. sayı 2. sayfa 3. sütun) Hakīkat-i hâlde bir de bu bâbda hayrette kalıp el-yevm bir şey söylemiyoruz. Fi’l-vakî’ mukaddemki varakalarda birinin gasıbı denilen Tenekeoğlu eğer ki itirâzât-ı vâkı‘ayı ta’rîzen matba‘amıza imâm ve muhtâr ve ahâli mühürleriyle memhûr bir varaka vermiş ve o varakayı dahi 16’ncı mütâla’âtımızın muhbirin diyeceğiyle evkāf muhâsebeciliğinin cevâbına ta‘lîk ettiğimizi ilâve ettiğimiz neşr-i muhtasar ile beyân eylemiş ve muhbir-i mûmâ-ileyh ile muhâsebeciliğinden dahi ba’dehû bir diyecek ve cevâba intizâr etmiş isek de muhbir-i Urla ile muhâbirim var ve muhâsebecilik dahi keyfiyyeti mahallinden isti‘lâm eyledik cevâbı vürûdunda beyân

ederiz yolunda irâde-i akvâl eylediklerinden biz dahi bi't-tab' ihtiyâr-ı sükûte mecbûr olduk.

Urla eşrâfından bu kerre maslahatla İzmir'e gelip görmüş olduğumuz hamiyetkâr bir zât-ı mekkâr-ı musâfât bu mâdde içün sûret-i mahsûsada matba'amıza gelip şu madde üzerine bazı ma'lûmât-ı tafsîliyyeyle beraber Tenekeoğlunun gönderip sâlifü'l-beyân gazetemize derc eylediğimiz birçok imzâ ile müzeyyen varakasındaki mühürlerin ekserisi mukaddemâ zâyi' olan birtakım e'imme ve muhtârât mühürlerinden ibâret olduğu gibi ahâlî nâmıyla efrâd tarafından basılan mühürlerin ashâbı dahi ekser silemcilerin zincîr-i esâretini borclu boyunlarına geçirdikleri bi-çâreler nev'inden medyûn ve esîr olan âdemlerden ibâret olduğunu beyân etmiştir.

Demek oluyor ki şu câmi'-i şerîf üzerine bundan mübâhisât cereyân etmiş ve Tenekeoğlu dahi öyle düzme koşma varaka ile mübâhisât-ı câriyeyi ta'rîze kıyâm etmiş iken Urlalılardan ise ilâ-yevminâ hâzâ müttehiden bir mukābele tesâdüf etmesi yalnız bizce değil bu fıkraları okuyanların mahkeme-i vicdâniyyelerince büyük bir derecede câlib-i ta'accüb ve istiğrâbdır.

Malumat-ı meşrûhayı veren zât diyor ki Câmi'-i şerîfin mütevellisi Hafız İbrahim öyle bir mütedeyyin ve hamiyetkâr bir zâtdır ki Tenekeoğlu üzerine bu kadar mübâhisât cereyân edip durur iken kendisi *(19. sayı 3. sayfa 1. sütun)* câmi'nin garb cihetinden dahi bir kıta arsasını Az-parov? (az) kalîl manâsına lafz-ı Türki ve (Pravo?) doğru manâsına lafz-ı Islavoni olduğundan bu lakab (az doğru yani bütün bütüne doğru demek değildir.) Dimitri'ye ferâğ etmiş ve merkūm dahi câmi'in şeref-i ciheti havlısını zabt eden Tenekeoğlu misillü garb cihetini zabt ile ebniye yapmıştır. Doğrusu güzel hamiyyet-i ahâli-i müslimedeki sükût ise ondan büyük gayret.

(Vilâyât)

(Geçen Numaralı Nüshamızda Vilâyât Ser-nâmesiyle Münderic Bendden Mâ-ba'd)

Bu ha(k)îkati[240] tecrübe-i umûra muktedir olan hiçbir akl inkâr edemez fakat bu sebebin külliyetle beraber hemân o kuvvette bir sebeb dahi ekser birilerin ihtiyâc-ı hakīkî hâricinde tenkihâta uğramış olmasıdır.

Hele ta'lîmât-ı seniyyede beyân olunan muntazam tahsildârlar teşkilât-ı dâhilinde bulunan eyâlâtın biriciğinde tenkihâta uğradığından zâbıta eline düşmeksizin

[240]"ق" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

tahsilât emrinin hüsn-i cereyânı değme bir memlekete nasîb olur bahtiyârlıklardan değildir.

Sâniyen nizâmnâme-i Tuna ile Bağdat'tan mâ-adâ hemân hiçbir vakt tamâmıyla mevkî'-i icrâya gelmemiş ve ma'ârif ve zirâ'at gibi terakkiye müte'allik olan ahkâmına vilâyâtın onda birinde olsun ehemmiyet verilmemiştir.

Hele devâir-i belediyye bâlâda beyân olunan emr ile ebniye-i emiriyyenin tamîr ve tefrişi gibi hükûmete müte'allik ve müteferrik ne kadar masraf var ise cümlesinin tesvîyesiyle mükellef edilmiştir. Zâten ise bir şehrin tanzîfi içün bin belâlarla fedâ edilebilen vâridât-ı hükûmetlerin tamîratı ve tezeyyünâtında ihtiyâr olunan tekellüfâta ve karşılığı olmayan masârif-i müteferrikaya kifâyet eder etmez dercelerde bulunuyor. Binâen-aleyh o te'sîs-i nâfi' ke-en-lem yekün hükmüne girmiştir.

Ve tesvîye-i turuk nizâmnâmesi uğradığı sû-i isti'mâlâtdan dolayı mer'î tutulduğu yerlerin bir takımında me'mûl olan fâ'idesinden ziyâde zarar etmiştir.

(19. sayı 3. sayfa 2. sütun) Sâlisen vilâyet nizâmnâmesi velev ki- ahkâmınca bu kadar tagyîrat ve icrââtınca bu derece nekâ'is mevcûd olsun– yine bazı ta'dilât ve tevzihât ihtiyâcından bütün bütün berî add olunamaz.

Çünkü teşkilât-ı vâkı'ın esâsen merkezinin vilâyâta nakliyle masâlih-i câriyeyi dâimâ İstanbul'a ve o cihetle birçok te'ehhürâta düşmek ve devâ'ir-i devleti cüz'i ve küllî kâffe-i umûr ile uğraşmak ihtiyâcından tahlîs içün yapılmış idi. Vâkı'an kā'idenin selâmeti ve bu vüs'atta olan bir mülkün ihtiyâcâtına muvâfakati umûm indinde müsellemdir. Ancak mevcûd olan nizâmât ve ta'lîmâtta me'mûrîn-i icrâiyyenin me'zûniyyeti (umûr-ı âdiye) gibi mübhem birtakım tabîrlerle beyân olunarak sarih ü vâzıh bir sûrette tahdîd ü ta'yîn olunmadığından üssü'l-harekât yine me'mûrların derece-i idrâk ve cesâretinden ibâret kalıyor ve bu cihetle bir vilâyette istizâna muhtâc görülen bir maslahat bir kazada sellemü's- selâm fasl olunuveriyor.

Hele böyle bir tahdîd-i sarîhin fıkdânı cihetiyle me'mûrların ekseri ve mecâlis-i idârenin hemân umûmı mes'ûliyyet korkusuyla üzerlerine hiçbir şey almayı istemeyerek ellerine düşen husûsâtın lâ-ekall onda altı yedisini istizâna ta'lîk edegeldiklerinden hükûmât-ı mahalliyece görülen işler sarâhat-ı nizâmiye ile mu'ayyen olan bazı mevâdd-ı hukūkiye ile hakkında emr-i mahsûs bulunan umûr-ı idâreye münhasır kalmakta ve bu cihetle livâlar kazâların, vilâyetler livâların, devâ'ir-i devlet-i vilâyetin evrâkına müstağrak olmaktadır. Şimdi taşradan İstanbul'a gelen masâlih dikkat olunursa teşkîlâttan evvel olan mikdârdan pek de noksân görünmez.

Numû(n)e-i[241] teşkilât olan Tuna vilâyetinde nizâmnâmenin fevka'l-âde bir suhûlet ve intizâm ile mevkî'-i icrâya gelmiş ve fevâ'idi me'mûl olan dereceleri kât kât tecâvüz eylemiş olması balâda beyân ettiğimiz tasrîh ve ta'yîn-i vezâif ihtiyâcının fıkdânına delîl add olunmasın lere'l-icrâât husûle getiren zevâtın ma'ârif-i siyâsiye ve hamiyyet-i kârgüzârâneleri kendilerine ve kendileri ise Tuna'ya mahsûs idi.

(19. sayı 3. sayfa 3. sütun) Tavzîhât ihtiyâcına delîl olmak üzere bir misâl irâd edelim. Me'mûrlarımızca ahkâm-ı nizâmâta tamâmıyla ri'âyet etmek pek de mu'tâd değil iken her neden ise vilâyet nizamnâmesinin suver-i icrâiyesine dâ'ir olan ta'lîmât-ı umûmiyenin birinci bendinde hiç kimsenin doğrudan doğruya mâ-fevkinde bulunan âmirinden başka bir tarafa mürâca'at etmesi câiz olamayacağına dâ'ir mevcûd olan fıkranın manâ-yı lâzımisinden ise tahte'l-lafz ifâde ettiği mefhûma bir sadâkat-i fevka'l-âde ile ittibâ' olduğunda meselâ Sinop'ta müsta'idce bir haydûd sandal ile firâr edip de yanı başında olan Samsun'a gittiği haber alınırsa merci'i olan Katamonu'ya ve Kastamonu merci'i olan İstanbul'a ve İstanbul Samsun'un merci'i olan Trabzon'a ve Trabzon dahi Samsun'a beyân etmek lâzım add olunduğundan ve haber ise dört telgrafhânede nöbet beklemeye ve üç merci'de mevcûd olan evrâk deryâlarının arasında muâmelât-ı lâzımesini görüp çıkabilmeye muhtâc olduğundan Samsun'a vâsıl oluncaya kadar haydûd meselâ oradan Varna'ya ve haberin Varna'ya vusûlü içün iktizâ eden muâmelât yürütünceye dek oradan dahi başka bir vilâyete geçebilir nihâyet güyâ ki sür'atına seyyâle-i berkıyye ile yetişilemez imiş gibi vilâyet vilâyet dolaşarak bir yerde izi gā'ib olur gider.

Şu meâl mübâlağalı ve vücûda gelmek kābiliyyetinden biri gibi görünür fakat emin olmalıdır ki üzerine mes'ûliyyet almamak içün bu kadar münâsebetsizliklerin gözü önünde cereyânını hiç müte'essir olmaksızın seyreden me'mûrlarımız ve onlar sâyesinde bu kadar ve belki bundan beter vakāyi-i garîbemiz vardır. Fekk merkezinin tekâyisi? za'af-ı hükm-i bî-tesâit icrâya münhasır değil en evvel vilâyât usûlünün rûhu mesâbesinde olan taksimât-ı muntazam bir hâlde görünmez. Gerek vilâyetler gerek sancaklar gerek kazâlar ya varidât ya görenek ya taleb-i halk veyâ münâsebet-i cinsiye gibi mülkün inkısâmında hiç dahlî olmayan birtakım ahvâl üzerine teşkîl olunmuş arada icrâât-ı hükûmet bin türlü su'ûbetlere uğruyor. Arabistan taraflarında düvel-i mu'azzamadan ma'dûd olan İtalya mülkünden büyük vilâyet var.

[241] "ن" harfi yerine "ت" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

(19. sayı 4. sayfa 1. sütun) Anadolu'da vüs'atca meselâ Selânik vilâyetine müsâvî olabilecek livâ bulunur.

Rum İli'de tabi' olduğu sancağın umûmuna tekâbül edebilecek kazâlar mevcûddur.

Husûsuyla taksimât-ı idâre yalnız mevâdd-ı dâhiliyyeye mahsûs vesâ'ir şubeler başka bir tarz ile münkasem olduğundan zuhura gelen teşvîşât merkezlerde bulunan me'mûrların yarı zamânını ifâte etmekte ve yarı mesâ'îsini te'sîrsiz bırakmaktadır.

Meselâ bir sancağın mülhakātı olan kazâlarda başka bir sancağa ve yahud doğrudan doğruya İstanbul'a tâbi' rüsûmât me'mûru var, orman me'mûru var, telgraf memurı var, demiryolunda komiser var, konsolosu var hâsılı var var var.

Bundan başka bir livâda hâkimü'ş-şer' doğrudan doğruya İstanbul'a mürâca'at eder. Vilâyetini tanımaz muhâsebeci mes'ûliyyetten olan iştirâk cihetiyle mutasarrıfı mercî' bilir. Vilâyetle yalnız alacağı numûnelere tevfîk-i mu'âmeleden başka bir münâsebette bulunmaz. Tahrîrât müdürleri sırf livânın muhâberâtına me'mûrdur. Bununla beraber yine vilâyetin emriyle azl ve nasb olunur. Defter-i hâkanî me'mûrları her nerede olursa olsun defter emânetiyle evkāf muhâsebecileri hangi sancakta bulunursa bulunsun evkāf müsteşârlığıyla rüsûmat ve telgraf me'mûrları bulunduğu sancak veya kazâ tabi' olduğu veya tabi' olmadığı bir vilâyet dâhilinde olan emriyle muhâbere eder.

Re'is-i me'mûrları bir zabtiyye on başısı azl ve nasb edebilmek içün ma'iyyetinde bulunan zabtiyye tabur veya bölüğün tâbi' olduğu alaya mürâca'at-ı ihtiyâcında bulunur. Hâlbuki mülkiyye me'mûrları cüz'î ve küllî kâffe-i umûrda herkesin mes'ûliyyetine müşterek tutulur.

Bu haller ise merkezinin yine bir teşvîş idi halinde bulunmasına sebeb olup gidiyor.

Meselâ Edirne vilâyetine tabi' bir kazânın rüsûmât me'mûru Selânik rüsûmâtına tabi' olur da hükûmeteyn beyninde *(19. sayı 4. sayfa 2. sütun)* bir nokta-i ihtilâf zuhûr ederse her biri kendi merkezine ve merkezler İstanbul'a mürâca'at mecbûriyyetinde bulunacağından tesvîye-i maslahat içün lüzûmsuz yere birçok vakitler fevt etmek birçok merkezleri iz'âc eylemek zarûrîdir. Orman me'mûriyyetleri yine böyle telgraf işleri kezâlik demiryol komiserlikleri yine bunların aynıdır.

Hele taksîmât-ı mülkiyyede olan fenâlığın en büyük ciheti muâmelât-ı hâriciyede görülür. Meselâ merci'inin kâffe-i tekellüfât ve istiklâlâtını hâ'iz olan

Kastamonu vilâyet-i celîlesinde Rusya'nın belki bir konsolosu vekîli bulunmaz. O vilâyet tevâbi'ndan olan Sinop'da bir başkonsolosu tesâdüf eder. Başkonsolosla mutasarrıf-ı livâ beyninde bir nizâ' zuhûra gelince biri doğrudan doğruya sefârete ve diğeri merkezine mürâca'at ederek o vâsıtalarla mes'ele Hâriciye Nezâreti'ne intikāl edip de ecnebi bir büyük haysiyyette ve me'mûr-ı mahallî bir küçük mertebede bulunmakla ahkâm-ı hukūkiyyenin tagayyür etmesi lâzım gelmeyeceğini isbât etmek ve ba-husûs böyle bir sübûta iktizâ eden delâili mütehayyiz bir Avrupa karşısında bulunan âdî bir Devlet-i aliyye me'mûrundan isticlâb edebilmek içün iktizâ eden muâmelât-ı resmîyye bazı kerre senelerce sürer ve bazı kerre bu teşvîş ve te'ehhür yolunda nice hukūk-ı sahîha zâyi' olur.

Hükm-i şer'i lâhık olan bir da'vâyı tekrâr rü'yet ettirebilmek ve livâ ve hükmü meselâ ehad-i nâsdan Fizân'a gönderilen bir nâ'ib vermiş olsun ta İstanbul'a azîmete tevakkuf eder.

"İki ile iki dört eder" kā'ide-i bedîhesinden bed' ettiği içün her muâmelesi her istenildiği gün tedkīk etmek kābil olabilen umûr-ı mâliyyede vâli defterdârın, mutasarrıf muhasebecinin, kaymakam mâl kâtibinin mes'ûliyyetine teşrîk edilmiş. Hazîne-i celîlede ise bir vilâyetin geçen bin iki yüz yetmiş dokuz senesi muhâsebâtı şu içinde bulunduğumuz bin iki yüz seksan sekiz sene-i şemsiyyesinde rü'yet olageldiğinden o vakit Travnik'te kaymakam bulunmuş bir zât şimdi Beyrut mutasarrıfı olduğu *(19. sayı 4. sayfa 3. sütun)* hâlde kendisine dört bin bu kadar guruş zimmet gösterilir.

(Mâ-ba'dı sonra)

*****

(Bosna Gazetesi, Devir'imizi vech-i âtî üzere tebrîk ediyor.)

Menâfi'-i milliye mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahsetmek ve dört sahîfeden mürekkeb olmak ve haftada iki def'a çıkmak üzere Aydın vilâyet-i celîlesi merkezi olan İzmir'de gayr-ı resmî (Devir) nâmıyla (Mehmed Sâlim Efendi) bir gazete tab' ve ihrâcına başlamış ve üçüncü nüshası manzûr-ı çeşm-i memnûniyyet ü mefharetimiz olmuştur.

Bu gazetenin şive ve güftârı gāyet selis ü nefîs olduğundan bedel-i senevîyyesi beş beyaz mecidiyeden ibâret olup efendi-i mûmâ-ileyh mukaddemce gazetemiz muharrirliğinde dahi bulunduğundan mezkûr (Devir) Gazetesi'nin abonesine vatandâşlarımızın nazar-ı rağbetlerini celb ve tahrîk ve efendi-i mûmâ-ileyhin muvaffakiyyetini tebrîk ederiz.

(Devir)

Gülşen-i Saray ma'ârife yedi sene mukaddem bi'z-zât gars eylediğimiz bir nihâlden yetişip bugünkü günde bir nihal-i azîm gibi esmâr-ı lezîze-i ma'nevîyesiyle bulunduğu vilâyet ahâli-i gayûresine dil-i sîr-i adl ü dâd-ı medeniyyet etmekte bulunan Bosna Gazetesi'nin (Devir)'mizi bu sûretle tebrîke mebzûl olan ehemmiyetinden fevka'l-âde teşekkürler eder. Teberrüken takdîm etmekte olduğumuz nüshalardan birinci ve ikinci numaralarının vâsıl olmadığı siyâk-ı ifâdeden anladığımızdan gerek bu nüshaların ve gerek ba'de-mâ vâsıl olmayacakların dahi Der-sa'âdet'te teâtisine me'mûr kıraet-hâne sâhibi Serafim Efendi'den aratılmasını başkaca ihtâr eyleriz.

Mehmed Sâlim

Sayı: 20

Sene-i şemsiye	1872	Numara (20)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i sânî	14	Pazartesi	Ramazan	24

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(20. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Müslümânlar ile fes giyen milel-i sâ'ire efradına hayır-hâhâne bir ihtârcık

Feshâne-i âmire ma'mûlâtından beşlik akce ile biri 12 ve biri 13 ve digeri 14'er guruşa olarak üç boy üzerine Türkmenzâde İsmail Efendi feshâne-i âmire ile konturato edip İzmir'e külliyetli fes celbiyle Şadırvan Câmi'-i şerîfi civârında Köprü Başın'da otuz dört numaralı dükkânda satmaktadır. Bu feslerin bozulmayıp be-heri ma'hûd Frengistan feslerinin beşini eskitebilecek kadar bir müddet dayanacağına matba'amız dahi tekeffül edebilceğinden ve parası gönderildiği halde toptan ve tane ile taşraya dahi irsâl eyleyeceğinden tecdîd-i serpuşa muhtâc olanların gidip ber-vech-i muharrer ucuzca baş kabı tedârük etmeleri ihtâr olunur.

*****

(Varaka)

17 numarolı Devir Gazetesi'nde Alaybeyi Tahir Bey'in riyâseti tahtında kaymakam mülâzımlarıyla sâ'ir lâzım gelenlerden mürekeb vâlî-i sâbık Sabri Paşa hazretlerinin İzmir'de teşkîl ettiği merkez meclisinin bazı icrââtından bahisle îfâ-yı şükrâniyyet ve mahmedet kılındığını gördüm. Bendeniz dahi teşekkür eyledim.

Çünkü bu meclis halkın cüziyât kabîlinden olan ve mecâlis-i sâiereden hükm olunup ilâma rabt olunan mevâddan icrâsı vazîfesiyle mükellef ise de bunun diğer

muhassenâtı da şudur ki bir efendi ve yahut *(20. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ağayı makām-ı celîl-i sadâret-i mutlakadan bir kaymakamlıkta istihdâm olunması zımnında yedine istihsâl eylediği emir-nâme-i sâmi ve müte'allik ve münâsebeti olduğu bazı mahâll-i âliden tavsiyeler ile buraya gelir.

Nihâyet bu âdemin derece-i liyâkat ü ehliyyeti lâyıkıyla bilinmeksizin bir kazâ kaymakamlığına ta'yîn olunup gidiyor.

Ma'lûm ya tecrübe olunmaksızın bir şeyin hakīkati bilinemez bilinse de kâmilen anlaşılamaz demek isterim ki bu meclis gümüşün ayarını bilmek üzere kuyumcuların kullandıkları taş gibi kaymakamların derece-i liyâkat ve iktidârını anlamak içün mevki'-i imtihân oluyor. Bu da sahîhan şükr olunacak bir şeydir. Zîrâ kaymakamlık deyip de geçivermeyelim. Zîrâ bir kazâ ahâlisinin umûr-ı zabt ü rabtıyla hıfz-ı asâyiş ü hukūku pek ziyâde dikkat olunarak birinci derecede nokta-i itinâ ve ehemmiyete alınacak şey değildir diyemeyiz. Çünkü kaymakamlık merkezi umûr-ı mehâmm ile vukū'-bulan cinâyât ve hukūk işlerini bidayeten rü'yet ü tesvîyeye me'mûr olup bâ'de'l-karar ve'l-hükm-i mecâlisten verilen mazbata ve ilâmâtın nizâmına muvâfakatıyla tahkīkāt ve tedkīkātında bu gûne noksâniyyet olup olmadığını anladıktan sonra me'zûniyyeti dâhilinde olmayan umûrı cânib-i mutasarrıfiyye arz eylemesi lâzımdır. Onu köpeğinden ayırmak epeyce mütevakkıftır) bunu da anlamak haylice iktidâra mütevakkıftır.

Bir işin tahkīkāt-ı evveliyesinde noksâniyyet olur ise imtidâd-ı muhâbere ile me'mûrunun bilâ-mucîb meşgūliyyet ve izâ'a-i evkāt eylemesini ve birtakım kesânın beyhûde ve bilâ-hükm tevkîfini ve belki bi-gayr-ı hakkın mücâzât ve icâbsız *(20. sayı 1. sayfa 3. sütun)* yere düçâr-i masârifât ve sefâlet olarak mağdur olmasını istilzâm edeceği bedîhîdir.

Ve bir de emniyyet-i umûmî kazıyye-i mültezimesinin istikmâli gereği gibi cerbeze vü dirâyete mevkûftur. İşte müşârün-ileyh hazretleri istihsâli refâh-ı ahâli efdal-ı ibâdât olduğunu bilip nefsini vazâifinin esiri etmiş ve her bir umûru bir yed-i iktidâra ihâle ile mehâmm ve masâlih-i teba'nın yoluyla ve zamânıyla hüsn-i devrânı yolunu tutmuş vüzerâ-yı saltanat-ı seniyyeden olduğu ber-minvâl-i meşrûh meslek-i mehâsin-şümûlü icrâ ve ittihâz eylemesiyle dahi müsbet olduğundan hemân biz bu bâbda böyle bir vâlî-i valâ-şânın pek çok vakitler hidemât-ı saltanat-ı seniyyede istihdâmıyla menâfi'-i umûma â'id ihtirâ'ât ve icrâât-ı muhineye muvaffak olması da'vâtının yâd ü tezkârından bir vakitte geri duramayız. (Cenâb-ı Hakk ömrünü müzdâd etsin.)

(Devir)

Şu varaka bize bundan on gün mukaddem yani vilâyetin tebeddülünden evvel gelmiş olduğu hâlde sahîfemizin vüs'atsizliği hasebiyle derc edememiş idik. Müfâdını tasdîk eder ve vâlî-i müşârün-ileyh hazretlerinin tedbîrinden izhâr-ı te'essüf eyleriz.

(Vilâyât)

(Ankara'dan Mektûb)

Defterdâr-ı sâbık Eyüb Efendi'nin muhâkemesine dâ'ir bundan akdem tafsilât ve iza(hâ)t[242]-ı sahîha vermiş idim. Bu def'a dahi bununla beraber vilâyet vâlîsi devletli Nusret Paşa hazretlerinin ıslâhât hakkında olan icrâât ve teşebbüsâtından bahsedelim.

Müşârün-ileyh hazretlerinin muvaffak oldukları *(20. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ıslâhât-ı selh-hâneler ile kiremit-hânelerin hâric-i memlekete çıkarılmıştır. (Acabâ bizim İzmir Debbâğ-hânesi ile mezbahası hakkında bu icrâât ne vakit görülecektir ammâ hiç me'mûl etmiyoruz.)

Ankara'nın havâsı bu üç müte'affin şeylerin te'sîriyle be-gāyet vahîm sıtma ve humma hastalığı gibi şeyler hadden efrûz olduğu cihetle bunların memleketin yarım sâ'at bu'dında olan Çubuk Abad? Nehri kenarına ve yeniden inşâsında olan muhassenâtın birincisi sıhhat-ı ömriyyenin muhâfazası ve ikincisi beledî meclisinin tevsî'-i menâfi'i mâddelerinden ibârettir ki bu bâbda memlekete büyük hidmet etmişlerdir.

Tesvîye-i taraf ile demiryol bahsine gelince Ankara'dan İzmir'e kadar ebnâ-yı sebile mahsûs olan tarik-ı ubûr alınır derece olmadığından bunun tesvîyesine mübâşeret olunmak üzere Mühendis Hadi Efendi vilâyetin nihâyet-i hudûdu olan Nallıhan kazâsına kadar gitmiş ve yolları keşf ile alâmetleri vaz' etmiş olmasıyla hemân tesvîyeye başlanacak ve ahd-i karîbde bu vilâyet hudûdu ikmâl olunacaktır. Kastamonu vilâyetiyle İzmir'de müte'allik olan cihetlerine karışmam.

Beledî sandıklarınca olan muâmelât-ı sâbıkanın yolsuzluğu ve menâfi' sandıklarının düzensizliği müşârün-ileyh hazretlerini yeniden bir ıslâhât icrâsına mecbûr etmesiyle bunlar dahi hisâba çekilmektedir. Tebeyyün edecek hâle göre icrâ buyurulacak tedbîr bundan sonra bildirilir.

Kazâlarda şimdiye kadar vukū'ât jurnali celbi âdet olmadığı cihetle hudûs eden şeylerin birazlarını kaymakamlar saklayamaz iseler de ekserini hükûmete duyurmak işlerine (Bu vilâyette el-yevm jurnal gönderilmek usûlü konulmamıştır) elvermediği müşârün-ileyh hazretleri tarafından tahkīk buyurulmasıyla be-her mâh ve belki be-her

[242]Baskı hatası olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

hafta her bir sancak ve kazadan mutasarrıflar ve kaymakamlar taraflarından başka ve zâbıta me'mûrları başka olarak jurnal gönderilmesi hakkında emirler verildiğinden bu tedbîrin maslahatça çok fâ'idesi görüleceğinde iştibâh yoktur.

Matba'a-yı cedîde hemân hitâm bulmak üzere olup *(20. sayı 2. sayfa 2. sütun)* hurufât ile mürettebler dahi Der-sa'âdet'ten gelmiş olduklarından inşa'allah ba-de'l-îd tab'ına şurû' olunacaktır.

Müşârün-ileyh hazretlerinin fıtrat-ı zâtiyelerinde merkûz olan gevher-girân-ı kadr-i hamiyyet ü gayret iktizâsınca Bâb-ı âlî'nin taleb ve arzû buyurmakta oldukları mevâdd-ı ma'mûriyyet en evvel bu vilâyette görülebilir olduğunu herkes tasdîk etmekte ise de mukaddemâ dahi beyân olunduğu vechile defterdâr-ı lâhık ile mektûbcu-ı ma'zûl Nuri Bey, Eyüb Efendi gibi her cihetçe mechûl bir âdemi hıyânet kasdıyla kendilerini meydâna atmış Avadis mâddesinde olan mahkûmiyyetin Bâb-ı âlî nazarında olan derecesini bilmeyerek (hisâbı görüldü ve sıdkca tebriye-i zimmet etti. Devir muhâsebesi meclisce temhîr olundu. Artık Eyüb Efendi niçin Der-sa'âdet'e gitmesin gibi bir îtirâz kapısı açmış) iseler de Avadis'in alacağı hükm olunduktan sonra bir de şirket-i hafiyyesi meydana çıkmış ve hafî add olunan bu şirket sözü alenen tebeyyün edecek dereceye gelmiş ve bundan da Eyüb Efendi, Avadis'in ziyânına î'âneye borclu olacağı teferrüs olunmakta ise de daha tuhafını beyân edelim ki hiç işitilmemiş bir şey olsun.

Defterdâr-ı lâhık selefinin ber-minvâl-i muharrer devir-i muhâsebesi hey'etce temhîr olunarak tebriye-i zimmet eylediğini ser-rişte-i makāl eylediği hâlde varidât-ı mürettebe ve gayr-ı mürettebeden on beş yük guruştan mütecâvüz akçenin devir defterine dâhil olmadığı duyulmuş ve bu bâbda vâlî-i müşârün-ileyh hazretlerinin defterdâr-ı lâhıkla ettiği muhâbere tezkerelerinde meblağ-ı mezbûrun açıkta kaldığı tasdîk kılınmasıyla bu tezkereler meclis-i idâreye havâle ile olunduğu anda hey'et-i meclis bizler defterdâr efendiyi emîn bildiğimiz ecilden mührüne ittibâ' ile defteri mühürledik idi. Hâlbuki bunca mebâliğin devir hisâbına idhâl olunmayıp açıkta kaldığını cevâb-nâmesinde tasdîk ediyor. Bu paraya karşılık bâ-senedât yahud sandıkta mevcûd akçe olmak lâzım gelir ise de sandıkta bir guruşluk sened ve bir akçe mevcûd değildir. Yarın bu para yine ahâliden taleb olunur ise hâl neye müncer olur. Meblağ-ı mezbûr hisâba idhâl olunsun ve mahalli gösterilsin de ona göre yeniden yapılacak defterleri mühürleriz diyerek mecliste pek çok sözler cereyân ettikten sonra devir defterleri celb ile herkes mühürlerini geriye almalarıyla defterdâr-ı lâhık ile ona teba'iyyet eden mektûbcu mebhût oldular. Vâkıan *(20. sayı 2. sayfa 3. sütun)* mektûbcu

istifâsı gününden beri kapıya gitmiyorsa da defterdâr-ı lâhık mecliste hâzır bulunduğundan ve şu hisâbda hey'et-i meclis kendinden âdem-i emniyyetlerini yüzüne karşı söylediklerinden söz bulamayıp mahcûben çıktı. Buna dâ'ir söz çok ise de bu kadarla iktifâ' ederim.

Yaver Efendi, Gulâmı Mes'ûd hakkında telgraf müdürü Zühdü Bey'in ettiği hareket içün olunan istintâk[243] verilen hükm mazbatasıyla altı yüz lira içün ticâret mahkemesinden Eyüb Efendi aleyhine yapılan hükm mazbatası sûretleri leffen gönderildi.

Gulâm-ı merkūm cezâ-yı nakdîye râzı olmayıp haklı ise kendisi dahi Zühdü Bey'e üç tokat darbını tuhaf kabilinden olarak edâ etmektedir.

(Tazminât-ı ayniyyenin cismiyât-ı eşyada meşrû'iyyeti nümâyân ise de dâriblerin ense eğip virdikleri silleleri aynen madrûblardan almalarına dâ'ir bir emsâl göremediğimden Zühdü Bey'in idâne eylediği tokatları aynen Asıtane'ye mecbûr tutulmasını pek de me'mûl etmeyiz.)

Şu devir muhâsebesini bir derece daha tafsîl edilmeye anlaşılsın Merkez Mutasarrıfı Kâmili Efendi infisâl ettikte muhâsebesinin halefi Ali Bey'e devretmiş ise de Ali Bey Halefi Selahaddin Bey, Eyüb Efendi'ye kā'ide üzere hisâb görüp devretmeyerek Eyüb Efendi ale'l-ımiyyâ bunların hisâbını kabul etmiş ve yedlerine tebriye-i zimmet mazbataları verilmiştir. Eyüb Efendi infisâl ettikte devir muhâsebesini vâlî paşa aramakla geçiştiremeyip hasebe başladıkta açık görünen on beş yük guruşa zaten ma'lûmâtı olmakla onu dahi geçiştirmek üzere halefi Sâlim Efendi ile uyuşarak meselâ şu üç me'mûr zamanında yüz on yük guruş tahsilât olmuş farz ettiğimiz takdîrde bunun yüz yüküne senedât ve medfû'ât olarak karşılık var ise de on yükünün karşılığı olmadığı gibi emânet olan altı yükün dahi biri olmadığından Sâlim Efendi karşılığı olan yüz yük içün bir devir defteri yapmış ve hey'ete mühürlettirip Eyüb Efendi tebriye-i zimmet etti demiş ve hey'et dahi bu hisâba itimâd etmiş idi. Vâlî paşa hazretleri defterleri mühürlemek üzere pek az bir tedkīkāt icrâsında muhâsebe kalemi her nasıl ise on beş yük küsür bin guruşun *(20. sayı 3. sayfa 1. sütun)* dâhil-i hisâb olmayıp muallak kaldığını ağızlarından kaçırmış olmalarıyla derhâl vâlî paşa bunları yakalamış ve artık Sâlim Efendi ile kemâl-i kerametle bi'l-muhâbere işin saklayacak yeri kalmayıp Sâlim Efendi'nin mührü altına girdiği anda idâre meclisine havâle ile gürültü kopmuş ve Sâlim Efendi'nin ihâneti tahakkuk ederek akabinde mazbatası yazılıp ve mühürlenip

[243]Kelime baskıdan dolayı silik olup, anlama göre tamamlanmıştır.

telgrafla Bâb-ı âlî'ye ma'lûmât verilmiş ve bu evrâkın sûretleri bu hafta postasıyla Bâb-ı âlî ve mâliyeye takdîm olunmuştur.

(*)

Yaver Efendi'nin, Zenci Gulamı Mes'ûd ile Telgraf Müdürü Zühdü Bey'in Muhâkemesine Dâ'ir Mazbata-i Hükmiyye Sûretidir

Yaver Efendi Gulamı Mes'ûd tarafından i'tâ olunup meclis-i âcizânemize havâle buyurulan arzu-hâlde mektûb almak üzere posta-hâneye vardığında elinde bir kâğıd ile posta müdürü efendinin oturduğu odadan bir hristiyan çıktığını gördükte mektûblar ashâbına verilir zannıyla ve akşâm vaktinin dahi tekarrubu cihetle posta odasına varıp mektûbları taleb eyledikte posta müdürü Zühdü Bey hiddet ü tehevvürle kendisini darb eylediğini ifâde ve alınan istintâkında da bu darb mâddesini beyân ve iddiâ ile beraber mâdde-i darbı Kirabe Hânedânı'ndan Mustafa Ağa'nın âdemi Süleyman ve sâbık Sandık Sarrafı Bafos Efendi âdemi Oseb gördüklerini ve daha sâ'ir görenler bulunduğunu ifâde eyler.

Merkūmân Süleyman ve Oseb celb ve tahlîfen istintâkları bi'l-icrâ kendileri dahi mektûb almak üzere posta-hâneye vardıklarında merkūm Mes'ûd dahi oraya gelmiş ve oda kapısı kapalı olmakla çaldıkta eğer ki açılmış ise de mektûbları vermediklerinden biraz müddet aramadan sonra tekrâr mektûbları taleb eyledikte müdür-i mûmâ-ileyh gazab ve hiddet ederek üç def'a tokat ile darb eylediğini gördüklerini müttefikan ifâde ve hatta oda kapısını merkūm Mes'ûd'a çarparak eğer ki rast gelmiş olaydı başını cerh edeceğini merkūm Süleyman ilâveten beyân eyler.

Hücûm ve kapının şikest olmak mâddesi dahi oda kapısında nöbetçi bulunan Ömer Çavuş'tan istifsâr *(20. sayı 3. sayfa 2. sütun)* oldukta kendisi oda kapısının o günde nöbetçi olarak kapıyı kapadığında kapıya bir gûne zarâr olmadığını ve başka vakit olmuş ise bilmediğini ve mudârebe ve münâza'adan ma'lûmâtı olmadığını diğer istintâk-nâmesinde söyler.

Müdür-i mûmâ-ileyhin muhbirlerle olunan muvâcehelerinde minvâl-i meşrûh üzere müdür-i mûmâ-ileyhin merkūm Mes'ûd üç def'a tokatla (v)urduğunu gördüklerini muvâceheten beyân ederler.

İşbu istintâk-nâme meâline nazaran müdür-i mûmâ-ileyhin merkūm Mes'ûd'u darb ettiği sâbit olmuş ve hâricten alınan ma'lûmât ve edilen tahkīkāt hükmünce müdür-i mûmâ-ileyh posta evrâkını usûl ve nizâmı dâ'iresinde tevzî' ettirmeyip tutulan bazılarını daha tevzî'e başlanmazdan mukaddem vermek ve bazılarını tevzî' vaktinde

verip bazılarının ashâbını tard ve kapıyı istediği kesâna açıp istemediği kimselere sedd ü redd eylemek ve mektûbların tevzî'inden sonra posta-hânede bakiyye kalan mektûblar posta hademesiyle ashâbına gönderildik de nizâmı vechile yirmişer para ücret alması lâzım gelirken bi'z-zât posta-hâneden mektûbunu ahz edenlerden dahi mukannen varidât gibi ale's-seviyye yirmişer para taleb ve ahz eylemek ve vermedikleri sûrette mektûbları dahi ashâbına verilmemek gibi hilâf-ı nizâm ve usûl yolsuz şeyler vukū' bulmakta olduğu ve yalnız bu def'a değil ekser zamânda tüccâr hidmet-kârları hakkında ma'lûmât-ı tahkîriye vukū'a gelerek bu dahi bazıları hakkında ma'lûmâtın mütesâvîyeten icrâ olunmayıp bi'l-istisnâ kapının açılmasından neş'et eylediği anlaşılmış olduğundan ve memûrîn cânibinden ashâb-ı masâlih hakkında darb ve tahkîr muâmelesi vukū'u menâfi'-i sıfât-ı memûrîn olup müdür-i mûmâ-ileyhin bu hareketi dahi mücâzât-ı kanûniyeyi istilzâm eylediğinden lede'l-mürâca'a kanûnun 179 mâddesinde cerh ve darb eğer mâdde-i sâbıkada mezkûr olan dereceden bir seneye kadar habs olunur ve yahud buna bedel bir mecidi altınından beş mecidiye altınına kadar akçe alınıp mecrûh ve mazrûbe verilir ve yahud bu sûretlerin *(20. sayı 3. sayfa 3. sütun)* ikisi birden icrâ olunur diye muharrer olduğundan mâdde-i mezkûre hükmüne tatbikan müdür-i mûmâ-ileyhden mücâzeten üç aded mecidiye altını alınıp merkūm Mes'ûd'a verilmesi bâ'de-mâ erbâb-ı mesâlih hakkında bu sûretle darb ve tahkîr muâmelesi vukū'a getirmemesi husûsunun kendisine teblîği zımnında keyfiyyetin Telgraf Nezâret-i behiyyesine beyân buyurulması tezekkür kılındı ol-bâbda.

(Devir)

Posta Müdürü Zühdü Bey hakkınfa fi'il-i darbtan dolayı edilen hükm muvâfık-ı ahkâm-ı kanûniye ise de posta-hâneden bi'z-zât mektûblarını alan tüccârdan hilâf-ı nizâm olarak aldığı esnâ-yı muhâkemede mevzû'-ı bahs olan yirmişer para mâddesi irtikâba ta'alluk eder bir hareket olduğundan onun meskût bırakılması müdür-i mûmâ-ileyh hakkında meclisin muâmele-i sahâbet-karâne icrâ eylediğine delâlet ediyor.

Deftardâr-ı sâbık Eyüb Efendi'nin, Avadis Efendi ile Ankara Ticâret Mahkemesi'nde der-dest ü rü'yet-i muhâkemeleri üzerine mahkeme-i mezkûre cânibinden hükmü hâvî verilen ilâmın sûretidir.

Para	guruş	lira-yı Osmânî	
00	00	565	re'sü'l-mâl dokuz kalemden ibâret matlûbâtı
05	24	012	fâ'îz-i muteberân fî 13 Ağustos sene 88 fî 17 Teşrîn-i evvel sene 88 eyyâm 65

30 61 022 ber-mûcib cenâh-ı resm nizâmı

---

45 85 599

beyânı

150 üç kıta harc-ı i‘lâm ve matbû’ varaka

080 dört kıta tezkere-i resmîyye

300 istid’â-yı lâyıha tanzîmi içün masârifât *(20. sayı 4. Sayfa 1. Sütun)*

30 1731 resm-i nizâmı

---

30 2261

Fesâh?

Para guruş lira-yı Osmânî

00 00 565 re’îsü’l-mal matlûbâtı

35 85 034 ber-mûcib fâiz ve resm-i nizâmı ve sâ’ire

--- --- ---

35 85 599

Yalnız beş yüz guruş doksan dokuz lira ile seksen beş guruş ve otuz beş paradır.

Husûsât-ı meşrûhanın bir kat daha ilerisine gidilerek icâbât-ı kanûniye müdde’î ve müdde’iyyün-aleyh hakkında tamâmen icrâ olunacak iken işin gidişi ve gösterişi vechle münâzi’a-i vâkı‘a hitâm-ı mürâfa’a ve muhâkeme derecelerine yakın kaldığı halde her nasılsa mûmâ-ileyh Eyüb Efendi’nin vekîli bulunan Hasan Bey mücâvebeden imtinâ’ eylediği ecilden merkūm Avadis’in vekîli bulunan nazariyetin muktezâ-yı kanûnun icrâ edilmesi vukū‘-ı talebine mebnî işin hey’et-i hâzırasına nisbetle vukū‘-ı hâl bâ’de’t-te’emmül kanûn-ı ticârete lede’l-mürâca’a bu makūle mahkemeye gelip de mücâvebeden imtinâ’ edenlerden gerek müdde‘i ve gerek müdde’iyyün-aleyh haklarında hükm-i gıyâbî verilmesine kanûn-ı ticâret müsâ’id bulunduğu cihetle vekîl-i merkūm tarafından verilen lâyıhasında gösterilen icâbât üzerine Melfun Efendi’den olunan suâle tahrîren verilen cevâb ve kezâlik Karasol Simon Ağa tarafından verilen ve mahkemede mahfûz bulunan cevâb ve bâlâda şerh edilmiş olan uzun uzadıya ifâdât-ı mü’essire ve mûmâ-ileyh Eyüb Efendi’nin geçende mâl sandığına teslîm eylediği akçenin dahi bilâ-sened şimdiye kadar efendi-i mûmâ-ileyh zimmetinde kalması ve efendi-i mûmâ-ileyhin idâre-i vilâyette iddiâ olunan akçe alınmıştır, verilmiştir demesi

ve mübâyin olan ifâdesi her ne kadar ikmâl-i muhâkeme olunmamış ise de mebâliğ-i mezbûrun efendi-i mûmâ-ileyh zimmetinde el-yevm borcu olduğunu şimdiye kadar tafsîl edilen hâlât-ı mesrû'a ile beraber mahkemeyi bir dereceye kadar te'mîn *(20. sayı 4. sayfa 2. sütun)* eylemiş olduğundan yukarıda beyân olunan a'şâr-i şirketi alınmasının muhâkemesi nizâmen mahkeme-i ticârete â'id bir vazîfe olmadığından onun dahi muhâkemesi icâb eden mahalle havâle buyurulması içün buraca işin o cihetinden sarf-ı nazar edilerek yalnız balâda terkîm olunduğu vech üzere gayr-ı ez-teslîm beş yüz altmış beş lira-yı Osmânîyenin ve istid'ânın buyurulduğu târîhinden güzeştesi ve harc-ı ilâm ve masârif-i de'âvî ve resm-i mahkeme bi'l-hisâb otuz dört lira seksen beş guruş otuz beş paraya bâliğ olup vekîl-i merkūmun vukū'-ı talebine mebnî zeyl-i kānûn-ı ticâretin yüz birinci ve yüz ikinci mâddelerine tevfikan taleb-i mezbûrda haklı olduğu gibi mezkûr beş yüz altmış beş lira dahi usûl-i mahkeme-i ticâretin altmış yedinci mâddesi mûcibince mücâvebeden imtinâ' edenler hakında gıyâben hükm verilmesi hâiz olduğu misillü usûl-i mahkeme-i mezbûrun altmış sekizinci mâddesi ahkâmına tevfikan hâl-i hâzıranın evvel ve ahirine nazaran kesb-i emniyyet hâsıl olarak fâ'îz ve de'âvî masârifi dahi asıl matlûbât üzerine bi'l-ilâve yani iki cihetle ber-mûcib-i cenâh beş yüz doksan dokuz lira-yı Osmânî ve seksen beş guruş otuz beş para sikke-i hassa olarak mûmâ-ileyh Eyüb Efendi tarafından merkūm Avodis tarafına verilmesine yukarıda beyân olunan usûl-i muhâkeme-i ticâretin altmış yedinci mâddesine tevfikan işbu i'lâmın vekîl-i merkūm Hasan Bey yedine teslîmi târîhinden on beş gün mürûruna kadar nizâmına tatbîkan kābil-i îtirâz ve bu müddetin hitâmından sonra şerâ'it-i istinâfa kānûnen icrâ olunduğu hâlde zeyl-i kānun-ı ticâretin altıncı mâddesi ahkâmına tevfikan kābil-i istinâf olmak ve işbu târîhten mebâliğ-i mezbûrun hîn-i edâsına kadar terâküm edecek güzeşte-i nizâmiyesi dahi matlûbât-ı asliyye olan mebâliğin üzerine zamm ve ilâve olunarak efendi-i mûmâ-ileyh tarafından merkum Avadis tarafına kâmilen edâ vü teslîm eylemek üzere ani'l-gıyâb bi'l-ittifâk karar verilmiş olmağın ol-bâbda. (İntihâ).

Bu mâdde Dîvân-ı Temyîz'e havâle olunmuş ve mahkeme-i ticâretin akçe hakkında olan hükmünü bi't-tasdîk istinâfa havâle ile Dîvân-ı Temyîz'in tahkīkine mütevakkıf olan şirket-i hafiyye mâddesi içün dîvân-ı mezkûrdan ve idâre-i vilâyet de'âvî merkeziyyesiyle ticâret mahkemesinden ikişer nefer a'zâ' intihâb ve cem'an sekiz neferden mürekeb bir komisyon teşkîliyle *(20. sayı 4. sayfa 3. sütun)* tedkīkātın bu komisyonda icrâsına Dîvân-ı Temyîz karar vererek mazbatasını takdîm etmekle îcâbı der-dest icrâ bulunmuştur.

(Devir'in Muhbir-i Mûmâ-ileyhe Bir Ricâsı)

Muharrerât-ı mersûleyi aynen derc etmekte hasebü't-temhîd-i mecbûriyyet-i tabî'iyyemiz derkâr olunduğundan bâ'de-mâ irsâl buyurulacak mektûblara zaten tahammülü olmayan sahîfeciklerimize havâdis-i sâ'ire dahi sığıştırabilmek içün vukū'âtın hülâsa sûretiyle yazılması bizi mukbillerimiz nazarında teseyyüb isnâdından kurtarmış olur.

(Halep)

(Fırat Gazetesi Devir'imizi ber-vech-i âtî tebrîk ediyor.)

İzmir'de Devir ismiyle çıkan yeni gazetenin birkaç nüshası bu kerre matba'aya vürûd edip mütâla'asıyla kesb-i memnûniyyet olundu. Mündericâtından istifâde olunduğuna göre muharririnin mesleği mahallince ıslâhât-ı lâzımenin ihtârâtı husûsunu vazîfe edinmekten ibâret olarak doğrusu mülkce bu misillü ihtârât-ı hayriyyenin icrâsına ihtiyâc müsellem ve kalem-i muharrirdeki selâset mekāsıd-ı hayriyyesini ahaliye tefhîme kifâyet edeceği gayr-ı münker olduğundan bu gazetenin oraca pek çok fevâ'id ü muhassenâtı mücib olacağında iştibâh olmayıp bunun içün sâhib-i imtiyâza arz-ı şükrâniyyet ve tüm vilâyette dahi böyle bir (e)ser-i[244] hayrın zuhûru içün erbâb-ı himmet ü hamiyyet-i kalemiyyeye arz-ı hâcet ederiz.

(Devir)

Fırat Gazetesi'nin Devir'imizi hüsn-i sûretle tebrîk ve takdîr eylemesi bizi mukābileten takdîm-i şükrâniyyete me(c)bûr[245] bırakmıştır. Ancak mesleğimiz yalnız ıslâhât-ı mahalliyeyi ihtârdan ibâret olmayıp umûm vaz-ı Osmânîyâna arz-ı hidmetle mükellefiyyet ise de sahifece vüs'at-ı hâzıramız bulunduğumuz mevkî'in ihtiyâcât-ı hâliyesini ihtâra ancak kifâyet edebilmekte olmasına nazaran tevessu'muzu te'mîn eden rağabâta göre bundan böyle bi-hakkın ifâ-yı vazîfeye muvaffakiyetimizi sâ'ir mahallerde dahi bu gibi âsâr-ı hayriyyenin cilve-nümâyı mi'rât-ı teyessür olmasıyla beraber cenâb-ı Hak'dan temennî etmekteyiz.

Mehmed Sâlim

[244] "ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[245] "ﺠ" harfi yerine "ﺞ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

Sayı: 21

Sene-i şemsiye	1872	Numara (21)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i sâni	16	Perşembe	Ramazan	27

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(21. sayı 1. Sayfa 1. Sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

İşbu Ramazân-ı şerîfin yirmi yedinci ve teşrin-i sâninin on altıncı bu günkü perşembe gecesi sâ'at ikiden bed' ile cevv-i semâda kesret üzere alâim-i semâviyeden şihâb-ı şule-feşân nümâyân olmuştur.

Devir

Alâ'im-i mezkûre (bu gece yıldızlar düşüyor) tabiriyle beyne'l-avâm hayli müstahracât tefevvühünü bâdî olmuştur. Sadr-ı esbak Midhat Paşa hazretleri Niş vâlîlikleri hengâmında kendilerine ümerâ-yı askeriyye tarafından Nişli Mahmud Paşa merhûmun Mete Süfsa nâm Sahrâ'î Dolarade? ve Nişme? Nehri kenarında kâ'in sayfiyesi bağçesinde keşîde edilen bir ziyâfet ile de müşâhede olunan alâ'im-i mezkûreden birisinin nüzûlü görüldüğü anda der-hâl (sakın zann eyleme cânan-ı şihâb-ı âsmândır bu, göğe çıkmış şerar-ı devdâh-ı âşıkandır bu) beyitiyle vasfetmiş oldukları mahfûz-ı sanduka-i tefekkürümüzdür.

*

Focateyn memlahası kâtib-i sânisi Hüseyin Efendi biri "ecir" ve diğeri "esef" nâmıyla gazetemize tab' olunmak üzere iki bend kaleme almak üzere bulunduğundan ba'de-mâ göndereceğini bundan akdem göndermiş olduğu varakasında beyân ve iş'âr ve

bu kerre zikrolunan varakaları irsâl ve tesyâr eylemiş olduğundan ber-vech-i zîr aynen derc olunur.

(Varaka-i Mahsûsa)

(Ecir)

Selâtîn-i izâm hazerâtından Gâzi Sultan Süleyman Han *tâbe serâhu* hazretlerinin dokuz yüz *(21. sayı 1. sayfa 2. sütun)* yetmiş yedi târih-i hicrîyesinde ve nefs-i Foca-yı atîkde binâ-gerdesi olan câmi-i şerîf-i kebîrin müşrif-i harâb olmasından ve tamîr ü termîmine eşedd-i ihtiyâc ile muhtâc bulunmasından nâşî bundan bir sene akdem li-ecli't-tamîr cânib-i vilâyete vukū'-bulan istid'â üzerine icrâ-yı icâbı zımnında keşfinin bâ-mazbata ilâmı vilâyet-i müşârün-ileyhâdan irâde ve izbâr ve bu bâbda kā'ide-i tasarrufiyeye bi'r-riâye on yedi bin küsür guruş masrafla vücûda geleceği hakkında tutulan keşf-i evvel mazbatası bi't-tanzîm takdîm ve tesyâr kılınmış. Vilâyet-i müşârün-ileyhâdan ahiren vârid olan emre tevfikan zuhûr edecek tâlibine der-uhde ettirilmek üzere keşfin usûl-i münâkısası buraca mevkî'-i icrâya konulmuş ve tâlibi zuhûr etmediği cevâben arz ve inhâ olunmuş ise de mu(n)tazır olan netîce husûl-pezîr olamamış olduğundan ve câmi-i şerîf-i mezbûrun hâl-i hâzırı şiddet-i şitâ'-i sâl-i hâle mukāvemet edemeyeceği ve bi'l-ahire düçâr-ı muhâtara olacağı ihsâs ve teferrüs olunduğundan mu'teberân-ı memleketten ve hamiyyet-mendân-ı milletten Belediye Re'îs-i Meclisi fütüvvetli Hacı Süleyman Ağa nâm zât isti'âne-i âhare mürâca'at etmeksizin tasmîmi vechile kuvve-i mâliyyesiyle ta'mîr ü termîmine bed' ve mübâşeret buyurmuş ve diğer bir zât tarafından olunan rekâbet mûmâ-ileyhimâ miyânesinde ve nokta-i vâhidede kesb-i ittihâd ederek ve illâllah vererek fevka'l-âde gayret ve süratle ve takriben yirmi beş otuz kise akçe sarfıyla ve tarz-ı cedîd üzere tadilât ve ıslâhât icrâsıyla ve manzarası nüzzârın hayretini celb edecek rengîn ve dil-nişîn sûrette imâr-ı hüsn-i hitâmına muvaffak olmuş oldukları halde nispeten cüz'iyattan olan nevâkısının dahi sene-i hâzıra zarfında ikmâlini der-uhde etmişlerdir.

(21. sayı 1. sayfa 3. sütun) Bu bâbda mûmâ-ileyhimâya arz-ı şükrâniyyet borclu olduğumuzdan teşekkürümüzü ima ve ecr-i mesûbâta nâ'iliyyetlerini cenâb-ı Hakk'tan temennî ederiz. Hazret-i Vâcibü'l-vücûd bu devlet ve milletimize in'âm ve ihsân buyurmuş olduğu şu mülkümüzde bunlar gibi hamiyyet-mendânı eksik etmeyip izdiyâdıyla şeref -i mefharetimizi müzdâd buyursun âmin

(İntihâ)

(Esef)

Şehr-i hâlin yedinci cuma' günü Bâd-ı Âsiyâb? Mahallesi'nde kâ'in Bahşi Memi Câmi-i şerîfi havlısında vâki' takrîben yirmi dört zirâ' aşağı umkunda bulunan kuyu başına mütecemmi' sıbyânın hâl ü şânları muktezâsınca oynamakta ve ara sıra çok imâle-i ayn etmekte iken derûnunde bir alâmet hissetmelerine ve bunun dahaca veya kelb lâşesi zannıyla salât-ı asrı li-ecli'l-edâ müstecmi'-i cemâ'at-ı müslimin ve mahzûruna ihtâr eylemeleri üzerine der-akab kultar? ve çengel misillü edevât-ı ihrâciye ile lâşe-i mezbûre bi'l-ihrâc muâyene olundukta üst çenesiyle bir kol ve iki bacağı dağılmış bir tıfil gövdesi olduğı müşâhede olunmuş ve kaç günden beri ilkā' olunduğu bilinememiş ise de beş on gün mikdârı kuyunun derûnunda kalmış olduğu zann ve tahmîn olunmakta bulunmuştur.

Bu aralık âcizleri dahi hâzır bulunduğum hâlde nazar-ı te'essüfle görmeyi ihtiyâr edemediğimden doğruca câmi-i şerîfe dühûl ve vâ'izi istimâ' etmekte iken kaymakam beyefendi keyfiyyete haberdâr olarak serî'an gelip ve nâ'ib efendiyi bi'l-istirkâk hayyen ve meyten ilkā' olunup olunmadığı bilinemeyen lâşe-i tıfıl-ı mezbûru görüp der-akab mustankı'an mukîm *(21. sayı 2. sayfa 1. sütun)* Yunani Yani İstataki nâm doktora keşf ve muâyene ettirilip müddet-i hamlinden evvelce meskût idüğü cevâbı alınarak bir mevkî'-i münâsibe defn ettirilmiş ve mahalle-i mezbûre ise müslim ve gayr-ı müslim ahâliden bulunmuş olduğundan ve bu keyfiyyet onlara lâhı-ı hükm bir mâdde demek bulunduğundan ve bu bâbda eğer ki bir gûne müdde'î yoksa da zâniye-i mütecâsiresinin zâhire ihrâcı hükûmet-i mahalliyenin vazîfe-i mürettibesinden idüğünden mîr-i mûmâ-ileyh tarafından mebnî ve hayli tahkīkāt ve tefahhusât-ı lâzımeye kıyâm olunmuş ve bu misillü zâniye-i mütecâsirenin şer'an ve kānûnen makdûh olan ef'âl-i kabîhalarının hiçbir vaktinde ve re'y-i istitârda kalmayıp zâhire ihrâcıyla pençe-i kānun-ı cezâya çarpıldıkları emsâli delâletiyle münecces ve müberhen bulunmuş olmasıyla ahd-ı karîbde tahakkuk edecek ve kesb-i ma'lûmât edilebilecek hâlin ve netice-i tahkīkātin âtiyen başkaca beyânına müsâra'at edeceğimi ma'a't-teessüf va'd eylerim. (İntihâ')

*****

(Varaka)

(Rumca'dan Tercüme)

İzmir'de tab' ve neşrolunan Prodos Gazetesi Muharriri Mösyö Mina Hame dö Blose dördüncü nasîhat

Her vakt nasâyihe muhtâc olduğu cihetle nasîhat yollu birtakım fukarânın tanzîmine beni icbâr ve sık sık umûr ve husûsâtımı terk ettirmekle kendimi iz'âc

etmeklik mukadder gibi bir şey görünüyor. Hey şecî' ve gazetecilerin şöhreti ve va'z edicilerin şânı ve İzmiri'n mefhareti ve mert hitabelerinin muharrir-i meşhûru. Ne oldun da bu kadar sağdan soldan her bir ferâiz-i mukaddese ve müşerrefeyi çiğneyerek ve hicâb denilen şeyin evvelcisini ber-taraf ederek birtakım şütûme girişiyorsun. Niçün geçmişleri hemân böylece ferâmuş edip de az vakt evvel sana vermiş olduğum nasâyih-i dostaneyi aklından çıkarıyorsun. Yazık bana ki senin ile akd-i ülfet ettiğim vaktten beri belâyı başıma satın aldım. Zannetme ki ömrüm oldukça senin taksirâtnı ıslâh etmekle mahkûmum. Lâkin ne vakit kendine geleceksin. Devenin kazzaz olamayacağını vakt-i münâsibde temsîl ile sana anlattım. Bu kadar kā'ideli nasîhatı niçün reddediyorsun. Birtakım imlâsız ve rabıtasız ve münâsebetsiz güzellikler *(21. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ile gazete-i muteberin olan Prodos Gazetesi'nin nüshalarını doldurduğunu anlayamadığın halde bir derece tekebbüre giriftâr oldun ki herbir şeyi va'z-ı yed etmekle telvîs ediyorsun. Âlim-i müverrih-i meşhûr va'z edici emsâlsiz diplomat olduğunu gösterişlerle tefâhur etmekliğine yanmam. Huzûr-ı âlemde mühezzeb-i ahlâk zafiyetle bulunmaklığını hiçbir vechle hâiz göremem. Hey meşâhir-i zevâtdan olan dost. Hakīkaten nev'-i beşeri bu kadar rezâlete yüz tuttu mu zannediyorsun ki senden dahi ilm-i ahlâktan ders almaya muhtâc olsun. Yazık yazık. Başkalarının tercüme-i hâlini neşretmek hülyâsıyla nasıl korkutmaya cür'et ediyorsun. Ahvâl-i mesbûkana çeşm-i nazar ile bakarak bunların birazını bir dakīka tefekkür ile derhâl kāni' olacaksın ki öğündürmeyi tembikliyorsun. Bunca bir şübhen var mıdır? İtimâd eyle ve bunlardan daha büyüklerini müşâhede edeceksin. Lahana arsasında kurkoroz denilen bir nev' ot gibi sen dahi hayatta bulunan âdemler arasında bilâ-hicâb birtakım vukū'ât-ı na-mergūbeden mi bahsediyorsun? Allah aşkına olsun bunlardan fâriğ olan yoğusa evvel emirde yeni bir elif bâ ihdâs eylemenin çâresine bakmaya başına me'mûlün hâricinde olarak bir şey gelmesin yazık benî-âdeme ki senin gibi âdemi sâ'irlerinin ef'âlini meydana çıkarmak yollarında bulunduğun halde sükût edip tahammül ediyor. Yazık bana ki senin huzur-ı âlemde ilm-i ahlâktan mukadderâtın seni ders vermekle mükellef ettiğini tefekkür eyleyerek görüyorum. Ancak kitaplar açılıpta işler meydana çıkacak olursa ol vakt ne olacağını anlarsın ya. Bundan böyle bunları te'kîden ve tekerrüren sana söylemek zahmetinden beni tahlîs edeceğine itimâd ederim.

İmza: .A. Candopulos

(Dârü's-saltanat)

Mukaddemâ Der-saâdet'te çıkıp bir müddet devâm ile şükûfezâr-ı manevî-i istidâdîsinde birçok gül-deste-i fünûn ve ma'rifi ehl-i vatana ihdâ ederek dimâğ-ı âmmeyi mu'attar eylemeye başlar başlamaz kabul-i şemme âb-ı hayât-ı umûma adem-i mazhariyyetinden dolayı kuruyup gitmiş olan Hadika Gazetesi kuvve-i istidâdiyesi icâbınca âlem-i vukū'ât'ta yine ter ü taze birçok evrâk-ı havâdis irâesine *(21. sayı 2. sayfa 3. sütun)* başlamış olduğu matba'amıza ithâf eylediği nüsüh-i adîdesinin vusûlünden anlaşılmıştır.

İşbu gazete Devir'imizin üdebâ-yı meşhûresinden Tevfik Efendi'nin eser-i hâmesi olup mesleği dahi (her yerde gazeteler, mensûb olduğu milletin âdab ve ahlâkına ri'âyet ve binâen-aleyh hükûmetin kavânîn ve nizâmâtına mutâva'atla mükellef bulunduğundan bizde neşriyâtımızda bu iki vazîfeden ayrılmayarak her şeyden bahsetmek ve edeb ve terbiyye hudûdunu kemâl-i dikkat ve itinâ ile muhâfaza eylemek azm-i kavîsinde ve hasbe'l-beşeriye zuhûr edecek nekâisimizin mürüvvet-mendân nezdinde mazhar-ı afüvv ü iğmâz edilmesi temennîsindeyiz) ibâre-i kâfiye-i muhtasarasından ibâret bulunan mukaddimesinden anlaşılacağı vechile her şeyden bahsetmekten ibârettir.

Vatanımız halkının gözleri şu birkaç sene içinde oldukça açılmış ve bunun vâsıtası dahi ma'lûmdur ki günden güne çoğalmakta bulunan gazeteler bulunmuştur.

Şimdi herkes bulunduğu hâl-i nevmidîden îkāz eden yani her bir âdeme göre mensûb bulunduğu ümmet içinde hukūkuyla metbû' olduğu hükûmet-i meşrû'ası kavânîn-i siyasiyesinin müsâ'id olduğu hürriyyet derecesini bilmek âdeta boynuna borç demek olarak ve bunun hâcesi dahi yukarıda dediğimiz gibi şu devirde gazete bulunduğundan gazete mütâla'asına umûmen ehl-i vatan kat'iyyen muhtâçtır.

Ammâ bazı ukalâ geçinenlerimizin ağzından işitiyoruz ki (adaaam sen de! gazete ne imiş dırdırdan ibâret) diyor ve bazıları da yanılıp da eline bir gazete alıp heceleyerek okuduktan sonra diğer birisi Hacı Ağa ne havâdis var deyü sorar ise durûb-ı emsâl-i avâmdan olarak (ne olacak herifin dediği gibi kellim kellim lâyenkatı') cevâbını veriyor ve böyle böyle bundan böyle gazete mütâla'asına rağbetlerini ve me'mûl ettiğimiz zenginlerimizi değil belki şimdiye kadar kırâ'etini ezecek ârzu etmeye başlayanları dahi tebriye ediyor.

İçine posta ücreti dahi dâhil olunarak afüvv buyurula zîrâ biraz dalgınlıkla sadedin hâricine çıkmışız. Demek isteriz ki işbu gazetenin kırâ'eti kārilerince menâfi'-i adîdeyi mücib olup idâre-i tahrîriyesi dahi İzmirce zuhûr edecek müşterilerine teshîlât-

bahş olmak üzere birinci numaralı nüshasına muhâbere-i aleniyye ünvânıyla tarafımıza *(21. sayı 3. sayfa 1. sütun)* hitâben derc eylemiş olduğu bir mektûb mûcibince tavsîtimizi istemiş ve biz dahi ber-muktezâ-yı meslek şu emrin tenfîzine kendimizi borclu bilmiş olduğumuzdan ve bu gazetenin mevki'-i ta'tîli halinde senedlerinin eyâm-ı mahdûdesi temdîd ve müebbeden kapatılırsa ihrâc ü i'tâ olunacak nüshaların mahsûbu icrâ olunarak bâkī kalan akçesi ashâbına redd ve i'tâ olunacağına dâ'ir sûret-i mahsûsada neşreylediği ihtâr-nâmeye matba'amız dahi mütekeffil bulunduğundan ve taşralara üç aylığı elli iki buçuk ve altı aylığı yüz beş ve bir seneliği 200 guruş bedel ile verileceğinden celbine rağbet buyuracak zevâtın akçesinin irsâliyle isimlerini bildirmeleri i'lân olunur.

(Muhâbere-i Aleniyye)

Cevâb

Der-sa'âdet'te Hadika Gazetesi Muharriri Tevfik Efendi'ye

Muhâbere-i aleniyye ünvânıyla tarafımıza hitâben Hadika'nın birinci numaralı nüshasında münderic mektûblarında Devir Gazetesi içün İstanbulca mev'ûd himemât-ı edîbâneleri hey'et-i idâremizi medyun-ı teşekkür eyledi.

Hadika içün İzmir râgıblarınca muktezî görünen teshîlâtı îfâde-i dirîğ-i gayret-andımızda hilâf-ı vazîfe-i ihvâniyyet add olunduğu îzâhât-ı sâlifenin mütâla'asından münfehim olur.

Mehmed Sâlim

(Vilâyât)

(Geçen 19 Numaralı Nüshamızda Vilâyât Ser-nâmesiyle Münderic Bendden Mâ-ba'd)

Bir kaymakam bir zabtiyye çavuşunu hidmetinden çıkarmak ister. Tabi' olduğu alay rızâ göstermez sonra onbaşı mahbesten bir âdam kaçırır. Mes'ûliyyetin en büyüğü kaymakama â'id olur. Helümme cerrâ vilâyet nizâm-nâmesinin kâffe-i ahkâmından ziyâde lâzımü't-tadîl olan bir ciheti dahi mecâlisin dağdağasıdır. Taşralarda ma'âşlı me'mûr ne kadar âz ise ma'âşsız me'mûr o kadar çok görünür. Nizâm-nâme hükmünce ta'yîn olunan mecâlise a'zâ' olmak içün iktizâ eden ashâb-ı liyâkat belki bulunabilir. Fakat kazâya gitmeyelim livâ merkezlerinde tedarükü mümkün değil gibidir.

Nizâm-nâmenin tadîlâtıyla beraber mevcûd olan hâline *(21. sayı 3. sayfa 2. sütun)* nazaran bir livâda dörder a'zâdan mürekkeb bir idâre-i temyîz altı a'zâlı bir ticâret ve beş a'zâdan mürekkeb belediyye meclisi beş a'zâlı bir tahrîr komisyonu dört

a’zâlı bir memleket veya tabîr-i âharla menâfi-i’ umûmiyye sandığı vekîlleri hey’eti mevcûd olarak bir merkezde teşkîlâtı icrâ edebilmek içün otuz üç âdeme ihtiyâc görünür. Livâ merkezlerinde ise sekiz bin hâneli memleket yok bin beş yüz hâneli yer var.

Ya bu türlü mevâki’de hukūk-ı meşru’a ve nizâmât-ı mevcûde ve ihtiyâcât-ı mahalliyeye vâkıf o kadar âdem bulmak ve nihâyet iki sene sonra onlara halef olacak bir o mikdâr âdem daha yetiştirebilmek kābil midir?

Tutalım ki tahrîr komisyonunun menâfi‘ vekîlleri bir arsanın kıymetini veya bir âdemin ihtiyâcıyla kefîllerinin derece-i i‘tibârını ta‘yîne me’mûr oldukları içün her yerde bu vazîfeyi îfâya muktedir âdemler bulunsun yakınımızdan bu iki hey’et mikdârı tarh olunursa ihtiyâc yirmi dört kalır. O kadar sâhib-i liyâkat ise değme bir livâ merkezinde yoktur.

Mecâlisin hâline gelince belediyye-i memleketin tezyînât ü tanzîfâtına me’mûr ve bunlar ise birtakım ma’ârif-i medeniyyeye muhtâc olmakla vazîfesini îfâya muktedir me’mûr bulabilmek ekser yerlerce âdetâ muhâl hükmünde bulunduğundan umûr-ı belediyye haysiyyet ve menfa‘at-ı zâtiyeye müte’allik birtakım mütâla’ât ile hükûmet konağından ayağının kesildiğini istemeyen birtakım ayân elinde kalmıştır. “Tenkîhât” sırasında mevzû‘nun tahvîl olunan vâridat yine kendine bırakılsa bile yine mecâlis-i belediyyede sekiz arşun bir sokağının tesvîyesine muktedir âdem bulunamayacağı içün hükm-i nizâmın icrâsı sırf re’îs-i hükûmette bulunan me’mûrun derâtına tevakkuf eder.

(Ticâret ve temyîz meclisleri mehâkimden ma’dûd olduğu cihetle onlara dâ’ir olan mütâla’âtımız mevâdd-ı adliyye sırasında gelecektir).

Mecâlis-i idâre icrâ me’mûrlarının en büyük mu’îni ve mülkün hemân her tarafında bulunan en hayr-şinâsidir denilebilir fakat te’essüf olunur ki a’zâsının en evvel mikdârı ve ba’dehû ma’âşı tenkîhât şerrine uğramış şimdi haftada mahalline göre üç veya iki gün ancak ictimâ’ ediyor ve onun re’yine mevkûf olan şeyler ya günlerce sürünüyor yahud ma’îşeti icrâ me’mûrunun emr ve nehyine mevkûf olan kâtiblerin hükmüyle yürüyor.

(21. sayı 3. sayfa 3. sütun) İşte idâre-i dâhiliyyeye müte’allik olarak işitilen şikâyâtın menşe’î bunlardır. Esbâb-ı ıslâha dâ’ir olan mütâla’âtımızı ayrıca beyân ederiz.

(İntihâ)

*****

Selânik ve Beyrut şehrinde dahi icrâ olmak üzere İzmir'de duhân inhisârının icrâsına dâ'ir irâde-i seniyye ta'alluk eylediği bu kerre İstanbul gazetelerinde görülmüştür.

(Havâdis-i Hâriciye)

(Çin Hükûmet-i Cedide-i İslâmiyesine Dâ'ir Basiret'in mukaddemce neşrettiği Malumattır.)

(Mancester Gardiyan?) nâm İngiliz gazetesinin Çin'deki devlet-i İslâmiyenin aleyhinde olarak Çin hükûmetine mu'âvenet etmekte bulunan İngiliz zâbitlerinin birinden alıp neşreylediği mektûbtur.

Çin Devleti'nin askeri her taraftan düşmanın tahassungâhlarına hücûm ettiler ise de zâbıtanın âdem-i tedbîriyle neferâtın cebânetinden dolayı düşmana hiçbir zarar îrâsına kādir olamadılar. Bi'l-akis bizim taraftan maktûl ve esir olarak iki yüzden ziyâde telef ve dört yüzü mecrûh vardır.

Askerimizin bazısı dahi müslümanlardan hâlî bir yerde ihtifâ edip ertesi sabah firâr etmişlerdir.

Müslümanlar ise fevka'l-âde mahâret-i şecâ'at gösterip yalnız on neferi Çin hükûmeti askerinin bir taburu üzerine hücûm ile tar u mar etdikleri cihetle Çinliler fevka'l-gāye hafv ü helecân hâsıl ederek müslümanların karşısına çıkamamaktadırlar.

Mezkûr gazetenin neşreylediği bir diğer mektûbta ise (Şinifo?) şehrinde bulunan sekiz bin müslümanın teslîmden sonra Çin askerinden kavâ'id-i harbiye ve insâniyyenin hilâfında olarak cümleten katl ve idâm olundukları zikrolunmuştur.

Medeniyyet iddiâsında bulunan İngilizlerin mülk ve mâla olan kesret-i tama'larından dolayı Çin abede-i esnâmına muâvenet edip müslümanların imhâsına çalışdıklarına ne diyelim…

(Bu Dahi)

Çin'in garb cihetinde birtakım İslâm kabâ'il birleşerek Çin Devleti'ne karşı isyân etmiş ve kendileri öteden beri askerlik hidmetiyle meşgūl ve harb ü darbla *(21. sayı 4. sayfa 1. sütun)* me'lûf olduklarından hâkân tarafından bunlar üzerine sevk edilen asker bir şeye muvaffak olamadığı cihetle yeni hükûmetin kuvveti günden güne artmakta bulunmuş olduğunu mukaddem ve mu'ahhar iş'ar kılınmış idi.

Bu kerre Tayms Gazetesi işbu yeni hükûmet hakkında aşağıki ma'lûmâtı vermiştir.

Birkaç senelerden beri hıtta-i Çin'de seyâhat etmekte bulunan Baron Retsüfin geçenlerde Siğnanfo? eyâletinde kürsî-i eyâlet olan Siğnanfo şehrine muvâsalat eylemiştir.

Mûmâ-ileyhin o taraflarca vukū'-bulan meşhûdâtına dâ'ir verdiği ma'lûmâttan müstebân olduğuna göre zikrolunan Siğnanfo şehri bir buçuk milyon nüfûsu şâmil gāyet cesîm bir memleket olup hâkân-i Çin aleyhine isyân etmiş olan müslümanlar üzerine sevk edilmekte bulunan asâkirin dahi merkezi olmakla asâkir-i mezkûrenin general ve kumandanları Siğnanfo'da ikāmet ederler.

Ehl-i İslâmın takriben otuz bin kadar askeri üzerine geçenlerde yüz ikiden mütecâvüz Çin askeri sevk edilmiş idi. Ancak bunlar Müslümanları gāyet dilirâne bir sûretle gösterdikleri hücûmlara mukāvemet edemeyerek ric'ata mecbûr oldular. Mûmâ-ileyh Baron Retsüfin kavîyyen zannediyor ki oralarca ehl-i İslâm gün be-gün kuvvet kesb ede ede Çinliler kendileri üzerine kofkitten bütün bütün me'yûs kalarak Müslümanlar dahi müstakill bir hükûmet teşkîl edeceklerdir. Biz bu hükûmetin teşkîlini daha bundan mukaddem haber alarak i'lân ve tebşîr eylemiş ve hattâ zikrolunan hükûmetin te'essüs ettiği mevkî' hakkında coğrafyaca bazı ma'lûmât dahi vermiş idik. Fakat şu mes'ele gayret-i İslâmiyesi hasebiyle Basiret'in en ziyâde lezzet aldığı bir mes'ele bulunmakla evvelce vermiş olduğu ma'lûmâtın bazılarını burada tekrîr ve bu sûretle telezzüzâtını tecdîd etmek ister.

Ehl-i İslâmın toplanmış oldukları mahall etrafı büyük nehirler ve cesîm küller ve bataklar ile mahfûz bir yer olduğundan ne zamân İslâm içün ric'ata mecbûriyyet olurecek olsa buraya tahassun etmeleriyle hâricten üzerine gelen Çin askerine tabî' müstahkem olan bu mahallden müdâfa'a göstermek pek âsân idi.

Ancak mevkî'in işbu rasânet-i tabiyyesine olan ihtiyâc daha mes'elenin bidâyetlerinde olup yoksa *(21. sayı 4. sayfa 2. sütun)* ehl-i İslâm zaten Çin İmparatorluğu'nun hidmet-i askeriyesiyle me'lûf olarak hatta asıl Çinliler yani Mecûsîler askerlikten bî-behre olmalarıyla İslâmın üzerine sevkedilen askerin dahi içinde İslâm bulunduğundan her muhârebede Çin askeri içinde Müslümanlar dahi beri tarafa firâr ede. Şimdi İslâmın kuvveti tezâyüd etmiş ve kuvvetlerinin ziyâdeliğiyle askerlikte mahâret ve şecâ'atleri dahi zaten ziyâde bulunmuş olduğundan Çin tarafından artık bir gûne endişeleri kalmayıp öte tarafdan Asya-yı vusta Müslümanlarıyla dahi birleşip Rusya aleyhine hareket etmeye kadar varmakta bulunmuştur.

Bu Müslümanların birtakımı yine Çinli neslinden olup onların ol kadar mahâret-i askeriyyesi yok ise de kısm-ı azamisi Tatar ve Türk neslinden bulunmakla bunların şecâ'at ü besâletleri Çin'e karşı mukāvemet göstermektedir.

Kendileri eğer ki vahşî gibi bir hâlde olup ve vahşîlerin görecekleri muvaffakiyyet dahi muvakkat olacağı vardır. Hâtır olur ise de bu bâbda dahi İslâmiyet'in ümid kapılarını bekleyen şey Rusya Devleti'nin Sibirya eyâletine nefy etmiş olduğu Lehlilerin fırsat buldukça firâr ederek bunlar içine karışması ve Müslümanların dahi Lehlilerde gördükleri mahâret-i askeriyeyi takdîr ederek onlar tarafından ne nasihat verilir ise mûcibince harekete müsâra'at gösterilmesi kaziyesidir.

Bir tarafdan Çin Mecûsilerine ve diğer taraftan Ruslara en nihâyet üçüncü taraftan dahi Hind'deki İngilizlere karşı Asya Müslümanları ittifaka mecbûriyyet görürler de birleşirler ise hudûdu şimâl cihetinden Ural Nehri ve dağları ve garb tarafından Hazar Denizi ve İran ve Cenûp cihetinde Bahr-i Umman ve Hindistan ve şark tarafında dahi Çin olmak Belucistan ve Afganistan ve Türkistan ve Kırgızistan ve Kapasil? Çin'den ibâret bulunmak ve elli milyondan aşağı kalmamak üzere azîm ve cesîm bir hükûmet-i İslâmiyye meydana çıkacağı ümid edilebilir. Hem de görülen âsârdan anlaşıldığı üzere Müslümanlar bu mecbûriyyeti yakında görecekler ve belki de görmüşlerdir. Zîrâ bunların ve haşmet hâli Amerika yabanîleri derecesinde olsa bile Amerikalılar *(21. sayı 4. sayfa 3. sütun)* dahi vatanlarını istilâ etmekte gelen ecnebilere karşı umûmen defa'âtle hareket etmiştir.

(Devir)

Devlet-i İslâmiyye-i müşârün-ileyhânın serîr-i hükümdârisinde bulunan pâdişâh hazretlerinin isimleri Sultan Süleyman olup şimdiki hâlde kabza-i tasarruflarına geçirdikleri memâlikin ahâlisi sırf İslâm olmak üzere yirmi milyon nüfusa karîb olup bir tarafdan Hindistan Müslümanları dahi hükûmet-i cedîde-i müşârün-ileyhâya temâyülât ve derûnî hâlisâne göstermektedirler.

Padişâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin Prens Hasan nâmında bulunan şehzadeleri hazretleri geçenlerde bir Avrupa seyehâti vererek hatta Londra'ya dahi azîmet etmiş ve kendileri İngiltere Devleti cânibinden ihtiramât-i kâmile ile kabul olunmakla beraber hükûmet-i müteşekkilelerini dahi tasdîk eylediği gazetelerde görülmüş idi.

Müşârün-ileyh şehzade hazretleri Avrupa'dan makām-ı hilâfet-ı kübrâ olan derbâr-ı şevket-karâra gelerek hâdimü'l-Haremeyni'ş-şerîfeyn eyyedehu'llâh hilâfetuhu ilâ yevmü'd-dîn pâdişâhımız efendimiz hazretleriyle bâde'l-mülâkāt bundan bir mâh

mukaddem İzmir tarîkiyle avdet ve burada birkaç gün ikāmetle vatan-ı âlîlerine azîmet buyurmuşlardır.

Müşârün-ileyh şehzade hazretlerinin şeref-i mülâkātlarıyla teşerrüf eylemiş idik. Müşârün-ileyh hazretlerinin Çin lisânından başka lisâna mu'arrefeleri olmadığından esbâb-ı siyâsetlerinden ma'lûmât ahzi cihetinden meyûs kaldık.

İşittiğimize göre vilâyetimizin Alaybeyi Tahir Bey dahi kendileriyle mülâkāt ederek birkaç sâ'at konuşmuş ve mîr-i mûmâ-ileyhin kendi lisânlarıyla mu'arrefesinden pek çok memnûniyyet beyân ederek tercümânları bulunan İngilizli zât ile tesâdüfen orada bulunan Frenkler ise Tahir Bey'in Çince tekellümünden beyân-ı ta'accüb etmişlerdir.

(Ma'lûm ya Türkler bir şey bilmemelidirler.)

Müşârün-ileyh hazretlerinin fotoğraf vâsıtasıyla alınıp teberrük buyurdukları resimlerini hekk ettirmekte bulunduğumuzdan mukbillerimize yâdigâr olmak üzere karîben gazetemize tab' olunacaktır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 23

Sene-i şemsiye	1872	Numara (23)	Sene-i kameriye	1289
Teşrîn-i sâni	28	Pazartesi	Şevvâl	8

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(23. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

(Varaka)

İnsân denilen şey adetâ bir sefine-i mükemmele ulûm-ı âlîye ve âlime ve fünûn-ı mütenevvi'a onun re'îsi makāmında olup nitekim sefine-i mezkûrenin re'îsi alâ-vefki'l matlûb seyr ve hareketi dâ'ire-i imkândan Devir bi'l-farz hareket eylemiş olsa bile nice türlü varta-ı hevilnâke giriftâr olacağı emr-i meşhûr olduğundan insân dahi ilm ve ma'rifetsiz dünyâ ve âhirette dâ'ire-i selâmete dâhil ve kuvve-i âmâl ve merâmına vâsıl olamayacağı ve bununla beraber sıfat-ı hayvâniyyetten dahi kurtulamayacağı umûr-ı mütesellimedendir. Eğer ki insân kuvve-i nakdiyye sâyesinde hayvânat-ı sâ'ireden kesb-i imtiyâz-ı bî-pâyân eylemiş ise de ilimsiz pek de mümtâzdır denilemez. Zîrâ kuvve-i nutkiye dediğimiz bir cevher-i kerân-bahâdır ki ilm dâimâ cevher-i mezkûra saykal-bahş-ı incilâ' olur. Bu sûrette ilimsiz zikrolunan cevher-i kerân-bahânın âlûde-i eserinin betâlet ü rekâket olacağından aslâ haysiyyet ü i'tibârı olamayacağı derkârdır. Emr-i zirâ'at ve ticâret ve hırfetin ilerilemesi ve keyfiyyet-i harb ü cidalden kā'ide-mend olunması bi'l-külliyye ilme muhtâçtır. Avrupa ve Amerikalı vesâ'ir vatandâşlarımızın müşâhede olunmakta bulunan terakkīleri ancak ulûm ve fünûn sayesinde husûle geldiğine Buca gibi iki üç bin nüfûsu hâvî bir karyede müte'addid ve mektebler olduğu halde bir mektebte yüz yirmi kadar şâgird bulunması bürhân-ı kâfidir. Şükürler olsun

cenâb-ı Rabb-i bî-imtinân onlara verdiği akl-ı kiyâseti bize de i‘tâ ve ihsân eylemiş. Niçün biz *(23. sayı 1. sayfa 2. sütun)* onlardan geri kalalım? Onlar gibi biz de var kuvveti bâzûya vererek ve rûz ve leyâl tahsîl-i ilm ü hüner ile iştigāl ederek onları sebkat edelim. Zîrâ onların mûcib-i terakkīsi görünüyor. Bizde esbâb-ı terakkīye yapışalım. (Bu kadar okudum çok bile âlim olacak hâlim yok ya!) ve (babamızdan böyle gördük böyle gideriz) yollu birtakım efkâr-ı fâsideden ferâgat eyleyelim. Vatandâşlarımızdan on, on iki yaşlarında bulunan bir çocuk kendi lisânıyla dine müte’allik bi’l-cümle husûsâtı kemâliyle öğrendikten sonra kendi lisânından hâric olarak üç dört nev’ lisânı dahi kemâ-hiye hakkuhâ okuyup yazmaktadır. Bizimkiler yine tevcih-i makāl edilirse vâkıan bizimkilerden de bazıları okuyup yazmakta ise de öyle on, on iki yaşlarında bir çocuk elsine-i sâ’irece okuyup yazmak şöyle dursun hâlâ kendi lisânını bile dürüst okumaya iktidâr kesbi edemiyorlar. Veliyy-i nimet-i bî-minnetimiz pâdişâh-ı ma’delet-mevfûr ve şehinşâh-ı ma‘ârif-sudûr efendimiz hazretleri bizim emr-i terakkīmizin husûlü yolunda bu kadar mektebler küşâd ve onlara bunca masârif ihtiyârıyla muvazzaf mu’allimler tayîn ve ik’âd buyurmuş. Biz de bunun kadarını bilerek teşekkürât-ı lâzımesini bi’l-îfâ evlâdlarımızı idhâl ile kesb-i hünerleri husûsuna fevka’l-âde sa’y ü dikkat ve bî-nihâye ihtimâm ve gayret edelim. Mekteb-i rüşdiyyede okuması mümkün olamayanlar ve yahûd tekmîl-i müddet ederek mekteb-i mezkûrdan hurûc eyleyenler emr-i tahsîlâta ve yahûd daha ilerisini okumaya heves-kâr olsalar bile bir mekteb bulamadıkları cihetle bi’z-zarurettir ki mecbûr oluyorlar. Eğer bir mahallde mekteb kılıklı bir şey küşâd olunur *(23. sayı 1. sayfa 3. sütun*) ve orada günde bir iki sa’at mikdârı ulûm-ı nâfî’a neşr kılınır ise elbette nev-hevesân-ı îzârın buna ma’a’l-memnûniyye kemâl-i hâhişle devâm ve tahsil-i ilme sarf-ı mâ-hasal ihtimâm edecekleri ma’lûm ve bunun da cüz’ice bir himmetle vücûda geleceği yani asrımız erbâb-ı ilm-i dânişmendânının ihvânımızın girdâb-ı cehl ve nâ-dânîden sâhil-i necât u selâmet-i ilme çıkarılması uğurunda günde bir iki sâ’at kadar meccânen orada ta‘lîm ve tedristen rû-gerdân olmayacakları meczûmdur. Şundan murâd-ı acizânem medâr-ı idâre ve intiâşımızı terk ile bi’l-külliyye tahsîle dökülelim demek olmayıp çünkü yirmi dört sâ’atten ibâret olan bir günde yalnız bir yedi sekiz sâ’at kadar medâr-ı intiâş olan husûsât ile iştigāl olunabilir ve bu yirmi dört sâ’atten üç dört sâ’atte tahsîl-i ilm ve hünere sarf edilmek mümkün olabilir ve sarf edildiği hâlde epeyce şey âverde-i kabza-i husûl olabilir. Zannederim işte biz de silk-i terakkīye kadem-nihâde-i mübâderet olmak üzere esbâb-ı mûcibesine teşebbüs edelim ve türlü türlü hüner ü ma‘ârif kesb eyleyelim.

İmzâ: Dîvân-ı Temyîz Ketebesinden Şerif

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Hakāyık İzmir Niyâbet-i Şer'iyyesi'ne Abdurrahman Efendi nâmında bir zâtın tayîn olunduğunu yazmıştır.

Biz ise burada bir zâta gelip aynen gördüğümüz telgrafnâmede Abdurrahman Efendi'nin Hudâvendigâr *(23. sayı 2. sayfa 1. sütun)* vilâyeti dâhilinde İzmir Niyâbeti'ne ta'yîn olduğu ve İzmir Nâ'ibi Abdulkadir Beyefendi hazretlerinin infisâli vukū' bulmadığı beyân olunmuştur.

Demek oluyor ki Hakāyık'ın şu sehvine tevbe-i nasûh eylemesi tabîîdir.

O değil bayramdan bir gece evvel vilâyet Dîvân-ı Temyîz re'îsliklerinin lağvolunduğuna dâ'ir İstanbul yolcularının birisi bir erâcif daha salmış olduğundan bu dahi tebdilât ü tadilât-ı kesîre ile müte'essir olan dekâik-şinâsân indinde epeyce mûcib-i tefekkür ü te'essüf olmuştur.

Biz şimdiki hâlde zikr olunan riyâsetlerin lağvına dâ'ir efkâr-ı âliyyede bir tasavvur olmadığına emîn olduğumuzdan bu havâdisin dahi kizbine kuvvetli hükm ederiz.

İşi zâtiyyâta çevirince nâ'ib-i mûmâ-ileyh hazretleri efkâr ve ef'âl-i müstakîme cihetiyle eslâf-ı adîdesine fâ'ik post-nişîn-i şerî'at-ı garrâ olmakla bî-hakkın sezâvar ve lâyık bir zât olduğu gibi re'îs-i mûmâ-ileyh hazretlerinin efkâr ve mu'amelâtı dahi ezher-cihet adâlet-i matlûbeye mutâbık olduğundan kendilerinden ve ahkâm-ı icrâiyelerinden umûmun memnûn olduklarına emîniz.

Vâlîmiz Sabri Paşa hazretlerinin vukū'-ı infisâlleri pek te'sîrleri sadâlar ile işitildiğini ibkāları hakkında ahâlî-i muhtelîfe muteberânının Bâb-ı âlî cânib-i sâmisine telgraf mahzarı tertîb ve takdîm ettikleriyle sâbit olup ancak kendileri şu mâddeyi yani öyle arz-ı mahzar yapıldığını Empersiyal Gazetesi'nin ilâvesinde görmekle müte'essif oldular.

Vâlî-i lâhık Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin me'mûriyyetleri şöhret-i âlîleri icâbınca Sabri Paşa hazretlerinin te'sîrât-ı iftirâkıyyesine tekābül eder sûrette bir memnûniyyet hâsıl etmiş ise de ser-askerlik mesned-i celîli kendilerine biçilmiş haftân demek olan Hüseyin Avni Paşa hazretleri gibi bir yegâne-i rüzgârın taşra me'mûriyyetlerinde imrâr-ı evkāt eylemeleri devlet ve milletçe büyük zâyi'âttan ma'dûd idüğüne zerre kadar şüphe olunmamalıdır.

(23. sayı 2. sayfa 2. sütun) Devir birinci numaralı nüshasında (Midhat Paşa hazretlerine tabsıra) mukaddimesiyle neşreylediği bir bendinde münderic fıkarâttan birisini müşârün-ileyh Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin ser-askerlik muvaffakiyyetlerine hasr eylemiş idi. Hakīkat-i halde kuvve-i cünûdiye-i Osmânîye'nin bugünkü günde elindeki kānûnu yapıp vatanın nokta-i istinâdiyesi bulunan hey'et-i askeriyeyi kānûnsuzluktan kurtardı. Zamânlarında icrâ ettikleri tensikât-ı askeriye ise efkâr-ı umûmiyyeyi devâm eden karakuş pençesi helecânından halâs etti.

Lâkin ne çâre ki fi'ile çıkarmaktalar iken makāmlarından infikākları hasebiyle kuvvede kalan ıslâhât-ı sâ'ireleri devlet ve millete hâl-i hâzırından belki bir kat daha emniyyet-bahş olacağında şüphe yok idi.

Müşârün-ileyh hazretleri perşembe günü İstanbul'dan hareket buyuracaklarmış artık usanıp bıkmış rüsum-ı istikbâliyeyi tekerrürü tab'i olan cumartesi gününden başka yakın vakitlerde görmemizi ve görecek olursak dahi müşârün-ileyh hakkında teveccühât-ı cihânderecât-ı hazret-i pâdişâhînin müstahakk oldukları vechile sezâvârıyla müşâhede etmemizi hazret-i Hakk'tan temennî etmeliyiz.

*****

Cenâb-ı Hakk geçen bayrâm-ı şerîfi cümleye mübârek etsin ve emsâl-i kesîresini dahi kalplerimizde mahzûniyyet eserleri olmayarak göstersin. Bayrâm günleri mu'âyede resmîni icrâ etmeleri yani herkesin akraba ve müte'allikātıyla ve memleketin me'mûr-ı vücûh ve eşrâfı birbirleriyle bayramlaşmak üzere yek-diğerine gidip görüşmeleri âdet-i câriye iktizâsından olduğuna binâ'en eyyâm-ı mes'ûde-i ma'dûdesinde memleketimiz ahâlisi dahi resm-i mu'tâd-ı mezkûru kemâl-i şevk ü sürûr ile icrâ eylediklerini nazar-ı memnûniyyetler gördüğümüzden resm-i mu'âyedeyi ol-sûretle icrâya ri'âyet buyuranları ma'e'ş-şükrâniyye tebrîk ederiz.

Lâkin bu bayramlaşmak arasında vukū'u ma'a't-te'essüf mesmû'muz olan bir güft ü gûyü dahi lisân-ı nefretle takbîh etmemek muhâl kabilindendir diyebiliriz.

(23. sayı 2. sayfa 3. sütun) Şöyle ki kara bıyıklı ve sözünü sohbetini tanır oldukça yakışıklı zâtın birisi doğrudan doğruya kendisinin bir sû-i hâlinde bahsetmesinden mi yohsa dolayısıyla mensûbât veya müte'allikātından birisinin bir sû-i if'âlini ibret nâmıyla enzâr-ı âmmeye arz etmiş bulunmasından mı? Her neden ise bayramın ilk günü Devir'imizi fem-i bahse alıp ve aralıkta galibâ resmî gazeteyi dahi kāle karışdırıp birçok ta'n ve ta'rîzler ederek kapı kapı dolaşmak ve hatta bir mahallede (Evet bir âdemin bir fi'il-i mazmûm ile ma'yûbunu lâzım gelse bile gazetenin onu

yazmaya ne salâhiyyeti vardır? Onu yazan kānûnen mücâzât olunmalıdır) yolunda ma'lûmâtlar satarak bu îddiâsını zu'munca kānûnda bir bende dahi tatbîk etmiştir. Ama bu kimdir? Her kim ise ukalâlığıyla ma'lûmât-fürûşluğunu kendisi bilir ve işitenler dahi işittikleri gibi onun o sözleriyle kendisinin kim olduğunu tanır.

Her ne ise biz bu sözü kısa kesmek ve vatanımızın mürebbîlik vazîfe-i mukaddesesi me'zûniyyetini bâ-ruhsatnâme cânib-i devletten alıp meydana çıkan gazetelerin ne demek olduğunu o zâta bildirmek niyetine mebnî kendisinin şu hâl ve hareketine bayâğı edebsizlik etmiş hitabıyla gazetenin derece-i salâhiyyetini anlatırız ve's-selâm.

*

İzmirni Gazetesi sâhib-i imtiyâz ve müellifi Mösyö Karidis aleyhinde ikāme eylediğimiz da'vâdan ferâgat eylememiz hakkında bazı ihvânımız tarafından vukū'-bulan ilhâh u ibrâma mebnî mûmâ-ileyh ile beynimizde hâsıl olan bürûdet matba'amızda vukū'-bulan mülâkāt-ı itlâfiyyeye mebnî mübeddel-i musâfat olmuştur.

*

Ödemiş ahâlisini iğfâlen akçe ikrâzıyla hulûlünü revgan-ı zeyt mevsimine tesâdüf ettirdikleri va'deleri hitâmında mahsûl-i mezkûrun be-her-kantârını yüz otuzdan yüz elli guruş raddesinde yok bahâsına çekip almakta bulunan selemcilerin ba'de-mâ hiyel ü desâyis-i mezkûreyi icrâ edememeleri içün mahallî hükûmeti tarafından nevâhî-i lâzımeye sûret-i mahsûsada mektûblar yazılmakla beraber *(23. Sayı 3. Sayfa 1. Sütun)* (kazâ menâfi' sandığı istikrâza muhtâc olan zürrâ' tâifesine her ne vakt olsa açıktır ve selem sûretiyle ahâliye akçe verip de mu'ahharan bağ alamadım mukaddemâtıyla vukū' bulacak da'vâlar istimâ' olunmayacaktır. Hukûk-ı sâ'ire misillü rü'yet olunacaktır.) me'âlinde kurâ-yı mülhakaya ilân-nâmeler yazılarak bunun içün ayrıca münâdiler çıkarıldığını havâdis-i sahîha olmak üzere oradan gelenlerden haber aldık.

(Devir)

Şimdi biz Ödemiş Kaymakamı Necib Beyefendi'nin sitâyişinde bulunsak (Devir) hulûsa başladı yolda sözler işiteceğimizi biliriz ancak Allah içün düşünelim. Necib Bey'in şu icrâât şâyân-ı takdîr-i muhassenâttan ve emsâl içün sezâ-yı mümâşât-ı icrââtından değil midir?

(Devir) tebrîk etsin de hulûs diyenler varsın desinler tebrîk ederiz.

*

(Aydın Gazetesi'ne Bir Müjde)

Hani ya 278 numaralı nüshasında münderic-i hitâbet-i husûsiyyende resmî ağızlarla ve kemâl-i tevazu' ve ilticâlarla matba'a-i mahsûsan içün lüzûmu olan tulumbanın tedârükü ricâları gaz boruları niyâzları ediyordun ya işte o ricâlarını senin sâyende geçinen Devir bî-çâresi dahi vicdânen mutâla'a ederek te'sîrâtını hulûs-ı kalbiyle cenâb-ı Hakk'tan temenni etmiş idi. Artık bilmeyiz sizin o ricâ ve ilticalarınızın hüsn-i te'sîri mi yohsa bizim münâcâtımızın eseri midir? Nedir? Müjdeler olsun ki tulumba alındı. Yerine konulmak üzere imiş. Bî-çâre Devir eski mürekkeblerini bundan sonra işbu tulumba vâsıtasıyla tathîr ettikçe keyflenip kîse-i sahâvete va'z-ı yed ederek hademe-i müstahdemenize a'lâ sa'leb ikrâmları ederek irtibatıyla müftehir olduğu ubûdiyyetini tahkîm ü te'yîd ve orada lisân-ı memlûkiyyeti olan da'vât-ı hayriyyelerini tilâvet ve te'kîd eyleyecektir.

*

Evvelki cumartesi gecesi sâ'at bir buçukta İzmir'de keresteciler içinde Şerif Ali'nin kutucu *(23. sayı 3. sayfa 2. sütun)* dükkânından ateş zuhûr eylemiş ise de yetişilerek ittisâlindeki iki bâb dükkânın hedmiyle bastırılmıştır.

*

İşbu teşrin-i sâninin yikirmi üçüncü geçen pazartesi gecesi Nazilli kasabasında Ali nâm kimsenin hânesinden kazâ-yı ateş zuhûr ederek ikdâmât-ı serî'a semeresiyle başka tarafa sirâyete meydan bırakılmaksızın bastırılmış olduğu mahallinden gelen bir telgrafta görülmüştür.

*

Köyceğiz kazâsına tabî' Tepearası karyesi ahâlisinden Süllüoğlu Hüseyin'in zevcesi Ümmügülsüm Hatun gecenlerde dördü kız ve biri erkek olarak cümlesi tâmmü'l-azâ beş çocuk birden doğurup bir sâ'at mürûrunda mevlûdeler ile vâlideleri mezbûrenin ve bir gün sonra dahi mevlûd-i merkūmun vefât ettiği vukū'ât-ı sahîhadan olmak üzere Menteşe mutasarrıflığından makām-ı vilâyete i'tâ kılınan ma'lûmâttan müstebân olmuştur.

*

(Aydın'a Bayram Seyâhati)

Nev'-i beşere göre coğrafya ve seyâhat-nâmeler kırâ'eti hakīkat-i hâlde ahvâl-i âlemden pek çok ma'lûmât iktibâsına vesîle ise de bunun kâri'ini meşhûdat-ı ayniyye kadar matla' edememesi dahi tabiidir.

İşte o cümleden olarak biz şuracıkta olan vesîle hattınca matlûb olan sürat ve suhûlete şimendüfer gibi bir vâsıta-i azîmesi bulunan Aydın'a gidememekle berâber ahvâl-i mevki'yesinden matba'amız vâsıtasıyla dekâik-cûyân-ı vatanı agâh etmek emr-i nâfi'ine tahrîk-i hâme-i himmet ü mürüvvet edecek bir muhabir dahi tedârük edemediğimiz cihetle (vilâyetimizin hangi mevk'inde matba'amızın öyle bir muhabiri vardır ki oradaki mefkûdiyyetinden şikâyete hakk kazanmış olalım) şimdiye kadar Aydın Aydın deyü işitip harita-yı[246] mevki'yesini vehâmet-i havasına haml ile gidip görmeye bile istiğnâ' hâsıl etmiş idik.

(23. sayı 3. sayfa 3. sütun) Meğer Aydın'ın letâfet-i mevki'yesi bilâd-ı latifenin en birincilerinden bir şehr-i cemîl-i şöhret-şiâr olmaya müsta'idd ve şöhret-i ma'rûfesi vechile gāyet münbit ve mahsûldâr cesimce bir medine-i letâfet-nisâr edinmekte sezâvâr olduğu bu kerre müyesser olan bir iki günlük seyâhatımızda meşhûd-ı çeşm-i iftihârımız olmuştur.

Azîmet ve avdetimiz şimendüfer ile vukū' bulduğu cihetle İzmir'den Aydın'a kadar güzergâh-ı tarîkte kâ'in arâzi-i vesî'a-i münbite mahsûlâtından mevâkıf-ı ma'lûme-i adîde de dağlar gibi yığıla gördüğümüz pamuk, üzüm, kök boya, incir ve hububât-ı sâ'ire istifleri hakīkat-ı hâlde ve bâdî-i emrde eğer ki büyük bir mefharet husûlüyle kalbimizde ahâli-i mahalliyenin servet ü yesârına bir zehâb hâsıl eder gibi olmuş ise de ciheteyn-i tarîkde meşhûd-ı nazar-ı tefekkürümüz olan arâzi-i vesî'a-i gayr-ı mahrûsa vü mezrû'anın cevâhir-i kābiliyyet-i nâbitesinden çalı çırpı gibi hudâyi nâbit birtakım otların bi'l-istifâde kök salıp arâzi-i mezkûreyi bayağı arâzi-i mevât hükmünde bulundurması vicdânımızı şüphelendirmiş ve tahkīkāt-ı vâkı'amızın o şüpheye takviyet vermesi yani ahâli-i merkūmenin ekseri selemcilere medyûn bulunduğu hakkında olan rivâyâtın güzergâh-ı mezkûr civârında gördüğümüz kurâ ve emâkin-i zürrâ' enkâz-ı mürekkebesinin âşiyâne-i ankebût gibi birtakım sâz kırıntılarından ibâret olmasıyla birleşmesi pek büyük te'essüflerle te'sîr eylemiştir.

(Bakiyyesi sonra)

(Dârü's-saltanat)

Bağdat re'îsi erkân-ı sâbıkı olup geçenlerde buradan mürûr ile Der-sa'âdet'e avdet ettiklerini beyân ile Bağdat'ca tahkīkāt-ı vakı'alarını derc-i sahîfe-i sitâyiş eylediğimiz Hüseyin Paşa hazretlerinin hâssa birinci ordu-yı hümâyûn riyâsetine ta'yîn buyurulacaklarını İstanbul gazeteleri yazıyor.

[246]Kelimede baskı hatası bulunmakta olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(23. sayı 4. sayfa 1. sütun) **(Vilâyât)**

(Erzurum)

Ma'lûmdur ki vilâyet ile hem-civâr olan İran ve Rusya memâlikinden her cihetinde ve lâ-siyyemâ dâhilindeki mahallerde külliyetlice sarf olunan şekerin eczâ-yı mürekkebesi pancar ve şalgam gibi bazı mahsûlât-ı arziyye usâresinden ibârettir.

Hâlbuki havâlîde mahsûlât-ı mezkûre kesret üzere yetişmekte ve hatta be-heri iki kıyyelik kadar şalgam husûle geldiği görülüp eczâ-yı sükkeriyeleri ise diğer mahaller mahsûlâtına birkaç kat tefevvuk eylemekte olduğuna nazaran bunlardan şeker i'mâl olunduğu sûrette görülecek suhûlet ve menfa'atin derecâtı tarîften müstağnîdir.

Çünkü Erzurum'da husûle gelen şalgamdan ta'am tertîb edildikte diğer tatlıya mürâca'at etmeksizin lezzet hâsıl eylediğinden ve zâten şeker i'mâli hâlinde aranılacak cihet dahi eczâsını terkîb eden pancar vesairenin vücûdu olup yoksa fabrika edevâtının az bir masrafla mübâya'asına imkân müsâ'id idüğünden binâ-berîn esâs mâye elde iken Erzurum'da bir fabrika küşâdıyla şeker ihrâcının muhassenâtı kābil-i ta'dât olamaz.

Zât-ı âlî-i vilâyet-penâhî işte bu şeker fabrikasının küşâdı lüzûm ve vücûbunu ve bunun te'sîsi hânda bahşedeceği fevâ'idin nev' ve derecesini hiss ve takdîr ile erbâb-ı servet ve ticâret-i mahalliyeden mürekkeb bir şirket akdîni tasavvur buyurmuş ve lâzım gelenleri celb ile sermâye ve hisse-dârânının tedârükü müzâkeratına ve alât ve edâvatın celbi muhâberatına girişmiş oldukları vâsıl-ı nazar-ı memnûniyyetle Envâr-ı Şarkiyye Gazetesi'nde okuduk.

(Devir)

Mülkümüzün bu gibi ihdâsâta her tarafça ihtiyâcı *(23. sayı 4. sayfa 2. sütun)* muhtâc-ı ta'rîf olmayan bir mâdde idüğünden cenâb-ı Hakk Erzurum'un şu teşebbüsâtını mahâll-i sâ'ireye dahi sirâyet ettirsin.

*****

(Edirne)

Edirne vilâyet-i celîlesi dâhilinde bulunan mahallerde bu sene kasıma seksan beş gün kalarak bir def'a yağmur yağıp ondan sonra yağmamış ise de lehü'l-hamd bu kerre kasımdan iki gün evvelce yağmur yağmaya başlayıp seniyye seniyye tam[247] dört gün dört gece imtidâd etmiş ve şor himmetle arâziye güzel tav gelerek zürrâ'-yı ahâlî kemâl-i memnûniyyet ve süratle zirâ'ate başlamış ve zer' ve harsta ahâlî-i merkūmenin meyl ve şevk ve hareketleri matlûba muvâfık idüğünü mahalli gazetesinde okuduk.

[247]Baskıdan dolayı harfler silik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Devir)

Bizim havâlide dahi şükürler olsun yağmurlar rencberi elleri böğründe bırakmayıp istenildiği gibi yağmıştır.

(Havâdis-i Hâriciye)

(Matba'amızla mübâdeleye rağbet etmeyen Rûzname-i Cerîde-i Havâdis hiss-i hayvanî nâmıyla derc edip Zevra Gazetesi'nde gördüğümüz bir benddir.)

(Hiss-i Hayvan)

İşbu eylül-i efrencînin on dokuzuncu günü Paris'te (Laşapel) nâm zukâkda[248] sabahleyn sâ'at alafranka on yani dört sularında büyük bir kelb zukâkın kenârında durup etrafa bakmakta iken zukâk boyunda iki atlı bir yük arabası sürat ile giderken kelbin hizâsına takarrübünde nasılsa üç yaşında bir küçük çocuk vâlidesinin nezdinden ayrılıp zükâkın ortasına doğru *(23. sayı 4. sayfa 3. sütun)* varmış ve arabacı ileriden fark edemeyip tamâm küçük üzerine arabanın bineceği anda görmüş ise de hayvanları birden bire tevkîf edemeyeceğini ve çocuğın vâlidesi dahi o anda müşâhede edip fakat asla iâneye vakt kalamadığını hisseylediği cihetle yalnız çocuğun araba altında ezildiğini görmemek içün dest-i kesirle gözlerini kapamaktan başka bir şeye muvaffak olamadığından arabacının ve vâlidesiyle sâ'ir çocuğun bu hâlini görüpte netice-i müellimesini mülâhaza eyledikleri ve necâtı içün çağrışdıkları sâniye içinde öyle kenârda durmakta olan kelb bir hayâlden serî' sûrat-i fevka'l-âde ile çocuğun üzerine bi'l-hücûm ağzına alarak araba altına dört tekerlek arasına ok gibi geçmiş ve araba üzerlerinden savuşduktan sonra kelb ağzında olan bi-çâre çocuğu yoldan çıkarıp kenara bırakmış olduğu ve hayvanın yalnız bir hissiyle böyle çocuğun imdâdına yetişerek kurtardığından dolayı kelb hakkında ferah ve sürûr alkışları icrâ edildiği Paris'te tab' olunan (Avenir Nasyonal?) Gazetesi'nde görülmüştür.

*****

Ahiren alınan muharrerât-ı telgrafiye İspanya'da ihtilâlât-ı dâhiliyyenin tekerrürünü beyân etmektedir.

*****

Rusya imparatoru hazretlerinin karındâşı Grandük Nikola hazretleri Mısır seyâhatini bitirip İskenderiye'ye avdetle Avrupa ve Amerika seyâhat-i mufassalasına teveccühen hareket eylediği seyâhat-ı mezkûrenin esbâb-ı mûcibesine dâ'ir bazı

[248]Zükak, sokak anlamındadır.

mütâla'ât-ı mütebâyine-i mufassala ile beraber gazetelerde görülmektedir.

Mehmed Sâlim

Sayı: 24

Sene-i şemsiye	1872	Numara (24)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	1	Perşembe	Şevval	11

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(24. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

İzmir'de müceddeden inşâ ve ikmâl edilen hükûmet konağı ol-derece dil-nişîn-i tarz-ı nevîn üzeredir ki Der-sa'âdet'te kâ'in ebniye-i âliyyeden sonra sâ'ir vilâyetlerde bunun bir mislini[249] daha bulmak adîmü'l-ihtimâldir cesâmet ve metânet ü rasânet cihetiyle dahi bundan a'lâsı olamaz fakat buna sarf edilen kırk iki bin lira üzerine bir iki bin liracık dahi fedâsıyla müceddeden tefrîşine himmet edilmeyip sinîn-i vefîreden beri ----- tecdîdi saray-ı mezkûrun hitâm-ı inşâsına muallakan eski hükûmet konağından beri sürüklenegelmiş olan kütükleri çıkmış ayakları kırılıp dökülmüş birtakım rengi levni belirsiz kanepe ve sandalye eskilerinin o dilberim konakta bulundurulması o güzelim konağın yüz bin süsünü gāib ediyor. Hâlbuki bunun asıl esef edilecek ciheti me'mûrînin odalarında kaliçe şöyle dursun âdî bir hasr bile bulunamadığından erbâb-ı masâlihin kunduralarla girip çıkmaları tabanları çamurlar içinde bayağı bir eski tahtadan mefrûş gibi gösteriyor ol-derece ki şu kundura ile girilip çıkılması hiç değil ise tabanların yirmi senelik ömrünü gerileteceği şüphesizdir.

Vâkı'an hükûmet-i seniyye bunu bizden evvel tahattur ederek lâzım gelen makām-ı âlîden istizân etmiş ise de işitildiğine göre mefrûşatın muhassesât dâhilinde tesviyesi irâde buyurulmuş ancak orası da söyleniyor ki muhassesâtın tekmîli inşââta

[249] "ث" ve "ل" harflerinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

sarf edilmiş. Evet, dâ'irenin bu cesâmet ve meşiyâtına *(24. sayı 1. sayfa 2. sütun)* muhassesât hemân başa baş gelebilmiştir.

İşte bu cihetle cüz'i bir fedakârlık daha ihtiyârıyla her me'mûr odası kadar kadro heybetine göre yeni sandalye ve kanepelerle döşetilerek kaliçe ve hasır ferş edilerek Bâb-ı âlî'de olduğu gibi her nerdübân başlarında birer bapuşcu bulundurulması var. Bâb-ı masâlihden olup odalara girip çıkmak ihtiyâcında olanlara onar para ahzıyla bapuşcular tarafından birer tahta bapuşu verilmedikçe duhûllerine müsâ'ade verilmemesi dâ'irenin muhâfaza-i nezâfet ü tehâreti gibi kā'ide husûlünü müstelzim olacağından bu bâbda ihtiyâri muktezî olan fedakârlığın vaktiyle ele alınmasını hükûmet-i seniyyeye arz ve ihtâr ederiz.

*

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Vâli-i âlî-i cedîdimizin talî'a vapur-ı hümâyûn-ı mahsûsuna râkiben bu gün Der-sa'âdet'ten hareketle yarınki cuma günü İzmir'e muvâsalat buyuracaklarından selefleri Sabri Paşa hazretleri müşârün-ileyh hazretlerinin merâsim-i istikbâliyeleri tedâbirini bu günden tertîb buyurmaktadırlar.

Vâlî-i lâhık müşârün-ileyh hazretleri haklarında ma'arufu ta'rîf kabîlinden olarak medyûn-ı neşr ve işâ'ası olduğumuz evsâf-ı mehâsin-ittisâf pazartesi çıkan nüshamızda mukbillerimizin manzûru olmuş olduğundan tekrârına hâcet görülmemiştir.

Selefleri müşârün-ileyh Sabri Paşa hazretlerinin cumartesi günü hareketleri musammem bulunduğundan *(24. sayı 1. sayfa 3. sütun)* kendilerinin müddet-i kalîle zarfında vukū'-bulan mufârakat-ı gayr-ı me'mûlelerinden dolayı evvel ve âhir beyân ettiğimiz te'essürât-ı kalbiyeyi tekrâr ile hatm-i kelâm ederiz.

Cenâb-ı Hakk müşârün-ileyhâ hazerâtını yümn-i tevfikāt ü teveccühâta mazhariyetle mesrûrü'l-fu'âd buyursun âmin.

*

Vilâyet tercümânı olup akdemce Bâb-ı valâ-yı ser-askeri tahrîrât müdîriyetine ta'yîn kılınan Deyran? Efendi'nin vilâyet tahrirat-ı ecnebiye müdîriyetine tahvîl ve iâde-i me'mûriyyet ederek şeref-i kudûmleri muntazır bulunan vâlî-i lâhık hazretlerinin ma'iyetleriyle avdet edecek olduğu mervîdir.

*

(Alafranga)

Bu efkâr İzmirce gün be-gün ilerilemekte ammâ hangi cihette? Hani Frenkler birtakım makineler ile alafranga şeyler icâd ve ihdâs edipte birçok paralar kazanıyor o cihette mi? Hayır ya. Sefâhatinin cihât-ı adîdesinde yol alıyor her ne kadar ekser milletler kendilerine mahsûs âdâlet ve rüsûmun oldukça muhâfazası kaydında geri durmuyorlar ise de bazıları da bütün bütün alafranga delîsi oldu da kapdı koyuverdi. O derece daldılar ki harîfler sabahlar hayır olsun ma‘nâsına olan koskoca (ahso pardon)u (bonjur) u bozdular. Ama nereye kadarları berberden, manavdan, aşçıdan tutta fes kalıpcılarına ve âyvaz tekā‘üdlerine varınca *(24. sayı 2. sayfa 1. sütun)* her sınıfta bulunanları. Lakin biz bunların bu derecesine kızmıyoruz da kendimizden olup alafrangaya meyl ve inhimâkı olanlara tutuluyoruz. Zîrâ dâimâ cüz’î şöhret bulabilen bir âdeta teba’iyyetle kendi resm-i kadîmlerini henüz nîk ü bedini teftîş etmedikleri o âdet-i cedîdeye defa’aten feda edegelmelerinden kendilerini başlıca bir rüsûm ve âdet sâhibi edemeyerek bu ana kadar onun bunun türküsünü çağıra gelmeleriyle bir olmak bize yakışmaz. Bu cihetle onlar dar pantolon giymiş yok paçası düğmeli imiş, yakalıkları sivri, kollukları uzun, ceketleri kısa, sakalları kıvrık, fesleri ufak imiş. Ve’l-hâsıl şık oğlu şık imiş. Ne ise be’is yok velev ki bu kıyafetle yakışmaz diyerek çilingirlik ve boyacılık misillü gül gibi san‘atları terk ile tutucakların ütü ve koladan kazandıkları paracıklardan çepelliyerek kısa sık hatve sert dik gidişle bütün gün akşâmlara kadar boyuna piyasa örsünler. Orası bize lâzım değil. Varsınlar o misillüler usanınca kadar Frenklikten heveslerini alsınlar lâkin bunca senelerden beri bu kadar adât-ı müstahsene ve mergūbenin mü’essisi ve muhâfızı olan bir millet-ı celîle-i nur-ı seyyid-i kânı içün bu yola dönülmelidir. Mademki henüz bizde olamayan birtakım sınâ’î ahz ve terakki yolunda alafrangaya ittibâ’ etmiyor. Neden sırf safâhat demek olan yerde nâ-refteteye gidiyor. Biz buradaki bu alafrangaya dönülenlerin içinde hiçbir ma’ârif ve sınâ’î ehlî görmedik. Onu gördük ki bu yolda bin kadar ham mirâsyedi batıp alt ucunu pot getirmiştir. Bu cihetle alafrangayı son nev-resîde kanımıza her türlü nasîhati ettikten sonra yalı kahvelerinde pastasına ve şampanyasına bilârdo oynayacağım diyerek işini gücünü bırakmamalarını ricâ ile müslümanlarımız şimdiye kadar köklerini ne ile iyilemişler ve eylemekte bulunmuşlar ise onunla eğlenmelerini tavsiye ederiz. Zîrâ her kavmim râhat u letâfeti yine kendi kavmine mahsûs olan rüsûm ve âdette bulabilip her ne kadar alışmak istese bile âhar bir kavmin töresinden ezher-cihet mu’azzeb ve müezzî olur taklîdî olan etvârı halkın nazarında letâfetsiz *(24. sayı 2. sayfa 2. sütun)* görülür nitekîm bonjurun Ermeni ağzından ahso pardon Fransız lisânından tatsız işitiliyor.

*

Devir'in yirmi üç numaralı nüshasında münderic bend-i mahsûs zîrindeki imzânın ve İzmir Dîvân-ı Temyîz Ketebesinden Şerif Efendi her ne kadar bizim akranımızdan ise de mektebe ve husûsuyla kaleme devâmı bizden vesâ'ir akranından çok sonra olup ve kendisinin hadâset-i sinni ve onunla hem-sinn ü sâl bulunan ve daha evvel kaleme devâm eden refîklerinin idâre-i efkâr eylemeleri şöyle dursun bir mâdde üzerine mu'idd-i istihrâc olunabilecek derecede düzgünce terekküble kalemen ifâde-i merâma olan iktidârlarını şimdiye kadar meydana koyamamış olmalarına bakılınca efendi-i mûmâ-ileyhin az vakt içinde fenn-i kitâbette peydâ etmiş olduğu hüsn-i selîka ile efkârında olan selâmet karîn-i takdîr ü tahsîn olacağı şüphesizdir. Mûmâ-ileyhin mekteb arkadâşı bulunduğumdan vesâ'ir refîklerimde bu yolda mülke peydâ itmişini göremedikimden doğrısı efendi-i mûmâ-ileyhe teşekkür eder ve hem-sâllarına tefevvuk ederek gazeteye bend yazdırmak şerefine cümleden mukaddem vâkı' olan muvaffakiyyetini tebrîk eylerim cenâb-ı Hakk feyzini artırsın. (Âmin)

İmzâ: Meclis-i Temyîz Müstantiklerinden Hakkı

(Devir)

Ey vatanımızın yeni yetişip gelmekte olan ve Şerif Efendi ile hem-sinn ü sâl bulunan delikanlıları okudunuz mu? Şerif Efendi'nin yazmış olduğu bendi işte o bend her ne kadar ale'l-âde bir şey ise de bununla efendi-i mûmâ-ileyhin akrânına tefevvuk ettiğinin erbâb-ı kalem tarafından istidlâl kılınması sizin birinizin şimdiye kadar bir satırcık bir şey neşriyle kalem ve efkârınızı idâreye iktidârınız olup olmadığını isbât etmediğinizden neş'et etmesidir. Eğer sizde de iktidâr var ise meydana koyunuz yok ise iktisâbı yoluna dökülerek size teveccüh edecek mahcûbiyyetten kendinizi vikāye edin çünkü sizde aklı başında bir alay efendileriniz *(24. sayı 2. sayfa 3. sütun)* niçün birtakım mâ-lâ-ya'nî ile vakt geçirip emsâlden geri kalasınız siz de çalışın vaktinizi olmayacak yerlerde münâsebetsizliklerle ifâte vü ifnâ' edeceğinize mütâla'a-i kütüb ü âsâra hasr edin. Zîrâ sizce birbiriniz görüşüp musâhabet etmezden evvel ekserinizin mesleği olan kitâbet için sermâye tedârüküne çalışmak evlâdır.

*

(İki Köylü Beyninde Bir Muhâveredir ki Köylü Ağzıyla Okunacak)

Çifte bıçak: ulen deli oğlan cânım bir av isteyip pati?

Deli oğlan: ne acayib av be

c- bu sefa (sefer) kellik avına gidelim dün pazarda odun sattım. Alacalı bi çıfıt (bir basma) aldım dime gitsin.

d- nerde gidipte şuna bi görelim

c- işte ha

d- ulen Fehinalı? nasıl iş o be kaçaldın ammâ güzel ha heb kellikle buna kelli karım zabahla ikindin gidelim hemi

c- ne zannettin ya işin ne ü dene guruş veedim zabahdan gidelim de ya bi kerre hadi hemencik ya da şafakdan evvel yanıma gel de vaktiyle yamaca irelim

d- asmalladık

c- hayrı kaşı

deli oğlan kapuyı çalar sabah

c- kim o be

d- dikincecik önündeki be işte ben geldi

c- ulen şakacı ya

d- şaka ya haydi bakalım (*24. sayı 3. sayfa 1. sütun)* çubuk içererek gün doğusuna doğrı yamaca bade'l-vüsûl keklik alacası didikleri allı morlu basmayı güneşe karşı gerdikden sonra çubuklarını yakı bir ucu zîr-i muhâvereye devam ederler

d- ulen çifte bıçak bardın seet mi?

c- bardım iyi ammâ saçmam az

d- va va ekari beri epey olu

c- ulen Allah verse de bi kaç dene ----- zerre çubuğu bi beşlik ediyor

d- olu ya güya vese halbette çok zibadiriz hele güneş hele çıksın

c- ulen bu hayvan ne alacalı çıta acayib geliyü aklı kesmeyü mi bunnan

d- delidin mi sen it ne kada alacalı olsa o kada keklik gelir kuş bu ya güzelleri alınub bunun üstünü geliyü

c- ammâ ha kimi yoksa

d- ulen onna hayvanken bizi aldaklana şaşıyorız ya biz insanken başı şapkalı Frakların sapıtılana adanıyoruz ya onna bizim telâmızdan okkasını yedi sekiz guruşa aldıkları pamukçuklarımızı boyalaladub biledübde okkasını bizi yüz guruşa kada satıyo aceb onna bize neler diyola

c- ulen deli oğlan çok fehinalısın be hancak bu aklına nerden geldi ammâ ayılan değil sahi sen o güzelim bizim alacaları hiç İzmillile giyeken gördün mü ammâ bizim

olan onna bidavadan kazanıp yemeğe alışmışla da Frankların yapdıkları o çit kıssalatı paçalayıb durula

(24. sayı 3. sayfa 2. sütun) d- nesine gerek paçala paçala damah bilediniz

*

Dîvân-ı Temyîz Ketebesinden Şerif Efendi'nin yirmi üç numaralı (Devir'e) derc ettirmiş olduğu bend-i mahsûs kırâetle kendisinin istikāmet-i efkârını takdîr eyledim. Şu kadar ki (vatandâşlarımızın on, on iki yaşlarında bulunan bir çocuk kendi lisânıyla dinine müte'allik bi'l-cümle husûsâtı kemâliyle ögrendikten sonra kendi lisânından hâric olarak üç dört nev' lisânı dahi kemâ-hiye-hakkıhâ okuyub yazmaktadır.) sözü biraz zihnimi tırmaladı. Zîrâ o senede bir çocuğun cem'an dört beş lisânı (kemâ-hiye-hakkıhâ) tahsîl edebilmesi zannederim pek de tasavvur olunamaz gibidir. Velev bir iki çocuğun o senede oldukları halde o kadar lisân tahsîl etmiş oldukları irâe olunsa bile bununla vatandâşlarımızın o senedeki çocuklarının tekmîl olunanlara aşinâlığı isbât olunamamış olacağı itikādındayım. Çünkü o kadar bir çocuğun öyle müte'addid lisân tahsîliyle iştigāli kendisini ona lisânının bile (kemâ-hiye-hakkıhâ) istihsâlinden alıkoyacağı ihtimâli her hâtıra vârid olur. Bu cihetle o çocukları hiç olmazsa yirmi yaşına kadar iblâğ eylemesini efendi-i mûmâ-ileyhden ricâ ederim.

İmza: H L

*

Akhisâr'dan Mektûb

Patates denilen hububat Akhisar'a İzmir'den celb olunup iki, iki buçuk guruşa kadar satılmakta olduğu müşâhede olunmakta mahsûl-i mezkûr ise ashâb-ı zürrânın havâyic-i zarûriyesine medâr olur bir mahsûl olunmakla bazı kesân tarafından zer' olunması emel ve ârzû edilmekte ise de buralarca emr-i zirâ'ati mesbûk olmadığından usûl-i zer'iyesi bilinemediği cihetle keyfiyyet-i zer'inin i'lân buyurulması Devir Gazetesi'nin himemât-ı cemîlesinden muntazırdır.

(Devir)

Bu mahsûlün menâfi'-i kesîresi nümâyân olduğu gibi *(24. sayı 3. sayfa 3. sütun)* zer'inden idrâkine kadar afât-ı semâviye ve arziyyenin hiçbirisinden korkmaz bir şey olduğu ve bu havâlîde külliyyet üzere olan ihtiyâcât-ı sarfiyyesi dahi hâricden tadârük olunmakta bulunduğu görülmekte olduğundan mahsûl-i mezkûrun ameliyyât-ı zer'iyesini kavâ'id-i mevzû'a-yı ilmiyesine tevfikan ber-tafsîl kariben neşrederiz.

*

İzmir rıhtım idâresi hükûmet dâ'iresi pişgâhında kâ'in iskeleye ve hükûmet nâmına iki tarafı limanlı âlâ metîn bir iskele tarh ve tarsîn itmekde bulunmuştur.

İdâre-i mezkûrenin şu himmetine açıktan açığa bir teşekküre lüzûm görünür.

(Vilâyât)

(Hüdâvendigâr)

Hudâvendigâr vilâyeti dâhilînde bu aralık yine birtakım hazele-i Yunaniye tarik-i şekāvete pûyân olarak ahâlî-i kurâyı bî-huzûr etmeye başlamış iseler de hükûmet-i mahalliyenin tedâbir-i müessire-i seri'asıyla bir haylisi tutularak te'dîb olunmakta bulunduklarını evrâk-ı havâdis yazıyor.

*

(Diyarbekir)

(Diyarbekir Gazetesi Devir'imizi ber-vech-atî tebrîk ediyor.)

"Tebrîk"

Der-sa'âdet'te (Bedir) ve İzmir'de (Devir) nâmıyla iki gazete daha çıkmaya başladığı mukaddemâ Der-sa'âdet'ten aldığımız evrâk-ı havâdiste görüldüğü gibi bunların birer nüshası bu kerre de manzûr-ı nazar-ı iftihârımız olarak mündericâtı umûma fâ'ide-bahş olacak ahvâl ve âsârdan ibâret bulunduğuna binâ'en bu bâbda mûcid ve muharrirlerini tebrîk ile beraber ba'de-mâ gazetemizle mübâdeleye himmet buyurmalarını hâssaten ricâ ederiz.

(Devir)

Diyarbekir bu tebrîkinden dolayı zimmetine terettüb eden *(24. sayı 4. sayfa 1. sütun)* teşekkürü arz ve ifâ ve fakat Bedir zîr-i perde[250]-i husûfda pinhân ve nâ-bûd olduğunu ma'a't-te'essüf telmîh ü imâ eder.

(Havâdis-i Hâriciye)

Rusya Devleti ile Buhara ve Hokand (ve Kaşgar) emâretleri arasında tanzîm olunan ticâret ahid-nâmesinin sûreti (Petersburg) resmî gazetesiyle neşr ve i'lân kılındığı ihbâr-ı telgrafiyeden müstebândır.

*

(Vittgenstein Hohenstin) prensinin birâderi Prens Frederik Vilhelm bir hamile kadına bed-mu'âmele eylemiş olduğundan şehr-i mezkûr mahkeme-i istinâfiyesi tarafından prens-i müşârün-ileyhin dört hafta müddetle habsine hükmedilmiş idüğü Almanya gazetelerinden naklen cerîde-i askeriyede okuduk.

[250]Kelime baskıdan dolayı tahribata uğramış olup anlama göre tamamlanmıştır.

*

İngiltere Devleti'nin Zengibâr hâkimiyle mevcûd olan mu'âhedâtında Zengibâr ticâretine mümâna'ât olunmaması münderic olup hâlbuki hâkim-i müşârün-ileyhin ekser vâridatı esîr ticâretinden hâsıl olduğundan İngiltere Devleti ticâret-i mezkûreyi muhârebe-i kıyâm ettiği cihetle hâkim-i müşârün-ileyhe bu yüzden tertîb edecek zararı tazmîn edecekmiş. (Nor) Gazetesi diyor ki İngilizlerin kendilerinden aşağı olan kâvimlere gösterdikleri kibr pek tuhaftır. (Avusturaliye civarında vâkı' (Fici) Adalarında İngilizler yerli ahâliden ellerine düşen üserâyı adetâ esir gibi satıyorlar. Zengibârda dahi esir ticaretiyle iştigāl edenler İngiltere teba'asından ma'dûd olan Hindliler olduğunu Hakāyık söylüyor.

*

Almanya tüccârından (Mösyö Şileman) Yunanistan-ı kadîmin en meşhûr şâiri (Homer)'in (İlyada) manzûmesinde bahsettiği (Nerva) şehr-i şehîrinin harâbelerinde icrâ-yı taharriyât içün bir kıt'a fermân istihsâl eylemiş olduğundan tahtü'l-arz muhterik bir hâne içinde üzerinde ve altın bilezikler olduğu hâlde bir karı kemiklerini ve üzerleri bazı iş'âratları hâvî gāyet eski çini parçaları vesâ'ir âsâr-ı atîka bulunmuş olduğu bir Almanya gazetesinden naklen İstanbul gazetelerinde görülmüştür.

*

(24. sayı 4. sayfa 2. sütun) Çin Devleti'nin mu'ahharan istiklâliyetini tanımaya mecbûr olduğu Çin'deki devlet-i İslâmiye hakkında garb gazetelerinden birisi ma'lûmât-ı âtiyeyi neşretmiştir.

Çin'de mütemekkin Patani? nâm İslamlar altı sene devâm eden muharebeden sonra kesb-i istiklâliyet etmiş ve müddet-i mezkûre hitâmında Çinliler bunları bi't-tekrar zîr-i idârelerine almaya iktidârları olmadığını pek âlâ anlamışlardır.

Çin Devleti millet-i mezkûre ile olan muhârebesine Avrupalı zâbıtalar ile Avrupa silahları isti'mâl etmiş ve hesâbsız paralar asâkire mâlın Çin Devleti ile olan muhârebeleri esnâda ibrâz etmiş oldukları şecâ'at içün istiğrâb etmemeliyiz.

Zîrâ İslam mezhebinin İslamlara telkîn edegeldigi şecâ'at cümleye ma'lûmdur.

İşbu mezheb-i İslâm meffû'a-i nâ-meşrû'a aleyhine İslamları teşvîk ve onların yerine devlet-i meşrû'anın emr-i te'essüsü zımnında bunlara gayret-i fevka'l-âde telkîn etmektedir.

İşbu efkâr-ı müzehhebenin Çin Devleti'nde olan İslamlar indinde bu kadar tekessür etmesine sebeb mahall-i mezkûrede mütemekkin olan ahâlî-i sâ'irenin putperest olmasıdır.

Bu Müslümanlar mühimmât-ı lâzımeyi ne yolda tedârük edebildikleri ve altı senedir bu kadar harb ü cidâle göğüs germeye nasıl muktedir olabildikleri ağrebdir.

Bu ümmetin bahren Buhara ve berren millet-i sâ'ire ile ihtilâtı olmadığı halde müddet-i medîde muhâbereye devâm ve bu kadar fütûhât ile kesb-i iğtinâm ve ilân-ı istiklâl-i tâmm edebildiler.

İşbu ümmet-i şecî'anın şâh-ı adâlet-agâhı celâdetlü Süleyman hazretleri ----- fevka'l-âde diyânet ve besâletle muttasıf bir zât görünüyor. Bence bu şâh büyük Napolyona çok tefevvuk ediyor.

Çünkü yeni bir devlet te'essüs etmiştir ki elli sene mürûrundan sonra bütün Çin memâliki *(24. sayı 4. sayfa 3. sütun)* işbu devlet-i müteşekkilenin zîr-i idâresine geçecektir.

Eğer ki Şâh Süleyman dirâyetlü bir zât olmamış olsaydı bu kadar asırlardan beri Çinlilerin taht-ı tegallüb ü tehakkümünde olan İslamları tahlîse ve bunların pâdişâhı olmaya kudret-yâb olamazdı. Eğer ki rivâyat-ı câriyeye itimâd etmek lâzım gelir ise Şâh Süleyman put-perestlerden elli milyon kadar nüfûs dahi zîr-i destine almıştır.

Şâh Süleyman derece-i muntazamada müsellah olmak üzere bugünkü gün sekiz yüz bin nüfûstan mürekkeb asâkire mâlik olup esliha ve mühimmât-ı lâzıme-i sâ'ire dahi kendi memâlikinde i'mâl olunmaktadır.

Hindistan'da tab' ve neşr olunmakta olan İngiliz gazetelerinin işbu muhârebe hakkında ri'âyet ettikleri sükût ve tarafeyn-i muhârebenin ne mikdâr nüfûstan ibâret idüklerine dâ'ir tafsîlât itâsında gösterdikleri ----- mûcib-i istiğrâbdır.

Çünkü mezkûr gazeteler işbu muhârebe içün bir karakol kavgası almış gibi ağız kullanıyorlar.

İşbu gazetelerin devâm eden sükûnetten iki şey anlaşılır ya meşâkkat-i bu'diyyetden muhârebe içün ma'lûmât-ı mufassalaya mâlik olamıyorlar ve yâhud İslamların vâkı' olan fütûhâtı Hint Müslümanlarını teşvîk ve tahrîk etmesin havfıyla sükûta râğbet edeyorlar. Ancak Hintliler muhârebe-i vakı'a-i mezkûre içün ma'lûmât-ı lâzıme ahzetmeye kādir oldukları halde acabâ niçün bunca ibrâz-ı tekâsül ediyorlar.

Çin'de bulunan Müslümanların fütühâtı rub'-ı meskûnda bulunan hem-mezheblerine mahzûziyyet-i fevka'l-âdeyi mûcib olacağını pek güzel bildikleri halde

hakīkat-ı hâli öğrenmek üzere niçün meydan-ı muhârebeye mahsûsan me'mûrlar göndermezler. Bunlardan en ağrebi şudur ki Şâh Süleyman İngiltere kraliçesiyle akd-i ittifâk etmek üzere oğlu Prens Hasan'ı mu'ahharan irsâl etmiş olduğu halde müşârün-ileyhâ böyle bir Çin Devleti aleyhine isyân etmiş olan ve nezdinde ----- tarîk add olunan millet ile akd-ı ittihâd edemeyeceği beyânıyla prens-i müşârün-ileyhi kabul etmemiştir.

Mehmed Sâlim

Sayı: 25

Sene-i şemsiye	1872	Numara (25)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	4	Pazartesi	Şevval	15

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(25. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Vâlî-i cedîdimiz Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin Talî'a vapuruyla cuma' günü teşrîf buyuracaklarını (Devir) bundan evvelki nüshasında neşr ve işâ'a eylemişdi.

Müşârün-ileyh hazretleri ise Avusturya posta vapuruyla cumartesi günü sabahleyin İzmir'e bi'l-muvâsala muntazıra-ı müstakbeline arz-ı vech-i münevvere-i mesûde buyurmuşlardır. (Tebâreke'llâh)

Devir evvelki neşriyâtını geri almakla mukbillerine karşı dost hicâbı yüzüne tutunarak bu fıkrasını İstanbul'dan gelen bir telgrafa istinâden yazdığını beyân ile itizâr eylerse hakkı ketm olunamaz.

Bu gün sâ'at altı buçukta resm-i mezkûru icrâ ettirdiler ve akîb-i duâda dehân-ı belâgatlarını açıp şöylece (şimdiye kadar vilâyete me'mûr buyurulan vülât-ı izâm-ı hazreti veliyy-i nimet-i bî-nimetimiz pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin bu vilâyetin mamûriyyeti ve bi'l-cümle teb'a-i şahânelerinin refâh ü istirâhatı hakkında olan efkâr ve niyyât hayriyye-i mülükânelerini te'mîn etmek içün o yolda pek çok şeyler söylemişlerdir. Onun içün)

(25. sayı 1. sayfa 2. sütun) (bu vadide tekrâr izâhata hâcet göremem yalnız şunu ilâve etmek isterim ki me'mûrîn-i (mevcûdeden muvazzaf ve gayr-ı muvazzaf her kim olursa olsun kavânîn ve nizâmât-ı seniyyeye tatbîkan ifâ-yı vezâif-i me'mûriyyetlerine

devâm ettikleri hâlde me'mûriyyetlerinin devâm ve bekāsını te'mîn ile berâber haklarında müstahakk oldukları mükâfatı icrâya almadan gelebilen delâlet ve vesâtatta kusur etmeyeceğimi şimdiden va'ad'ederim ve hilâfı harekette bulunanlar olduğu hâlde her kim olur ise olsun haklarında lâzım gelen mücâzâtın icrâsında ser-i mû kusur etmeyeceğimi beyân etmekle iktifâ ederim. Cenâb-ı Hakk cümleye muvaffakiyyetler ihsân buyursun.) icrâ-yı nutk buyurdular.

(Devir) fem-i muhsin-i mutemedden sem'-i mefharetle duyduğunu tebşîr eder ki müşârün-ileyh hazretleri İzmir belediyye idâre-i muzmahillesiyle Kalazman? Adası'nda yeni yapılacak karantina-hâne ebniyyesi ve hâne-ber-dûş bulunan birtakım aşâyirin iskânı vesâ'il-i hasenesi hakkında sebkat eden teşebbbüsâta mütedâ'ir cereyân eden muhâberat muamelelerini pîş-i nazar-ı mütâla'a ve icrâya alıp bir taraftan da kaht u galâ beliyye-i mücbiresi ilcâsıyla terk-i vatan eden Trablusgarb muhâcirlerinin Ebu Evakdari emrinde bazı tedabîr-i adile icrâ buyurmak niyet-i sahîhasındadırlar.

Cenâb-ı Hakk herhâlde mumuvaffak bi'l-hayr buyursun. (Amin.)

Vâlî-i sâbık Sabri Paşa hazretleri yarınki *(25. sayı 1. sayfa 3. sütun)* salı günü Der-sa'âdete tevcîh-i vecîhe azîmet ü müfârakatla ahâli-i memleketi müte'essir eyleyecekler.

Müşârün-ileyh hazretleri dahi ezher-cihet nîk-nâm ile kesb-i iştihâr etmiş vüzerâ-yı fihâm-ı saltanat-ı seniyyeden olduklarından an-karîbin haklarında teveccühât-ı cihânderecât-ı hazret-i pâdişâhînin lem'a-i nisâr buyurulacağında şüphe yoktur.

Hakk Teâlâ hazretleri selâmetler versin. Bi-hürmeti seyyidü'l-mürselin.

*

Muhbir-i sürûr fırkateyn-i hümâyûnu tamîr olunmak üzere İzmid Tersanesi'ne tahrik-i cerh-i azîmet etmek üzere bulunduğundan İzmir limanı muhâfazasına bir müddetten beri Girit sevâhilinde bulunan Ertuğrul Fırkateyn-i hümâyûnu'nun me'mûr olarak vürûdu muntazır idüğü ihbâr-ı sahîhadandır.

*

Vilâyet mühendisi olup akdemce Tuna vilâyetine tahvil-i me'mûriyyet eden Mazgusiyan Efendi'nin vâlî-i lâhık tarafından gösterilen lüzum-ı hakīkiye mebnî vilâyet mühendisliğine iâde-i me'mûriyyet ederek maiyyet-i aliyye-i müşârün-ileyhâ ile merkez-i vilâyete gelmiştir.

*

İzmir'deki gazanferân-ı asâkir-i Osmanîye'nin lüzûmu olmadığından bir takımının Der-sa'âdet'e alınacağına dâ'ir mukaddemce cereyân eden şâyi'ayı aldığımız ma'lûmât-ı resmîyye üzerine sûret-i kat'iyyede cerh ü tekzîb ederiz.

*

(25. sayı 2. sayfa 1. sütun)

Ma'lûmdur ki silah taşımak her yerde ve belde-i muntazamada kat'iyyen memnû' olduğundan bu memnûniyyeti muhâfaza içün mahalli hükûmetleri hilâfı harekette bulunanlar hakkında muâmele-i lâzıme icrâsıyla mükelleftir.

İzmir zâbıtası hakîkat-i hâlde pek çok def'alar bu yolda lâzım gelenlere resmî gazete ve ilânat vâsıtasıyla tenbîhat ve teblîgat-ı ekîde icrâ eylemiş olup ancak bu tenbîhatın hükmü değil üç gün üç sâ'at bile te'sîr etmemektedir.

Lâkin buna acaba sebeb nedir sebeb odırki zâbıta ifâ etdiği tenbîhatı âle'd-devam muhâfazaya i'tinâ etmiyor.

Bu adem-i i'tinâya delîl hatta derûn-ı memlekete esneksiz deve idhâl edenlerden cezâ-yı nakdî alındıktan sonra te'dîb dahi olunacaklarını bundan evvel meclis-i idâre-i vilâyet kararıyla zâbıta idâresi i'lân etmiş olduğu hâlde bugün çarşıya çıkılsa memleketin her bir sokağında birer katar esneksiz devenin müşâhede olmasıyla sabittir.

Memleket içinde esneksiz deve gezdirilmesi muhâtaradan gayr-ı sâlim olduğu gibi silah taşınması dahi birtakım darb ve cerh vukū'âtının zuhûruna sebebiyyet vermektedir.

Binâ'en-aleyh zâbıta idâresi şu silah taşınmaması hakkında olan tenbîhatını tecdîd birle memnû'iyyet-i mezkûrenin ale'd-devam muhâfazasına i'tinâ ederek esneksiz develere esnek (v)urdurmakta te'sîr ettiremem zımnında bulunduğu bazı büyükçe devecilerimizi dahi mecbûr bulundursa şehrimizin içinden o gibi muhâtarat ber-taraf olmuş olurdu.

*

Dün berâ-yı tenezzüh demiryoluna binip Çiğli istasyonuna giderek akşâm vapurunun avdeti intizâr orada beklediğimiz sırada başı şapkalı oraya avdan birkaç avcı geldi. Onlar da bizim gibi vapuru beklemekte ve şikâra müte'allik musâhabet etmekteler iken mahall-i mezkûra biri çavuş ve biri onbaşı ve ikisi nefer dört zabtiyye gelerek bu mösyölerden av tezkerelerini sordular.

(25. sayı 2. sayfa 2. sütun) Bunun cümlesi altı nefer olduğu hâlde dörtü tezkerelerini ibrâz ederek çavuşa verirler. Çavuş dahi maiyyetinde bulunan yazıdan

anlar bir nefere okutup reddeder. Diğer iki neferinden tezkere arar. Biz avcı değiliz yolda cevâb verirler. Meydandaki tüfenkleri ta'dât eder. Altı olduğunu ve adedinin kendilerinin nüfûsuyla muvâzî bulduğunu görünce tekrâr tezkere sorar. İbrâz edemezler tüfekleri ashâbı tüfeklerini ellerine alarak iki çifte meydanda kalır. Çavuş âmirinden aldığı emr mûcibince meydanda kalan iki çifte tüfenki alıp her kimin ise İzmir'de zâbıta dâ'iresinden arasın dediği vakt bunların içinden dil bilmez bir Fransızlı bu tüfenkler benimdir ve bu iki âdem dahi kendi uşağımdır demek ister ancak çavuş merkūmların öyle uşak makūlesi olmayıp sayyâd olduklarını ve gezilecek kır avında müte'addid tüfenk taşınmanın emsâli olmayıp her bir avcının bir tezkere ibrâz eylemeleri lâzım geleceği zâbiti tarafından aldığı emr iktizâsından idügünden tüfenkleri emr mûcibince zâbıtına teslîm eylemeğe mecbûr bulunduğundan oradan aramaları lüzûmunu tekrâr eder. Bunların içinden birisi ki ne o Fransızlı ve ne de banamısındır dediği âdemler dahi refîk bile değil zabtiyyelerin üzerine yürüyerek nefrîn-i saltanata sarılıp bir şamata çıkarmak ister nefer de kendisini müdâfa'a eyler. Çavuş bir hüsn-i tedbîr ile işi bastırır. Vapur dahi yetişir biz İzmir'e avdet ederiz. Bu mösyöler İzmir istasyonunda şöyle keseceğiz böyle biçeceğiz zabtiyyeleri zincire (v)urduracağız. Yolda hayli sözler dahi söylerler.

Ne acâyib hâl-i hilâf-i tenbîhat ve ilânat tezkere almaksızın ava giden mösyöler tezkeresiz gidenlerin tüfenklerinin alınageldiğini bilmiyorduk demek isteseler diğer tezkereler ellerinde ne geziyordu? Burasını bilirler iken diğerlerinin usûlü mûcibince teslîm ettikleri eslihayı kendisine ta'alluku olmadığı hâlde zabtiyyelerin elinden almak içün ellerindeki silaha seğirtip sarılmaya cür'eti zabtiyyeler vazîfe-i me'mûresini îfâ ederken üzerlerine yürümek *(25. sayı 2. sayfa 3. sütun)* demek olduğundan merkūm acabâ şu salâhiyyetini nereden kazandı? Bilemediğimizden istiğrâb ettiğimizi tezkere almayan sâ'ir avcılara hâlisâne bir ihtâr olmak üzere beyân eder.

*****

(Tashîh-i Kizb)

Kizb ki kātilini beyne'l-havâss ve'l-avâm zillet ü mezemmetten hiçbir vakit kurtarmaz ve inde'llah dahi (innemâ yefterî'l-kezibe'l-lezine lâ yuminûne'l-ayeten)[251] ayât-ı kerimesi medlûl-i şerîfi mûcibince bir sûretle mes'ûliyyetten azâde bırakmaz evsâf-ı zemîmedendir. Bazı efrâd-ı kizbi sermâye-i cerr-i menfa'at etmeyi ve yahud

[251] (16). Nahl Suresi 105. Ayet Diyanet işleri meali: "Kalbi imanla dolu olduğu halde zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkâr eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır."

ötede beride söylediği sözlere ilâve-i kizb ile zinet vermeyi âdet edinerek söyleyip bi'l-ahire rüsvây-ı sâmi'eyn olmakta oldukları izâh ve beyâna muhtâc değildir.

Burada ta'rîf eylediğimiz iki sebebten ikinci kısm add ettiğimiz yalancılar dahi metnû' ise de onlar sadedimizin hâricinde olduklarından burada izâhattan istiğnâ' hâsıl olmuştur.

Şimdiye kadar vâkıan birtakım mechûlü'l-ahvâl şahısların vatan-ı mechûllerinden çıkıp kat'-ı mesâfat ve menâzil ile uğradıkları yerlerde ben filan paşazadeyim, ben filan mahallede filan beyin oğluyum, filan yerde soygun verdim. İşte filan mevki'de paramı çaldırdım mukaddemâtıyla birtakım eblehâyı dolandıragelmeleri emsâl-i adîdesini istimâ' ve rü'yeten bildiğimiz bir şey ise de sahîhiyle emsâline bir ibret göstermek mecbûriyyetinde bulunduğumuz şu atîdeki mâdde-i merviyyenin bir numûnesi henüz görmemiş idik. Şöyle ki Bâb-ı âlî'nin evâmir-i sâmiyesiyle dâhil-i vilâyette kaymakamlık istihsâline gelen zevâttan kara yüzlü gevrek çehreli birisidir ki hâmil olduğu tevzîh-nâme-i sâmîde dahi paşa-zadeliği musarrah imiş diyorlar. Bu âdem İzmir'e gelerek kendisinin Bedirhân Paşa-zâde olduğunu söylemiş ve hatta matba'amıza dahi gelerek bizi de bu sûretle iknâ' ile beraber isminin dahi Süleyman Bey olduğunu beyân ve kendisinin okuryazar takımından bilindiğini imâ eder. Bazı mukaddemât dermiyân etmiş idi.

(25. sayı 3. sayfa 1. sütun) Hey'et-i vilâyet kendisinin zadeliğine hörmetle bu âdeme geçenlerde Atala kazâsı kaymakamlığını teklîf eylediğinde birkaç gün şuna buna ve hatta bize dahi bu kazânın ma'âşı azdır kabul etmedim daha dolgun ma'âşlı bir kazâyı istedim makālâtını tefevvüh edip durur iken biz de işitirizki bu zât kefâleti vermiş emrini alıp çıkıp gitmiş.

Şimdi haber alıyoruz ki bunun öyle Bedirhan Paşa-zâdeliği sırf yalan olup kendisini bilenler dahi var imiş. Ve ümmî bir âdem imiş eger bu gerçek ise pek fenâ bir cür'ettir.

Biz bu[252] rivâyeti öyle gayr-ı mu'temed bir yerden işitmeyip pek mutemed bildiğimiz birkaç zâtın rivâyet-i muhtelifelerinden edindiğimizden buna sıhhat nazarıyla bakabilmeye kendimizi haklı gördüğümüzden tafsilât-ı sâlifeyi ve tedkīk-i keyfiyyetle bunun hakkında yalnız tard değil bir hey'et-i devleti aldatmaya cür'etinden dolayı ibreten li'l-emsâl hakkında sahtekârlık mu'âmele-i kānûniyyesinin dahi icrâsını hükûmet-i seniyye'nin nazar-ı âdiline havâle eyleriz.

[252]"Biz" ve "bu" sözcükleri ters verilmiş olup değiştirilmiştir.

*

Aydın Gazetesi'nin selemciler hakkındaki sükûtüne ta'rizi hâvî bir zât tarafından alıp 289 numaralı nüshasında derc ettikten sonra cevâbını uhdemize ihâle eylediği varaka üzerine cevâb ve bazı efkâr ve mutâla'atdır ki ber-vech-i zîr serd ü tenvîr kılınır.

Şöyle ki selemcilik kâr-ı nâ-neşrû'nun bu havâli rencberânının sebeb-i fakr u fâkası olduğunu bilâ-tereddüd her vakt hükmetmeye hâzır bulunan Aydın Gazetesi bu bâbdaki sükûtunu evvelce buna dâ'ir yazdığı itirâf olunan bend üzerine efkârını ileri getirebilür bir gûnâ iânete mazhar olamadığına isnâd eder ise sâhib-i varakanın insâfını celb edebileceği zann olunur.

Zîrâ mezkûr Aydın Gazetesi sâhib-i varaka gibi fukarânın bu bâbdaki ciğerden çekdikleri âha dayanamayan erbâb-ı hamiyyetin şimdiye değin ancak iki *(25. sayı 3. sayfa 2. sütun)* varakacığını ahz ve neşr ile kendi efkârını temîn edebilmiş ise de bu yolda tamâmıyla izâhat ahzına olan ihtiyâcatı hiç kimsenin himmet ve i'ânetiyle def' edememiştir.

Ma'a-mâ-fîh biz bu bahsi eksiksiz der-miyân ve hattâ numaralı nüshamızdaki Aydın seyâhatinin bir fıkracığından bile endâhte-i meydan beyân etmiş Aydın Gazetesi ile ikimizin bir idârede bulunduğumuzu bilenler içün selemciler bahsini yalnız Aydın nüshalarında görememeleri sebebini izâha mahall görülemez.

İşte buracığını mütâla'a buyuranlar Aydın Gazetesi'nin sükûtun fursatından iğtinâm eylemesini noksân-ı vukūfuna hamletmeyecekleri cihetle yukarıdaki makālâtı pek de itizâr makāmında tutmazlar. Selem denilen kâr-ı nâ-meşrû'yu terakki-i servet ve tevsî'-i dâ'ire-i ma'işete medâr-ı bî-i'tibâr ittihâz etmiş olanların boyunlarına aldıkları bârgirân-ı vizr ü vebâlin derecesini bu dünyada takdîr etmek ihtimâli olmadığından onun kıymeti ferdâ-yı kıyâmette Kirâmen Kâtibin'in şimdiden tutmakta olduğuna mu'tekıd bulunduğumuz defterinden müstebân olur. Ancak bu husûs birtakım kesânın hammâl-ı vizr ü vebâl olmaktan havflarını hırs ve tama'ları izâle ediyorsa herkes de kendi günahından mes'ûldür denilip de geliverecek şey değildir.

Çünkü selemciler tahammül ettikleri vebâli ağırlattıkça rencberler servet ve sâmândan o kadar hafifleşiyor. Hâl böyle iken bu kâr-ı nâ-meşrû'un kemâl-i serbesti ile devâm ve cereyânı nezd-i hükûmete tecâvüz olunuyormuş gibi bir ma'nâ anlaşılmamasını peşinen tavsiye ederiz. Hükûmet-i seniyye bunu vaktiyle bâ-fermân-ı âlî taht-ı memnû'iyyet-i kaviyyeye aldıktan sonra istirbâha ihtiyâcı olan rencberlerin hâlini düşünmüş de her kazâda birer sermâye sandığı vaz' ve küşâdını nizâm-ı mahsûs

ile irâde ve husûl-i sermâyesi tarîkinde sûret-i âdilede tayîn ve irâ'e-i buyurmuşdur ki rencberleri selemcilere mürâca'at ihtiyâcından kurtarsa. İşte bu sandıklar kurtarabilir ammâ sermâyesinin ihtiyâc-ı ahâlîye kifâyet eder bir raddeye getirilmesi şartıyla. Lâkin zannolunur ki ekser yerlerde ya ahâlisinin kendi menâfi'lerini mütâla'a *(25. sayı 3. sayfa 3. sütun)* edemediklerinden ve yahud başlarında bulunanların adem-i ikdâm ve tedbîrsizliklerinden bu sandıklar parasızlıktan selemci eline düşmüş bir fakîr köylüye dönmüştür. Eğer ki bu sandıkların sermâyesi mevki'lerinin ihtiyâcına kâfî derecede tevfîr ve hüsn-i muhâfaza edilmeyerek erbâh u ikrâzı emniyyet-i kâmile dâ'iresinde deverân ettirilmez ise rencberân hiçbir vakit selemciye mürâca'at mecbûriyyetinden kurtulamaz. Selemcilik edenlere nakl-i kelâm edilinceye bunlar dünyada bir insâf olduğunu bütün bütün hâtırdan çıkarmış gibidirler deniyor ve öyledir de denilebilir.

Çünkü gaddâre-i gadrını ıztırârı olarak eline düşen bir bi-çârede tecrübe etmeye insâf ile alâkası olan yüreklerin bir türlü cesâret edemeyecekleri der-kârdır. Burasına sahîhen itimâd olunmalıdır ki tünd-bad-ı gadr ve i'tisâfın cem' ettiği has ü hâşâk-ı servet u sâmân sarsar-ı âh-ı mazlûmiyyet ile bir anda nâ-bûd u perişan olagelmiştir. Şurasından da gaflet edilmemelidir ki şerî'at-ı garrâ-yı Muhammediyyenin nehy eylediği selem ve fâiz her ne kadar onları ibâha eden diğer edyân ile mütedeyyin olanlara fâ'ide bahş olur ise de mademki bir şahs onları nehy eden bir dîn-i mübîn ile müşerreftir. İrtikāb ettiği bu gibi menhiyyât[253] o şahs hakkında pek acele olmasa bile akıbet alamaz mûcib-i envâ'-yı züll ve ukûbât olur. Bu sözün dekâik-şinâsân ümem nezdinde hakk ve sevâba mukāreneti teslîm olunacağı ümidinde bulunduğumuzdan birtakım edille vü berâhin ile te'yîdine çalışmak tekellüfünü ihtiyâr etmeden zîrâ her şahsın her nesneyi itikādına göre bulageldiği görülmekle anlaşılıyor. Ama denilebilir ki selem ve fâiz gibi şeylerin şerî'atta menhî olduğuna tamâmıyla mu'tekid olanların o yolda bulunmayacağı der-kârdır.

Bunların üzerine vâkıan tâmmü'l-itikād bir selem-i sahîhin öyle fâiz-i fâhiş ve selem gibi menhiyyâtı kendisi içün ibâha edemeyip etmekte olan akîde-i za'îfe ashâbı bile mademki husûsat-ı sâ'iresinde şerî'at-ı garrâyı Muhammediyyeye mürâca'atla mükelleftir. Yine selem ve fâizin feyz ü bereketini bölemeyeceği beyânıyla bi-hatm-i makāl eyleriz.

[253] "ه" ve "ى" harfinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(25. sayı 4. sayfa 1. sütun) **(Varaka)**

Mektep refîklerimden ve Dîvân-ı temyîz ketebesinden Şerif Efendi'nin vermiş olduğu lâyıhayı Devir Gazete-i muteberinizin yirmi üç numaralı nüshasında kırâ'et eylediğimde âdî sûrette bir efkâr olduğunu ve teşvik-i akrân içün gazete-i mezkûre derc-i sahife eylediğinizi anladım. Bir de mu'ahharen çıkan yirmi dört numaralı nüshada Hakkı imzâlı gördüğüm lâyihanın mazmûnu mûmâ-ileyh Şerif Efendi'nin lâyıhasını tasdikle beraber sâ'ir mektebten mahrec efendilerin efendi-i mûmâ-ileyhin kâ'bına varamadıklarından ve kendisi henüz mektebe devâm etmediği hâlde kemâlatta akrân ve rüchânı nümâyân gibi yeni yetişen vatandâşlarımızın temyîze kalkışması müstevcib-i istiğrâb olduğu inkâr olunur hâlâttan değildir. Binâ'en-aleyh biz mûmâ-ileyhin ne derece istidâdı olduğunu tasdîkle beraber hüner-i ma'rifetinin dahi ne mertebe noksân idüğünü bilmeyenlerden değiliz. Lâkin nefsimin kabul etmediği şurasıdır ki mektebden çıkıp da devâir ve kalemlerde bulunan efendilerin bî-behre kalması ta'bîriyle akrân ve belki de kendisine tefevvuk edenleri teşrîf eylemesinden cevâb tastîrine mecbûriyyet hâsıl oldu.

Ve ma'a-mâ-fîh akrânın akrâna ettiği nasîhatta elbette te'sîr olacağından mûmâ-ileyh Hakkı Efendi ötekini berikini tezyîften sarf-ı nazar eder ise tarafımızdan olunacak teşekkürü şimdiden ibrâz ve kendimi borçlu addettiğimi dahi ilâve-i makāl ederim.

İmza: İstintâk Mukayyidlerinden Hüseyin Rüşdi

*****

Muhâvere

-Kasr-ı muallâ yine berbâdlaştı haberiniz var mı?

-Hayır ne olmuş?

-Hiç sorma nolcak karı ha boyuna doğurdu, giydirdi, beşiğe koydu. Bir taraftan sallaya sallaya büyütüp uyuttu. Öbür taraftan iğneleyip uyandırdı.

(25. sayı 4. sayfa 2. sütun) -Acâyib bu nasıl lakırdı? Şunu açık söylesene.

-Arkadaş sen de ne açık meşrebsin. Bazı kerre de biraz îhâm ile lakırdıyı anlayıvermeli. Ne olacak kocaman herifin birisi büyükce bir inkilâb beşigine girmişte sallanıyormuş.

-Nerede?

-Deminden Hadîka'yı gezerken görmedik mi? işte orada.

-Evet, evet orada bir salıntı gördüm ammâ beşikte değil, kocaman bir ağacın bir dalına bir salıncak asmışlar ve azametli bir herifi içine koyup durmayıp sallıyorlardı. Murâdın bunu mu anlatmak?

-Evet, şaşdım kaldım. Herîf cıldırmış mı? Ne olmuş yohsa küçüklüğü hâtırına gelip onu mu özlemiş? Her ne ise çocuk gibi salıncağa girmiş virâ sallanıyor.

-Yok yok herîf akıllı sallanmaktan hazzetmiyor ammâ ne çare düdük makarnası gibi hazmı batî birkaç lokması yemiş. Ne yapmış? Şimdi eritemiyormuş da onun içün hakîmler sofrasını kabartıp istifrâğ ettirmek üzere yaka paça kendisini salıncağa atarak durmayıp sallıyorlar ancak bilmiyorum dal sağlam mı, çürük mü? Sakın kırılır da bi-çâre düşüp başı gözü yarılır.

-Hayır, dal sağlam ammâ belki ip kopar. (Muziblik bu ya) öyle bir şey olsa da seyretsek.

-Aman birader Allah[254] göstermesin sanki bize iyi mi olur? Sonra ötede beride uğraşmalı onun iyisi ne dal kırılsın ne ip kopsun harîf kolayca hazm ve yahud istifrâ‘ etsin de kurtulsun bize göre hayırlısı budur.

-Vakıan öyle fakat onun yanında bir iki köpek var idi onların tevazzu’unu gördün mü acaba o köpekler kendisinin mi?

-Hayır, birader onun değil komşusunun ammâ ne dersin *(25. sayı 4. sayfa 3. sütun)* bi-çâreler aç kalmış da kusuntu yemeye koşmuşlar.

-Amma yapdın ha hayvanlar onun istifrâ‘ etmesi içün salıncağa konduğunu ne(r)den bilecekler?

-Pîr ol be geçen gün Aydın Gazetesi’nde (His Hayvanı) ser-levhasıyla okuduğumuz bendde köpeğin birisi çocuğun birini ağzına alıp araba tekerleklerinin altından nasıl kurtardığını görmedik mi? işte bunu da hissetmiş de bekliyorlar. İkbâllerine eğer harîf istifrâ‘ ederse pek alâ karınlarını doyururlar giderler.

-Sonra onlar dahi kusmaz mı?

-Artık orasını kendileri düşünsün.

*****

(Vilâyât)

(Selânik)

Geçende derc-i sahîfe şükrân-ı beyân kılındığı üzere lehü’l-hamd bu sene Selânik sancağı havâlisinde tam mevsim-i zirâ’atta matlûb-ı zürâ’a muvâfık sûretde

[254]Harfler baskı sebebiyle karışık verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

güzel güzel yağmurlar yağmış olduğu gibi bu kerre resîde-i nazar-ı memnûniyyetimiz olan bir telgrafnâme resmî me'âline nazaran Manastır sancağının dahi her tarafında ahâli-i zürrâ'ın yüzlerini güldürecek vechile yağmurlar düşmüş olduğu ve erbâb-ı zirâ'at tuhumlarını zirâ' etmiş ve etmekte bulunmuş idügü mahallî gazetesi yazıyor.

*

(Hudâvendigâr)

Hudâvendigâr vilâyeti dâhilinde Simav kasabasında geçen gün büyük bir harîk zuhûr ederek ahâli-i kasabanın buğdayı sâmânını yakıp kül eylediğini ma'a't-te'essüf işitiyoruz.

Mehmed Sâlim

Sayı: 25-2

Sene-i şemsiye	1872	Numara (25-2)	Sene-i kameriye	1289
Kanûn-ı evvel	7	Perşembe	Şevval	18

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(25-2. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İhtâr)**

(Devir)'imizin yirmi ikinci numaralı olmak lâzım gelen nüshasına sehven yirmi üç ve yirmi üçüncüsüne yirmi dört ve yirmi dördüncüsüne dahi yirmi beş numaraları konulmuş olduğundan ol-vechile tashîh olunması lüzûmuyla yirmi beşinci numarasıyla işbu nüshamızın hurûcu lâzım geldiğini ihtâr ederiz.

(Bend-i Mahsûs)

(Vâlî paşa hazretleri merkez-i me'mûriyyet-i celîlelerine muvâsalatlarını ba'zı tenbîhat-ı mu'tenâün-bihâyı şâmil zîrdeki tahrîrat-ı umûmiye-i aliyyenin tastiriyle işâ'a buyurmuşlardır.)

Makarr-ı me'mûriyyet-i senâveriye muvâsalat ve şâhidü'l-sadr-ı akhârım olan fermân-ı celîlü'l-unvân-ı cenâb-ı şehriyâri-i lâzımü'l-huzûr muvâcehesinde feth ü kıra'etle tevfîk-ı Rabb-i celîle-i sübhânîyeye müsteniden îfâ-yı vazîfe-i me'mûriyyete bed' ü mübâşeret olunmuştur. Bi'l-cümle me'mûrîn ve bendegânın vezâif-i mahsûsası elde bulunan nizâmât ve ta'lîmat ile mu'ayyen ü mahdûd bulunmış olmasıyla buna dâ'ir vesâyânın tekrârına hâcet olmayıp şu kadar ki küçük büyük bi'l-cümle me'mûrînin vezâifini tayîn eyleyen nizâmat ve ta'lîmatın semere-i nâfi'asını müşâhede ancak fi'liyyâtını neşr ü icrâya mevkûf olup bu yolda bezl-i mesâ'î vü gayret edenlerin

me’mûriyyetlerince emin olmaları lâzım geleceğinin beyânıyla beraber haklarında mükâfât-ı seniyyenin emr-i istihsâli *(25-2. sayı 1. sayfa 2. sütun)* zımnında diriğ-i tavassut olunamayacağı gibi aks-i harekette bulunacak olanların dahi da’vet edeceği mücâzât-ı kānûniyyenin harf be-harf icrâsına mecbûriyyetim mukarrer olduğundan burasının ilâve-i der-miyânına ve binâ-berîn velî-i ni’met-i bî-minnetimiz pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin nuhbe-i efkâr-ı âdilâneleri olan istikmâl-i esbâb-ı asâyiş-i ahâli ve imâr-ı memleket ve terakki-i hâl-i saâdet kazâyâ-yı mühimmesinin mevkî’-i husûle isâlinin mevkûfün-aleyhi olan tesvîye-i masâlih-i ibâd ve mâdde-i mu‘tenâün-bihâyı inzibât ile emr-i tahsîlâtın mahur-ı matlûbda hüsn-i cereyânına bi’l-itinâ taraf-ı eşref-i hazret-i mülkdârî içün cümle tarafından isticlâb-ı da’vât-ı hayriyyeye bezl-i mâ-hasal-ı makderet buyurulması lâzım geleceği beyân ve ihtârına ibtidâr olundu.

(Devir)

Ma’lûmdur ki her me’mûr kendisi içün selâmetle beraber aksâ-yı merâm-ı insân olan mükâfata umûr-ı mevkûlesi bir meslek-i müstakime azm-i efkâr eylemekle vâsıl olur.

Şimdi müşârün-ileyh hazretleri bu bâbda verdikleri tenbîhat mâddeten tenbîhat ise de ma’nâ-yı ittibâ’ ve icrâsı nasâyih-i pederâne gibi lâzım ve belki elzem olan bir nasihat-ı celîledir ki bunda her iki cihet dahi sûreten tecessüm edip görünür. Yani hüsn-i idâreyi icâb eden tarîk-i adâlet-i refîk-iistikāmetin nokta-i müntehâ-yı selâmet ü sa‘âdetinde râh-ı gümrâh-ı seyyi’âtın merkez-i mazarrat-ı vahâmetinde gösteriyor.

(25-2. sayı 1. sayfa 3. sütun) Demek oluyor ki herkese tutup alacağı yola göre muâmele vad’ ediyor kendilerinin ise ahkām-ı siyâsiyenin muktezayât-ı hakīkiyesinden olduğu şüphesizdir.

(Vuku‘ât-ı Merkeziyye)

Vâlî-i sâbık Sabri Paşa hazretleri geçen salı günü Mısır vapuruna râkiben Der-sa‘âdet’e tevcîh-i vecîh-i azîmet buyurmuşlardır.

Vâlî paşa hazretleri müşârün-ileyh Sabri Paşa hazretlerini iskeleye kadar ve Aydın Sancağı Mutasarrıfı Mustafa Necib Paşa hazretleri ve sâir-i me’mûrîn ve erkân-ı vilâyet ve eşrâf ve muteberân-ı memleket konsolosları vesâ’ir ecnebi mu‘teberânı vapura kadar gidip kemâl-i te’essür ile teşeyyu’ eylediler.

Müşârün-ileyh Mustafa Necib Paşa hazretleri şimendüfere râkiben dünkü çarşamba günü merkez-i me’mûriyyetlerine avdet buyurdular.

*

Düvel-i mütehâbbenin İzmir konsolosları beyler dün sûret-i resmîyyede vilâyet konağına azîmetle vâlî paşa hazretlerine resm-i hoş-âmedi îfâ eylediler.

Müşârün-ileyh hazretleri mîr-i mûmâ-ileyhümâyı pek güzel sûretle kabul ve tahrîm ederek Saltanat-ı seniyyenin düvel-i müşârün-ileyhim ile payidâr olan müsâlemâtını te'yîd buyurmuşlardır.

(25-2. sayı 2. sayfa 1. sütun) Müşârün-ileyh hazretleri dahi perşembe günü kendilerine iâde-i vizite-i resmîyye buyuracaklar imiş.

*****

Bayram muâyedesini icrâ sırada gazetemizle Aydın Gazetesi aleyhinde söylendiği mesmû'ât üzerine 23 numaralı nüshamızda derc eylediğimiz kara bıyıklı zâtın kim olduğunu muhbir bize haber vermemiş biz de ismini tasrîh etmemiş idik. Bu fıkranın intişârı üzerine bunun kim olduğunu pek çok âdemler merak ederek birbirine tahmil-i kusûr etmekte ve bazıları dahi mahsûsen gelip keyfiyyeti bizden sorup anlamak istemekte oldukları hâlde sözü tefevvüh eden esnâ-yı muâyededе gazete lakırdısı eden kendisinin olduğu ve fakat ettiği lakırdı Devir ve yahud Aydın gazetelerine dâ'ir olmayıp Hâçı Çiro Efendi'nin İzmirni Gazetesi aleyhine ikāme ettiği da'vâdan söz açılıp söylediği şey onun üzerine olduğunu söylediği mahalli dahi tasrîh ile beyân etmiş ve mûmâ-ileyh ise zâten kendisiyle uhuvvet derecesinin fevkine varmış derecede mu'ârefemiz olan muhibbimiz olduğu cihetle diğer sûretle istizâh-ı mâdde etmeye hâcet kalmamış. Ma'a-mâ-fîh râvî bulunan ve zâten yabancı olan zâttan olunan suâle dahi (gazete lakırdısı oluyordı. Ammâ Aydın Gazetesi ve yahud Devir Gazetesi nâmını işitmedim) cevâbının alınmış bulunması dahi muhibb-i mûmâ-ileyhin ifâdesini mü'eyyid ve musaddık bulunduğundan o yolda istimâl ettiğimiz lisandan dolayı istifâyı kusur eyleriz.

*

Taraf-ı âcizîden bi't-tahrîr Devir Gazetesi'nin yirmi üç numaralı nüshasına tastîr olunan bend-i acz-peyvend-i âcizanemden dolayı îfâ-yı tebrîk ve teşekküri hâvî Meclis-i Temyîz müstantıklarından Hakkı Efendi imzâlı gazete-i mezkûrenin yirmi dört numaralı nüshasına derc olunan bir bend-i ercümende mütesâdifen nazar-ı mutâla'a olmuştur. Efendi-i mûmâ-ileyhin böyle fâ'ikü'l-akrân olarak yazmış olduğu bend hakkında vukū'a gelen himmetleri mücerred kendisinin *(25-2. sayı 2. sayfa 2. sütun)* o yolda olan iktidâr ve ehliyyet ve fart-ı zekâ ve dirâyetlerinden münba'is ve keyfiyyet bulunduğundan bu bâbda iktizâ eden midhat ve sitâyişi diğer hem-sâl ü akrân bulunduğumuz kalem

şürekâsının kilk-i gayretlerine havâle kılınarak yalnız müterettib-i zimmet olan şükrâniyyet ü mahmedetinin îfâsından geri durulmayacağını beyân eylerim.

Kaldı ki sâlifü'z-zikr yirmi dört numaralı nüshanın bir sütununda kırâet ve mütâla'a olunan (H L) imzâlı bendde dahi mezkûr yirmi üç numaralı nüshada münderic bendin bir fıkrasında (vatandâşlarımızdan on, on iki yaşlarında bulunan bir çocuk kendi lisânıyla dînine müte'allik bi'l-cümle husûsâtı tekmîl öğrendikten sonra kendi lisânından hâric olarak üç dört nev' lisânı dahi kemâ-hiye-hakkıhâ okuyup yazmaktadır) sözü çünkü o sinde bulunan bir çocuğun üç dört lisânı tahsîl edebilmesi tasavvur olunamayacağından velev bir iki çocuğun o sinde oldukları hâlde o kadar lisânı tahsîl eylemiş oldukları irâe olunsa bile bununla vatandâşlarımızın o sindeki çocuklarının tekmîlinin o lisanlara aşinâlığı isbât olunamamış olduğu gibi o kadar bir çocuğun öyle müte'addid lisân tahsîliyle iştigāli kendisini ana-lisânının bile kemâ-hiye-hakkıhâ istihsâlinden alıkoyacağı ihtimâli her hâtıra vârid olacağından mûcib-i tahdîş-i zihin olduğu cihetle o çocukların hiç olmaz ise yirmi yaşına iblâğı iltimâs olunmuştur.

Vâkıan bizim der-kâr olan bedâ-i mizacâtımız hasbiyle ashâb-ı ilm ve dânişin şiyem-i cümle-i âmizeş-kârilerine iğtirâren ve vaki' olacak taksîrin dâmen-i afva nâzırân ile mestûr buyurulmasını i'tizâren mütecâsir-i tahrîri olduğumuz öyle bir şeyde zuhûr edecek tekâsürü irâe edenlere arz-ı teşekkür ederek gösterilmiş olan kusûru kabul ve tasdîk birle tashîhini temennî bilememiz lâzım gelir iken biz bi'l-akis fakat yine bunların bî-pâyân olan afvları deryâsına dalarak ve kendimizi tarik-i küstâh ve bî-edebâneye alarak itâ-yı cevâba kalkışdığımızdan vâzı'-i imzâ bulunan zâta şu husûsta birkaç vechle cevâb verebiliriz.

Evvela o sinde bulunan bir çocuğun üç dört lisânı *(25-2. sayı 2. sayfa 3. sütun)* tahsîl edebilmesini tasavvur edemeyenler vatandâşlarımızın İzmir'de kâ'in mekteblerini teşrîf ile o çocuklarun derece-i sinn ve fenlerini muâyene ile şüphelerini halledebileceklerinden ve müsbeti isbât ise ayn-ı haşviyyât demek olduğundan ihtiyâr ------ ile ikāme-i behiyyeden ferâgat kılınmıştır.

Sâniyen biz her ne kadar İzmirli olarak vatandâşlarımızdan o sinde o kadar lisâna aşinâ bir hayli çocuk bulacağımızı kaviyyen me'mûl eylemekte isek de haydi sâhib-i imzânın itirâfı vechle İzmirce o lisânlara aşinâ milel-i sâ'ireden bir iki çocuk bulunsun bizden hiçbir dane bulunamayacağı der-kâr ve zâten mebhûsün-anhâ olan makālâttan murâd vatandâşlarımızın teksîb-i ilm ve kemâl yolunda bize olan tefevvuk ve rüchâniyyetlerini beyân ve irâd olduğu bedîdâr bulunduğuna ve on, on iki

yaşlarındakilerinden iki üç tane bulunduğu halde on beş, on altı yaşlarındakilerinden birkaç yüz tane bulunabileceği ----- şems-tabın ----- zâhir ve ayân idüğüne binâen yine tahsil-i kemâlât husûsunda bize olan rüchâniyyetleri inkâr olunamaz ve mu'terizimizin kendi ikrârıyla vâkı' meydan sübût bulunduğundan yeniden isbât-ı müdde'âya hâcet mess eylememiştir.

Salisen bizim mu'terizün-bihâ olan (vatandâşlarımızdan on on iki yaşlarında bulunan bir çocuk kendi lisânıyla dinine müte'allik bi'l-cümle husûsatı kemâliyle ögrendikten sonra kendi lisânından hâriç olarak üç dört nev' lisânı dahi kemâ-hiye-hakkıhâ okuyup yazmaktadır) sözümüzden vatandâşlarımızın o sindeki çocuklarının tekmîlinin o lisânlara aşinâlığı lüzûmu anlaşılmaz zannederim.

Bu sûrette mekteblerin muâyenesinde her ne kadar o lisânlara aşinâ birçok çocuk bulunur ise de mu'terizimizin mu'terif olduğu üzere yalnız bulunabilecek olan iki üç tanesini dahi da'vâmızı isbâta kâfî gördüğümden artık bu bâbda daha başka bir delîle lüzûm kalmadı gibi tahattur olunmuştur.

İmzâ: Dîvân-ı Temyîz Ketebesinden Şerif

*

(25-2. sayı 3. sayfa 1. sütun) Vâlî paşa hazretlerinin salı günü kışla-i hümâyûnı teşrîf buyurduklarını dünkü çıkan Aydın Gazetesi yazmış ise de müşârün-ileyh hazretlerinin kışla-i hümâyûn vizitesini sûret-i mahsûsede icrâ buyuracakları cihetle yevm-i mezkûrda azîmet eyledikleri haber alınmıştır.

*

Patatesin sûret-i zer'i Akhisar kazasından mektûbla sorulduğunu ve buna kavâ'id-i ilmiyesine tevfîkan ve karîben cevâb verileceğini (Devir'in) 24 numaralı nüshasında gördüm.

Binâ-berîn meclis-i zirâ'at a'zâ'sından Tabîb Hayrullah Efendi'nin tercüme ve bin iki yüz altmış dört senesinde Matba'a-i âmire'de tab' ettirmiş olup vâsıl-ı nazar-ı mütâla'am olan (Merjon Justik) yani (Beyt-i Dihkâni) nâm kitâbın cild olunan yetmiş sekiz ve dokuz ve seksen ve seksan birinci sahifelerinde (Ameliyât-ı Felâhat) nâm kitâptan naklen sûret-i zer' ve idrâkına dâ'ir münderic olan tarifât ve izâhâtın ber-vech-i zîr beyânına ibtidâr ederim. Kabûl buyurulduğu halde gazetenize derci rey'inize menûttür.

İşbu patates dedikleri kök almaya şebîh ise de ancak ekeri bükeri ve üzerinde beşere gibi gözleri vardır rengi siyaha mâil rakīk kabuk ile mesturdur. Yetiştirmesi pek

kolay olup her bir nev' toprak bunu ekime sâlihtir. Husûsan güneşe karşı kumlu ve sarı toprak nem-nâk yerlerde güzel olur. (Turp) ve (kınneb) ve fasulya vesâ'ir hububat zer'ine sâlih olan arâzi bunda dahi sâlihtir. Birkaç sûretle zer' edilir. Birinci sûret güz mevsimi esnâda arz evvela kazılıp nadas olundukta zer' vaktine kadar terk olunur. Zaman zer'i ihtilâf-ı arz ve iklim ile muhteliftir. Bazı yerlerde (mart) ve bazı mahallerde (nisanda) gars edilir. Bosna hudûdunda vaki' Avusturya'ya â'id yerlerde (martta) ekilir. Tarlası oluk gibi kazılıp yahud birbirinden bir buçuk kadem uzaklığında (nukre) tabîr olunan çukurlar hafr olunur. Derûnlarına *(25-2. sayı 3. sayfa 2. sütun)* patatesin üzerinde bulunan gözler kesilerek üç dört paresi birden konulup üzeri toprak çekilir. Eğer ekmezden evvel arz gübrelenmiş ise nebât filizlenecek gözlere dokunmaktan hazer edilmelidir. Zîrâ nebâtı ifsâd ve ihrâk eder. Filizlenme vakti geldikte bu kökte olan gözlerden soğan filizleri gibi hurde hurde filiz zuhûr eder ve mezkûr gözlerden bir kökde iki üç nihâyet dört adede kadar olur.

İkinci sûret patates ekilmesinin vakti hulûlünde kökden bir göz yahud iki gözü hâvî kabukları nâzikâne küçük küçük bıçak ile ayırıp ba'dehû ocaklara birer ikişer ya daha ziyâde birbirine ba'îd dikilir. Eğer bu kök kesilmeksizin hemân olduğu gözlerle değilse de olur ancak tanesi büyük olur ise de adedi kalîl olacağı mücerrebdir ammâ gözleri ayırılıp dikildiği takdîrde hem taamı leziz ve hem adedi kesir olup hacmi sagîr olur. Bir karış kadar dal çıktıkta etrafında olan yabanî berrâni otlar koparılıp bir kat daha çapalanır ve bir gözden birkaç şâh çıktıkta kuvvetlisi alıkonulup mâ-adâsı filizlenir fidan bir buçuk kadem oldukta el ile boğazı doldurulup fidanın yalnız alâ tarafı bırakılır mâ-adâsı toprak ile doldurulur. Dalın ucunda çiçek alâyimi göründüğü gibi başı koparılıp atılır. Bu sûretle boğazı doldurulmak ve ecnebi otlar bulunmak ve başı koparılmak fi'ilî tekrâr olundukça kuvvet kök tarafına gidip taneler büyük olur. Bir kökün bereketi pek büyüktür. Üç mislinden ziyâde verir sâ'ir hububâtta boyu kadar altı kileye iki yüz keyl-i mislini verdiği meşhûddur. Kırağı ve kar ve ziyâde yağmur ve mütemâdi kuruluk diğer hububâta zarar verdiği gibi buna dahi muzırrdır.

Ale'l-ıtlâk haziran nihâyeti ve temmuz ortalarında bu kök hasad bulunmaya başlayıp kānûn-ı sânide kemâle gelir ve yaprakları sarardıktan sonra kökleri çıkarılıp Güneş'te birkaç gün kurutulup temiz ve rutubetten hâlî bir oda ve yahud altına ve üstüne saman yayarak bir sepet veya sandık veya fıçı derûnunda hıfz olunur. *(25-2. sayı 3. sayfa 3. sütun)* Baklanın yaprakları ve sapları tarlaya nâfi'olduğu gibi bunun dahi sap ve yaprakları tarlaya nâfi'adır ve orak ve agsânı öküz ve onun emsâli hayvanata

yedirilmesi onlara da ziyâde ----- ve semen îrâs eder ve saman misâli kurutulup saklanmak dahi kābil olmakla bazı otlar yahud saman ile memzûcen öküz ve onun emsâlini ta'lîk mümkündür. Bu patates hurde hurde kesilip haşlandıktan sonra tuz ekilerek etmek gibi yenir.

İki sülüs bundan bir sülüs hınta unundan karıştırılarak leziz ve alâ etmek(ekmek) yapılır ve un edilmek istenildikte patate yerden çıkarıldıkta dilim dilim kesilip ve temizlenip Güneş'te kurutularak sonra yalnızca yahud diğer hububât ile karışık olarak değirmende öğütülür. Tûl müddet muhâfazası niyet edildikte fıçılara vaz' ile sıkı sıkı basılmalıdır ve ateşte haşlanıp kabuğu soyulduktan sonra un etmek mümkündür.

Şöyle ki bir tavada cûz'ice su ile ıslatılır. Bâ'dehu Güneş'te gereği kadar kurutulup kendi kendiye un olur. Bazılar mahzen misillü bir mahalde çimlenip sonra tecfîf ile un olsa pek-âlâ un olur deyü rivâyet ederler.

Rencberin işine ancak bu kadarı elverebileceği cihetle patatenin sûret-i zuhûr ve şüyû'ı vesâ'ir buna dâ'ir olup lüzûmu olmayan şeylerin beyândan sarf-ı nazarla hulâsaten yazılmıştır. Oralarına dahi merak edecekler bulunur ise vâkı' olacak talebleri üzerine îzahât verelebilir.

İmzâ: Fikri

*

(Varaka)

Devir Matba'asına

(Tashîh-i Kizb) ser-levhâsıyla Devir'in yirmi beşinci numaralı nüshasına derc eylediğiniz bend manzûrum olmuştur.

Atala Kaymakamı rif'atlü Süleyman Bey'in Bedirhan Paşa-yı merhûmun ferzendi olduğunu kuvvetli bilmiyor *(25-2. sayı 4. sayfa 1. sütun)* isem de kendisiyle mu'ârefem hasebiyle kendisinin şu asâletine bazı karâin-i kātı'a-yı nakliyye beyân edebilirim.

Benim bildiğim imâratı tafsîl etmiş olsam söz pek uzağa gideceğinden taksir-i kelâm içün yalnız şu iki karîneyi beyâna müsâra'at ederim.

Siz Devir'inizde diyorlar ki diyerek diyorsunuz ki Süleyman Bey'in kaymakamlıkda istihdâmı içün getirmiş olduğu emr-i sâmî ve tavsiyelerde paşazâdeliği musarrah imiş.

Ben de burasını bilirim ki Süleyman Bey'in târih ve numaralı olarak makām-ı vilâyet-i celîleye takdîm ettiği emirnâmede Bedirhan Paşazade olduğu sarâhaten muharrerdir.

Bu ise beyân ettiğim karâin-i kātı'a-i nakliyyenin birincisi olup ikincisi dahi Dîvân-ı Ahkâm Adliyye Re'îsi devletli übbehetli Kâmil Paşa hazretlerinin kezâlik makâm-ı vilâyet-i celîleye hitâben dirâyetinden bahisle i'tâ buyurmış oldukları tavsîye-nâmede dahi Bedirhan Paşazâde olduğu muharrer bulunmasıdır.

Şimdi makāmat-ı âlîyenin tasdîki altında bulunan bir ihâlât mâddesine biz sıhhat nazarıyla bakmağla beraber şu mes'elenin bir an evvel hakīkati vechle râvîsinin kim olduğunun beyânıyla beraber tashîhine himmet eylemeniz lâzımdır.

(Devir)

(Devir)'in Süleyman Bey'in asâletini tekzîb etmesi râvîsinin râst-gû ve mutemed olduğuna akîde-i nâmesi bulunmasına mebnidir.

Ma'a-mâ-fîh zeyl bendi münfehimâne okuyanlar görürlerki Devir bunu râvînin rivâyeti üzerine *(25-2. sayı 4. sayfa 2. sütun)* beyân ile beraber sıhhat ve âdem-ı sıhhat mâddenin tahkīkini hükûmet-i seniyyenin re'yine bırakarak mes'ûliyyet-i mes'eleyi üzerinden atmıştır.

Yani inde't-tahkīk mûmâ-ileyhin ihâlât mesrûdesi sâbit olacağı takdîrde işâ'a-ı keyfiyyetle rivâyetine hala itimâd teemmî olan râst-gû râvîyi tekzîbe hazırlanmıştır.

Çünkü bu bir mes'eledir ki kizbî de mühim sıhhati de mühimdir.

Ehemmiyet-i kizbîyesi şudur ki bir âdem mensubiyyet-i vilâdiyesi olmayan dünyadan elini çekmiş bir zâta evlad ve ahfad ve müte'allikatın devletince mazhar-ı avâtıf olmasına mebnî me'mûriyyet hırsıyla isnâd-ı mensûbiyyet eder ise hey'et-i devlete bile yalan söylemekten korkup utanmamış ve vahâmet-i âkıbetini dahi dûr-ı endişâne mülâhaza etmemiş gāyet ahmak bir yalancı demek olacağından ve kaymakamlık denilen bir me'mûriyyet ise kırk elli bin nüfûsun mâl ve can ve ırzı muhâfazası vezâifiyle mükellef olarak öyle bir eblehin çevirebileceği şey olmadığı mâddesidir.

(Devir)'in ise bunu yazması eğer Süleyman Bey hakīkaten Bedirhan Paşazade değil ise o kabîlden yalancı bir ebleh olarak irtikâb-ı kizb-i dürûğa perhiz edemeyerek idâresine me'mûr olduğu kaza ahâlisinin hukūku pây-mâl olacağı bi'l-mütâla'a ahâli-i merkūmeye acımasından neş'et etmiştir ki bu da emsâlini îkāz ve terbiye içün gazetecilik vazîfe-i mukaddesesine lâyık bir harekettir.

Sahîhine olan ehemmiyet bahsine gelince bu dahi bir zâtın müftehir olduğu asâlet-i hakīkiyyesini sırf kizb olarak alenen tekzîb ol âdemin ulüvv-i nâmûsunu ihlâl ve pây-mâl etmek kaziyyesi demek olduğuna binâen bu mâddeden dolayı Süleyman Bey'in ezher-cihet da'vâ ile ihâlât-ı zâtiyyesini kezâlik alenen i'lân *(25-2. sayı 4. sayfa 3. sütun)* ve işâ'a ettirerek râvîsinin iğrâz-ı şahsiyyesini göstermekle iâde-i nâmus eylemeye fersah fersah hakkı vardır.

Binâen-aleyh râvîsinin kim olduğunu tahkīk edeceğimiz hale göre mes'elenin beyânına talîken kat'-ı kelâm eyleriz.

*

Bizim gibi okumak yazmaya çalışan evlad-ı vatanı sevenlerden Uşşâkı rif'atlü Hacı Ali Efendi geçen gün dershânemize göre ihsân buyurdukları (p)oliçeyi[255] kemâl-i sürûr ile serdik.

İşte efendi-i mûmâ-ileyhin bu vechle hakkımızda ibrâz eyledikleri himmet ve inâyete pek çok sevinerek böyle zevât-ı mürüvvet-memâtı Allah memleketimizden eksik etmesin da'avâtını tezkâr ve hoşnudiyyetimizin mu'teber gazeteniz vâsıtasıyla dahi îfâsını tekrar eyleriz.

Rüşdiyye Mektebi Şâkirdânı

*

İzmir'de çapkınlık etmek ve ma'a-mâ-fîh gezdiği yerde tek durmayıp birtakım familyâlara sarkıntılık eylemek mektebinin birinci şehâdetnâmesini almış takımdan Kadri Paşa merhûm Ferzendi Müteveffa İbrahim Paşaoğlu Ahmed Bey nâm külhanbeyi geçen gece Frıncı Ustası Cafer nâmında bir bî-kabâhati bıçak ile böğründen saplayarak firâr ettiği ve mecruh-ı merkūmun bir hâl-i mühlikede bulunduğu haber alınmıştır.

Doğrusu sefîh-i merkūm rüteb-i celîle ile kesb-i temeyyüz etmiş olan cedd ü emcedine pek güzel hayru'l- halef olmuş.

Mehmed Sâlim

[255] "پ" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 26

Sene-i şemsiye	1872	Numara (26)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	11	Pazartesi	Şevval	22

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(26. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Vâlî paşa hazretleri çarşamba günü ifâ-yı resm-i hoş-âmedî zımnında dâ'ire-i vilâyete gelen düvel-i mütehâbe konsolosları cenâblarını ihtirâmât-ı fevkâ'l-âde ile kabûl ederek Saltanat-ı seniyye'nin düvel-i müşârün-ileyhim ile payidâr olan müsâlemâtını te'yîd-i tezyîd buyurmuşlardır.

Kendileri dahi bu gün resmen iâde–i vizite buyurmak üzere bi'z-zât konsalato-hâneleri teşrîf edeceklerdir.

*

İzmir Kula Telgraf ve Postaları Müfettişi Lebib Efendi'nin erbâb-ı istikāmet ve gayretten olduğunu hîn-i me'mûriyyetinde Aydın Gazetesi yazmış idi.

Biz mûmâ-ileyh ile Bosna'da ale'd-devâm birkaç seneler birlikte bulunduğumuzdan kendisinin fevkâ'l-âde gayûr olduğunu bilirdik.

İşte o gayretinin bir numûnesini meydana koydu ki İzmir telgraf-hânesinin muhâberât cihetiyle (fakat Fransızca muhâberât) hiçbir vakitte şikâyetten kurtulmayan hâlini fima-bad şikâyet vukū' bulmayacak sûrette mahv eyledi.

O hâl ki makinelerin usûl-i atika üzere (Mors) ta'bîr olunan cinsinden olup mektûbları telgrafa mahsûs hurufât ile kâğıdın üzerine çizip geçme yazan takımdan olmasıyla beraber resmî ve gayr-ı resmî mektûbların çok olması idi. İşte onların yerine

bir (Hüsük) ta'bîr olunur nev' icâd makine celb ederek ve me'mûrîni dahi getürterek dünkü pazar günü doğrudan doğruya *(26. sayı 1. sayfa 2. sütun)* muhâbereye ibtidâr edip bir sâ'atin içinde doksan kıta mektûbu Beyoğlu'na getirdi.

Bu makine eski makinelerin bütün bütün gayret bir şekil ve hey'ette olduğu gibi bir mektûbun hâvî olduğu ibâresini hurûf-ı mukāta'a ile basma yazı gibi mâ'i mürekkeble aynen ve fark olunmaz bir sûrette bi's-sürat kâğıt üzerine yazıyor.

İşittiğimize göre kopyalık kâğıdı henüz gelmediği cihetle bir ha(f)ta[256] sonra İstanbul'dan gelecek telgraf mektûblarını dahi mezkûr makine ile alacağından ba'de-mâ Fransızca muhâberâtın bi's-sürat cereyân edeceğini gereği gibi te'mîn etmiştir.

Lebib Efendi'ye deriz ki buranın ve bazı mülhâkātın posta me'mûrlarını dahi işlerine lüzûmu vechile dikkat edecek bir hâle koymanın çaresine baksın ve Türkçe muhâberâtı da mümkün mertebe tesrî' eylesin

Türkçe telgraf mektûbları içün dahi böyle bir makine celb olunmadığının sebebinden müte'essir olanlar bulunur zanneder.

Lâkin ne çare ki bizim mektûblarımız hurûf-ı mukāta'a ile yazılmış olsa ekser-i nâs okuyamazlar. Onun içün telgraf-hâne bu hususa henüz bir karar vermedi.

Cifre ile cereyân eden telgraf muhâberâtı dâimen hurûf-ı mukāta'a ile yazılmış tabîî idüğüne nazaran resmî telgrafnâmelerin hurûf-ı mukāta'a ile yazılması halinde hükûmetler kırâ'etinde müşkilât çekmez zannederiz.

(26. sayı 1. sayfa 3. sütun) Telgraf idâre-i behiyyesi hiç olmaz ise muhâberât-ı mezkûreyi icrâ etmek üzere mezkûr makinenin Türkçesi'nden bir kıtasının yapılması çaresini istihsâl eylemiş olsa bir dereceye kadar muhâberât terakkiye dahi suhûlet kesb etmiş olurdu.

*

Empersiyal Gazetesi vâlî paşa hazretlerinin der-miyân buyurdukları nutklarını başka bir tarzda yazmış ve Amalthiya Gazetesi dahi ondan tercüme ile nakletmiştir.

Müşârün-ileyh hazretlerinin irâd buyurdıkları nutk-ı âliyi esnâ-yı irâdlarında biz kalem ile zabt ve derc etmiş olduğumuzdan ve bunu resmî Aydın Gazetesi dahi aynen kabul ve tab' eylediğinden zikrolunan gazetelerin tashih-i keyfiyyet edeceklerini me'mûl eyleriz.

*

[256] "ف" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Deve güleşdirmek âdet-i câriyesi ki mazarrattan hiçbir vakt hâli olamaz. Dünkü pazar günü iki pehlivân deveyi kışla derûnunda birbirine tutuşturmuşlar.

Develerin biri diğerine galebe ederek cemel-i maglûb birden bire kaçmaya ve gālibi dahi onun arkasından koşup kovalamaya başladıkta cemel-i maglûb bunları seyretmek içün tecemmü' eden izdihâmın içine saldırarak Tabur Kâtibi Yusuf Efendi'yi çiğnemiş olduğundan mûmâ-ileyhin kaldırılıp kışlaya getirildiği kemâl-i te'essüfle mesmû'umuz olmuştur.

Geçen sene dahi pehlivân devenin biri Salebcioğlu Hânı'nın sâhibini bacağından kavrayup bir kerre sırtındaki semerin kaşına çarparak bi-çârenin kemiklerini kırdığını re'yü'l-ayn müşâhede eylemiş olduğumuz gibi *(26. sayı 2. sayfa 1. sütun)* emsâli deve güleşlerinde dahi büyük küçük bu gibi vukū'ât-ı müte'ellimenin eksik olmadığını dahi haber veriyorlar.

Ne hâl ise biz mazarât-ı adîde-i emsâliyyesine istinaden her deve döğüşüne bir âdemin kurban verilmesine rızâ vermek ma'nâsına olan müsâ'adeye ta'accüb etmekten başka bir şey söylemeyiz.

*

(Prizren Gazetesi (Devir)'imizin İzmir'de tab' ve neşrolunacağına dâ'ir Dersa'âdet gazetelerinden aldığı haberi havâdis-i umûmiyye sırasında derc ve neşrederek fazla olarak boyuna (çıkar ve devam ederse güzel şey) dediğini dokuzuncu numaralı nüshamızda hikâye ile bu bâbda (Prizren) Gazetesi'nden iki suâl sormuş idik.

(Prizren) Gazetesi bizim mezkûr suallerimize bu kerre cevâb vermiş olduğundan erbâb-ı mütâla'a indinde tarafeynin mündericâtı mütâla'a olunmak üzere gerek bizim ve gerek Prizren Gazetesi'nin yazdıkları bendleri ber-vech-i zîr aynen derc ederler.

(Prizren)

İzmir'de (Devir) nâmıyla karîben gayr-ı resmî bir Osmanlı gazetesi çıkacakmış. Çıkar ve devâm ederse güzel şey.

(Devir)

Devir işte vücûdunu âlem-i devrâna astı. Devredip gidiyor.

Prizren Gazetesi'nin şu fıkrayı bu yolda yazması muharrir efendinin zihninde iki me'mûl deverân ettiğine delâlet eder ki bu me'mûllerin biri (Devir)'in çıkmayacağı ve diğeri dahi çıkarsa da devâm etmeyeceğidir.

Ancak irâde-i fikâra muktedir olduğu asâr-ı kalemiyyesi delâletiyle tasdîk olunan bu zât elbette bu me'mûlleri kendisinde bir ma'lûmât-ı mevkî'ye üzerine hâsıl

etmiş olmalıdır ki evvelkisi İzmir'de Osmanlı gazetesini kim çıkaracak ve ikincisi dahi çıksa bile gazetesinin devâmını te'mîn edecek rağbeti kimden görecek manâsına olan sözleri söylemiştir.

(Devir) kim çıkaracak manâsına olan birinci me'mûlüne çıkdığını göstermekle cevâb verip *(26. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ikinci me'mûlünü şimdilik cevâbsız bırakmak mecbûriyyeti altında kaldığını beyân ederek Prizren Gazetesi'nden bu me'mûlleri hâsıl eden esbâbın izâh olunmasını ârzû eder.

(Prizren)

Devir'e Cevâb

İzmir'de (Devir) nâmıyla gayr-ı resmî bir Osmanlı gazetesi çıkacağına dâ'ir geçende almış olduğumuz havâdisi gazetemize nakl ve derc eylediğimiz sırada (çıkar ve devâm ederse güzel şey) diyerek bu misillü evrâk-ı havâdisin tanrı hakkında olan temenniyât hâsânemizi müş'ir bir söz ilâve ve mu'ahharen Devir'in çıktığını dahi haber vererek gazeteye lâyık bir lisân ile zuhûrunu tebrîk ettiğimiz gazetemize imâle-i nazar rağbet edenlerin nişânı olmalıdır.

(Devir) <<Çıkar ve devâm ederse>> tabîrinden bazı manâlar çıkardığını ve bu bâbda gazetemizden îzâhat istediğini dokuz numaralı nüshasında okuduk.

Devir'in zâhib olduğu manâlar hâtır-güzârımız bile olmadığını ibâremizin delâlet-i sarîhasıyla dahi te'mîn edebilir isek de mademki (Devir) izâhat istiyor ve sonraki nüshalarının birinde de cevâba muntazır olduğunu söylüyor işte (Prizren) dahi lisân-ı edeble haber verir ki şu ibâreye verilen manâları var ise yalnız (Devir) anlamış. Zîrâ zannetmeyiz ki başkası bu manâya zâhib olsun çünkü herkesle beraber biz de biliriz ki her vakt İzmir'de böyle bir gazete çıkarmağa muktedir erbâb-ı kalem eksik değildir. Sâir herkesin anladığı gibi bizim o sözü söylemekten murâdımız İnşallah (Devir)'in ha çıkacak derken bir daha nâmı işitilmeyen ve çıkıpta çok yaşayamayan sâ'ir birçok gazetelere benzememesini temenniden ibâret idi.

Umarız ki şu îzâhat (Devir)'e kanâ'at-ı kâfiye vererek sütunlarını bu misillü fâ'idesiz suâl ve cevâblar yerine ba'de-ezin diğer yazdığı bendler gibi güzel güzel ve millete nafi' bahislerle tezyîn eder.

(Devir)

(Devir) şimdi burada isbât-ı müdde'âya girişse mes'elenin birçok mücâvebe-i gayr-ı müfîde ile imtidâd edeceğini muhakkak bildiğinden Prizren Gazetesi, *(26. sayı 2. sayfa 3. sütun)* İstanbul gazetelerinden her hangisini intihâb eder ise Devir onu hâkim

nasb etmeye râzı olarak bi'l-hâkime vereceği ilâma râzı olacağından (Prizren) Gazetesi dahi mes'eleyi tetavülden kurtarmak içün burayı tasvîb ederek işin fasl u hasm îfâsını şâmil mezkûr gazetelerden birine hitaben bir bend-i mahsûs derc edeceğine (Devir)'in emniyyeti gālibtir.

*

(Kıbelü'l-Hâkime Cevâb)

Aydın Gazetes'inin Salebçizade Hacı Ahmed Efendi'ye matba'a-i vilâyete tulumba ve gazoz' ve idhâli hakkında derc eylemiş olduğu hitâb-ı husûs üzerine Devir mezbûr tulumbanın mübâya'a olunduğundan birkaç güne kadar yerine konulacağına dâ'ir yazdığı beşâret-nâmede hademe-i matba'aya kise-i sehâvete vaz'ı-yed ederek saleb ikrâmları eyleyeceğini va'adetmiş ve Aydın Gazetesi dahi mezbûr tulumbanın yerine konulmadığından bahisle Devir'imizi ta'rîz eylemiş idi.

Şimdi işitiyoruz ki mûmâ-ileyh Hacı Ahmed Efendi hakkımızda bir müzekkere takdîmiyle nâmus da'vâsına kıyâm etmiş.

Lâkin Hacı Necib değil midir ki Devir Hacı Ahmed Efendi'ye mukaddemâ hamiyyetsiz demiş iken ol vakit da'vâya kıyâm etmeyip şimdi kat'â kendisine vesâ'ir bir kimseye dokunur bir ciheti olmayan şu mübâhis üzerine iddiâ-yı nâmusa kalkışsın biz kendisinin nâmusuna hangi sözümüzle dokunduk ki aramaya hakkı olsun.

Eger nâmusunu ihlâl eden söz kendisinin Salebcioğulluğu ile mülakkab bulunması cihetle hademe-i matba'aya saleb ikrâmları edeceğimize dâ'ir olan vaadimiz demek ise demek oluyor ki Salebcizâdelik lakabı kendisinin nâmusuna dokunuyor da bizim hademeye vaadetdiğimiz salebi kendi üzerine alıp da da'vâ ediyor.

Biz ise buralı değiliz ki Salebci-zadenin cedd ü emcedinin ma'hûd Gora Arnavudlarından yahud saleb alışverşiyle meşgūl tüccârdan olup olmadığını bilip de öyle bir saleb vaadiyle kendisiyle şimdi eğlenmek hâtırımıza gelsin.

(26. sayı 3. sayfa 1. sütun) Ne hâl ise bu da'vâsında hiçbir mahkemede bir hak kazanamayacağını danışıp öğrensin de murâdı aleyhimize da'vâ açmak ise iki numaralı nüshalarımızı yoklayarak açıktan açığa kendisine hamiyyetsiz dediğimizi ser-rişte-i iddiâ edip o hitabımıza bizden şâhid olsun.

Yohsa Devir'in vaadettiği saleb ikramıyla Hacı Ahmed Efendi'nin mülakkab olduğu Salebcizadeliğine tutunduğunu bir vechile isbât edemeyecektir.

*

(Karaburun'dan Aynen Varaka)

Fî 10 Ramazan sene 19 târihli ve on altı numaralı neşrolunup bir taraftan yed'imize geçmiş olan Devir Gazeteniz mütâla'a-güzâr-ı acizânemiz olmuştur.

İzmir sancağı dâhilinde kâ'in kazâ ve kasabat menâfi' sandıkları hakkında görülen bir sened arasında Karaburun nâhiyyesi idâresinden dahi bir mikdâr bahsolunmuş olduğundan bu bâbda bazı izâhâta mecbûr oldum.

Şöyle ki cenâb-ı Rabbü'l-vedûd velî-i nimetimiz velî-i nimet-i âlem şevketli pâdişâhımız efendimiz hazretlerine dükenmez ömürler ihsân buyurup vücûd-ı merâhim-nümûd-ı zıllu'llâhîlerini âlâm-ı kevniyyeden masûn bu taht-ı âlî-baht-ı hakânilerinde ilâ- yevmü'l-kıyâm ebed ve ber-devâm buyursun âmîn. Her dâim efkâr-ı merhamet-disâr-ı şahâneleri memâlik-i mahrûsalarının imârı ve her selef-i tabe'a-i sâdıkaların asâyiş ü istirâhatlarının tezâyüd ü terakkîsi ve cümlenin terfihi niyyet-i hayriyyesinden ibâret bulunduğu rütbe-i bedâyete varmış ve bidâyet-i teşkîl-i vilâyetinden beri cümlenin meşhûdları olup ve her tarafta gün be-gün ilerileyip terakkī olmakta olan mamûriyyet birçok muhassenâtı câlib icrââtta görülen âsâr-ı menâfi'-i kesîre ve kavâ'id-i vefîre insan olana göre inkâr olunur şeyler değil ise de şu üç sene akdemine gelince kadar Karaburun ahâlisi âsâr-ı meşrûhanın hiçbirisine hissedâr olamayıp duçâr oldukları elem-i derûn-ı gûnâ-gûn ve giriftâr oldukları düyûnları tezâyüd etmekten nâşî râhatları selb olup ağızlarında hiç tat kalmamış ve asâyiş ve istirâhat demek ne demek olduğu fark ve temyîze kudret-yâb olamayıp her dâim kitâb-ı aşkı kim anlar? Kiminle söyleşelim *(26. sayı 3. sayfa 2. sütun)* kitâb-ı aşkı kim dinler? Kiminle söyleşelim? terânesiyle encâm-ı kâra intizârla şerler def' ola hayırlar vâki ola duâsıyla evkāt-güzâr iken sâye-i muvaffakiyyet-vâye-i hazret-i şehin-şâhîde şu iki üç seneden beri yeni müdîr-i nâhiyye fütüvvetlü Mehmed Hüsni Efendi'nin buraya vukū'-ı memûriyyeti asâyiş ve istirâhat-ı ahâliyi müstelzim olmuş ve efendi-i mûmâ-ileyhin menâfi'-i ahâli teksir-ı zirâ'at hakkında olan ikdâmat ve derkâr olan tedâbir ve teşebbüsât ve icrâât-ı haseneleri semeresi olarak pek çok ahâli düyûnâtından halâs olup yeniden necât bulmuş ve sâye-i şahânede mukaddemâ çekilen meşakkatler hep unutulmış ve hatta mûmâ-ileyhin zamanına gelinceye kadar menâfi' sandığıyla sermayesinin eseri olmadığı halde sandık-ı mezkûr hey'etlik teşkîfel ve semayesini tedârük ve ol-vechle küşâdına muvaffak olunarak geçen seksen yedi senesi muhtâc-ı zirâ'at olan tuhumluk zehâir mübâya'ası vesâ'ir menfa'at-ı ahâli içün bir hayli akçe verilmiş ve bu sene-i mübârekede dahi sermaye-i mezkûr tezâyüd edip ahâli peyder-pey kendi sermayelerinden istikrâz etmekte olduğundan ekserisi tüccâr-ı bî-insâfdan eskisi gibi

değil akçe alma belki semtine bile varmayacakları bedîhi olmakla yümn-i te'âlâ ashâb-ı ihtikâr yedinden kariben tahlîs olunacağına iştibâhımız yoktur. Ve imâr-ı mülk-i kasaba-i mutenâsı bahsine gelince ahâlinin hâl-i sâbıkına emsâl olarak birinci derecede ehemm ve elzem olan nâhiyye-i mezkûr hükûmet konağının gāyet harâb ve münhedim ve ikāmeti gayr-ı mümkün olduğu cihetle müceddeden inşâsıyla buna dahi necât vermek iktizâ etmiş olduğundan masârif-ı vâkı'ası ahâli tarafından verilmek üzere ahâli-i merkūmenin vâki' olan istidâlleri ve Çeşme Kaymakamlığı'ndan istihsâl kılınan me'zûniyyet üzerine mezkûr konağın müceddeden inşâsına mübâşeret olunarak der-derst-i inşâ bulunmuş ve bununla beraber nâhiyye-i mezkûrun iskele-i cesimesinden olan Ahırlı iskelesinde vâkı' bahren âmed-şod eden yerli ve ecnebi sefâyiniyle ahâlinin ihtiyâcı olan çeşme on beş seneden beri harâb ve mu'attal kalıp ve bundan başka diğer bir çeşme olmadığı cihetle ahâli zarûret çekmekte olduğu gibi suyunun dahi nâ-bedid olmasından nâşî iskele-i mezkûr çürümüş ve bu yüzden erzak sefineleri çekilmiş ve Şinarpeykâr iskelesi limanı ise sefine barınamayacak derecede dolmuş olduğundan bunların esbâb-ı tathîr *(26. sayı 3. sayfa 3. sütun)* ve tamîri hakkında teşvîkat-ı lâzımesi bi'l-icrâ evvel emirde zikrolunan çeşmenin tamîr ve ihyâsı içün bir kıta iâne defteri açılarak verilen iâne dört bin iki yüz guruşa bâliğ olup yümn-i teâlâ inşâsına mübâşeretle karîben hitâm bularak âb-ı lezizinin cereyânıyla iskele-i mezkûr ihyâ olduğu gibi mezkûr limân tathîri içün dahi Kösedere ve İnecik ve Aylan Hâce karyeleri ahâlisi tarafından müftehirâne sekiz bin guruş iâne olunarak ol-vechile tathîr ve ikmâl olunmuş ve vürûd iden sefâin-i mühlike der-miyân-ı liman-ı mezkûrda hıfz u muhâfaza olunmakta ve ber-minvâl-i meşrûh vukū'-bulan imârât ve inşâât mücerred müdîr-i mûmâ-ileyhin eser-i himmeti olup cümleten cânib-i menîü'l-cevânib-i hazret-i padişâhi içün da'avât-ı hayriyye isticlâbına muvaffak olmuş olmağın sâ'ir mahaller me'mûrlarının şevk ve gayretlerini müstelzim olarak şu varaka-i âcizânemizin Devir Gazeteniz ile neşr ve i'lân buyurmanızı temennî ederiz.

*

(Varaka)

Devir Gazetesi'nin yirmi beş numaralı nüshasında Hüseyin Rüşdi imzâlı varakayı okudum. Bir zâtın takdîrini hâvî akdemce verdiğim varakamı sâhib-i imzâ evhâm ve hayâlâtına veya ağrâz-ı nefsâniyyesine mütâba'atla üzerine alınarak birtakım makālat-ı vâhîye serd ettikten ve akrânın akrâna olan nasîhati sûret-i kat'iyyede te'sîr edeceğinden beyânından sonra biraz da nasîhata girişmiş ancak bizim bildiğimize göre

nâsıhın sinni muteber olmayıp nasîhatin te'sîri mücerred kemâlat-i insâniyyeyi câmi' bulunan fem-i muhsinden sudûruna mütevakkıf bulunduğuna ve mûmâ-ileyh ise bu sınıftan olmadığı kendisini bilenler nezdinde ta'rîfe ihtiyâc görülmediğine binâen nasihatinin te'sîri olamayacağı ve çünkü varaka-i mebhûsesine derc eylediği (nefsimin kabûl etmediği ibâresiyle ve hakkımda olan ağrâz-ı nefsânîyyesini büsbütün teşrîh eylemiş demek olacağından fi-mâ-ba'd böyle evhâma mütâba'atla şunun bunun varaka-i teşvîkiyyesine birtakım soğuk manâlar vermemesini ihtâr ve bununla beraber evlâd-ı vatanın tarik-i muârefe hiss-i tergîbleri yolunda gazetelere derc edilen lâyıhaları hasebü'l-hamle takdîr ve tahsîn etmek şi'âr-ı insâniyyetten *(26. sayı 4. sayfa 1. sütun)* olduğu derkâr iken mûmâ-ileyhin bu hâsılâttan dahi hissedâr olamadığının te'essüfü tekrâr ederim.

*

Vilâyet gazetelerinin Manisa'ya â'id nüshaları usûl-i câriyyesine tevfikan ve mahall-i sâ'ireye tatbikân hükûmet-i mahaliyye ma'rifetiyle tevzî' olunmakta bulunduğundan oraya â'id paket özrü mu'tâd üzere (mahalli mutasarrıflığı cânib-i valâsına) yazılarak postaya tevdî'an irsâl olunmakta olduğu halde zikrolunan gazetelerin bir müddetten beri vâsıl olmadığı cihetle bu kusûrun matba'ada olmasına zehâb ile ba'de-mâ irsâlini mutasarrıf-ı müşârün-ileyh hazretleri bi'z-zât matba'aya tenbîh ve ihtâr buyurmuşlardır.

Matba'a ise ber-vech-i muharrer her tarafa â'id gazeteleri İzmir posta-hânesine teslîmen irsâl etmekte olduğundan keyfiyyet mezkûr posta-hâneden soruldukda teslîm olunduğu anda bilâ-te'hîr yerlerine gönderilmektedir cevâbı alınmış ve edilen taharrî üzerine mezkûr gazetelerin Manisa posta-hânesinde yığılıp kalmakta olduğu haberi dahi vâsıl-ı sem'-i te'essüfümüz olmuştur.

Posta me'mûrlarının lağvıyla vazîfelerinin telgraf me'mûrlarına ihâlesi mâddesi ki emr-i muhâberâtca bunda gûnâ-gûn su'ûbetler görülmüş ve ----- dahi görülmekte bulunmuştur. Bu mâdde hakîkaten o sıradaki icrâât hatâlarının bir büyükceğidir.

Hükûmet-i seniyye servet-i tabî'iyye-i mülkiyyenin esbâb-ı azîmesinden bulunan posta muhâberâtının tesrî'i zımnında şu usûl-i te'ehhürât-şümûlü kaldırılıp usûl-i atîka-i kadîmesine ircâ' etmiş olsa bu yüzden farz olunan tasarruf nisbetinden daha büyük bir fâ'ide görmüş olurdum.

Her ne hâl ise orası idâre-i behiyyesinin bilceği bir mâdde olduğundan biz burada bunun sebebini arayalım.

Çünkü bu Manisa telgraf-hânesinin ikbâlinden midir yohsa oranın suyundan mıdır nedendir? El-yevm orada müdîr bulunan zât işine bir derece dikkatli ve müsta'idd bir âdem olduğu âmâl-i memdûhası sayesinde iki def'a maaşından on beşer günlüğünün kat'ıyla nâ'il-i mükâfât olmuş bulunmasıyla sabittir.

Artık bize bunun daha ilerisine çıkıp idâre-i efkâr ettirmeye hâcet bırakmaktan ise idâre bunun bir çâre-i serî'ni düşünüp ve keyfiyyeti bir kerre de mahallî *(26. sayı 4. sayfa 2. sütun)* hükûmetinden soruşturup zikrolunan telgraf-hâneyi öyle bir müsebbib-i sefîhin elinden kurtarmış olsa pek güzel olurdu zannederiz.

(Dârü's-saltanat)

Manisa'dan Hadika Gazetesi'ne tahrrirât-ı mahsûse fî 27 Ramazan sene 89

Memleketimizde bir garîbe zuhûr eyledi. Manisa Mevlevi-hânesi zâten kasabanın hâricinde iken şimdiki Mevlevi şeyhi efendi şehrin içinde bir tekye binâ ve yanında bir de hâne alarak harem dâ'iresi ittihâz etmiş idi.

Bu ev Ali Bey Câmi'i civârında bulunmasından sâ'ir evlere olduğu gibi derûnuna nezâret edildiği cihetle minâreden ezan verilmesini şeyh efendi men' eylediğinden mübârek ramazanda civarında bulunan ümmet-i Muhammed ezan-ı Muhammedi istimâ'ından mahrûm oldu. Câmi'in imâm-ı evvel ve sânisi efendiler bu hâli Bâb-ı âlî'ye arz ettiklerinden ümid ederiz ki ber-sâbık ezan verilmesine müsâ'ade ve şeyh efendi tevbîh edilir.

Hadika

Vak'a o derece garîb ki insanın âdetâ inanmayacağı geliyor.

İslam'dan ve bâ-husûs meşâyihden bir zâtın böyle bir hareket-i seyyi'ede bulunmasına nasıl inanmalı.

<< zaman rey-nâfiye küle'l-acâyib >>

(Devir)

Hadika'nın bu havâdise inanmadığına büyük hakkı vardır. Zîrâ şeyh-i dergâh bulunan çelebi efendi hazretleri böyle bir faci'ayı irtikâb etmez. Bu rivâyet hakkında mahz-ı arzdan zuhûr etmiş bir iftirâdır diyebiliriz.

Neûzübi'illâh min-zâlik

(Vilâyât)

(Sivas)

Karahisar-ı Şârki sancağında Esküne kariyesi civârında Soyak ve Katıralanı nâm mahallerde simli kurşun madenleri zuhûr ederek imtiyâzının *(26. sayı 4. sayfa 3. sütun)*

ba-fermân-ı âlî vükelâ-yı Saltanat-ı seniyye'den Mustafa Fasıl Paşa hazretlerine ihâle ve tefviz buyurulduğu ihbâr-ı resmîyedendir.

*

(Hudâvendigâr)

Simav kazâsında zuhûr eden harîkin tafsîlâtını Hudâvendigâr Gazetesi ber-vech-i âtî yazıyor.

Kütahya sancağına tabi' Simav kazâsında mâh-ı hâlin dördüncü perşembe gecesi ateş zuhûruyla me'mûrîn-i mahalliye ve ahâli-i belde cânibinden her ne kadar emr-i itfâsına teşebbüs ve ikdâm olmuş ise de bi-hikmetillah-ı teâlâ o aralık rüzgâr şiddetle vezan etmesinden dolayı önü alınamayarak dokuz yüz hâne ve dükkan bundan mâ-adâ tekye ve cevâmi' derûnunda bir şey çıkarılamadığı halde hükûmet konağının muhterik olmasından nâşî muhterik olan dükkan haklarında muâvenet ve teshîlat-ı mukteziyenin icrâsı zımnında tabur ağasıyla a'zâ'dan Derviş Ağa'nın mahsûsen oraya izâm ve tesyâr ve şimdilik pek fukarâ olanlarına usûlü vechle yevmiyye altmışar para îtâsı husûsunun dahi kazâ-i mezkûr kaymakamlığına iş'âr kılındığı afet-zadegânın ikāmeleri zımnında kazâ-i mezkûr redîf dîvânında bulunan çadırlardan lüzûmu mikdârının alınması iktizâ edeceği evvel ve âhir livâ-ı mezkûr mutasarrıflığından bâ-telgraf merkez-i vilâyete bildirilmiştir.

Eğer ki zikrolunan dîvândan mikdâr-ı kâfi çadırın itâsı içün binbaşısına emr verdirilmesi taraf-ı âlî hazret-i vilâyet-penâhîden Bâb-ı âlî cânib-i eşrefine arz ve iş'âr olunmuş ise de mevsim-i şitânın dühûlü mülâbesesiyle ahâlinin ol-sûretle çadırlarda iskânı bazı mertebe su'ûbet ve müşkilâtı müstelzim olacağından bunların bir yandan kurâ-i manâsibe ve mücâvireye yerleştirilmeleri iktizâ edeceği cevâben livâ-yı mezkûr mutasarrıflığına yazılmıştır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 27

Sene-i şemsiye	1872	Numara (27)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	14	Perşembe	Şevval	25

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(27. sayı 1. sayfa 1. sütun) **Tashîh ve İ'tizâr**

Geçen pazar günü vukū'-bulan deve güleşi kışla-i hümâyûn hâricinde vukū' bulmuş olduğu halde bize verilen yanlış habere mebnî ferdâsı çıkan nüshamızda işbu güleşin kışla-i mezkûrun Lic havâlisinde vukū' bulduğu yazdığımızdan ve mu'ahharen aldığımız ma'lûmâttan dahi asâkir-i şahâne mezkûr güleşi seyr ve temâşâya segirtmiş iseler de boru kumandasıyla koğuşlarına celb olunduklarını anladığımızdan tashih-i mâdde ile beraber kışla-ı mezkûr kumandanlığından özr dileriz.

(Bend-i Mahsûs)

(İbret)

Her cuma' namazının hutbelerinde işitiyoruz ki cenâb-ı Hakk Kur'an-ı kerîm'inde adl ve ihsân ile emrediyor.

Adl ki ıstılâh-ı fıkhda iki şey birbirine tercîh etmeyerek tesviye eylemek ve ihsân ki iyilik etmek manâsındadır. Bir cem'iyyette mevcûd olmadıkça husûl-i mamûriyyet ve terakki-i medeniyyet mümkün olamaz.

Erbâb-ı mütâla'aya hafî değildir ki tebâyi'-i beşer hilkaten hayr ve şer'den iki cihete dahi mazhar olarak her ferdi bir taraftan haslet-i behiyyesi ağrâz-ı şehmaniye emrâz-ı nefsâniyye mertebelerine teşvîk eylediği gibi bir taraftan dahi fıtrat-ı selemiyesi ictinâb-ı mezâlim ve intisâb-ı merâhim tarîklerine teşvîk eder. Binâen-aleyh devâir-i

medeniyyet içinde zalim ve udvâna inhimâk ne derece kadîm ise adl ve ihsana meyelân dahi o mertebe eski bir hâl-i cebelidir.

Ûlü'l-ebsâra ibret-nümün olan mukteziyât-ı tabî'iyyedendir ki Acemler, Yunanlılar, Romalılar gibi harâbe-zâr-ı gabrâda imâr-ı medeniyyet ve ibkā-yı nâm ve şöhret eden *(27. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ümem-i kadîme her ne zaman ki hikmet ve adâletle hareket ettiler saâdet ve gālibiyyete mazhar oldular ve her ne vakit ki cebr ve tasallut yollarına gittiler az zaman içinde inkirâz buldular. Nihâyet dîn-i Ahmedî dünyevî ve uhrevî her türlü menâfi'i câmi' bir şer'-i mübîn ile şeref-resân-ı zuhûr olarak ezelî olan illâhîyi alem-i fâ'ide ve teyîd-i infâz-ı medeniyyet ve fermân-fermâ-yı insâniyyet eyledi.

Nefrîn o hakk-ı nâ-şinâsâna ki hâl böyle iken yine emr-i Rabbânî ve hükm-i vicdânîye karşısını ta'addî çektiler. Rencber-i taklîb kullandılar, ahkām-ı zulm icrâ ettiler de milyonlarca ebnâ-yı beşere bâdî-i mahûriyyet ve mâni'-i kemâl oldular.

Çünin kâr-gerduna şedd-i şerr-i mesâr

Ne ez- rûn halk ve ne ez kird-kâr

En büyük ümmetlerin asırlarca ikdâm ederek nâ'il olamadıkları vüs'at ve azameti Arab gibi kalîlü'l-aded bir kavmin yirmi otuz senede ve dünyânın en kavî iki devletiyle uğraşmakda olduğu halde ihrâz etmesine müsebbib nedir? O kavm-i eşref adâlet-i ilâhiyenin i'lân ve izhârına hidmetle müşerref olmuştur.

Hazret-i peygamber (salla'llahu aleyhi ve sellem) defa'âtle kendi üzerine ikāme-i da'vâ ve ihkāk-ı hakk ettirdi. Bir halîfe-i zişân bir musevî ile mahkeme-i şerî'atte müsâviyyen kā'im olarak terâfu' edildi ve hatta kendine hasmının ta'zîm-i ifâde eden künye ile hitâb olunduğu içün iğbirâr gösterdi.

Fâruk-ı âzam (radıyallâhü anh) hazretlerinin Şam üzerinde olan ser-asker-i âdili Humus'un zabtında sekenesini bir bedel-i itâ'at mukābelesinde can ve mâllarını muhâfaza şartıyla sâye-i emân-ı eymâna *(27. sayı 1. sayfa 3. sütun)* almıştı ve vaktâ ki Rum ordularının bilâd-ı meftûha üzerine ifrât-ı kesretle hücûmundan dolayı mücâhidin-i İslamın Humus mevki'ini muvakkaten terk etmesi lâzım geldi. Hazret-i Ebû Ubeyde b. Cerrâh (radıyallâhü anh) ki bahsetdiğimiz ser-askerdir efrâd-ı muvâhidînin muhâfaza-i can va mâlı şartına imkân görmemek hasebiyle alınan bedel-i sulhi kâmilen ashâbına iâde eyledi. Asker-i İslâm bi't-tekrâr Humus üzerine iktihâm eylediği zaman sekene-i memleket o adâletin lezzetini hâtırda tutarak kal'anın teslimine ellerinden gelen muâveneti dirîğ etmemişlerdir.

Adâletin şerefine bundan büyük ne delîl olabilir ki cenâb-ı mutî/[257]'-i hakīki bile bir kulunun hakkını diğerine bağışlamaktan tenzih-i kudret eylemiştir.

Karn-ı evvelde bulunan hâmiyân-ı dînin hükm-i illâhiye derece-i ittibâ'ını bilmek içün bundan a'lâ ne mikyâs bulunabilir ki? Sahrâ'-i sâlifede bir halîfe-i bâ-hakk ile bir müctehid-i muhtî da'vâlarının seyf-i satvetle faslına kıyâm ve aylarca ikdâm eyledikten sonra Kur'an-ı Kerim'in nâm-ı celîli araya girdiği gibi ikisi dahi birer hükmün dest-iktidârına teslîm-i ihtiyâr eylediler.

Vakı'an cumhuriyyet-i İslamiyenin saltanata inkılâbından sonra zuhûr eden düvel-i İslamiyye ve hatta Devlet-i Osmâniye'de bir hayli mütegallibler gelmiş ve meselâ <<def'an li'l-fesâd>> idâm-ı nefse me'zûniyyet gibi nice şerâ'it-i şâkka ile mukayyed olan birtakım ahkâm-ı şer'iyye sû-i isti'mâl edilmiş olduğu münker değilse de yine esâs tagayyürden masûn olur mezalime ekseriyyet üzere cezâsını bulurdu ve kānûn-ı İlâhî nâmında kimseye zulm olunamazdı. Meğer ki bir hâkim sû-i ahlâk sâikasıyla bi'l-ihtiyâr te'vîl-i ahkâmı irtikâb etmiş ola.

(27. sayı 2. sayfa 1. sütun) Hatta cây-ı ibtisâr olan rivâyât-ı târihiyyedendir ki Büyük Köprülü'nün vefâtından sonra necl-i güzîni Fazıl Ahmed Paşa bi'l-istihkāk makām-ı sadârete gelince zamanının şeyü'l-islâmıyla beraber huzûr-ı saltanata gider pâdişâh <<pederinin devlete ettiği hidmetlerden pek memnûn idim. Öyle bir müşîr-i mutemeni gāib ettiğimden dolayı ne derece müte'essif olduğumu tarîf edemem. İnşallah sen de hüsn-i harekette ona benzersin>> tesliyyet ve taltîf edildiği sırada şeyhü'l-islam efendi pederleri seffâk idi Paşa efâzıldandır. Ahkâm-ı adâleti bilir. Allah göstermesin ona benzemez <<diyecek olur Fâzıl-ı merhûm>> pederim kimi idâm ettiyse cümlesi hükmünüzledir. Niçün iftâ' ettiniz? <<yollu mukābele edince şeyü'l-islam efendi>> ne yapayım kendinden korkar idim <<der demez Paşa ya Allah'tan korkmaz mıydınız? <<cevâb-ı kātı'ıyla efendiyi ilzâm eder ve ba'dehu taraf-ı padişâhîden aldığı me'zûniyyet üzerine tagrîb ile te'dîb eyler.

(Bakiyyesi sonra)

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

İşitiyoruz ki İzmir Belediyye Meclis-i Hey'eti teşkîl olunmak üzere iktizâ eden yerli ve ecnebi a'zâ'larının intihâb varakaları nizâmına tevfîkan senevî beş yüz guruşa kadar emlâk vergisi verenlere teblîğ olunmuş olduğundan ekseriyyet-ârâyı kazanacak

[257] Kelime baskıdan ötürü hatalı olup anlama göre tamamlanmıştır.

olan zevâttan mürekkeb olmak üzere karîben hey'et-i mezkûre bi't-teşekkül işe başlayacakmış.

Aydın Gazetesi dahi Yasin Beyefendi'nin re'îs tayîn buyurulduğunu yazmıştır.

Bu icrâât'ın hasret-keş-i rü'yeti olan dîdeler rûşen olsun. Zîrâ enzâr-ı nâs ile beraber o gözlerin kuvve-i bâsırasına dahi memleket içinde cevâhir-i hêvâ-yı müfsid birçok çirkâb ve müzahrefât'ın rü'yetiyle za'af-târi olmuş idi.

Ve pek çoğu da ağrılara uğramış idi.

Sokaklar ortalarında râkid-i miyâh-i müte'affineden tıkanıp teneffüs edemeyen sadrlar tevessu' eyledi.

Zîrâ o miyâh-ı râkidenin te'sîrat-ı muzırrasına mebnî usret-i teneffüsle zîk-ı sadr illetine uğramaya bir şey kalmamış idi. Aman yarabbî bu ne haldir ki tekâlif-i *(27. sayı 2. sayfa 2. sütun)* mîriyyenin nükûd cihetinde müsâvî bulunan bir memleket ahâlisinin bir kısmı sabahlara kadar envâr-ı masnû'a içinde gezsin ömürler sürsün de öbür tarafta kan vergisi nâmıyla diğer fazla bir vergi ile dahi mükellef bulunan bir kavm-i mes'ûd zalâm-ı leyâl içinde fenârlar iş'âline muhtâc yaşasın.

Ağreb-i garâib değil midir ki bir mahalle ahâli-i mamûrenin pîş-i emâkine attıkları süprüntüler sûret-i mahsûsada ta'yîn olunan arabalar vâsıtasıyla sâhil-i deryâya kadar tenzîl olunup temizlensin de diğer bir mahalle ahâli-i müteferrikanın şu yolda muhtâç oldukları vesâit-i tathîriyye kendi şugl-i bedeniyyelerine bırakılsın. Kezâ ve kezâ.

Cenâb-ı Hakk vâlîmiz hazretlerine bir bedreka-i tevfîkat ihsân buyurmuştur ki padişâhımız efendimizin usûl-i cedîde-i askeriyye ve tensikât-i ahîre harbiyyesine bi'z-zât muvaffak olup veliyy-i nimet-i bî-minnetimizin mazhar-ı teveccühât-ı mekârim-gayât-ı mülk-dârîleri olmuşlardır.

Hânkâh-ı kişver-küşâ hazretlerinin fütûhât-ı necdiyye ve nusret-i yümniyyesi müşârün-ileyh hazretlerinin zaman-ı ser-askerliklerinde cilve-nümâyı mir'ât-ı teyessür olunmaya başlamakla satvet-i meşhûre-i şahâne bütün dünyaya bir kat daha neşr olmuş idi.

O bedreka-i tevfîkatın bir cûz'-i kalîl bu gibi küçük bir işi meydana çıkarmaz da ne yapar? Elbette ve elbette çıkarmasına muntazırız ve cenâb-ı Hakk'tan değil yalnız belediyyemizi hâric-i saded olan daha sâ'ir birçok ihtiyâcâtımızın ikmâlini dahi müşârün-ileyh hazretlerinin semere-i gayretleriyle nâ'il olageldikleri tevfîkat-ı Rabbâniyyeden bekleriz.

*

Gümrükler hâsılâtının varidât-ı gayr-ı mukarrereden oldukları cihetle idâreleri emniyyetli me'mûrlar ellerinde bulundurulması hâsılât-ı mezkûrenin dâimâ ziyâde-i husûlüne istilzâm eder bir mâdde idüğü bi't-tecrübe sâbit olmuştur.

O cümleden olmak üzere (Devir) İzmir Rüsûmat Nâzırı Şakir Efendi hazretlerinin *(27. sayı 2. sayfa 3. sütun)* zamanlarında hiçbir nâzır zamanında vukū' bulmayan varidâtın husûle gelmekte olduğunu nazar-ı memnûniyyetle gördükçe beyân-ı hakīkat-i hâlde zabt-ı hâme-i râst-gû edemiyor.

Nasıl etsin ki Şakir Efendi geçen teşrin-i sânî idhâlât kısmı muvâzenesini meydana çıkarıp bidâyet-i emânetten beri geçen seneler teşrîn-i sânîleriyle tatbîk eyledikte bu sene hâsılâtının sinîn-i sâbıka teşrîn-i sânîlerinden en ziyâde hâsılâtı olan bir teşrîn-i sânî hâsılâtından dahi altı yük seksen bin guruş raddesinde fazlası görüldüğünü mevsûk bir taraftan dinledik.

Gümrükler varidâtı hakīkat-i hâlde gayr-ı mu'ayyen olup her bir idârenin ne-mikdâr varidât vereceği kat'î sûrette bilinemez ise de me'mûrlar gayûr ve dikkatli oldukları halde mevdû'-ı eyâdî-i emniyyetleri olan idârelerin hâsılâtı arttıkça artar ve tuttukça tutar.

Bizim bu kavl ve hükmümüzün pek çok mu'terizleri zuhûr etmesi dahi kezâlik İzmir gümrüğü idhâlât kısmının hâsılâtından fazla-i kesiresi zuhûrundan dolayı müşârün-ileyh hazretlerinin evsâfına dâ'ir bundan akdem derc eylediğimiz bir bend üzerine işittiğimiz sözlerden ma'lûmumuzdur.

Lâkin akvâlin inde'n-nâs mu'teber tutulması birer sened ve delâlete merbût bulunmasıyla hâsıl olması kā'ide-i külliyye iktizâsından idüğünden biz buna sened-i mu'teber dahi irâesinden acîz değiliz.

Çünkü ma'lûmdur ki bizim avâm-ı ahâlîmizin gözü aynîyle çocukların oyuncağı olan kesret-i inhimâk ve mecbûriyyetleri gibi allanmış pullanmış elbiseler iltibâsına pek meyyâl olduğundan Avrupa fabrikaları Türkistan nâmına pek çok sırma kılâbdan imâliyle cidde-i tama'dan değil gümüş ve altıncıklarımızı belki mahfaza-i kanımız olan damarlarımızı bile çekip koparıyorlar.

Yani demek isteriz ki bin guruş kıymetinde olan ve kıyâmete kadar mu'ammer-i müvelled bulunan elli aded *(27. sayı 3. sayfa 1. sütun)* sîm mecidiyemizi çekiç altında tepeledikten sonra inceltip uzatıp ve kezâlik ölmez ve doğurmakdan bıkıp usanmaz olan yüz guruşluk diğer bir altınımızın hayâtını tiz-âblara yedirerek onunla tezhîb birle

dövüp dövüp mülkümüze getürmekte bunun nisbetinde on kat bahâsını elimizden çekip almaktadırlar.

Burasını kim inkâr edebilir?

Şimdi derûn-ı mülkümüzde gelip satılan bu kadar kılabdân bu kadar sırma tellerinin acabâ binde bir cüz'i gümrüklerimizin idhâlât icmâllerinde mukayyed midir? Hayır, değildir.

Ama nasıl gelir? Derûn-ı mülkümüze nasıl giriyor? (Soda) fıçıları içinde, çuka posdalları arasında, pamuk balyaları miyânında gelip gelip geçiyor. Hukûk-ı hazîne zâyi' olup gidiyor. Evânî-i sim ve zer ve birçok pırlanta ve mücevher ile ve deyn kalmasındaki kal'a-bend gümrükçü yâdigârlarının yedikleri caba.

İşte bizim akvâlimizin butlânı öyle senedsiz sepetsiz olmayıp hucec-i meşrûhaya müstenid bulunduğundan istifâ-yı rüsûm muâmelâtında me'mûrlarımız ne kadar dikkat eylerse yüz elli milyon lira raddesini taşan düyun-ı umûmiyyemizin fâiz karşılığı olan gümrüklerimizin hâsılâtı ol-kadar mütezâ'id olmuş olur.

Tafsîlât-ı meşrûhadan anlaşılıyor ki Nâzır Şakir Efendi hazretleri usûl-i muâyeneyi dikkatli yaptırdıklarında hâsılât fazla husûl bulmuş oluyor. Tahsîn ederiz. Tebrîk ederiz. Takdîr ederiz.

Mahakkak biliriz ki bidâyet-i emânetten şimdiye kadar geçen seneler teşrîn-i sânîleri hâsılât-ı muvâzenesini görüp bu bâbda bir kat daha ma'lûmât almaya arzû edenler bulunur.

Onun içün ricâ eyleriz ki şühûr-ı merkūmenin bir muvâzene pusulasını Nezâret-i Muhâsebe Başkâtibi Hüsam Efendi göndersin de erbâb-ı *(27. sayı 3. sayfa 2. sütun)* merâkın pîş-i nazar-ı takdîrine arz etmekte usta olmakla kendimizi bahtiyâr bilelim ve nâzır-ı müşârün-ileyh hazretlerini hey'et-i nezâretleriyle beraber halka dahi takdîr ettirelim. (Etmeyecekler de bulunur ya) ammâ açıktan açığa diyebiliriz ki varidât-ı hazînenin terakkisini görüp iftihâr etmeyen gözler çıksın… Öyle bed-bâsıra gözleri hâsıl olan cesedler kahrolup batsın.

*

(Varaka)

Şehr-i şehîr İzmir memâlik-i şahânede ikinci derecede olup hey'et-i mütemeddinesini teşkîl eden milel-i erba'a efrâdının me'mûriyyet ve san'at ve ticâret meşgalelerinden akşâmüstü hâsıl ettikleri bîtâbî-i tabî'i ve yorgunluğu def' için bir mesîre-gâha ihtiyâçları der-kârdır.

Memleketin sâhilinde birtakım kahve-hâneler ve Karesi cihetinde birçok bağceler var ise de bağceleri mahsûl yetiştirilmeye münhasır olarak umûmun oturup tenezzüh etmesine sâlih oldukları gibi kahve-hâneler dahi rıhtım münâsebetiyle önleri kapanarak eski zevklerini gayb ile mu'attal hükmüne girmiştir.

Asâr-ı medeniyyeden bulunan bu gibi şeylerin mevkî'-i husûle îsâli devâir-i belediyyenin cümle vezâifinden ma'dûd olup İzmir Belediyyesi ise bir müddetten beri bir hâl-i buhrânda bulunduğu hâlde bu def'a her milletten birer zât intihâb olunarak müceddeden bir hey'et teşkîl buyurulduğu kemâl-i fahr ve mesârrla işitilmiştir.

Halkın sâlifü'z-zikr ihtiyâcı def' olmak üzere ya rıhtım kumpanyasının doldurma ile vücûda getirdiği arsalardan karantina-hâne civarında ve yahud diğer bir münâsib mevki'de (nüzhet-gâh-ı umûmî) veya (millet bağcesi) nâmıyla etraf ü eknâfı ve derûn ve bîrûnu envâ'-yı eşcâr-ı tarâvet-nisârı şâmil dil-güşâ ve gamm-zeden bir bağce ve yanında bir kırâ'et-hâne inşâ olunsa memlekete revnak bahşolacağı gibi herkes def'-i fütûr ve ma'ârif-cûyân-ı asr dahi orada bulundurulacak her nev' evrâk-ı *(27. sayı 3. sayfa 3. sütun)* havâdisin mütâla'asıyla vukū'ât-ı aktâr-ı cihâna kesb ve fevk ile istihsâl-i hazz-ı mevfûr eyleyecekleri bî-rayb ü gümândır.

Edilecek masraf bahsine gelince bunun ciyâdet-i mevki'iyyesine nazaran mazhar olacağı rağbet-i umûmiyye cihetiyle (duhûliyye) vesâ'iresinden husûle gelecek vâridâtından kapatılacağı ve belki de belediyyeye irâd olarak bir hayli şey fazla bırakacağı der-kâr olduğundan böyle eser-i behiyyenin vâlî-i vilâyet paşa efendimiz hazretlerinin Yanya fırka-i askeriyyesi kumandanlığında bulundukları hengâmlarda mebzûl olan himmet ve ikdâmlarıyla hâric-i kasabada yaptırdıkları ordugâhda envâ'-yı eşcâr ile müzeyyen bir mesire-i dil-güşâ ve ferah-fezâye bir ikinci olmak üzere yakında behcet-efzâyı sâha ibdâ' buyurulması teşekkül eden hey'et-i ânifü'l-beyânın delâletiyle müşârün-ileyh efendimiz hazretlerinin lutf u müsâ'ade-i me'mûriyyet-i ber-dârilerinden ümmîd ü intizâr olunur.

İmzâ: Meclis Temyîz Müstantiklerinden Yanyalı Hamdi

(Devir)

(Devir) diyeceğini nüsha-i atiyesine ta'lîk eyledi.

*

Manisalı Kara Mızrak Mehmed Efendi'nin Dîvân-i Temyîz-i Vilâyet'te bi'l-muhâkeme tebriye-i zimmet eylediğini mukaddemâ dolayısıyla ber-tafsîl yazmış olduğumuz kız bozmak mâddesi üzerine görülen lüzûma mebnî dîvân-ı mezkûrca bu

kerre bi't-tekrâr ta'mîk-i mes'eleye girişilerek ve kızlar ile onlara bâkire değildir deyü mukaddemâ Manisa'da şehâdet-nâme vermiş olan ebeler dahi getirtilerek muhâkeme ve muvâcehe cereyân etmektedir.

Re'îs-i Meclis Pertev Efendi hazretlerinin âzim oldukları Allah içün becâ-yı îtirâf olan tarîk-i hakkāniyetten kıl kadar ayrılması muhâl olduğundan bu mâddeyi mûşikâfane fasl ve hasm ile icâbat-ı kānûniyyesinin icrâsına ikdâm buyurmak üzere olduklarını re'yü'l-ayn görmekteyiz.

Bu mes'ele-i gerçek ağızdan kulağa devrân ettikçe küçük bir şey zannolunur ise de evrâk ve muâmelat-ı *(27. sayı 4. sayfa 1. sütun)* resmîye üzerinde görülecek olur ise mâddeten mesâil-i cesîmeden olduğu anlaşılır bir keyfiyyet idüğünden fasl ve hasmının zaman-ı âlîlerine tesâdüf etmesinden dolayı vâlî paşa hazretlerine min-indi'llah mevdû' olan tevfikāt-ı Râbbâniyyeye delâletle beraber re'îs-i mûmâ-ileyh hazretlerinin ahkâm-ı hakk mâddesinde almakta bulundukları tarik-i selâmet-i refîk-i hakkāniyetten inhirâf etmeyeceklerini isbât eder.

*

(Bir Mektûb)

Guruş

1287 Meskûkât-ı zeriye

0023 Simiye

0100 Buvakır (bakırın cem'î olacak

1410

Taraf-ı muhlisânem cânibinden sebkat eden iş'ârât vâkı'a-i senâverâneme mebnî çiftlikâtlarım içün bi'l-mübâya'a satın alınıp gönderilen on iki aded kovanin-i zenbûriyenin (galibâ bu dahi ârı kovanının cem'î olacak) ma'a-nakliyye esmân-ı bâliğa-ı bahâsı bulunan balâ-yı şukkada ber-vech-i müfredatları mûcibince bin dört yüz on guruş çiftlikât-i mezkûrelerim kethudâsı Hasan dayıya teslîmen ve kethudâ-yı merkūm leffen irsâl-i savb-ı şerîflerine gönderilmiş olmakla vusûlünün iş'âren bildirilmesi ricâsıyla terkîm-i rakamiye-i şukkaya ibtidâr kılındı.

*

Meşâhîr-i şu'arâdan Şeyh Lâmî'nin mahdûmu Şeyh Lem'i merhûmun letâif-nâmesinden bir latîfe:

(İman) ile mülakkab bir danişmendi bir müderrisin yanından birisi ayardıp alır. Vaktâ kim bazı akrânıyla mukārin olur sürûrundan hiç hâdiseden haberiniz var mıdır? Fülânın bugün imanın aldım ve canın cehenneme saldım der. Ol dahi (şeytanlık ise ancak ola) cevâbını verir.

Nazm

Nicesi yapılmasın ebvâb-i dîn
Şeytanetle fahr eder erbâb-ı dîn *(27. sayı 4. sayfa 2. sütun)*
Tuttu dehrî zulmet-i cehl ü nifâk
Oldu nâ-peydâ cihândan tâb-ı dîn
Her fakîh oldu belâ ve gamm-ı fakı
Hep riyâ dâmına düştü âbidîn

Zikrolunan letâif-nâme her birisinin hâtimesi hisse-âmiz-i iş'âr-ı belîğayı şâmil olmak üzere birçok letâifi müştemil bir mecmû'a-i nâdire olup şimdiye kadar tab' olunmamış olduğundan bi-lütfihi teâlâ imtiyâzının bi'l-istihsâl matba'amızda tab' ve temsîl olunması der-desttir.

*

Mâh-ı hâlin dördüncü perşembe gecesi sâ'at beş raddelerinde Demirci kasabasında lonca altında kâ'in demirci dükkânlarından kazâ-i ateş zuhûr ile on yedi bâb dükkân muhterik olduğu halde bastırılmış olduğu mahallinden yazılıyor.

(Vilâyât)

(Devir)'imiz Ankara Defterdâr-ı sâbıkı Eyüb Efendi'nin zaman-ı me'mûriyyetindeki seyyi'âtından birkaç nüshasıyla epeyce ma'lûmât vermiş idi.

Mûmâ-ileyhin tahkīk-i ahvâline ümerâ-yı besâlet-i ihtivâ-yı askeriyyeden Mahmud Paşa hazretleri me'mûr buyurularak mahall-i mezkûra azîmet buyurduğu İbret Gazetesi'nde görülmüştür.

Paşa-yı müşârün-ileyh hazretleri rüteb-i celîle-i askeriyenin mîr-lîvâlık pâye-i aliyyesini hâiz ve sadâkat-i askeriyesiyle beraber dirâyet-kârân ümerâ beyninde memdûh ve mütemâyiz bir zât olduğundan me'mûr olduğu şu işe himâyet ve garaz karıştırmayarak şân-ı askeriyyeye layık olduğu vech üzere hakkāniyeti muhâfaza edeceğine şüphe olunamaz.

Ordularımızın muhavver-i idâresi ekseriyyet üzere haysiyyet-i askeriyelerini muhâfazada âciz birtakım erkân ve ümerânın elinde bulunduğu vakitlerde bir mîr-lîvâyı (Gel bakalım bayrakdâr bey) hitâbıyla tahkîre *(27. sayı 4. sayfa 3. sütun)* kadar fırsatlı

günler görüp geçiren Eyüb Efendi şimdi seyyi'ât-i mesrûdesinin tahkīki başında asker formalı bir zâtı gördükçe acabâ o gelip geçmiş olan nühûsetli günlerin arkasına doğru top meyyiteden ne kadar âh gülleleri atacaktır.

Kıyâs edip anlayıp da askerlere hor bakanlar ibret almalı.

*

(Bağdat)

Suûdü'l-Faysal'ın metbû'-ı mufahhamı olan velî-nimet-i bî-minnetimiz padişâhımız efendimiz hazretlerinin merâhim ve avâtıf-ı şahânelerinden hissedâr olmak ve velî-nimetine olan inkıyâd ve itâatini yâr ü ağyâra göstermek üzere birâderi Abdurrahman e'l-Faysalı fırka-i askeriyye kumandanı ve Necid mutasarrıfı ferîk saâdetlü Mehmed Paşa hazretlerine göndermiş ve kumandan-ı müşârün-ileyh dahi mûmâ-ileyhi yâver-i harbleri Yusuf Efendi ile merkez-i vilâyete göndererek zât-ı âlî-i müşîriyle görüşmüş ve hakkında fevka'l-âde hürmet ve ri'âyet olunmakta bulunmuş olduğu Zevra' Gazetesi'nde manzûr-ı çeşm-i memnûniyyetimiz olmuştur.

*

(Trablusgarp)

Trablusgarp vilâyeti halkı şimdiye kadar suyu deryâda ve mâ-i lezîzi bi'r-i mâ'da görüp suyun rûy-ı zeminde nasıl cereyân ettiğini bilmezlerdi.

Vilâyet-i müşârün-ileyhâ vâlîsi hazretleri ahâlisinin su yüzünden çektikleri müzâyakayı bi'l-muâyene çaresine teşebbüs ve mahsûsen hâricten ma'lûmâtlı âdemler celb ile sâ'ir mahallerde olduğu gibi burgu ve âlât-ı sâ'ire vâsıtasıyla orada dahi müte'addid mevki'lerde sular ihrâc ve zemînin müsâ'adesi mertebede icrâya muvaffakiyyetle lehü'l-hamd ahâlîyi müstağrak-ı miyâh-ı ibtihâc eylediklerini mahalli gazetesi yazıyor.

Mehmed Sâlim

Sayı: 28

Sene-i şemsiye	1872	Numara (28)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	18	Pazartesi	Şevval	29

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(28. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

(İbret)

Bakiye numara 27

Bu hikâyeden anlaşılır ki ne bir vezîr velev Köprlü kadar müteneffiz ve müstakil olsun bir sened-i şer'îyye istinâd etmedikçe icrâ-yı ahkâm eder ve ne de bir âlim hilâf-ı ma'delet fetvâ verince velev bir müteneffiz ihtirâzını vesîle tutsun hîn-i hâcette mücâzâttan kurtulabilirdi.

Bu ihtimâm ise yalnız sefk-i dimâ' gibi umûr-ı külliyeye münhasır değildi. Mukaddemleri bi'z-zât selâtin-i izâm ve mu'ahharen sadr-ı azamlar ekâbir-i ulemâ ve vüzerâ ile beraber Dîvân-ı hümâyûn'da <<e'n-nazar fi'l-mezâlim>> kā'ide-i mefrûzasını icrâ ederler idi. Hatta Şakāyık-ı Nu'mâniyye'de mufassalan mezkûrdur ki Süleyman-ı Kanûnî zamanında bir yel değirmeni da'vâsı hakkında Rumili kādî-askeri ile İstanbul kādîsının verdiği i'lâmlar birbirine ta'âruz etmekle ne muhâkeme ve ne de Dîvân-ı hümâyûn'a kanâ'at olunarak Ayasofya Câmi'i'nde zamanın kâffe-i ulemâsından mürekkeb bir meclis-i şeri'at akd olunarak her isteyene istimâ'-i bahs içün ruhsat verilerek da'vâ o sûretle fasl edilmiş idi.

İşte düvel-i İslamiyye'nin şevket ve ma'mûriyyette *(28. sayı 1. sayfa 2. sütun)* nâ'il oldukları tevfikat hep bu kavâ'id-i adâlet sayesinde hâsıl olagelmiştir.

Hakīkat-i hâlde dahi bir cemiyyet halkının iltizâm-ı bey'at ve mürâ'ât-ı itâ'atten maksâdı mazlûma i'ânet zulmü tenkil ile herkesi kendine bir atiyye-i kudret olan hukūk-ı müsâvâttan müstefîd etmek içün lâzım gelen kuvve-i gālibeyi vücûda getirmektedir.

Emsâl-i edebiyyedendir ki a(z)[258] bir zamanda yolunu gāyib ederek sibâ'ın şerrinden ihtirâz ile öteye beriye cevelânda iken insâna rast gelir. Eğer kendine irâe-i tarîk ederse bedelinde mahall-i maksûda kadar o da onu arkasında taşımak hidmetine arz eder.

İnsân bu teklîfi kabul eyler ve bir kerre rükûbdan sonra bir daha zamanı elden bırakmaz. Bi-çâre hayvan tavîle-bend-i esâret olur kalır.

İşte bu kabîlden olarak cemiyyet-i beşeriyenin inân-ı idâresini ele alanlar dahi ebnâ-yı vatanı yalnız kendi yüklerine tahammül içün yapılmış bir alet hükmünde tutarlar ise herkesin kaderi behîmiyyet derecesine tenzîl eder ve bu ise nev'-i beşerî hâssa-i idrâk ile mümtâz eden feyyâz-ı fıtratın hikmet-i bâliğasını tagyîre tasaddî demek olur fakat erbâb-ı hükûmet râ'iyi mes'ûl derecesini tecâvüz etmeyip de ef'âlini himâye-i hukūku rehberî-i menâfi'a hasr ettikleri halde sıfât-ı kudsiyyeden olan adâlet meziyyetiyle *(28. sayı 1. sayfa 3. sütun)* tesâdüf ederek << "tahallaku bi-ahlâki'llahi">>[259] fermânına hakkıyla mütâba'at etmiş olurlar ve ahâlî dahi semerât-ı mesâisinden tamamıyla istifâde ettikçe fıtratındaki isti'dâd kemâl-i izhâr-ı gayretle mümkün olan derece-i terakkiyyâta vusûl bulur.

Murâd-ı İlâhî ise memleketin umrânına ve ibâdının kemâlime müte'allik olarak onlar dahi adâletsiz husûle gelmeyeceğinden muhbir-i sâdık (salla'llâhu aleyhi ve's-sellem) bir sâ'at adâlet bin ibâdetten hayır olduğunu ebnâ-yı beşere teblîğ eylemiştir.

Rûy-ı zeminde bugün mevcûd olan devletlerin haline nazar-ı i'tibâr ile bakılsın bedâhaten görülür ki adâlet nerede ise saâdet ve ma'mûriyyet ve onları mürûh olan gayret-i ma'rifet dahi oradadır ve bi'l-akis ne tarafa zulm müstevlî olmuşsa tevâbi'inden olan cehl ve atâlet fakr ve mezelleti de beraber getirmiştir. Meselâ bugün müstağrak-ı nâz ve na'îm olan Amerikalıların giriftâr-ı renc ve elem olan Afrikalılardan ziyâde dört eli, sekiz ayağı olmayıp onların refâhı mülklerinde istilâ' eden adl ve ma'rifetten Berberîlerin ızdırâbı vatanlarına istîlâ' eden zulm ve cehâletten hâsıl olmaktadır.

Kütüb-i tevârîhte mastûr olduğu üzere Fârûk-ı azam <<radıyallâhü anh>> zamanında sevâd-ı Irak'ın varidâtı yüz otuz yedi milyon dinar eder.

---

[258]"ز" harfi yerine "ت" harfi kullanılmış olup, kelime anlama göre düzenlemiştir.
[259]Hadis-i şerîf: "Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanınız"

(28. sayı 2. sayfa 1. sütun) Haccâc Irak vâlîsi bulunduğu evânda ise Kuteybe bin Müslim el-Bâhli şark tarafından hudûd-ı İslamiyye'yi ta Çin'e kadar tevsî' eylemiş iken bu vâridât ancak on sekiz milyon dinara bâliğ olurdu. Mu'ahharan Ömer bin Abdülaziz şeref-bahşâ-yı serîr-i hilâfet olunca adâlet-i İslamiye'nin ihyâ-yı âsârına kıyâm etmekle iki sene zarfında â'idât-ı Irak altmış milyon dinara kadar tarakkī etmiş ve halîfe-i zîşân "eğer ömrüm müsâ'id olursa az zaman içinde beytü'l-mâl-i müslimîni zaman-ı Fârûkide olan derece-i servete îsâl ederim" demiştir.

Fakat bu dünya-yı denîdeki mevâlîd-i tabi'at her zaman öyle ömrler yani adâlet-i İlâhiyenin misâl-i müşahhası olabilecek erler hâsıl etmekte gayr-ı kādir ve beyâban-ı fıtratta bir nâfi' mahlûka bedel bin yılan zâhir olmaya her memlekette temâdî-i adâlet bir muntazam kānûnın vücûduna ve icrâsı emniyyet-i kat'iyye tahtında bulunmakla ihtiyâc-ı kat'î gösterir ki millet-i İslamiyye muâmelat-ı dünyevîyesi ahkâm-ı denîyyeye tâbi' bulunduğu ve milletimizin tahâret-i akā'idi hiçbir zaman halel bulmadığı halde yine pek çok zamanlar zulm-i nefsâniyyetin fi'liyyâtta adl-i İlâhîye gālib gelecek derecelerde gösterdiği vakt bu müdde'âmızın hakīkatini tamamıyla isbât eder.

Biz de öyle bir kānûnun vücûdunu hâsıl ve icrâsını te'mîn etmekte gelince elde hukūkun kâffe-i usûl ve fürû'unu câmi' olan fıkıh gibi kavâ'id-i adl ve tertîbâtı mükemmel bir fenn-i celîl mevcûd olduğundan ve iktizâ eden mesâîlin ahkâm-ı asra tevfîki dahi yine onun usûlü iktizâsından bulunduğundan tertîbine teşebbüs olunan ahkâm-ı adliyye hitâm bulursa zaten bu maksad hâsıl olur.

Fıkhın sâ'ir kavâ'id-i hukūka rüchânı ve Memâlik-i Osmânîyyece ondan başka bir tarîk-i teşri'î ile husûl-i adâlet ve memnûniyyetin adem-i imkânı yalnız İslama mahsûs bir itikād değildir. Fransa ma'ârif-mendânından meşhûr Dük dö Valmi şark mes'elesiyle pek ziyâde uğraşarak o husûsta olan mütalâ'atını *(28. sayı 2. sayfa 2. sütun)* mübeyyin bundan takrîben iki sene evvel gazetelerle neşrettiği lâyıhadır ki Avrupa'nın şark hakkında fihrist-i efkârı olmuştur. Buralarda bulunan hristiyanlara fevka'l-gāye tarafdâr bulunmakla beraber şeri'at-ı İslamiyye'nin şeref ve meziyyetini inkâr edememiş ve şarkta umûr-ı adâletin bir kānûn-ı şer'iyye tâbi' olmasını Devlet-i aliyye'nin en birinci esbâb-ı necâtından addetmiştir.

(Bakiyyesi sonra)

*

(Teşekkür-i Alenî)

Menemen Kazâsı Kaymakamı Mazhar Beyefendiye

Semere-i teşvîkat-ı aliyyeleriyle Menemen'den Devir'imize tedârük olunan yirmi nefer müşterinin gönderilen esâmî defteriyle bedelâtı bi'l-vusûl matba'amızca muâmele-i lâzımesi ifâ olundu. Gazete denilen şey vatanımızın hâdim-i saâdet-hâli olup devamı ise erbâb-ı cemiyyetin husûl-i rağebâtına menût olarak işbu himmet-i mahsûsaları dahi muhabbet-i vataniyyelerinin icâb ettirdiği bir muâmele-i cemîle idüğünden buna mukābeleten (Devir)'miz dahi borclu olduğu teşekkürü alenen arz eder.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Kız bozmak azviyyâtından dolayı bi'l-muhâkeme berâ'at-i zimmetini mukaddemâ derc-i sahife beyân eylediğimiz Kara Mızrak Mehmed Efendi'nin görülen lüzum-ı hakīkī üzerine Dîvân-ı Temyîz-i vilâyette bi't-tekrar muhâkemesine bakılmak üzere ıdlâl-i bikrlerine isnâd olunan kızlar ile ol-bâbda hilâf-ı hâl şehâdet-nâme veren Manisalı üç nefer kābilenin bi'l-celb ta'mîk ve tedkīk-i mes'eleye ibtidâr olunduğu geçen (27)'nci numaralı nüshamızda yazmış idik.

Vâkı'an dîvân-ı mezkûrca İzmirli dört nefer kābileye mukaddemâ ettirilen mu'âyene üzerine mezbûrelerin le'âlî-i bikrleri sadef-i mâderden zuhûr ettiği gibi henüz miskab-zede-i ihânet olmadığı tebeyyün ettirilmiş ve bu def'a dahi cereyân eden muhâkeme ve isticvâbda mezbûr kızlar (bizim bikrimiz el-yevm *(28. sayı 2. sayfa 3. sütun)* yerindedir ve bu iftirâyı kat'â kabul etmeyiz bu hakkımızda Allah'tan korkmaz birtakım zalemenin iftirâsı yani Kosti ile Hâçı Dimit ve Mimikov ve Bakkal Save oğlu Yani'nin azviyyât-ı garaz-kârânesine firifte olup biri habs ile müddet-i kesîre vâlidelerimizin yüzü yerine perde-i iffetimizi fekk ve muâyeneye kıyâm ve kendimiz (biz bâkireyiz bizden ne istersiniz) deyü feryâd ü figân ederken zâbit kapıcı ihâfesiyle fekk-i destâr-ı ırz ve namusumuza kadar kasdederek kumâş-ı bikrimizi ebelere gösterin erbâb-ı kîn ve adâvetin bühtân[260]-ı adâlet fersâsıdır.) yolda mukaddemâ sebkat eden ifâdelerini tekrâr etmekte olarak artık bunların bu def'a dahi muâyenesine şer'an ve nizâmen hâcet olmadığı derkâr bulunmuş ise de mezbûrelerin kâlâ-yı cihân-bahâ-yı namuslarına bu isnâd ve iftirâyı tahmîle cüret eden sâlifü'z-zikr Manisa kābilelerinin temyîz-i mes'ele eden yani mezbûr kızların el-yevm bikrleri yerindedir diyen İzmir ebeleriyle icrâ edilen muvâcehesinde (bunlar kız çıkarsa ellerimizi keseriz) yollu müşâhede olunan ifâdat-ı musırrâneleri üzerine muâyene-i menfûrenin tekrîri mecbûriyyetinde dîvân-ı mezkûr muztarr kalmış ve çünkü bu mâddeyi Manisa Nâ'ib-i sâbıkı Serveri Efendi dahi el-yevm kurcalamaktan ve kızların İzmirce edilen muâyenesi

[260] "ه" ve "ت" harflerinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

vâhî olup kendisinin rast-ı resmîye sıfatıyla icrâ edip ol-bâbda takdîm eylediği mazbatada münderic tedkīkātın sıhhatini te'yîd ile cenâb-ı Hakk'tan korkmamaktan ve halktan utanmamaktan bir lahza hâlî kalmadığı cihetle iş dahi kesb-i ehemmiyet eylemiş olduğundan bi'l-müzâkere hâsıl olan ittifâk aradan sonra mezbûr kızların vâlide ve velîleriyle kendi rızâları dahi bade'l-istihsâl muvâfakat-ı aliyye-i cenâb-ı vilâyet-penâhî dahi tahsîl kılınarak meşâhir-i etıbbâ'-yı hâzıkadan Mösyö Mazgana ve diğer iki nefer tabîb ile Atina'da tahsil-i fenn ederek bâ-şahâdet-nâme çıkıp ma'a-tabâbet İzmir'de icrâ-i san'at etmekte bulunan kābile-i meşhûr Madam Mariya Antonyadi bi'l-celb evvel emirde kābile-i mûmâ-ileyhâ müte'âkiben dahi etıbbâ'-yı mûmâ-ileyhim ma'rifetleriyle muâyeneleri bi'l-icrâ mezbûrelerin el-yevm bâkire *(28. sayı 3. sayfa 1. sütun)* oldukları bâ-şahâdet-nâme onlar tarafından da tasdîk olunmuş ve tahkīkāt-ı mezbûre mûmâ-ileyh Mehmed Efendi hakkında bu bâbda edilen iftirâ ve bühtânları ezhân-ı ahâliyye ve umûmiyyede hâsıl ettiği zann ve şübheleri bi'l-külliye mahv u izâle eder sûrette icrâât-ı âdileden bulunmuştur.

Bî-çâre Mehmed Efendi'yi o tedkīkātın esnâ-yı icrâsında ve hey'et huzûrunda görenlerin kalbleri değil kalb-i müşfik belki taş olsa erirdi desek câizdir.

Çünkü sinn-i kemâlini bulmuş ve saçı sakalı ak oluncaya kadar birçok müddet devlet ve milletin askeri önünde yüzbaşılıkla düşmana göğüs gerip ve sinîn-i vefîre memleketinin âzâlık vazîfesini dahi der-uhde ederek fî sebîlillâh ifâ-yı hüsn-i hidmet ve sadâkat eylemiş nurâniyyü'l-vech öyle bir zât-ı bî-çâresini mes'ûliyyet sandâliyesi üzerinde bir melâlet-i muztaribe ile boynunu büküp gözlerinden isâle ettiği kanlı yaşlar hey'et-i meclis ile etıbbâ ve kābilelere bir melûliyet azîme-i kalbiye vermiştir.

İşitiyoruz ki Bakkal Seva oğlu Yani rüfekâ-yı mebhûsesiyle beraber kızların, ebelerin İzmir'e bi't-tekrâr gelmesi içün Manisa'da hayli dolaplar kurmuş çevirmiş olduğu gibi onların gelmesiyle beraber arkalarından koşup burada dahi kurmuş olduğu destgâh-ı mekâ'id ve hiyeldeki kumaş-ı garaz ve nefsâniyyetime acabâ birkaç mekîk atabilir miyim? deyü mekkâre gibi dönmüş dolaşmıştır.

Kara Mızrak Mehmed Efendi (bana bu iftirayı Nâ'ib Serveri Efendi attı) mahzan azv ve bühtândan ibâret olan şeyleri üzerime atıp beni şûr u şerre uğrattı. Benim her âhımı cenâb-ı Hakk keskin mızrak gibi onun mâl-â-mâl-ı fiten ü mefâsid olan ciğergâhına saplıyor. Ağzım dilim gece gündüz (Serveri şürûrisi kahrol hacâmattan kurtulması rüsvâ-yı âlem ol dünya yüzünde huzûr ve rahât bulma) deyü nefrinler okuyor. (Benden ne isterdin a hâin?) Midhat Paşa hazretleri gibi bir vezîr-i âdil

Ruscukt'an seni menzil-i *(28. sayı 3. sayfa 2. sütun)* bargir çıkar gibi sürüp çıkardı Denizli'de etmediğin kalmadı. Âdî bir nefsâniyyet içün bir hânedânın ocağına incir dikdin. Sonra gelip beni de mi buldun? Âfât-ı dünyeviyye müddet-i ömründe başında ve mücâzât-ı uhrevîye mü'ebbeden canından eksik olsun deyüp cebhe-i bi-seccâde-i münâcât olduğunu alenen söylüyor.

Ve Bakkal Seva gibi ifsâd töhmetiyle memleketten bâ-irâde-i seniyye sorulmuş sâbıkalı bir herîfin dahi rüfekā-yı sâ'iresiyle beraber hakkından geleceğini musırrâne söyleyip eltâf-ı İlâhiyyeye sığınıyor.

*

Vilâyet-i celîle dâ'iresi pişgâhından Karataş'a giden caddenin Yahudi mezarlığına kadar olan kısım-ı kalîli bundan çend sene mukaddem şose tarzında tesviye ve tanzim olunmuş ise de bunun ameliyât-ı fenniyeye nâ-muvâfık sûrette yapılmış bulunmasıyla beraber eyyâm-ı şitâda Kâtiboğlu mekâbirinden nüzûl eden yağmur sularının doğruca denize gidebilmeleri içün kā'idesi üzere bir mecrâ-yı mahsûs açılmadığı cihetle eyyâm-ı mezkûrede yolun sular içinde kalması ve ma'a-mâ-fîh geçen seneden beri Karataş ahâlisini İzmir'den Karataş'a ve Karataş'tan İzmir'e nakleden arabaların kesret üzere gidip gelmeleri mülâbesesiyle tarîk-i mezkûr yol halinden çıkıp kışın adetâ bir bataklığa ve yazın gelip geçenleri toza dumana boğacak bir hale gelmiş idi.

Bu yolun muhtâc-ı tanzim olan şu hali eğer ki bir müddet kimsenin nazar-ı dikkatini celb etmemiş idiyse de bu aralık başında birçok kaldırımcı amelesinin kaldırım ferşiyle meşgūl olduklarını görüyoruz.

İmâl olunmakta bulunan işbu kaldırım vakıan muntazam bir sûrette yapılmakta ise de ne çâre ki bir müddetçik mürûrunda taşların eğrilip büğrülüp öbürüne geçilemeyecek sûrette bir sedd-i hâil hükmüne girerek yine birçok masraflara muhtâc olacağından şüphe etmek hâiz değildir.

(28. sayı 3. sayfa 3. sütun) Çünkü kaldırım bi't-tecrübe sâbit olmuş bir tanzîm-i muvakkatdir ki fedâ edilen masraflar pek az vakitte hebâ olup bir mislinin daha ihtiyârına zarûret mess eder.

Hâl bu minvâl üzere iken bu yolun şose yapılmayıp da bu yola kaldırım ferşi olunması ne türlü mecbûriyyet üzerine olduğunu idrâkta âciz kalıyoruz.

Amma bunu yaptıranlar diyebilirler ki evvelki tanzîmi şose idi. Bir iki sene zarfında bozulup sarf olunan akçeler ve emekler ber-hava oldu gitti. Buna kaldırımdan başka bir çâre yoktur.

Biz de cevâb veririz ki gerçekten şose olarak te'sîs olunan bir yol ne kadar işlek bir çâre olsa fakat aralıkta ufacıcık bir tesviye nezâretinden başka hiçbir ameliyâta muhtâc olmayarak kıyâmete kadar payidâr olmuş olur.

Meselâ I. Napolyon'un Avusturya memâlikine istilâsı sırada Tiriyeste'den Takataro'ya kadar Dalmaçya kıtasında te'sîs ettiği şose tarîkin bâlâda dediğimiz gibi bir nezâret-i dâimî-i cüz'iye ile el-yevm payidâr olup bir arşun mahallin bile harâb olmadığı meczûmumuzdur ki Bonaparta tarik-i mezkûru harekât-ı tecâvüz-kâranesinin ilerilemesiyle beraber top ve mühimmat-ı sâ'ire-i cündîyesinin dahi fünûn-ı harbiyeye tatbiken ordusunun yanı başında bulunması içün yaparak geçip gitmiş ve öyle süratle açtığı yolun hâl-i intizâmıyla güzergâhının kâ'in olduğu yek-pare kayadan ibâret cibâl-i şâhikayı görenlerin akıllarına hayret gelip Ferhad'ın dağ delmesi hakkında masâl kitâblarında okudukları hikâyeleri unutarak kûhken-i evvel unvânını Napolyon-ı müşârün-ileyhe verirler.

Tuna vilâyetinde Midhat Paşa ve Bosna'da Şerif Osman Paşa hazerâtının yaptırdıkları *(28. sayı 4. sayfa 1. sütun)* şose yollar dahi bu müdde'amıza zamanımız imâlâtından olarak kâfî şâhidlerdir.

Ve'l-hâsıl bu yol dahi kā'idesine tevfîkan bir güzel şose yapılmış olsa idi muhassenât-ı sâ'iresiyle beraber müddet-i kesîre payidâr olmuş olurdu.

*

Girit sevâhilinde olduğu halde İzmir limanı muhâfazasına me'mûr buyurulduğu bundan akdem derc-i sahife-i iftihâr eylediğimiz Ertuğrul Fırkateyn-i hümâyûnu bu gün buraya vâsıl olmuştur.

*

Havalar çend gün olunagelinceye kadar gāyet güzel geçdiğinden ekser-i nâs ve hele zümre-i fukara kömür ihtiyâclarını vaktiyle tedârük etmemişler idi.

Çend günden beri poyrazlar yeniden bize esmeye ve soğuklar hükmünü icrâya başlayarak ahâli-i memleket kömür bulamamakta ve bulsalar bile gāyet bahâlı olduğundan birtakım fukarânın alıp yakamamakta oldukları kemâl-i te'essürle işitiliyor.

Hakk rahmet etsün İzmir Zâbıta me'mûru Müteveffâ Hamid Bey böyle kömür bulunamadığı vaktlerde dâhil-i kazâ bulunan aşâir beylerini celb ile sırtlarına âdî kırmızı

çukadan mamûl birer cübbe ilbâsıyla beraber haydi bakayım sizi göreyim filan yollu ikide poh poh yapıverip yirmi dört sâ'atin içinde ahâlîyi şu zarûret ve ihtiyâctan kurtarırdı.

Zâbıta-i hâzıra dahi müteveffâ-yı mûmâ-ileyhe taklîden öyle ufak bir himmetle şu mevsimde ahâlîyi kömür ihtiyâcından kurtarıverirse cümleyi teşekküre borclu etmiş olur.

(Dârü's-saltanat)

Muhâbere-i Aleniyye

İstanbul'da Hadîka Muharriri Tevfik Efendi'ye on iki numaradan sonra çıkan Hadîka nüshalarını alamadık. Zât-ı edîbâneleri nüsüh-i *(28. sayı 4. sayfa 2. sütun)* mezkûreyi bi'l-mütâla'a istifâdeden mahrûmiyyetimizi câiz görmeyeceklerinden bunların gönderilmemesi eğer ki Rûz-name-i Cerîde-i Havâdis'in meslek-i na-hoşâne ve yahud hasîsânesi misillü mübâdeleye adem-i rağbet gibi efkâr-ı gayr-ı mamûleye mebnî ise bedelinin istifâsında sâhib-i imtiyâzı bi't-te'mîn nüsüh-i gayr-ı mevsûlenin ba'de-mâ çıkacaklarla beraber irsâlini temenni ederiz.

Sâhib-i imtiyâz ve müellif

(Vilâyât)

(Selânik)

(Garîbe)

Vodina kazâsına tâbi' Lebsur karyesi sâkinelerinden Katrin nâm hatûnun geçen teşrîn-i evvelin on ikinci gecesi sâ'at dört beş raddelerinde gözsüz ve burunsız ve ağzı yayın balığı ağzına benzer ve dili ağzından biraz dışarı çıkmış ve gözleri başının tepesinde ve iki omzunun ara yerlerinde mısır tavuğu burnunda olup sarkmakta olan kırmızı ibik gibi ve arkasında iki üç parmak siyah kıl ve kollarının oynakları olmadıkları ve ayaksız olduğu halde dünyaya bir çocuk getirerek bir sâ'at kadar yaşadıktan sonra vefât etmiş olduğu mahalli gazetesinde görülmüştür.

*

(Prizren)

Oralarda havaların kemâl-i itidâline delîl olmak üzere yeni mahsûl alarak bir aded elmanın görüldüğünü ve mu'ahharen dahi mahsûl-i cedîd olarak bir aded emrud[261] Yakova Kaymakamlığı'ndan bâ-tahrîrat-ı mahsûsa matba'asına gönderildiğini ve bu da

[261]Bahsedilen meyve armuttur.

oralarca nâdirü'l-vukū‘ asâr-ı tabi‘îyyeden olmakla neşrolunduğu (Prizren) Gazetesi yazıyor.

*

(Hudâvendigâr)

Bu sene-i mübârekede Kütahya'da dahi mevsim-i sayf- itidâl üzere ahkâmını icrâ ederek vakt-i hazanın dahi rebî'-i bahara muâdil kurak ve sıcak havalar ile *(28. sayı 4. sayfa 3. sütun)* güzerân etmesi ve ağaçların şu vakte kadar soğuk görmemesi cihetiyle mücerred hikmet-i bâliğa-i kird-gâr ve kudret-i şâmile-i hazret-i Perverdgâr ile Gediz kazâsında bulunan eşcâr-ı ale'l-âde bir def'a meyve verdikten sonra bi't-tekrâr inkişâf-ı ezhâr ile ikinci def'a olarak meyveler hâsıl etmiş olduğundan numûne olmak üzere mahallinden bir aded elma ile bir aded armudun Burusa' ya gönderildiği Hudâvendigâr Gazetesi'nde görülmüştür.

(Ticâret)

Fî 16 sene 77

Bu hafta Avrupalıların yortularında ve Avrupa'dan mevrûd havâdisten dolayı ahz ve i‘tâ kıllet üzere idi.

Afyon

Bâyi'ler fâhiş fiât taleb etmekte olduklarından bu hafta zarfında fürûht olunan afyonun bayağısı iki yüz on ve Bigadiç mâlının iki yüz yirmi dokuz guruş fiât ile takriben sekiz küfeye bâliğ olmuştur.

Pamuk

Bu hafta geçen haftalara nisbeten râyici çok değil idi. Makine mâlı 515'Ten 510 ve çıkrık mâlı 485 ve ednâsı dahi 422'den 445 guruş fiât ile altı yüz balya kadar pamuk satılmıştır. Amerika tuhumunun pamuğu Kıbrıs çekisi i‘tibâriyla ve 545 guruş fiât ile yüz çeki mâl dahi satılmıştır. Liverpol'dan gelen habere nazaran fiâtca hiçbir tebeddül vukū‘ bulmayıp dünkü gün müşterileri makine mâlına yalnız 500 guruş verirler idi.

Kök Boya

Bugünlerde râyici durgunca olup Demirci mâlı 270 ve Bakır mâlının aşağısı 290 guruşa satılmıştır.

Palamut

Yalnız İngiliz mâlı olarak 1000 kantâr palamut 105 guruş fiât ile satılmıştır.

Mehmed Sâlim

Sayı: 29

Sene-i şemsiye	1872	Numara (29)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	21	Perşembe	Zi'l-kaide	(3)[262]

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık için dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(29. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

(İbret)

Bakiyye numero 28

Ahâli-i şarkîyyenin efkâr ve etvârı ekseriyyet üzere kavâ'id-i İslâmiyye'den tevellüd eylediği cihetle meselâ bugün Fransa kānûnu mülkümüzde bütün bütün kabûl olunmak lâzım gelse değil ehl-i İslâm hatta milel-i sâ'ireden olan ahâlimizi bile hoşnûd etmek ihtimâlin hâricindedir.

Kânûnun icrââtca muhtâc olduğu emniyyet için muhâkemede vücûdu iktizâ eden şerâit ise fenn-i hukūkta olan ihkāk-ı hakkında hürriyyet olmak ve sâbiten muhâkeme açık tutularak muhâkemât mazbataları neşrolunmak ve sâlisen müdde'iyyün-aleyh haklarının müdâfa'asında muhtâr ve delillerinin intihâb ve istimâlinde müsâvî bulunmak ve râbi'an istinâf câiz tutulmak ve hâmisen herkes avukat kullanabilmek usûlleriyle bazı kavâ'id-i sâbitedendir.

İhkāk hakkında hürriyyet-i hâkimlerin tatbikat-ı kānûniyyede müstakîmâne harekete iktidârından ibâret olarak bu maksadın husûlü için me'mûrin-i kazâ kimseden lutf ve kahr göremeyecek bir halde bulunmak ikitizâ eder. İşte buna binâen bugün Avrupa'da gerek hükmdârlar tarafından verilmiş ve gerek ahâlinin himmetiyle iğtinâm

[262]Hicri takvim tarihi rumiye göre tamamlanmıştır.

olunmuş ne kadar nizâm esâsı var ise hemân cümlesinde kazâ içün bir sınıf-ı mahsûs *(29. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ayrılmışdır ki ona dâhil olanlar ne teşrî' ve ne de icrâ me'mûrlarının taht-ı nüfuzundadır.

Hükkâmın ikbâl ve idbârı emr-i kazânın hâl ve müdafi'ını tayîn eden nizâmât-ı mahsûsenin ahkâmına merbût olarak bir hükm-i hâricî ile hâkim azl ve nasb etmek kābil olamaz.

Binâen-aleyh mürâfat dahi rüşvet-i ikbâlî veya şefâ'at-ı mücbire ile ifsâd edilebilmekten masûndur. Devlet-i aliyye'de dahi Süleyman-ı Kânûnî zamanında Ebu's-Suûd merhûmun rey'iyle tarik-i ilm ricâlinin rütbece terakkiyyâtını tayîn eder bir nizâm-ı mahsûs yapılarak hürriyyet-i noksânın tuhumu ekilmişti. Vakıan bu nizâmın esası olan kıdem kā'idesi kâffe-i ulûm ashâbına tamîm olunduğundan nakîzda istihkākın te'sîri azalarak bundan ise ma'ârifimize bir hayli mazarrat gelmiş ve meselâ beşikte ru'ûs vermek âdetinin zuhûrundan sonra hükûmet-i şer'iyyeye birtakım cehele dahi gelebildiğinden nizâmın emr-i kazâya â'id olan kā'idesine dahi za'afı târî olmuş ise de mademki esâs mevcûdtur emr-i tedrîsi tarik-i hükûmetten tefrîk etmek ve bu tarîke duhûlü mutlakan istihkāk ve onda terakkīyi mücerred hükm-i nizâma hasr ile hükkâmın bilâ-mûcib-i şer' azlden masûniyyetini te'mîn etmek gibi bazı tadîlât ve te'yîdât-ı cûz'iyye ile biz de dahi ihkāk-ı hakka me'mûr hürr ve muktedir bir fırka-i mahsûsa vücûda getirilebilir ve bununla cereyân-ı adâletin birinci şarîtası hâsıl olur.

(29. sayı 1. sayfa 3. sütun) Aleniyyet-i muhâkemâta gelince hakīkat-i hâlde ebnâ-yı vatanın hıfz-ı hukūkuna nezâret-i ümmetten büyük zamân olamaz. Avrupa'nın her yerinde mahkemeler açık ve binâen-aleyh her yerinde hükm-i kânûn câridir. Muhâkemeler gazetelere yazılır.

Ve bir hükm hakkında lakırdı söyleyecek ednâ bir ser-rişte bulunsa kıyâmetler kopar bizde dahi şu aleniyyet mâddesi Gülhane Hattı ve İmtiyâz Fermanıyla zımnen ve sarâhaten muhâkemata şart edilmiş ise de çünkü ona ri'âyet olunduğu sûrette istenilen ağrâzını tervîc etmek kābil olamayacağından birkaç senelere gelinceye kadar hiçbir mahkeme açık tutulmamış ve hatta alenî dahi hafiyyen bile muhâkemeye tenezzül olunmaksızın şunun bunun hakkında birtakım cezâlar tayîn olunmuş idi.

Biraz zamandır ibtidâ matbû'at komisyonu ve ba'dehû mehâkim-i ticâret alenî muhâkemâta başladı. Bugünlerde hukūk mahkemeleri dahi mestûriyyetten kurtulmaya ibtidâ etmiştir. Ümîd ederiz ki an-karîbin bu kā'ide-i nâfi'a umûm-ı muhâkemâta sirâyet eder.

Şerîta-i sâlise gāyet tabi‘î ve mümteni’ü’l-ihlâl gibi görünürse de kānûn nâmına vukū‘-bulan mezâlimin en büyük menşe’lerinden biri ona ri‘âyet olunmamaktır.

Bu ri‘âyetsizlik ise intizâm tahtında olmayan yerlerde pek çok kerre meşhûd olur.

(Bakiyyesi sonra)

(29. sayı 2. sayfa 1. sütun) **(Vuku‘ât-ı Merkeziyye)**

Vâlî-i âlî hazretleri geçen salı günü demir yola râkiben Manisa’ya azîmet ve bu gün sâ’at altıda merkez-i vilâyete avdet buyurdular.

Müşârün-ileyh hazretlerinin sebeb-i azîmetlerini öğrenemedikse de tehî olmayıp elbette Saruhan sancâğınca bir ıslâhât tasavvuruna mebnî bulunacağı derkârdır.

*

Bazı kimseler ellerinde bilâ-tezkere tüfenk olduğu halde kırlarda dolaşmakta ve taraf-ı hükûmetten vâkı‘ olan suâl üzerine avcı olduklarını beyân eylemekte bulunduklarından bahsle bazı mahallerden istizân-ı muâmele olunduğuna binâen öyle tezkeresiz dolaşıp da avcı olduklarını beyân edenler haklarında bilâ-istisnâ mü’esses olan nizâm hükmünün icrâ olunmasına dâ’ir vâlî paşa hazretleri taraflarından iktizâ edenlere bu kerre bir emr-i umûmî itâsıyla beraber düvel-i metbû’aları tebe’alarından dahi tezkeresiz tüfenk ve sâ’ir esliha taşıyanlar bulunur ise nizâmen mu’âheze edileceklerine dâ’ir konsalatolara başkaca icrâ-yı teblîgat buyurulduğu haber alınmıştır.

*

Dünkü çarşamba gecesi sâ’at dörtte Aydın’ın Tire kapısından Sarı Vekil Câmi’-i şerîfinden ateş zuhûr ederek câmi’-i mezkûr tahtında olan üç bâb dükkân ile beraber muhterik olduğu halde bastırıldığını Aydın’dan yazıyorlar.

(Devir)

Mutasarrıf-ı Livâ Mustafa Necib Paşa hazretleri Aydın içün bir tulumba celbi zımnında geçen seksen sekiz senesi maharremi evâ’ilinde makām-ı vilâyete bâ-mazbata yetmiş aded lira göndermişler idi. Bu tulumba henüz celb ve irsâl olunmadığı gibi işittiğimize göre Aydın gibi cesîm bir memlekette tulumbanın vücûdu mefkûd gibi bulunduğundan cenâb-ı Hakk ale’l-husûs rüzgârlı havada kazâ-i ateş zuhûrundan sâ’ir bilâd ile beraber Aydın’ı dahi muhâfaza buyursun.

(29. sayı 2. sayfa 2. sütun) Vâlî-i lâhık hazretlerinin mezkûr tulumbayı celb ile beraber et’ime-i mahalliyesini ikmâle bezl-i himmetleri mercûdur.

*

İzmir gümrüğünün geçen şehr-i teşrîn-i sânî hâsılât-ı idhâliyesinin on sekiz yük guruşu tecâvüz ettiğini ve bidâyet-i emânetten beri hiçbir senenin teşrîn-i sânîsinde bu kadar idhâlât hâsılâtı vukū'ı mesbûk olmadığını beyân ile gümrükler hâsılâtının esbâb-ı teksîriyesi hakkında (27)'nci (Devir)'imize derc eylediğimiz bazı izâhâtta Nezâret-i Muhâsebe Başkâtibi Hüsam Efendi'den şühûr-i mesbûka-i merkūmenin muvâzene pusulasının itâsını niyâz eylemiş idik.

Mu'ahharan efendi-i mûmâ-ileyh ile vukū'-bulan mülâkātımızda emânet-i celîleden istizân etmedikçe muvâzene pusula-i mesrûdunun itâsı pek de câiz olamaz ba'de'l-istizân verebiliriz cevâbını verdiğinden biz de bi'l-vâsıta bazı atîk ecnebi gazetelerine mürâca'atla tahkīkat-ı takribiyye üzerine bulmuş olduğumuz mündericâtından muvâzene-i âtiyyeyi çıkardık.

İzmir gümrüğünün diyâr-ı ecnebiyye idhâlâtı rüsûmu

Para	guruş	sene
20	1178004	80
10	1154499	81
30	0959472	82
14	1343688	83
10	1270857	84
22	1392254	85
20	1119258	86
31	1093892	87
21	1882252	88
---	---	
27	11394172	

Biz bu muvazeneye yek nazarda sahîh nazarıyla bakmak istemez isek de çünkü Frenklerin istâtistik usûlüne ne derece ehemmiyyet verdiklerini bildiğimiz cihetle doğru değildir de diyemeyiz.

İşte bu muvazeneden tebeyyün ediyor ki işbu seksen sekiz senesi teşrîn-i sânîsinin *(29. sayı 2. sayfa 3. sütun)* hâsılâtı seksen senesinden beri gelip geçen seneler teşrîn-i sânîlerinin en ziyâde hâsılâtı olan 85 senesi teşrîn-i sânîsinden dahi dört yük seksen bu kadar bin guruş fazla hâsılâtı olup erbâb-ı hamiyyet nazarında bunu takdîr etmemek muhâldir.

Mezkûr (27)'nci (Devir)'imizdeki bendin bir fıkrası dahi ecnebi ma'mûlü sırma ve kılâbdânların gümrük me'mûrlarına gösterilmeksizin kaçırılıp idhâl olunmakta bulunduklarına münhasır idi.

Bu müdde'âmıza fıkra-i atîyeyi şâhid-i cedîd tutarız Loyd Kumpanyası acente-hânesinin sandalıyla geçen gün iskeleye çıkarılmak üzere iken çend-nefer tüccârın altmış bin guruş kıymetinde ma'lûmü'l-mikdâr sırma ve kılâbdânlarının rüsûmât kolcuları ma'rifetiyle tutulup hakkında kaçak muâmele-i nizâmiyyesi icrâ olunmak üzere bulunmuştur.

Buna ne demeli? Frenkler Osmanlıların sâyesinde serbesti-i ticâret hukūkuyla beraber bir de Saltanat-ı seniyye'nin hukūk-ı rüsûmiyyesine dahi iştirâk ve tasarruf etmek salâhiyyetine mâlik olmak isterler.

Ve şimdi bu fezâhata cür'et eyleyen bilmediğimiz senyörler ise led'e'l-hâce (evet biz memerr-i vakt böyle yaparız âdetimizdir) cevâbıyla protestolara filanlara da kalkışırlar.

Bu hırsızlığı irtikâb eden mu'teber tâcirlerimiz ise biz kaçırmayacaktık gümrüklerin hukūkunu tamâmıyla verecektik mukaddimât-ı desâis-karânesi[263] meydâna *(29. sayı 3. sayfa 1. sütun)* çıkıp kānûnun müsaderesine hükm yer ettiği mâlı aramaktan kat'â hazer etmezler.

(Devir) tâcirlerin kimler olduğunıu tahkīk edip emsâline ibret olmak içün neşr-i esâmisiyle kendilerini rüsvâ-yı âmm etmeye yani düzcesi hırsız demeye haklı mıdır, değil midir?

Evet, kendisini haklı gördüğünden o vezîfeyi dahi ifâya çalışacaktır.

Yani kimler ise ögrenip yazacaktır.

Geçenlerde birisinin daha yirmi bin guruşluk kılâbdânı müsâ'ade-i nizâmiyeye düşmüş imiş. Ama kimin olduğunu öğrenemedik tahkīk ile onu da haber veririz.

Rüsûmât Nâzırı Şakir Efendi hazretlerine tevsîh ederiz ki böyle mâl kaçıranları az çok matba'amız vâsıtasıyla neşredip hırsız olduklarını ibret içün âleme bildirsin.

Çünkü (Devir)'imizin sahîfeleri her-bâr vatanımızın hidemât-ı nâfi'ası içün açılmıştır.

Ve ta'ahhüdât-ı imtiyâziyesi dahi mahzan bu esâs üzerine mebnidir.

(Dârü's-saltanat)

[263]Kelime silik çıkmış olup anlama göre tamamlanmıştır.

İzmir'den Turgutlu kasabasına kadar mümtedd olan demiryolunun cânib-i devletten mübâya'a oldunduğunu evrâk-ı havâdis çend-mâh mukaddem neşretmiş olduğu gibi bir iki haftadan beri İstanbul gazeteleri yine bu havâdisi ruhlandırmaya başlamış iseler de çünkü mademki şâyi'anın aslı çıkmadığından bu dahi bî-asl olmak ihtimâline mebnî dercinden sarf-ı nazar eylemiş idik.

Bu kerre resîde-i dest-i mütâla'amız olan gazeteler tarik-i mezkûrun kâffe-i levâzımat ve ebniyye ve edevâtıyla beraber be-her kilometrusu yüz yirmi beşer bin franka mübâya'a olunduğunu sûret-i vesikada olarak neşretmiştir.

Hükûmet-i mahalliye ile kumpanya idâresine buna dâ'ir henüz bir haber vürûd etmediğine bakılır ise sıhhat-ı hale tamâmıyla emniyyet hâsıl edememiş isek de *(29. sayı 3. sayfa 2. sütun)* şâyi'a-yı mezkûrenin havâdis-i vesikadan olması aksâ-yı meramımızdan bulunmak tabîîdir.

Tarîk-i mezkûr şimdilik kasabaya kadar olup eğer ki temdîdinden matlûb olan menâfi' henüz tevessu' etmemiş ise de Aydın yolu gibi sene be-sene hazîne-i celîleyi yirmi otuz bin lira güzeşte tazminâtı ziyânına uğratmayıp îrâdı fâîziyle masârif-ı sairesine vefâ etmekte olduğu misillü Alaşehir ve Uşak cihetine kadar temdîd olunacak olur ise ol-hâlde muâmelât-ı ticâriyeyi bir kat daha teshîl ve menâfi'-i vataniyyeyi tevsî' ile beraber ticârâtıyla kendisini dahi ilerilettirip Kütahya üzerinden Eskişehir tarîkiyle birleştireceğinden evliyâ-yı umûr hazerâtının bu himmetleri vatanımız nazarında pek büyük alkışlarla takdîr olunacaktır. Ancak bu yolun idâresi cânib-i devlete intikāl eder etmez memûrîn-i hâzırasını değiştirmek ve yahûd birini çıkarıp onun yerine diğer birini kaydırmak gibi ıslâhât icrâsına kıyâm olunacak olur ise ol-hâlde şîrâze-i intizâmına halel-târî olarak sonra dahi iâde-i hüsn-i idâresi kesb-i müşkilât edeceğinden me'mûrîn-i mevcûdesinin kemâ-kân istihdâmı lüzûmunu âcizâne Nâfi'a nezâret-i celîlesine tevsîh ederiz.

Çünkü muhakkak görünüyor ki tarîk-i mezkûrun muâmelât-ı hâzırası usûl-i idâresiyle beraber bir mecrâ-yı mevsûktan cereyân etmektedir.

Bizim buna delîlimiz dahi ber-vech-i muharrer hazîne-i celîlenin tazmînât-ı zararlarından vâreste ve berî bulunması kazîyyesidir ki me'mûrîn-i mûmâ-ileyhimin emniyyetli ve sâdık âdemler olup tebdîlleriyle idâresinin tagyîrine kat'â lüzûm olmadığına elimizde bundan âlâ başka bir huccet ve sened olamaz.

(Vilâyât)

(Ankara)

(Ankara) vilâyeti dahi kendi nâmına olarak gazetesini çıkarmıştır. Mezkûr gazetenin birinci nüshası vâsıl-ı dest-i mütâla'amız olup mündericâtından bir fıkrası bi'd-def'aât ahvâlinden bahseylediğimiz Defterdâr-ı *(29. sayı 3. sayfa 3. sütun)* sâbık Eyüb Efendi'ye dâ'ir olduğundan fıkra-yı mezkûreyi ber-vech-i zîr nakl ve tezbîr eyleriz.

(Ankara)

Bidâyet-i teşkîlâtta merkez-i celîl-i vilâyete tayîn buyurulan mutasarrıfların müddet-i idâreleri muhâsebesi eğer ki görülmüş ve mutasarrıflıkların lağvında vilâyet defterdârlığına kā'ideten bir hisâb devrolunmuş ise de seksen bir senesinden seksen beş sene kadar mâl sandığının makbûzât ve medfû'âtına bakılmamış ve buna dâ'ir bir hisâb dahi yapılmamış idi. Sandık sarrâflarının iki senede bir kerre tebdîlleri hakkında mâliye nezâret-i celîlesinden vürûd eden emre istinâd ile ol-vakt sandıkta sarrâf bulunan zâtın rü'yet olunan muhâsebesinde on altı yük guruş mevcûd-ı sandık görünerek bu hisâb defterinin zeyli sarrâf-ı mûmâ-ileyh tarafından dahi temhîr ve tasdîk kılınmış ve mutasarrıflıkların lağvı zamanında defterdârlığa devrolunan muhâsebe evrâkında ve seksen yedi senesi mâh-ı mayısında hazîne-i celîleye takdîm kılınan îrâd ve masraf cedvellerinde meblağ-ı mezbûr mevcûd sandık hükmünde gösterilmiş ise de bu akce nerededir? ve nasıl devrolunmuştur? vilâyetin hangi sene vâridâtından ve ne cins mâldandır? Buraları defterdârlık tarafından taharrî ve tedkīk olunmayıp devr-i muhâsebesi haliyle ve mevcûd-ı mezkûr emr i'tibârî sûretiyle kabûl ve geçende defterdârlığın vukū'-ı tebeddülü cihetiyle icâb eden selef halef muhâsebesinin rü'yetinde bu mevcûd dâhil-i hisâb edilmeyerek yalnız mutasarrıflıkların lağvından sonra vâki olan makbûzât ve medfû'ât içün bir hisâb defteri yapılmış ve bu defter meclis-i idârede temhîr ve tasdîk olunduktan sonra zikrolunan mevcûd sandığın açıkta bırakıldığı meclisce tahakkuk etmiş ve meblağ-ı mezbûr ise vâridât-ı mürettibe-i Devlet-i aliyye'den olmak ve ahâlisinin kisesinden çıkmış bulunmak mülâbesesiyle dâhil-i hisâb edilmemesi ve mahall-i sarfının gösterilmemesi ve mevcûd ise ta'dât olunmayıp mestûr bırakılması ileride bazı müşkilât ve belki telefâtı ve ahâlîce tekrâr bir tazmînâtı mûcib olur mütâla'asıyla meclis-i idâre zikrolunan defterden mühürlerini geriye almak üzere Hükûmet-i seniyye'ye mürâca'ata mecbûr *(29. sayı 4. sayfa 1. sütun)* olmuş ve Hükûmet-i seniyye dahi bu husûsta erbâb-ı meclisi haklı görmüş olmasıyla mühürlerini redd ve muhâsebe-i mezkûrenin yeniden rü'yetini ve meblağ-ı mevcûd-ı mezbûrun tahkīk-i keyfiyyetini tasvîb ve bunun içün mahsûs bir komisyon

dahi teşkîl buyurarak maslahat der-dest-i tedkīk olduğu istihbâr kılınmakla netice-i hâsıladan alınacak ma'lûmâtın dahi ba'de-mâ sebt-i cerîde-i i'lân kılınacağı bedihîdir.

Geçen seksen yedi senesinde Kırşehir sancağında defterdâr masârifi nâmıyla hânedândan Hüseyin ve idâre a'zâ'sından Hacı İsmail ve temyîz a'zâ'sından Şeyh Hasan ve Abdurrahman efendilerin bazı kurâ muhtârlarına tevzî' ettikleri mebâliğin keyfiyyâtını tahkīk içün makām-ı celîl-i vilâyetten tayîn buyurulan me'mûrun getirmiş olduğu evrâkın mecâlis-i idâre-i vilâyette icrâ kılınan tedkīkātında evvel be-evvel mebâliğ-i mezbûrenin ashâbına redd vâsıtası bi't-tensîb me'mûr-ı mûmâ-ileyhin tekrar Kırşehir'e iâde ve mûmâ-ileyhimin dahi Ankara'ya ihzârlarıyla muhâkemelerinin icrâsına karâr verilmiş ve mûcibince me'mûr-ı mûmâ-ileyh Kırşehir'e gitmiş ve mûmâ-ileyhimi Ankara'ya bi'l-irsâl mebâliğ-i mezbûreden ekseriyetini kırk neferden mürekkeb bir komisyon muvâcehesinde ashâbına redd ve i'tâ ederek bin üç yüz guruşun ashâbı henüz vürûd etmediğinden vürûdlarında virilmek üzere bu akceyi bir tobraya vaz' ve temhîr ile emâneten mâl sandığına bırakub mazbata-i umûmiyye ahz ile Ankaraya gelmiş ve mûmâ-ileyhimin bu cüret ve cesâretleri kānûnen te'dîblerini müstelzim olarak cünhalarının derecelerine göre cezâları tayîn kılınmış ise de zikrolunan bin üç yüz guruş henüz mâl sandığında mevkûf kalmış idi. Hükûmet-i seniyye evrâk-ı mevcûde mütâla'asıyla bu husûsa muttali' olduğu anda meblağ-ı mezbûrın dahi defteri mûcibince bâ-senedât-ı makbûza ashâbına red ve itâsıyla mazbata ve senedâtının merkez-i vilâyete irsâli zımnında Kırşehir mutasarrıflığına emr-i ekîd tastîr kılındığı mesmû'attandır.

(Devir)

Bu gazetenin istikāmet-i efkârını birinci numaralı nüshasıyla bu mâddeyi enzâr-ı istiğrâb-ı nâsa arz eylemesiyle müsbittir.

Vâlîsi bulunan Nusret Paşa hazretlerinin muvaffakiyyetlerini mü'ellifinin selâset-i kâfisiyle beraber takdîr ve hüsn-i himmetlerini tebrîk eder.

(29. sayı 4. sayfa 2. sütun) **(Haleb)**

İzmir'de tab' ve neşrolunmakta olduğunu geçende Fırat'a derc eylediğimiz Devir Gazetesi ihtârât-ı hayriyye-i vazîfesi sırasında vukū'ât-ı mahalliyenin kifâyeti esâsiyyesini taharrî ve tedkīk ederek cümlesini ma'ârifsizlikten neş'et etmiş esbâb-ı vâhiyyeye müstenid bulunduğu mütâla'a kılınan nüshalarından anlaşılıyor. Bizde ma'ârifsizlik inkâr olunamaz ise de bundan fenâlık tevellüd eylediği işte gazete-i mezkûrenin muaharriri kuvve-i kalemiyesiyle sâbit olmuştur.

Orada vukū‘-bulan Menemen kazâsı ahâlîsinin yek-diğeriyle keşâkeş mâddesine dâ’ir yazdığı bahsi mütâla’a buyurduk. Hakk zevâl vermesin devlet ebvâb-ı ma’ârifi küşâd etmek üzere miftâh makāmında bizlere mekteb numûneleri göstermekte ise de biz ma’ârife heves edip o kapının üzerinde mutalsam olan kilidi ne vakt küşâd edebileceğimizi bilemem. Menemen vukū‘âtı ma’ârifsizlik kaziyesi üzerine müte’essis ise başka yerde ihtilâf ve münâferet başka esâsa mı mebnidir? Bu hâlde ihtiyâcımızın dercesini tayîn eden bu ahvâlin fevkinde bizi tarik-i ma’ârife sevk edecek esbâb olamayacağı merkez-i bedâhette olmasıyla beraber ettiğimiz sabr ve te’ennîye esef esef hezâr esef edilse azdır. (Fırat)

(Devir)

Fırat Gazetesi’nin işbu Menemen ahâlisi beynindeki münâfereti bahsetmesi vilâyet-i mezkûrece dahi emsâl-i tâkat-fersâsının vücûduna delâlet eder bir tezallüm demek oluyor.

Cenâb-ı Hakk nerede var ise o nifâk ve münâferetin vücûdunu kaldırsın yani ağrâz-ı nefsâniyyeye mütâba’at edenlere akıllar versin.

Lâkin makdem ki neşriyâtımız Menemen’de şimdiye kadar mektebin yapılıp bitmiş olmasını i’lân etmemizi îcâb eder sûrette te’minât vermiş idi. Ne çâre ki Menemenliler (Devir)’imizi utandırdılar. Yani memleketlerinde intişârı üzerlerine farz-ı ayn olan ma’ârifin me’hâzi olan bir mektebi ikmâle muvaffak olmak değil bir ikinci teşebbüs gayretini bile der-uhde edip de eski teşebbüslerini dahi unutturdular.

(Tire) mektebini bitirdi. Kuşadalılar, Kasabalılar hemân yapıp sahîfelerini iâne-i nakdiyyelerinin mikdârıyla tezyîn edip emsâle numûneler gösteriyorlar.

(29. sayı 4. sayfa 3. sütun) İzmir’in yanı başında olan (Menemen) onun bir tarafında bulunan (Foçateyn) acaba ne mütâla’a üzerine gayrete gelmiyorlar. Bâ-husûs Menemenlilerin ma’ârife iştiyâk ve arzûları yirmi iki kadar vilâyet gazetesi almaktalar iken Devir’imizin zuhûruyla beraber mi kadrini ahz ve mütâla’aya kemâl-i memnûniyyetle şitâb ettiler. Ancak (Devir) yalnız kendisine rağbet etmeleriyle kendilerine hamiyyetli demez. Hamiyyetli o sâ’atte diyecek ki mekteblerini bir gayretcik daha sarfıyla ikmâle muvaffak olalar öyle bir gayretlerini görürse (Devir) dahi hamiyyeti iktizâsınca az çok iktizâ eden iâneyi itâda dirîğ-i müsâra’at etmeyeceğini şimdiden beyân eder.

Ey Menemenliler! siz bir kerre düşünüp taşınsanız ya kendi evlâdınızın ilbâs ve iksâsı içün hiçbiriniz paranızı esirger misiniz? O libâs-ı evlâd masrafı ise hiçbir vakt

ber-taraf olmaz. Her eskidikçe yenilemeye mecbûr oluyorsunuz ve tecdîd dahi ediyorsunuz ve elinizden geldiği halde az vakt içinde eskiyecek çoluk çocuk elbiselerini sırmalara dahi kaplıyorsunuz. İlm ise insâna kıyâmete kadar mefharet verir bir libâsdır ki insân onu zaman tufûliyyetinde tedrîcen ve bizim şimdiye usûlümüz mûcibince velisine kat'â bâr olmayacak sûrette kendisini mücerrediyle kazanıp iktisâ' eder gāyet zînet ve şerefli bir libâsdır.

Kerrâtla beyhûde yerlere vermekde olduğunuz o kadar masraflardan birer mikdârını bir def'alık olmak üzere bi'l-ittifâk bu yolda fedâ etseniz de evlâd ve ahfâdınız ve onlardan sonra gelecek ahlâfınız libâs-ı fahr ve kemâli kıyâmete kadar o mekttepten alıp bi'l-iltibâs cânınıza yuf yerine rahmet okusalar ve yahud hiç olmaz ise bayram geceleri Kur'ân-ı kerîmi eline alıp bir (yasin)-i şerîf tilâvet edip de merhûm pederimin ve vâlidemin vesâ'ir akraba ve müte'allikātımın cânına hediye ettim diyecek kadar bir kudretcik peydâ eyleseler fenâ mı yapmış olursunuz? Dünya'nın ucu uzun ömürler kısadır. Bizlere mesûbât-ı uhreviye dahi lâzımdır. Ahlâfınız sizi iki sûretle yâd edeceklerdir. Yani cânınıza ya rahmet okuyacaklar ve yahûd yuf çekip nefrîn diyerek sizi inde'allah mes'ûl bırakacaklar. Eğer arkanızdan rahmet okusunlar derseniz mektebi yapınız yuf çekip nefrîn okutmak isterseniz yapınız artık siz bilirsiniz şu kadar ki (Devir) bu kadarla sükût eder zannetmeyiniz.

Mehmed Sâlim

Sayı: 30

Sene-i şemsiye	1872	Numara (30)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	25	Pazartesi	Zi'l-kaide	7

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(30. sayı 1. sayfa 1. sütun) Bu aralık Avrupa Osmanlı gazetelerinin en mühim mündericâtı Moskov çarının Asya'yı vâsıtıca istilâ-yı memâlik ederek aktâr-ı şarkiyyeye doğru tahrîk-i kuvve-i askeriyye eylemesi mes'elesi bulunmuştur.

Zikrolunan gazeteler Moskovların işbu harekât-ı ta'arruzkârânesinden garb devletlerinin iğmâzı serd-i delâil-i dûr-endişâne ile cerh ve tekzîb etmektedirler.

Moskov çarının Kaşgar Emîri Yakub Han ile ittifakı mâddesi ise bu mes'eleyi erbâb-ı keşf ve tahminin nazarında bir kat daha ehemmiyetlendirmiştir.

Rusya orduları şarka doğru bu kadar yol almazdan evvel yani daha henüz Buhara'yı istilâ ettikleri zaman mes'elenin nitâyicini Afgan padişâhı bulunan Abdurrahman Han hazretleri birçok berâhin ve delâil ile İngiltere Devleti'nin nazar-ı dikkatine arz etmek üzere Hind vâlîsine ol vakt bir mektûb-ı mufassal yazmış ve mektûb-ı mezkûrun bir tercümesi bu kerre (İbret) Gazetesi'nde manzûrumuz olarak mündericâtı ise padişâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin mütâla'ât-ı dûr-endişânesini müeyyed birçok mevâdd-ı mühimmeden ibâret bulunmuş olduğundan aynen gazetemize dercini farizadan add eyledik,

(Sûret-i Mektûb)

Vukua gelen musîbet-i nâgeh-zuhûr bi'l-cümle memâlik-i İslamiye'yi şûriş ü dehşet içinde bıraktı. Yani Rusya, Buhara'ya gālibane dühûl eyledi. Bu *(30. sayı 1.*

sayfa 2. sütun) haber-i mü'ellim vâsıl olunca a'zâ'-yı hânedânımın kâffesiyle tecerrübet-âmûzan memleketi derhâl cem' ederek bir meclis-i kebîr akd eyledim. Birçok muhâverât ve müzâkerâttan sonra cümle rüesâ-yı kabâ'il ve ümenâ-yı hükûmet mademki Rusya, Buhara'yı ele geçirmiştir bizim içün o devlet-i azîmü'l-iktidârın dostluğunu kazanmak yoluna gitmekten başka yapacak bir şey olmadığına bi'l-ittifâk karâr verdiler ve derhâl Buhara'ya bir me'mûr irsâlini musırrâne teleb eylediler. Lâkin ben bu karâr-ı kat'îyi fi'ile getirmeden evvel İngiltere Devleti'nin son def'a olarak dirâyetine mürâca'atı münâsib gördüm.

Malum-ı şerifinizdir ki biz İngiltere'nin dostluğunun kıymetini pek çok kusurlardan ve uzun ve acı tecrübelerden sonra anladık. Ümmetiniz devletimizin devâm-ı istiklâlini gerçekten arzû ettiğine yakın hâsıl ettiğimizden böyle kuvvetli bir dostluğun muavenetini idâme etmek kadar bizim içün azîz ve muhterem bir şey olamaz. Ancak bulunduğumuz hale nazaran adû-yı muzafferinize dûçâr olmaksızın o muâvenetin devamına lâyık olacak bir halde bulunmak bizce mümkün olmadığı zât-ı âlînize hafî değildir. Çünkü politikanızın tervîcine ne kadar ihlâs ile mâil olsak kendi kendimize bırakılınca yine Rusya'nın ayaklarına kapanmak mecbûriyyetinde bulunacağımız bedihidir.

Rusya'nın tecâvüzât-ı hâzırasıyla bulunduğumuz mühlikede bize en ziyâde bâ'is-i ta'accüb olan mâdde ise *(30. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ta Hindistan'ın kapısında vukū' bulmakta olan şu tagyîrâta karşı cânibinizden gösterilen kaydsızlıktır.

O İngiltere ki elli sene kadar bunca fedakârlıklarla düşmanın gölgesini bile teb'îde çalışmıştır. Bugün nasıl oluyor da vaktiyle bütün Asya'yı zabta kalkışmış olan düşmanın bu kadar memalik-ı vesî'ayı istilâsına müsâ'ade gösteriyor. Acabâ Rusya'nın ikdâm ve hırsı mı azaldı yahud İngiltere, Hindistan'da yeni kuvvetler mi buldu? İşin hey'et-i umûmiyyesi bunların hilâfını gösteriyor.

Vâkı'an Rusya henüz (Odemburg'da) iken İngilterece hiç korkacak bir şey yok idi.

Zîrâ Moskova'dan ordu kaldırarak Hindistan'ı zabt etmek içün bizim Asya'daki memâlikimizle Rusya ikliminin arasındaki mesâfât-i ba'îdeyi geçmek müşkilâtı olduğundan bu sûret ashâb-ı ukûle aslâ hadeşe-i re's-i efkâr olamayacak bir hayâl-i muhâl idi.

Lâkin bugün hâl bütün bütün başkadır. Şimdi Rusya çarı aleyhinize asker sevk etmek isterse Moskova'dan göndermeye muhtâc olmaz bir avuç Kazak'ın Rusya

memleketine ilhâk eylediği memâlikte bu ne lâzım bu memâlikte zabt u rabtta olan cesîm Kazak orduları bi'l-kuvve mevcûdtur.

Bî-nazîr vüs'at ve serveti yani nice mahsûldâr-ı mevâ'yı hâvî olan intihasız sahrâları ve hisâbsız aşâ'ir-i celâdet-şi'ârıyla bunların ahlâk ve âdât ve itikādlarına nazaran her ne zaman bir harîs hükümdâr *(30. sayı 2. sayfa 1. sütun)* oralardan en ba'îd olan yerlerin yağmasına asker sevk etmek isterse her hatvede ordular müheyyâ bulacağı nezd-i asîlânelerinde mechûl olmamak gerektir. İhtâr-ı ihtiyâcından müstağnidir ki a'sâr-ı sâlifede cihânı istilâ eden akvâm Asya'nın bu kıtasından zuhûr etmiş idi. Buralarda insân ve eşya Cengiz ve Timur zamanlarında ne halde ise şimdi dahi aynıyla o haldedir.

Binâen-aleyh zamanıyla bu kadar ihtilâlât-ı müdhişe onun mebde'-i zuhûru olan bir mülkten yine öyle bir tahavvülü şa'şasıyla tecdîd etmekten Rusya'yı men' edecek bir şey görmüyoruz.

İhtimâl ki bu yerlerin ahâlisi Rusya'nın istilâsından memnûn değildir zannedersiniz. Hayır, bu zann hatadır. Bu halk sonraki ümerâsının mezâlim-i mecnûnânesinden o kadar sû-i muâmele görmüştür ki her kim olursa olsun bir ecnebi hükûmetinin tabi'yyetini bahtiyârâne alkışlarla kabûl ederler. Nitekim Semerkand ahâlîsi kendi emîrlerini terk ederek Rusya'yı hîn-i telakkīde ne mertebe tehâlük gösterdikleri elbette ma'lûmunuz olmuştur. İşte Türkistan'ın her yerinde hükûmetin tebeddülü o kadar suhûletle hâsıl olunacağından iştibâh olunmasın. Bu da cây-ı ta'accüb değildir. Rusya'nın umûr-ı diniyyemize müte'allik olan mevâdd hakkında ihtiyâr ettiği hazm ve ri'âyet buralarca hükûmetini te'sîse değil ile'l-ebed te'mîne bile kifâyet eder. Rusya askerinde birçok müslüman zâbit olduğunu ahâlîmiz haber alarak nihâyet derecede mesrûr oldular.

Bundan başka Tatar kavmî arasında Rus nâmı bütün bütün ecnebi dahi değildir. Bir dereceye kadar mücâneset-i tesliye ve münâsebet-i ticâriye ve cevâriye ve fütûhât-ı mütemâdiyesinden hâsıl olan şöhret-i askeriyye ve politikiyyesindeki mahâret-i fevka'l-âde asr-ı hâzırın bidâyetinden beri bütün bu memâlik-i İslamiyye üzerinde te'sîrâtını icrâ ederek efkâr-ı umûmiyyeye öyle bir isti'dâd vermiştir ki Rusya'nın istilâsı bugün herkesçe tab'î ve mümteni'ü'd-def add olunur. Halkın menâfi'-i zâtiyye ve temâyülât-ı tabî'iyyelerine dahi muvâfıktır.

Bu kadar kābîliyyet ve esbâb mevcûd iken bir Avrupa *(30. sayı 2. sayfa 2. sütun)* devletine göre oraların bir yerlisinden sizin Hind ordularından fevka'l-gāye kuvvetli

fevka'l-gāye müdhiş ordular tertîb etmekten daha kolay ne olabilir. Hemşehrîlerinizin çoğu bu tehlikeden korkmayı ârzû etmeyerek bu'd-ı mesâfe husûsunda olan müşkilâtı mübâlağalı tevehhüm ediyorlar. Vâkı'an Kırgız sahrâları arada kalsa idi bu müşkîlât sahîh idi. Lâkin şimdiki haldeki Asyalı olan Rusya Asya'nın göbeğinde temekkün etmiştir. Türkistan'dan hareket edecek askerin sevkine hangi mesâfe mâni' olacak Ceyhun düşmanlarınızı Buhara'dan Belh'e beş günde getirir. Bütün Afganistan'ın medhali olan Belh şehrinden ise Kâbil'e sekiz günde gelinir.

Kabil'den Pencab'ın merkezi olan Lahor'a gitmek içün kaç gün ister. Bu mesâfeler bin kerre bin türlü askerle çiğnenip geçilmiştir.

Bedevî fâtihlerin ve fark-ı ceziriye ser-gerdelerinin lâyıkıyla fi'ile getirebildiği harekât-ı askeriyeyi Rusya zâbitleri niçin daha ziyâde muvaffakiyyetle icrâ edemesin husûsuyla bu türlü mesâfâtın geçilmesi mümteni'âttan olmadığını düşmanınıza kendiniz öğrettiniz.

Afganiler, Rusya askerinin hudûdlarından geçmesine müsâ'ade etmeyecekleri gazetelerinizde yazılıyor.

Bu kabîlden olan hayâlâtın halâ devâm ettiğine te'essüf olunur. Biz ki Afganileriz memleketimizi feth ve istilâ edecek kavimleri sevmeyiz. Lâkin bizim kabâilimiz ahir bir memleketi feth ve teshîr edecek olan ordulara mülhak olmak içün her gün hâzırdırlar husûsuyla Rusya'nın bu kadar vesâtatına karşı biz ne yapabiliriz? Bütün Asya'nın ma'lûmudur ki yeryüzünün en kuvvetli devletleri Rusya aleyhine ittifâk ettiler ve senelerce muhârebelerden sonra güçle yalnız bir memleketi alabildiler. Bu halde size açıktan itirâf etmeyi lâzımeden add ederiz ki eğer Rusya Tatarlardan bir ordu tanzîm edip de Hindistan'a gitmek içün görünecek olsa bizim ahâlîmizin meclûbiyyetten men'i kābil olamaz. Çünkü kabâilimiz serserilikle kısmet aramaya gāyet harîs *(30. sayı 2. sayfa 3. sütun)* oldukları gibi Hindistan'daki servetin hikâyâtı ile kulakları dolmuş olduğundan oraları fethetmek isteyenlere nihâyet derecede hâhişle mu'âvin olurlar.

Belki Asya ahâlîsinden toplanmış böyle bir asker sizin Hindistan askerine mukābele edemez zannedersiniz. İşte bir te'essüf olunacak hayâl-ı bâtıl da budur. Biz sipâhi didiğiniz askerinizi pek-âlâ biliriz ve size i'lân ederiz ki bu asker memâlik-i İslamiyye'de olan cengâver kabâilden teşkîl olunacak ordular asla karşı duramaz. Avrupalı olan taburlarınıza gelince onları da Kabil sahrâlarında gördük şecâ'atlarını teslîm eyleriz. Fakat muhakkak biliniz ki İslam süvârisinin kesretine ve hücûmuna dayanamazlar. Ezilirler.

Bir de Hindistan'da hükûmetinizi tehlikeye bırakmak için Rusya'nın bi-eyyi-hâlin muhârebeyi ihtiyâr etmeye mecbûriyyeti itikādında dahi değiliz.

Yalnız istilâ şâyi'ası azdan az size bir ordu asker gāib etmek kadar mazarrat verir hâtırınızdadır da İran Devleti ile bir küçük muhârebeniz Hindistan'da ma'lûm olan koca isyânın zuhûruna bâdî oldu. Az kaldı ki orada hükûmetinizi bütün bütün mahvedecek idi. Şimdi tekrâr taht-ı hükûmete alınmış ve gāyet şedîd cezâlar görmüş olan tebe'anızın hallerinden evvelkinden ziyâde hoşnûd olmaları kābil midir? Onların ye's ve kini zulm ve cevr altında kalmış bir kavmin intikāmını almak ve hürriyyetini istihsâl etmek için gelmiş sûretinde görünecek olan düşmanınız takarrub edince daha az mı heyecân eder?

Bu kadar ihtimâlât-ı hâ'ile arasında siz hükûmetinizin emniyyetini ne üzerine binâ ediyorsunuz belki İran'ın ittifâkına güvenirseniz sebkat eden bu kadar tecrübelerden sonra o bâbda en cûz'i bir tasavvuru kabûl etmek sizce nasıl mümkün olabilir?

Kim bilmez ki İran'ın hükûmet-i hâzırası *(30. sayı 3. sayfa 1. sütun)* sırf Rusya'nın mahlûku hükmündedir. Gerek saltanatı ve gerek erkân-ı devleti Rusya çarının mütâva'ât-ı terbiyesinde yetişmişlerdir.

Kemâl-i za'fa düşmüş ve havâss-ı recûliyyetten mahrûm olarak gûnâ-gün zemâim ve mu'âyibe ve her türlü şûriş ve fakra müstağrak olmuş bir hükûmet-i İraniye ta göğüs tahtasına oturmuş olan bir kudret-i kahireye karşı neye teşebbüs edebilir?

İranca olan politikanızda ne kadar mahâret gösterseniz Tahran'da ne derece müsâ'adekârâne davransanız yine İran şâhı ve devleti Rusya'nın hâlisâne müttefîki olmamakla beraber dâimâ elinde en alçak bir alet-i icrâ hükmünde bulunurlar. Rusya politikasının İran'ı her istediği arbedeye atabilmesi için yalnız Petersburg'dan bir emrin vürûdu ve Bağdad'ın kendilerine verilebilmesi ihtimâline dâ'ir mühim bir va'adin sudûru kâfîdir.

Bu halde o cihetten size bir me'mûl yoktur. Meğer ki sened cihetindeki memleketlerinizin üzerine taslît için Rusya zâbitânı kumândasında olarak şâhın hasbe'l-me'mûriye tertîb edeceği yüz bin neferden mürekkeb bir ordu ola.

Şu mütâla'âtın birtakım ihtimâlat-ı mevhûmeden ibâret olmadığı nezd-i asîlânelerinde dahi ma'lûmdur.

Herat'dan İran şâhının hücûmunu tahvîl için o kadar telâşlar o kadar himmetler ile ihtiyâr ettiğiniz iki sefer herkesin hâtırındadır. İran şâhı o hareketi yalnız kendi vesâit-i za'afiyesiyle icrâ ettiği halde size o derece mûcib-i telâş olmuş iken bugünkü

gündeki bütün İran Rusya'nın ikinci mertebede asâkir-i muâvenesi ve Rusya çarı bunca cengâver kavmlerin hükümdâr-ı sâhib-i istiklâlidir.

Üzerinize ummân kadar asker hazırlandığını görüp dururken basiretinizin bu kadar bağlanmasına sebeb nedir? Bu hâl-i ağreb her neden neş'et ederse etsin hâlisâne dostunuz ve önünüzde karakolunuz olduğumuz cihetiyle ihtâr ederiz ki hükûmetinizin peşinde olan istihkāmât-ı tahaffuz tamamıyla yıkılmış *(30. sayı 3. sayfa 2. sütun)* ve en büyük istilâ muhâtaraları kapınızın önünde ordu kurmuştur. Eğer kendinizi kavî zu'm etmekle böyle rahat tavır buyurursanız yakında muzmahill olacağınızı[264] muhakkak biliniz.

Bu hâlât-ı mü'ellime arasında bizi en ziyâde müte'essif eden bir mâdde dahi İstanbul'da taht-nîşin-i hükûmet olan devlet-i azîme-i İslâmiyye'nin halidir ki o dahi aynıyla sizin Hindistan'daki memâlikinizin giriftâr olduğu tehlike içindedir. Malumunuzdur ki hilâfet-i İslamiye'nin bekāsına İngiltere ve Fransa'nın silah nüfûzu pek büyük yardım ediyor fakat Rusya Türkistanda askerini tanzîm ederse İngiltere'nin İstanbul cihetine dâ'ir kuvve-i hareketi derhâl meflûc olacağında hiç iştibâh etmeyiz. Zîrâ Hindistan tehlikesi İngiltere'yi Rusya ile hüsn-i muâmele içün icbâr eder de garbın mizân-ı ittifakından İngiltere'nin sıkleti zâ'il olursa hilâfet-i İslamiyye'nin mu'ayyen-i bekāsı olan kuvvete bir küllî za'af geleceğinden hem Devlet-i aliyye fevka'l-gāye mutazarrır olur ve hem de bütün Avrupa tehlikede kalır.

İşte bunlardan dolayı zannediyoruz ki eğer mu'ahharen Ceyhun sevâhilinde zuhûra gelen tebdilâtın hakāyıkına Avrupa tamamıyla vâkıf olsa elbette ufak tefek münâza'ât-ı mahalliyelerini unutarak hürriyetlerini tehlikeye koyan böyle bir hâile ile iştigāl ederlerdi. Çünkü burada mes'ele bir eyâleti şu hükûmete ve yahud bu devlete vermek veya bir beldeyi fethetmek gibi cûz'iyât değil Asya'daki kabâilin bir kuvve-i nafize altına alınması hususudur. Bu ise asâr-ı sâbıkada seyller hurûş ederek rûy-i arza yapılan ve halâ tahatturu Asya ve Avrupa'da fikrlere dehşet vermekte olan tecâvüzât-ı cihângirâne vadisini hâkimâne ve üstâdâne tecdîd demektir.

Eğer bazı kûtah-nazarlar bu ihtimâlâta imkân-ı vücûd vermekte tereddüd ederlerse bu da bize bâ'is-i ta'accüb olmaz. Zîrâ Büyük Petro birinci sandalını destgâha koyduğu zaman bir gün gelip de Rusya donanmasının Kroşstad tersânesinden çıkarak Akdeniz'de Devlet-i aliyye donanmasını yakacağı kimsenenin hâtırına *(30. sayı 3. sayfa 3. sütun)* gelmezdi ve asr-ı sâbıkta ne Petersburg'un binâsı veya Lehistan'ın taksîmi ve

[264]Kelimede harf hatası olup anlama göre tamamlanmıştır.

yahud Rusya'nın Çerkesistan'a doğru sarkması Avrupa'yı hiçbir müte'essir etmemiş idi. Bugünkü basiretsizlik bize daha ziyâde görünüyor. Zîrâ vükelâ-yı devletiniz Avrupa'da Lüksenburg, Roma ve Karadağ mes'elelerini müzâkere ile meşgūl iken Rusya imparatoru sessizce Petersburg şehri değil belki Asya'nın ortasında bir yeni Rusya Devleti te'sîs ve binâ etti. Bu devlet-i vahşiyye bütün Asya'nın kuvvetini cem' ederek esbâb-ı medeniyyetle müsellah olarak ve garb ahâlisinin rehâvet mülâbesesiyle yüz sene kadar tereddüdden sonra güçle anlayabildikleri meşhûr Büyük Petro vâsiyetnâmesinin icrâsına me'mûr olan birtakım ashâb-ı fetânetin kumandası altında bulunarak birkaç milyon askeriyle arz-ı vücûd etmedikçe Avrupaca nazar-ı ehemmiyyete şâyan görülmeyecektir.

Bu mütâla'ât-ı müte'ellimeden nihâyet derecede muzdarib olduğumuz içün biraderzade-i muhteremimiz besâletli Allahyâr Hân'ın ol-tarafa mu'accelen irsâlini münâsib gördük. Müşârün-ileyh işlerimizin ne[265] merkezde olduğunu bilir kendine ezher-cihet emniyyetimiz vardır. Bundan başka hâsıl olduğu lâyıha-i mahsûsenin dahi yed-i aliyyelerine teslîmine me'mûrdur ve lâyıhada cümlemizi birden ihâfe etmekte olan mühlikenin def'ine medâr olabilmek içün ahâli-i İslamiyye'nin Avrupa devletlerinden bazısıyla bi'l-ittifâk politikaca ve teşebbüsât-ı askeriyece mevkî'-i i(c)râya koymaları lâzım gelen tedbîrlerin tafsîlâtını sûret-i mahremâtta da arz eyledim. İran şâhına dahi bu bâbda bir mufassal mektûb yazarak ve ondan daha tafsîlli bir nâme dahi Saltanat-ı seniyye'ye gönderdik. İmkân görmeyiz ki Bâb-ı âlî müşterek bulunduğumuz muhâtara-i azamâtın ağırlığından müteessir olmasın. Lâkin şübheden azadedir ki eğer İngiltere Devleti mecmû'-ı kuvvet ve tamâmî-i kasd-ı azîmetini pîşvâ-yı hareket etmezse işe yarar bir teşebbüs meydana konulabilmek dahi kābil değildir.

Biz ki Afganlıyız bir İslamın ve bir müttefik-i *(30. sayı 4. sayfa 1. sütun)* hâlisin vazîfesine muvâfık gördüğümüz mevâddı hem yapdık hem de söyledik eğer Cenâb-ı fi'âl-i yürîdin murâd-ı ezelîsi Avrupa'daki halkın azalmasına kasd etmemiş ise vezâif-i âtiyyemizce bir hatt-ı hareket tayîni onlara ve husûsuyla İngiltere devlet-i muazzamasına â'iddir.

İngiltere Devleti'nin benim ve tebe'amın hakkında meşhûd olan mürüvvet-kadr-i mazhar-ı ikbâl ve azamet olmasını temenni ederim.

*

Empersiyal'den Tercüme

[265]Fazladan ne soru eki kullanışmıştır.

Vâlî-i vilâyet Hüseyin Avni Paşa hazretleri geçen salı günü Manisa'ya azîmetle sancağın hâl-i hâzırını bi't-tahkīk evvelki gün İzmir'e avdet eyledi.

Müşârün-ileyh hazretleri mahall-i mezkûra berây-ı teftîş azîmet buyurdukları sırada Aydın ve Menteşe sancaklarının ihtiyâcâtını ve ahâlinin şikâyât ve tezallümâtını meclislerden anlamak üzere me'mûrin-i mahsûsa dahi göndermişlerdir.

Bu günkü gün vilâyetin menâfi'-i umûmiyyesi muhassenâtı anlar ve tahsîn ve muhâfaza eder bir zâtın eline geçdiğini i'lân etmekle kimseyi aldatmış olmayız.

Ser-asker-i esbak ve cünûd-ı Osmânîyye'nin mü'esses ve nâzımı denmeye elyak zât-ı fetânet-simâtın göstermekte olduğu âsâra bakılırsa kendileri birçok müddet gûyâ cesîm ve mühim bir eyâletin idâresi hidmetiyle meşgūl olmuş gibi görünür.

Âdet-i hükmüne girmiş bulunan ve Memâlik-i Mahrûsa'nın kadîm meclislerinin inkıtâ'-ı ümidini mûcib olan te'hîrât şimdi hükûmet konağından kalkmış olmakla bin sekiz yüz altmış beş târîh-i milâdîsinden beri gelen vâlîlerin içinde müşârün-ileyh hazretlerinin cümlesinden ziyâde fetânetli ve müdebbir olduğunun beyânında haklıyız.

Çünkü verdiği emr derhâl icrâ olunmakta ve züvvâr cânib-i âlîlerinden kemâl-i nezâket ve muhâlesatla kabûl buyurulmakta olup ancak masâlihîn taraflarından mazhar *(30. sayı 4. sayfa 2. sütun)* olageldiği hasâfet ü nezâket ve muhâlesata galebe eğlemektedir.

Müşârün-ileyh hazretlerinin verdikleri evâmir ü ta'lîmâtın bazı münâfi'a mebnî icrâsız kaldığını anladıkları halde ol-bâbda verilen mazbatalara itimâd etmeyerek onları bi'z-zât mahallerine azîmetle tahkīk buyurmaktadırlar.

Bu ifâdemizi ise Manisa ve Kasaba'ya vukū'-bulan seyâhatleri mü'eyyeddir ve eğer ki kendileri mevâki'-i mühimmeden dolayı bi'z-zât azîmet edemezler ise devletin ve kendilerinin emin olduğu zâtlardan me'mûr-ı mahsûs izâmıyla tahkīk ettirmektedirler.

Ahâlî-i matba'a ve sâdıka-yı şâmil böyle bir eyâlet-i mühimme zaman-ı idâresinin kendileri gibi vükela-yı fihâmın mütehayyiz ve mütefevviki sırada olan bir zât-ı âlî-kadrın yedlerinde devâmını temennî ederiz.

(Devir)

Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin evsâfında kalem ne kadar ileri gitmiş olsa onu umûmun nazarı tasdîk edeceğinden Empersiyal Gazetesi'nin müşârün-ileyh hazretlerinin asâr ve efkâr-ı salihiyyelerini taht-ı nazar-ı tedkīka alıp bu sûretle takdîr etmesine (Devir) teşekkür eder

Şu kadar ki Empersiyal müşârün-ileyh hazretlerinin burada imtidâd-ı me'mûriyyetlerine ettiği duâda hata etmiş oluyor.

Zîrâ (Devir) mukaddemâ demiş idi ki Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin vilâyet vâlîliğinde bulunması devlet ve milletçe fâyidât-ı azîmedendir.

Şimdi dahi der ki Hüseyin Avni Paşa ser-asker olup yarı yolda kalan tensîkāt-ı askeriyeye bırakdığı dersten başlayıp vatanımızın nokta-i istinâdı bulunan kuvve-i umûmiyye-i Osmânîyye'yi arzû olunan derece-i tanzîmâta îsâl etmelidir.

*

Cumartesi çıkan Aydın Gazetesi'nde Saltanat-ı seniyye nezdinde mukim Amerika Sefiri Mösyö Boker hazretlerinin Mısır'a müteveccihen İzmir'e gelerek vâlî paşa hazretlerine vizite verdiklerini yazmış idi.

Aldığımız ma'lûmâta göre vâlî-i âlî-i müşârün-ileyh hazretleri dahi yevm-i mezkûrda binek sandalı *(30. sayı 4. sayfa 3. sütun)* mahsûs ile Amerika sefâin harbiyesinden olup çend gün mukaddem İzmir limanına gelen fırkateyne azîmetle sefir-i müşârün-ileyh hazretlerine iâde-i vizite buyurmuşlardır.

Diyorlar ki müşârün-ileyh vâlî paşa hazretleri sefine-i mezkûreden hîn-i huruçlarında merâsim-i düvelîyeden olduğu üzere atılması iktizâ eden on dokuz pâre top yerine on beş pâre atıldığından Ertuğrul Fırkateyn-i hümâyûnu kā'ide-i mukābeleyi îfâya rağbet etmediğinden sefine-i mezkûre bi't-tekrâr on dokuz pâre top atmış ve onun üzerine Ertuğrul Fırkateyn-i hümâyûnu dahi ol-mikdâr top endâhtıyla resm-i mukābeleyi îfâ etmiş imiş.

Sefir-i müşârün-ileyh hazretleri bir gece İzmir muteberânından Ispartalı-zâde Agob Efendi'ye mihmân olarak dünkü pazar günü semt-i maksûda müteveccihen İzmir'den tahrik-i cerh-i mufârakat etmiştir.

İşittik ki mûmâ-ileyh Agob Efendi sefir-i müşârün-ileyhi fevka'l-âde ri'âyetlerle kabûl edip kendisini pek memnûn bırakmıştır.

Memleketimizde bu makūle muteberânın vücûduyla Devir iftihâr eder.

*

Birâzri Zari Efendi'nin yerine vekâleten bir müddetten beri İzmir Mahkeme-i Ticâreti tercemânlığına devâm etmekte bulunan Dilber Bağos Efendi bu kerre mahkeme-i mezkûre tercemânlığına tayîn buyurulmuştur.

Efendi-i mûmâ-ileyh Türkçe, Almanya ve Fransız ve İngiliz ve Yu(n)an[266] ve İtalyan lisânlarını dahi yazılarıyla beraber sûret-i mahsûsada çalışıp tahsîl ile gayret-i insâniyyesini bi-hakkın isbât etmiş bir zât olduğunu bildiğimiz cihetle vatandâşlarımız miyânında kemâlât-ı beşeriyye ile muttasıf bu gibi bir zâtın bulunmasıyla iftihâr ederiz.

*

Tebdîl-i mukarrer olan evzân ve ekyâl hakkında bazı müzâkerât-ı mühimme dermiyân olunmak üzere mülhakāttan meb'ûsân-ı mahsûsa celb olunarak bu gün merkez vilâyette bir meclis-i umûmî akd olunacaktır.

Mehmed Sâlim

[266] "ن" harfi yerine "ل" harfi yazılmış olup, kelime analama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 31

Sene-i şemsiye	1872	Numara (31)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı evvel	28	Perşembe	Zi'l-kaide	10

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(31. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

(İbret)

Bakiyye numara 29

Ez-cümle bizde bundan on beş yirmi sene evvel mecâlisden birine bir da'vâ havâle olunduğu halde re'îs-i meclis müdde'înin akvâlini istimâ' eder etmez kendine bir tarafdârlık izhârıyla müdde'iyyün-aleyhe (bire hâin-i mel'ûn daha hükûmet karşısında tezvîr etmek istiyorsan seni gör ki atarım) gibi birtakım tehdîdât ile mütecellidâne hücûm ederek ve yahud müdde'iyyün-aleyhi iltizâm ile müdde'îye (seni müfterî habîs herkesin nâmusunu ihlâle mi cür'et ediyorsun? Şimdi senin boynunu kelâle ayaklarını tomruka (v)urdururum) yollu envâ'-yı teşnî'âta başlayarak bundan birini söyletmeden fasl-ı da'vâya kıyâm ettiği misillü büyücek bir me'mûr ile bir âcizin beyninde bir cihetten dolayı münâza'a hâsıl olup da hükûmete mürâca'at olunduğu halde âciz kendi hakkını isbât içün me'mûrun sû-i etvârına delâlet eder bazı şeyler söylemek isteyince hışm ve tahkîr ile iskāt edildiği o kadar kesîrü'l-vukū' o kadar marûf idi ki bu bâbda misâl irâdına bile hâcet yoktur.

İşte Avrupa o şerîtanın ahkâm-ı kānûniyye silkine idhâl olunması ve zikrolunan ahkâmın cereyânına aleniyyet-i muhâkemât cihetiyle ümmetin nezâret etmesi ve me'mûrin-i kazânın kudret-i tenfîze mâlik olmaması cihetleriyledir ki bu sû'-i

isti'mâllerin eseri *(31. sayı 1. sayfa 2. sütun)* bile görülmez biz de iktizâ iden mertebe-i kemâle vusûl içün balâda bahsettiğimiz esbâb-ı sülüseyi tamamıyla hâsıl etmeliyiz.

Gelelim istinâf bahsine bundan murâd ashâb-ı hukūku hükkâmın ağrâz veya hatasına mebnî mutazarrır olmaktan himâyedir ve hususça bizim en ziyâde muhtâc olduğumuz haller evvelâ <<mahkemeler>> unvânlı makālede dahi tafsîl olunduğu üzere ashâb-ı cinâyet hakkında verilen hükmün yalnız bir diğeri mahkemede tedkīkiyle iktifâ edilmeyecek mahkûm istediği halde hakkında hükm veren mahkemenin merci'inde bi'n-nefs hâzır olarak da'vâsını istinâf ettirmeye me'zûn bırakılmak ve sâniyen vilâyât gāyet vâsi' ve elviye mecâlis-i temyîzinde verilen hükmlerin hakk-ı istinâfı vilâyât dîvân-ı temyîzlerine â'id olduğundan ekser zamanda bir adem da'vâsını tekrar rü'yet ettirmek içün altı yedi gün şedd-i rihâl ederek meselâ Rodos'tan Çanakkal'asına gelmek ihtiyâcında bulunmak cihetiyle ashâb-ı da'vânın pek çoğu haklarında verilen hükme kâni' olmaksızın mütâba'at etmekte mecbûriyyet gördüklerinden bu mâni'a-i adâlete dahi bir nihâyet verilmek hususlarıdır.

Avukat ta'yinine me'zûniyyet ise tabi' olduğu kānûnun ahkâmından haberdâr olmayan acezeyi idâre-i kelâm sâyesinde çâre-cûy-ı kābiliyyet olan husamâsıyla muhâfaza-i hukūkca mertebe-i tesâvîde bulundurmak içün ihtiyâr edilmiştir. Bazı târihlerin rivâyetine göre bu kā'ide en evvel medeniyyet-i hâzıranın muallim-i evveli olan Endelüs'te keşf *(31. sayı 1. sayfa 3. sütun)* olunmuş ve memâlik-i garbiyyeye intikāl eylemiştir. Halâ Avrupa'da avukatların elbise-i resmîyyesi garb kisvesini andırır ki bu da rivâyetin sıhhatine delîl olabilir.

Bizim vekâlet-i şer'iyye yoluna girerse kendi ihtiyâcımıza göre bu maksâdı ifâya kâfidir zannederiz.

Yukarıda bahs olunan kavâ'id-i tâliye ki muhâkemâtın sürat-i rü'yeti ve bir da'vâya hükm verildiği zaman mûcibesinin ta'dâtı ve mazbata-i mürâfa'anın kable'l-hükm tarafeyne teblîği ve da'vâ sübût bulduktan sonra hâkimin te'hîr-i hükm edememeye mecbûriyyeti gibi şeylerden ibârettir. Naklen dahi muayyenü'l-lüzum olan ahvâl-i tabî'iyyeden olarak bazıları mahkemelerimizde dahi câridir. Cârî olmayanları da istendiği zamandan i'tibâren fi'ile çıkarılabilir.

İşte Devlet-i aliyye'ye bâ'is-i selâmet ve medâr-ı şevket ve ma'mûriyyet olacak tedbîr var ise öyle bir muntazam kānûnun mevkûfün-aleyhi olan esbâbı istihsâl ve mahkemelere ta'dât ettiğimiz şerâ'iti i'tâ ile memlekette temin-i adâlettir. Yoksa düstûr gibi bir kānûn ve birkaç türlü nizâm ile hükûmetden ve a'zâ'sı nereden rast gelirse

intihâb olunan mecâlisimiz gibi mahkemeler devletimizin haline ve zamanımızın ilcâ'atına göre temin-i adâlete tamamıyla kâfî değildir.

Bundan birkaç sene evvel fi'ile getirilen *(31. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ıslâhâne dâ'ir Bâb-ı âlîce tertîb olunarak kırmızı kitaba derc ile neşredilen lâyıhada.

Biz de ayrıca kavânîn-i umûmiyye tahsili mu'tâd olmamasından ve yahud (t)ahsiller yalnız kavânîn-i kadîmeye münhasır olduğu halde kavânîn-i cedîde ahkâmını icrâya me'mûr olanların tecrübesizliğinden nâşî tatbîk-i kavânîn mâddesi henüz mihver-i lâyıkında cereyân etmediği ve ma'a-mâ-fîh Memâlik-i Osmânîyye'nin her tarafında muâmele-i cebriye makāmına kāim olduğu mahall-i inkâr değildir.

Denilmiştir bedihidir ki noksân ile iktifâ-yı umûr âdette kat'â câiz değildir. Bu lâyıhanın neşrinden beri ise tahsîl-i hukūk içün mekteb yapılmak şöyle dursun muhakemece ahkâm-ı adliyye a'zâ'sının masûniyyetini fi'ilen ihlâl etmekten hiçbir şey yapılmamıştı.

Hükûmet-i seniyye'nin iltizâm ettiği hakkāniyet yürülükten me'mûl ederiz ki bundan böyle ıslâh-ı mehâkim içün lâzım gelen himem ve dirîğ buyurulmaz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Vâlî paşa hazretleri dünkü çarşamba günu vapur-ı mahsûs ile Aydın'a azîmet buyurmuşlardır.

Müşârün-ileyh hazretleri geçenlerdeki Manisa seyâhatlerinde Kasaba'ya kadar giderek ahvâl-i câriye-i idâreyi tecessüs buyurmuş oldukları gibi Saruhan Temyîz Meclis A'zâ'sından Müderris Arif Efendi'yi dahi şikâyât ve tezallümâta mebnî azl eylemişlerdir.

Aydın'a vukū'-bulan işbu azîmetleri dahi tahkīk ve istiknâh-ı ahvâl içün olacağından şüphe yoktur.

Müşârün-ileyh hazretleri Mutasarrıf-ı Livâ Mustafa Necib Paşa hazretlerinin muhavvel-i uhde-i idâresi bulunan umûr-ı câriye-i livâyı takdîr ve tahsîn buyuracaklarına (Devir)'in emniyyeti ber-kemâldir.

Zannederiz ki sebâtı şimdilik birtakım pâyendelerle temîn edilmiş olan Aydın hükûmet konağının *(31. sayı 2. sayfa 2. sütun)* rü'yet-i ahvâl-i hâzırası müşârün-ileyh hazretlerini hedm ve tecdîdine mecbûr edecektir.

Ma'a-mâ-fîh Topyatağı nâm hevâdâr mevki'de bulunan Tahir Paşa merhûmun sayfiyesi dahi asâkir-i şahâneye bir kışla tahsîs etmek üzere iktizâsının icrasına teşebbüs buyuracaklardır.

Zîrâ Aydın kışlası hükûmet ebniyesi derûnunda olarak bu ise emsâle nâ-muvâfık bir keyfiyyet bulunduğuna ve mevki'-i mezkûr dahi kışla (itt)ihâzına[267] bahtı elvirişli bulunduğuna binâen bu işin icrâsı icrâât-ı matlûbenin ehemmiyetlilerindendir.

*

İzmir limanı muhâfazasına me'mûren gelmiş olan Ertuğrul Fırkateyn-i hümâyûnu dört yüz nefer asâkir-i şahâne ile ikisi armstron olmak üzere iki kıta topu hâmil olduğu ve makinesinin dahi altı yüz bargîr kuvvetinde bulunduğu tahkīk kılınmıştır.

(Aydın)

*

Aydın Gazetesi son nüshasında vâlî-i âlî hazretlerinin ta'alluk eden irâdelerinden bahisle sene-i atiyye muharremi ibtidâsından i'tibâren vilâyet nâmına bir sâl-nâme va'd ediyor.

(Devir) mezkûr sâl-nâmenin ihrâcı emrinde Aydın Matba'ası'nda bir gayret-i fevka'l-âde gördüğünden artık sâl-nâmenin bî-tevfîkıhi teâ'lâ tab' ve temsîl olunacağına emin olmuştur.

Nasıl emin olmasın işbu emrin bir ikinci emr demek olan (Arş) kumandasını almazdan mukaddem ten(k)îd[268] edeyim diyerek matba'anın içi titriyor.

(Devir) Hüseyin Avni Paşa hazretleri haklarında mevzû'-ı bahsi olan muvaffakiyyetini[269] burada dahi işbu sâl-nâme sâifesiyle tekrâr eder.

Zîra Aydın vilâyeti bununla dört def'adır sâl-nâmenin te'lîfine başlamış o yolda birçok *(31. sayı 2. sayfa 3. sütun)* kâğıd dahi karalamış olduğu Devir'in ma'lûmu olarak bu sene dahi hazret-i Allahu azîmü'ş-şân hazretlerinin tevfîkiyle vilâyetde ihd(â)sât[270]-ı muntazıra sırasında bir de yeni sâl-nâme görüleceğinden teşekkürler etmeliyiz.

Lâkin ihtâr ederiz ki çıkarılacak sâl-nâme öyle âdî olup kāri'lerin vilâyetin ahvâl-i hâzırasına muttali' olabilmeleri içün istâtistik cedvelleri dahi bu sâl-nâme ile beraber görülmelidir.

*

Kümes Derûnunda Biri (Kut) ve Diğeri (Saya) Cinsinden Olarak İki Güvercinin Lisân-ı Hâl ile Muhâvere-i Leyliyyesi

---

[267] "ا" ve "ت" harfleri bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[268] "ق" harfinin noktası eksik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[269] "ى" harfi yerine "ت" harfi konulmuş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[270] "ا" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Kut: Ey refîk-i bî-akl u şu'ûr ve yâr-ı gâr-ı gabi-i bî-huzûr âyâ afitâb-ı cihân-tâb yarın ref'-i perde-i zulmile arz-ı ruhsâr-ı cemâl eder etmez veliyy-i nimetimiz yine sen sagîrü'l-cüsse bî-çâresini emâre-i cevv-i semâ edip ve arkandan kendisi dahi el çırpıntıları ve şedîd ıslıkla gayret verip sâ'atlerce ebr-i âsuman içinde dolaştırarak tâb ü tüvânını kesecek mi?

Ey mecnûn-ı meşhûr ve ey ebleh bî-baht ü sürûr! benim cism-i nâzikim makbûl-i havâss u âmm ve endâm-ı mehâsin-şi'ârım ve şâyeste-i iltifât ve ihtirâm olduğu gibi şöhret-i memdûha-i cinsiyem evsâf-ı hüsn ü an ile münceli ve ahlâk u etvârım hilye-i nefîse-i sıdk u istikāmetle mütehallîdir.

Çünkü ben her şâm ü seher müntehâ-yı tabaka-i havâiyeye kadar seyr ü sefer ve bu vesîle ile nice memâlik ve büldânı tem(â)şâ birle ahvâl-i âlemden tahsil-i ilm ve haber ve inde'l-hâce şehirden şehre nakl-i mekâtib ve muharrerât ile istimdâd ve ref'-i keder etmekle veliyy-i nimete ibrâz-ı sadâkat ve hüner ederim. Sen hangi evsâfına istinâden ibrâz-ı kerri-nühûset eder de bana bu gibi nâ-makbûl sözleri söylersin yohsa gugu-hân-ı i'lâm-ı evkāt olduğunu mu gördün de bu derece ileri gidersin?

Kut: Ey Mürg-i bî-idrâk! sen görmüyorsun ki benim ser-i telh-sâzım min indi'llâh bir tepelikle mümtâz ve kudüm-i *(31. sayı 3. sayfa 1. sütun)* bî-pervâzım birer çakşırla pîr-şive ve nâz olup cesâmet-i cesediyem cümlenize fâik ve azamet-i tabîiyem medh ü sitâyişe layıktır. Ben senin gibi bin mürg-i bî-ikbâli cenâh-ı refetimle sâye-mend ve sad-hezâr tuyûr-ı bâlâ-pervâzı Gugu-hân elfâtla hisse-mend ederim sen kim oluyorsun ki benim azamet-i vakarımı tahkîre cüret ve bî-muhâ(b)â beni bu sûretle ta'an-ı tekdîre cesâret ediyorsun.

Saya: Ey Kut-ı belâhet-pişe ve ey mürg-i kalîl-endişe sen görmüyor musun ki benim ikbâlim senden bâlâ-ter ve aşiyâne-i iclâlim senin humk ve belâhet-i çirkâba boğduğun lane-i yegâne-i ikbâlinden kat ender-kat mücellâ ve mutahhardır ancak sende şu'ûr yoktur ki benim bu akvâlimi temyîz edebilesin ve sefine-i ikbâlini tarik-i müstakimî de yüzdürüp re'îs olduğunu bildiresin. Mademki bu efkâr-ı vâhiyyende pâyidar ve nühûset-ı kibr ü enâniyyet tabî'iyyende ber-karardır bilmiş ol ki min indi'llah mazhar-ı mücâzât olursun yani amâl-i ahvâlin sâifesiyle elbette belânı bulursun.

Kut: Ey Saya-i nâ-tüvân! Senin etvâr ve harekâtın benim sabr ve kararımı kesti ve da'vâmı tâkat-fersâyı tefevvukun sîne-i pür-kîneme bir tîr-i mühlik geçirdi. Ben

elbette seni o aşîyâneden merfû' eder ve bu sûretle oraya kendim sığınıp murâd ve merâmımı tahsîl ile seni haddinden haberdâr eylerim.

Saya: Ey Kut! ben sana bir nush-ı makbûl söyleyeyim de sen onu menkûş-ı yektâ gibi kulağında tut yani o maksad ve merâmını bi'l-külliye mahvedip unut. Zîrâ beni bu lane-i bâlâ-tere hazret-i veliyy-i nimet is'âd etti ve sana bir dahi lane-i mutahhar gösterip hurrem ve dil-şâd eyledi. Sen kaderini bilmeyip bulaştırdığın o yavayı bin şükr ve senâ ile temyîz et. Çünkü akl-ı müreccah budur. Bu tarik-i müstakîme gidip ağrâz-ı noksâniyye-i tuyûriyene perhîz et.

Kut: Bir kerre benim kuvve-i cismiye-i bedenîyeme habbe-i cûdini nisbet edip mukābeleye sonra başla. Zîrâ cenâh-ı azametle şimdi senin kanadını kırarım ve bilmiş *(31. sayı 3. sayfa 2. sütun)* ol ki benim (t)abiatım mâl-â-mâl kin ve garaz olduğundan mücadeleye her dem bir sebeb ararım.

(Bakiyyesi sonra)

(Dârü's-saltanat)

(Tevcîhât)

Hassa Ordu-yı hümâyûnu müşîriyyet-i celîlesi vekâleti ile Dârü'ş-Şûrâ-yı Askeri Riyâseti Beşinci Ordu-yu Hümâyûn Müşîri sâbık İzzet Paşa hazretlerine

Bosna Vilâyeti Valîlik'i, Bahriye Nâzırı sâbık Mustafa Paşa hazretlerine

Beşinci Ordu-yı Hümâyûn Müşîrliği, Tophâne Müşîri sâbık Yavuz Paşa hazretlerine

Ankara Vilâyeti Vâlîliği, Dârü'ş-Şûrâyı Askeri Re'îsi sâbık Mehmed Refet Paşa hazretlerine

İşkodra Vilâyeti Vâlîliği, Bosna Vâlîsi sâbık Mustafa Asım Paşa hazretlerine

Ankara Vilâyeti Defterdârlığı, İzmir Muhâsebecisi sâbık Asım Beyefendi'ye

Kütahya Evkāf Muhâsebecisi, Mehmed Mazhar Efendi'ye rütbe-i sâlise tevcîh buyurmuştur.

*

Levand Herald diyor ki Yunan kralı Rusya elinde alet olmak me'mûriyyetinden istifâ etmiş ise de bu şerefsiz me'mûriyyete Sırp beyi teşebbüs eylemiş gibi görünüyor. Lâkin mîr-i mûmâ-ileyh bu türlü hayâlâttan vazgeçip Sırbistan'ın ıslâhât-ı dâhiliyyesiyle meşgūl olsa hakkında daha iyi olur.

(Hakāyık)

*

(Vilâyât)

(Selânik)

Mukaddemâ Selânik Mekteb-i Rüşdiyyesi'nden bâ-şahâdet-nâme çıkmış ve bir müddet Selânik'te vâki' Fransız mektebine devâm ile mekteb-i mezkûrda Türkçe hâceliği etmiş ve bu sırada Fransızcayı tahsîl eylemiş olan Selânikli Şemseddin Efendi geçende mücerred kendi arzûsuyla bir mekteb küşâd ile cem' edebildiği otuz kırk kadar etfâle sâ'ir sıbyân mekteblerinde olan usûl-i ta'lîmeye benzetmeyerek arzû olunan bir sûrette Türkçe okutmakta olduğu ve beş *(31. sayı 3. sayfa 3. sütun)* altı yaşında bulunan ve hiç mektebe gitmeyen çocuğa iki üç ay zarfında gazete okuyabilecek kadar meleke getirmekte olduğunu ve hatta Selânikli Fesci Tobuz Ağa'nın bu hâl ve sâlde bulunan çocuğu bir buçuk ay içinde gazete okuyabildiğini ve çocukları sıkmayacak sûrette mektebce bazı usûl dahi vaz' ve ittihâz eylediğini ma'a'l-memnûniyye işittik.

(Mûmâ-iley Şemseddin Efendi'nin bu bâbdaki himmet ve gayretini takdîr ile beraber mekteb-i mezkûrun usûl-i ta'lîm ve teferrüâtının ta(f)sîlâtını[271] bir varaka ile matba'aya teblîğ eder ise ma'a'l-memnûniyye gazeteye derc ve ilân[272] edeceğimizi va'd eyleriz.)

*

(Tuna)

Bosna cihetinde inşâ olunacak şimendüfer hatları güzergâhından keşf ve muâyenesine me'mûr olan (Mösyö Piro) havâların itidâli münâsebetiyle Sofya ile Niş beyninde istikşâfât-ı lâzımeyi icrâ ile bu günlerde maiyyetinde bulunan mühendisler ile Priştina tarafına azîmet etmiş olduğundan orada dahi îcâb eden istikşâfâtı icrâ edeceği gazetelerde görünmüştür.

*

Rusya Devleti, Asya-yı vüsta harekât-ı ta'arruzkarânesi aleyhinde ta'dîl-i lisân etmesi içün meşhûr Tayms Gazetesi elli bin aded lira-i isterlin vermiş olduğundan mezkûr gazetenin evvelleri Rusyalıların Asya-yı vüstâda tasallutlarını tenbîh etmekte olduğu halde mu'ahharen Rusyalılar Asya'da tevsi'-i hudûd edince medeniyyete hidmet ederler ve Hindistan'a mazarratları olamaz zemininde makālât-ı kâzibe neşrine mübâşeret etmiş olduğunu Berlin'de vürûd eden havâdisten olarak bazı gazeteler yazıyor.

---

[271]"ف" harfi yerine "ق" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[272]"ع" harfi yerine "غ" harfi konulmuş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Hakāyık)

*

(Oyun Kâğıdının Bir Tuhaf Tefsiri)

İngiltere'de İskodya[273] nâm vilâyetin Glaskov[274] nâm şehrinde büyük haftanın (1) akşâmlarından bir akşâm birkaç İngiliz askeri kelisaya (1) kızıl yumurta paskalyasından evvelce gelen hafta Hristiyanlar beyninde büyük hafta tabîr olunur.

(31. sayı 4. sayfa 1. sütun) Bunlardan her birine birer İncil-i şerîf almalarını emreder.

Askerlerden birisi İncil-i şerîf yerine bir deste oyun kâğıdı alır. Gidecekleri vakt zâbitleri âdet-i mezhebiyye mûcibince refîkleriyle kelisaya gider. Refîklerinden her birisi ceblerinden kitablarını çıkarıp okumakta olsun kitap yerine oyun kâğıdı alıp kelisaya giden asker dahi oyun kâğıdı destesini cebinden çıkarıp kemâl-i dikkat ile kâğıdların yüzüne bakmaya başlar. Diğer refîkleri bunu görüp ne yapıyorsun utanmıyor musun? deyu merkūmu tekdîr etmekte iken askerleri kelisaya getiren onbaşı dahi işi anlar. Merkūmu kelisadan çıkarıp zâbitin huzûruna getirir ve keyfiyyeti olduğu gibi zâbite hikâye eder etmez merkūm nefer kemâl-i zekâvet ile ber-vech-i âtî cevâba ibtidâr ederek (ben kelisada oyun kâğıdı oynamaz idim illâ İncil-i şerîfi okur idim. Çünkü usûl? (birli) Allah'ın vahdetini ve ikili ile üçlü oğul ile azîz ruhu, dörtlü İncil-i şerîfi telîf etmiş olan dört havâriyyûnu, beşli kandîllerine vaktiyle yağ getirip koyan beş nefer bâkireleri, (2) altılı Allah'ın altı gün zarfında Dünya'yı halk eylediğini, yedili yedinci günde istirâhat ettiğini, sekizli Hazret-i Nuh vaktinde vukū'-bulan su tufanından yalnız sekiz kişinin halâs olduğunu, dokuzlu Hazreti İsa'nın temizlediği dokuz nefer (h)üddâmları[275], onlu Allah'ın on tenbihâtını, (kız) dâimâ Hazret-i Süleyman ilmine vâkıf olmak üzere pek çok uzak mahallerden mahsûsen kalkıp Kudüs-i şerîfe gelen Seva nâm kraliçeyi, rebia (papas) Hazreti Süleyman'ın vefâtını, (oğlan) birtakım edebsiz herifleri hâtırıma getirir ki bunlardan birisi dahi beni şimdicik huzûruna getiren şu onbaşıdır) deyü söylemesiyle beraber oyun kâğıdlarında olan rakamları ta'dât ederek yekünü olan 365 numarası bir senenin 365 günden ibâret olduğunu –elli iki aded oyun

(3) Hazreti İsa'nın İncil-i şerîf'te temsilen söyledikleri hikâyedir.

(31. sayı 4. sayfa 2. sütun) Kâğıdı senenin elli haftadan mürekkeb bulunduğu – on iki cas? kâğıd dahi on iki mâhları beyân eder. Makālesini ilâve ettikte zâbit nefer-i

[273]Bahsedşlen yer İskoçya' dır.
[274]Bahsedilen yer İskoya'da bulunan Glasgow şehridir.
[275]"خ" harfi yerine "ج" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

merkūmun zekâvetine ta'accüb ederek kemâl-i memnûniyyet ile bilâ-cezâ merkūmu salıvermiştir.

(Konstantinapoli)

*

(Garîbe)

Geçenlerde Berlin'de üstü başı temizce bir kimse bir kuyumcu dükkânına gidip oranın zenginlerinden filan madmazeli izdivâc edeceğini beyân ederek birtakım mücevherat çıkar deyü istediğini intihâb eder iken ümerâ-yı askeriyeden birisi daha gelir merkūmla ülfet-i kadîmesi olmak hasebiyle bu kadar mücevherâtı siz mi alacaksınız? Deyu suâl eyledikte evet ben alacağım· Çünkü te'ehhül ediyorum dedikte zâbit memnûniyyetle tebrîk etmiştir. Bunun üzerine herîf mücevherâttan birazını bi'l-intihâb fi'âtını kat' ederek parasını vermek üzere cebine baktıkta telaşla afüvv ederseniz para cüzdanımı hânemde unuttuğumdan hem parayı i'tâ ve hem de bazı kimselere dahi mücevherâtı irâe edeceğim demiş. Dükkânda mülâkāt ettiği zâbit dahi be's yokdur şimdi gelirler ben de onlar gelinceye kadar buradayım der. Kuyumcu zâbitin kelâmı üzerine be's yoktur. Cevâbını vererek herîf intihâb eylediği mücevherâtı alıp dükkândan savuşmuştur. Bir iki sâ'at geçer herîf gelmez. Üç sâ'at geçer yine gelmez. Nihâyet zâbit dahi gitmek ister kuyumcu salıvermez. Nihâyet dükkânda bir nizâ' çıkarırlar. O esnâda dükkânın önünden birkaç polis me'mûrları geçer iken nizâ'ı görüp sûal eylediklerinde kuyumcu hakīkat-i hâli beyân eyler. Çâresiz zâbiti alıp götürmeye mecburuz. Dükkânda biraz oturunuz herîf gelmez ise polis nezâretine gelerek zâbitten da'vâ edersiniz diyerek zâbiti alıp götürürler. Kuyumcu bir iki sâ'at daha dükkânda oturur kimse gelmez. Doğru polis nezâretine gidip ikāme-i da'vâ eyledikde buraya öyle adem gelmedi dediklerinde kuyumcu bütün bütün şaşırarak ağlayarak dükkânına gelir.

(31. sayı 4. sayfa 3. sütun) Hâlbuki zâbit kıyafetinde olan kimse ve polis me'mûrları hey'etindeki arkadaşları olduğu sonradan meydana çıktığından şimdi hükûmet tarafından mütecâsirleri aranılmakta bulunduğunu Avrupa gazeteleri yazıyor.

İmparator-ı sâbık Napolyon'un vefâtını telgraf havâdisi olarak Empersiyal Gazetesi'nin ilâvesinde görülmüştür.(Devir)

Herîf sakın yerin dibine girdi derken Fransa'nın kavîleri sirâyetini ihyâ etmesin.

(Merkez Meclisinden İlân)

Mahkûm Koçet'in tahsîline ve icrâat-ı sâ'ireye dâ'ir ashâb-ı matlûb tarafından bir müddetten beri hükûmete verilip merkez meclisine havâle buyurulan arz-ı hâllerin

arkası aranılmadığı cihetle birçok arz-ı hâl evrâkı terâküm etmiş ve sâye-i teshîlât-vaye-i hazret-i padişâhîde mücerred erbâb-ı hukūkun işlerince medâr-ı suhûlet ve sürat olmak yani hükümlü olan müsted'iyyât-ı icrâ ve tahkīk ve tedkīke muhtâc bulunanlar tahkīkāt olması bi'l-ifâ merci'lerine müsâra'atla i'tâ kılınmak içün zabtiyye alaybeyliği taht-ı riyâsetinde olarak lâzım gelen zevâttan mürekkeb bir hey'et-i icrâiyye teşkîl olunduğu geçende dahi vilâyet gazetesiyle i'lân olunmuş idi. Vâlî-i vilâyet Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin menâfi'-i âmmenin husûlü emrinde olan hüsn-i tedbîrleriyle meclis-i mezkûr cum'a günlerinden mâ-adâ her gün tecemmü' ederek sabahtan akşâma kadar umûr-ı mevkûleye çalışılmakta ise de ashâb-ı istid'â yalnız istid'â ve arz-ı hâl verip icrâsının arkasını aramamakta olduğuna ve cümlenin ma'lûmu olduğu vechle müdde'î celbine Hükûmet-i seniyye hiçbir vakitte borclu olmadığına mebnî bu gibi müsted'iyâtın ashâb-ı takdîminin ikinci ve üçüncü günü ve'l-hâsıl işin arkasını bırakmayıp îcâbına bakılmak üzere meclis-i mezkûra mürâca'at etmeleri lâzım geleceği cümlenin ma'lûmu olmak içün i'lân-ı keyfiyyete ibtidâr olundu.

Mehmed Sâlim

Sayı: 32

Sene-i şemsiye	1873	Numara (32)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	1	Pazartesi	Zi'l-ka'de	14

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'asına mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(32. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i mahsûs)**

Asâkir-i zabtiyye yüzbaşılığından mahrec Tütüncü Bayrakdâr Süleyman Ağa (Devir)'imizin Tire mektebi iânesi içün küşâd eylediği iâne defterine dâhil olmak şerefini bu kerre bir lira irsâliyle ihrâz etmiştir.

Hamiyyet-i vatanîyyesi payidâr olsun. Zîrâ mûmâ-ileyhin bu muamele-i muâvenetkarânesi bizi pek memnûn ettiğinden bu memnûniyyeti henüz hikmet ve sebebini anlayamadığımız bir cerîha-yı müteessireye merhem makāmında sürdük. Allah versin de yaramızın ilâc-ı iltiyâmı bu ola idi.

Çünkü Tire mektebi resîde-i hitâm oldu gitti. Artık iâne-i erbâb-ı hamiyyete ihtiyâcı kalmadı. Cenâb-ı Hakk o mektebi vücûda getiren erbâb-ı i'âneyi iki cihânda alâ eylesin.

Gelelim zahm-ı derûne (öyle bir zahm-ı müteessir ki onu yüreğimize mutlak Menemen ahâli-i müslimesinin hancer-i bî-himmet ve insâniyyeti açmıştır. Onun iltiyâmı içün Menemenlilerden merhem-i hamiyyet ve insâniyyet taleb etmek ve kendilerinin ma'den-i hamiyyetinden umduğumuz eczâ-yı iâneye ilâve eylemek üzere mûmâ-ileyh Süleyman Ağa'nın se(n)evî[276] mürüvvetinden taktîr eden mezkûr liraya

[276] "ن" harfi yerine "ت" harfi konulmuş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Devir) tarafından dahi daha iki aded lira ilâve olunarak Menemen mektebine hasren vaz'-ı sanduka tevkîf olunmuştur.

(Devir) ümidvârdır ki Menemen müslümanları *(32. sayı 1. sayfa 2. sütun)* dahi artık bunun üzerine nifâkı ittifâka tebdîl ederek ve bir yere gelerek ortaya bir defter açıp mektebi vücûdlandırmaya himmet eyleyeceklerdir.

Devir hamiyyet ve (i)nsâniyyetini[277] bildiği içün Yamanlarlızâde Mustafa Efendi tarafından dahi bi'l-vekâle iki aded lira i'âne arz eder.

Demek oluyor ki (Devr)'in 2, Mustafa Efendi'nin 2, Süleyman Ağa'nın 1 lirasıyla şimdilik iâne beş liraya bâliğ oldu ve daha iânete himmet buyuran olur ise onu dahi ma'a'l-memnûniyye kabûl ve i'lân etmek üzere isek de şimdi Menemenliler muvâfakat edip etmeyeceklerini kestiremiyoruz. Ama me'mûl etmeyiz ki bu bâbda tereddüd ve yahud defter küşâdında ihtiyâr-ı te'ehhür eylesinler.

(Hacı Bakızâde Mustafa Ağa) görelim seni iddiâ-gerden olan cevâhir-i hamiyyeti fi'ilen isbât edecek vakt olsa olsa bu gündür.

Bakalım (Devir)'i utandıracak mısın? Yohsa hamiyyet ve insâniyyetin evsâfıyla sahîfelerini doldurtup yüzünü ağartacak mısın? Artık (Devir) çâr-çeşmle cevâba muntazır olduğunu umûm Menemenlilere ihtâr ile bu def'alık dahi bu kadarcıkla kasr-ı kelâm etti.

Ha hâtıra geldi işitiyoruz ki Menemen hristiyanları mevcûd olan mekteblerini derece-i kifâyede *(32. sayı 1. sayfa 3. sütun)* görmediklerinden geniş birer rüşdiyye daha yaptırıyorlar.

İşte size (Hadîka)'dan alâ bir ibret daha

Hadîka

Atina'da bî-kes ve yetim kalan çocukları okutmak içün Parmason nâmıyla bir cemiyyet teşekkül ederek mahsûs bir mekteb küşâd eylemiş olması üzerine Atina bakkallarından iki kişinin cemiyyet-i mezbûreye iâneler ile beraber irsâl eyledikleri mektûblar (Efimeridon Siz Minion[278]) nâm Atina Gazetesi'nde mütâla'a olunarak ibrete şâyân görülmesiyle tercüme olundu.

(Parnason Cemiyeti Riyâsetine)

Fakîr ve yetim çocukları kabûl ile ta'lîm ve terbiye ve iksâ ve i'âşe etmek üzere bir mekteb te'sîsine himmet ettiğinizi haber aldığımdan pek ziyâde memnûn oldum.

[277]"ı" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[278]Bahsedilen gazete Efimeridon Siz Minion adlı gazetedir.

Ben bir fakîr âdemim fakat kudretim yettiği mertebe vatanıma olan borcumu îfâdan hiç utanmam.

Binâen-aleyh mekteb içün iâne olarak takdîm etdiğim altmış dırahmiyi kabûl etmenizi temennî eylerim.

İmza: Bakkâl İspiro Piri

Diğeri

Re'îs Efendi

Tesîs ettiğiniz mekteb ile vatana bir büyük *(32. sayı 2. sayfa 1. sütun)* lütf ettiniz bu cihetle herkes bu fi'il-i hayrınızın devâmı içün elden geldiği kadar muâvenette bulunmaya borçludur.

Ben ne zenginim ne de geçinmeye muktedirim.

Fakat bu sene kendime hiç esvâb yaptırmamaya karâr vererek elli dırahmiyi gönderir ve işbu emr-i hayrı tevsî'a muvaffak olmanız içün cenâb-ı Hakk'a gece gündüz duâlar eyler.

İmza: Bir bakkal

Cemiyyet küşâd ettiği mektebin yerini îcâr ile tuttuğu cihetle birkaç yüz çocuk istîâb edebilecek bir mekteb tesîs ve binâ etmek teşebbüsünde olduğundan Atina ağniyâsından Mösyö Siğros nâm zât mektebi kisesinden binâ etmeyi arzû ederek cemiyyet tarafından lâzım gelen arsanın tayîn ve irâe edilmesini taleb eylemiş ve cemiyyet de Atina'nın münâsib bir mahallinde arsa aramakta imiş.

Yapılacak mektebin binasına yüz bin dirâhmi kadar sarf olunacakmış

Hadîka

Vatan-perverlik-i bî-kes-nevâzlık işte böyle olur. Yunanlılar bizden ayrılalı kırk kırk beş sene oldu. Bu müddet içinde ne muntazam bir idâre gördüler ne de hâricten fitillenen fesâd ateşlerinden hâli kaldılar. Yine bununla beraber ehibbâ-yı vatan vazîfe-i mukaddesesine çalıştılar.

İçlerinde haydûdlar zuhûr etti. Yıllarca hem kendilerini hem komşularını hem misâfirlerini ızrâr etti fakat yine içlerinde fezâil-i insâniyyeye muvâfık hidmetlere çalışan âdemler de bulundu.

Vatanlarında fesâd ateşleri alevlendi. Senelerce memleketlerini yakıp kavurdu şerâreleri gâh beş on mil uzakta bulunan mevâki'-i mücâvireyecek sıçradı. Bununla beraber zamanın muktezayâtına hidmet eder, ukalâ da çıkardı.

(32. sayı 2. sayfa 2. sütun) Biz altı yüz yıllık bir devletiz bir vakitler seyf-i şecâ'atle zabt ve tevsî'-i memâlik eyledik nihâyet ilcâ-yı zaman ile sell ettiğimiz seyfi kınına koyduk.

Fakat ona bedel ele kalem alıp da geçmişi hisâb ve geleceği temîn etmekliğin yolunu düşünmedik.

Vâkıan mâzîye te'essüf fâ'ide vermez fakat hiç olmazsa insân olan zâyiâtını düşünmekle kazanacağını muhâfaza etmeyi ve hiç değilse kazanacak esbâbını tedârük etmeyi olsun keşfe çalışır ya

Biz yavaş yavaş sadetten çıkmaya başladık.

Murâdımız bizde de ağniyâ bizde de vatan-perver hamiyyet sâhibleri bulunduğunu onların da böyle mektebler tab-hâneler yaparak nûr-dîde-i vatan olan etfâli okutmaya üryân bî-kes çocukları giydirip kuşatıp terbiye etmeye bezl-i mürüvvet etmelerini söylemek idi. Heyhât hiç yaldızlı tavanlı yalılar, konaklar, bağlı bağçeli köşkler yapmaktan böyle hayırlara meydân mı kalır?

Üç beş bin guruş verip de bir çocuğun iki senelik ma'îşetini temîn içün paytoncı[279] elbisesiz veya sofralar çiçeksiz mi bırakılır?

Yazık bize yûf bize. Biz ağniyâmızdan kat'-ı ümîd edelim çünkü onlara el uzatan parmaklarından hayır görmez ki lütf me'mûl ediyoruz.

Millete bakalım bizde de elli dırahmiye mukābil iki yüz elli guruş verebilecek Manav Mehmed Ağalar, Börekci Musa Ağalar, Simitci Murtaza Ağalar vardı onlardan isteyelim.

Çünkü vatan onların vatanı, çocuklar onların çocuklarıdır.

Biraz acıca söyledikse de ma'zûr buyurulsun çünkü maksadımız şahsî değil umûmîdir.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Âyâ fark edebilecek miyiz ki (Devr)'in menfa'at-ı umûmiyye-i mahalliye ihtârâtından bazılarının *(32. sayı 2. sayfa 3. sütun)* te'sîrâtı hangi esbâba mebnî müşâhede olunamıyor.

Acabâ bu sadâların â'id oldukları kulakları tıkanmış da duyulmuyor mu? Yoksa duyuluyor da ehemmiyyet mi verilmiyor?

Çünkü feryâdımızın birisi de şehrin içine esneksiz deve idhâlinin men'î ka(z)iyyesi[280] idi .

[279]Faytoncu anlamında kullanılmıştır.

Bu ise el-yevm icrâ olunmadığı nazar-ı te'essüfle görülür.

İşte bu kaydsızlık ki zâbıtamızda mı yoksa belediyyemiz de midir, nedir? Her nerede ise bu kaydsızlığa geçen gün ümmetin gāyet dilîr ve mem(d)ûh[281] bir yüzbaşısı kurbân olup gidiyordu.

Bu yüzbaşı da vâlî-i âlî hazretlerinin ma'iyyetlerindeki Mehmed Efendi'dir. Eğer bu memnû'iyyetin ittihâzıyla halkı temîn etmeye mecbûr olan şu iki dâ'ireden birisi yani herhangisi ise inanmayacak olur ise çağırıp sorsun ve nasıl olduğunu öğrenip icâbını icrâ etsin.

Zîrâ İzmir sokakları dar ve eşyâ hamûlesiyle gelip geçen develerin kesreti nümûdâr olduğundan ve hele şu mevsimde her bir deve ağzından köpük savurarak geçmekte bulunduğundan ağızlarına esnek (v)urdurulmadığı halde fenâlık olmayacak diyemeyiz ve te'essüfümüzü hiçbir sûretle tekrardan vazgeçmeyiz.

*

(Manisalı Bakkâl Seva oğlu Yani Tarafından Varaka)

Gazete-i mu'teberenizin yirmi sekizinci numarasında vukū'ât-ı merkeziyye sırasında Kara Mızrak Mehmed Efendi'nin lisânından derc olunan havâdisin rü'yeti ve bu rü'yetin matbû'ât nizâm-nâmesinin ahkâmınca her satırının iki mislini meccânen ve daha ziyâdesinin dahi ücret-i tab'iyyesi usûlen tarafımdan tesvîye olunmak *(32. sayı 3. sayfa 1. sütun)* üzere gazetenize derc ve imlâ olunmasını taleb eder ve ifâde-i hâle bed' eylerim.

Şöyle ki mûmâ-ileyh Mehmed Efendi'nin bikrlerini izâle eylediği Manisaca meydân-ı sübüta gelen kızlar mâddesinde birtakım zâlimin iftirâ-yı müfteriyasıyla kıyâmına gûyâ acîzleriyle Kostik ve Haçı Dimitri ve Mimiko'nun azviyyât ve ırzlarımıza firîfte olup mezbûrelerin mûmâ-ileyhin aleyhine da'vâya kıyâmına tergîb ve teşvîk eylediği ve bir fıkrasında da gûyâ Kara Mızrak der imiş ki bana bu iftirâyı Nâ'ib Serveri Efendi etmiş misillü birbirine mübâyin birtakım menâfî-i adâb sözler derc ve i'lân olunduğu görülmüştür.

Efendi-i mûmâ-ileyhin bu işte rüfekā deyu isnâd edilen isimleri mezkûr kesân taraflarından bir gûne reviyyet verilip verilmemesi kendilerine â'id olup ancak senâ-kârları hakkında azv ve isnâdının butlânını hakīkat-i mâddenin beyânıyla isbât eder ve

---

[280] "ض" harfi yerine "ص" harfi yapılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[281] "د" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

sâye-i adâlet-vâye-i hazret-i pâdişâhîde her yerde adâlet-i mahkemeleri herkesin yüzüne karşı küşâd olduğu cihetle mûmâ-ileyh ile muhâkemeye amâde bulunur ve arzû eylerim.

Mehmed Efendi'nin hükûmet işlerinde kullanılmaması hakkında bi'd-def'aât İzmir vâlîleri tarafından Manisa hükûmetine emirnâmeler gelmiş iken her nasılsa bir aralık yol bularak meclis-i idâre a'zâ'lığı ve belediyye riyâseti der-uhde etmiş ve zulm ve ta'addiyât ve fuhşiyyâtı son dereceye vardırmış olduğu halde vâlî-i esbak devletli Hamdi Paşa hazretlerinin zaman-ı hükûmetlerinde meclis-i idâre ve temyîz-i livâ ile eşrâf ve hânedân tarafından takdîm kılınan iki kıta gayr-ı resmî mazbata ve ifâdât-ı vâkı'aları üzerine keyfiyyet vilâyet-i celîle-i meclis-i idâresince mevkî'-i tezekküre konularak merkūmun hükûmet işlerinde istihdâmı câiz olmayacağı hakkında mukaddem gönderilen emirnâmelerin sıhhati tebeyyün ederek merkūmun heman meclis a'zâ'lığı ve belediyye riyâsetinden azliyle muhâsebâtının tahkīki *(32. sayı 3. sayfa 2. sütun)* zımnında telgrafnâme-i mahsûsa keşîde olunup mûcibince îcâbı icrâ ve muhâsebâtın rü'yetine komisyon-ı mahsûs teşkîliyle mübâşeret olunarak pek çok ihtilâsâtı vukū' bulduğu sırada min-e'l-kadîm kapatıp kullanmaya alışmış ve dada(n)mış olduğu üzere iki bâb habâset-hânede Rum milleti fakîri kızlarından bulundurduğu üç nefer bâkirelerin Kör Erhondo nâm hatunun kendilerine teslîm ettirilmesini müsted'î Manisa ve Hurusi köyü (ç)evrelerinden[282] hükûmete takdîm kılınan arzı-hâl o esnâda vâlî-i müşârün-ileyh Manisa'ya teşrîf ederek kendisine dahi arz-ı ma'lûmât birle isticâc-ı muâmele olundukta serian merkūmelerin rü'yeti fermân buyurduklarının üzerine mûmâ-ileyh bi'l-celb kendisine teblîğ olundukta kızları teslîm edeceğini cevâb vermiş ise de İpiskopos ve millet kocabaşıları bilâ-muâyene kızları kabûl edemeyeceklerini beyân eyledikleri cihetle hükûmetçe İslam ve Hristiyan çend nefer kābile hatunlara muâyene ettirilmesi kararlaştırarak bâ-ma'rifet-i hükûmet îcâbı icrâ ettirilmekte bikrlerinin izâle olunduğu bâ- ra(p)ort[283] beyân olunmuş ve kızların iddiâları meclis-i temyîz-i livaca zabt ve merkūm istintâk olundukta izâle-i bikr mâddesi derece-i sübûte vardırılmış olduğunun üzerine bir kıta hükm mazbatasıyla kendisi vilâyet-i celîleye i'zâm olunmuş idi bu mâddenin kizb ve sıhhati evrâk-ı mütekaddimenin mütâla'asıyla dahi ma'lûm olacağı vechle bu bâbda tarafımdan bir gûne müdâhele vukū' bulmadığı gibi teşvîk ve tahrikât dahi icrâ olundu denmesi sırf kizb ve isnâd olduğu aşikârdır.

[282]"چ" harfi yerine "خ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[283]"پ" harfi yerine "ث" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Mezkûrun bir fıkrasında dahi Bakkal Seva gibi ifsâd töhmetiyle memleketten bâ-irâde-i seniyye sürülmüş sâbıkalı bir herîfin dahi rüfekâ-yı sâ'iresiyle beraber hakkından geleceğini musırrâne söyleyip eltâf-ı İlâhiyyeye sığınır deyü yazan veya yazdıran herîfin vukū'ât-ı âlemden *(32. sayı 3. sayfa 3. sütun)* bî-haber olduğu şu sözler ile merkez-i sübûta vardırılır. Çünkü gerek Memâlik-i mahrûsa-i şahânede ve gerek memâlik-i ecnebiyyede el-yevm câridir ki haklı ve haksız büyük ve küçük vükelâ ve me'mûrîn ve ehâd-ı nâsdan birçok zevâtın menfâya gidip haksız olarak nefy olundukları anlaşılarak ıtlâk irâdeleri zuhûruyla eski hâl-i vatanlarına ircâ' olagelmektedir.

Bu kabîlden olarak sun'ım olmadığı halde evvelce böyle bir felâket başıma gelmiş ve haksızlığı der-akab anlaşılıp yine merci'-i aslıma ric'ât ettirildiği merak edenler olur ise evrâk-ı resmîyye-i mahfûza ile bildirebilirim mâ'a-mâ-fîh merkūm Kara Mızrak gibi biri dahi hükûmet işlerinde kullanılmamak üzere mahkûm olup da irtikâbât ve telezzüz-i nefsiyyemin icrââtına medâr olur tama'ıyla arsızlık ve yüzsüzlük ile hükûmet dâ'irelerine dehâlet etmedim.

Hakkında neşredilen şu yirmi sekiz numaralı gazetenin sözlerini Mehmed Efendi'den ümîd edemem. Çünkü bi'z-zât öteden beri benimle tev'em misillü hüsn-i imtizâc etmiş olduğu ve kendisine ettiğim el-yevm iyilikler yalnız cümlenin indinde ma'lûm bulunduğu takdîrde böyle azviyyât ve isnâdâta kıyâmeti pek tasdîk etmek istemez isem de ne çâre ki gazete-i mezkûrda görülen müfteriyâtın cevâbsız kalmaması ve kendisine edilen iyiliklerin ta'dâdı hasebü'l-edeb pek câiz olamaz ise de birinden birini ve belki en ednâsını beyân ile iktifâ olunması mülâyim-i hâl ve maslahat görünmüştür.

Şöyle ki Hacı Saib Paşa, Manisa vâlîliği hengâmında kendisi hükûmetten mu(â)heze[284] olunarak muhakkaren hükûmet konağına götürülüp habse ilkā ve üç gün tevkîfi sırada kendini teselli eylediğim ve bade'l-istiğfâr afv ettirildiğini acaba unuttu mu? e'l-hâsıl bunca sene zarfında cereyân eden muvâlât ve dostluk arasında kendisine birçok *(32. sayı 4. sayfa 1. sütun)* iyilikleri ferâmûş edip de bu yolda gazetelerde azviyyât ve müfteriyâta kıyâm etmesi esahh ise kendisinin ne derce denî-meşreb olduğu anlaşılır ve bu hale de hasebü'l-medeniyye bi'l-vücûh te'essüf olunur.

İmzâ : Yani

[284] "ı" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Devir) bî-taraflığı hasebiyle bu varakanın mes'ûliyyetini sâhibine bırakarak ve hiçbir harf ve kelimesini tefsîr etmeyerek aynı aynına mecbûr olmuştur. Cevâb dahi verilecek olduğu hâlde sahîfeleri açıktır.

Ancak cây-ı ta'accüb şurasıdır ki sâhib-i varaka ifâdât-ı mufassalasıyla Dîvân-ı Temyîz'de bi't-tahkīk müfteriyyât-ı sırfdan olduğu tebeyyün etti ve etmekte deyü (Devir)'imizin neşretmekte bulunduğu bahislere el-yevm nazar-ı sıhhatle bakmak istemediğini gösteriyor.

Ağrâz-ı nefsâniyyesine ise burası kuvvetlice bir delildir.

*

Mikyâsât-ı cedîde hakkında bazı müzâkerât cereyân etmek üzere elviyeden celb olunan mebûslardan mürekkeb bir meclis-i umûmî akd olunduğunu geçende yazmış idik.

Aldığımız ma'lûmâta nazaran Memâlik-i mahrûsa-ı şahânede müsta'mel ve mevcûd terâzû ve kile vesâ'ir ölçü ve endâzelerin seksen dokuz senesi martından i'tibâren hükûmetçe ve doksan senesi martından i'tibâren memleketçe yeni mikyâsâta tebdiliyle istimâli mukarrer ise de mikyâsâtımız buranın imkân-ı istimâlinin ve ahâlinin ahz ve itâsına güçlük ve çetinlik verip vermeyeceğinin ve ol sûretle halkın muamelâtı tas'îb olunmayarak usûl-i cedîdenin sûret-i icrâsındaki çâre ve tedbîrin bi't-tahkīk iş'ârını umûm sırasında Bâb-ı âlî makām-ı vilâyete emretmiş olduğunun üzerine her sancak ile merkezden idâre olunan kazâlardan ikişer a'zâ' celb birle husûs-ı mezkûr azîz ve amîk tezkere ve mütâla'a olunmuş ve yapılan karar mazbatası dahi bazı edille ve berâhin-i muvazzahaya müstenid olmak üzere mikyâsât-ı müsta'mele-i atîkanın tebdîliyle yeni mikyâsların *(32. sayı 4. sayfa 2. sütun)* vaz'ından buraca sarf-ı nazar olunmak niyâz ve istirhâmından ibâret bulunmuştur.

(Dârü's-saltanat)

Muhâbere-i Aleniyye

Hadîka Gazetesi Muharriri Tevfîk Bey'e,

Mübâdele nüshalarının mütevârî-i perde-i ketmân olduğu anlaşıldı. Sâhib-i imtiyâzın tesviye-i bedelinde temîni hakkındaki iltimâsımıza olan cevâb-ı te'essüfü kendi te'essüfümüzle birleştirerek te'âtî sûretiyle Rûzname-i Cerîde-i Havâdis sâhibine teblîğ ederim.

*

Mâ-beyn mûsîkası mîrlivâsı İbrahim Paşa'nın füc'eten vefât eylediği gibi Kastamonu vâlîsi Pertev Paşa dahi terk-i hayât-ı müste'âr ettiğini gazetelerde okuduk.

*

Siroz mutasarrıflığına Basiret'in rivâyetine göre Tırnova ve Hakāyık'ın yazışına göre Trabzon Mutasarrıfı sâbık Haydar Bey tayîn olunmuştur.

Eğer Haydar Bey'in Tırnova mutasarrıf-ı sâbıkı olduğunu bilmemiş olaydık pirincin taşını biraz günce ayıracaktır.

*

Rusya imparatorunun velî-ahdı Grandük cenâbları bir müddetten beri hasta olduğundan pâdişâh hazretleri taraflarından istifsâr-ı hâtır içün Petersburg sefîrine bir emr-i telgrafî verildiğini gazeteler haber veriyor.

*

(Ventur[285]) ile İstanbul arasında âmed-şüd eden İtalya kumpanyası vapurlarının bundan böyle Selânik ile İzmir'e dahi uğrayacakları mukarrer imiş.

(Vilâyât)

(Ankara)

(Dîvân-ı Temyîz-i Vilâyetten Resmî Varakadır)

İzmir'in yirmi numaralı Devir Gazetesi'nde Ankara *(32. sayı 4. sayfa 3. sütun)* Vilâyeti Dîvân-ı Temyîzi hakkında görülen fıkranın cevabıdır.

Ankara Posta Müdîri Zühdü Bey, Mesun nâm gulâmı darbından nâşî icrâ edilen muhâkemât-ı istintâkiyyesi müdîr-i mûmâ-ileyhin tüccârdan mugāyir-i nizâm be-her mektûb içün almakta olduğu metîn olan yirmi beşer para mâddesi irtikāba ta'alluk ieer bir hareket olduğundan onun meskût bırakılması Dîvân-ı Temyîz'in muâmele-i sahâbet-kârânesine mahmûl olacağı mezkûr gazetede itirâz sûretiyle beyân kılınmış ise de sâye-i şevket-vâye-i hazret-i mülûkânede Dîvân-ı Temyîz bu misillü husûsâtta ehâd-ı ashâb hukūktan hiçbirini sahâbete mecbûr olmadığından ve mezkûr yirmişer para ahzi mâddesinden Dîvân-ı Temyîz tahkīkat-ı vâkı'asını îzâhen hükm mazbatasına derc ederek keyfiyyetin telgraf ve posta-hâne-i umûmî nezâretine inhâsı lüzûmunu dahi beyân eylediğinden bundan ilerisini aramak nezâret-i mûmâ-ileyhâya â'id bir vazîfe olarak Dîvân-ı Temyîz hakkında beyân olunan sahâbet-kârlık kaziyyesi zannî bir hikâye kabîlinden bulunmakla cerîdeniz vâsıtasıyla (Devir) Gazetesi'ne cevâb yazılması ihtâr olunur. (Ankara)

[285] Ventura: kaliforniya' da bir ilçedir.

(Devir)

Böyle kānûn-ı münâzara hâricinde olan cevâbı kabûl etmeyiz. Zîrâ Ankara Dîvân-ı Temyîzi dahi sâ'ir dîvân-ı temyîzlerin nizâmâtıyla muvazzaf[286] olup Zühdü Bey'in kabâhati ise telgraf idâresine müte'allik bir şey olmayıp düzcesi darb ve irtikâb gibi cinâyete ta'alluk eden iki fi'il-i memnû' ve mezmûm idüğünden bunlardan darb mâddesi karârının icrâsıyla fi'il-i irtikâbı doğrudan doğruya başkaca bir mazbata ile Bâb-ı âlî'ye arz ve inhâ edip telgraf idâre-i behîyyesinden istizâna hâcet görmemeli idi.

Mehmed Sâlim

[286]Fazladan "و" harfi kullanlmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 33

Sene-i şemsiye	1873	Numara (33)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	4	Perşembe	Zi'l-kaide	17

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(33. sayı 1. sayfa 1. Sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

Cümlenin ma'lûmu olduğu üzere yirmi seneden beri ahâlimizin Avrupa mamûlâtına kesret-i meyl ve inhimâkları hasebiyle bugünkü günde te'sîrâtı ol-derecelere varmışdır ki mefrûşât ve melbûsât-ı mi(k)dârla mütedâhile ve alât ve edevât müsta'mele gibi eşyamız Avrupa emti'asına münhasır kalmıştır.

Ma'a-mâ-fîh Avrupa hüner-mendânının gün be-gün sedîd ve tasnî' etmekte bulundukları emti'a vesaireden ekserinin fî-nefsi'l-emr derkâr olan metânet ve nefâseti tabâyi'-i insâniyyede bir i'tibâr-ı zarûrî hâsıl etmekte bulunduğu dahi cây-i inkâr değildir. Ancak bu hâlin devâm ve terakkīsi sülüsânından ziyâdesi hars ve sanâyi' ile ta'ayyüş etmekte bulunan ahâlîmizi bir dereceye kadar fakr ve zarûrete indirmişdir ki şu halde en kavî ve muktedir add olunan bir esnâf bir yere cem' edilip de kendi sanatlarınca bir nev' teshîlât olmak üzere dört bârgîr kuvvetine mu'âdil bir makine tedârükü ihtâr ve teklîf olunsa izhâr-ı aczden başka söyleyecek bir söz bile bulamazlar. İşte en kavî ve muktedir add olunan bir esnâfın hâli bu derecelerde oldukça esnâf vesâ'irenin derece-i ahvâli bedâheten anlaşılır.

Uzun uzadıya beyândan müstağnî olduğu vechle ber-vech-i meşrûh esnâfa müstevlî olan fakr u zarurete bâ'is mücerred Avrupa'nın sanâyi'-i Osmanîyye hakkında meşhûd bulunan rekâbet-i dâimî-i müstemirresi olup (meselâ) bundan yirmi sene *(33.*

sayı 1. sayfa 2. sütun) mukaddemleri İzmir'de bulunan destereci esnâfı oldukça kendilerini idâreye muktedir bir esnâftan iken Avrupa'dan gelen desterelerin ehveniyyet ve nefâseti esnâf-ı merkūme mamûlâtının revâcını bıçkı biçmiş atmış olduğunu gördiklerinden ecnebî mamûlâtından olan destereler ta'mîri zımnında esnâf-ı merkūmeye getirildiği takdîrde kabûl eylememek üzere beynlerinde bir ittifâk hâsıl ettikleri cihetle bu tedbîrleri fi'l-hakīka bir dereceye kadar ecnebi desterelerinin kesr-i revâcını mûcib olmuş idi.

Fakat Avrupa bu dakīkadan kesb-i vukūf ve ma'lûmât etmiş olmasından nâşî ondan sonra gönderdiği destereler ile müselles yani üç köşeli bir eğe ile çapraz peydâ etmek içün bir nev' âlet dahi gönderip desdere alanlara mecânen birer danesini beraberce i'tâ ederek müsta'mellere lede'l-hâce mezkûr âletler vâsıtasıyla işlerini bitirterek yerli desterecilere mürâca'at ihtiyâcını tamâmıyla ber-taraf etti. El-h(â)sıl[287] Avrupa'nın rekâbet-i musırrânesi esnafın inkırazına sebeb-i müstakbel oldu…. Şu kadar var ki Avrupa'nın o bâbda vukū'-bulan rekâbetine bî-hakkın nazar-ı ta'accüble bakılmaz. Zîrâ insân insân oldukça değil memâlik-i ecnebiyye ahâlîsine her gün hüsn-i muâşeret ile birbirlerine izhâr-ı mahviyyet edenlerin ve belki bir kapıda bir veliyy-i nimetin ekmeğini yiyenler bile yekdiğerine rekâ(b)et[288] ettikleri bin kerre görülmüştür. Her ne hâl ise asıl bahsimiz rekâbet bahsi olmayıp Avrupa mamûlâtının kesret-i revâcı ahâlimizin fakr ve *(33. sayı 1. sayfa 3. sütun)* mezelletini intâc etmiş olması te'essüfündedir. (Ne yapalım biz de Avrupa'ya rekâbete mi kalkışalım?) Hayır, bu efkârda bulunur hiçbir mecnûn çıkmaz zannederim. Zîrâ silm-i ma'ârifin kademe-i âlîyyesine vâsıl olmuş bir Avrupa ahâlisine şu hâlde rekâbet arzûsunda bulunmasını âdeta âgūş-ı mâderde bulunan bir tıfıl-ı nev-demîde-i fetânet ve celâdetini bazı harekâtından istidlâl ederek edevât-ı harbiyesi tedârüküyle it'âb-ı zihn etmek kabîlinden demek olur.

Çünkü eyyâm-ı mâzîyede vukū'-bulan tedâbîr-ı noksâniyyeyi takayyüdât-ı haliye-i istikbâliye ile ıslâh her ne kadar mevâdd-ı müşkileden ise de esbâb-ı lâzımenin tedi' ve taharrîsinde ihmâl-i cevâz-dâde-i erbâb-ı kemâl olmadığına binâen yalnız izhâr-ı te'essüfle vakt geçirmeyelim de bugünkü günde mütedâvil bulunan melbûsât ve mefrûşât gibi imâline istidâd-ı kābiliyyeti olan bazı esnâfa şirket vesâ'iresince

[287] "ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[288] "ب" harfi yerine "ى" harfi yapılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

terakkiyyât-ı lâzımelerini düşünelim. Ahâlîmizin şu fakr ve zarûretlerinin tahfîfi çârelerini olsun arayalım.

(Arkası çok)

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

(Varaka)

(Ey) şu asr-ı terakkide bir hayli ihtârât-ı sâlihaya vâsıta-i intişâr olan (Devir) Gazetesi otuz ikinci numaralı nüshanda Menemen Rüşdiyye Mektebi hakkında istıtrâden yazdığın makāle-i tavîlü'z-zeyli mütâla'a eyledim. Mekteb-i mezkûrun böyle nâ-tamam *(33. sayı 2. sayfa 1. sütun)* durması bana belki senden ziyâde mûcib-i te'essüf olmaktadır desem hilâfı olmadığına emniyyet etmelisin. Zîrâ bunun başlangıcına esâsen ben mübdi' oldum. Şöyle ki hâlâ mâliye nâzırı bulunan devletlü Sadık Paşa hazretlerinin İzmir vâlîlikleri hengâmında tarafından me'mûren bazı tahkīkāt zımnında oraya i'zâm buyurulmuş idim. Menemen'in şimendüfer münâsebetiyle İzmir'in bir mahallesi hükmüne girmiş ve hristiyan ahâlîsi epeyce bir mekteb yaptırmış olduğu halde İslam'ın bir rüşdiyyesi bulunmayışı beni orada bir mekteb inşâsına vâsıta olmak sevdâsına düşürdü.

Binâen-aleyh ol vakt kaymakam bulunan Hüseyin Efendi ile bi'l-müşâvere bazı mütehayyizân-ı memleketi celb ile icrâ eylediğim teşvîkāt üzerine huzzâr-ı meclisten buna kemâl-i şevk ile rağbet gösterilerek ve hatta yirmi beş bin guruştan mütecâviz iâne arz olunmuş ve o anda birden beş altı bin guruş te'diye kılınmış olmasıyla hemân inşââtına başlanılmak üzere mevki'i tayîn ve tevsîm ve mu'ahharan İzmir'den gönderilen mühendis ma'rifetiyle hey'et-i muntazamada haritası da tersim ettirilerek hem bakiyye-i iâne bî-cem' ve hem de resmî mûcibince emr-i inşâsına nezâret etmek içün hükûmet-i mahalliyenin inzimâm-ı re'yiyle bir de komisyon in(t)ihâb[289] ettirmiş idim.

Bu gibi (Umûr-ı harbiyye) dûçâr-ı müşkilât ve te'ehhürât olunmak muktezâ-yı tab'-ı çarh-ı kîne-cû olduğundan hayfâ ki o komisyon bir aralık Menemen halkı beyninde bir müddet devâm edip şimdi bi-hamdi'illâhi teâlâ izâlesiyle teşekkür olunan hâl-i muhâsede ve nifaktan mıydı? Hakīkatine kesb-i ittılâ' edemediğim bazı esbâba mebnî îfâ-yı vazîfeye himmet edemediğinden mekteb-i mezkûrun inşââtı el-yevm mu'attal kalmış ve bu ta'tîli bi'l-cümle hâst-kârân-ı terakkiyyâtı bir hâl-i ye's ve te'essürde bırakmıştır.

[289] "ت" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Kazâ-i mezkûr hamiyyetli ve evlâdlarının kesb-i ma'ârif eylemelerini arzû eder gayretli bu kadar mütemevvilleri olduğu halde mektebsiz kalması (insâf olmasın) lâyık mıdır? Bunu kimse *(33. sayı 2. sayfa 2. sütun)* tecvîz etmeyeceğine emniyyetim vardır. Bununla beraber senin neşr-i envâr-ı ma'ârif hakkında câ-be-câ yazdığın bendler ve Yamanlarlızâde ve Bayrakdâr Süleyman Ağa tarflarından iki liranla beraber arz ettiğin beş lirâ iâneler kazâ-i mezkûrun (Hacı Bakızâde) gibi hânedân-ı vatan-perverânın urûk-ı hamiyyetle tahrîk ile ikmâline gayret edileceğine büyük te'minât vermekte olduğundan bu emr-i hayrın hayyiz-i husûle vusûlü emrinde vukū'-bulan delâletinden dolayı tebrîk ile beraber Kuşadası mektebi gibi bunun da yakında resîde-i hüsn-i hitâm olduğunun tebşirâtıyla sütunlarını tezyîn eyleyeceğini ümîd eder ve şu ümîdte bulunmada umûma arz içün yine seni tasvît eylerim.

Tâbi ki künc-i cehâlette muhakkar kalalım.

Kesb-i irfân ile şu asrda bir şân alalım.

İmza: Kâtib-i Meclis İdâre-i Vilâyet Rahmi Giridi

(Devir)

İşbu varaka (Devir)'e kuryece geldiğinden yani işte ma'lûmiyen beraber nice birkaç aded de lira dahi vürûd etmediğinden câlib-i hamiyyet bu kadar sözlerin takdîr ettiği bir kalemin sâhibinden nakd cihetiyle bir şey gelmesine müttehîr kaldığımız cihetle merak edip sorduk. Anladık ki mukaddemki iâne defterine sâhib-i mûmâ-ileyh varaka dahi bunun içün bir lirâ i'tâ eylemiştir.

*

Lira

2 İzmir Ticâret Mahkemesi Re'îsi Ahmed Kamil Efendi

2 A'zâ'sından Mehmed Efendi

2 A'zâ'sından Ramazan Efendi

2 A'zâ'sından Mösyö Tudoraki

2 A'zâ'sından Simon Yorgaki Efendi

2 A'zâ'sından Balyüzzade Matus Efendi

1 A'zâ'sından Dilber Boğos Efendi

1 A'zâ'sından Haim Efendi *(33. sayı 2. sayfa 3. sütun)*

1 Loic ecnebi a'zâ'yı muvakkatesinden İngiltereli Mösyö Fişir

1 Kâtibi Samancızâde Ferid Bey

-diğer kâtibi Karabet Efendi

Hâricden

2 Dilberzâde Karabet Efendi

1 Baş-re'îs sâbık Hasan Efendi

1 Avukat Bağdadî İsmail Efendi

-Kapanîzâde Mehmed Rıfat Efendi

(Muhâberât-ı Aleniyye)

(Menemen Kaymakamı Mazhar Bey)

Balâda muharrerü'l-esâmî zevât-ı kirâm hazreti (Devir)'in küşâd eylediği Menemen mektebi iâne-i hayriyyesi defterine dehâ(l)et[290] şerefini isimleri hizâsında murakkamü'l-mikdâr liraları iâne ve itâya bezl-i mürüvvetle ihrâz eylemiştir. Var olsunlar, azîz olsunlar. İşte hâsıl olan işbu (19) lira (1) loic (32)'nci (Devir)'imizdeki 5 lira ile birleştirilerek mikdârı şimdilik (24) lira (1) loice bâliğ olduğu halde nezdimizde mahfûz bulunduğundan ve ashâb-ı iâne Menemence icrâ-yı icâbı içün zât-ı âlîlerini tevkîl eylediklerinden artık oraca da bir defter küşâdıyla vatandâşlarının bu himmetine karşı kendi memleketlerinin bir emr-i hayr-ı azîmi yolunda Menemen ağniyâsını evvel emirde ale'l-esâmî bade'l-kayd iâneye da'vet eyleyerek i'tâ edenleri erbâb-ı hamiyyet sırasında ve dirîğ-i himmet eylemeyen olur ise o makūleleri dahi hamiyyetsiz sınıfında neşrolunmak üzere keyfiyyetin ber-vech-i müfredât iş'ârına himmet buyurmalarını ricâ ederiz.

*

İzmir'de Manisalı Kara Mızrak Mehmed Efendi

Manisalı Bakkâl Seva oğlu Yani'nin (32)'nci (Devir)'imizdeki varakasına cevâb itâsından istiğnâ' beyânıyla azviyyât vâkı'asına dâ'ir irâe eylediği evrâk üzerine azviyyat-ı mezkûreden (Devir) zât-ı âlîlerini beriyyü'z-zimme görüp varaka-i mezkûre bî-cerhen ol-bâbda bir bend-i mahsûs dahi kaleme aldıysa da sahîfelerinin *(33. sayı 3. sayfa 1. sütun)* vüs'atsızlığı hasebiyle bend-i mezkûru (34)'üncü nüshada mütâla'a eylersiniz.

*

Manisa Meclis-i Temyîzi A'zâ'-yı sâbıkasından Hâfız Şerif Efendi

İâde eylediğiniz (Devir) Gazetesi abone ali-i hayrisinin zahrına yazdığınız (seksen dokuz senesi zi'l-ka'de onuncu gününde iki kıta cerîde verdiler. Bundan başka bend-i mezbûr cerîde görmedim ve bundan sonra dahi kabûlüm değildir) ibâresini

[290] "ل" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

okuduk siz (Devir)'in zâten tanıdığı âdemlerden değildiniz ki (Devir) sizi rakîbleri ceridesine kendiliğinden kaydetmiş olsun.

İşte bundan sâbit oluyor ki göndermekte olduğu nüshalar elbette kendi tarafınızdan ve yahûd bâ-vâsıta vukū'-bulan talebiniz üzerine postaya teslim olunuyordu.

(Devir) işte izhâr-ı rağbet etmeyenler gazete göndermediğini sizden başka böyle bir muâmele-i hamiyyetkârânede bulunmuş hiçbir kimsenin zuhûr etmemesiyle isbât eder.

*

(31)'inci (Devir)'de Sebkat Eden Güvercin Muhâveresinden Mâ-bad

Saya: Ey (Kut)' fi'l-vâki' senin belâhet-i cinsiyye-i müştehirene mebnî muhâceme-i mecnûnânenden hepimiz korkarız ve karın ağrısına uğrayasıca ve şişmiş batnının mâl-â-mâl-i kin ve garaz olduğu işte kendi ağzınla dahi itirâf ettiğinden sana (sersem, deli) lakabını takarız.

Burada kemâl-i tehevvür vahdetinden koca kümes derûnüne sığmaz bir hâle gelerek Hünkâriye hitâbın ber-vech-i âtî idâre-i lisân-ı hale ibtidâr eder.

(Kut): Ey (Hünkârî) nâm makbûlüyle kesb-i memdûhiyyet ve iştihâr eden mürg-i zarîf! Mademki sen ilel ve zemâim-i kevniyyenin hebsinden müberrâ ve sâlimsin sen (bu Saya)'nın iddiâ-yı teferruk hakkında olan akvâl-i *(33. sayı 3. sayfa 2. sütun)* mesrûdesini elbette dinleyip mizân-ı hakāniyyetten geçirmişsin ve çünkü kendinde her gün ekâlim-i seb'anın birinde seyr ü seyâhat eder ve bu vâsıta ile ahvâl-i hakīkiyye-i devriyeden ahz-ı ma'lûmât eyler bir hakîm-i nadirsin. Bizim bu da'vâ-yı takaddümümüzü fasl u hasm ile ve bende (Saya)'ya tefevvuk istihkākı görmez isen bile çünkü hasedimden çatlamak derecesine geldiğimden hiç olmaz ise ayaklarımın çakşırlarıyla başımın bu müzeyyen sergucuna hörmetle bütün güvercinlerin re'îsi sensin sözüyle kalb-i hâsidimi şâd ve hurrem eyle.

Hünkârî: ey Kut! ben vâkıan her gün yedi iklim dört köşenin birinde gezdim ve bütün cihâna nakl-i mekâtib-i muhâberât ile veliyy-i nimet ve vatanına hüsn-i hidmetler ederek müşâr bi'l-benân ünvânını ihrâz ederim. Sen bilmiyor musun ki bu hidmetler arasında nice bin şâhînlerin pençe-i hücûmundan tahlîs-i can etmekte ve emr olunan hidmetten yine rû-gerdân olmayarak ve canımı sad-hezâr tehlikeye koyarak gidip gelmekteyim. Ben bu derece sadâkat ve istikāmetle yalânı nasıl kabûl edeyim? Benim başımda sorgucum yok ki sana kavuk sallayıp dalkavukluk edeyim.

Mademki veliyy-i nimetimiz (Saya) kapı yoldaşımızın lânesini senin fevkine ve senin yuvanı dahi onun tahtına koyup yaptı. Elbette sen onun mâ-dûnundasın. Diyelim ki aşiyâne-i hammâmının azamet-i cesediyen sebebiyle onun lane-i yegânesinin fevkine konsun. Ne revadır ki refîklerimizin içinde senin gibi bir delinin ismi onun fevkinde okunsun. Çünkü bu ma'lûmdur ki (Saya)'yı perr-i ikbâl her an ufk-ı semâda idâre-i perr ü pâl etmekte ve etrâf-ı erba'adan nice bin ma'lûmât getirip hazret-i veliyy-i nimete arz-ı hidemât-ı sâdıka ile tezbîr-i şân ve iclâl eylemektedir. Sen bu da'vâ-yı takaddüm-i bâtıldan vaz gel ve iddiâ-yı âtıl tefevvuktan sarf-ı nazarla onun mâ-dûnunda oturup yan gel.

Kut: Vay Bre Hünkârî-i gaddâr! sen ne içün benim maksadımca gitmezsin ve benim merâm ve maksûdum olan hakk-ı takaddümü bana vermezsin. Ben doğru *(33. sayı 3. sayfa 3. sütun)* söyleyenleri sordum lâkin (Kör Kadıya) Kör Kadı diyenler çalışıp ezmek isterim.

Hünkârî: benim mizâc ve meşrebimdeki sâika-i sadâkat bana her an ve dem doğru söylettirir.

Şimdi sen o çirk-âb içindeki paçalarını sıvayıp benim aleyhimde olmaktan geri kalma ve ağrâz-ı nefsâniyyeni ifâde-i zerre kadar ihtiyâr-ı te'emmül edip hakîm nâmını alma ancak muhakkak bilmiş ol ki ben dâimâ cevv-i semâda balâ-pervâz bir âlî-cenâbım حمامة جرعى حومة الجندل اسجعي ... فأنت بمرأى من سعاد ومسمعbeyti benim hakkımda söylenmiş olduğundan ben onun mefhûmu olan (ey Havmetü'l-Cendel[291] denilen mahall-i dil-güşânın rengîn kebûter-i bâlâ-pervâzı! Âgāz-ı nagemât eyle zîrâ sen bir mekândasın ki mahbûbem olan Sa'âd seni görür. Ve nağemât-ı dil-âvîzini de istimâ' eder. Öyle olunca cânânı eğlendirmek içün hemân öt yavrum öt) medîhasıyla pür-iftihârım.

Sen tabaka-i süflîye-i havâiyye gezip sürter bir mürg-i batiyy'ü'l-hareket olduğundan senin ağrâz-ı nefsâniyyeye mütâba'atından bi'l-külliye bî-pervâzım.

Allah verse de karîben bir şehbâzın tama'a-i pençe-i gıdâsı olsan da ve yahûd kesret-i tama'ın icâbınca bir başkasının yemini yeyim derken bir dâma tutulsan da vücûd-ı çirkâb-âlûdun şu kümesin içinden kalksa ve (Saya)-yı pür-ikbâl ile rüfekâ-yı sâ'iremiz bu gibi muhâcemât-ı humkiyyenden kurtulsa idik.

Bakiyyesi var ammâ (Devir)'imiz icâb ederse.

*

[291]Dûmatü'l-Cendel: kuzey Arabistanda bir yer ismi.

Canım acayib şey gazeteciler bir şey yazsa (işte) gazeteci yine zenberekli sözler söylemeye başladı derler. Politikadan bahsetse (pek ileri gitmiş diyerek ta'rîze başlarlar. Menâfi'-i vatan içün sarf-ı efkâr etse onun nesine lâzımmış gibi güft ü gû ederler. Allah verse de bu muhâveremize de birtakım manâlar vermeseler.

Çünkü Diyojen'in âtîde münderic kahrlı bendi de lasdikli imiş de burada herkes bir tarafa çekiyormuş. Bilmiyorlar ki âlî-cenâb Diyojen'in murâdı hasb-i halden ibârettir.

(Diyojen)

Diyojen'in bugünlerde kahrı var. Hem de büyük bir kahr.

(33. sayı 4. sayfa 1. sütun) Koç katımında koçunu sürüye katmış idi. Birkaç senedir katılmamış olan koç şevkli, şetâretli olmak lâzım gelir iken koça bir hastalık ârız olmasın mı?

Şimdi koç hasta.

Köyün elde mâhir baytarlarını en usta çobanlarını celb ediyor. Mümkün değil koçun hastalığı ne olduğunu keşfedemiyorlar.

Bir hükm var ki azacık akla yakın görünüyor. Diyorlar ki bir vakt sürüye kurt girmiş ve bütün hayvanât o kurttan tevahhuş etmiş olduğundan ve şimdi koç rü'yâsında yine kurdu görmekte bulunduğundan hastalığı böyle bir haşyet hastalığı imiş.

Bunun içün frenk baytarlarına mürâca'at lâzım gelir imiş. Mürâca'at etmişler. Vâkıan bazıları mes'eleyi teslîm ederek koça zikrolunan kurdu unutturmak lâzım olduğunu re'y etmişler. Fakat ters akıllı Frenk ne kadar istersiniz? Bazıları dahi <<hayır öyle olmaz kurdu sürüye salıverip yırtıcılığını icrâya meydan bırakmayarak gerek koç ve gerek koyunların onunla kesb-i ünsiyyet etmelerine ve artık havf ve haşyete mahall görmemelerine himmet lâzımdır>> diyorlar imiş.

Re'ylerin şu ihtilâfına mebnî koç üzülüp gidiyor da Diyojen ona te'essüf ediyor.

Ama bakılsa kabâhat yine Diyojen'dedir. Mademki koçun hastalandı dermânını yine sürünün kendi çobanından iste.

İşte yerli baytarlar, yerli çobanlar koç kurttan tevahhuş etmiş diyorlar. Çoban kalkıp kurdu kışkırtsa da ve bir daha sürünün semtine uğratmasa gerek koyunlara ve (husûsuyla) gerek koça itmi'nân gelir idi. Geceleri dağın içinden kurdun iniltisi işitilip durur iken koçun vahşeti zâ'il olur mu?

(Devir)

A koca Diyojen ne te'essüf ediyorsun? *(33. sayı 4. sayfa 2. sütun)* Bilmiyor musun ki Hazret-i Mesîh'ten evvel öldün, evvel dirildin. Artık senin koçuna zevâl olur mu? Köyünün içinde yan gel yat safâna bak. Hikmet-âmiz sözler gele ve hayât bahşolur enfâsınla çobana öğüt ver de hem koçunu halecân-ı yürekten hem de koyunları lerze-i kürekten kurtar.

Lâkin (Devir) te'essüf etsin ki İskender gibi bir cihângîri (gölge etme başka ihsân istemem) hitabıyla huzurundan kovup işâ'a-i sehâvet eden hakîm Diyojen akvâl-i hükmiyyesiyle kendisini hissedâr etmiyor. Yani mübâdeleye tenezzül eylemiyor.

(Dârü's-saltanat)

Hadîkanın İstanbul Turfandası

İzmir'de vâlî paşa hazretlerinin ser-askerliğe tayîn buyurulmak üzere İstanbul'a celb olunacakları şâyi' olduğu Levant Herald'ın İzmir'den aldığı bir mektûbta görülmüştür.

(Devir)

Vâkıan (Devir) dahi bu haberi İzmir'de işitmiş idi. Ancak şimdi anladı ki aslı yok imiş.

(Vilâyât)

(Selânik)

(Devir) vatanın terakkiyâtını müstelzim böyle bir hayırlı şeyin telgraf haberini almamakla müte'essir oluyor ammâ nasıl hayırlı haber bilir misiniz? İşte bakınız size tebşîr eder ki Rumili demiryolunun Demirkapı ile Kirodolak beynindeki kısmı hitâm bulup küşâd eylemiş şimdi me'mûrları vatandâşlarımıza tebşîr etmek üzere niçün bize bir telgraf çekmemelidir çekmelidir de biz de müftehirâne neşretmeliyiz.

(Havâdis-i Hâriciye)

(Emsâlini İkāz)

Amerika'da ayyaşândan birisi kesret-i işretten kan istifrâğ eylediğinden aklı başına gelip etibbâya mürâca'at etmekle etibbâ selâmetin çâresi bir daha her nev' *(33. sayı 4. sayfa 3. sütun)* müskirâttan bir damla bile ağzına koymaması olduğunu ve şâyed içecek olur ise derhâl terk-i neşe-i can edeceğini ihtâr eylediklerinden merkūm bir müddet işretten vazgemiş ise de bir gün meyhânenin birine gidip bir kadeh arak nûş eder etmez derhâl süzülüp vefât etmiş olduğunu gazetelerde okuduk.

(Hikâye)

Herîfin birisi mecnûn imiş. Yani hem ahmak ve hem de mübtelâ-yı illet-i cünün imiş. Bir gün hânesinde ateşi eliyle alıp çubuğuna kor parmakları yanıp sanır ki acısı kulağını dutmakla savışır ve derhâl kulağına yapışır karısı a deli koca sen ne yaptın. Maşa var iken ateşi elinle tutup parmaklarını yaktın der. Meger bunun bir de bunamış bacısı var imiş. O da orada oturmuş bakar imiş. Herîf karısını be deli kâfire sen ne edersin bana akıl mı ögretip hatâlar eylersin deyu karıyı azarlar ve hemân bir yasdık kapıp üzerine atar. Karı da yasdığı alıp kocasının başına çalar. Bunak bacı (Abu) siz nidersiniz? ayıb değil mi ki deli döğüşü eylersiz? Der. Karı bacıya sen sanılama bunun âdeti budur. Kocan ki kızar yasdık kapıp atması huyudur cevâbını eyler. Herîfin imâmesi oda ortasında yuvarlanır gider.

Usûle et ri‘âyet akla uyma
Maşayla ateşi tut sancı duyma
Bir işin ki olur bir intizâmı
Onu tağyir edip bozma nizâmı
Edersen cilve ile hatununla
Onu tatyîb edersin altınınla
Atıp yasdıkla zinhâr bozma başın
Ki yersin âlemin her yerde taşın
Mehmed Sâlim

Sayı: 34

Sene-i şemsiye	1873	Numara (34)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	11	Perşembe	Zi'l-kaide	24

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İlerİde ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(34. sayı 1. Sayfa 1. Sütun) **(İtizâr)**

Vilâyet matba'ası birkaç gündür bir nizâmnâme tab'ıyla meşgūl olduğundan geçen pazartesi günü (Devir) ihrâc olunamamıştır.

(Bend-i Mahsûs)

Manisalı Bakkal Seva oğlu Yani tarafından Kara Mızrak Mehmed Efendi'nin söylediğinden bahsle Devir'imize yazmış olduğumuz müfterîliğini ta'rîzan merkūmun vermiş olduğu varaka mufassalasını (32)'nci Devir'imizde derc etmiş idik. Kara Mızrak Mehmed Efendi bu varaka üzerine matba'amıza geldi ve varaka-ı mezkûreyi merkūm Yani'nin i'tâ etmiş olmasına emîn olamadığından imzâsının rü'yetini taleb etti.

Evet, görmeğe haklıdır onun içün gösterdik. Emîn oldu ve bize dedi ki siz varakanın alt tarafına ilâve ettiğiniz mütâla'a-ı muhikkada birkaç sözden sonra (ancak cây-ı ta'accüb şurasıdır ki sâhib-i varaka ifâdât-ı mufassalasıyla Dîvân-ı Temyîz'de bi't-tahkīk müfteriyât-ı sırfadan olduğu tebeyyün etti ve etmekte deyu Devir'imizin neşretmekte bulunduğunu kızların bekâreti bahslerine el-yevm nazar-ı sıhhat ile bakmak istemediğini gösteriyor.

Ağrâz-ı nefsâniyyesi ne ise burası kuvvetlice bir delildir) demişsiniz ve onun üst tarafında dahi (cevâb dahi verilecek olduğu halde Devir'in *(34. sayı 1. sayfa 2. sütun)* sahîfeleri açıktır) kelâmını söylemişsiniz. Demek oluyor ki siz benden cevâb

istiyorsunuz. Ben bu makūle gürûh-ı süfliyeye cevâb vermek derecesine henüz tenezzül etmedim ve adâlet-i seniyyeye karşı etmeyeceğime sizi te'mîn dahi ederim. Şu kadar var ki bu varakanın mündericâtı beni Devir'in nazarında bed-ahlâk bir âdem gösterdi. Bu cihetten ben kendisinin istintâkātta mazbut müfteriyyâta delâletini bir ikinci def'a olarak cür'et ettiği bu azviyyâtını evrâk-ı resmîyye ile hükûmet nazarında cerh ve tekzîb edeceğim sizin kalbinize bu varakanın hâsıl ettiği şübheyi şimdi size bazı senedât-ı makbûle ve mu'tebere göstereyim de onun ile mahvedeyim. Beni bilenler ise benim ile Bakkal Seva oğlu Yani'yi muvâzene ve mukāyese ederler. Bu cihetle merkūmun bu varakası beni bilenler muvâcehesinde zerre kadar utandırmamıştır. Bilmeyenler nezdinde hâsıl ettiği mahcûbiyyeti dahi cenâb-ı Hakk'ın lütf-i âtıfeti an-karîbin mahvedecektir.) deyip ol-bâbda yani umûr-ı devletten matrûdiyyeti hakkında merkūm Yani'nin der-miyân ettiği fıkrayı hakīkaten ve sahihen ve vücûhuyla tekzîb eder birtakım evrâk ve mazâbit-i resmîyye çıkarıp gösterdi.

Ve bu evrâkı devşürüp koynuna koyduktan sonra (esef ederim ki sütunları dürr-i yektâ gibi makbul-i havâss ve avâm olan (Devir) gibi bir gazeteyi *(34. sayı 1. sayfa 3. sütun)* merkūm Bakkal Seva oğlu Yani gibi denî-i meşhûrun o varaka-i mülevvesesiyle lekelediniz) sözünü de söyleyip çıktı gitti.

Şimdi (Devir)'e kemâl-i ehemmiyyetle gelen bir mecbûriyyete bakın ki o da Kara Mızrak'ın şu ifâdât-ı mesrûdesiyle varaka-i mezkûreyi doğrudan doğruya cerh ve ta'rîzde bizi borclu bırakmış bulunmasıdır.

Ey (Devir)! bu borcunu ifâya müsâra'at etmeyip de halkın nazarında mahcûb mu kalırsın yoksa butlân-ı mâddeyi doğruca temyîz edip de mukbillerin tarafından tahsîn ve aferin mi kazanırsın?

Hayır, sükût edip utanmaktan evet işi doğrudup alkışlanmak muvâfık-ı kā'ide-i edep ve hikmettir. Onun içün ber-vech-i zîr tasrih-i mesâîle durmayıp ibtidâr ettik.

Kara Mızrak kendisine ifsâd töhmetiyle nefy olundu diyor. Merkūm Yani ise nefyini itirâf ile beraber fakat haksız gitdiğini mezkûr varakada iddiâ ediyor.

Kara Mızrak ise bunun esbâb-ı nefy ve tagrîbini fermânlara istinâden şimdi dahi korkmayıp evvelkinden kuvvetli söylüyor. Binâen-aleyh bu mâdde bahsin hâricinde ve ikisinin beyninde kalıyor.

Mehmed Efendi'nin umûr-ı devletten matrûdiyyeti mes'elesine gelelim.

Mûmâ-ileyhin elinde müte'addid evrâk ve mezâbit *(34. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ve muharrerât-ı resmîyye gördüğümüzden Yani'nin bu ifâdesini doğrudan doğruya (Devir) cerh ve tekzîb eder.

Kızların bozukluğu mâddesi hakkında olan ısrârını yani işin sûret-i cereyânını ve dîvânın tedkīkāt ve icrâât-ı adliyyesini ve İzmir kābileleriyle ahiren muâyene eden gāyet mu'teber bir nefer tabîbe kābile ve üç nefer tabibin verdikleri raportu reyü'l-ayn müşâhede eylediğimizden bunun şimdi bu kadar tahkīkāt ve tedkīkāt-ı amîka icrâsıyla hiçbir tarafında kıl kadar bir şübhe kalmayarak mevkî'-i sübûta düş bir mâddeyi akvâl ve ezhân-ı umûmiyyenin hilâfında münferiden ve alenen cerh etmeye cür'eti kānûnun muâhezesini celb etmez bir mâddedir sözünü o kānundan korkarak sahîfemize geçiremeyiz.

Yani varakasında diyor ki (Kara Mızrak bana bu iftirâyı Bakkal Seva oğlu Yani ve rüfekāsı Kostak Katadimin Mimiko etti diyor imiş.) ve o bir taraftan azviyyât-ı mezkûreyi Serveri Efendi attı diyerek söyleniyor imiş.) Kara Mızrak bunu halâ söylüyor. Lâkin biz biliriz ki bunu Kara Mızrak kendi karnından çıkarıp söylemiyor ve kendisine (sen bu sözü hangi senede istinâden söylüyorsun denildikçe) kolunu uzadıp o sözü ağızlarından istintâk kâğıdı üzerine dökenlerden bir.iki.üç.dört.beş.altı.elli nihâye birçok insânı parmağıyla sayıp gösteriyor.

Yani varakasında habâset-hâneye doldurdu dediği kızlar ise bikrleri tahakkuk eden kızlardır.

Saib Paşa zamanı ki altmış bir târîhidir. O zamanda Kara Mızrak'a ettiğini beyân edip binde birisini zikredeyim tabîriyle zikrettiği mâdde ki pek fâhiş bir sözdür. Sahîfemizi lekedâr etmekten muhâfazaten o sözü edeb dâ'iresinde bir kālıba dökdükte onun ağzından şöylece dedik.

(Şöyle ki Hacı Saib Paşa'nın vâlîliği hengâmında kendisi hükûmetten mu'âheze olunarak muhakkıran hükûmet konağına getirilip habse ilkā' ve üç gün tevkîfi sırada teselli eylediğim *(34. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ve bade'l-istiğfâr afüvv ettirildiğini acaba unuttu mu?) Kara Mızrak bunun içün bize bir şey söylemedi ammâ erbâb-ı dikkat ve basîret Kara Mızrak'ı mizân-ı esnânın bir gözüne ve merkūm Seva Yani'yi öbür gözüne koyup çekiyorlar. Mes'eleyi inceleyip alıyorlar. Kara Mızrak'ı ol-vakit devletine ve milletine askerlik hidmetini bade'l-ifâ yüzbaşılık rütbe-i mergūbesini ihrâz ettikten sonra bi'l-istifâ çıkıp yüzünün suyuyla memleketine avdet etmiş oldukça mütehayyiz bir efendi ve merkūm Seva oğlu Yani'yi onbeş yaşında bir bakkal çırağı bulunduğunu

tebeyyün ettirerek öyle bir çocuğun o zaman ki hal-i şebâbette memlektin mütehayyiz sırasında bulunan bir efendiye ettiğini beyân eylediği iyilik âyâ ne olmalıdır deyip gülüyorlar ve acabâ nasıl iyilik olmamalıdır ki Kara Mızrak bu iyilikleri hal-i şeyhûhetinde unutmuş ola) deyip ta'accüb ediyorlar.

Ey Yani! sen eline bir mızrak almışsın bir düziye harâra sığdırayım deyü çalışıyorsun. Yani kızlar bozukdur diyorsun (Devir) sana der ki kızlar bozuk değildir, kızdır. Mızrak harâra sığmayacaktır ve's-selâm.

İrtikâb-ı bahse gelince varaka-i mezkûresinde Seva oğlu Yani bunu kuvvetli söylüyor (Devir) şimdiki halde bu bâbda izâhât vermek salâhiyyetini ihrâz etmemiştir. Ancak Kara Mızrak'ın ağzından deniliyor ki kız bozmak mâddesinin sırf bir iftirâ olduğu nasıl ki mertebe-i sübûte gelmiştir bi-lütfihi te'âlâ bu irtikâb iftirâsından dahi tebriye-i zimmetle istikāmet ve hamiyyet-i zâtiyyemi isbât edeceğim hem de Hüseyin Avni Paşa hazretleriyle dîvânın hakkāniyetlerine (i)stinâden[292] o iş bir (i)ki yıl gibi tûl müddet sürmeyip pek yakın vakitte tebeyyün edecektir.

*

Vuku'ât ve inkılâbât-ı tabi'iyye ve fevka'l-âde ile müdevvir olan (Devir)'imizin hal-i hâzırından hoşlananlar da hoşlanmayanlar da bulunur imiş.

Beyâna hâcet kalır mı ki edvâr-ı âlemin her birisinden nice bin milyon âdemler gelip geçmiş *(34. sayı 2. sayfa 3. sütun)* ve onların da mensûb bulundukları devirden kimisi hoşnûd geçinmiş kimisi muğberr olarak binâ-yı ömrünü bulunduğu devrin içinde devirmiş gitmiştir.

Bu hakīkat aleniyyet sûretiyle gösterir ki (Devir)'imizden (zevâliyle âlâ-hasret-i müebbed ateşine yaktığında şübhe olmayan hakîm-i meşhûr (Diyojen)'in dediği gibi (Devir)'den dâd ile feryâdlı şikâyetler işitiyorum.) Onun içün elbette hoşlanmayanlar da bulunabilir ise de onların her birisi de bir kalyoncu küfürbâzı gibi (Devir)'in muhiblerinin menfûr-ı hâssıdır.

Çünkü (Devir) hâzır-ı istikāmet ve sadâkat efkârını tervîc ile kizb ve tezvîrin adû-yı ekberi olarak öyleleri derece-i ekâzib ve tezvîratına göre mazhar-ı mücâzat eder nice ahkâm-ı âdile-yi şâmil nizâmat meydana çıkarıp onunla icrâ-yı muâmelat-ı aleniyye etmekte bulunduğundan (Devir) devrine hiçbir kâzib-i bî-edebin husûmetten sekte vermeyerek nizâm-ı mü'essesi üzere deverân edip gidecektir.

[292] "ا" harfi yanlış yerde kullanışmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

Yaşasın (Devir)'in yedi asırlık hükûmet ve adâleti. Sağ olsun zamanın erbâb-ı istikāmet ve sadâkati. Batsın eyyâmın ashâb-ı ekâzîb ve tezviratı. Çatlasın cehelenin sâhib-i garaz ve nefsâniyyeti.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Dün bilmediğimiz bir zât Menemen mektebi içün (Devir)'in küşâd eylediği deftere dehâlet-i memdûhiyyetini bir lira iâne irsâliyle iktisâb eylemiştir. Ber-hordâr olsun teşekkür ederiz.

Biz mekteb-i mezkûra yalnız iâne defteri küşâdıyla iktifâ etmeyip geçen pazar günü sûret-i mahsûsada olarak Menemen'e dahi azîmetle ahâlinin o bâbda hüsn-i niyet ve teşebbüsünü gördük. Ferdâsı pazartesi günü hükûmet konağına ictimâ' ile icâb-ı hale ibtidâr edeceklerini haber verdiler.

Lâkin mukaddemâ dokuz bin bu kadar guruş iâne *(34. sayı 3. sayfa 1. sütun)* verdiklerini defterini ibrâz ile gösterdiler. Evvel vakit yapılan temelleriyle beraber kaldırılan bir mikdâr divarına inde'l-keşf iki bin guruştan ziyâde masraf gitmediği tebeyyün ediyormuş. Ayâ bu paranın üst tarafı nereye gitti? Kimin ipe gelesice boğazında kaldı? Defter-i mezkûru ileriki nüsha ile neşrederiz ancak Menemenliler yeni teşebbüsleriyle beraber mukaddemce verdikleri şu iânenin sarfiyâtı defterini me'mûrundan araştırıp ve mevcûd divarı mühendis ma'rifetiyle keşfettirip dokuz bin guruş raddesinde olan mecmû'undan fi'l-hakīka öyle altı-yedi bin guruş birden ziftlenmiş her kim ise ondan aramaları lâzım gelir ve aramalıdırlar.

*

İbtidâsı Güzel Düşünülmediği İçin Şimdi Çâresi Pek Güç Bulunacak ve Belki Hiç Bulunamayacak Müşkil Bir Mes'ele

(Yani hatâ-yı azîm)

İzmir'de sahil-i deryaya rıhtım inşâsı içün verilen imtiyâz-nâmenin şerâit-i esâsiyyesinden birisi de rıhtıma para vermemek içün eşyâsını doğruca ve meccânen gümrüğe çıkarabilmek içün gümrük pîş-gâhında yüz arşun mahallin açık bırakılması kaziyyesi olduğundan ve gümrük olmak mülâbesesiyle İzmir'de en işlek bir iskele burası bulunduğundan rıhtım idâresi ameliyâtını imlâ-i haritasının en evvel bu mevkî'ine sarf ile oralarını doldurup şimdi rıhtıma çıkarılacak eşyâdan ber-mûcib-i ta'rife-i resm mütâlebe etmekte bulunduğu cihetle tüccâr rıhtım resmî vermemek içün vapur ve sefîne dolularıyla gelmekte bulunan dağlar gibi eşyâlarını mavunalarla doğruca mezkûr hasbî iskeleden çıkarmak isteyerek mezkûr iskelenin vüs'ati ise

binlerle balyaları hâsıl olan mavunaların geldikleri anda tahliyelerine nâ-müsâ'id bulunduğundan mavunalar mikdâr ve kesretine göre nöbet gelinceye değin bir ve iki gece yükleriyle deniz üzerinde beklemeye başlamıştır.

Empersiyal Gazetesi bu mes'eleyi der-miyân ile Nâzır-ı Rüsûmât Şakir Efendi hazretleri gûyâ *(34. sayı 3. sayfa 2. sütun)* vapur acentelerini celb ederek bu te'ehhurât vukū' bulmamak üzere gelecek vapurlardan çıkaracakları eşyâların cümlesini birden mezkûr iskeleden çıkartmayacağından bahisle rıhtıma ihrâc eylemeleri lüzûmunu serd ve teklîf eylediğini ve bu teklifin yolsuzluğunu bahsetmiştir.

Şimdi biz buna ne diyelim. Şakir Efendi hazretleri bu mâddeyi müzâkere ederlerken biz orada hâzır olarak sıra düşürdükçe bu bâbda bir iki lakırdı dahi söylediğimizden sûret-i cereyân mes'eleyi bilip dururken Empersiyal'e i'tâ olunan böyle bir ters ma'lûmât-ı özr-kârâneye emniyyet mi edelim? Hayır, hem inanmayacağız ve hem de olduğu gibi beyân-ı hâl ile işi doğrutacağız.

Vâlî-i âlî hazretlerinin te'lîfini tarafımıza havâle buyurdıkları sâl-nâmeye idhâl olunmak üzere hey'et-i nezâretin me'mûrîn pusulasını mutâlebe içün geçen hafta nâzır-ı müşârün-ileyh hazretlerine gitmiş idik.

Odalarına girdiğimizde İzmir Osmanlı Gümrük Müdîri Salih ve Nezâret Muhâsebesi Başkâtibi Hüsam Efendiler ile Tahrîrât Müdîri İzzet Bey hâzır oldukları halde kendilerinin kesb-i müşkilât etmiş olan bu mes'elenin teshîli müzâkeresinde bulunduklarını gördük.

Bu müzâkere netice buluncaya kadar söze söz katamadığımızdan bi't-tab' netice-i karara değin oturup bekledik.

Nihâyet Nâzır Şakir Efendi dedi ki mademki acenteler eşyâyı rıhtıma çıkarmak istemiyorlar mademki idhâlât ve ihrâcâtın kesreti hasbiyle devletçe mukāvele altına alınan hasbî iskele yüz arşundan ziyâde olmadığından gelip geçen eşyânın kâmilen oradan imrârına kifâyet edemeyecektir.

Biz mümkün mertebe ilk gelen mavunalar hangileri ise nöbet ile onların tahliyesi emrinde çalışıp vakti boş geçirmeyelim de ma'âzallâh zâyi'ât ve telefât gibi bir şey olur ise onu da *(34. sayı 3. sayfa 3. sütun)* sâhibleri düşünsün fakat evvel emrde vapur acentelerini dahi celb edip işte hâl-i maslahatı bir kerre dahi onlar ile de istişâre edelim. Çünkü bu fermân-ı âlî verilmiş olan bir imtiyâzın hilâfına ne salâhiyyetle hareket edebiliriz. İşte bu iskele eşyâ-yı tüccâriyyeden umûmunun imrârına vefâ edecek kadar vâsi' değildir.

Mümkün mertebe teshîlât hâsıl etmek üzere yine bir müzâkere edelim de iskeleden müdîriyyet dâ'iresi anbarıyla Frenk gümrüğü anbarına kadar birkaç şu'be demiryolları ile esbâb-ı mûcibe-i sâ'ire yapdırılmak ve gelecek eşyâ mâğûnelerden buhar kuvvetiyle çıkarılmak gibi şeylerin dahi ne kadar sarfla vücûda gelebileceğini bi'l-keşf müşkilât-ı hâzıranın izahıyla emânet-i celîleden imâl ve inşâsına müsâ'ade taleb eylemek üzere şimdiki halde bundan başka çâremiz yoktur. (re'yini der-miyân ederler.

Huzzâr-ı mûmâ-ileyhim dahi evet öyledir cevâbıyla ara-yı mesrûdeyi tasdîk ederler ve mubassırların bir müsta'iddini çağırıp (falân filân acentalara gitti. Yarın alaturka sâ'at beşte zahmet edip bir şey müzâkeresi içün bir mikdâr nezâret dâ'iresine gelsinler) emrini dahi verirler.

İşte re'yinde hatâ etmemek içün (veşâvirhüm) emrine ri'âyet eden nâzır-ı müşârün-ileyh hazretleri ettiği müzâkere ve verilen bir karar-ı sâib meydanda iken ferdâsı onun hilâfına nasıl isti'mâl-i lisân eder. Bunu değil müşârün-ileyh hazretleri gibi akıl ve zekāsıyla müşârün bi'l-benân bir zât belki ne illet-i cinnetle malûl olan meşâhîr-i mecânîn ve ne de 412'nci sınıfına dâhil olmuş bir yeniçeri serkeşi bile yapmaz.

Hâsılı mes'ele bundan ibâret olduğundan bu bâbda daha ziyâde tafsilâta hâcet yoktur.

Lâkin bu günlerde bu iskele mâddesini hakīkaten gümrüğün meydanını dağlar gibi balya istifleriyle sed edip oradan mürûr ve ubûrı bi'l-külliye men' etmiştir. Civar sokaklar geçilmez hâle gelmiştir.

(34. sayı 4. sayfa 1. sütun) Hele o gümrük hamâllarının bir diziye tedârük ettikleri ağzı köpürmüş azgın ve esneksiz develerin sürüsünden Allah'a sığındık bâri aradan onlar kaldırılsa vesâ'ir develere birer gidip gelmek yolu gösterilse de halk sokaklardan rahatça mürûr ve ubûra başlamak olsa ne âlâ olurdu. (İşitiyor musun belediyye bu duâmızın kabûl ve icrâsını isteriz? Ama hiç me'mûl etmiyoruz.

*

Tekrar ederiz ki İzmir derûnuna hamûle ile gidip çıkan develerin ağızları esneksiz görüldüğünden fi-mâ-ba'd derûn-ı memlekete esenksiz deve idhâl olunmaması hakkında meclis-i idâre-i vilâyet kararıyla Aydın Gazetesi mukaddemâ bir ilânnâme dahi neşreylemiş olduğu halde el-yevm mevcûd develerin hiç birisinde esnek görülemediğinden bahsle evvelce birkaç söz söylemiş ve ahiren zabtiyye yüzbaşısı Mehmed Efendi'nin bir devenin saldırmasından güç hâl ile kendisini kurtarabildiğini

muhâtırat-ı melhûzaya delîl getirerek bu mâdde zabıtaya mı yoksa belediyyeye mi â'iddir? Her nereye â'id ise kulakları tıkanmış da mı duymuyorlar yoksa duyup da mı ehemmiyet vermiyorlar? Diyerek biraz tezallüm etmiş idik.

Ne çâre ki bu idârelerin şu mâddede güveyi evine yeni giden gelin gibi hiç tavrını bozmak istemediklerini halâ ve bu sâ'atte İzmir içinde birkaç bin devenin esneksiz gezmekte bulunmasıyla istidlâl eyleriz.

Meclis-i idârenin tezekkür ve kararıyla ittihâz olunan bir tedbîr-i sâibi muhâfaza etmeyen idâreden lâzımü'l-icrâ mevâdd-ı sâ'ire-i âdiyeden ne iş beklemeli bilemiyoruz.

Bu ise idârelerce bir güç ve masraflı bir şey değil ki vücûd bulmasın. Evvel emrde devecilerimize resmen bir tenbîh etmeli dikkat göstermeli ondan sonra memleket içinde esneksiz gezen develerin yularını çekip giden devecilerimizi bilâ-suâl *(34. sayı 4. sayfa 2. sütun)* ve cevâb tutup haklarında hilâf-ı tenbîhat hareket edenler haklarındaki bend-i kānûnide muharrer hükmi icrâ etmeli ve bu muâmele ve dikkati mer'iyyü'l-icrâ tutmalı.

Ve'l-hâsıl bunu böyle yapıp halkı esneksiz develerden dolayı devâm eden yürek oynamasından kurtarmalı.

(Vilâyât)

(Bağdat)

Hüseyin Avni Paşa hazretlerine İzmir vâlîliği tevcîh buyurulduğu vakt padişâhımız hazretleri kendilerini sûret-i mahsûsada mâbeyn-i hümâyûnlarına celb buyurarak mazhar-ı iltifât-ı cihânderecât buyurmakla beraber bir bâb sahil-hâne dahi ihsân buyurduklarını tebşîr eylemiş idik.

Bunu burada tekrardan maksadımız tavazzu' u ilticâ olmayıp mücerred-i müşârün-ileyh hazretlerinin umûm-ı millet nazarında tekrardan müstağnî olan memdûhiyyetleri hakkındaki müdde'âmızın köşede buçakta bir mu'terizi var ise onun itirâzına alenen ta'rîz içün Zevra Gazetes'inin bu keyfiyyeti hâdim-i medeniyyetleri bulunduğu Bağdat vilâyeti ahâlisine ne sûretle tebşîr eylediğini göstermekten ibârettir.

(Zevra)

İzmir Vilâyeti Vâlîsi Ser-asker-i esbak Devletlü Hüseyin Paşa hazretleri sûret-i mahsûsada mâbeyn-i hümâyûn cenâb-ı mülükâneye celb ve da'vet buyurularak iltifât-ı cihânderecât-ı hazret-i padişâhiye mazhar olduktan mâ-adâ bir sâhil-hâne dahi ihsân buyurulmuş olduğunu kemâl-i memnûniyyet ile gazetelerde gördük.

*

Bağdat vilâyet-i celîlesi mukaddemâ şeref-i ta'alluk eden idâre-i seniyye üzerine verilen emr-i umûmî mûcibince Bağdat'ta bir meclis-i ma'ârif teşkîl eylediğini kemâl-i memnûniyyetle Zevra Gazetesi'nde okuduk.

(34. sayı 4. sayfa 3. sütun) Vâlî-i esbak Emin Paşa hazretleri burada dahi irâdesi mûcibince bir meclis-i ma'ârif teşkili içün sarf-ı himmetle işi kuvve-i karîbeye getirmişler idi. Halefleri Sabri Paşa hazretleri dahi yapmak içün teşebbüs üzere idiler. Şimdi vâlî-i lâhık hazretleri dahi milletin şu ihtiyâc-ı azîmini emr-i tedârükte sübhesiz diriğ-i himmet buyurmayıp elbette vücûda getirmekle haslet-i ber-güzîde-i muvaffakiyyetlerini onunla da isbât buyururlar zanından vazgeçmeyiz.

Zevra haber veriyor ki Bağdat meclis-i ma'ârifi riyâseti, mahallî kādısı hazretlerine ilâve-i me'mûriyyet edilmiş. Biz İzmir müftüsü hazretleri terakkī-i ma'ârife bi-hakkın hidmet edebilmek iktidârını hâiz bir fâzıl zât olduğundan riyâset-i mezkûrenin müşârün-ileyh hazretlerine ihâlesi efkârındayız.

Çünkü İzmir Kâdısı Abdulkadir Beyefendi hazretleri o iktidârı hâiz iseler bile böyle bir işte ittihâz ve icrâ olunacak tedâbirin kökleşeceği zihn ilâ-nihâyetü'l-ömr memlekette bekāsı tabî'î olan bir zihn olmayıp da (mahkeme kādıya mülk olmaz.) fehvâsınca ileride bi'l-infisâl azîmeti melhûz bir re'îsin zihniyle beraber ahar bir memlekete gitdiği halde onun artık buraca zerre kadar hüsn-i te'sîri olamayacağı beyândan müstağnidir.

Azâlığına gelince bunları da hükûmet işleriyle meşgūl olanlardan intihâb etmemeliyiz ki ma'ârifin taharri ve ta'mîk-i esbâb-ı intişâriyyesi iktidârını hâiz kemâlât-ı ilmiyye ashâbından olmak üzere tayîn olunması lâzım gelen zevât ale'd-devâm vatana bu hidmet-i mübârekeyi ifâ edebilsinler.

Yani a'zâ'lar Benefşelizâde Emin ve biraderi Namık ve müteveffâ Islâh-hâne Müdîri Hacı Şakir Efendiler ile mülgā İflâs Komitesi Re'îsi Rıfat Beyefendi hazerâtı gibi ümmet ve devletin efkâr-ı sâibe ile müşârün bi'l-benân olan esdikāsından bulunmalıdırlar ki teşkîlinden maksûd olan te'sîrât müşâhede oluna.

Mehmed Sâlim

Sayı: 35

Sene-i şemsiye	1873	Numara (35)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	15	Pazartesi	Zi'l-kaide	28

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içİn dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(35. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İhtâr)**

Yarınki salı günü li-maslahatin İstanbul'a azîmete me'zûn olduğumdan avdetime değin (Devir)'in nüshalarıyla muharriri bulunduğum vilâyet resmî gazetesinin ihrâcına merhûm İzmir Islâh-hânesi Müdîrü Hacı Şakir Efendi hazretlerini tevkîl eyledim.

Sâhib-i imtiyâz ve müellif

(Bend-i Mahsûs)

33 numaralu bend-i mahsûsamızdan mâ-ba'd

Ez-cümle yirmi beş sene oldu İzmir'de mevcûd bulunan esnâfın en başlıcası debbâğ esnâfı olup o sıralarda bunların kadr ü şânları ve haysiyyet-i nâmları ne derecelere varmış ise bugünkü günde olan fakr ve mezellet ve ihtiyâcları dahi ol-derecelerden efzûn idüğü ma'ü't-te'essüf görülüyor.

Cümlenin ma'lûmudur ki ol vakitlerde İzmir'de debbâğ-hâne idâresi gibi emniyyetli bir idâre daha olmadığına ve Hükûmet-i seniyyede şimdiki misillü eytâm sandığı bulunmadığına binâen erâmil ve eytâm ve aceze-i zükûr ü nisvân vesâ'ir milel ve akvâm sermâye-i ömrleri menzilesinde olan akçelerini debbâğ-hâne idâresine teslîm ile lâzım gelen fâ'izlerini ma'a-ziyâdeten vakt *(35. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ü zamanıyla ahz ve istihsâl ederek gā'ilesizce ta'ayyüş ederlerdi.

Bu esnâf değil midir ki isticlâb kılıp zuafâ ve fukarâ zımnında senede birkaç def'a ahâliye ziyâfet ve makâdir-i nâsa fevka'l-gāye ri'âyet ederler idi. Binâen-aleyh o evâ(n)da debbâğlık sanatıyla meşgūl bulunan ekâbir ü asagir beyne'l-ahâli mer'iyyül-hatr idiler.

İşte esnâf-ı merkūmun idâre-i müstakîmanesini münhezim ve binâ-yı kuvvetini münhedim eden altmış dokuz senesinde İzmir sığır kasablığının idâresini der-uhde etmeleri mâddesi olup çünkü bu idâre arasına bazen zât-perest âdemler dahi sokulmadığından debbâğ-hâne idâresinin sermâyesi ortadan kalktıkdan sonra idâre-i mezkûreye rabt nice emlâk ve akār tesvîye-i düyûn behânesiyle sattırılıp esmân ve bedelleri dahi muhâsebe rü'yetine me'mûr olan bazı zâtların kursaklarında çürüdü gitti…

Binâ-berîn idâre-i mezkûrenin rü'yet-i muhâsebesiyle tesvîye-i düyûn zımnında merreten ba'de uhrâ mümeyyizler tayîn ve komisyonlar tertîb olunmuş ve bu bâbda Hükûmet-i seniyye dahi asla dirîğ-i himmet etmemiş ise de ne çâre ki ekseriyen akd olunan meclis ve komisyon arasında bu idâre ile bi'z-zât veya bi'l-münâsebe alacağı ve yahud vereceği olanların eksik olmamaları *(35. sayı 1. sayfa 3. sütun)* cihetle bu mâdde hakkında tanzîm olunan i'lân ve raport gibi şeylerin bi't-tab' hâl ve maslahata tevfîk edilmediğinden nâşî mezkûr kararlar semeresiz kalmıştır.

Ma'a-mâ-fîh şu kasablık idâresinden vukū'a gelen debbâğ-hâne sanâyi'atının mikdâr-ı sahîhi henüz bilinememiş ise de debbâğ-hânenin sermâye-i zâtîsine ve on yedi seneden beri ara sıra satılan akār vesâ'ir bedellerine nazaran şimdiye kadar debbâğ-hâne düyûnâtının ortadan kalkması lâzım geleceği yerde bi'l-âkis yine bir yük doksan bin küsür guruş borc ve bir yük elli bin guruş bazı kesân zimmetlerinde alacakları olduğu işitiliyor.

İşbu düyûn ve zimemât denilen mebâliğ debbâğ-hâne idâresine â'id olup şu halde mevcûd bulunan ustalara ta'alluk eder yeri olmadığına binâen zâtlarınca kabul edilmeyip evvel târihde ifâ-yı dinden izhâr acz etmiş olan idâreye müte'allik zimemât ve gerek düyûnatın rü'yet ve tesvîyesi müflis komitesi gibi bir komisyon tertîbiyle ashâb-ı matlûbe biz konkardato (alacaklı ile borclu miyânelerinde yapılan uzlaşma-nâme) senedinin tanzîm ettirilmesi maksadında bulundukları anlaşılır ve esnâf-ı merkūmenin bu bâbda olan maksûdu hak ve hakīkaten makrûn görünür ise de sâlifü'l-beyân bazı kesân zimmetlerinde bulunan bir yük elli bin guruş alacakları deynleri olan mezkûr bir yük *(35. sayı 2. sayfa 1. sütun)* doksan bin guruştan fürû-nihâde kalındıkta

debbâğ-hânenin deyni kırk bin guruş raddesine tenezzül edeceği ve bunun tesvîyesi dahi el-yevm idâre-i mezkûrenin uhde-i tasarrufunda bulunan birkaç parça emlâkın fürûhtuyla deyn-i mütebâkī kapatılabileceği dahi anlaşılır. Hülâsa-i kelâm bu idârenin necâtı bâdî-i nazarda ma'dûmun iâde-i hayâtı kabîlinden görünür ise de sâye-i mavaffakiyet-vâye-i hazret-i pâdişâhîde nice mevâdd-ı müşekkele tebşir ve bunca erbâb-ı hıref ve sanâyiin is'âf-ı me'mûlleriyle tesrîr buyurulageldiği cihetle esnâf-ı merkūmenin dahi ahd-ı karîbde iâde-i servet ü samânı ve bu idârenin nâ'il-i hayât-ı câvidânı olması Hükûmet-i seniyyenin tedâbir-i müttehazesinden müstedell bulunduğundan nâşî bunları düçâr oldukları fakr ve felâketi bi-tevfîkı'llâhi te'âlâ mübeddel-i memnûniyyet olacağı mevâdd-ı meczûmeden bulunmağın idâre-i mezkûrenin rü'yet-i muhâsebesiyle tahsil-i zimemât ve tesvîye-i düyûnâtı ve terakkiyât-ı sanat ve idâreleri hakkında olan bazı mütâla'atımın serd ü ityanını münâsib add eyledim.

Şöyle ki evvelâ bu idârenin rü'yet-i muhâsebe ve tanzîm-i ahvâli bi'z-zarûr bir komisyon-ı mahsûs terettübüne muhtâc olduğundan bu komisyona intihâb olunacak zevât erbâb-ı vukūf ve ma'lûmâttan olmaları lâ-büdd olduğu misillü evvel ve ahir debbâğ-hâne idâresiyle bir gûne muamelatı sebkat etmemiş takımdan bulunmaları elzemdir ve sâniyen işbu komisyon mün'akid olmaksızın şu vechle dahi bir ilânnâme neşrolunmalı ki debbâğ-hâne idâresinin tedkīk-i muhâsebatıyla tesvîye-i düyûnatı bâbında filan günden i'tibâren bir komisyon-ı mahsûs akd ve tertîb olunacağından idâre-i mezkûrede alacağı olanlar senedât vesâ'iresini komisyon-ı mezkûre irâe etmeleri ve etmedikleri halde yedlerinde bulunan senedâta ba'de-mâ hükümsüz nazarıyla bakılacağından beyân ve ilâve kılınması münâsibtir.

Sâlisen şunun bunun zimmetlerinde alacağımız dedikleri mârrü'z-zikr bir yük elli bin guruşdan başka o sırada debbâğ-hâne idâresinden zimmetine akçe *(35. sayı 2. sayfa 2. sütun)* geçirmiş ve el-yevm ber-hayât olup yüsr ve serveti yerinde bulunmuştur deyü esnâfın bağrıştıkları kimseleri dahi komisyon-ı mezkûr hâtır ve gönüle bakmayarak her kim olur ise celb ile istiknâh-ı madd(e) etmesi kaziyesidir.

Râ'bi'an ber-vech-i meşrûh mezkûr komisyon münâkid oldukta debbâğ ve kasablık idârelerine dâ'ir mevcûd bulunan defter ve senedât bi-kadri'l-imkân gözden geçirilip bir kıta defter tanzîm ve mârru'l-beyân düyûnat arasında debbâğ-hâne ustalarının zâtlarına â'id bazı düyûnat dahi bulunduğu rivâyet olunmakta idüğünden onların da başka başka tedkīkiyle sıhhati anlaşıldığı takdîrde o makūle düyûnat-ı şahsiye

idâre borcundan bi't-tenzîl yalnız makāma â'id ve râci' olanlarının ifrâd ve tefrîki ve sâlifü'l-beyân debbâğ-hânenin bazı kesân zimmetlerinde olan matlûbâtının tahkīki el-hâsıl zimemât-ı mebhûse ve bey' ve fürûhtu muktezî görünen akarât-ı meşrûhadan hâsıl olacak mebâliğ düyûnat-ı sahîha üzerine tevzi' ve taksîm olunup ashâb-ı matlûbe yüzde kaç guruş isâbet eder ise ol-vechle itâsı ve alacağının garâmeten tahsîline muvâfakat etmeyenler bulunur ise hisse-i musîbiyyelerinin Hükûmet-i seniyye'ye tevdî' ve teslîmiyle muvakkat ilm ü haberinin komisyon-ı mezkûr idâresi cânibinden hıfz edilmesi münâsib görünmüştür.

Ber-vech-i meşrûh idâre-i mezkûrenin rü'yet-i muhâsebe ve tesvîye-i düyûnu itmâm ve ikmâl edilmesi esnâf-ı merkūmenin senede yirmi otuz def'a hükûmete celb ve da'vet ve ara sıra habs ve tevkîf gibi birtakım gav(â)il-i vâhiyyeden tahlîs-i giribânî husûsları ortadan kaldırıldıkça asl matlûb olan terakkiyât-ı hırfet ve sanat ve iâde-i haysiyyet ve servet gibi amelin husûlüne bed' ve mübâşeret edilmedikce semere-bahş-ı menfa'at olamayacağı bedihidir. (Mâ-ba'dı var)

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Dün Vâli-i âlî-i vilâyet (Hüseyin Avni) Paşa hazretlerine gelen bir kıta telgrafnâme-i sâmîde uhde-i istihâl-i âlîlerine Bahriye nezâret-i celîlesi tevcîh buyurulduğu tebşîr buyurulmuştur.

(35. sayı 2. sayfa 3. sütun) Müşârün-ileyh hazretlerinin haklarında teveccühât-ı celîle-i hazret-i pâdişâhînin sezâvârını gerek biz ve gerek umûm vatan halkı kemâl-i ârzû ile dakīkadan dakīkaya intizâr etmekte idik.

İşte bu beşâret-i celîle zihnlere kuvvetli me'mûller vermektedir ki kuvve-i bahriye ve berriye-i umûmiyye-i Osmânîyye'yi ba'de-mâ ber-nezâret-i celîle-i sâibe taht-ı idâresinde bulunduracaktır.

Beşâret-i mezkûre üzerine İzmir limanındaki Ertuğrul Fırkateyn-i hümâyûnu sancak keşîdesiyle ve on dokuz pâre top endâhtıyla ilân-ı resm tebrîk ve şâdmânî eyledi.

Müşârün-ileyh hazretleri yarınki salı günü fırkateyn-i mezkûra râkiben tahrîk-i cerh-i azîmet buyuracaklardır. Hakk teâlâ hazretleri selâmet ve hüsn-i tevfîkat ihsân buyursun.

*

Tire eşrafından Hacı Ali Ağa hazretleri Menemen mektebi iâne defterine iki lira ihsân ve irsâl eylemekle dehâlet-i hamiyyet-i mergûbesini kazanmıştır.

Mezkûr mekteb içün mukaddemâ olunan dokuz bin guruş kadar iâneyi kimlerin verdiklerine dâ'ir olan defter elimize geçtiğinden bahsle aynen derc edeceğimizi (34)'üncü (Devir)'imizde yazmış idik.

Defter-i mezkûr

1500 Meclis-i İdâre A'zâ'sından Hacı Mustafa Ağa

0568 Meclis-i De'âvî Mümeyyizlerinden Timur Hacı Hafız

0484 sâbık Sandık Emîni Ahmed Nazif Efendi

0275 Menemen Kaymakamı Ref'atlü Hüseyin Muhtar Efendi

0176 Küçük Hacı Mehmed Ağa

0165 Âşâr me'mûru Ref'atlü Sadık Efendi

0101 Meclis İdâre-i Vilâyet Başkâtibi Ref'atlü Rahmi Efendi

0110 Mal Müdîri Ref'atlü İsmail Efendi

0055 Tahrîrat Başkâtibi Mehmed Efendi

0110 Mümeyyizinden Hacı Hafız Ali Efendi

0110 Aşâr Kâtibi Bekir Efendi

5110 Emlâk Kâtibi Mustafa Efendi

0110 Eytâm Müdîri Abdurrahman Efendi

Mehmed Sâlim

Sayı: 36

Sene-i şemsiye	1873	Numara (36)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	18	Perşembe	Zi'l-hicce	1

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(36. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Aydın vilâyet-i celîlesi vâliliğine Haleb Vilâyet vâlîsi esbak devletlü Süreyya Paşa hazretlerinin tayîn buyuruldukları işitilmiştir.

*

Aydın vilâyeti vâlîsi oldukları halde uhde-i istihâllerine bahriye nezâret celîlesi tevcîh buyurulan devletlü Hüseyin Avni Paşa hazretleri dünkü salı günü sâ'at dokuz râddelerinde İzmir limanında lenger-endâz-ı mehâbet olan Ertuğrul nâm fırkateyn-i hümâyûna râkiben İzmir'den fekk-i lenger-i kıyâm ve Der-sa'âdet cânibine tahrîk-i çarh ve itizâm buyurmuşlardır. Aydın

*

Müvekkilimiz Sâlim Efendi'nin yeğenleri Naşid Efendi'nin ameliyât-ı bihâriyece meşhûd olan kābiliyyet-nâmesine mebnî tersâne-i amirede tekmîl-i sanat-ı ilmiyye ve ameliyye ettirilmek üzere Hüseyin Avni Paşa hazretleri ma'iyyet-i feyz-menkabet-i asafâ'nelerinde Dersâdet'e getirdikleri ma'a'l-memnûniyye işitilmiştir.

(Devir)

Bu da müşârün-ileyh hazretlerinin terakkiyâta sanâyi'-i asriyyece derkâr olan temâyül-i kâmile-i asafâ'neleri ilâve-i fâikası demek idüğünden Devir'imiz ma'a't-teşekkür tezeyyün-i sahife-i iftihâr eder.

Gazetemize derc olunmak üzere matba‘amıza vürûd *(36. sayı 1. sayfa 2. sütun)* eden bazı varakaların derci bi-hakkın mesleğimize mugāyir düşeceğinden evrâk-ı mevrûde-i mezkûrenin derci husûsunda olan ma(k)deret-i hakīkiyyemizi kendilerine beyân eyleriz.

(Hazm-ı Mevkıt)

Devir Gazetesi’nin bidâyet-i neşrinde şu ana kadar ittihâz eylediği meslek-i müstakîmâne-i bî-tarafânesi inkâr olunamaz. Binâen-alyh idâre-i lisân ve mukteziyât-ı hâl ve zaman misillü te’vîlât-ı gayr-ı lâyıka ile tarîk-ı istikāmetten inhirâf Devir’e bâ’is-i inhisâf olacağından bazı mehâkim ve mecâlis mugāyir-i kānûn-ı pâdişâhî olarak meşhûdu olan halâtı ihtâr ile mesûbât-ı hâsılasından hisse-i bâb-ı menfa‘at olmak âmal-i hayriyyesiyle ihtârat-ı hayır-hâhâneden geri duramayacağımızdan nâşî bu nüshamızın bir tarafı yanmış ve âb-ı adâlet-i icrâiyyeye olan şiddet-i ateş ve hararetinden başlamak derecesine gelmiş olduğumuzu okuyup gören erbâb-ı nasfet-i bülend-âvâz ile bu ne imiş ve ne olmuş ve bu hâl-i nâ-becânın îfâ’ına kimler mücâseret etmiş? Bu sayha-ı künân olacaklarından diğer ashâb-ı hamiyyet dahi bu Devir’de yalan olmaz. Elbette bunun aslı vardır diyerek cümlesi yeknesak-ı ittifâk olarak itfâen nâ’ire-i mezâlime müsâra’at edecekleri vâreste-i kayd ve iştibâh idi. Ne çâre ki şu vukū‘ât-ı garîbenin derc-i sahife sütun edilmemesi hakkında bazı makāmat-ı âlîyyeden *(36. sayı 1. sayfa 3. sütun)* iltimâs buyurulduğuna iktifâ’ şimdilik ondan bahs açmamak münâsib göründü. Şu kadar var ki bu garîbenin şimdilik terkini iltimâs buyuranlar Devir-i hâzırın harekâtı layıkıyla gözden geçirilmeyip hemân alınan bir ma’lûmât-ı muhtasara üzerine vukū‘ bulmış bir şeydir zannederiz. Yoksa Devir cemî’-i evkāt ve ahyânda adâbını bilir vazîfesi dâ’iresinde hareket ile öyle birtakım hikâyat ve türrehâtdan ibâret bulunan mevâddın derc ve bahsinden kat‘îyyen müctenib ve muhterizdir. Zîrâ bahsedeceğimiz mevâddın esâsı delâil-i adîde ve berâhin-i kaviyyeye müstenid olmayan şeylerin derci tarîk-i istikāmeti ihlâl edeceğinden bi’l-ahire mahcûb olacağımızı biliriz.

İşte buralarını iyice mütâla’a ile ne vazîfeden tecâvüz ve ne de kendisine ta’alluku olmayan meşgaleyi yüklenip de gece gündüz it’âb-ı zihn eder. Devir’in hidmeti umûmadır, hilkatinde zarûrî olan ağrâz ve gurûru üzerine tîğ-i sadâkat ve istikāmetini bir vechile saplamışdır ki ahlâk-ı resmîyyesinin asla harekete mecâli kalmamıştır. Binâen-aleyh Devir’in metânet-i kalbiyesi tamamıyla tedkīk buyurulmış olsa idi bu haftaki derc edeceği garîbeye müsâ’ade buyurularak şefkat ve merhametle mütâla’a olundukça herkes sebbâbe-güzâ-yı isti’câb olacaklar idi…

(36. sayı 2. sayfa 1. sütun) Eğer ki denilecek olur ise cezâ kānûnnâme-i hümâyûnunun beşinci faslında nüfuz-ı me'mûriyyet ve mevkî'ini sû'istimâl edenler ve vazîfe-i me'mûriyyetini îfâ etmeyenlere dâ'ir 94'üncü mâddesi icâbınca mürâfa'a ve muhâkemesi der-dest-i rü'yet olan her nev' deâvîde mücerred emr-i hakkāniyete hidmet içün her kim olur ise olsun mehâkim ve mecâlise şifâhen ve tahrîren itâ-yı ma'lûmât etmeye me'zûn bulunduğu bend-i mezkûr tasrîh kılındığı cihetle vukū'-bulan haksızlıkların yalnız ol mahkemeye şifâhen ihtâr ile iktifâ olunması hal-i maslahata muvâfık olur idi. Lâkin işittiğimize göre bu vazîfe değil bir birkaç kerre ümenâ-yı belde taraflarından ihtârda kusur olunmamış iken yine te'sîrâtı görülememiştir.

*

(Der-sa'âdet Ticâret Dîvân-ı İstinâfı Hakkında Teşekkürü Hâvî Varakadır)

Yüzde yedi guruş ücret-i tahsîliye vermek mukāvelesiyle bazı kesân zimmetlerinde olan alacaklarımın tahsîlini İzmir'de avukatlık eden Protestan İsmail Efendi'ye havâle eylediğimden avukât-ı merkūm hiçbir akçe tahsîl etmediği halde ücret-i tahsîliyye talebiyle deâvîye kıyâm eylediğinden İzmir Ticâret Mahkemesi'nde icrâ kılınan muhâkememizde merkūmun hiçbir hakkı olmadığı arz ve beyân olunarak bu makūle ücret-i tahsîliyye da'vâlarının fasl ve rü'yeti dahi ticâret mahkemelerinin esâsen vazîfelerinden olmadığı kānûnen istidlâl olunmuş ise de merkūmun mahkeme-i mezbûrece olan i'tibârına mebnî edille-i mesrûdem ısgā' olunmayıp re'îs-i sâbık Ağaton Efendi zamanında bi'l-ittifâk aleyhime bi-gayr-ı hakkın hükm ve ilâm verilmiş. Ancak kavânîn-i Devlet-i aliyye'ye i(s)nâdı olmayan bi'l-cümle mevâdd hakkında ahkâm-ı kavânîni hüsn-i muhâfaza eden Der-sa'âdet Ticâret Dîvân-ı istinâfının bâb-ı hakkāniyeti her an *(36. sayı 2. sayfa 2. sütun)* mekşûf bulunduğundan hükm-i mezbûr dîvân-ı mezkûrda istinâfen rü'yet ettirdiğimde İzmir Ticâret Mahkemesi'nin ma'hûd ilâmı fesholunarak tarafıma bir kıta ilâm verilmiş olmasından dolayı dîvân-ı mezkûrun hakkāniyet-i meşhûresi re'yü'l-ayn şühûdum olduğundan gazete-i mu'tebereniz ile kendimi arz-ı teşekküre borclu gördüm.

İmzâ: Etmekci başızâde Hasan Rüşdi

(Devir)

Müfâd-ı teşekkür-nâmeye nazaran İzmir Ticâret Mahkemesi'nin idâre-i sâbıkasından bir de şikâyet anlaşılır ise de Re'îs-i lâhık Kamil Efendi hazretlerinin ahkâm-ı kavâniyyece meşhûd bulunan ma'lûmât-ı kâmilesine mebnî mahkeme-i mezbûrenin idâre-i sâbıkası gibi aşağıdan yukarı idâre olunmayıp usûlü dâ'iresinde

idâre olunmakta idüğünden mahkeme-i mezbûrenin idâre-i hâzırasından şikâyete şimdilik mahall yoktur zannındayız.

*

(Zâbıtaya İhtâr)

Asâkir-i zabtiyye efrâdından olup meclis ve devâirde istihdâm olunmakta bulunan çavuş ve onbaşılar usûl ve nizâmına tevfîkan mâh-be-mâh tebdîl olunmayıp bulundukları mecâlis ve idârelerde senelerce bırakıldığından gelip gitmesi tabîî olan ashâb-ı mesâlih ile ülfet peydâ ve mecâlislerin müzâkerat-ı hafiyye vesâ'iresine kesb-i vukūf ve ma'lûmât ederek bu yüzden bazı yolsuzluklar vukū'a geldiği görülmekte olduğundan o makūle devâir ve mecâlisde müstahdem bulunan asâkir-i zabtiyyenin müddet-i nizâmiyyeleri geçirilmeyerek tebdîl ve becâyişlerinin icrâ edilmesi bizce ve hal-i maslahatca münasib göründüğünden ihtâr-ı keyfiyyete mübâderet eyledik.

*

(36. sayı 2. sayfa 3. sütun) Mevâli-i kirâmdan Mansûrzâde İzmirî Hüseyin Esad Efendi hazretlerinin kalem-i sihr-âferinlerinden tulû' ile Devir'imizi işrâk ettiren târîh-i beliğidir.

Hazret-i pâdişâh mihr-i sipihr şevket
Lütfı neşretmede her kıtaya bir özge ziyâ'
Etti vâlî yine İzmir'e bir âlî kaderi
Akd-ı pervîn gibi gerden-gerdû ne sezâ
Sa'd-ı ekberle tulû' eyledi necm-i İkbâl
Oluyor meymenet-evza' felekte peydâ
Sadmesinden sakınıp hargele ehl-i fiten
Sokulur her birisi bir tarafa subh u mesâ
Yazdı zâirce derûnda iki def'a felk
Bahtiyâr ola vilâyet deyu etti îmâ
İzmir'in tâlihine çıktı bu cevher târîh
Parlasın burc vilâyette Süreyya Paşa

(Mevâdd-ı Umûmiyye)

Me'mûriyyetle medîne-i münevvereye giderek el-yevm makām-ı şerîf-i mezkûrda şerefyâb-ı mücâveret olan ahbabımızdan bir zât tarafından 11 Şevvâl sene 89 târîhli bir mektûb aldı. Sâhib-i saâdet aleyhi efdalü's-salât ve ekmelü't-(t)ahiyye

efendimiz hazretlerinin mu‘cizât-ı hâriku’l-âdeleri cümlesinden bir vaka-i hayret-engîze dâ’ir olduğundan iftihâren ve teberrüken tezyîn-i sahîfe-i mahmedet eyledik.

(Sûret-i Mektûb)

İbret-engîz Bir Varaka

Burada bulunan asâkir-i şahânenin saka develerinden bir deve bundan birkaç gün evvel ekl ve şürbden kesildi, gözlerinden kanlı sular akıdarak ağzından köpükler saçmaya ve âvazı çıktığı kadar feryâd ve figâna başladı.

Birkaç günler bu hâl ile vakt geçirmekte iken nihâyet bir gece ateş-i hasret-i iştiyâkı alevlenmesiyle tahammül edemeyerek bir gece yarısı olduğu mahallinden *(36. sayı 3. sayfa 1. sütun)* boşanıp feryâd ederek doğruca Bâbü’s-selâma gitti. Lâkin Bâb-ı saâdeti kapalı bulduğundan yine ah u enîn ile mahalline avdet edip sabaha karşı şâfi’î vakti yine kalkıp Bâbü’s-selâm’a gitti. Ol-vakt Bâbü’s-selâm meftûh bulunduğundan içeri girmek istedi ise de hayvan olduğundan dühûlünden men’ edildi. Bî-çâre bu müm(â)na’ata bakmayarak Bâbü’s-selâm’a doğru birkaç kerre yürüyüp nukûş-ı müzdahime mâna’ üzerine şiddetle hücûm etti ise de yine muvaffak olamayıp nihâyet Bâbü’s-selâm’ın önünde diz çökerek başını gözünü yerlere çarparak hûn-ı hasret ve iştiyâk içinde kaldı. Mu’ahharan bazı un falan irâe olunduysa da asla i(l)tifât etmeyip yine dühûle çalıştı. Nihâyet oradan kaldırılması dahi mümkün olamadığından şeyhü’l-harem-i hazret-i Nebevî vesâ’ir zevât-ı kirâm ictimâ’ ederek salâten selâmlar edildi. Bu esnâda yine kalkıp bir daha hücûm etti ise de yine dühûle muvaffak olamadı. El-hâsıl bi’l-ittifak bî-çâre hayvânın i(n)an-ı[293] hidmeti ıtlâk-ı az(â)d[294] olundu ve hidmetle şu neye gönderildi. Aradan birkaç gün geçer geçmez hayâtını bu derd-i iştiyaka feda etti. Cesedini defnettiler.

(İnsan olan bundan ibret alsın)

(Basîret)

*

Bundan birkaç sene akdem Beyoğlu mutasarrıflığı nizâmsızlığı halinde bahseden gazeteler Mutasarrıf Fikri ve Refi efendiler zamanındaki inzibâtsızlıktan söz söylemeye hakları olablir idi.

Çünkü mûmâ-ileyhimin mutasarrıflığı hengâmında Beyoğlu’nun serbestîi derece-i nihâyeye varmış bir halde olup vâkıan bu hal-i esef-iştimâl Mutasarrıf-ı lâhık

[293]“ن” harfi yerine “ت” harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[294]“ا” harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Mehmed Paşa zamanında ol-derecede olmayıp zabt u rabt-ı hükûmet ma'a-mâ-fîh yoluna girer gibi bulunup evvelki halinden eser kalmamıştır *(36. sayı 3. sayfa 2. sütun)* denilebilir ise de cum'a günleri Beyoğlu'nda aşağı yukarı mahall-i mezkûrun kaldırımlarını mesâha eden hanımlarla birtakım beylerin tarz u mişvârı doğrusu yâr-ı ağyâra karşı kabul olunur hâlâtdan değilse de fakat Basîret Gazetesi muhbiri mi muharriri mi onun dediği kadar da kabâhat zâbıtanın değildir. Çünkü bu arabaların Beyoğlu'nda gezinmelerini mutasarrıf paşa dahi kabul etmez…den ise de fakat bunların men'î mensûb oldukları…ndan olabilip yoksa Beyoğlu mutasarrıflığı tarafından olamayacağı derkârdır.

*

Letâif-i âsâr ile (Mamûl) nâm Ermeni gazetesi iki mâh ve yine Ermeni gazetelerinden (Hırnık) dört mâh müddetle altmış yedi karârnâmesi ahkâmına tevfikan ta'tîl kılındıkları mesmû'muz olmuştur.

*

Hadika Gazetesi'nin kırk üç numaralı nüshasında serseri ecnebilerin fotoğraf ile resimlerini aldırmamaya ittifâk eylediklerine dâ'ir Levant Herald Gazetesi'nden naklen derc eylediği makālenin külliyen bî-esâs olduğunun beyânıyla ber-vech-i zîr tashîhine ibtidâr kılınır. Şöyle ki ecnebi serserilerinin resimlerini aldırmadıkça mahbûs-hâneden tahlîyeleri uyamayacağı bundan mukaddem sûret-i kat'iyyede zabtiyye müşîriyyet-i celîlesi cânib-i âlîsinden karâr verilmiş idi. Bunun üzerine serserilerin mahbûs-hâneden tahlîyelerini kat'-ı ümîd ile resimlerini aldırmaya kendilerince mecbûriyyet hâsıl olmuş olduğundan ve resimleri ahz olunan kesân pey der-pey memleketleri cânibine tard olunmakta bulunduğundan beyân-ı hâle mübâderet kılındı.

*

Bir vakitten beri sürünmekte olan Hasunist? Maddesi *(36. sayı 3. sayfa 3. sütun)* bu kerre yine meydana çıkmaya başladı. Geçen yılbaşı gecesi gûyâ antî-tarafdâranı toplanıp da Galata'da vaki' olan Hasunistlerin yed-i zabtında bulunan atîk patrik-hâneyi basmak niyetinde olduklarını Hasunistlerin haber almaları üzerine ol gece patrik-hâneyi muhâfaza maksadıyla hamâllardan bekçilerden birtakım âdem derûn-ı patrik-hâneye toplayıp ol gece savuşturmuşlar ise de öyle basmak masmak gibi haller zuhûr etmediğinden mâ-adâ patrik-hâne derûnuna cem' edilen bekçilerden Va(n)lı Kirkor'un fevt olduğu Makun nâmında birinin mazrûb ve mecrûh bir halde bulunduğu haberi mahalli zâbıtasına vâsıl oldukta derhâl tahkīk ve tedkīkāta girişilerek ve icâb edenler

Galata Kaymakamlığı'nda taht-ı istintâka alınarak keyfiyyetin zâhire ihrâcı zımnında idilen sa'y ve ikdâm üzerine ol gece her ne sebebe mebnî ise bekçiler beyninde münâza'a ve mudârebe zuhûra gelmiş ve o esnâda müteveffâ ve mecrûh-ı merkūmân bahsoldukları ve bağın te'sîriyle Kirkor'un müte'essiren fevt olduğu ve Milkon?'un dahi hali tehlike bulunduğu ve müteveffâ-yı merkûm evvelsi gün teşrîh edilerek darbın te'sîrinden vefât eylediği anlaşıldığı tahkīk kılınmış ve mütecâsirleri der-dest-i istintâk idüğü işitilmiştir.

Birkaç gündür Beyoğlu'ndan gāib olduğu tevâtür olunan ve hatta gazeteler dahi buna dâ'ir haylice kıl ü kāl ederek beyân edilen Fransa teb'asından ve dürzî esnâfından birinin katl ve idâm olunduğuna hükm olunmuşken merkūmun li-ecli't-tenezzüh Pendik'e gidip el-ân mahall-i mezkûrda ikāmet eylemekte bulunduğu karyede görüldü.

*

Karşıyaka gazetelerinin ekseriyyen yazdıkları şeyler doğrusu hem istiğrâb ve hem de istiğm(â)zı mûcib *(36. sayı 4. sayfa 1. sütun)* oluyor meselâ (Kurye Doryan) Gazetesi Rusçuk'ta bir Rum kelisâsının küşâdına mebnî Bulgarlar ile Rumlar arasında zuhûr eden münâza'adan bahs ile neşretmiş olduğu bir mektûbta vâlî-i vilâyet paşa hazretleriyle me'mûrîn-i Hükûmet-i seniyye ve hatta evâmir-i aliyye hakkında birtakım şeyler yazmışdır şerî'at-ı garrânın ahkâm-ı celîli ve Devlet-i aliyye'nin meslek-i adâlet-perverîsi iktizâsınca Rum olsun Ermeni olsun her hangi mezhebden bulunur ise bulunsun icrâ-yı âyîn-i mezhebiyyelerine asla müdâhele etmeyeceği derkârdır.

Rum vatandâşlarımız hakkında isnâdât-ı vâhiyye olarak bazı sözler söylenmiş ise de Osmanluların artık bu makūle vâhî iftirâlara kulak asmayıp bütün vatandâşlarıyla tamâmi-i musâfât arzûsunda olduklarını ihtâr ederiz.

*

Londra'da tab' olunan Tayms Gazetesi'nin geçende Devlet-i aliyye'nin düyûnâtı birleşmesi hakkında derc ettiği havâdis-i kâzibeden dolayı gazete-i mezkûr hakkında taraf-ı Devlet-i aliyye'den ikāme-i da'vâ kılınmak üzere Londra'da bulunan Devlet-i aliyye'nin maslahatgüzârına Bâb-ı âlî cânib-i sâmisinden bâ-telgraf irâde kılındığını Lâ Türkî yazıyor.

*

Memleketeyn dâhilinde inşâsı lâzım gelen şimendüfer mevki'-i mübâheseye konulup ol-bâbda hayli müzâkerât cereyânından sonra bunun içün be-her altı ayda bir taksiti verilmek ve yüzde on iki fâiz ile olmak üzere sekiz milyon liradan ibâret bir

istikrâzın akdine karâr verilmiş ve kānûn-ı sânînin yirmi ikisine kadar zuhûr edenlerin akçesi kabûl olunup târîh-i mezkûrdan sonra kabûl olunmayacağına dâ'ir bir de i'lân-ı resmî çıkmış olduğunu Tayms yazıyor.

(36. sayı 4. sayfa 2. sütun) **(Havâdis-i Hâriciye)**

(Papa hazretlerinin Nutku)

Papa hazretleri huzurunda yirmi iki kardinal hâzır olduğu halde âtîdeki nutku îrâd etmiş ve sûreti Tayms'ta görüldüğünden aynen tercüme edilmiştir.

(Sûret-i Nutk)

Bu günlerde yine Katolik kelisâsına (Katolik dini zımnen kelisâ deyü îmâ olunur ki burada da kelisâdan murâd Roma katoliğidir.) olan hakāret-i hadden aştı. Bu hakāret mahzan Roma Katolik kelisâlarını kâmilen harâb etmek niyetine mübtenîdir. Zîrâ İtalya Devleti papasların kur'aya idhâlini teklîf ettikden başka piskoposların dahi tedrîsine mâni' olmak ve kelisâ vakflarından ağır sûrette vergi taleb etmek gibi birtakım ta'diyâta kalkışmıştır ki bunlar devâm ettiği halde kelisâmızın ne hale giriftâr olacağı ta'rîfden müstağnidir. Kezâlik herkes İtalya'yı meydana atarak türlü şeyler ediyor hatta Prusya dahi mülkünce kelisâlara hayli zulmetmeye kıyâm etmiştir.

İşte bunun içün kelisâlar müsakkafâtından vergi alınması nizâmını ben kabûl edemiyeceğim gibi sizin dahi bu bâbda ittifâkınızı arzû ederim.

Bununla beraber biz yine İtalyanların kelisâmıza ettikleri hakārete teşekkür edelim. Zîrâ Prusyalular birtakım tâkat-fersâ-ı rikkat-âmiz mezâlimden sonra bir de papaslara bazı muamelât-ı cebriyyede bulunmuşlardır ki şu hallere bakılır ise Prusya'da Katolik mezhebi bütün bütün lağvedilmiş gibidir. İspanya ile İsviçre'de dahi Katolik papaslara aynı Prusya'da olduğu gibi hakāretle muâmele olunmaktadır.

(Mütâla'a-i Basîret)

Şikâyet olunan hakāret-i cüz'iyetler içün ise onlara olunan muâmelât kendilerinin çok *(36. sayı 4. sayfa 3. sütun)* vaktten beri istihkāk peydâ ettikleri şeylerdir ki o da def' olacak âlemi ifsâd ile uğraşan birtakım herîflerin hakkı def'ten başka ne olabilir?

(Basîret)

*

İngiltere Devleti dahi askerini martini henri tüfenkleriyle techîz eylemeye karâr vermiş ve el-hâletü hazihi İngiltere'de mezkûr tüfenklerden kırk bin kadar mevcûd olup bunlardan otuz iki bin daha gelecek şehr-i şubâtın nihâyetinde teslîm edilmek üzere

sipariş olunmuş işbu bin sekiz yüz yetmiş üç senesi zarfında inşâ ve teslîm olunacakların adedi ise yüz yirmi bine iblâğ ettirileceğini Lâ-Türkî yazıyor.

(Telgraf)

Viyana 20 Kânûn-ı sânî

Avusturya Başvekîli Kont Endirasi İngiltere ile Rusya miyânında zuhûr eden münâza'aya mu'tenâ bir mes'ele nazarıyla bakıyor.

Petersburg kezâ

Hâriciye Nezâreti'nin neşretdirdiği bir tahrîrât-ı umûmiyyede Rusya Devleti'nin Hive Hanlık'ı üzerine açtığı muhârebenin sûret-i esbâbını beyândan sonra bu harbin emniyyet ve medeniyyet kaziyyelerine istinâden açıldığı dahi ilâve eylemiştir.

Londra kezâ

İngiltere ile Rusya miyânında zuhûr eden mes'ele hakkında İngiltere vukū'ât-ın icâb ettirecegi harekâtta bulunmasını gazeteler hükûmete nasîhat ve Loryom? mes'elesinin dahi Avusturya ve İngiltere ve Rusya devletleri tarafından teşekkül edecek bir hükm meclisi vâsıtasıyla tesvîyesini hükûmete ihtâr ediyorlar.

Sâhib-i İmtiyâzın Vekili: El-hâc Mehmed Şakir

Sayı: 37

Sene-i şemsiye	1873	Numara (37)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	22	Pazartesi	Zi'l-hicce	5

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(37. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Bend-i Mahsûs)**

Bakiyye 35 Numara

Debbâğ-hâne idâresinin zimemât-ı düyûnâtı komisyon-ı mahsûs akdinden başka bir sûretle husûl bulamayacağı hakkında mutâla'atımız serd ve beyân edilmişti.

Zîrâ düyûnât-ı mebhûse on sekiz sene evvelleri hâsıl olmış şu hâlde mevcûd bulunan ustaların ekserisi sonradan yetişmiş ve bazen dahi ol vaktler debbâğlığı terk ile diğer sanatla meşgūl bulunmuş olmalarından nâşî idâre-i sâbıka ustalarının deynlerini idâre-i hâzıra ustalarına tevzî' ve taksîm etmek bu da diğerlerinin deynini aharlerinden taleb demek olacağı bedihîdir.

Binâen-aleyh bend-i sâbıklarımızda beyân olunan tarîkle bir komisyon-ı mahsûs tertîb ve teşkîl buyurulması ve bu idârenin ahvâl-i te'essüf istimâlinin ol-sûretle izâle edilmesinden başka bir çâre görünemez itikadındayız.

İşitildiğine göre bu günlerde debbâğ-hânenin bir ciheti fürûht edilerek esmân-ı hâsılası dâyinlere tevzî' etmek gibi bazı karâr-nâmeler tanzîm edilmiş idüğünden bu karâr-nâmenin tasdîki zımnında debbâğ-hâne ustalarının Hükûmet-i seniyye'ye celb buyurulmakta olduğu işitildi. Lâkin bu karâr bizim mütâla'atımıza mübâyindir. Zîrâ mârru'z-zikr düyûnât ve gerek zimemât bir komisyon-ı mahsûsun nazar-ı tedkīkinden

geçirilmedikçe bunların şu hâlde söylenmekte olan zimemât *(37. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ve düyûnâta pek de sıhhat nazarıyla bakılamaz.

Ma'a-mâ-fîh debbâğ-hânenin şu hâlde bulunan mevki'i İzmir'in pek mu'teber ve nâif bir mahalli olduğundan bir ciheti bir def'a diğer tarafını bir kerre satmak hem diğerince satılamamasına ve hem de tesviye-i taraf ve me'âbir usûl-i mehâsin-şümûlüne muvâfık düşmemesini bâ'is olur ve şurası da var ki esnâf-ı merkūme deyn-i ma'hûdun tesviyesi içün bundan mukaddem küçük debbâğ-hâne nâmında olan bir mahallini daha müteveffâ Sâ'atci Ohanes'e satmışlar idi. Bunun da esmânından dâyinleri bir şey almadılar nereye gitti… Yok yere zâyi' oldu.

(Mâ-ba'dı var)

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Uhde-i aliyyelerine Bahriye nezâret-i celîlesi tevcîh buyurulumuş olan (Hüseyin Avni) Paşa hazretlerini götürdükleri geçen hafta yazdığımız (Ertuğrul) Fırkateyn-i hümâyûnu evvelki cum'a günü sâbahleyin İzmir limanına bi'l-vüsûl vaz'-ı lenger-i muhâbbet eylemiştir.

*

Vâlî-i sâbık Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin inâyât ve ihsâ(n)-ı aliyyeleri cümlesinden olarak dakīkada on sekiz kurşun atar nâdirü'l-emsâl bir aded iğneli tüfenkin İzmir Tabur Ağası İbrahim Ağa'ya ihdâ' buyurduklarını ma'a'l-memnûniyye işittik ve gördük.

*

(Derdest-i inşâ bulunan Menemen Rüşdiyye Mektebi'ne *(37. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ashâb-ı hamiyyet tarafından vukū'-bulan iânâtın mikdârı)

300	Kaymakam-ı Kazâ Mazhar Beyefendi
150	Nâ'ib-i Kazâ Mesud Bey
025	Müfti-i Belediyye Mustafa Efendi
1600	Mütehayyizândan Hacı Bâkızâde Hacı Mustafa Ağa
100	Mal Müdîri İsmail Efendi
050	Âşâr Me'mûru Sadık Efendi
500	Meclis İdâre A'zâ'sından Kesik Köylü Hacı Mustafa Efendi
500	Meclis İdâre A'zâ'sından Hacı Bekirzâde Hacı Mehmed Efendi
600	Mütehayyizândan Demirci Hacı Hâfız İbrahim Efendi
100	Meclis-i Deâvî A'zâ'sından Şerif Hacezâde Hacı Hâfiz Hilmi Efendi

100 Meclis-i Deâvî A'zâ'sından Çelebizâde Hâfız İbrahim Efendi
150 Mütehayyizândan Şeyh Ahmedzâde Mustafa Efendi
050 Tahrîrât Kâtibi Süleyman Şükrü Efendi
100 Mütehayyizândan Hacı Kadir zâde Hacı Bekir Efendi
050 Redîf Yüzbaşısı Mehmed Ağa
075 Bardakcızâde Hacı Hüseyin Ağa
050 Sandık Emîni Ali Efendi
400 Hacı Bâkızâde Mahdûmu Yusuf Efendi
154 Yeğen Ağazâde Raşid Ağa para 20
040 Zabtiyye Mülâzımı Ahmed Ağa *(37. sayı 2. sayfa 1. sütun)*
100 Emlâk Me'mûru Hacı Mustafa Efendi
100 Belediyye Muâvini Hacı Hasan Ağa
100 Mahkeme Kâtibi Hâfız Ali Efendi
050 Âşâr Kâtibi Bekir Efendi
025 Anbâr Me'mûru Halil Ağa
025 Anbâr Kâtibi Ahmed Efendi
100 Tapu Kâtibi İsmail Efendi
025 Deâvî Kâtibi İsmail Efendi
50 Kantâr Rüsûmu Me'mûru Sûfî Hüseyin Ağa
050 Dühân Rüsûmu Me'mûru Ahmed Efendi
200 Hayvan Rüsûmu Me'mûru Tevfik Efendi
050 Soylu Mütevellisi Hacı Mehmed Ağa
051 Bahazâde Hâfız Ahmed Efendi
200 Mütehayyizândan Küçük Hacı Mehmed Ağa
150 Hacı Bâkızâde Kâini Ali Efendi
021 Divriğili Abdullah Efendi
050 Karakaş Hacı Mustafa Ağa
050 Adalıoğlu İsmail Ağa
070 Kantârcı Mustafa Ağa
050 Eski İsmail Damadı Ahmed Ağa
046 Divriğili Süleyman Efendi
023 Hamdizâde Ahmed Efendi
050 Kulalı Süleyman Ağa

010 Yiğit Efendizâde Şefik Efendi

118 Bağcivan Hacı İsmail Ağa

103 Cânbâz Hacı Hâfız Efendi

103 İzmirli Hacızâde Süleyman Efendi

030 Pasbanbaşı Hacı Mustafa Ağa

7095

9668 makdemki

17763 cem'an yekün

*

(23)'üncü gazetemizle Menemen kazâsı ahâlîsinin mekteb-i rüşdiyye inşâsı hakkında vukū'-bulan gayret-i hamiyyetlerinin takdîr ve teşvîkini mutazammın yazdığımız varakaya cevâben kazâ-i mezkûr kaymakamlığı cânibinden bu kerre vürûd eden muhâbere-i aleniyyedir.

Devir'in otuz üçüncü numaralı nüshasında Menemen'de der-dest-i inşâ bulunan mekteb-i rüşdiyye içün *(37. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ma'lûmü'l-esâmî zevât-ı fütüvvet-simât taraflarından İzmirce yirmi dört Osmanlı ve bir aded Loic lirası iâne olunduğundan Menemence dahi bir kıta iâne defterinin küşâdını delâlet ve vekâlet-i çâkerâneme havâle eyledikleri beyân olunmuş evvelâ zevât-ı mûmâ-ileyhime kendi tarafımdan asâleten ve ahâli taraflarından vekâleten arz-ı şükrâniyyetle dahi emsâli misillü umûr-ı hayriyyede ibrâz-ı hamiyyete hüsn-i muvaffakiyyetleri dehâsıyla tezyîn-i lisân müsâdif eylerim. Sâniyen kemâl-i mûcib ve feyz ve iftihâr olan şu husûs-ı hayriyye vekâleti vazîfesini îfâya hemân dâmen der-miyân edilerek küşâd olunan iâne defterinin isimleri sâbit tahrîr kılınan mütehayyizân ve ağniyâ'-yı belediyye iâneye da'vet eyledikde cümlesi birden itâ-yı nakde sarf-ı nakdine-i himmet ve ihtiyâr etmiş oldukları ve peyder-pey etmekte bulundukları cihetle Devir'in hamiyyet-bahşında açılmış ihtâr ikinci cedvelinin küşâdına hâcet görünmediğini ma'a't-teşekkür beyân ederim.

Beldelerini kaht u galâ istilâ ederek def'-i cû' u zarûret zımnında terk-i diyâr edip bu taraflara münteşir olan Bingazi muhâcirinin Menemen kazâsında bulunan altı hânede zükûr ve inâs yirmi altı nefer garibânın istedikleri halde gidecekleri mahallere kadar harc-ı râh ve masâffları verilmek ve oldukları mahallde iskâna rağbet ettikleri sûrette kendilerine mahaller tahsîs ve hükûmetin muâvenetiyle hamiyyet-mendân-ı kazâ

tarafından levâzımât-ı zarûrîyeleri içün bir iâne defteri küşâdıyla iâne olunmak üzere kendilerine lisân-ı münâsible bi't-tefhîm ol-vechle istirâhatları iltizâm olunmasına dâ'ir akdemce şeref-vürûd eden emr-nâme-i hazret-i velâyet-penâhîde emr-i fermân buyurulmış ve ber-mantûk-ı fermân-ı sâmî keyfiyyet muhâcirîn-i merkūmeye kendi lisânlarıyla tefhîm olundukda burada iskânlarını ihtiyâr eylediklerinden merkūmûnın iskânları-çün Eski Saray nâm mahallinde Bahri Baba Türbesi civârında vâkı' sekiz odayı şâmil medrese odalarına yerleşdirilerek ihtiyâcât-ı zarûriyyelerinin def'i içün bir iâne defteri küşâd olunarak terâküm iden mebâliğden iktizâ eden havâyic-i *(37. sayı 2. sayfa 3. sütun)* zarûriyyelerine sarf olunmakta idüğünden bu bâbda kendilerine şefkat ve merhamet-i hazret-i tâc-dârî ve himem-i mahsûsa-i cenâb-ı velâyet-penâhîden ve ahâlinin bu yolda kendilerine olan himmet ü hamiyyetlerinden izhâr-ı şükrâniyyet etmekte bulunduklarını dahi derc-i sahife-i gazete buyurulmasını temennî ederim.

İmzâ: Kaymakam-ı Menemen Mazhar

(Devir)

Böyle bir emr-i haberin inşâsı ve gerek muhâcirîn-i merkūmenin iskân ve îvâları zımnında ahâli-i kazânın vukū'-bulan vatan-perverîlerini takdîr ve tahsîn ile beraber bizce ve mülk ve milletine muhabbeti olanlarca teşekkür etmemek mümkün olamayacağından teşekkürler ederek ve şurasını dahi ilâve-i beyân ederiz ki Hacı Bâkızâde Mustafa Ağa'nın yine cümlesinden ziyâde izhâr-ı hamiyyet ü gayretle hilkat-i zâtiyyesinde olan sebât ve bekāyı göstererek bir daha i(b)kā-yı nâm eylemiştir.

Vâkı'an ekmeğin kıtasının büyüklüğü ununun çokluğundandır.

*

(Varaka)

Gördes kazâsı ahâlîsinden bulunduğumuz halde bazı umûrumuzun rü'yet ve tesvîyesi zımnında İzmir'de ve bazen Der-sa'âdet'e gidip gelmekte iken karındâşımız Hüseyin Efendi'nin İzmirli Hacı Paşa Mustafa Efendi'ye olan deynden dolayı emvâl-i gayr-i menkûle nizâm-nâmesine tevfîkan kazâ-i mezkûr dâhilinde altı yüz dönüm mikdârı çiftlik ve iki kıta palamutluk ve yirmi parça dükkânımızı merkūmun deyni içün müzâyedeye verdirmiş olduğunu haber aldığımızda arâzi ve emlâk-ı sâ'ireye diğer karındâşlarımız dahi ale'l-iştirâk mutasarrıf bulunduğumuzdan nâşî medyûn bulunan merkūmun hisse-i şâyi'ası tefrîk edilerek yalnız onun hissesinin satılması hakkında bidâyet-i müzâyededе gerek kazâ-i mezkûrca ve gerek re's-i sancak olan Saruhan

mutasarrıflığına istidâlar ve protestolar takdîm ile bilâ-ga(d)r[295] hiçbir vakitte tasarruf da'vâsından geri durulmayarak usûl ve nizâmı dâ'iresinde hareket edilmiş ve mâru'z-zikr arâzi ve emlâk yedi nefer hissedâr *(37. sayı 3. sayfa 1. sütun)* beyninde müşterek olduğu mazbût olan arâzî defterlerinde mukayyed olunduğu misillü emlâk-ı vesâ'ire dahi kazâ-i mezkûr ahâli-i mu'teberânı tarafından yüz imzâlı bir kıta şehâdet-nâme-i umûmîde ale'l-iştirâk mutasarrıf olduğumuz tasdîk kılınmış iken dâyin-i mûmâ-ileyh Hacı Paşa emlâk ve arâzî-i mebhûsenin satılması hakkında damadı bulunan Yamanlarlızâde (B)anka Kâtibi Mustafa Efendi'nin muâvenetiyle emlâk-ı mezkûrenin mecmû'ın fürûht edilmesini emr-i istihsâl edip kazâ-i mezkûr kaymakamlığına peyder-pey gönderdiği emrnâmeler üzerine emvâl-i mezkûre müşterekemizi bir âdemin deyni içün satacağını derk ü iz'â(n)[296] eylediğimizden artık kürsî-i vilâyete tezallüm-i hâl ile bu makūle hilâf-ı kānûn olarak vukū'-bulan hâlâtı ve tasrruf iddiâsı bâbında takdîm eylediğimiz protesto ve istidâ'ların sûret-i musaddakalarını rabt ile makām-ı celîl-i vilâyete takdîm eylediğimiz lâyıhada emlâk-ı mebhûseye ale'l-iştirâk tasarrufumuz derkâr olduğundan kazâ-i mezkûrca arâzî defterlerine mürâca'at olunarak mahallinden isti'lâm buyurulması ve tasarrufât-ı iştirâkiyyemiz sâbit olduğu takdîrde medyûn-ı merkūmun hissesi ifrâz olunarak hisse-i müfrezesinin satılması istirhâmâtını mutazammın olan mezkûr lâyıhamız İzmir Meclis-i Temyîzi'ne havâle buyurulmuş ise de temyîz a'zâ'sından Mısırlı Hacı Hüseyin Efendi'nin dâyin-i mûmâ-ileyh ile olan karâbetine bir şey denilmeyip hemân arâzî ve emlâk-ı mezkûrenin sür'at-i teslîmi lâzım geleceği cevâb-ı gayr-ı nizâmisiyle müsted'iyyâtımıza havâle-i sem'-i i'tibâr olunmayıp yalnız dâyin-i mûmâ-ileyhin aleyhime olarak gördüğü mazbata vesâ'iresi günü gününe ilâm edilip tasarrufât-ı iştirâkiyyemiz hemân mahall-i icrâya havâle olunuyor. Vech-i meşrûh üzere ale'l-iştirâk tasarrufumuz derkâr iken takdîm eylediğim mezkûr lâyıhayı yirmi gündür temyizden bir gûne cevâb verilmez. Çünkü mahallince olan kuyûdâtına mürâca'atla *(37. sayı 3. sayfa 2. sütun)* sûret-i tasarruflarının istilâmı denilerek mahallinden istilâm lüzûmu temyîzimiz burdan ilâm edilmiş olsa inde'l-istilâm tasarrufumuz sâbit olacağına binâ'en lâyıha-i mezbûremize bir şey denilmiyor ve bu kerre kazâ-i mezkûrdan aldığım bir kıta mektûbta mezkûr çiftliğin dâyin-i mûmâ-ileyhe teslîm olunması zımnında hükûmet vâsıtasıyla vâlidem ve hemşirelerimin mezkûr çiftlikten çıkıp gitmelerini ve gitmedikleri halde susuz bırakacaklarını der-miyân

[295] "د" harfi yerine "ذ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[296] "ن" harfi yerine "ت" yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

eylediklerinden bi'z-zarûr mezkûr çiftliği teslîm ile çoluk çocuk şu halde sokak ortalarında kalmış idüğü mektûb-ı mezkûrede bahs ve beyân kılınmış. İşte dâyin-i mûmâ-ileyhin şuraya buraya olan münâsebetinden nâşî muvâfık-ı nizâm olmayan iddiâ-i mebhûsesini yürüterek bi-gayr-ı hakkın böyle kalbimi sûzan ve evlâd-ı ıyâl sokak ortalarında perişân eylediğinden canım bunu gazeteniz vâsıtasıyla i'lân ediveriniz.

İmzâ: Gördesli Pehlivânzâde Es-seyid Mehmed

(Devir)

Ey sâhib-i varaka! hakīkat-i mâdde işbu ifâdâtına muvâfık ise hiç te'essüf etmeyesin. Makām-i vilâyetin her şeyde müsellem olan hakkāniyet-i âdilesi muktezâsınca hem sûret-ı tasarrufunu hem de düçâr olduğun derdin devâsını bulur.

*

Gül-zâr-ı ma'ârif-i Osmâniye'de taze yetişmiş birkaç aydan beri fenn-i tabâbetçe mahâret ve hazâkati İzmir'de şöhret bulmuş olan Doktor Bağos Efendi'nin İzmir'in bazı gurebâ hasta-hânelerine vizite edip de İslâm gurebâ hasta-hânesine gelmemeleri değil Devir'imize bi'l-cümle vatandâşlarımıza bâ'is-i hayret oluyor.

*

Şu günlerde çocukların birbirleriyle dağda ve bazen mahalle aralarında taş döğüşü âdet-i muzırrasının yine meydâna çıktığı görülmekte olduğundan cemiyetlerinin dağıtılması ve bunun cânib-i zâbıtadan *(37. sayı 3. sayfa 3. sütun)* men' ile büyükçelerini te'dîb ve küçük bulunanlarının dahi velîleri zâbıtadan celb olunarak herkes evlâdının zabt ve rabtiyye ve te'dîf ve terbiyelerine takayyüdât-ı lâzıme icrâ etmelerini ve etmedikleri halde velîlerinin de başkaca mes'ûl tutulacağının gûş u hûşlerine ilkā'ya ihtimâm edilmesi ihtârâtıyla zâbıtanın ücret-i mütebassırânesinden Devir'imize taleb etmek azminde iken zâbıta bu vazîfeyi îfâ ile o makūle etfâl-i mütehaşşidesinin dağıtıldığını gözümüzle gördüğümüzden bu yüzden ihtâra hâcet kalmamış ise de Kurban Bayramı'nın takarrubü münâsebetiyle odun devşürüp arife gecesi yakmak âdet-i sakîmesisinin icrâsı içün çocuklar gelip geçen oduncu ve bazen şunun bunun evlerine girerek ellerine geçen ağaç ve tekne misillü şeyleri kapıp kaçtıkları dahi başkaca te'essüfümüzü celb etmekte idüğünden bunların da men'ini zâbıtanın himmet-i mütemâdîyesinden intizâr ederiz.

(Dârü's-saltanat)

Hadîka Gazetesi'nin Ta'tîline Dâ'ir Matbû'ât İdâre-i Behîyyesi Cânibinden Teblîğ Olunan Karârın Aynen Sûretidir

Hadîka Gazetesi 54 numaralı nüshasında (tersâne amelesi) ünvânlı derc eylediği makālede tahdîş-i ezhân edecek sözler yazmış olduğu cihetle 12 Mart sene 1867 ve 7 Zi'l-ka'de sene 1283 târîhli karârnâme mûcibince târîh-i ilândan i'tibâren iki ay müddetle ta'tîl kılınmıştır.

Selh-i Zi'l-ka'de sene 89 Fî 17 Kânûn-ı sânî sene 88

Tercümân-ı Dîvân-ı Hümâyûn Sadullah

*

Beşlik meteliğin[297] kaldırılması içün Mâliye hazîne-i celîlesinin Galata'da İ'tibâr-ı Umûmî-i Osmânî Bankası'ndan hisâb-ı cârî üzere bu kerre sekiz yüz bin liralık muvakkat bir istikrâz akdettiğini gazeteler yazıyor.

*

(37. sayı 4. sayfa 1. sütun) **(Vilâyât)**

(Hüdâvendigâr)

Be-her sene mevsim-i şitâda lodos rüzgârının şiddetlice vezân etmesi Bursaca mutâd hükmünde ise de bu seneki zuhûr eden rüzgârın fevkâ'l-âde şiddetli olması mülâbesesiyle salı gecesi birden bire hâsıl olan fırtınada Orhan ve Akbük ve Muradiye Camii-i şerîfleri minârelerinin şerefelerinden yukarıları ve mahâll-i ma'lûmede seksen yüz seneden beri kökleşmiş olan dört beş aded büyük büyük çınar ve servi ağaçlarıyla beş altı bâb hâne ve kahve-hânenin münhedim ve harâb olduğu bu hele ebniye-i sâ'irenin sakflarında bulunan kiremitler alt üst olup bunların dahi cümleten aktarılmaya muhtâc bulunduğu gibi cevâmi-i şerîfenin üzerlerinde mefrûş olan kurşunları da düşürdüğünden hazîne-i evkāfca ve ahâlîce bir hayli zarar ve ziyân vâkı' olmuş ise de lehü'l-hamd nüfusça bir gûne telefât vukū' bulmadığı tahkīkāt-ı vâkı'adan anlaşılmış ve işbu rüzgâra perşembe günü bir mikdâr sükûnet gelip çoktan beri nüzûlüne kemâl-i hasretle intizâr olunan yağmurlar dahi yağarak bu yüzden ahâlî kesb-i memnûniyyet etmiş olduğu Hudâvendigâr Gazetesi'nde görülmüştür.

*

(Erzurum)

Şehr-i Kânûn-ı evvel-i rûmînin yirmi ikinci cum'a günü sabahleyin sâ'at bir buçuk raddelerinde Erzurum'da hafifçe bir hareket-i arz vukū' bulmuş ise de hamd olsun nüfûs ve ebniyece bir gûne sakatlık zuhûra gelmediği Envâr-ı Şarkiyye Gazetesi'nde okuduk.

[297] "م" harfinin yeri yanlış verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

*

(Trabzon)

İşbu seksen dokuz senesi şehr-i ramazân-ı mağfiret-nişânının yirmi ikinci cumartesi günü vakt-i zuhrda Trabzon sancağı dâhilinde kâ'in *(37. sayı 4. sayfa 2. sütun)* Giresun'a tabi' Keşab nâhiyyesi karyelerinden Halkalı Karyeli Beşikcioğlu Molla Hüseyin ile Kantâroğlu kızı Selime odun kesmek üzere civardaki dağa giderek beraberlerinde zükûr ve inâs beş nefer daha olduğu halde merkūm Molla Hüseyin bir ağacı yarıya kadar keserek biraz râhatlanayım deyu oturur iken ansızın deniz tarafından zuhûr eden rüzgârın şiddetinden bu ağaç üzerlerine düşüb diğer refîkleri kenârda bulunduklarından yalnız merkūm Molla Hüseyin ile mezbûre ağacın altında kalarak vefât eyledikleri Giresun'dan alınan havâdis-i müte'essifeden olduğu Trabzon Gazetesi'nde görülmüştür.

*

(Suriye)

Şehr-i şevvâlin yirmi ikinci günü nefs-i Şam-ı şerîf ile etrâf ve eknâfında vâkı' karyelerde yağmur yağarak çarşamba gününe kadar mümtedd olmuş ve yevm-i mezkûrda hava açılıp cumartesi gününe kadar epeyce soğuk yapmış ve yevm-i mezkûrda ise hava dumanlı ve sisli kaldığı Suriye Gazetesi'nde okuduk.

(Havâdis-i Hâriciye)

Petersburg Sefîri Rüstem Beyefendi'nin Cebel-i Lübnan mutasarrıflığına ta'yîn buyurulacağı şüyû' bulmuş ise de Viyana Sefîri Arifi Beyefendi hazretlerinin Cebel-i mezkûr mutasarrıfı ta'yîn buyurulacakları Viyana'dan vârid olan bir kıta telgrafnâmede münderic olduğu gazetelerde görülmüştür.

*

Paris şehrinde mevcûd olan hasta-hânelere dâ'ir bazı ma'lûmât-ı mufassala derc olunduğu sırada her asrda zuhûru muhtemel olan emrâz–ı bedeniyyenin emr-i tedâvisi zımnında müte'addid tâb-hâneler ve cesîm ve metîn nice hasta-hâneler mevcûd olup bunların her birerlerinde tekmîl-i *(37. sayı 4. sayfa 3. sütun)* fenn-i tabâbet etmiş nice etibbâ-yı hâzıka bulundurulduğu misillü akçesiyle kābile yani ebe tadârüküne muktedir olamayan bazı fukarâ fâmilyaları dahi hasta-hâne-i mezkûreye gidip kābile-i müstahdemeler vâsıtasıyla bi's-sihrle vaz'-ı haml eyledikleri Basîret Gazetesi'nin 838 numaralı nüshasında mütâla'a-güzârımız oldu. Şu ma'lûmât-ı mufassala içün bi(z)ce en büyük gıbta edilecek şeyin birisi ve belki en birincisi İzmir'de birkaç kābile-i kâmilenin

bulunamaması husûsudur. Zirâ şu hâlde kābile deyu İzmir'de ebelik etmekte olan birkaç ihtiyâr kadın var ise de bunlar hiçbir gûne üstâde hidmet etmeyip hemân birkaç kadın vaz'-ı haml eder iken yanında bulunmağı münâsebetiyle istihsâl edilmiş bir ameliyât-ı gayr-ı kâfiyye idüğünden ma'âzâllah-ı teâlâ bu yüzden nice sakatlıklar vukū'a geldiği bin def'a görülmüştür.

Binâen-aleyh Zabtiyye Müşîri İsmail Paşa hazretlerinin İzmir vâlîlikleri hengâmında İzmir'de bu hâlin devâmı birtakım nüfûsun tehlikede kaldığı bi'd-defa'ât işittiklerinden modelleriyle beraber Avrupa'dan birkaç kābile celbiyle fenn-i mezkûrun ilmiyyât ve ameliyyât cihetlerinin neşr ve ta'mîmi hususları akdem-i âmâl-i aliyyeleri olduğunu bi'z-zât ve bi'd-defa'ât lisân-i hikmet-âşinalarından işittik ne çâre ki şu emrin kuvveden fi'ile geleceği sırada müşârün-ileyh hazretlerinin vukū'-bulan keyfsizliklerine mebnî İzmiri terkle Der-sa'âdet'e azîmet buyurduklarından şu tasavvurât-ı hâstlarının icrâsına meydân bulamadılar.

İşte bizim İzmir'imiz birkaç kābile-i müste'iddeye olan şiddet-i ihtiyâcı bir ferd indinde cây-i iştibâh değildir.

(Bu bâbda daha bazı derc edeceğimiz şeyler var.)

Sâhib-i İmtiyâzın Vekîli El-hâc Mehmed Şakir

Sayı: 38

Sene-i şemsiye	1873	Numara (38)	Sene-i kameriye	1289
Kanun-ı sânî	25	Perşembe	Zi'l-hicce	8

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'asına mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(38. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İtizâr)**

Şeref-hulûl edecek ıyd-i edhâ münâsebetiyle önümüzdeki pazartesi ve perşembe günleri çıkarılması lâzım gelecek Devir gazetelerinin çıkarılamayacağını müşterîlerimize ma'a'l-itizâr ihtâr eylerim.

*

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Cümlenin ma'lûmudur ki asâkir-i zabtiyyenin tanzim-i ahvâl ve idâreleri tensikāt-ı nizâmiyye-i şâhâneye tatbîkinden maksad-ı mücerred me'mûr oldukları mesâlih-i devlet ve memleketin hüsn-i istimâl ve icrâsı olup bunun husûlü ise vâsıta-i zâbıtaya muhtâc olan umûrun merâtib ve derecâtına göre mütevâliyyü'l-cereyân olan vezâifin bir kā'ide-i mü'essire-i sahîhaya rabt ve tevsîkine menût bulunduğu ve asâkir-i zabtiyye umûr-ı mülkiyye me'mûrîn ve hademesinden olup kendilerinin asıl vazîfeleri hükûmet-i icrâiyenin vâkı' olacak evâmir-i resmîyyesini infâz etmekten ibâret bulunduğu bahs ve iştibâh kabûl eder mevâddan değildir ve fakat her livânın ihtiyâcât-i inzibâtiyyesi yek diğerinin aynı olmayacağı cihetle her livâ ve kazâda bulundurulacak tabur *(38. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ve bölüklerin efrâdı adedce mütesâvi olsalar bile bir sancağa ihtiyâcından ziyâde ve diğerlerine lüzûmundan noksân neferât ederek bu yüzden dahi birtakım müşkilât zuhûruyla matlûb-i âlî olan semerât-ı inzibâtiyyenin

iktitâfı mümkün olamayacağı vâreste-i isbât ve ta'rîf bulunmaktan nâşî asâkir-i zabtiyyenin bidâyet-i teşkîlinde her sancak ve kazânın ihtiyâcât-ı hakīkiyyesine göre asâkir-i zabtiyye istihdâm buyurulmuş ve burada merkez bulunan İzmir'de dahi dört yüz nefer piyâde ve seksen nefer süvâri tahsîs ve tayîn kılınmış idi. Bu esâs üzerine idâre-i zâbıta hayli müddet devâm itmiş ise de mu'ahharen vukū'-bulan tenkîhâta mebnî merkez-i vilâyetin asâkir-i zabtiyye mevcûdesi mikdârı nâ-ma'lûm neferden ibâret kaldığına ve bu da ekser mevâki'-i nâzike ve nokta-i mühimmede ittihâz olunan karakol-hâneler neferât-ı zabtiyyeye şiddet ihtiyâcından muzdarib bulunduklarını yine me'mûrîn-i zâbıtanın ser-rişte-i şikâyetleri bulunduğuna binâ'en İzmir'in cesâmet-i mevâkiyye ve masâlih-i mütevâliyesinin müzâhamesi cihetiyle me'mûrin-i zâbıtanın bu bâbda der-miyân eyledikleri efrâd-ı zabtiyyenin nedreti bahsi vehle-i ulyada akl ve kā'ideye muvâfık düşecek gibi görünür ise de bu kerre bazı taraftan matba'amıza edilen ihtârât-ı hayır-hâhâneye nazaran asâkir-i zabtiyyeyi hiçbir me'mûr umûr-ı zâ(t)iyyesi içün istihdâm *(38. sayı 1. sayfa 3. sütun)* edememesi memnû'iyyet nizâmiyyesine bakılmayarak Vilâyet Alaybeyi Tahir Bey'in umûr-ı zâtiyyesinde müstahdem İzmirli Halil Çavuş ve Arnavud Ömer Çavuş ve Selânikli Garb-ı Onbaşı ve Diyarbekirli Hacı Beytullâh (sâyis imiş) ve bir nefer Arnavud (bu da mîr-i mûmâ-ileyhin Der-sa'âdet'te kâ'in hânesinde hidmetci imiş) ki cem'an beş nefer asâkir-i zabtiyye me'mûru hükûmet-i resmîyyenin vâsıta-i icrâiyyesi silkinden ihrâc ve kayden nâmları ibkā ile efrâd-ı zabtiyyeyi asıl vazîfe-i mu'ayyene-i nizâmiyyesinden men' etmek demek olacağı bedîhidir.

İşte bu bâbda tarafımıza i'tâ olunan ma'lûmât sahîh olduğu takdîrde asâkir-i zabtiyyenin kıllet ve nedretinden şikâyet her halde muvâfık-ı kā'ide-i me'mûrîn olamayacağından bunların tedkīkiyle işin sıhhati meydâna çıkarılmasını makām-ı vilâyetin icrâât-ı âdilânesinden temennî ve intizâr (e)ylediğimiz sırada şurasını dahi ilâve-i beyândan kendimizi alamıyoruz ki birinci nişân-ı Osmâniyyeyi hâiz ve hâmil olan bir vezir-i âzam vâlî olduğu halde asâkir-i zabtiyyenin vazîfe-i me'mûriyyetini ol-derecelere[298] kadar vikāye buyuruyorlar ki hasbe'l-icâb huzûrlarında bulunan bir zabtiyye neferinden sigara ateşi taleb buyurulmayıp da belki o vâsıta ile uşaklarına emirlerini teblîğ ettirilmeleri hep bu vazîfenin cümle me'mûrîn taraflarından *(38. sayı 2. sayfa 1. sütun)* mer'iyyü'l-icrâ tutuldurulması telmîh ve işârâtından ibâret bulunduğu aşikârdır.

[298] Fazladan çoğul ek (-lar) kullanılmış olup cümleden atılmıştır.

(Şi'ir)

(İndi cümel min- iştiyâk ve füsûl)

(Lâyümkin şerhühâ bî-kütüb ü resûl)

*

(Garîbe)

Cinâyat kitâbeti hidmetlerinde müstahdem bazı efendiler ve Devrimiz idaresi arasında tezkâr etmekte bulunduğu adât-ı taksîrlere hâcet görülemediğinden bahisle itirâz etmekte olduklarını uzaktan uzağa işittik.

Binâen ilâ-hazâ şu mu'terizlerimize biz de diyebiliriz ki (kābile ve mütehevvirâne ve mütecebbirâne ve herekât-ı nâ-maraziyye ve hâl ani'l-garaz) misillü terâkib ve kelimâtın kendilerince hasebü'l-meşgūliyye hâsıl olan melekelerine mebnî emsile-i mevrûdemizin ma'âni-i mu(h)tecibesi[299] nezd-i mu'terîzinde merfû' ise de lüzûm-ı beyyin yeminü'l-ahz kabîlinden olarak bir dâ'ire efendilerinde ilmin (s)übûtuyla diğerlerine dahi sübûtunda mülâzime olmadığı cevâbından kat'-i nazar bir terkîb veya kelime tezkîr olduktan sonra (yani) ile tefsîrde olan fevâ'idi bilemediklerine haml etmek daha münâsib olur.

*

Şübhe Yok Çâya Varmaksızın Çimrenmeli

İşte şeref-i hulûlünün şiddet-i takarrübüyle kalb-i müminini tenvîr eden îd-i edhâ-i mübârek mücerred-i bedreka-i saâdetine dâl ve belki meymene- efzâ-yı sa'd-iktirânına bir berâ'at-ı istihlâl idüğü vâreste-i kayd ve iştigāl olup bu cümleden birisi bazı mehâkim me'mûrları miyânelerinde öteden beri işitilmekte olan bürudet-i mübâyenetin her nasılsa bir vâsıta-ı cüz'iyye ile aradan kaldırılarak mübeddel-i te(s)bîk-i asâ-yi ittihâd ü ittifâk ma'a't-teşekkür işittikte şu silm ü musâfâtın devâm ve istimrârını ve bir de ağrâz-ı sahîhaya mübtenî *(38. sayı 2. sayfa 2. sütun)* bulunmasını eltâf-ı Samedânîyeden döndük döndük temennî eyledik...

*

(Varaka)

Fî 1 Zi'l-hicce sene 88 ve fî 18 Kânûn-ı sânî sene 88 târihli ve otuz altı numara ile murakkam (Devir) Gazetesi'nde Ekmekcibaşı-zâde Hüseyin Rüşdi imzâsıyla Der-sa'âdet Ticâret Dîvân-ı istinâfı hakkında teşekkürü hâvî neşrolunan varakada cihet-i âcîzânemize protestanlık şöhretini azv ve isnâd etmiş.

[299] "ﺝ" harfi yerine "ﺟ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

Müslim bir vaktde protestan olamaz

Erzel dahi dinârı ile i‘tibâr bulamaz

Fetvasınca hamden sümme hamden cedd be-cedd ehl-i tevhîdden bulunduğum cihetle bu ismi bir vechile kabûl etmez ve etmeyeceğimden müfterî-i merkūm hakkında kānûnen lâzım gelen muamelenin icrâsını Hükûmet-i seniyye’nin nazar-ı âdilânesine arzla icâbının icrâsını istirhâm eylediğim misillü kendisine sanat ittihâz eylediği tezvîrâtla birtakım fukarâ rencberânın akârını zabt etmek ve bazısının emvâlini desâis-i müte’addide ile ahz ve ketm eylemek ve bazı ashâb-ı ihtiyâc tarafından kendisine bey’-i bi’l-vefâ tarîkiyle terhin olunan emlâkın kizben bey’-i bâta inkılâb ettirip tasarruf-ı emlâk eylemek ve mahkeme-i ticârette rü’yet olunan da’vâmızda hakk kazanmak efkârıyla mahzen kurşu(n)[300] atımı kadar baîd olan mahkeme-i ticârete beşeri de ücretle şâhid-i zor ikāme eylediği mukaddemleri takdîm edip cinâyete havâle buyurulan istidâ-yı bende-gânem üzerine derece-i sübûta gelmiş olduğundan şu yolda olan uygunsuz hallerine nazar-ı ehemmiyetle bakmasını yine Hükûmet-i seniyye’ye arz eder olduğumdan keyfiyyetin gazeteniz ile ilânını ricâ eylerim.

İmzâ: Avukât İsmail Hakkı Bağdadî

Der-İzmir

(Devir)

Fesubhânallâh

*

(38. sayı 2. sayfa 3. sütun) **Kurban Derisi Hakkında İlân**

Beyâna hâcet olmadığı üzere îd-i edhâda zebh olunacak kurban derileri satıp (a)kçesini[301] helâk etmek şer’an câiz olmadığından mezkûr deriler bazen memleketimizin muhtâc-ı ta’mîr olan mezâr divarları misillü hayrât-ı sâ’ireye sarf olunmakta ise de bunların devşürülmesine lâyıkıyla dikkat olunmayıp şunun bunun ellerinde telef olmakta idüğünden ıslâhı dahi umûm-ı ahâlinin aksâ-yı amâli bulunduğundan bu kerre eşrâf-ı ahâlinin karârıyla bu sene-i mübârekede hâsıl olacak derileri ümenâ-yı mahallâttan olup esâmisi zîrde beyân ve ta’dâd olunan zevâtın kendi mahallelerinden muhtârlarıyla beraber derc ederek beyân ve tasrîh olunduğu vechile bir taraftan Hatuniyye Cami-i şerîfinde kabza me’mûr bulunan Selâniklizâde Hacı Ahmed Efendi’ye ve diğer taraftan dahi Natuz-zâde Mescidi kurbünde Yemişci Hacı Mustafa

[300] “ن” harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[301] “ا” harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Efendi'nin hânelerine muhtârlar vâsıtasıyla irsâl ve teslîm olunarak yedlerinden dahi makbûz-ı ilmühaberlerini ahz ve birikecek deriler ümenâ-yı beldeden mûmâ-ileyhümâ Hacı Ahmed Efendi ile Mustafa Efendi ve Seyid Mahmud ve Abidin Efendi'nin damadı Süleyman efendileri re'y ve ittifâklarıyla hâsıl olan derileri değer-bahâlarıyla satılıp her mahallenin muhtâc-ı ta'mîr olan bazı cevâmi ve mesâcid ile mezarların divarlarına ve husûsuyla Ramazân-ı şerîf'te İzmir'imize misâfireten gelen hâce efendilerin sahurda it'âmları içün sarf olunması kararlaştırılmış ve bu da şimdiye kadar tutulan usûlün cümlesinden hayırlı bulunduğunu inkâra kimsenin mecâlî kalmamış idüğünden deriler işbu sûretle toplanıp bu yüzden memleketimizce nice fâ'idesi görüleceğinden *(38. sayı 3. sayfa 1. sütun)* hâsıl olacak derilerin ol-vechile zîrde muharrer zevâta teslîm ile dünyâ ve ahirette saâdet-i dâreyne nâ'il buyurulması ihtârâtına mübâderet kılındı.

İkiçeşmelik tarafında deri devşirecek zevâtın esâmisi sâmî-i mahlât…

Asmalı Mescidi Kasab İsmail Ağa zâde Şerif Efendi

Kestelli-zâde Mescidi Hacı Veli Efendi

Nâtuz-zâde Yemişci Hacı Mustafa Efendi

İki Çeşmelik Câmii Hacı Süleyman Efendi

Hasta Mescidi Fotu? Hasan Ağa ve Muhâzırbaşı Mustafa Efendi

Toraman Mescidi Mesci Hacı Ahmed Ağa

Celîl Efendi Camii TakozoğluAhmed Ağa

Kalkan Mescidi Kömürcü Hafız Efendi

Dâ'i Emir Mescidi Zincirci İbrahim Ağa

Bacı Mescidi Deve Kara Hüseyin Ağa

Kahramân Mescidi Keresteci Hacı Mustafa

Esnâf Şeyhi Mescidi Mukayyed Salih Efendi

Sarı Hafız Mescidi Hacı Bekir Efendi

Arnavut Mescidi Haffaf Hacı Şerif Efendi

Ali Ağa Camii-i şerîfi Nuri Ağa

Odun Kapulı Mescidi Urgancı Süleyman Efendi

Kılcı Mescidi Hammalbaşı Veli Ağa

Urumkos Mescidi Kutucu Koca Mehmed Ağa

Hâcı Mehmed Camii-i şerîfi Nâ'ib Mustafa Behcet Efendi ve Moralı Hacı Ahmed Ağa

İngiliz Mescidi Sipâhi pazarı Hacı Salih Ağa

Hacı Mahmud Camii-i şerîfi Helvacızâde Emin Beyefendi

Kemer Altı Camii-i şerîfi Abdulhalim Ağa

Terâkküm eden derileri Hatuniyye Camii-i şerîfi'ne getirecek zevât

Hâtuniyye Abdulhamid Efendi *(38. sayı 3. sayfa 2. sütun)*

Fettâh Namık Efendi

Çorak Kapısı Hamamcı Yusuf Efendi ve Sarrâc Hacı Mustafa Ağa

Abdullah Efendi Sipâhi Pazarı Süleyman Efendi

Servili Mescidi Terzizâde Hacı Ali Bey

Faik Paşa Kantârcılar K(â)hyasıHacı Mustafa Efendi

Ali Re'îs Hâfız Ahmed ve Şerif Ali Efendiler

Temâşâlık Etmekcizâde Ali Efendi

Şeyh Camii Yeni Şehirlizâde Hacı Mustafa Efendi

Pazar Yeri Mü'ezzinzâde Hacı Hâfız Efendi

Papuççu Oğlu Halil Bek ve Vesniceli-zâde İsmail Efendi

Bülbül hâce Kadızâde Edhem Efendi

Balıkçı Mescidi Dökmeci Hacı Mustafa Efendi

Tahtalı Mescidi Hurdavatcızâde Ahmed Efendi

(Devir)

Şu kararın cümle tarafından kabûl olunacağında şübhe etmeyiz.

*

(Te'essüf)

Bu gün aldığımız ma'lûmâta nazaran üç günden beri ve Sisam cezîresinde mütevâliyen vukū' bulmakta olan hareket-i arzdan lehü'l-hamd bir gûne sakatlık yok ise de ahâlisi hâric-i beldeye çıktıklarından nâşî bu gün vapur-ı mahsûs ile makām ve vilâyetten yüz altmış dört çadır ve dört yüz kantar kali(ç)enin[302] cezîre-i mezkûreye irsâl kılındığı işitilmiştir.

*

(İzmir ve Avusturya Ser-levhasıyla Levânt Herald Gazetesi'nde Görülen Bir Bendin Tercümesidir)

[302]"ﭼ" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Avusturyalıların İzmir ile olan ticâretinin matlûb derecelerde olmadığını tahkīk içün devlet-i müşârün-ileyhânın İzmir'de bulunan konsolosunun icrâ ettiği tahkīkātı hâvî olup sûreti atide muharrer olan mektûbtan müstebândır.

Düvel-i muhtelife teb'asının İzmir ile olan ticâretleri gerek idhâlat ve gerek ihrâcât senevî seksen *(38. sayı 3. sayfa 3. sütun)* milyon florine (sekiz milyon İngiliz lirası) bâliğ olmakta iken bunun ancak yüzde on üçü Avusturya Devleti hissesine isâbet edip kusûrı İngiltere ve Fransa ve İtalya ve düvel-i sâ'ire teb'asına münhasırdır. Hâlbuki Avusturya Devleti'nin mevki'-i coğrafyaca ticârete müsta'idd ve ahâlîsinin ticâretce gayretlerine ve posta vapurları kumpanyalarının adetâ birbirine rekâbet edercesine teksîrine nazaran devlet-i müşârün-ileyhânın İzmir ile olan ticâreti me'mûlün gayri olmakla onun sebebleri bu kerre devlet-i müşârün-ileyhânın ticâret nâzırı tarafından olunan taleb üzerine ber-vech-i zîr kaleme alınıp takdîm kılınmıştır.

Evvelâ İzmir'de el-yevm mevcûd olan bankalar matlûb derecede olmayıp ticârete gayr-i kâfî olduğundan ve Devlet-i Osmânîyye tarafından ise buna dâ'ir yani akçe alınıp verilmesi daha henüz muhâtaradan sâlim olmadığından ticâretin bu yüzden ilerilemediği anlaşılıyor.

Sâniyen İzmir'de mevcûd olan şimendüfer hatlarının Anadolu'nun içeri taraflarına doğru henüz âdem-i temdîdi ve yahud hârice naklolunacak eşyanın kemâl-i suhûletle nakline medâr vesâitin bulunmamasından neş'et etmektedir. Hatta bin sekiz yüz altmış sekiz ve dokuz senelerinde gerek Avrupa'nın garb taraflarında ve gerek Afrika'nın şimâlinde vukū'-bulan kaht esnâsında Konya ve Ankara taraflarında mevcûd olan anbârlar hububatla mâl-â-mâl iken esbâb-ı nakliyyenin kâfî derecede olmadığı cihetle çürüyüp harâb olduğundan ne mübtelâ-yı kaht olan bî-çâre ke-ennehü ve ne de ashâbına fâ'ide bahşoldu.

Sâlisen ticâretçe olan nizâmat masâlih-i tüccâriyyeyi gereği gibi geri bırakmakta olduğu ve ticârete müte'allik yerlinin da'vâsı vukū'uyla hîn-i muhâkemede düstûru'l-amel olan ticâret kānûn-nâmesi istenildiği gibi tercüme olunmakla bu yüzden erbâb-ı ticâretin bi-hakkın *(38. sayı 4. sayfa 1. sütun)* kazanmış olduğı da'vâsı gāib olmak derecelerine vardırılmakta olduğundan bu sebeplerden nâşî ticâret kānûn-nâmesinin bazı bendlerinin tebdîl ve ta'dîliyle masâlih-i ticâriyenin mihver-i lâyıkında devrânına himmet edilmesi lâzım gelir.

Râbi'an İzmir eyâleti ahâli-i zirâiyyesinden alınmakta olan aşâr nizâmına tatbikan vakt ve zamanıyla alınmayarak ahâli ihtiyâcından dolayı vereceği âşârı

tamâmıyla kendi zarûreti içün sarf ve yahud fürûht ettikten sonra mültezimler âşâr taleb etmekte olduklarından ahâli bi't-tab' birtakım ashâb-ı ihtikârın dâmen-i zulm ve i'tisâfına sarılarak az bir mühletle ve gāyet fâhiş fâ'izle akçe istikrâzına muhtâc olarak gelecek sene hâsılâtının mikdâr-ı küllisini istikrâz ettikleri akçe nemâsına veregeldiklerinden ahâli-i merkūmenin keyd-i yeminiyle sâha-yı husûle gelen mahsûlden kendileri istifâde edemedikleri cihetle zirâati ziyâdeleştirmek yerine gün be-gün bi'l-mecbûriyye tenâkus bulmaktadır.

Hâmisen gümrük mahallinin eşya-yı vârideyi layıkıyla muhâfazaya adem-i müsâadesinden tüccâr mâlı birbiri üzerine yığılıp kalarak bir tüccâr mâlını almak istedikte lâ-ekall yer ve bazen iki üç gün bir bir üzerine yığılmış olan eşyâ-yı devrederek merkūmun mâlı bulunmak ile uğraşıldığından bunun men'i çâresi ise gümrük mahallinin tevsi'i ve bir de İzmir'den Tiriyeste'ye naklolunan palamut çuvallar ile naklolunup ve her seferde çuvallar boşaldıkda geri İzmir'e gönderildiği cihetle hâlbuki mezkûr çuvalların İzmir'e her def'a gelişinde gümrük yüzde sekiz resm almakla şâyed bir tüccârın bin çuvalı Tiriyeste'ye on sefer ederse sekiz bin guruş resm i'tâ edeceğinden bu akçenin bâdî-i nazarda ticârete sekte-i îrâs edeceği nümâyândır.

(38. sayı 4. sayfa 2. sütun) Sâdisen gümrükten mağazaya naklolunan her balya içün bir tüccâr beş guruş hammâliyye vermekte olup hâlbuki ettiğim tahkīkāta göre gümrük tarafından be-her balyaya hamallara yirmi para verilmekte olduğundan bâkī kalan tefâvüt gümrük me'mûrları beyninde mukāseme olunmaktadır.

(Basiret)

Ticâretin terakkisine mânî' olan esbâb gerek bâlâdaki şeylerden ibâret olsun gerekse sâ'ir türlü şeylerden bulunsun herhalde izâlesiyle İzmir gibi Avrupa'ya karşı merkez-i ticâretimiz olan bir şehrin memâlik-i sâ'ire ile beraber günden güne terakkī-i ticâreti arzû olunur. Bu ise hükûmetin nazar-ı itinâya alacağı şeylerden olup el-yevm Aydın vilâyet-i celîlesi vâlîsi bulunan zât-ı fetânet-simâtın asârıyla müsbet ve müsellem olan ehliyet ve dirâyeti ise bu maksadın husûlünü temîn eden vesâilin en birincisi olduğundan husûsât-ı mezkûru Aydın vâlîsi devletlü Hüseyin Avni Paşa hazretlerinin nazar-ı dikkatlerine arz ederiz.

(Devir)

Sâhib-i varaka İzmir gümrüğüne mütevâliyü'l-vürûd bulunan emvâl ve eşya sâhibleri taraflarından vakt ü zamanıyla kaldırılamaması tüccârın bâ'is-i müşkilâtı olduğunu dahi der-miyân eylemiş ise de mukaddemki neşrolunan Devirlerimizde

müşkilât-ı mebhûsenin sebebi ne olduğunu ve bunun esbâb-ı indifâ'iyyesi hakkında İzmir Gümrüğü Nâzırı Şakir Efendi hazretlerinin müzâkerât-ı mesbûkalarından e(f)kâr-ı[303] sâibelerinin netâyic-i hasenesi ne idüğünü alâ-vechi't-tafsîl derc-i sahife-i sütun (e)ttiğimiz[304] cihetle bundan dolayı bir kat daha temhîd-i mukaddemâta hâcet görülemez. Şu kadar var ki sâhib-i varaka gümrük hamâlliyyesinin hâsılâtı hakkında bahsettiği *(38. sayı 4. sayfa 3. sütun)* şeylerde biraz yanlışlık var gibi görünür ise de bu bâbda olan ma'lûmâtımızın henüz noksan olmasına mebnî ileride alınabilecek ma'lûmât-ı mevsûka-i sahîhamızı ber- tafsil beyân ve izâhtan kaçınmayız.

(Vilâyât)

(Hüdâvendigâr)

Karesi dâhilinde Marmara cezîresinde dahi havaların bir müddetten beri kurak gitmesi cihetiyle eşcâr-ı semere ikinci def'a olarak şükûfeler açıp meyveler verdiği ve hatta elma ağaçlarında ceviz danesi mikdârı kılıklı[305] elmalar hâsıl olduğunun rey'ü'l-ayn müşâhede olunduğu ve bu ana değin havâlî-i merkūmede ağaçların def'a-i sâniye olarak meyve vermesi görülmediğinden garâibden ma'dûd bulunduğu mahallî iş'ârından olduğunu Hudâvendigâr Gazetesi'nde okuduk.

(Devir)

Bundan istib'âd edilemez zîrâ İzmir'de dahi eriğin ağaçları açtığı gibi meyvelerini dahi gördük.

*

(Bağdat)

Aziziye Kaymakamlığı'nda vâki olup mukaddemâ sedd ü bend olunan Bidatü'l-Hamd Nehri arâzisinin hemân kâffesi zer' ve hars edilmiş ise de yağmurların kesret-i nüzûlü ve Dicle Nehri'nin feyezânı cihetle sedd-i mezkûrca bazı sakatlık melhûz olduğu halde zürrâ'-i ahâli tarafından tahkîm ve tarsînine müsâra'at ve bundan dolayı bütün ahâlininn kesb-i bi-münbit ettiği o taraflardan aldığımız haberlerden müstebân olmuş ve bu mâdde Kaymakam-ı Kazâ Fethullah Bey'in eser-i himmeti olarak şayân–ı takdîr bulunduğu Zevra' Gazetesi yazıyor.

Sâhib-i İmtiyâzın Vekili El-hac Mehmed

---

[303]"ف" harfi yerine "ق" harfi yapılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[304]"ا" harfi eksik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[305]Kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 39

Sene-i şemsiye	1873	Numara (39)	Sene-i kameriye	1289
Şubat	5	Pazartesi	Zi'l-hicce	19

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(39. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İhtar)**

Müvekkilimiz Sâlim Efendi hazretleri Der-sa'âdetçe olan masâlihini itmâm ve ikmâl ile geçen cumairtesi günü İzmir'imizi teşrîf buyurmışlar ise de Aydın ve Saruhan sancaklarınca dahi lâzımü't-tesvîye bulunan bazı umûrunun tesviyesine azîmetleri musammem bulunduğundan husûsat-ı mebhûselerinin tamamına değin Devir Gazetesi'nin vekâletini kemâ-kân uhde-i senâ-kârânemize takrîr buyurmuşlardır.

Mehmed Şakir

*

(İbret)

(Kivotu) ki lisân-ı Yunani'de sefîne-i hazret-i (Nuh aleyhü's-selam)'a alemdir. İzmir'de Fasulya? civarında fevka'l-bahr birtakım kazıklar üzerine mebnî olarak nam-ı mezkûre mensûb bulunan kahve-hâne îd-i şerîfin üçüncü pazartesi gecesi sâ'at beşte ne sûretle göçüb derûnunda İtalyan olarak iki erkek ve beş kız ile bir koca karıdan mürekkeb orta oyuncusu takımıyla takrîben yüz sekiz kadar âdemden ibâret bulunan seyrci müşterilerinden kırk dört nefer insânın garîk-ı lücce-i felâket-i memât olduğunu evvelki cumartesi günü çıkan (Aydın) Gazetesi bir tafsîl yazmıştır.

Bunun hîn-i inhidâmında içinde bulunup bir takrîb tahlîs-i can iden bir âdem hudûs-ı vak'a-yı müte'ellime-i *(39. sayı 1. sayfa 2. sütun)* mezkûre şu vechle nakle agaz

birle kalb-i sâmi'ayına bir vakt mükeddire-i azîme verip cenâb-ı Kādir-i lâ-yezâl hazretlerinin (La yus'elu amma yef'alu)[306] nassı celîlini hayâtta bulunanlara bu ibret-i müessire gösteriyor ki ben ve hemşehrilerimden çend nefer refîkim pazar günü çarşıdan geçip giderken her köşe başında gözümüze elsi(n)e-i[307] mütenevvi'a hutûtuyla mersum kalın kalın hurûf ile köşe başlarına yapışmış birtakım ilân-nâmeler ilişdiğinden bunların ehemmiyetli bir mâdde olmasına zehâb ile okuduğumuzda (işbu pazar ahşâmı (Kivotu) kahve-hânesinde alafranga sâ'at üçten bed' ile küşâd olunacak perdede atide muharrer komedyaları madmazel falan filan ile mösyö falan ve filan kumpanyası icrâ edecektir ibâresinden sonra birinci perde bilmem nenin nesi ve ikinci perde insânın son nefesi ile cennet ve cehennemin ahvâl-i garîbesi ve üçüncü perde falan şeyin falancası diyerek beş perde saymış ve alt tarafına dahi teşrîf edenler mütelezziz ve memnûn olurlar ibâresini yazıp (duhûliyye bileti (Kivotu) kapısında altmış paraya satılır ihtârıyla hatm-i kelâm olunmuş olduğu kırâet ve müşâhede eylediğimizden refîklerim ile bi'l-müzâkere duhûliyyesi bir şey değil. Haydi, bu gece de oraya gidelim de İzmir'in bu mevki'-i ferah-fezâsında eğlenip vakt geçirelim diyerek azîmeti kararlaştırdık ve ötede beride akşâm ettikten sonra *(39. sayı 1. sayfa 3. sütun)* sâ'at bire kadar kapıdan Pavli ve Velavantino ve Papsiliplo emsâli kahve-hânelerde birer ikişer kahve…de içerek kalkıp zikrolunan tenâsül-i nev'-i benî-âdemin ilâ-nihâyeti'l-devrân bekāsına vâsıta olub sefîne-i mu'cize-i nebeviyye nâm-ı şerifine mensûb bulunan mezkûr (Kivotu) kahve-hânesine gelip kapısı yanında pencereden beş kıta bilet ahz ile içeriye girdik.

Bir de ne görelim. Bu kahve-hâne leb-i deyâdan takriben otuz zirâ'-ı mimârî ileri doğru tûl atmış ve on iki arşun kadar sağa sola arz vermiş. Her takımı mükemmel bir salon olup nihâyetinde allı yeşilli perde ve kurdelyalar ile donanmış ve taban satıhından bir buçuk zirâ' kadar terfi' olunmış ve ilerisine doğru tiyatro şeklinde sıra sıra müressem birkaç perdeden sonra ağaç ve ebniye-i müressem bir resm-i kebir ile müntehâ bulunmuş oyuncudan hâlî bir mel'abe ve kapısından nihâyete kadar üç sıra olarak üzerleri mermer yirmi beş otuz raddesinde bulunan masaların her birisinin başında kimisi taze tıraşlanmış ve yakayı yeni yeni takıp süslü süslü boyunlarına birer de boyun bağı asmış. Yani çeneyi düzü iki dirhem bir çekirdek raddesine karîb bir sûrette basmış birtakım şebâbdan ve kimisi saçı sakalı taramış ve kıyafeti ziy(n)et-i[308] bedeniyye-i medeniyyenin birinci raddesine ulaştırmış otuz otuz beşlik takımdan ve bir

[306]Enbiya suresi 23. Ayet: " O, yaptıklarından dolayı sorgulanamaz."
[307]"ن" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[308]"ن" harfi bulnmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

haylisi de kıyafet-i mütenevvi'a ile mülebbes esnâf gürûhundan olmak ve cümlesi nîm-teşebbüh *(39. sayı 2. sayfa 1. sütun)* bulunmak üzere yüz elli kadar bir gürûh-ı meftûn-ı bi-mani şeydâ-yı meşhûr-ı (mecnûn) oturmuş durur. Akdâh-ı ıyş ü işret ve bunlardan beş masanın başında bulunanlar mecnuna leylası yani (cennetliğe) hurisini andırır. Kamer-i tal'at birer oyunbaz duhteri der-miyân ederek ve şampanya şişelerine ateş ta'lîmi ettirerek izhâr-ı şevk ü meserret etmekte ve bir masanın başında da beş kadar abûsü'l-vech adem-i cehennemliğe cehennem zebânisinden numûne bir ihtiyâreyi ortaya alıp perî-peykerlerden hayırlanmak hissesi niyâzıyla azab-ı cehennemden nişâne göstermekte ve iki nefer usturacı kopili fırıl fırıl dolaşıp kundura temzilemekte ve çend nefer gulâm-ı gılmân nişân-ı destgâhdâra pendi karsya? üstü andika (beş şarab on bira) siparişini bir nağme-i dil-güşâ ile icrâ ederek sahbâ-yı akl-fersâ sunmaktadırlar.

Bu hâlet-i pür-şevk ü letâfeti vesvas-ı mel'ûn gözümüze ol-derece hub ve ol harekât-ı bî-edebâneyi öyle bir mertebe müstahsen-i mergūb gösterdiği kalbimizde (ayna olaydı da biz dahi her bâr İzmir'de kā'id ve leyâl-ı hayâtımızı bu gibi asâr-ı medeniyye seyr ve temaşasına müsâ'id geçirsek) arzû-yı sahîhi hâtırımıza vârid olarak boş bulduğumuz bir köşeye geçip ikāmet ettiğimizde mezkûr gulâmların birisi yanımıza gelip ne içeceğimizden istifsâr ve elimize birer nargile ile birer kahve …ulaştırdıktan sonra biz dahi halk ile beraber eğlenip keyflenmeye başladık.

Bu hâl üzere aradan geçen bir iki sâ'at kadar bir vaktde mezkûr kahve-hâne derûnunda cereyân edip hannâs-ı la'inin bizi dahi tahrîs eylediğini aklım başıma geldikten sonra düşünüp anladığım harekât-ı adâb-ı fersâyı lâ-yu'add ve lâ-yuhsâyı biz bir bir ta'dâd ve tafsîle lüzûm görsem sizi birkaç gün işgāl eylemek lâzım geleceğinden anlardan sarf-ı nazar eyledim.

Bir de sâ'at üçte zil çalınıp mel'abenin ön tarafından bir kırmızı perde inmiş ve kızlar *(39. sayı 2. sayfa 2. sütun)* mübtelâlarının yanlarından fırlayıp kalkmış olduklarının üzerine ve kahvenin içinde her kafadan çıkıp kulaklarımızı sağır eden esvât-ı rezilâne birdenbire kesilip herkes mezkûr mel'abeye (hâşâ sümme hâşâ) kıble-i ma'bûd gibi teveccühle zuhûrâta nasb-ı bâsıra intizâr eylemiştir.

Aradan üç beş dakīka geçer geçmez nâkûs ihtâr tekrar eylediğinde mezkûr perde çekilmiş ve arkasından soytarı kıyafetinde eteği arkasında bir herif çıkarak İtalyan lisânı üzere kalbe kasve(t) verici kerbe kerbe seslerle birçok şeyler söylemekte iken mezkûr kızların birisi tül elbise ile mülebbese olduğu halde meftûnlarını nîm-nikâhdan geçirerek bazılarına şive-i perdâzâne göz süzüp üzülüp büzülerek merkūm herifin arka

tarafına gelmiş ve herif bed-ter-i gāfilâne ile avazı çıktığı kadar çığırmakta iken mezbûre bir istiğnâyı fevka'l-ade ile bir elini yüzüne tutup diğeriyle herifin omuzunu dürttüğünde herif bağteten sesini tevâzu'âne kesip arkasına bakmış ve mezbûreyi gördükde bu dahi Frenk taklîdi birçok îmâ eder. Harekât-ı uzviyye ile madmazel falan diyerek mezbûreyi istikbâl edip bununla söyleşmeye başlamış ve onun arkası sıra mezbûre koca karı dahi köylü kıyafetinde çıkarak dâhile-i mükâleme olmuş ve'l-hâsıl bunlar birer ikişer çıkıp takrîben bir sâ'at kadar türlü türlü masharalık ve rezâletlerden sonra cümlesi el ele veripve seyircilere adiyo ve yahud mersi manâsına cümlesi birden bellerine kadar bir baş eğip perde kapanmıştır.

Onun üzerine el çırpmak kıyâmeti kopmuş. Perde yine açılıp hey'et-i sâbıkalar ile bunlar seyircilere muâmele-i sâbıkalarını takrîr ederek tevkîr eylemekle perdeyi indirip fasl-ı evvele hitâm verdiler.

Binâen-aleyh kızlar kemâ-fi's-sâbık kahve-hânenin salonuna çıkarak mu'âmelât-ı perestâne-i müştâkât *(39. sayı 2. sayfa 3. sütun)* ile mazhar-ı kabûl olarak şampanya patırtısını bi't-tekrar kopardılar.

Bu heyâhu-yı zevk ü sefâ bir yarım sâ'at kadar sürmüş ve neşe-i ma'lûme-i sekeriyye hepimize ahvâl-i âhireti unutturmuş idi.

İşte biz felâket-i mühlike-i meş'umeden yani o dakīka-i mütekarribe-i tufân-nişaneden bi'l-külliye gāfil ve lezâ'iz-i saz ve sohbet ve nûş-â-nûşî-i sahbâ ve işrete münhemik ve mâil iken nâkûs-ı îmâ-i ber-sâbık ikinci perdenin küşâdıyla cennet ve cehennem taklîdinin icrâ olunacağını inhâ etti. Mahbube hâli mezbûre derhâl kalkıp müştâkât-ı mebhûseye[309] vedâ' ederek verâ-yı perde-i mel'abe-yi mel'ûneye çekildi.

Bir de perde açılsın ne görelim safha-i evveliyenin[310] nihâyetinde bir karyola ve onun derûnunda bir mukallid-i marîz gûyâ te'sîr-i za'af-ı nâ-tüvânı ile inleyerek tekâlif-i şürb-i ilâcı redd ve ta'rîz etmekte ve tıb kıyâfetinde birisi marîz-i merkūmenin yanında bulunan zevcesine zevcin sekerât-i mevtdedir. Artık hayatının zevâlî takrîb eyledi buna ilâc kâr etmez yolda tabligāt ile beraber îfâ-yı tesliyet etmekte ve cemiyet-i hâzıra-yı müskire ale'l-umûm sahîhi bir rikkatle bu hâleti temâşâ eylemekteler iken kahve-hânenin sağ pencerelerinden birisinin camları tangır tungur yere dökülmüş ve halk bu keyfiyyetten halec(â)n-ı[311] kalbe uğrayıp umûmen kıyâm ile dışarı kaçmak istemiş iseler de kahveci-i bed-tedbîr kemâl-i avâz ile (korkmayınız bir şey yok dışarıdan birisi

[309]Fazladan "ڇ" harfi kullanılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[310] Baskıdan dolayı harflar silik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[311]"ا" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

biletsiz içeri girmek içün pencereyi kırdı) vesâyâsını tezkîr etmiş ve mevcûd biçâreler merkūmun vesâyâ-yı mebhûsesine kapılarak kemâ-kân ikāmet ve enfâs-ı madûde-i nisâiyyenin nihâyetle hâlet-i acibe-i behişt ve dûzahın tekâlid-i masnû'asını seyr ve temâşâya rağbet ve biz dahi onların bu cesâretine teba'iyyet edip oturduk. Mukallid tabib zevce-i mukallide-i marîze ber-vech-i muharrer tesliyyetle avdet ve marîz-i merkūm dahi inil(t)isini[312] teşdîd ile hâlet-i nez'i seyircilere işâret ve bir taraftan *(39. sayı 3. sayfa 1. sütun)* bir hey'et-i acibeye girmiş vârakasından ve arkasından bâl u perri açıp eline bir harbe almış (lâ-teşbîh) melekü'l-mevt mukallidi herif bir na'ra-yı fâcia ile gûyâ hastanın canını almak üzere üzerine hücûm edince kulaklarıma Azrail mukallidin na'ra-yı acîbesinden daha heybetli olmak üzere (Ey zâlimler! siz benim hikmet-i kudsiyye-i ilâhîyemin her birisine bir türlü keşfiyât-ı hatâ'iye ile müdâhele ettiniz. Benim vahdâniyyet ve ulûhiyyetime karşı bedâyıi medeniyye nâmıyla etmedik isyân bırakmadınız şimdi de alem-i arz ve semâvâtı halk ettiğimden beri hiçbir kulumu vâkıf etmediğim serâir-i Rabbâniyeme taklîde de mi cesâret aldınız? İşte bakınız ben de size kudret-i ilâhiyyemi göstereyim.) yolda kulaklarıma bir sadâ-yı kudret gel(d)i[313]. Bir de altımızdan ve üstümüzden bir azîm gürültüdür koptu. O cesîm binâ bahre doğru yürüyüp tufân-ı felâket-illet kâbus gibi başımıza çöktü. Derhâl Allah-ı azîmü'ş-şân celle celâlühü hazretleri hâtırlara gelip av(â)ze-i[314] istimdâdiyye (Aman Yarabbî) göklere erişti. Cankurtaran yok mu? Sadâları memlekete velvele verdi. Deryâ-yı memât kahve-hânenin içine yürüdü. Sûretâ temâşâsına gittiğimiz sekerât-ı mevt kemend-i zevâlini boynumuza taktı. Felâket içinde bulunan ol kadar halk halâsından ümîdi olmayanların dâmen-i bî-amânına sarılıp istiâne eyledi.

Kahve-hâne gittikçe ka'r-ı deryâya vâsıl olmaya başladı. Su yürüdükçe sakf-ı binaya sâ'id ve gittikçe kahve-hâne umk-ı deryâda halk su üzerinde necâtından münkatı'ü'l-ümîd olup kimisi pencereden kendisini deryâya ilkā' kimisi âvizelere sarılarak aklınca anlardan istişfâ' etmeye başladılar. Refîkim Nûh aman arkadaşlar beni kurtarın deyü nevhalar ediyordu. Ben tevbe-i nasûh Ederek (Aman Allah'ım ben senin vâhdaniyyetine sığındım beni muhâfaza eyle) deyü hazret-i Kādir-i mutlaktan istimdâd eyliyordum.

Kahve ine ine deniz tavanına bir karış kaldı. *(39. sayı 3. sayfa 2. sütun)* Yanı başında bir inilti velvelesidir koptu. İleri tarafında su tavanla beraber oldu. O kadar

[312]"ت" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[313]"د" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[314]"ا" harfi bulnmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

âdemin sadâ-yı hevilnâki kesilip gargara-yı mühlike meydâna çıktı. Ben artık kafes (i)çine[315] kapanıp deryâya atılmış mürg-i bî-çâre gibi necât olmadığını anladım yine Rabbimi hâtırımdan çıkarmayıp eymân-ı selâmetleri münâcâtı kelime-i şehâdet tilâvetiyle tezyîn-i lisâna başladım. Tavan çökdükçe çöktü. Su dahi başımdan aşıp ağzıma doldu. Hâlet-i mevtin manevîyâtını hissedip kendimden geçtim. Âlem-i menâm gibi başka bir hâlete uğradım. Bir de ne görsem bundan sekiz sene mukaddem Kütahya'ya gider iken esnâ-yı rahda çend nefer şahs-ı müsellah bir bâkireyi tutmuş izâle-i bikrine kasdetdiklerini ve mezbûrenin cankurtaran yok mu? diyerek feryâd figân etmekte olduğunu görüp teşhîr-i silah ile üzerlerine giderek mezbûreyi kurtarıp ve terkime alıp sâlimen babasına teslîm eylediğim bir kız tebessüm ederek ve (bu sana bir cilve-i ilâhiyedir korkma ben senin tahlîsine min tarafi'llâh me'mûrum.) diyerek gelip beni kolumdan tuttu, su içinden çeke çeke sâhil-i selâmete çıkarıp (işte ibret al da bir daha vâhdaniyyet ve kudret-i İlâhîyi hâtırından çıkarma. Ma'bûd-ı mutlak hazretlerine vazîfe-i ubûdiyyeti ba'de-mâ ona göre icrâ et.) deyip hayâlimden nihân oldu. Gözümü açtım kendimi karada buldum ve yanımda bir Rum hristiyanı var idi. Aldı beni odasına gütürüp ve üstümü başımı değiştirip yatağına yatırdı. Gitti sabâhleyin elbiselerimi kurutmuş getirdi, giydirdi, salıverdi. Ben de cenâb-ı Hakk'ın bu lutf u inâyet-i azîmesine teşekküren secde-i şükrâniyyete varıp hristiyan-ı mûmâ-ileyhin muâmele-i mesrûde-i insâniyyesini takdîr eylemekteyim.

(Devir)

Vuku'ât-ı mebhûsenin sûret-i cereyânı (Aydın) Gazetesiyle felâket-i mebhûse içinden bi-avni'llâhi-teâlâ sâhil-i selâmete çıkan râvî-i mûmâ-ileyhin işbu rivâyet-i ibret-âmizinden anlaşılır.

Bundan asıl cây-ı dikkat mezkûr kahve-hânenin *(39. sayı 3. sayfa 3. sütun)* kara tarafında sefîne-i Nuh'a alem olan (Kivotu) ve deniz tarafında (ârş) resm-i hatlarının hurûf-ı efrenciye ile muharrer olarak mağrûkeyn miyânında (Nûh) İsminde bir âdem bulunması ve hâlet-i nez' ile (c)ennet[316] ve cehennem taklîden mukallid-i melekü'l-mevtin ortaya çıkmasıyla beraber kahve-hânenin mezkûr (ârş?)-ı hattının vâkı' olduğu semte müteveccihen bahre doğru yürüyüp içindekileri melekü'l-mevti taklide çıkan herif ile beraber amâline göre âlem-i ahiretin ciheteyn-i ma'lûmesine göndermesi

[315] "ا" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[316] "ﺠ" harfi yerine "ﺟ" harfi yapılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

kaziyeleridir ki ahvâl-i mesrûdenin Nûh-ı beşer içün ibret-i me'âsir-i azîme olur sûrette rümûzât-ı manevîyye-i İlâhiye olduğundan şübhe yoktur.

(Zâlik-i takdîrü'l-azîzü'l- alîm)

*

(Râfi'-i İştibâh)

Aydın vilâyet-i celîlesinde müstahdem bi'l-cümle asâkir-i zabtiyye-i şahâneye be-her sene birer katının müceddeden îtâsı muktezâ-yı teşkîlâttan olan melbûsâtın şimdiye kadar Viyana ve İngiltere fabrikalarında mamûl çukalardan yaptırılmakta idiyse de bu nev' çukalardan imâl olunan melbûsât dayanmayıp mi'âdından evvel fersûdelendiğinden nâşî asâkir-i merkūmeye sene-i sâbıkada i'tâ olunan melbûsât Memâlik-i mahrûsa-i şahâne emti'asından olarak Rumili kıtasında nesc olunan Âhi Çelebi Abbasî nâmında bir nev' abâdan dahi yaptırılmış ise de bunun da renk ve hâli sâbıkları misillü beş altı ay zarfında tebeddül ve tagayyür ederek heman birkaç seneler giyilmiş elbise hey'etine tahavvül ettiğine ve hasebü't-teşkilât asâkir-i merkūmenin asâkir-i nizâmiyye-i şahâneye yalnız harekâtca tatbîk ve taklîdi maksûd olmayıp nezâfet ve intizâm cihetlerince dahi teşâbüh ve temâsülü matlûb-i âlî bulunduğuna binâen asâkir-i zabtiyye-i merkūme melbûsâtının mi'âdı olan tamamına değin ber-muntazam bir hâlde bulundurulması esbâbının istihsâli Hükûmet-i seniyye'nin bi-hakkın nazar-ı dikkat *(39. sayı 4. sayfa 1. sütun)* ve ehemmiyetini celb etmekte idüğü vâreste-i şekk ü imtirâ idi

İşbu ehemm mekāsıdın kuvveden fi'ile îsâli bâbında gelecek seksen dokuz senesine mahsûben asâkir-i merkūmeye îtâsı lâzım gelen melbûsâtın Feshâne-i âmire mamûlâtından olan çukadan imâli husûsları vilâyetçe kararlaştırılmış ve bu karar iki cihetten menâfi'-i hazîne-i devleti müstelzim bulunmuş olmasından dolayı mezkûr çukalardan şimdilik sekiz bin dört yüz arşûn mikdârı Der-sa'âdet'ten İzmir'e celb melbûsât-ı mezkûrenin imâline bed' ve mübâşeret olunacağı ma'a'l-memnûniyye işitilmiştir.

Ancak celb olunan mezkûrü'l-mikdâr çukanın Feshâne-i âmireden alınan fi'atı beşlik beş guruş hisâbıyla be-her arşunu yirmi iki guruşa olduğu halde Der-sa'âdet'ten uhrâ vâsıtasıyla celb ettirilmiş idüğünden câlibinin masârif-i nakliyye-i vakıasına mukābil mezkûr çukaların be-her arşûnuna dörder guruş zamm edilerek mezkûr çukaların be-her arşunu yirmi altı guruş beşlik akçe hisâbıyla Hükûmet-i seniyye

tarafından kabûl buyurulacağı ilaveten mesmû'atımız olmuş ise de bunda bir yanlışlık olması akvâ-yı me'mûldür.

Çünkü idâre-i sâbıkalarda böyle abâ ve çuka misillü eşyânın celbine lüzûm görüldüğü takdîrde değil böyle Der-sa'âdet gibi otuz altı sâ'at mesâfede ve Devlet-i aliyye fabrikası mamulâtından olup fî'atı ma'lûm bulunan emti'aya be-her arşûnda dörder guruştan altmış kise kadar masârif-ı zâ'ide verilsin de celb ettirilsin Tuna ve Edirne vilâyetleri gibi İzmir'e bu'd mesâfesi olan mahallere varınca celb olunacak eşya vilâyetinden vilâyete olunan muhâberat üzerine ya bu taraftan veyahud *(39. sayı 4. sayfa 2. sütun)* ol-cânibden bir me'mûrun i'zâmıyla ahbabından tavassutu vukū' bulmaksızın husûl-i mutâlebe ehven sûretle yol bulunur idi.

Ve bu müdde'âmıza şurasını dahi tenvir-i sened add ederiz ki Çırağan Sâhil-Saray-ı hümâyûnu mefrûşâtı içün muktezî görünen kaliçelerin nesc ü imâli husûsları tüccâr veya komisyoncu vâsıtalarıyla icrâ ettirilmeyip menâfi'-i hazîne-i celîleyi bâ'is olur esbâbın istihsâli zımnında mâbeyn-i hümâyûn-ı cânib-i âlîsinden Gördes kazasına kadar me'mûr-ı mahsûs izâm ve mezkûr kaliçeler ol-sûretle imâli ve itmâm ettirildiği meydanda iken Aydın vilâyeti asâkir-i zabtiyye-i şahânesi içün fabrika-ı hümâyûn mamulâtından olan çukanın İzmir'e celb ve ihzârında Hükûmet-i seniyye diğer vâsıtaya muhtâc olup da be-her kantârı beş guruş navlun feshâne-i âmireden vapura ve yine vapurdan İzmir gümrüğüne kadar iki def'a mavuna ücreti ile buraya nakl ve îsâlî her sahilden eshel olan eşyanın be-her kıyyesinde sekizer guruş masârif-i nakliyye verircesine hazîne-i devlete teklifli ve masraflı olan bu gibi şeylerin ihtiyâr olacağını akıllar kesmeyeceğine ve husûsuyla makām-ı vilâyetin her şeyden mukaddem tasarrufât-ı hazîne kā'idesinde gösterdiği ikdâmât-ı fevka'l-âde eşya-yı mebhûsenin İzmir'e celb ve ihzârında ânifü'l-beyân üç nev' olarak vukū' bulacak masârif-i cüz'iyyeden başka diğer masârif olmayacağı meclis-i idârece evvelce hisâb edilmiş idüğü vâreste-i kayd ve iştibâh olunduğuna binâen idâre-i hâzıra öyle bâd-ı hevâ olarak hiç kimseye külâh kaptırmayacağı cihetle bunda bir yanlışlık ve yahud zamm-ı fiât mâddesinin tefevvühât-ı sarfa-yı gayr-i tahkīkiyyeden ibâret idüğünü cezmen biliriz.

Kaldı ki asâkir-i zabtiyye mekbûsâtın feshâne-i âmire mamûlâtından yaptırılması hakkında makām-ı vilâyetten *(39. sayı 4. sayfa 3. sütun)* vukū'-bulan şu karar sâib-i şâyân-ı teşekkür mevâddın bulunduğu cihetle evvel emirde Devir'imiz kendi tarafından asâleten ve memâlik-i şahâne mamûlâtının terakki-i revâcı husûsunda hâsıl olacak

kavâ'idi fi'ilen ârzû eden hayır-hâhan-ı vatan taraflarından dahi vekâlet-i arz-ı teşekkür eyler.

*

Hâkimü'ş-şer'-i vilâyet Abdülkadir Beyefendi söyleniyormuş ki (Martta Der-sa'âdet'e gideceğim) diyorlar vilâyetimiz hükm-i kazâya ârif bir nâ'ib-i âdile muhtâc olduğundan umarız ki Bâb-i celîl-i Meşîhat-i İslâmiyye âzim-i mûmâ-ileyhin gaybûbetinden kimseyi müte'essir ettirmeyecektir.

(Dârü's-saltanat)

Sadr-ı azamlık Ser-asker-i sâbık Esad Paşa hazretlerine

Ser-askerlik Zafer-peykerliği Hüseyin Avni Paşa hazretlerine

Bahriye Nâzırlığı, Rıza Paşa hazretlerine

Maliye Nâzırlığı, Evkāf Nâzırı sâbık Mehmed Rüşdi Paşa hazretlerine

Evkāf Nezâreti, Cevdet Paşa hazretlerine

Menâfi'-i Umûmiyye Nezâreti, Zabtiyye Müşîr-i sâbıkı İsmail Paşa hazretlerine

Zabtiyye Müşîrliği, İzzet Paşa hazretlerine

*

İbret Gazetesi'nin bir mâh müddetle ta'tîl olunduğunu ma'a't-te'essüf İstanbul gazetelerinde okuduk.

Sâhib-i İmtiyâzın Vekili El-hâc Mehmed Şakir

Sayı: 40

Sene-i şemsiye	1873	Numara (40)	Sene-i kameriye	1289
Şubat	8	Perşembe	Zi'l-hicce	22

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(40. sayı 1. sayfa 1. sütun)

(Râfi'-i İştibâh Ünvânlı Varakadan Asl-ı Maksûd Olan İhtârâtımızın Hülâsası)

Vilâyet asâkir-i zabtiyye-i şâhâne melbûsâtı içün Feshâne-i âmire'den İzmir'e celbine lüzûm görünen sekiz bin dört yüz arşun çukayı vilâyet doğrudan doğruya feshâne-i âmire-i müşârün-ileyhâya bir tahrîrât tastîr buyurmayıp da her nasılsa araya bir de mübâya'acı me'mûru sokuşturduğundan be-her arşunu yirmi iki guruşa fi'âtı maktû' bulunan çukanın arşun başına dörder guruş masârif-i celbiyye nâmıyla zamm olunarak yani feshâneden buraya kadar ol-mikdâr çukanın masârif-i nakliyyesi üç bin guruştan ziyâde masraf edilmek mümkün olmayan eşya içün otuz üç bin altı yüz guruş mübâya'acısına i'tâ olunması teşebbüsâtının beyân-ı te'essüfü idi.

Yine tekrar ederiz ki mezkûrü'l-mikdâr çukaları fabrika-yı amireden İzmir'e getürüp teslîm etmek üzere be-her arşununda otuz para ücret ile tâlib vardır. Bu hisâb üzere üç bin üç yüz guruş masraf verilir de mütabâkī otuz bin guruş hazîneden çıkmamış olur ve ahiren işitildiğine göre mübâya'acısına verilecek be-her arşunda dörder guruşun geçer akçe yani lira-yı Osmânî yüz on dokuz hisâbına tahvîl olunması husûsî istizân edilmiş. Hâlbuki bu yüzden yine otuz bin guruş geçer akçe olarak hazîne mutazarrır olur.

Hülâsa-yı kelâm devletin feshânesinde duran *(40. sayı 1. sayfa 2. sütun)* mâlın be-her arşununda dörder guruş zamm eyleyerek yine devlete satılıp masârif-i nakliyyesinden sonra hâsıl olan otuz bin guruş mebâliğ-i fuzûlîyi hiç hakkı olmayan bir âdeme terk ve teberru' etmekten ibâret kalır.

İşte tasarrufât-ı hazîne yolunda bezl-i mâ-hasal ederiz iddâsında bulunan zevâtın bu isrâf-ı alenîyi nazar-ı dikkatine arz ederiz ve Devir'imiz îcâb eder ise yine hasebi olan ihtârât-ı hayır-hânânımızı tekrâr etmekte bir mâni' göremeyiz.

*

Müvekkilimiz Sâlim Efendi hazretleri Tarafından Kaleme Alınıp Devir'imize Derc Olunmak Üzere Gönderilen Akvâl-i Muhikka Ünvânlı Varakadır

Bin yıl ibâdetden bir sâ'at adâlet hayırlı olduğunu geçenlerde İbret Gazetesi'nden naklen biz de beyân ve tafsîl etmiştik.

Demek oluyor ki ferd-i mazlûmun zulm-i zâlimden vikāyesi câmi' ve mescid ibdâ'ı gibi birtakım ibâdât-ı nâfileden evvelî idüğü bedâheten sâbit olur.

Binâen-aleyh ahkâm-ı şer'-i mübîne tevfîk ve tatbîk olunmayan hükm îlâmlarıyla ibâdu'llâhı mağdûr eyleyen kādîlar içün netâyic-i mükâfât-ı İlahiyye olsa (Fe beşşirhum bi azâbin elîm)[317] vaad-i celîli misillü mazhar istihzâ-yı mabûd ve ibâd olurlar.

Muvâfık-ı şer'-i şerîf olan îlâm oldur ki (40. sayı 1. sayfa 3. sütun) ahkâm-ı celîlesini bin âlim-i fâzıl fesh ve tagyîre mes'ele-i şer'iyye irâesinden âciz kalalar. Onun içindir ki bir mahkemenin muvâfık-ı hükm-i şer'i olmayan ilâmını müfti-i enâm hazretlerinin (sebükü noksân ve halelden gayr-ı hâlîdir) ibâre-i sarîhasıyla o makūle ilâmın sened-i şer'ilik sıfatını imhâ ederek evrâk-ı âdiyeye çevirmeleri mahzan icrâ-yı adâlet-i şer'iyede olan şeref ve meziyyeti (menn kâne fî hazihi a'mâ fehuve fî'l-âhirati a'mâ)[318] mefhum-ı celîlini dide-i nâ-bînâlarına sokup rukud-ı gafletten teyakkuzlarını tenbihe mübtenîdir.

(Beyt)

(El-Cenâb-ı Nabi)

Böyle nâ-hakk yere da'vâ görülen mahkemenin

Kâdî ve mahzar ve hilâfına mahlûkuna yok zulme-i kudât hâkim-i hakīkinin mecâzât uhreviyyesinden hiçbir vechle vâreste olamayıp (fî hi ve men lem yahkum bi

[317] İnşikak Suresi 24. ayet " Artık onlara acı azabı müjdele"
[318]İsa Suresi 72. Ayet: "Her kim bu dünyada (manen) kör ise ahirette de kördür. Ve gidişçe daha şaşkındır".

mâ enzele allâhu fe ulâike hum(u) el- fâsıkûne)[319] mefhum-ı celîli tahtında kalıp ezilirler.

Hıkd u hased sâikasıyla ağniyanın izâle-i servet veya ifâte-i hayâtını temenni edenler seyyâle-i berkıyyenin süratinden esra' olan hayât-ı dünyaya iğtirâr ile ahireti ferâmuş eden kādîlardır. Kâdîlar haremiyet-i harîrin (atkısı ipektir) desîsesiyle nice mensûcât-ı harîriyenin istihlâline zehâbları aynıyla bazı zenâdîkin ahlât-ı mâ ile tahlil-i haremiyet-i hamr etmeleri zu'm-ı fâsidine benzer.

*

(Bu Dahi)

(Âlemde akıllu geçinür mecnûn çok)

(40. sayı 2. sayfa 1. sütun) (Akılsız[320] dost düşmandan beterdir) meselince Salebci-zâde Ahmed Efendi'yi aleyhimize kışkırtmışlar mı? yohsa kendi kendiye gayret-i câhiliyyeye gelip de mi kalkışmış? Her nasılsa akdem hiç kimseye istinâdı olmayan müdericâtımızı kendi üzerine çekerek hakkımda gāyet galeyânlı bir saleb da'vâsı açmış ve bu dava-yı vâhîsinde ser-rişre-i iddiâ ittihâz ettiği saleb fıkrası üzerine bihâr-âsâ birtakım softa ve mugālata saçmış. Ma'a-mâ-fîh efendi-i mûmâ-ileyhin şu iddiâ'-yı vâhîsi üzerine İzmir Mahkeme-i Temyîzinde muhâkeme olduk fakat biz esnâ-yı muhâkemede müdde'î-i mûmâ-ileyhden daha büyük bir da'vâcı da meclis-i mezkûru gördüğümüz hâlde yine fütûr getirmeyerek birçok müdde'îye karşı mevâdd-ı îtirâziye ve evcibe-i lâzımemizi îrâd ve beyân eyledik.

Ve bu bâbda cereyân eden muhâkemâtımız neden ibâret bulunduğu meclis-i mezkûrdan ol vakt zabt altına alınarak zîri dahi tarafımızdan temhîr olunmuş idi. Zannederim ki zabt-ı mezkûr şimdiye kadar meclis-i mezkûrdan zâyi' edilmemiştir.

Meclis-i mezkûrun muhâlif-i kānûn-ı adâlet-i padişâhî olarak vukū' bulmakta olan ahkâm-ı faci'asının bazısı Devir'imizin gözüne ilişdikce ihtârât-ı hayır-hâhâneden geri durmadığı ve <<el-hakk murr>>kaziyyesi mısdâkı üzere ol bâbda olan ihtârât-ı muhikkamız acı geldiğinden mi yohsa meclis-i mezkûr yoluyla iş görmesini biliyor da bizi mi aslı yok yere bir takım şeyler uyduruyor zannediyorlar da ondan mı? (Şübhe yok hakk acı geliyor.) nedendir? Pek bilemiyoruz meclis-i mezkûr teşeffî-i gayz içün Devir'imizi ithâm etmek niyyet vâhimesinde imiş.

[319]Maide Suresi 47. Ayet "Ehli İncil de onun içinde Allah'ın indirdiğiyle hükm etsin ve kim Allah'ın indirdiğiyle hukmetmezse hep onlar -dinden çıkmış- fasıklardır".
[320]"ق" ve "ع" harfinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Binâen-aleyh bu zann-ı âtıl-ı muzmerri fi'ilen icrâ ettirebilmeleri zım(n)ında erkân-ı hükûmetten bazı zevâta hey'etçe mürâca'at ve uzun… uzun mukaddemât ile ki onların da Devir'imiz aleyhinde lâzım gelecek makāma iki söz söyleyivermelerini ricâ etmekte olduklarını işittikçe <<el-hakk ya'lu vela yu'la aleyh>>[321] medlûlünü bir dem hâtırdan çıkarmayıp *(40. sayı 2. sayfa 2. sütun)* bulunduğumuz nokta-i istikāmetde sebât etmekdeyiz ve hatta meclis-i mezkûrdan Devir'imiz hakkında bir aydan beri gizli gizli kaleme aldıkları mazbata müsveddesini bundan beş sene mukaddem Hükûmet-i seniyye me'mûriyyet ve a'zâ'lığında istihdâm olunmaktan dâmen-keş-i ictinâb görünür. Şimdi muvazzaf ve mün(t)ehab[322] a'zâ'dan daha iştihâlı mahall-i me'mûriyyetine devâm etmekte bulunan bir zât (hükûmet icrââta mecbûrdur) tabîriyle müsevvede-i mezkûreyi ele alarak ve kalemini bileyip celâdet-i fikriyyesine bir kat daha kuvvet ve metânet vererek tashîha kalkışmış… Bu meclis bilmiyor mu ki bir mâddeye hükm vermek zât-ı mâdde ile ahkâm-ı kānûniyyesi (b)eyninde[323] mutâbakat-ı nisbiyyenin ezeliyyeden vücûdu şarttır. Binâen-aleyh verilen hükm bend-i kānuna ol-derece tevâfuk (e)tmelidir ki (tâbıku'n-na'l bi'n-na'l) meseli bi'l-vücûh aşikâr olmalı her ne ise aleyhimize verilecek hükmün bir nüshası tarafımıza teblîğ olunur da görürüz… Yohsa geçenlerde demir ticâretinden Hacı Salih Efendi'nin aleyhine olarak bi-gayr-ı hakkın dört mâh habsi ve birçok tazmînât ile beş bin guruş kıymetli bir divarın müceddeden inşâsı hükmleri gibi adâletsiz hükm-i mazbatanın da meydâna çıkmaya liyâkati olmaz da tarafımıza teblîğ olunmaksızın heman mahall-i icrâya mı havâle olunur? Hayır biz onun da de'âvî-i âdil ve âcilini buluruz. Zann olunmasın ki elimizdeki kalem İbret'in dediği gibi (dilenci değneği değildir) o bir silâh-ı dâfi'dir ki haksız hasımlarının muhâcemât-ı gaddârânelerine karşı dakīkada on beş def'aca adâlet kurşunu atar... Asl istiğrâbımızı celb eden bir nokta da meclis-i mezkûr nazarında gazetelerin helvacı kâğıdı tarzında görülmesidir. Biz ise sebât-ı müdde'î zımnında mukābeleye hâzırlandık verecekleri mazbatayı versinler de bakalım helvacı kâğıdı gazete mi imiş ne imiş görülür…

İntihâ

(Yaşasın kānûn-ı adâlet)

(Devir)

Sâlim Efendi hazretlerinin işbu varakasında *(40. sayı 2. sayfa 3. sütun)* <<el-hakk murr>> kaziyyesini îrâd ve tezkîr eder de gazetenin meclis-i mezkûr nezdinde

[321]Hak (İslam) yücedir, ondan yücesi yoktur.
[322]Harfler silik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[323]"ب" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

mu'teber tutulmayıp helvacı kâğıdı tarzında add olunmasına istiğrâb eder. Hâlbuki asl istiğrâb edilecek bu sözdür.

Çünkü <<el-hakk murr>> kaziyye-i mesrûdesi müsellemâttan ve belki bedihiyyâttan bulunduğu aşikâr olduğuna ve gazete dahi meclis-i mezkûr hakkında ihtârât-ı hayır-hâhîsinin arkasını kesmediğine binâen o meclisi gazeteden hoşnûd eylemek iki zıdd-ı kâmilin (misâl hakk ile bâtıl) cem'inde izhâr-ı kemâl etmek hoş mahâllinde bulunmak demek değil midir?

*

(Muhâbere-i Aleniyye)

İzmir'de Devir Gazetesi Muharriri Sâlim Efendi

Devir Gazetesi'nin otuz beş numerolu nüshâsında muhâbere-i aleniyye ünvânıyla taraf-ı acizânelerimize hitâben münderic olan bendde li-ecli't-tab' gönderilip henüz bir semeresi görülememesi cihetiyle iddiası Söke Kaymakamı sâbık Bonapart Hacı (İ)brahim Ağa ile teblîğ olunan iki kıta mektûbun ne vâsıta ile gönderildiği istifsâr buyurulmuş ve böyle hiçbir gûne mektûbumuz olmadığı gibi bu bâbda ağa-yı mûmâ-ileyhin dahi kendisine tavsiye olduğunu beyân eylediği tebligāt bî-esâs olup mahzan kendi düzmesi bulunmuş olmakla beyân-ı hâle ibtidâr ederiz.

İmzâ: Mu'âvin Müdir-i Tahrirât-ı Aydın Ali Meşreb

İmzâ: Müdir-i Tahrirât-ı Aydın İsmail Hakkı

*

Dört Mu'teberân İmzâ ile Mümzî Varaka

Gazete-i mu'teberenizin seksen dokuz numaralı nüshasının mütâla'ası sırada derc olunan bir varaka me'âline nazar ile gāyet vatan-perver bilmem nasıldır? sâhib-i varaka selemcilerin hâlinden bahsle Nif ve Karaburun'un bütün bütün batmış olduğunu yazıyor. Hakīkat selemci denilen bî-insâf her kazâ ve kasabâtta ve bâ-husûs nefs-i İzmir ile civâr *(40. sayı 3. sayfa 1. sütun)* nevâhi ve kurada kesreti olup rencberânın düğün elbisesi tozluk ve kalçın ve me'kûlât ve meşrubat gibi şeyler ile haddinden ziyâde kendilerini medyûn ederek vakt-i hasâdda husûle gelen mahsûlâtını ellerinden aldıkları ma'lûm ve müsellem ise de sâye-i ma'delet-vâye-i hazret-i şehinşâhîde her mahall ahâlisi birkaç senelerden beri cehâletten kurtulup ahz ve îtâsına müte'allik olan vezn ve kantârını nezdinde taşıdıkları misillü Karaburun dahi iki üç senedir ha(f)tada[324] ve ayda bir kerre kurâ muhtârânıyla ihtiyâr a'zâ'larının merkez nâhiyye dâ'ire hükûmetinde akd

[324] "ف" harfi yerine "ق" harfi kullanılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

olunan meclis-i umûmîde rencberânın hâl ve ihtiyâcı ve tüccâr ile ahz u i‘tâlarında fâhiş fi’at olup olmadığı sûâl ve tahkīk ve yolsuz bir şey zuhûrunda tenzîl ve tesviye ve ahâlinin havâyic-i zarûriyyesinden olan her bir me’kûlât ve meşrubat ve levâzımât-ı sâ’ireye birer fi’ât takdîriyle herkese neşr ve îlân ve ikdâm olunmasından ve teksîr-i zirâ’at ve servet-i ahâlî içün gösterilen tarîk ve tenbihât-ı teşvîkiyyeden ve her bir menfa‘at ve mazeret sûreti cümleye tefhîm ve beyân kılınmasından dolayı ahâlî gözlerini açtı ve her bir menfa‘at ve mazeret-i zâtiyesini bildi ve abâ bulamayan çuka giydi ve sâye-i şâhânede asâyiş ber-kemâldir. Sene-i mezbûre zarfında menâfi‘ sandığı küşâd olunup ahâlî istifâdeye başladı ve hatta bu kerre erbâb-ı zirâ’ata tuhumluk içün cânib-i müdîriyetten iki bin kile şa’ir bi’l-mübâya’a tevzî’olundu ve erbâb-ı zirâ’atin terakki bulup bulmadığı sene-i sâbıklar aşâr defterleri muvâzene olunsa ma’lûm olur. Hükûmet-i seniyye sâyesinde tüccâr-ı bî-insâf desîsesine aldanacak kimse kalmamıştır.

Herkes dersini harf be-harf mahallî hükûmetinden o kadar öğrendi. Bu sûrette Karaburun şimdi el-hamdü li’llâh-i teâlâ meydana çıkıp da’avât-ı hayriyye-i padişâhî ile me’lûf oldukları erbâb-ı vukūf ma’lûmu olduğundan bu bâbda sâhib-i varakanın Karaburunca olan efkârını kabûl etmiş olsak hata ederiz. Zîrâ selemciler Çeşme, Urla kazâlarıyla *(40. sayı 3. sayfa 2. sütun)* hâvî Balçıkova[325] ve Narlıdere vesâ’ire çiftlikâta intikāl etmiş olduklarından oralar ahâlisinin haline esef ederiz ve biz de Karaburun batmış mı? Yoksa bir kısmı bulunmış ve menâfi‘ sandığı ne yolda cereyân etmekte bulunmuş bilinmesine vilâyet-i celîlenin tahkīkten aczi olmadığı cihetle sâhib-i varakanın gazete vâsıtasıyla ihtârına hâcet göremediğimizin beyânıyla beraber refâh-ı hâl-i âcizânemiz derece-i matlûbda olduğundan biz dahi gazeteniz vâsıtasıyla arz-ı teşekkür eyleriz.

(Devir)

Şimdilik bu bâbda beyân-ı mütâla’a etmek bizce pek münâsib görülmediğinden bu mâddeye dâ’ir ileride alınabilecek ma’lûmâtı tedkīkle beyân etmek Devir’in bed’-i bendinden biri ittihâz olunmuş meslektir.

*

İhtâr-ı İhtiyâtî

Geçende münhedim olan kahve-hâne afet-zedegânından ka’r-ı deryâda kalmış olması muhtemel olan na’şlar ile limanda bulunan balıkların tagaddî edecekleri melhûz

[325]Bahsedilen yer İzmir’in ilesi Balçova’dır.

idüğünden bahsle şu günlerde balık eklinden ihtirâz olunması emrinde etıbba taraflarından ihtârât vukū‘ bulduğunu işitiyoruz.

Buna karîne add olunabilecek bir şey de Osmanlı mahallâtında bu günlerde balığın kesretidir.

(Dârü’s-saltanat)

(İbret’ten)

Ma’ârife gösterilmeksizin kitâb tab’ının men’ olunması üzerine İbret’in 103 numaralı nüshasında neşrolunan mufassal makāleden dolayı meclis-i ma’ârif tarafından İbret’in ilgā ve bendenizin te’dîb olunmaklığım resmen taleb olunduğuna dâ’ir birkaç taraftan rivâyet-i ihtârât almaktayım.

Devletin istikbâldeki ikbâlini ehass-ı âmâl addedenlerden istikbâlimizi intişâr-ı ma’ârife ihtiyâc-ı hakīki ile muhtâc görenlerden olduğum cihetle kütüb neşrince zuhûr eden mevâni’den dolayı söz söylediğim içün göreceğim her türlü cezâyı nefsimce bir büyük medâr-ı mefharet bilirim. İbret Gazetesi de bu uğurda lağvolunmaktan asla çekinmez.

Şu kadar var ki o bend içün cezâ göreceğimi umamıyorum. Hele müddet-i ta‘tîlini beklemeyerek inâyet-i mahsûsa-i padişâhî ile i(n)tişâra[326] ba(ş)layan İ(b)ret’in belki zuhûrundan beri bahsettiği mevâddın en haklısı *(40. sayı 3. sayfa 3. sütun)* olan öyle bir makāleden dolayı lağvolunmasını hiç ümîd etmiyorum.

Vakı’an elde bir kararnâme-i âlî var arada sırada onun hükmüyle gazete kapanıyor. Kapanan gazeteler ta‘tîllerini mûcib olan bendin öyle bir cezâ da’vet edeceğini bilmiyor faka(t) ekseri sebeb-i ta‘tîl sonradan anlaşılıyor.

Vakı’an yine ta‘tîl haklı görülemiyor ancak yine tekrar ederiz sebeb anlaşılıyor…

İşte bizim şimdiye kadar anlayabildiğimiz esbâb içinde öyle bir meclisin arzûsu cihetiyle gazete ilgā veya ta‘tîl olunduğu yoktur.

Eğer böyle mevâdd-ı âdiye içün gazete kapatmak adet olsaydı bugün Hükûmet-i seniyye tarafından İbret aleyhine ikāme olunmuş bir da’vâ bulunmazdı.

Mülgā bir nizâmı ihyâ etmek içün –Devlet-i aliyye’nin devr-i istilâsını ve e’âzım-i İslâm’dan üç zâtın tercüme-i hâlini hâvî– evrâk-ı perişânın vesâ’ir birtakım âsâr-ı müfîdenin intişârına mümâna’ât eyleyen ve bu mümâna’ât hükm-i nizâma mutâbık değildir denildiği içün halk içinde oldukça edîb sayılmış bir âdemin te’dîbini ve irâde-i mahsûsa-i cenâb-ı padişâhî ile çıkmış bir gazetenin ilgāsını isteyecek kadar şiddet

[326]“ن” harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

gösteren Meclis-i Ma'ârife ma'lûm olmak gerekdir ki Hükûmet-i seniyye matbû'ât hakkında da bir nizâmnâme yapmıştır. O nizâmnâme hükmünce muhâkemesiz ne bir muharrir te'dîb olunabilir ne bir gazeteyi kapatmak câiz olur.

Meclis-i Ma'ârif kitâb basdırmakda mülgā bir nizâmın hükmünü ihyâya çalışıp dururken gazete kapatmak da mevcûd bir nizâmın hükmden ıskāt olmasını isteyecek.

Meclis-i Ma'ârif yazdığımız makālâtta kendi hakkında zemm ü kadh görmüş ise Matbû'ât Nizâmnâmesi de meydanda duruyor. Mahkemelerin kapısı da açıktır. Meclis-i Ma'ârif bu bâbda her neye teşebbüs ederse bizim hakkımızda neticesi bir mefharet-i azîmeyi mûcib olur. Hükûmet-i seniyye adâletinden me'mûl olunduğu üzere bizim hakkımızı teslîm buyurursa memlekette yazılan âsârı teftîş *(40. sayı 4. sayfa 1. sütun)* altından kurtarmış oluruz. Bize cezâ ederse – kıyâmet kopmaz a- vatan içün bir de habs olalım.

Mes'ele bu kadar feryâdım ihyâ olunmak istenilen mülgā nizâmı vatanımın saâdet ve selâmet ve ikbâl ve istikbâlince mühlik gördüğümdendir yoksa menfa'at-ı z(â)tiyyem içün olmadığına efkâr-ı umûmiyye itimâd eder. Zannederim menfa'at-i zâtiyemi arayanlardan olsaydım o menfa'ati kitab yazmakta aramaya muhtâc olmazdı.

Hükûmet-i seniyye adâlet ve hakkāniyetin mukteziyâtını meydana çıkarıncaya kadar bu mes'eleden fâriğ olmayacağımdır. Hatta bugün merci'-i küll olan makām-ı resmîyye dahi mürâca'at eyledim. Kemâl

(Vilâyât)

(Ankara)

Posta-hâne-i âmire tatarlarından Vidinli İbrahim Ağa'nın işbu kānûn-ı sânînin birinci pazartesi günü hâmil olduğı posta ile Der-sa'âdet'ten hareket ve Ankara'ya muvâsalatla posta-hâneye nüzûlünde yedinde bulunan emânet ve muharrerâtı jurnâli mûcibince teslîm etmek istemiş ise de Telgraf ve Posta Müfettiş Mu'âvini Sâlim ve Müdîri Zühdü Beyler gāyet bî-hûş ve bî-şu'ûr bulunduklarından kendisini gûnâ gûn mu'âmelelerle iz'âc ederek ve hekbesini bıçakla keserek emânet ve evrâkı yoluyla ahz etmedikleri ve kendisine işret teklîf etmişler ise de adem-i kabûlü hasebiyle birtakım mu'âmele-i bâride ve itâle-i lisânla darb eyledikleri beyânıyla takdîm ettiği arz-ı hâl Dîvân-ı Temyîz'e havâle olunmuş ve lede'l-istintâk mûmâ-ileyh İbrahim Ağa iddiâ'-yı mezkûrunu tekrar eyledikten başka bu hafta Ankara'dan ihrâc olunacak posta ile Der-sa'âdet ve esnâ-yı tarîkde bazı merkezlere naklolunmak üzere nizâmen kendisine tevdî' kılınması lâzım gelen emânât ve nümune ve muharrerâtı müdîr-i mûmâ-ileyhin şu

hâlinden dolayı onun vâsıtasıyla kabûl etmesi şâyed bir yanlışlık vukū‘uyla mes’ûliyyetini mûcib olur mütâla’asıyla mezkûr emânet ve nümûne ve muharrerâtı meclis-i idâre-i vilâyetten bir a’zâ’ ve bir de kâtib tayîn olunarak jurnâlin tanzîm ve temhîrinden sonra kabule mecbûr olduğunu istintâken ifâde eylemiş ve reviş-i istid’â hükmünce müdir-i mûmâ-ileyhin celbiyle *(40. sayı 4. sayfa 2. sütun)* darb ve itâle-i lisânından dolayı muvâcehe olunması lâzım gelir ise de işin posta nizâmına dokunur ciheti olmadığından ve nizâmâtın îfâsı ise posta nezaretinin vazîfesine â’id bulunduğundan ve bir de geçen Ramazan-ı şerîfin birinci günü müdîr-i mûmâ-ileyhin nehâren iftâr vaktinde hâl-i bî-huş ile mütecâsir olduğu darb mâddesinden dolayı icrâ kılınan muhâkemesinde Dîvân-ı Temyîz’den olunan hükm henüz icrâ kılınamadığı cihetle bu husûsta icrâ kılınacak muhâkemenin şâyed yine hükmü îfâ olunmaz ise müdir-i mûmâ-ileyhin bütün bütün şımarması ve şimdi tüccâr hidmetkârlarıyla posta-hâneye mürâca’ata mecbûr olan sâ’ir kesân haklarında gösterdiği çirkin mu’âmelelerin şiddetini mûcib olması dahi mütâla’adan gayr-ı ba’îd bulunduğundan vukū‘ât-ı mezkûreyi mutazammın nezâret-i müşârün-ilehâya takdîm olunmak üzere tatar-ı mûmâ-ileyh yedine Dîvân-ı Temyîz’den bir kıta îlâm verildiği ve emânet ve muharrerât ve nümûneler Meclis-i İdâre-i Vilâyet a’zâ’sından rif’atlü Abdülgani, Ticâret Re’îsi rif’atlü Süleyman Efendiler ve bir nefer kâtib hâzır bulundukları hâlde Vilâyet Alaybeyi izzetlü Ali Beyefendi muvâcehesinde tatar-ı mûmâ-ileyhe teslîm olunmuş ve bu sırada müdir-i mûmâ-ileyhin hükûmet konağında tebeyyün eyleyen mu’âmele ve keşâkeşinden nâşî postanın leylen sâ’at dokuza kadar te’ehhür eylediği matba‘aya haber verilmiştir.

Mütâla’a

Bu misillü mahkûmlar hakkında mu’âmele-i kānûniyenin te’hîri mahkûmların sahâbetine mebnî olmayıp neticesi tedkīk ile efkârı te’mîn içün demek olarak akıbet hükm-i kānûnun icrâ kılınacağı bedîhi ise de mütâla’ası kasîr olanlar işin bu cihetini idrâktan âciz bulunarak bu te’ehhüre merci’i kendini sahâbet etti ma’nâsını vererek kānûnen daha ağır bir harekette bulunmalarına bâ’is olacağı müdîr-i mûmâ-ileyhin vukū‘ât-ı sâbıkasına munzamm olan işbu hadisât lâhıkasıyla istidlâl olunur.

(Ankara)

(Devir)

Merkūm Zühdü Bey’in cür’et-i sâbıkasına munzamm *(40. sayı 4. sayfa 3. sütun)* olan işbu hareket-i ahîresini dahi Telgraf Nezâreti nazar-ı iğmâz ile görecek olur ise (Devir) birkaç değil adetâ birçok söz yazmak üzere bulunduğunu şimdiden beyân eder.

Çünkü enzâr-ı umûmiyyede taht-ı nezâretinde bulunan me'mûrların bu makūle ef'âl-i fâci'asını nasıl hazm eylediğine ta'accüb değil sahîhen istiğrâb olunmalıdır.

(*)

(İki Çocuk Beyninde Muhâvere)

-Arkadaş haberin var mı?

-Yok, ne var?

-Ne olacak dün bizim kümese bir sansar girip bütün güğercinleri dağıtmış.

-Sonra gelmediler mi?

-Saya ile Hünkâri nân ü nimeti tanıdıklarından onlar geldi ammâ içinde bir Kut belâhet-i mebsût var idi. O gelmedi.

-Şekli nasıldı?

-Adam bilir misin? Beyaz sorguçlu, katmer çakşırlı iriden bir şey idi.

-Ha adam ben onu Kestelli-zâdenin evi üzerinde gördüm. Nereye gidecek elbette gelir.

-Adam kaç gündür gelmedi de şimdiden sonra mı gelecek? Varsın gelmesin, hayrı ne ki gāib olduğuna esef edeyim? beyhûde patlaya patlayayım buyurdu. Artık istemem.

(Devir)

İşte zamanımızın çocukları yazıp okumuyorlar da halk nazarında kuşbazlıkla izhâr-ı iftihâr ediyorlar. Bu hâl gerek bizi ve gerek sâ'ir hayır-hâhan-ı vatanı müte'essir etmektedir. Ama bizim bu ta'rîzden murâdımız bütün bütün güğercin beslemesinler ma'nâsına değildir. Okuyup yazsınlar da varsın güğercin de beslesinler.

Sâhib-i İmtiyâzın Vekili El-hac Mehmed Şakir

Sayı: 41

Sene-i şemsiye	1873	Numara (41)	Sene-i kameriye	1289
Şaban	15	Perşembe	Zi'l-hicce	29

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(41. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İtizâr)**

Bazı esbâb-ı mûcibeden dolayı pazartesi günü gazetemiz yetiştirilememiş idüğünden müşterilerimize beyân-ı ma'zeret ederiz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Çeşme'de Rum milletinden bir kız ihtidâ' etmek üzere hükûmet-i mahallîyeye mürâca'at ederek evvel emirde usûl ve nizâmı dâ'iresinde îcâbının icrâsı ve onun üzerine ısrâr eylediği hâlde telkîn-i[327] din-i mübîn olunması içün hükûmet-i rûhânîsi tarafından bir me'mûr bulundurulması zımnında hükûmet-i mahalliye tarafından Çeşme Despotu efendiye ihbâr-ı keyfiyyet edildikte nush ve pend olunmak üzere mezbûrenin despothâneye irsâl ve teslîmi lüzûmu cevâbı olunduğuna ve bu keyfiyyet hilâf-ı nizâm-ı âlî bulunmakla beraber deryâ kenarında bir de müslim na'şı bulunduğundan bahisle tahkīk-i mâdde edilmesi içün bir me'mûr-ı mahsûsun tayîn ve i'zâmı husûsu çend gün mukaddem Çeşme kaymakamlığından makām-ı celîl-i vilâyete bir tahrirât takdîm olunmuş ve bunun üzerine vâlî-i âlî hazretleri derhâl vilâyet alaybeyi izzetlü Tahir Bey'i tahkīk ve istiknâh-ı keyfiyyet me'mûriyyetiyle oraya i'zâm buyurmuşlardır.

Bu kerre Çeşme'den aldığımız ma'lûmâta göre işbu ihtidâ etmek isteyen kız yirmi yaşında bir seyyibe olup bu def'a hükûmete mürâca'atından dört gün mukaddem

[327] "ل" ve "ق" harfinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

kendi taleb ve rızâsıyla islâm olub bir kayıkçıya akd ve nikâh edilmiştir. *(41. sayı 1. sayfa 2. sütun)* Garâbet-i mâdde Çeşme kaymakamının makām-ı celîl-i vilâyete bidâyeten hakīkat-i hâli olduğu gibi arz ve beyân etmeyip de Despot Efendi kızın nezdine teslîminde musırr olduğunu hilâf-ı vâkı‘ olarak hikâyeye cesâret etmesi ve biri de merkūmenin telkîn-i din-i mübîn usûlünün nizâmı dâ’iresinde Hükûmet-i seniyyede icrâ olunmayıp mugāyir-i usûl olarak icrâsı mâddeleridir ve husûsuyla şu asr-ı ma’delet-hasr-ı hazret-i mülükânede her memûrun icrâ-yı me’mûriyyetinde sıdk ve sadâkat ve her kâr ü ahvâlde nizâmât-ı mü’essese-i hazret-i padişâhîye dikkat kendilerine vâcibe-i zimmet idüğü derkârdır.

Binâen-aleyh kaymakam-ı mûmâ-ileyhin makām-ı vilâyete beyânı bizim aldığımız şu ma’lûmâta tevâfuk eder ise kaymakam-ı mûmâ-ileyh öyle bir makām-ı âlîye vâkı‘in gayrı birtakım ma’lûmât ile iğfâle cesâreti acaba kendisini taht-ı mes’ûliyyette bırakmayacak mıdır?

Bu harekât-ı nâ-becâsından dolayı makām-ı celîl-i vilâyet kaymakam-ı mûmâ-ileyhi kānûnen mu’âheze edeceğinde kimsenin şübhesi var mıdır?

İşte böyle mugāyir-i usûl ü nizâm olarak bir hâlin îkā’ına cesâret eden diğer me’mûrlara nümûne ve bir ibret-i mü’essire olmak üzere kā‘ide-i hakkāniyet ve adâletin işbu mâddede tamamen icrâ buyurulacağından ümîd varız.

*****

Geçen kırk numaralı nüshamızda meclis-i temyîzin Devir aleyhine olarak teşebbüsât-ı vâkı’alarını yazmışdık.

(41. sayı 1. sayfa 3. sütun) Meclis-i mezkûr işbu teşebbüslerini gün be-gün artırmakta oldukları gibi Devir’imizin hareketine mâni’ olabilecek esbâb-ı hâriciye-i sahîhanın tedârük ve taharrîsinde meclis-i mezkûr muztarr imiş ve olmalıdır. Erbâb-ı dâniş ve irfâna gayr-i hayal ki havâss-ı umûmiyye-i ecsâmdan (atâlet) hâssası bir cism-i harekette iken Devir ve hareketine mâni’ bir sebeb-i hârici oldukça ile’l-ebed hareket eylemesi ve sâkin iken sükûneti harekete tebdîl edecek bir illet bulunmadıkça ilâ gayri’n-nihâye sâkin olması hikmet-i ilmiyenin başlıca bir mes’elesinden bulunduğu halde Devir’imizi şimdiye kadar menâfi‘-i mülkiyye ve milliyyeyi istilzâm eder kavâ’idin husûlüne seğirttiği ulûm-ı bedîhiyeden bulunduğundan bu kaziyyesi muttasıf olmayanlar bile ister istemez tasdîk etmektedir…

Ve şu yolda vukū‘-bulan hidemât Devir’imizin sûret-i hareket ve cereyânına mâni’ ve hâ’il olamayıp bi’l-akis mihver-i matlûbda deveran ve cereyânını te’mîn

edeceğinden eminiz ve tarafımızdan bir sebeb-i hârici vücûda getirilmedikçe Devir'imizin hareketinden men' ve tatîli kuvve-i imkândan hâric bulunduğu îtikādındayız ve hassa-i atâlet-i hükmiyye meclis-i mezkûrun dahi lâyıkıyla ma'lûmu idüğünden hareketimizin tatîli içün bir esbâb-ı sahîha-i mü'essire taharrîsinde olan ıztırârları bu dakīkadan ileri gelmiş idüğünde şübhe etmeyiz…

*

(41. sayı 2. sayfa 1. sütun) **Lem'i Merhûmun Te'lîfinden**

Hikâyet ede(r)ler[328] ki bir kişinin sevgili bir kelbi vardı. Gündü(z)ler avda hem-inânı ve geceler avda pâsbânı idi. Himâyetde te'hîr ve ri'âyette taksîr etmezdi ve bir lahzâ şundan şuna izinsiz gitmezdi. Katında azîz ve muhterem idi ve değme bir âdemin yanında mükerrem idi.

Mesnevî

Harîs âdemden olsa gerektir seg
Kanâ'at bâbı içre her nefsi yek
Cihânda râzı bu bir istihvâna
Onun doymaz gözü iki cihâna
Bunu bir ur kapından yüz çevirmez
Onu ohşasan yanında durmaz

Kazâ ile ol kelb bir gün düşer ölür. Ol-kişi onun fevtinden ziyâde müte'ellim olur bir pâre destâra sarıp onu defneder ve üzerine vâfir toprak yığıp kor gider.

Ahşam olıcak bazı taam pişirip tarh-ı gamm ve def'-i elem etmek içün yaranını da'vet ve âdetçe cemiyet kılır. Şehrin gammâzları ale's-sabah nakîr ü kıtmîr bu hâli kādî-ı şehre takrîr ederler ve etmediği işleri bile isnâd edip çok sözler söylerler ki bu nice âyin bu ne asl mezheb ve dindir ki bir kelbin cifesine bu resme techîz ve tekfin ve meyyite bu denli ta'zîm ve tezyîn ve onca tekbîr ve te'zîn veya nice ta'lîm ve telkîn ve makberesin telyîn ve ta'yîn ve aşlar ve helvalar pişirip ruhu içün tahmîd ve te'mîn edeler.

Kıta

Bu kanlı yaşım etmez bir dem aram
Rakîbi suya boğdu dahi komaz
Meseldir gerçi kim âlemde meşhûr
Ki derler su uyur düşman uyumaz

[328] "ر" harfi yerine "ز" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Nesr

El-kıssa kādî bu sözlerden muhkem gazab eyler. Tez birkaç mahzarlar gönderip şahsı taleb eyler. *(41. sayı 2. sayfa 2. sütun)* Her kande ise mahzarlar bulurlar. Kādî efendinin huzûruna alıp gelirler. Kādî vâhim eyleyip bire yabân eri bu ettiğin iş ne iştir? Bu kıldığın cünbüş ne cünbüşdür ki bir kelbin cifesine bu kadar ta'zîm ve meyyite emvâ'-yı tekr(î)m edesin? Ashâb-ı kehf kıtmîrine bu ri'âyetler olmamıştır. Azer'in eşeğine böyle himâyet kılınmamıştır. Meğer sen mülhid-perestsin ve yahu(d) aşkına akl ve sermestsin der. Ol şahs aydır: Ey kādî-i hıtta-i müslümani << لا تفض على احد حتى تسم>>[329] kelâm-ı lisânı ol kelbin aceb kıssa-i pir gussası vardır. Vasiyyette efendi hazretlerinin dahi iki yüz akce hissesi vardır. Oş ol-vech mahzarı hâk-i pâyına götürem ve fakîrâne elden gelen hidmeti yerine yitirdem der. Kādî sîm ü zer haberin istimâ' edicek dönüp cema'at mahzarına ve mecliste olan hazırîne aydır: Allah Allah bu halayık erbâb-ı ni'mete aceb hasûd ve ashâb-ı devlete tamam hakud olur. Bu Müslümanın hakkında neler söyler ve nice iftirâlar eylediler görün hele ilde olan kîl ü kālı koyalım çün ol merhûmun namazına erişmedik bari ruhu içün bir fâtiha okuyalım der.

Kıta

Âlimler öldü hırsla bâ-mal nefsi dün
Âlemde zillet onlara sanman güzâfdır
Dâniş ezelde ilm-i emel ders bahş idi
Şimdi cehâlet ve tama' ve vuzı'a lafdır
Yalın kılıçdı kādîlar evvel zamânede
Her yeri şimdi bir içi hâlî gılâfdır

*

Varaka

Mahalince bâ-müteseviye sebkat eden iş'ârât üzerine Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye kararına tevfikan bâ-irâde-i seniyye taht mahcû(z)iyete[330] alınmış olup mukaddema infâs-ı ma'dûd hayâtı tekmîl ile irtihâl dâr-ı bekā etmiş olan Kara Osmanzâde Arif Bey'in giriftâr olduğu düyûnun tesvîyesiyle diğer çiftlikâtının imârı içün Saruhan sancağı dâhilinde kâ'in mutasarrıf olduğu çiftlikâtından iki kıta *(41. sayı 2. sayfa 3. sütun)* çiftliğinin hükûmet-i mahalliye ma'rifeti ve değer-bahâlarıyla fürûhtuna bi'l-istizân irâd-ı seniyye müte'allik ve şeref-sünûh buyurulmu(ş) olmaktan nâşî ol-bâbda

[329]"Kendisinden duyana kadar kimseyi yargılama" Anlamına gelmektedir.
[330]"ز" harfi yerine "ر" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

şeref-sâdır olan emirnâme-i sâmî mantûk-ı celîle tatbikan çiftlikât-ı merkūmeden Mihailli ve Burunabad çiftliklerinin hâvî olduğu arâzîsi mahallî hükûmeti ma‘rifetiyle mesâha ve mikdâr-ı dönüm mâ-müştemilât-ı sâ’irenin derciyle tanzîm olunan müzâyede pusulasıyla mezkûr çiftlikler mahallinde ve burada sûk-ı sultâni ve mecma’-ı nâs olan yerlerde müddet-i medîde lede’l-müzâyede rağebât-ı nâsın inkıtâ’i ve kararlaşmış olan yirmi bin aded yüzlük Osmanlı lirası bedel-i mukābelesinde teb’a-yı Devlet-i aliyye’nin Ermeni milleti mu’teberânından Kirkor Abro Efendi’ye fer(â)ğ[331] ve tefvîz olunmasıyla beraber arâzî-i mebhûsenin bazısı arâzî-i mîrîyeden ve bazı uhrâ dahi tahsîsât kabîlinden olan arâzî-i mevkûfeden bulunmak mülâbesesiyle mahallî (a)râzi[332] ve evkāf müdürleri ma‘rifetleri ve ma‘rifet-i hükûmet-i mahalliye ile arâzî-i merkūme tefrîk ve tahdîd olarak dönüm-i hudûdlarının derciyle tanzîm olunan senedât mûmâ-ileyh Abro Efendiye i‘tâ olunduğunun üzerine efendi-i mûmâ-ileyh arâzî-i mebhûseye bir müddet kemâl-i serbestiyle tasarruf eden mu’ahharen mezkûr çiftlikleri hudûd-ı kadîme ve arâzî-i mevcûdesiyle beraber zevcem Varvarice nâm hâtuna ferâğ ve tefvîz etmiş ve senedât-ı icâbiyyeleri dahi defter-hâne-i (h)âkâni ve evkāf-ı hümâyûn nezâret-i celîlesinden mûmâ-ileyhâ nâmına olarak bi’t-tanzîm yedine i‘tâ olması cihetle zikrolunan çiftlikler mûmâ-ileyhâ nâmına tevkîl ve ihâlesiyle taraf-ı acîzânemden idâre olunduğu idâre-i mezkûr Burunören çiftliği dâhilinde Sa(r)ı[333] Ahmed Paşa vakfından olup nezâret-i müşârün-ileyhâ cânibinden i‘tâ buyurulan bir kıta sened mantûkunca bedel-i mukarrere-i mebhûseden 78.960 guruş bedel-i mahsûsa ile müvekkilem mûmâ-ileyhânın tasarrufunda olan ve sened-i mezkûrda sarâhaten beyân olunduğu vechle Yahyâ Ağa tarlaları ve şimâli tepe ve korı-i azman ve tarîk-i amm ile mahdûd bulunan 3.716 dönüm arâzî-i mevkûfenin bir mikdârı Meclis-i İdâre-i Livâ a’zâ’sından Ali Ağazâde Mehmed Ağa ve bir mikdârı dahi Yahyâ Ağazâde *(41. sayı 3. sayfa 1. sütun)* Mehmed Bey’e bi’l-icâre mûmâ-ileyh Mehmed Bey’in tevkîl ve ihâlesiyle arâzî-i mebhûsenin bazısı mûmâ-ileyh Mehmed Ağa tarafından zirâ’at ettirildiğinden terâküm eden icârâtının ahz ve istifâsı zımnında efendi-i mûmâ-ileyhe mürâca’at olunmuş ise de edâsı hakkında efendi-i mûmâ-ileyh cânibinden görülen muhâlefet üzerine bi’l-mecburiyye Hükûmet-i seniyye’ye mürâca’at olunmasından dolayı efendi-i mûmâ-ileyhümâ tagayyür-i niyyet ve efkâr ile arâzî-i mevkûfe-i mebhûsenin sekizer yüz dönümden cem’an bin otuz dönümü babalarından intikālen tasarruflarından bulunduğuna dâ’ir bir da’vâ kapısı

[331] “ا” harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[332] “ا” harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[333] “ر” harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

açmış ve işbu kapının miftâh-ı adl ve hakkāniyetle sedd ü bendine çoktan beri uğraşmakta bulunmuş ve bu yüzden haylice masârifât ve zarar ve ziyân uğramış olsam da sâbık Manisa Nâ'ibi Serveri ve (m)üfti-i belediyye efendiler ile sâ'iri taraflarından gereği gibi tesâhub ve iltizâm olunmalarından dolayı mezkûr kapı kapattırılamamış ve geçenlerde bi'l-istidâ' Vâlî-i sâbık Hüseyin Avni Paşa hazretleri cânibinden husûs-ı mebhûsun arz ve sahâbetden â(r)î[334] olarak tarafeynden birinin bi-hakkın sızlanmasıyla iştikâ'ya meyd(a)n[335] verilmeyecek sûrette şer-i şerîf ve kānûn-ı münîfe tevfîkan nakl ve intâcı hakkında fî 15 Kânûn-ı evvel sene 88 târihiyle müze(yy)en[336] i'tâ buyurulan bir kıta emrnâme-i mübâşir olmak üzere tayîn kılınan Merkez Zâbıta a'zâ'sından rif'atlü Rıza Bey refakatiyle Manisa'ya bi'l-azîme saâdetlü mutasarrıf paşa hazretlerine takdîm olunmasıyla beraber meclis-i idâre-i livaya havâle olunmuş idi.

Bu kerre tarafeynden ibrâz ve irâe olunacak senedâtta muharrer hudûd irâe-i tatbîk olunmak ve sonradan işe meclis-i mezkûrda netice verilmek üzere meclis-i mezkûrun ittifâkıyla Manisa hâkimi faziletlü efendi ve defter-i hâkānî me'mûrı ile evkāf muhâsebecisi ve Meclis-i Kebir a'zâ'sından Hacı İsmail Efendiler ve mübâşir-i mûmâ-ileyhümânın li-ecli'ş-şehâde hâzırlamış oldukları mechûlü'l-ahvâl birtakım kesâna kat'â iltifât olunmaksızın arâzî-i mevkûfe-i mebhûsenin temdîdine kıyâm olunarak hudûdu hem sened-i *(41. sayı 3. sayfa 2. sütun)* mezkûrda ve hem de mukaddemâ bâ-emirnâme-i vilâyet-penâhî tersim olunan haritada muharrer hudûda tamamıyla muvâfakat edildiğinden ve dönümce dahi bir gûne fazla görünmeyip belki de beş yüz dönüm mikdârı noksân zuhûr edeceğinden ve mûmâ-ileyhümânın ibrâz etmiş oldukları senedât ise mezkûr târihten iki sene sonra yazılıp verildiği ve bu da ol-vakitteki evkāf müdîriyyetini bâ-adem-i takayyüd veya irtikâbından neş'et eylediği anlaşıldığından ve husûsuyla mûmâ-ileyhümânın oranın erkânından ve arâzi-i merkūmenin müzâyedesine ma'lûmât-ı kâmileleri olduğu hâlde ihtiyâr-ı sükûtleri iddiâ-yı mezkûrelerinin kizbini te'yîd eylediğinden bu hâlde hâkim-i mûmâ-ileyh meclise avdetle işte bir hükm vermesinden başka bir şey kalmadığını derkle dönüp li-ecli'ş-şehâde hâzırlanmış olan kesân ve komisyona bâ-tevcîh zikrolunan bin altı yüz dönüm arâzî babalarından intikālen mûmâ-ileyhimânın uhdelerinde bulunduğunu haber verdirerek avdet etmiş ve mu'ahharen meclis-i mezkûrda toplanılan re'yde ba'dehû îcâb-ı şer'isine de bakılmak üzere bir kerre de kuyûdât-ı atikanın celb ve muayenesine bi'l-ittifâk karar

[334]"ر" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[335]"ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[336]"ى" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

verilmesinden kuyûdât-ı mebhûsenin celbi içün izâm olunan me'mûrun avdetine intizâr etmeksizin hâkim-i mûmâ-ileyhin bizi meclise celble mademki bunlar mezkûr bin altıyüz dönüm tarlanın babalarından intikālen uhdelerinde olduğunu isbât ettiler artık şu tarlaya senin bi'l-vekâle müdâhelen icâb etmez diyerek hükm vermesiyle böyle bî-esâs olan bir da'vâyı esâslandırması mutasarrıf-ı müşârün-ileyh ile mübâşir-i mûmâ-ileyh ve bazı me'mûrîn ve erbâb-ı meclise girân gelerek mûmâ-ileyhin nazar-ı istiğrâb ile birbirlerine bakıp vechleri renkten renge girmiş ise de hükkâm-ı kirâmın hükmde istiklâliyetleri cihetle bu bâbda kendiye bir şey denilemeyerek vermiş olduğu hükmlü bir kıta ilâm üzerine mûmâ-ileyhimâ taraflarından mezkûr tarlanın (h)endek-i hafrle tefrîk ve zirâ'atine mübâderet[337] olunmaktan nâşî der-akab İzmir'e azîmetle beyân-ı hâli ve neticesi bu mâddenin mutasarrıf-ı müşârün-ileyh ve mübâşir-i mûmâ-ileyden *(41. sayı 3. sayfa 3.* sütun*)* isti'lâm ve su'âliyle cevâben gelecek tahrîrât ve şifâhen verilecek cevâb üzerlerine icrâ-yı muktezâsı istirhâmı mutazımmın tanzîm olunan arz-ı hâl vâlî paşa hazretlerine takdîm olunmasından dolayı mücerred mültezim-i âlî olan ihkāk-ı hakka vâlî-i müşârün-ileyh hazretleri cânibinden müsâra'at buyurulacağı bî- iştibâhdır.

Ancâk nâ'ib-i mûmâ-ileyhin mahallî tedkīkātıyla beraber bi'l-ifrâz Kara Osmanzâde Arif Bey'in mâlı olmak üzere satılmış ve evkāf-ı hümâyûn nezâret-i celîlesine arz ve inhâ ile nezâret-i müşârün-ileyhâya bi't-tanzîm i'tâ olunmuş olan sened-i mezkûre ve isticâr mâddesinin mâni'-i da'vâ-yı mülk olduğuna dâ'ir kütüb-i fıkhiyede mestûr olan mesâil-i şer'iyeye kat'â iltifât etmeksizin birtakım mechûlü'l-ahvâl kesânın ihbârları üzerine vermiş olduğu hükme bir gûne ma'nâ verilemediğinden bu bâbda olan mütâla'a-i behiyyelerine bu makūle senedât-ı mu'tebereye me'mûrîn-i Devlet-i aliyye cânibinden i'tibâr olunmamasından tevellüd edecek mazarrât-ı umûmiyyenin ilâvesiyle işbu arîza-i âcîzânemin bi-ibâretihâ Devir'e derci ve işbu takdîm olunan mezkûr sûretiyle mûmâ-ileyh ile Mehmed Ağa tarafından ibrâz olunan sened sûretinin dahi tezyîli niyâzına ibtidâr eyledim.

İmzâ: Mûmâ-ileyhâ Varvara'nın Vekîli Zevci Yorgaki Kostandi

(Devir)

İşbu varakada tasarrufuna ve gerek sebkat eden muhâkemelerine dâ'ir bahs ve beyân kılınan mevâdd-ı vâki' ise makām-ı celîl-i vilâyetin ahkâm-ı mâddesinde olan takayyüdât-ı dâimâsı elbette sûret-i serî'ada bunun îcâbını gördüreceğinde iştibâh olunmaz.

[337]Kelime baskıdan dolayı hatalı olup, anlama göre tamamlanmıştır.

Şu kadar var ki sâhib-i varakanın yedinde bulunan senedât-ı mu'tebere iktizâsınca[338] tasarrufunda bulunan arâzî-i dönümün mikdârı noksan geldiği cihetle bu noksânı ser-rişte-i bahs-ı ittihâz etmek ister ise de arâzînin *(41. sayı 4. sayfa 1. sütun)* tayîn-i mikdârında nizâmen mu'teber olan şey dönüm olmayıp hemân i'tibâr-ı senedde gösterilen hudûddur zannederiz.

Binâen-aleyh bu bâbda irâd ettiği tenâkus-ı dönüm bahsi sâhib-i varaka içün medâr-ı güft ü gû olmaz biliriz.

*

Geçen kırk numaralı Devir Gazete-i mu'teberinizde muhâbere-i aleniyye ünvânlı varakanın sâhib-i imzâları bulunan Aydın Tahrirât Müdürü İsmail Hakkı ve Mu'âvini Ali Meşreb beyler taraflarından bir gûne matba'anıza tebligât vukū' bulmamış iken güyâ benim düzmem olmadığından bî-esâs olduğunu varaka-ı mebhûselerinde derc ve beyân eylemişler. Hâlbuki iki kıta matba'aya tahrirât gönderdiklerini benimle teblîğ ettirdiler benim öyle düzmek meşrebim olmadığını herkes bilir.

Ve bir şey düzer isem hiç olmaz ise ondan müstefîd olmalıyım. Her ne hâl ise mîr-i mûmâ-ileyhümânın buraları pek ma'lûmları olan hâlâttan bulunmışiken söyledikleri sözü setr ile beraber bir de düzücü nâmının bize tahmîl edişlerine te'essüf ederim.

İmzâ: Söke Kaymakam-ı sâbıkı İbrahim

(Dârü's-saltanat)

(Bir Zât Tarafından)

İzmirde ta(b)'[339] olunan Devir Gazetesi'nin 36 numaralı nüshası bu kerre elimize geçerek biz de İzmirli gibi olduğumuzdan ma'a'l-memnûniyye okur iken hazm-ı muvakkat ünvânlı bir bende tesâdüf eyledik ve yukarıdan aşağıya birkaç def'a okuduk ise de bir meâl ve ma'nâ çıkaramayıp nihâyet kāilinin hazmsızlığından hâsıl olmuş yorgunluktur ma'nâsını verdik. Bu bendin içinde bu nüshanın bir tarafı yanmış diyor. Lâkin nüshayı evirip çevirdik yanık yerini görmedik ve biz de gûyâ bir vukū'ât-ı garibe olmuş da onun neşrolunmamasını iltimâs etmişler diyerek bir taraftan sükûtu ihtiyâr *(41. sayı 4. sayfa 2. sütun)* ve diğer taraftan birçok makālâta ibtidâr ediyor. Bundan dahi bir şey anlayamadık dediği ve vukū'ât meydanda bir şey ise men'-i neşri abes olduğu gibi hususi bir mâdde ise halkın gayretine ta'alluk eder bir şey değildir zannederiz. Her

[338] "ت" ve "ض" harflerinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[339] "ب" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

ne hâl ise Devir böyle dûr-i dırâz ve ma'nâsız şeyler yazıp da hâriçte bulunan kimseleri merâkta koyacağına ya doğrusunu tamamen yazıp gazetecilik vazîfesini icrâ etmeli yahud sükût edip yalnız ıslâh-ı ahlâk ve terakkiyât-ı mahalliyeye hidmet ve evvelden vaz' olunmuş âsâr-ı hayriyyenin tevsî' ve teksîrine müte'allik teşvîkāta himmet ile iktifâ etmelidir. (Basiret)

(Devir)

Varaka-i mezkûreyi lâyıkıyla izâh etmeye bu hafta gazetemizin adem-i müsâ'adesine mebnî hafta-i atiyeye alâ-vechi't-tafsîl derc edileceğini şimdiden va'ad eylerim.

*****

Geçen salı günü târihiyle Tahran'dan vürûd eden bir telgrafnâme me'âline nazaran İran de'âvî nâzırı bulunan zât faytona süvâr olduğu halde zukâkda gider iken faytonun hayvanları her nasılsa ürkmüş ve zabtları mümkün olamadığından alabildiğine koşmalarıyla fayton devrilip nâzır-ı mûmâ-ileyh fenâ halde mecrûh olmasıyla bir müddet sonra müte'essiren vefât eylemiştir.

Müşârün-ileyh dirâyet ve istikāmetle mutasarrıf bir zât olduğundan bu vechle gaybûbeti devlet ve milletçe bâ'is-i hüzn ve esef olmuş ve vefâtından bir gün evvel Avusturya sefiri nâmına olarak elli kişilik fevka'l-ade mükemmel bir ziyâfet keşide eylemiş ve kendisinin servet ve sâmân ashâbından bulunduğu mervî bulunmuştur.

*****

Karnaval münâsebetiyle şu günlerde Galata caddesinde mahâllât arasında dolaşmakta ve başlarına birtakım çoluk ve çocuk toplayarak gece ve gündüz ahâlîyi ta'c(î)z etme(k)te olan sand(ı)k müzikacılarının ber minvâl-i muharrer icrâ-yı san'at eylemeleri bu def'a Beyoğlu mutasarrıflığı cânibinden taht-ı memnû'iyyete *(41. sayı 4. sayfa 3. sütun)* alınmış ve bu husûs ol-taraf ahâlîsinin bâ'is kemâl-i memnûniyyeti olup teşekkürât-ı lâzımeyi îfâde bulundukları işitilmiştir.

(Ahâlî-i sâ'irenin istikmâl-i huzûr u ârâmı zımnında taraf-ı Hükûmet-i seniyye'den mem(n)ûniyyet-i mezkûre Beyoğlu ve Der-sa'âdet ve Boğaziçi taraflarında dahi icrâ kılınmış olsa memnûniyyet-i umûmiyye husûle geleceğinde şübhe yoktur.)

(Devir)

Bizim İzmir'de dahi bu gibi âdâtın icrâsında hey'et-i ruhâniyyelerin takayyüd edilmemesi husûslarına dahi cânib-i zâbıtadan takayyüdât-ı lâzıme icrâ olunmasını intizâr ederiz.

(Havâdis-i Hâriciye)

İspanya Millet Meclisi'nin ekseriyet-i ârâ ile kralın istifâsını kabûl ile cumhûriyeti i'lân (e)ylemiş ve kralı hudûda kadar götürmek üzere bir komisyon tayîn etmiş olduğu vârid olan telgraf haberlerinden imiş.

*

Bu kerre (Bordo[340]) şehrinde mükemmel bir şatranc oynanmıştır. Şöyle ki Fransız Şatranc Cemiyyeti tarafından Avrupa'da Almanlardan mâ-adâ şatranca merâklı olan kimseler şehr-i mezkûra da'vet olunmakla İspanya ve İtalya ve İsviçre ve Rusya ve İsveç ve İngiltere vesâ'ir memleketlerden yirmi sekiz kadar meşhûr şatranc oyuncuları ictimâ' edip (Mösyö Rozental) nâm Lehli ile bir taş üzerinde bir dakīkadan ziyâde düşünmemek şartıyla yirmi sekizer oyun oynamışlardır. Lehli cümlesine gālib gelmiş ve yalnız iki âdemden yirmi altıncı oyuna kadar olup iki oyunu kazanamamıştır. Merkūm altı sâ'at mütemâdî oynayıp cem'an bin yüz taş aldığını gazetelerde gördük.

(Devir)

Yutulan taşlarla döğünsün.

Sâhib-i İmtiyâzın Vekîlî El-hâc Mehmed Şakir

[340]Bahsedilen şehir Fransa'da bulunan Bordeaux'tur.

Sayı: 42

Sene-i şemsiye	1873	Numara (42)	Sene-i kameriye	1290
Şubat	19	Pazartesi	Muharrem	4

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(42. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Şurâ-yı Devlet a'zâ'sından Suriye vâlîsi sâbık Subhi Paşa hazretleri evvelki cumartesi günü İzmir'e teşrîf buyurdukları cihetle iki sâ'at kadar vâlî-i vilâyet Süreyya Paşa hazretleriyle dâ'ire-i vilâyette mülâkāt buyurduktan sonra yine yevm-i mezkûrda vapura râkiben Der-sa'âdet cânibine teveccüh-i azîmet buyurdukları işitilmiştir.

Müşârün-ileyh Subhi Paşa hazretleri, İzmir Tabur Ağası İbrahim Ağa'ya alâ bir kılıç ihdâ' ve ihsân buyurdukları dahi başkaca mesmû'umuz olmuştur.

*

Te'mîn-i Ezhân

Büyük ve küçüklerin ma'lûmudur ki Devir Gazetesi ki bir gazetenin İzmir'de neşriyle menâfi'-i mülk-i vatana bî-hakkın îfâ-yı hidmette tecvîz-i terâhî etmeyip ve lisânının döndüğü kadar ihtârât ile nice mevâdd-ı müşkileyi teshîl ve tesyîr ve kulûb-i esdikā'yı etvâr-ı ıslâhât ve ma'ârif ile tenvîr etmek arzûsundan hâlî değildir ancak menâfi'-i zâtiyyesiyle idâre-i sâbıkalarda teferrüf ve ahâlînin kendi hakkında kıyâm ve ku'ûdine nasb-i bâsıra etmek dâ'iyye-i gayr-ı münâsebesinde bulunan birtakım kûteh-bînin bu işine gelmediği ve gelmeyeceğini isbât etmek pek âsân şeydir… Binâen alâ-hâzâ Devir aleyhine olarak küme küme şurada burada ictimâ' ile temyîz mahkemesine

dâ'ir Devir Gazetesi'nin mukaddemâ bazı mertebe yazdığı şeyi ser-rişte-i bahs ederek şimdiye kadar *(42. sayı 1. sayfa 2. sütun)* sözlerini keyfleri sıra yürütmek emelinde bulunduklarından yine öyle yapdırmak efkârı mahâlinde bulunuyorlar.

Gene her bir umûr ve husûsta bunların ittifâk-ı kâmileleri olup bir uğurdan himmet etmek mu'tâd-ı kadîmleri gibicesine müzâkereler ediyorlar.

Ey ahâlî-i müctemi'a! bu cem'iyyetlerinizi menâfî'-i belediyye zımnında olduğunu görelim. Böyle Devir'in mâddeten yazdığı ve ihtâr eyledigi şeyler ile vikāyesine çalıştığınız mahalli em'ân-ı nazar ile mütâla'a ve iyice tefekkür buyurunuz. Vezâif-i mukaddese-i şân-ı hükûmet ne olduğundan gaflet eylediniz ise cümlemizden büyük bir zât-ı âlî-kadr tamamıyla biliyor ve yalnız vikāye-i şân içün ittihâz olunan mugāyir-i nizâm teklife iltifât buyurmazlar.

Eğer ki bu kadar himmet ve gayretiniz var ise ıslâh-hâne gibi mülk ve millet hakkında olan nâfi' bir idâre içün himmetlerinize mürâca'at olundu.

Ve bir makām-ı âlîden hakkınızda bu kadar nevâziş ve iltifât gösterilmiş iken değil ittifâk ile bir yere cem' olup da terakkīsini düşünmek iâne-i nakdiyye îtâsında bile bir Menemen kazâsı kadar himmetiniz görülmedi.

İşitmiyor musunuz ki medeniyyeti henüz İzmir kadar meşhûr olmayan Prizren vilâyeti gibi mahallerde meclis-i ma'ârif-i vilâyetin teşkîliyle vatanlarının ma'âriften hisse-yâb-ı menfa'at olması husûsunda ibrâz-ı himmet etmekte bulunuyorlar. Bunları işitmeli de bize de lâzım olacak himmetten içti(n)âb[341] etmemeli. Cem'iyyetinizi mülk ve milletçe fâ'ide *(42. sayı 1. sayfa 3. sütun)* bahşolacak şeylerde görelim de sevinelim. Maneviyâtınız olan şeylerin mâ-bihi'l-husûlü ancak kānun-ı devlettir o da meydana konmuştur. İcrâ-yı hakkāniyet nezâret-i âlîyyesi en büyük bir zâtın yed-i iktidârına tevdî' olunmuş ve mahkemelerin ka(p)ıları bây ü gedâya açıktır.

İşte buralarını dahi der-pîş-i mü(t)âla'a ile buraca cümlemizin merci'-i mufahhamı bulunan zât-ı âlî-kadrin hakkāniyet-i adilesinden zuhûr edecek (n)etâyici gözetmek cümlemiz hakkında mûcib-ı saâdettir.

İşte Devir'in ihtârât-ı hayriyye-i lâ-(y)uhsâsına[342] ilâveten bunu dahi arz eder.

Eğerki cem' olmak isterseniz meclis-i ma'ârif-i vilâyet teşkîl edelim. Zîrâ mekteblerimiz muhtâc-ı ıslâhtır onlara çalışalım ve eğer hayırlı iştigāl arar iseniz dört

[341]"ن" harfi yerine "ب" harfi yzpılmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.
[342]"ى" harfi yerine "ت" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

yıldan ziyâde İzmir Gurebâ Hasta-hânesi'nin muhâsebât-ı hakikiyesi ne olduğunu herkes lâyıkıyla vâkıf olmadığından onu tedkīk ile ahâlîmize te'minât-ı lâyıka verelim.

Ve hatta Ma'ârif nezâret-i celîlesi intişâr-ı ma'ârif zımnında çocuk velilerine haber sûretlerinin gösterilmesini mutazammın Bâb-ı âlî cânib-i sâmîsine bir lâyıha takdîm eylediği gazetelerde görülmüştür.

*

38 numaralı gazetemizle ahâlîmize ihtâr eylediğimiz kurban derilerinin bir tarafa cem'iyle memleketimizce imârı umûr-ı lâzımeden görünen mezar divarlarının tamîr ve termîmiyle bazı umûr-ı hayriyyeye sarf olunmasını *(42. sayı 2. sayfa 1. sütun)* ihtâr eylemiş idik. Bu kerre elimize geçip mütâla'a-güzârımız olan teşekkürnâme kılıklı matbû' bir kıta ilân-nâmede bu sene-i mübârekede devşürülen derinin adedi iki bin iki yüze bâliğ olup esmânı dahi otuz bin küsür guruş tuttuğundan mu'teberân-ı ahâlî taraflarından birçok izhâr-ı teşekkür edilerek sene-i atîyede dahi bu usûlün memleketimizce mer'iyyü'l-icrâ tutulması ilâveten temennî ve muhtâc-ı ıslâh olan mahalle mekteblerinin tanzim-i ahvâline dahi mübâşeret olunacağı mu'teberân-ı mûmâ-ileyhim taraflarından va'ad ve tebşîr buyurulmuş.

(Devir)

Bu da bizim içün bir iftihardır. Bu ihtârât dahi Devir'imiz tarafından vukū' bulduğu cihetle semere-bahş-ı menfa'at olmuştur.

Fakat ilânnâme-i mezkûrda en ziyâde dikkat ve mesrû(r)iyyetimizi[343] bâ'is olan şey mu'teberân-ı ahâlînin şu mahalle mekteblerinin tanzîm-i ahvâlî zımnında vukū'-bulan va'ad-i âlîleri olup ancak bunun incâzını mu'teberân-ı mûmâ-ileyhim hazerâtının himemât-ı mahsûsalarından intizâr ederiz ve bu bâbda Devir'imizin hissesine isâbet e(d)ecek mu'âvenât-ı nakdiyye ve fi'iliyyeden geri durmayacağımızı şimdiden biz de va'ad eyleriz.

*

Menemen Kazâsı Ahâlî-i Mütehayyizâni Taraflarından Matba'amıza Vürûd Eden Varakanın Hülâsa-i Meâlidir

Menemen kazâsı kaymakamı bulunan Mazhar Beyefendi'nin şimdiye kadar meşhûr olan tedâbîr-i sâibesi cümlesinden olarak kazâ-i mezkûrda der-dest-i inşâ bulunan mekteb-i rüşdiyye içün bir komisyon mahsûs edilmiş ve bunun riyâseti dahi kazâ-i mezkûr mütehayyizânından Hacı Bakızâde Hacı Mustafa Ağa'ya ihâle ve tefvîz

[343] "ر" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

buyurulmuş olmasından nâşî ağa-yı mûmâ-ileyh şimdiye kadar bu makūle inşâât-ı hayriyyenin husûlü zımnında sarf-ı nakdine-i himmet eder bir kerîmü'l-haslet olup ve hatta kazâ-yı mezkûrda iki kat olarak müceddeden inşâ olunan hükûmet konağının emr-i inşâsında ibrâz eylediği himmet *(42. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ve mesâ'isi yâd ve tezkâr ve kaymakam ve ağâ-yı[344] mûmâ-ileyhümâ ile hamiyyet-mendân-ı ahâlînin mezkûr mekteb hakkında gösterdikleri germî-i himmet ve gayretin teşekkürü tekrar edilerek bu makūle âsâr-ı nâfi'a-i mülkiyyenin cilve-ger-i mir'ât-ı şühûd olması evlâd-ı vatan istifâza-i ulûm-ı dîniyye ve dünyeviye ile tenvir-i uyûn edeceklerine sevinçlerinden gazetemiz vâsıtasıyla dahi izhâr ve fahr ve mesâr edilerek hüsn-i hitâmını eltâf-ı hûdâdan temennî etmelerinden ibâret bulunmuştur.

(Devir)

Buna biz de iftihâr ederiz çünkü oldukça Devir'imiz de bu mektebe hidmet etmiştir. Binâen-aleyh Devir'imizin ihtârât-ı hayır-hâhânesini görmeyenler ve ihtârâtımızın te'sîrinden münkatı'ü'l-ümîd bulunan kûte-bînler görsün ve işitsinler de ağrâz-ı makbûle üzerine vâkı' olan ihtârât-ı kârgîr te'essür olduğunu bilsinler. Şurasını dahi ilâve-i ihtâr ederiz ki mûmâ-ileyh Hacı Mustafa Ağa kazâ-ı mezkûrda bulunup menâfi'-i milliye ve mülkiyyenin ne olduğunu fark ve temyîze muktedir olamayarak eşrâf geçinenlerin güft-gûlerına bakmayıp mekteb-i mezkûrun bir akdem ikmâline himmet eylemesini Devir'imiz başkaca ricâ ile beraber gerek kaymakam-ı mûmâ-ileyhin ve gerek hamiyyet-mendân-ı sâ'iresinin bu yolda meydan-ı şühûde koydukları ikdâmât-ı fevka'l-adelerine ma'a't-teşekkür muvaffak bi'l-hayr buyurulmalarını tekrar tekrar cenâb-ı Hakk'tan temennî eyleriz.

*****

37 numaralı nüshamızda İzmir'de olan kābile bulundukları işlerde lâzım olacak ma'lûmâttan gāfile bulunmalarından nâşî bazı kütüb-i sıhhîyede mütâla'a-güzârımız olan ma'lûmât-ı mücmelenin neşr ve ilânıyla vaz'-ı haml husûslarında ara sıra vukū' bulmakta olan sakatlıkların def'ine medâr olabilmesi mütâla'a-i hayriyyesiyle vech-i âtî üzere itâ-yı ma'lûmâta ibtidâr olunur.

Şöyle ki tâife-i nisâ ricâle nisbetle hissi çok ve kuvve-i akliyye ve cesîmeleri az ve nabzları ağır ve derileri yumuşak ve yeynicerek ve bedenleri kıldan *(42. sayı 2. sayfa*

[344]Kelime baskıdan dolayı silik olup, anlama göre tamamlanmıştır.

3. sütun) â(r)î[345] olup ha(y)zı gelip kesilmek gibi hâlât tâife-i nisâya mahsûs olduğu müstağnî-i beyândır.

Şimdi bir kızın nâsi veya terbiye edicisi olan kimse dâimâ dikkat üzere bulunup bâliğa olacak kıza hayzının geleceği müddetin yakın olduğunu ihbâr ve hayzı kanının nüzûl ve keyfiyyetini beyân etmek lâzımdır.

Zîrâ hayz kanını henüz görmemiş bir kız ve hele kanı görür ise havf ve dehşete düçâr olur ve bundan başka bir kızın ayak ve mahall-i avretini soğuk su ile çok yıkamak hayz kanını te'hîr eder ve şiddetli infi'âlât-ı nefsâniyye sû'-i hazme sebep olacağı ve sû'-i hazm dahi hayz kanını kirletmeye ve kirlendirdikçe idrârı müte'assir olup baş ve göğüs ağrısı ve kan tükürmek ve yahud kan ile karışık kusmak gibi birtakım tehlikeli marazlara sebeb olacağından infi'âlât-ı nefsâniyyeden kızları vikāye etmek lâzımedendir.

Binâen-aleyh sâlifü'l-be(y)ân[346] sebeplerden dolayı dem-i hayzın inkıtâ' yani yeni bâliğa olmuş bir kız bir kerre hayz görüp ikinci derecede kesilir ve arasından birçok müddetler geçer ise bu hâle giriftâr olan bâkirenin rengi ak ve derisi mâ'il sarı ve yüzü şi(ş)[347] nefes darlığı ve yürek (h)afakān ve ızdırâbı ve hazmda zorluk ve iştihâ'sında karışıklık gibi birtakım hâlâtın zuhûruna bâ'is olacağından şu zikrolunan sebeblerden cemî'-i evkātta ihtirâz üzere bulundurulması sıhhat-i bedeniyyelerini mûcib olur.

Ma'lûm ola ki gebe olan kadının iştihâsında karışıklık ve kusmak ve safrâsı kabarıp (b)aşı[348] dönmek gibi pek çok keyfiyyetler zuhûr eder ve bu hâlâta Türkçe (aş ermek) tabîr olunur ve ishâl ile diş ve meme ağrısı ve vücûdunun bazı yerlerinde siyah siyah lekeler zuhur eylediği vakı'dir ve bel ile uylukların a'zâ-yı tenâsülün marazları ve nefes almakta zorluk ve bazen dahi baş ağrısı ile kulak çekilmesine *bâ'is (42. sayı 3. sayfa 1. sütun)* olan imtilâdan dahi hâsıl olur ve haml-i avârızın a'zamı ahşâ'-i batnın emrâzı ve haml-i müddetten evvel çocuğun düşmesidir.

İşbu avârızın men'-i def'iyle hamilenin hamlini vikāye hemân gebe bulunan hâtunun i'tidâl üzere yiyip içmesi ve hareket ederek iyi havalı yerlerde oturmasıyla avârız-ı mezkûreyi tahrîk ve teheyyüc edecek esbâbdan ictinâb ve et'imeden hazm-ı âsân olacak mekûlâtı yedirilmesi lâzımedendir.

---

[345]"ر" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[346]"ی" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[347]"ش" harfi yerine "س" harfi kullanılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[348]"ب" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Ânifen beyân olunduğu vechle iştihâda hâsıl olan karışıklıktan aşermek tabîr olunan şeyin husûlü sırada tebeşîr ve çamur ve kireç ve kömür ve sabun misillü sıhhatine muzırr şeyleri eklden be-gāyet ihtirâz üzere bulunması lâzımdır ve dâimâ oturup hareket etmemek hamileye zararlıdır. Zîrâ hareket eylememek sebebiyle (kuvve-i âzılası) za'îf olacağından doğurmak vaktinde çocuğu ihrâc etmeye iktizâ edecek kuvvet kifâyet etmeyeceğinden başka ayakları şişer ve eğer ki mizâcı demevî olup da imtilâ-i deme dûçâr olmuş ise dördüncü veya beşinci ayda kan alıverilmesi kütüb-i sıhiyyede tenbih edilmiştir.

(Arkası var.)

*

İzmir'de Ta(b)' Olunan (Reform) Gazetesi'nin Makāle-i İtirâziyyesinin Tercümesidir

(İzmir'de) bir ve yahut iki Türk gazetecilerimiz olup bunlar matbû'ât vezâifini tarz-ı aharda anlamaktadır. Bunlar hem resmî ve nîm-resmî ve hem de müstakill ve bundan daha ziyâde bir şey olmak istediklerinden denâete yüz tutuyorlar. Hiçbir kimse bunlara nazar-ı i'tibâr ile bakmayıp (Aydın) ve (Devir) ve (İpoki) Gazeteleri beyninde olan fark bi-aynihî beyaz kapalı ile kapalı beyazın arasında olan fark gibidir.

Bu gazeteciler vâlilerin gaybûbetinden istifâde ederek birtakım ihtirâât-ı bed-hâhâne… neşretmekdedirler. Kimin aleyhinde aklınız ile bulunuz. Hâkim efendinin aleyhinde. Efendi-i mûmâ-ileyh ki merkūmların kemâl-i inkıyâd ve ihtirâm ile huzûrlarunda *(42. sayı 3. sayfa 2. sütun)* (Selâmlık) deyü el-ân selâm vermekte oldukları me'mûrîn-i kâmiledendir.

Bunların işbu mu'âmelelerinden hükûmette derece-i hafîfede münfa'ilü'l-kalb olduklarından işin önü alınmak içün teşebbüsât-ı lâzıme îfâ kılınmaktadır. Bu iş çok bir güç şey değildir. Yalnız işbu matbû'ât timsâhlarının kolay hissedici perdelerini azıcık örüvermek kifâyet eder. (İntihâ)

(Devir)

(Reform) Gazetesi şu itirâzâtına Aydın Gazetesi mütercimi efendi tarafından uzun boylu redî'eyi Aydın Gazetesi'nde elbette mütâla'a etmişinizdir ve etmiş olduğunuz müdâheneyi herkes anladığını siz de anlamışsınızdır.

Binâen-aleyh biz o yolda size cevâb vermek tekellüfâtını ihtiyâra lüzûm göremiyoruz.

Şu kadarcık bir şey söyleriz ki her kavm ve millet kendi lisanınca muhâverât ve mübâhasâtında ve beyân-ı maksadında elbette adâb ve kavâ'id-i mahsûsaları olacağından siz de o vazîfe dâ'iresinde bahs ka(p)ısı açar iseniz (Devir) dahi girişmeye müsâra'at eder yohsa öyle (düelloya) çıkarcasına birtakım elfâz-ı tahkîriyye ve teşbîhât-ı galîza ile bir taraftan[349] edaya ri'âyetsizliğe ictisâr ve diğer taraftan dahi menâfî'-i zâtiyeniz içün müdâheneyi ihtiyâr ma'kûl görünmez ve sizin zannınız gibi (Devir) bir şey olmak istemez ancak mülk ve millete fâ'ide bahşolacak şeylerin husûlünü ister ve fakat sizin bu müdâhene rahmetini ihtiyâr eylemeniz bir iş yaptırmak istemiş olmanıza daha ziyâde yakışıyor.

Hülâsa-i kelâm sizin şu varakanız hâtır içün söylenmiş bir söz olduğu yine kendi sözünüz ile isbâta varakanız mü'eddâsı[350] şâhid-i kâfidir.

*

Belediyeye İhtâr

Tilkilik civârında Dibekbaşı nâm mahallede müteveffâ (*42. sayı 3. sayfa 3. sütun)* Mültezim Hüseyin Bey'in konağı demekle ma'rûf bir bâb kârgîrhânenin cadde cihetinde bulunan divârı sokağa doğru tahminen yarım arşun kadar temâyül etmiş idüğünden mahalle-i mezkûre ahâlîsi ve gerek mârrîn ü âbirîn mezkûr divâr hizâsından geçer iken seğirtmekte oldukları görüldüğünden mezkûr divar mûcib-i tehlike olup olmadığının mühendisler ma'rifetiyle lede'l-keşf iktizâsının icrâsını ihtâr eyleriz.

Bu Dahi

Bundan mukaddem seylin tuğyânıyla dağdan nüzûl eden çağıl ve kum Namazgâhbaşı Caddesi'ni adetâ istilâ ederek mârrîn ü âbirîn rahmet hükmünde oldukları misillü Hatuniyye Camii'i'nden Mezarlıkbaşı nâm mahalle kadar mümtedd olan cadde boyunda dahi terâküm etmiş kum ve çirkâbın kaldırılması zımnında belediye arabalarının ol-cânibe ve daha bizim yazamadığımız mahallerde bulunan bu makūle müzahrefâtın def' ve izâle olunmasını tanzîfât-ı belediye nizâmnâmesinden intizâr ederiz.

*

(Varaka)

[349]Fazladan "ﭫ" harfı kullanılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[350]Kelime baskıdan dalayı hatalı olup, anlama göre tamamlanmıştır.

Gerek kasap ve gerek kemikçi ve bakkâl esnâfları içün teşkîlâttan evvelce narh vermek âdeti icrâ olunmakta olduğu hâlde makarr-ı saltanat olan Dârü's-saâdet'te narh vermek emr-i meşrû' olmayıp (El-müs'ir hüvallâhu)[351] Hadis-i şerîfine imtisâlen narh vermek âdeti ref' olmuş ise de Der-sa'âdetçe esnâfların kumpanya olmadıkları cihetle pek çok kā'idesi görülmüş ve görülmekte bulunmuştur. Hâlbuki vatanımız olan İzmir'e gelince esnâf-ı mezkûre kumpanya olup kendilerine bir mu'ârız zuhûru mümteni' olduğunu aynü'l-yakîn derk ve izân ettiklerinden me'lûf bulundukları insâfsızlığı ele alarak böyle bir baharı güzel senede koyun etinin kıyyesini sekiz ve sığır etinin yedi buçuk ve kuzu etinin kasablar içinde sekiz guruşadır ve dâhil-i kumpanya olmayan efrenç mahallesinde altı buçuk guruşa *(42. sayı 4. sayfa 1. sütun)* kadar satmakta oldukları kumpanya-i mazkûrenin gaddârlığına delâlet ettiği gibi Kurban Bayramı'ndan bir gün evvel koyun etinin pek âlâsının okkasını altı guruşa sattıkları ve on beş gün evvel beş guruşa sattıkları nümâyân ve bayram münâsebetiyle gelmiş olan koyunların pek çoğu satılmayıp kumpanya-ı mezkûre dûn fi'âtla aldıktan sonra böyle gaddârlıkları Hükûmet-i seniyye'ye narh kaziyyesini icrâya bir mecbûriyyet demek olacağından her ne sûretle olur ise olsun belediye idâresinin şu mâdde-i mühimmeye nazar-ı dikkat edip ahâlî-i müslime ve gayr-ı müslimenin hoşnûdiyyeti husûsunun Devir Gazete-i mu'tebereniz ile ilânını iltimâs ederim.

(Devir)

İşbu varaka-i muhtırada mevzû'-ı şikâyet mücerred İzmir'de bulunan esnâfın kumpanya sûretinde olan ittifâkları olup şu ittifâkın ref' ve ilgāsıyla et ve ekmek misillü havâyic-i zarûriyyenin ucuzlanmasını intâc edeceği gösterilmiş ancak bizim mütâla'amıza kalır ise Der-sa'âdet ve bilâd-ı sâ'irede olduğu misillü İzmir'de dahi haftada iki ve yahûd üç def'a olarak mükemmel sûretle pazarlar kurulup sabahtan ahşama kadar alışveriş edilir ise işbu pazarlara etrâf-ı kazâ nevâhiden rencberân gelip koyun ve sığır ve sâ'ir erzâk gibi eşya böyle pazarlarda satılır ve ahâlîde ihtiyâcât-ı zarûriyyesini bu pazarlarından alır ise bi-eyyi vechin kâne esnâfın kumpanyasına halel değil belki bütün İzmir'de bulunan esnâf bi-ecmâ'ihim ittifâk etmiş olsalar asla fâ'ide etmeyecegi ednâ mü(t)âla'a[352] ile anlaşılır.

Yohsa sâhib-i varakanın beyânı vechile narh lağvolunduğundan herkes kendi keyf ve irâdesi vechle alıp satmasını ta'dîl ve asl mâlın sermâyesi şu kadar olup yüzde

[351]"Fiyat koyan Allah'tır." Anlamında kullanılmıştır.
[352]"ط" harfi yerine, "ع" harf kullanılmış olup, kelime anlama göre düzenlenmiştir.

bu kadar kazanç size kifâyet eder denmek münâsib olamaz denilmiş olsa bile kârgîr-i te'essür olamayacağı müstağnî-i tafsildir. Binâen alâ-hâzâ havâyic-i zarûriyyenin hafif râyici zımnında ber-vech-i meşrûh haftada *(42. sayı 4. sayfa 2. sütun)* iki de(f)a olsun pazar teşkîline muhtâc olduğuna ve böyle pazar teşkîli dahi makām-ı celîl-i vilâyetin himemât-ı aliyyesine muhtâc bulunduğuna binâen tensîb buyurulacağı vechile haftada iki def'a pazar teşkîli husûsunun ihtârıyla bu emr-i hayrın husûlü taleb edilse idi hâl ve maslahata tevâfuk etmiş olur idi.

*

(Dârü's-saltanat)

Matbû'ât Nizâmnâmesi'nin tedkīk ve muâyenesine me'mûr komisyon-ı mahsûs geçen cumartesi günü üçüncü def'a olarak Tercümân-ı Dîvân-ı Hümâyûn saâdetlü Sadullah Beyefendi'nin taht-ı riyâsetinde olduğu hâlde akd olunmuştur.

(Havâdis-i Hâriciye)

(Rusya Devleti'nin Kuvve-i Beriyye ve Bahriyesi Tayms'dan Hülâsa)

Her sene şu mevsimde Rusya Devleti'nin bir filo donanması Bahr-ı Baltık'ta seyr-i sefâin ve topculuk ile muhârebe usûllerinde kesb-i meleke içün ameliyyât-ı mütenevvi'a icrâ etmekde oldukları bin sekiz yüz yetmiş iki senesi dahi biri Amirâl Sesi Pinofsa ve diğer dahi amirâl biri emîr-i taht-ı kumandasında olarak iki filo donanma Ceneral Posakokof'un ma'iyyetine terfîkan gönderilerek ta'lîm ve icrâ-yı ameliyyât etmişlerdir.

Ameliyyât-ı mezkûrede seyr-i sefâine müte'allik tecrübelerin icrasından sarf-ı nazarla teceddüden inşâ olunan beş aded zırhlı fırkateynler tecrübe olunmuştur. Bunlardan başka on iki zırhlı fırkateyn korvetler Ceneral Posof'un ma'iyyetinde olarak ameliyyât-ı mezkûreyi icrâ etmişlerdir Amiral Meydel'in kumandası tahtında olarak dört fırkateyn dahi birtakım topçu neferâtınla *(42. sayı 4. sayfa 3. sütun)* devlet-i müşârün-ileyhânın bahriye mektebi şakirdânıyla beraber Finlandiya Körfezi taraflarında olan (l)imanlara[353] uğrayarak Bahr-i Baltık'ta icrâ-yı ameliyyât etmişlerdir ve Vitoda nâm uskur fırkateyne dahi kılağuz[354] mektebi şakirdânı vaz' olunup Grandük Kostin'in ma'iyyetinde olarak iki aydan ziyâde seyr ü seyâhat etmişlerdir.

[353]"ل" harfi bulunmayıp, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[354]Kılavuz anlamındadır.

İmparatorun rükûbuna mahsûs vapurlar[355] ile nakliye sefâini ve beş altı aded ganbotlar[356] dahi birtakım sefâin-i sagîre ile birlikde olarak harita tersîmi ve sâhil-i İskandili ameliyyâtıyla meşgul olmuşlardır Bahr-i Baltık'ta bu def'a vukū'-bulan ameliyyâtta beş amirâl yedi yüz yetmiş iki zâbitân ve elli nefer mühendis ve üç yüz otuz mekteb-i bahriye şakirdânı on bin yüz elli neferât-ı bahriye bulunmuştur.

Ve Bahr-i Siyah'ta on sekiz sefâin-i harbiyye ve üç aded fenâr makāmında isti'mâl olunan to(p)lar olup Bahr-i Azak'ta dahi yirmi dört sefâin-i harbiyede seksan beş zâbitân ve bin otuz altı neferât-ı bahriye vardır. Avusturalya taraflarında mevcûd olan ince donanma büyük ve küçük yirmi dokuz kıtadır ve bunların yüz otuz bir zâbitân ve bin üçyüz altmış neferâtı vardır. Bunlardan mâ-adâ Avrupa devletleri nezdinde bulunan süferâya mahsûs sefâin ile Bahr-i Muhît mu'tedilde bulunan sefâin dokuz kıtadan ibâret olup Çin sularında dahi iki aded ıskarta vapur ile bu kerre Bahr-i Muhît atlâsîde icrâ-yı te(c)rübe içün Grandük Aleksi'nin ma'iyyetinde bulunan filodan ibârettir.

Sâhib-i İmtiyâzın Vekili El-hâc Mehmed Şakir

[355]Fazladan "و ve پ" harfleri bulunmakta olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[356]Fazladan "و" harfi bulunmakta olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 43

Sene-i şemsiye	1873	Numara (43)	Sene-i kameriye	1290
Şubat	22	Perşembe	Muharrem	7

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(43. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Tevcîhât)**

Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî A'zâ'lığı, Şirvânîzâde Ahmed Hulusi Efendi hazretlerine

Şehr Emâneti Re'îsi Sâniliği, Mithat Beyefendi'ye rütbe-i evvelî sınıf-ı sânisi tevcîh buyurulmuştur.

*

Ser-kurenâ-yı hazret-i şehriyârî Ziver Beyefendi hazretleri dünkü gün Bâb-ı âlîye azîmetle zât-ı hazret-i sadr-ı âzamî ile mülâkāt etmişlerdir.

*

(Me'mûrîn-i Şer'iyyeden Üç Z(â)tın Mühürüyle Memhûr Vürûd Eden Varakadır)

Gazetenizin (849) numaralı nüshasında cevâmi'-i şerîfede neşr-i ulûm eden zevât imzâsıyla bir varaka ile emânâtın ehline tefvîzi husûsunda yazılan bend-i mufassal ve ale'l-husûs bundan akdem makām-ı celîl-i meşihat-ı İslâmiyye'ye şeref-tasdîr buyurulan fermân-ı ma'delet-ünvân-ı hazret-i hilâfet-penâhînin sûret-i münîfesiyle tenvîr-i çeşm-i mefharet olundu. Zât-ı kudsiyet-sıfât-ı hazret-i tâc-dârî emânâtın ehline tefvîzini emr-i celîline imtisâl ile icrâât-ı celîlelerinde refîk ve yâr olan tevfîkāt-ı Samedâniyyenin sevk ve delâletiyle her bir me'mûriyyet-i celîleye ehl ü erbâbının intihâb ve ta'yîni husûsunda ibrâz buyurmakta oldukları kudret ve kuvvet mahzan eser-i

ilhâm-ı cenâb-ı *(43. sayı 1. sayfa 2. sütun)* Rabb-i izzet olduğunu ilânen bundan akdem dahi nezd-i kadr-dânî-i mülükânelerinde intihâb ve tensîb ile makām-ı celîl-i iftâ'ya bir zât-ı âlî-kadri me'mûr buyurmuşlardır ki müşârün-ileyh hazretlerinin vukū'-ı me'mûriyyetlerinden biraz zaman içinde ne sûretle ibrâz-ı mü'essir-i muvaffakiyet buyurdukları meşhûd ve fermân-ı âlî-i mezkûr ile i'lân ve işâ'a buyurulmış olan efkâr-ı ma'delet-disâr-ı cenâb-ı tâc-dârîye tamamıyla bi'l-ittibâ' evvel-emirde hükûmet-i şer'iye me'mûriyyetlerinde ehl ü erbâbının istihdâmı vesâilini istikmâle sarf-ı himmet buyurdukları sûret-i mevsûkada mesmû' olup âcizleriniz tarik-i niyâbet ashâbından bulunduğum cihetle hâsıl olan memnûniyyet ve mesrûriyetimizle beraber işbu teşebbüsât-ı hayriyye-i cenâb-ı fetvâ-penâhîden umûmî ve be-tahsîs sunûf-i me'mûrîn-i şer'iyyeyi müstefîd etmek üzere efkâr ve akvâl-i saâdet ve selâmet-i milliyeyi istihsâle çalışan Basiret Gazete-i mu'teberesinin vesâtatına mürâca'at etmişizdir.

Tahkīkāt-ı vakı'amıza nazaran ahkâm-ı şer'iyyenin tahkīk-i ahvâliyle bilâ-imtihân ve şehâdetnâme her nasılsa hükûmet-i şer'iyyede bulunmakta olanlarının icrâ-yı imtihânları ve azl ve nasblerinde kā'ide-i hakkāniyete ri'âyet olunması esâsına mebnî bir kıt'a hükkâm-ı şer'iye nizâmnâmesi kaleme alınarak yakında mevkî'-i icrâya konulması musammem bulunmış ve bu nizâmnâmenin hüsn-i isti'mâliyle hükkâm-ı şer'iyyenin husûsât-ı *(43. sayı 1. sayfa 3. sütun)* sâ'iresinin rü'yeti meclis-i intihâb-ı hükkâm-ı şer'iyyeye havâle ve tefvîz kılınmış olduğundan geçenlerde meclis-i mezkûr hey'eti fezâil ve liyâkati müsellem olan zevât-ı kirâmdan terkîb ve icrâ buyurulduğu gazete-i mu'teberinizde manzûr ve mesmû'âtın sıhhatine delâletine mebnî hakīkaten müstevcib-i şâdmânî-i sürûrumuz olmuştur.

Ve'l-hâsıl me'mûriyyet cihetiyle hâsıl olan emniyyet-ı hukūkumuzu beyân ve zât-ı hakkāniyet-ayât-ı cenâb-ı fetvâ-penâhînin tarîk-i feyz-refîk-i ilmiyece lâzım gelen kâffe-i ıslâhât ve terakkiyâtın icrâsına muvaffak buyurulacakları der-kâr olduğundan farîza-i zimmetimiz olan da'vât-ı füzûnî-i eyyâm-ı ömr ü ikbâl-i hazret-i mülükânenin tekrar ve tezkârına hasr-ı zaman ve lisân etmekliğimizin vücûdunu i'lân buyurmanızı hasbeten-li'llâh ricâ ve hamiyye-i sahîha-i müsellemenizden is'âf-ı ricâmızı bekleriz. (Basiret)

*****

Bu kerre Hicaz-ı Mağfiret-tırâzdan İzmir'i Teşrîf Eden Huccâc-ı Zevi'l-İbtihâc Taraflarından Verilen Teşekkürnâmenin Aynen sûretidir

Mukaddemâ İdâre-i Azîziyye kumpanyası vapurlarında yazıcı iken bu kerre isticâr ettiği (İrliof Lonezdal) nâm İngiliz vapuruyla Der-sa‘âdet ile İzmir ve Mersin iskelelerinden birtakım hüccâc-ı müslimini bi’l-istishâb kemâl-i âsâyiş ve râhatla Cide iskelesine *(43. sayı 2. sayfa 1. sütun)* îsâl eylemiş olan Mehmed Rüşdi Efendi refâkatinde bulunan şerîki Der-sa‘âdet Simsâr Kumpanyası Direktörü Mıgırdıç Beylikciyanla bi’l-ittifâk hüccâc-ı zevi’l-ibtihâc-ı mezkûrun kâffe-i mekûlât ve meşrûbâtına dikkat ve evkāt-ı hamsede cemâ’atle edâ-yı salât-ı mefrûza edilmesine teşmîr-i sâk-ı himmet ederek ve esnâ-yı râhde tilâvet-i Kur’ân-ı Kerîm ve kırâ’et-i mevlûdü’l-Nebî aleyhi’t-tahiyyeti ve’t-teslîm ettirerek bi’l-cümle yolcuları taltîf ve hoşnûd eyledikleri vâsıl-ı sâmi‘a-i mahzûziyyet olmağla vapur-ı mezkûr ile avdet olunması ârzû olunurdu.

Fârîza-i celîle-i haccı bi’l-ifâ avdet edilmesi müyesser-gerde-i hazret-i Hudâ oldukda arzû-yı sâbık üzere vâpur-ı mezkûra râkib ve hubûb-ı rüzgâr-ı emn ü selâmeti tâlib olarak Cide’den hareket olunup cenâb-ı Mürselü’l-riyâh azze şânühûnun hükm-i hafîyyesi olmak üzere telâtum-nümâ-yı vukū‘ olan Bahr-i Ahmer furtına-i azîmesinde cümlemiz bî-hûş ve adetâ serhoş-ı bâde-i ızdırâb olarak birer tarafa devrilip düştüğümüz hâlde ondan ve rüfekāsından hoşnûd olsun herkese alâ-merâtibihim ri‘âyet ve emvâc-ı deryâdan bî-huzûr olmamak içün kendi elleriyle birer mahalle yerleştirerek ve içimizde deniz hastası olan fukaralara ara sıra meccânen pilav ve şorba vererek fevka’l-ade bir râhat-ı bâl ve ta’rîfi müstahîl derecede âsâyiş-i hâl ile İzmir’e getirmiş ve terakkī-i şân ve şevket-i Devlet-i Osmânîyye olmak üzere mesbûkü’l-emsâl olmayarak Atlas üzerine tersîm eylediği bir tarafı (lâ ilâhe illa’llâh) (diğer tarafı) Muhammedü’n-resulu’llâh sancağı şerîfini granda sütûnuna keşîde eylemiş olduğundan cümlemiz birden gülbank ve tekbir çekip tezayüd-i ömr ve ikbâl ve tevâfür-i şevket ve iclâl-i hazret-i hilâfet-penâhî duâ-yı vâcibü’l-edâsını tekrar ve kendisinden ale’l-umûm râzı ve hoşnûd olduğumuzu arz ve beyâna ibtidâr eylediğimiz cihetle münâsib olduğu hâlde yarınki çıkarılacak gazete-i *(43. sayı 2. sayfa 2. sütun)* mu’teberinize keyfiyyetin derc ve işâ’asına müte‘allik buyurdukları şîme-i kerîmeden tevekku’ eyleriz.

An hüccâc–ı Asıtâne Serhasırî Es’Seyid Halil

An hüccâc-ı Asıtâne Tüccâr-ı Hayriyye Es’seyid Hüseyin

An hüccâc-ı Asıtâne Tüccâr-ı Hayriyye Ahmed

An hüccâc-ı Asıtâne Şekerci Esnâfından Yakub

An hüccâc-ı Asıtâne Es-seyid Mehmed Sadık

An hüccâc-ı Asıtâne Kavgacı Ömer Lütfi

An hüccâc-ı Asıtâne İmam Çamlı Resim Süleyman

An hüccâc-ı Asıtâne An-ı bende-gân Şeyhü'l-islâm Abdülgani

An hüccâc-ı Asıtâne Tüccâr-ı Mu'teberândan Ahmed Zühdü

An hüccâc-ı İzmir Fescizâde Mehmed Fehmi

An hüccâc-ı İzmir Kağıdcı (E)snâfından Ömer Hulusi

An hüccâc-ı İzmir Serçavuş-ı Telgraf Abdülaziz

An hüccâc-ı İzmir Aşâr Ketebesinden Ahmed Remzi

An hüccâc-ı İzmir Rüsûmât Ketebesinden Şefik

An hüccâc-ı İzmir Halil

An hüccâc-ı İzmir Çolak Mehmed

An hüccâc-ı İzmir Kethudâsı Helvacı Es-seyid Mehmed

(Devir)

Kapudan-ı mûmâ-ileyhin hüccâc-ı müslimîn haklarında şu vechle ibrâz eylediği hidemât-ı fevka'l-ade değil hüccâc-ı mûmâ-ileyhimi büsbütün ahâlîmizi memnûn ve mesrûr bırakmış idüğünden gazetemiz dahi kendisine başkaca teşekkür eder.

*****

Gümüşhane Sancağı Muhabirimizden Alınan Tahrirâtın Bazı Fıkralarıdır

Terakkiyât ve ıslâhâtın esâsı mekâtib-i sıbyâniyenin ıslâhında olduğu hâlde Gümüşhane kasabasında *(43. sayı 2. sayfa 3. sütun)* birtakım yetişmiş etfâl-i müslimenin sabahtan ahşama kadar zukâk ve damlarda lu'biyyât ile vakt geçirip zulm-i cehl ve nâ-dânîde kalmakta oldukları nazar-ı te'essüfle görüldüğü misillü ana ve baba ve veli(l)erinin bunları mekteblere vermemesine nazaran çocuklarının şu hâllerine onların dahi hasbe'l-cehâle rızâlarının munzamm olduğu anlaşıldığından nefs-ı Gümüşhane şehriyle bağçelerde meskûn ahâlî-i müslime etfâlinin nüfûs ceridesinden ale'l-umûm esâmisi ihrâc olunduktan ve bunların içinde mekteblere dev(a)m[357] edenler tahkīk ve mu'âyene olunduktan sonra devam etmeyen etfâlin baba ve velileri hükûmet-i mahalliyeye celb ile kendilerine bazı nasâih-i mukteziyye ve müeyyide[358] icrâ olunmuş ve böyle yetişmiş çocuğunu mektebe verip ta'lîm ve terbiyelerine itinâ etmeyen ana ve baba ve velilerinin şer'en ve nizâmen ta'zî(r)[359] ve tekdîri lâzım geleceğinden herkes evlâdını heman mahallesi mektebine i'tâ ve devamına itinâ eylemesi ve bu usûle ri'âyet

[357] "ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[358] Harfler silik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[359] "ر" harfi yerine "ز" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

etmeyenler haklarında muâmele-i te'dîbiyye icrâsına mecbûr olunacağı cümlesine beyân kılınmış ve onun üzerine herkes çocuğunu derhâl mektebe i'tâ ile devamına itinâ etmekte bulunmuştur.

Mahall-i mezbûrda Burhaneddin Mahallesi'nde mekteb olmadığı gibi imâm dahi bulunmadığı ve bu mahalle mahallât-ı sâ'ireye ba'îdce olduğundan çocukların umûmen mekteb-i cehâlette kaldıkları dahi tahkīk olunarak binâ-berîn mahalle-i mezkûre ahâlîsini hükûmetçe umûmen celb ile vakı' olan tefhîmât ve tenbîhât üzerine derhâl bir imâm buldukları gibi bi-mennihi te'âlâ ilkbahârda mahsûsen bir mekteb yaptırılmak üzere şimdilik muvakkaten bir mekteb dahi tedârük ettirilerek mahalle-i mezkûre etfâli umûmen mektebe bed' ettirilmiş ve bu usûlün ale'l-umûm mülhakātta dahi mevkî'-i icrâya îsâli zımnında kaymakamlar ile müdürlere dahi muharrerât-ı mahsûsa tastîr ve isrâ olunmış ve bi-lütfihi te'âlâ bâ'de'ş-şitâ mutasarrıf-ı livâ saâdetlü Fikri Efendi hazretleri mülhakāta bi'z-zât azîmetle mekâtib-i sıbyânı muâyene edecekleri ve bununla beraber Gümüşhane şehrinde bir bâb mekteb-i rüşdiyye tedârüküyle *(43. sayı 3. sayfa 1. sütun)* mu'allim vesâ'irenin celbi dahi ârzû edilmekte bulunduğu kezâlik mahallinden yazılmıştır. (Trabzon)

*****

Mekâtib-i sıbyâniyede şimdiye kadar yalnız Ku'an-ı Kerîm ile akā'id-i diniyye mukaddimâtı tedrîs ve ta'lîm olunmakta olduğu halde bu kerre mekâtib-i mezbûrede akā'id-i İslâmiyye'den bilinmesi ehem ve elzem olan şeyler sûret-i mükemmelede okutturulmak üzere ulûm ve fünûnun mebâdîsi tedrîs olunması Ma'ârif nezâret-i celîlesinden tasvîb ve iktizâ eden mu'allimler tertîb olunmuş ve meclis-i ma'ârif bu bâbda îcâb eden ahkâm-ı nizâmiyyenin vaz'ıyla iştigāl etmekte bulunmakla beraber bir taraftan icrââta karîben bed' ve mübâşeret kılınacağı ve mekâtib-i sıbyâniyye ıslâhâtı ikmâl olunduktan sonra mekâtib-i sâ'irenin itmâm-ı esbâb-ı terakkiyâtına çalışılacağı vâsıl-ı sâmi'a-ı memnûniyyet olmuştur. (Hakāyık)

(Devir)

Bundan iki mâh mukaddem İzmir'de bulunan mekâtib-i sıbyânın emr-i ıslâhını mutazammın nezâret-i müşârün-ileyhâdan bir kıta tahrirât-ı aliyyenin makām-ı vilâyete dahi vürûdu işitilmiş ise de şimdiye kadar bu yolda bir gûne teşebbüsât vesâ'irenin olup olmadığını henüz bilemediğimizden bu emr-i mühimm-i mu'tenânın ahd-i karîbde husûlünü biz de temennî ederiz.

*****

Urla kazâsında müceddeden inşâ olan bir bâb mekteb-i rüşdiyye bundan üç mâh mukaddem resîde-i hüsn-i hitâm bulmuş ise de mekteb-i mezkûr içün lâzım olan mu'allimler henüz vürûd etmemiş idüğünden ahâlisine bâ'is-i te'essüf olmakta idüğü işitilmiştir.

Ve hakīkaten te'essüf edilecek bir mâddedir. Çünkü kazâ-i mezkûrun öyle bir mektebe ihtiyâcı elbette mezkûr mu'allimlerin sür'at-i vürûdunu icbâr etmesi emr-i tabî'î bulunduğundan bunların sür'at-i vürûdunu makām-ı celîl-i vilâyetin inâyet-i aliyyesinden ümîd varız.

*

(43. sayı 3. sayfa 2. sütun) **Bağdat**

Bağdat vilâyetinde teşekkül eden meclis-i ma'ârifin ikdâm ve himmetiyle beheri iki yüz nefer şâgird istî'ab etmek ve müceddeden bina ve inşa edilmek üzere nefs-i Bağdat şehrinde yirmi aded sıbyân mektebinin karîben küşâdına karar verildiğini ve bu mektebler içün hamiyyet-mendân-ı ahâliden bazı zevâtın nakden ve mülken iâne eylemekte olduklarını Zevrâ'da kemâl-i fahr ve mesârr ile okuduk.

*

(Hâmilelere Dâ'ir Olan Bendin Mâ-ba'dı)

Eğer ki hâmile bulunan hâtunda imtilâ'-i demden zuhûra gelen avârız zâ'il olmayıp kuvvet ve ihtiyâca göre ale'l-husûs nefes darlığına giriftâr olur ise evkāt-ı muhtelifede bir veya iki kerre kan alınması ve sekizinci ve yahûd dokuzuncu ayda dahi fasda muhtâc olduğu çok kerre vâkî' olduğu tasrîh kılınmıştır.

Ma'lûm ola ki çocuğun sükûtu haml müddetinden bir vakte mahsûs değil ise de lâkin ekseriyen evvelki ayları da vâkî' olmuştur.

Ve çok kerre dahi asabiyyü'l-mizâc olan hamilenin çocuğu düşer. Düşmemesi içün gazab ve keder ve hüzn ve gayret ve şiddetli infi'â(l)-ı[360] nefsâniyyeden ve hevâsına ziyâde te'sîr eden umûrdan ictinâb edilmesi iktizâ eder. Demevî-i mizâc olan hâtun pek çok gezmekle kendisini yürümeye ve ağır şey kaldırmaya ve unf ile dahi hareket eylemeye. Zîrâ esbâb-ı mezkûrenin kâffesi fî'l-hâl çocuğun düşmesine bâ'is olur ve arka ağrısı ile az az kan gelmesi çocuğun düşeceğine delâlet eder.

Böyle hâller hiss olundukta ağrı sâkin ve zâ'il olup kan gelinceye kadar sükût ve râhat-ı tâmm edile. Ednâ mertebe dahi yerinden hareket eylemeye kezâlik hazmı suhûletli et'imeden az olmak şartıyla tenâvül oluna ammâ mücâma'attan külliyen ihtirâz

[360] "ل" harfi yerine "ت" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

oluna. Zîrâ haml müddetinde kesret üzere cimâ' edilmek *(43. sayı 3. sayfa 3. sütun)* cenbinin[361] (Yani hâmilenin batnında bulunan çocuğun) sükûtuna müsta'idde olan hâtunlarda bunlar sükûta bâ'is olacağı ta'dât olunmuştur.

Çünkü cenbinin sükûtu hamlin bir müddetine mahsûs değildir. Bir kerre çocuk düşüren yine gebe kalıp tekrar düşmesinden havf eder yahûd sükûtuna delâlet eden esbâb-ı meşrûhadan bir şey hisseder ise derhâl hâline münâsıb mikdâr kan aldırması iktizâ eder.

Zîrâ bu hâlde gebe hâtunlardan kan aldırmak kemâl derece fâ'ide eder ve tecrübe olunmuşken gebe olan hâtunlar ziyâde mü'essir olan devâlardan ve ruhlara dâ'ir ve tabi'i bârid buluınan eşribeden ictinâb ve ihtirâz eylemeleri be-gāyet elzemdir. Kezâlik il(t)ihab[362] (Yani rahimde hâsıl olan kızgınlıkdan) veya tezyîf-i rahimden ve gasb-ı rahmi ta(h)rikinden[363] sükûtın ihtimâlî vardır.

Ve bir hâtunun a'zâ'-yı tenâsülüne ufûnet (yani kokmak) hâsıl olur ise ebe gümeci ve yahûd kettân tuhumunu kaynatılmış olan suda oturması lâzımdır.

Ve dar elbise giymek ve kendiyi pek çok zorlamak ve ifrât derecede kabz üzere bulunmak ve karnına bir şeyin (v)urup çarpması ve yahûd karnı üzerine düşmek ve koşmak ve sıçrayıp oynamak ve pek çok bağırıp çağırmak ve ziyâde gezinip ve esnemek ve çokça arabaya binip gezmek el-hâsıl vücûdu şiddetli sarsan esbâbın cümlesi sükûtu mûcib idüğünden bunlardan ihtirâz edilmesi lâzımedendir.

Ve bir gebe hâtun oturduğu yerde pek çok oturmak ve havası teceddüd etmeyen fenâ havalı yerlerde iskân olunmaktan dahi sükût vakı' olduğundan bunlardan dahi ictinâb edilmeli.

Ekseriyen haml müddeti ya dokuz ay ve bazen bu müddet tamamından evvel ve yahûd sonra doğururlar.

İşbu ihtilâf-ı müddetin ahkâm-ı muhtelifesi vardır.

(43. sayı 4. sayfa 1. sütun) Şöyle ki dokuz ay tamamından sonra doğurmak emr-i tabîî olup ve vilâdet-ı envâ'inin ahsenidir. Zîrâ bu keyfiyyetle mevlûdün hilkati tâm olur ammâ müddet-i mezkûre tamamından evvel doğurmak yani haml müddetinin yedinci veya sekizinci aylarında vâkî' olur.

---

[361] Kelimede harf hatası bulunmakta olup, anlama göre düzenlenmiştir.
[362] "ت" harfiyle "ه" harfinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[363] "خ" harfi yerine "ج" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Ve bu vech ile müddet-i tabiiyesinden evvel doğan çocuk diri doğup yaşar ise de haml müddeti olan dokuz ay tamâm oluncaya kadar za'îf kalır ve müddetlerde tevellüd eden çocuğa âdem-i nâsı nâkısı tesmiye ederler.

Vilâdet vakti dokuz ay müddetine karîb oldukça çocuk kuvvetli ve kābil-i hayât olur ve vilâdet vaktinin yakın olduğu batnın büyüyüp inhifâz ve hübûtuyla yani (karnı aşağı inmek) ve bedeninde hiffet hissedip çok tebevvül etmesiyle mâdde-i muhâtıye yani (karnı üzerindeki çizik) karnında zuhûr edip arkasına intikāl eder. Bu hâl hafîf vaz' hissedilmesiyle ma'lûm olur. Ol vakit vâlideye ve mevlûde lâzım olan eşya âmâde olunmak gerektir.

(Arkası var.)

*

Mesmû'at

Bu günlerde işitildigine göre (A)merikada cemîle terike-i mahûdesinden dolayı on bir seneden beri Bihorloy ile Mimsar Senyör, Morino beynlerinde tekevvün ederek (f)î[364] yevminâ hâzâ mahkemeden mahkemeye ve meclisten meclise sürünmekte olan münâza'alarının bu kerre ahkâm-ı adliyyece fasl-pezîr olup icâb-ı şer'isi dahi huzûr-ı âlî-i şeyhü'l-islâmiyye havâle buyurulduğunu mâ'a't-teşekkür işittik.

Ancak husûs-ı mezkûr oraca dahi ber-nehc-i adâlet-i şer'iyye yakınen resîde-i hüsn-i hitâm olacağı vareste-i kayd ve eşkâl bulunmaktan nâşî artık darb-ı *(43. sayı 4. sayfa 2. sütun)* mesel hükme girmiş olan şu Bihorloy münâza'ası ortadan kalkacağına zannederiz ki yalnız İzmir ahâlisi değil belki Der-sa'âdet'te bulunan mehâkim ve mecâlis-i âliyye me'mûrları dahi cümleten memnûn olurlar.

*

(Havâdis-i Hâriciye)

Petersburg gazetelerinden birtakımı her sene yılbaşında Rusya Devleti'nin kuvve-i bahriyesinden ve bazıları ordusundan kimisi i'tibâr-ı mâlisinden bahsederek her biri birer hevâ çalarlar. Bir zamanda Deli Petro nâm zırhlıdan bahsederler. Bu gazeteler her sene böyle tellenip pullanarak meydana çıkıp politika âleminin ufkunda bir bulut veyahûd bir fırtına emâresi gördükleri anda derhâl Rusya'nın kuvve-i bahriye ve berriyesinden tutturarak onlara kimsenin mukāvemet edemeyecegini yazarlar da âlemi korkutmak isterler.

[364] "ف" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Geçenlerde de denize indirilen (Deli Petro) nâm zırhlı sefinesinin kuvvet ve metânetinden ve hâmil olacağı toplar cesâmetinden bahisle sütunlar doldurmakta iken bir de sefine-i mezkûre su ile dolmaya başlamış ve güç hâl ile ka'r-ı deryâya gitmeksizin birkaç tulumbalar ilâve edilerek tekrar havza vaz' etmişlerdir.

Evsâfı ayyuka çıkarılan bu Deli Petro'nun hâmil olduğu makinesinin takımlarından ekserisi döğme demirden olduğundan esnâ-yı tecrübede bir kısmı parça parça olmasıyla şimdi tekrar makine yapılıyor.

Geçenlerde ta'dât olunan on altı kıta zırhlının altı adedi el-ân İngiltere'de inşâ olunmaktadır. Üç seneye kadar ancak hitama resîde olabilir.

Sefâin-i mezkûreden Ceneral Admiral yapılmakta olan makinesinin be-her üstüvânesi yüz otuz parmak kutrunda olduğundan acaba Deli Petro gibi zırhlının bu gemiye ne zarar ve hatarı tertîb edebilir.

(43. sayı 4. sayfa 3. sütun) Top dökmek kemâl-i usûlünde Rusyalılar pek geri kalmıştır. Hatta bundan mukaddem Voliç (Londra'dadır.) Tersânesi'nden giden amelenin biriyle bed' olup ba'dehû Rusyalıların ettikleri bazı münâsebetsiz tekliflerden dolayı İngiltere'ye avdet etmiş ve on iki aydan beridir birtakım toplar nâ-tamâm bir hâlde kalmıştır. Şurası ma'lûmdur ki Rusyalılar her vakt zırhlılarından bahs ile Rusya Devleti'nin şimdiye kadar yapmış olduğu zırhlılarını ta'dât ederler. Bu ise adetâ bir ihtiyâr kadının kendisine çeki düzen verip de ziynetlenmesine müşabihtir. Zîrâ Rusyalılar şimdiye kadar inşâ etdikleri zırhlı sefâinin gāyet serâyi'ü's-seyr olması emeliyle mehmâ-emken su hattının aşağıda bulunmasına cehd ve gayret ediyorlar ki bu elbette sefinenin kuvvetsizliğini mûcib olur. Rusya ordularından bahsettikleri sırada bugünkü günde mûcib olan müstahfız-ı asâkiri gerek Prusya gerek Avusturya'ya mukāvemet edecek raddedir derler. Hâlbuki hakīkat-i mes'ele böyle değildir. Bu da neferâtın (adedi değil ta'limât-ı cihetiyledir.) e(f)kârlarına[365] nazaran bunların bir nizâm tahtına vaz'ıyla bin sekiz yüz yetmiş beş senesi evâhirine değin bir milyon dört yüz bin askere mâlik olacaklardır. Bu sûretle Prusya ile Avusturya'ya tefevvuk edeceklerdir. Bunun icrâsı ise Mösyö Komarof tertîbine tatbîkan olacak ise de icrâsı zannederiz ki hayli vakte muhtâc olduğundan derece-i matlûbeye vüsûlüne kadar politika ufkunda hâsıl alacak nifâk-ı umûmî süngülerinin ziyâsı onların da gözlerini kamaştıracaktır.

(Tayms'dan naklen Basiret'te görülmüştür.) Sâhib-i İmtiyâzın Vekîli El-hâc Mehmed Şakir

[365] "ف" harfi yerine "ق" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 44

Sene-i şemsiye	1873	Numara (44)	Sene-i kameriye	1290
Şubat	26	Pazartesi	Muharrem	11

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(44. sayı 1. sayfa 1. sütun) Aydın Vilâyeti Defterdarlığı'nın, Konya Vilâyeti Defterdârı sâbık Fevzi Efendi hazretlerine tevcîh olunduğu mesmû'muz olmuştur.

İhtâr

Gazetelerimizin vakt ü zamanıyla müşterilerimiz yedine vâsıl olmadığından şikâyet ve bu da müvezzi'mizin betâ'etine â'id bir keyfiyyet demek idüğünden müvezzi'in azl ve tebdîliyle yerine Kuyumcu Murad'ın oğlu Pasko Efendi tayîn olunduğundan fi-mâ-ba'd gazete ve matlûbâtımızı müvezzi'-i lâhık vâsıtasıyla tevzî' ve tahsîl ettireceğimizi müşterilerimize sûret-i mahsûsada ihtâr ederiz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

(Devletli Süreyya Paşa hazretlerinin iki kerre Halep Vilâyeti Valîliği'ni teşrîf buyurdukları gibi İzmir vilâyet-i celîlesine dahi bu kerre ikinci teşrîfleri olup tab'-ı nevâziş-kârı ve mu'âmelât-ı dil-nüvâzileri burası gibi oranın halkını elbette minnetdâr ve teşrîfleri cümleye îrâs-ı meserret ve iftihâr olacağını Fırat Gazetesi derc-i sahife-i mefharet eylemiştir.

(Devir)

Bizce şu hâlde müşârün-ileyh hazretlerine en büyük teşekkür olunacak mâddenin birincisi *(44. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ashâb-ı hukūkun takdîm eylediği müsted'iyyâtın â'id oldukları mahkemeye havâlesi bâbında ittihâz buyuruldukları havâle cem'iyyetidir.

Çünkü bundan mukaddemleri usûl-i mebhûseye dikkat olunamamasından dolayı ya müdde'inin çıkarına gelecek mahkemeye havâlesi lüzûmunu taleb ve yahûd bazı mahkemenin esâs vazîfesi ne olup rü'yetine kānûnen me'mûr olduğu şeyi fark ve temyîzde olan adem-i dikkat ve ihtimâmına mebnî husûsu muhavvel-i mezkûr her ne mâddeden ibâret bulunur ise bulunsun hemân rü'yetine mübâşeretle hükm mazbatası yapmak ve o mazbatada dahi mevâdd-ı kānûniyyeden hangi mâddeyi tevfikan hükm verildiği gösterilmemesi gibi birtakım usûl-i nizâmiyyesinin hâricinde lâ-yenkati' hükm mazbataları tanzîm olunur idi.

Hâlbuki kānunda sarâhaten görülüyor ki mahkemeye havâle olunan mâdde ol mahkemenin esâsen vazîfesinden olmadığı o mahkemenin ma'lûmu oldukda işe girişilmiş olsun ve gerek girişilmeden husûs-ı mezkûr â'id olduğu mahkemeye havâlesi lüzûmu gösterilmesi yine ol mahkemenin borcu olduğu hâlde hiç buralarında dikkat olunmayıp meselâ emlâk ve akār münâza'âtına dâ'ir vukū'-bulan de'âvînin fasl ve rü'yeti temyîz mahkemesinde icrâ kılındığı sûrette bu bâbda tanzîmi lâzım gelecek mazbatayı ahkâm-ı kānûniyyeden *(44. sayı 1. sayfa 3. sütun)* hangi nizâma mürâca'atla hükm verilmesi lâzım geleceği ve bu makūle münâza'âta dâ'ir gerek de'âvî nizâmnâmesinde ve gerek usûl-i muhâkeme-i ticâret nizâmnâmesinde bir ahkâm olmadığı cihetle olsa olsa ahkâm-ı adliyye mecellelerine mürâca'atla hükm verilmesi iktizâ edeceği mecellelerin ise mehâkim-i nizâmiyyede düstûru'l-amel tutulmaması hakkında irâde-i aliyye-i mahsûsa olduğu takdîrde o makūle ve emlâk-ı akār da'vâlarının fasl-ı rü'yetine temyîz mahkemelerinin me'zûniyyeti olabileceği ve illâ bu makūle münâza'at bi't-tab' mahkeme-i şer'iyyede fasl-ı rü'yet ve verilecek hükm ilâm-ı şer'iyye rabt olunacağı bedîhidir.

İşte bazı mahkemelerin vezâif-i mu'ayyenesinin herc ü merc olarak bir mâdde beş altı aylar ve belki daha ziyâde bir mahkemede bakılıp müdde'î ve müdde'iyyün-aleyh bu müddet zarfında mahkeme ka(p)ılarında bekledikten sonra nihâyetü'l-emr husûs-ı münâza'aya bir hükm verilir ise de mahkûm-ı aleyhin çıkarına gelmeyip hükm-i mezkûrda kābil-i istinâf ise derhâl hükm veren mahkemenin mâ-fevkinde bulunan mahkemeye istinâf-ı dâvâ ederek bidâyet mahkemesinin hükm mazbatasını feth ile husûs-ı mezkûrun â'id olduğu mahkemede rü'yet olunmasına dâ'ir ilâm istihsâl edip yine o dâvâ neticesiz kaldığı def'a'atle görülmüştür.

İşte bidâyet mahkemesinin vazîfesinden olmayan *(44. sayı 2. sayfa 1. sütun)* mâddeyi kendisine iş edinmesiyle beş altı aylar hem hey'et-i meclis ve hem de müdde'î

ve müdde'iyyün-aleyh beyhûde tazyî'-i evkāt etmiş oluyorlar ve vezâif-i asliyelerinden olan mevâddın te'hîr-i rü'yetini intâc eylediği ve terâküm-i meşâgıl ve tezâhum-ı masâlih şikâyâtı ekseriyen bu dakīkadan men'at buluduğunu hiç kimse inkâr edemez.

Binâen alâ-hâzâ müşârün-ileyh hazrtelerinin şu havâle cem'iyyetini ittihâz buyurduklarına ve ashâb-ı masâlih ellerinde istid'âlarıyla külli yevm tayîn buyurulan vakitte huzûr-ı devletlerine çıkıp hem istid'âlarını ve hem de şifâhen arz edecekleri şey var ise onları dahi istimâ' buyurduklarına ahâlî cümleten arz-ı teşekkür etmekten hâlî değillerdir ve hele hukūk-ı ibâdın ıslâhına şu havâle cem'iyyetinin teşkîlinden bed' ve mübâşeret buyurulduğu cihetle umûr-ı idâre-i vilâyetin şirâze-i hüsn-i nizâm ve intizâmı mihver-i matlûbda cereyân edeceğinde şübhe etmez.

Zîrâ bir yıldan beri vukū'-bulan sık sık tebeddülât-ı âliyyeye mebnî İzmir'e tayîn buyurulan vülât-ı kirâm hazerâtı ıslâhât-ı mülkiyye rü'yetine vaktleri müsâ'ade etmediğine binâen usûl-i idâre-i vilâyet pek çok vaktler küçük me'mûrların ellerinde kalmış idi.

Hemân cenâb-ı Hakk padişâh-ı ma'delet-iktinâh efendimiz hazretlerine tükenmez ömürler ihsân buyursun.

Demek oluyor ki vâlî-i âlî-i müşârün-ileyh hazretleri şu havâle cem'iyyetinin ittihâzıyla hukūk-ı ibâdın te'mînine ve umûr-ı idâre-i memleketin idâresine bir mecrâ-yı müstakîm açıp mehâkim ve mecâlisin vez(â)ifini[366] tayîn buyurdular.

Tebrîk ederiz.

*

<< Ta'accüb >>

Geçen gün temyîz mahkemesinden bir kimse hakkında hükm verilip ol-bâbda vukū'-bulan hükm ve karar tarafına teblîğ olunur. Bu aradan birkaç gün *(44. sayı 2. sayfa 2. sütun)* geçer sâhib-i maslahat ilâm harcını verdiği cihetle mazbatasının yedine i'tâ olunmasını taleb eyler ise de husûs-ı mezkûr mahkeme-i mezbûrenin vazîfe-i asliyesinden olmadığından bahsle mahkeme-i ticârete havâle olunduğu cevâbı verilir. Bi-çâre müdde'î emân efendim hükm verilmiş idi ve bu hükm tarafına dahi teblîğ olunduğu gibi mazbatası dahi tanzîm olunmuş idi.

Bu hâlde bu hükmden ne şer'en ne de nizâmen rücû' mümkün olabilir diyerek birçok istirhâmlar etmiş ise de te'sîr ettiremeyip meclis-i mezkûrdan bi't-tekrar be'is cevâbını alır. Meğer meclis-i mezkûr sahîhan böyle bir hükm verip ve hatta ol-bâbda bir

[366] "ı" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

de mazbata kaleme almış imiş. Lâkin mezkûr mazbatasının müsveddesi her nasılsa meclis-i mezkûrdan zâyi' olmuş. Binâen-aleyh bu müsveddeyi gelirler matba'amızdan ararlar. Matba'amıza meclis-i temyîzin müsveddesi ne münâsebetle gelsin. Matbaamız temyîzin evrâk odası olmadığı cevâbları verildikçe gelen zât-ı emânın meclis-i temyîzde istihdâmım şu müsveddeyi bulmaklığıma ta'lîk edildi. Lütfediniz, şu müsveddeyi veriniz diyerek perde perde ricâsını artırarak mezkûr müsveddesinin itâsıyla ekmeğinin kendisine bağışlanması husûsunda sebeb olmaklığımızı tekrar tekrar niyâz eder oldu.

Doğrusu bu âdemin başımızdan def'i ne sûretle mümkün olacağı ve bunu daha ne sözler ile iknâ edebileceğimizi şaşırdık ve hem böyle hükmü olmayan yani evvelâ kaleme alınıp beyaz olmuştur işâreti verildikten sonra bazı esbâb-ı mübremeden dolayı aslı terk olunmuş bir mazbatanın müsveddesini bu derecelerde aramakta ne mahzûr var imiş ki bir kâtibin istihdâmı mezkûr müsveddenin bulunmasına ta'lîk olunmuş buralarını bir türlü anlayamadık ve eğer ki biz de öyle müsvedde olmuş olsa idi geçenlerde İzmir Tabur Ağası İbrahim Ağa bir paket müsveddenizi sokakta bulup da mahkeme-i mezbûreye getirip teslîm eylediği *(44. sayı 2. sayfa 3. sütun)* gibi biz de takdîm ve itâsında tereddüd etmez idik cevâbıyla müsvedde-i mebhûse taharrîsine çıkmış olan zât güç hâl ile başımızdan def' eyledik. İşte bizim en çok ta'accübümüzü celb eden mâdde temyîzden zâyi' olan müsvedde (Devir) Matba'ası'ndan bu dercelerde ihtimâm ederek aramaklarıdır.

(Matba'a başka) (Temyîzin evrâk odası başka)

*

(Varaka-i Mühimme)

Devir'imizi hedef add ile zulm tabyasından lâ-yenkati' garaz gülleleri endâht eyleyen râmîlerin ilcâ eylediği mecburiyyete mebnî (Devir)'in sahâifi ma'den-i adâletle zırhlanmak lâzım geldiğinden bu gün çıkacak (44)'üncü nüshadan i'tibâren icâb-ı hâlin icrâsına himmet buyurmasını sâhib-i imtiyâz (Mehmed Sâlim) vekîl-i murahhası Hacı Şakir Efendi hazretlerinden iltimâs eder.

(Devir)

Müvekkilimiz Sâlim Efendi hazretlerinin işbu ihtârı üzerine Devir'imizin sahâifini işte varak ile zırhladık şu kadar var ki biz öyle tezyîn-i sahâif ve sütun ile halka alâyiş irâe eylemeyi sever içi boş kıyafeti düzgün hamkâ gibi nümâyiş göstermek efkârında olmadığımızdan ve müstahsal olan sermâye-i tabî'îmizin fevkinde izhâr-ı fazl ve kemâl etmek ve bildiğimizden ziyâde bir ferd hakkında söz söylemek fecî'a-ı

mel'ûnesini dahi mürtekib bulunmadığımızdan zırh-ı taklîdi böyle varaklara daldırıp çıkarmaya yani başımızı yakamızı telleyip pullamaya lüzûm göremez isek de (el-emr-i fevka'l-edeb) kā'ide-i külliyesince bu kerre de müzeyyen olarak çıkardık.

Ma'a-mâ-fîh zannolmasın ki Devir'imiz bu ziynet-i cesime ile mukbillerimize âlâyiş satıp izhâr-ı sürûr ediyor. Belki âlem-i devrânına husuf ve küsûf isnâd edenlerin vecîhe-i lâmi'asıyla gözlerini kamaştırıyor.

(Devir)'in kuvvetü'z-zuhûru ve nokta-i istinâdı *(44. sayı 3. sayfa 1. sütun)* ancak adâlet-i mücessemedir. O ise başımız üzerinde her dem hazırdır. *Yaşasın 711* Beşiktaş Saray Hümâyûnu'nun lâ-yenkati' neşr ve ta'mîm buyurmakta olduğu adâlet fermânlarının hakkāniyet kānunlarının vikāye-i ahkâm-ı celîlesi tarafdârı bulunan (Devir) ümem-i mevcûde ve hükûmet-i meşrû'a-ı âdile nazarında kemâl-i iftihâr ile devredip geziyor.

(Yaşasın padişâh-ı ma'delet-şi'âr)

(Devir) öyle bir mihver-i hakkāniyet üzerinden deverân ediyor ki müstenid olduğu nokta-i adâletin tedkīkāt-ı muhikkânesine istinâden haksız bir hükmden kat'â korkmaz

(Adâlet-i seniyye sâyesinde) zulm tabyasından atılan garaz güllelerine kemâl-i şecâ'atle göğüs germekten asla ihtirâz eylemez.

(Devir'i tasmîm kasdıyla ezhâr-ı çemenzâr altında muhtefî ve nihân olan birçok mâr-ı helâhil-nisârın semm-i katline karşı üzerimizde bulunan tiryâk-ı adâlet gibi bir kuvve-i dâfi'amız vardır.

İşte müvekkilimiz Sâlim Efendi hazretleri aleyhine olarak iki mâh müddetle habsedilmekle meclis-i mezkûrun muvakkaten teneffüsüne Salebcizâde mes'ele-i vâhiyesi medâr hükmedilmek gibi ağrâz-ı nefsâniyyeler meydana atladı. (Ve bu bâbda ihtiyâr ettikleri garazkârlıkları herkese duyuruldu.) Ayâ muvâfık-ı adl ü hakkāniyet midir ki âleme saray-ı adâletin mu'âmelâ-ı adliyyesini ta'lîm ve tedrîsle te'mîn ve umûr-ı mühimme-i ibâdın teshîli hidemât-ı fevkâ'l-adesini haftada iki ve belki dört def'a telbîh ve tebeyyün etmek şerefini hâiz olan bir zât hakkında vech-i meşrûh üzere bir hükm-i fecî' ihtiyâr olunsun (.Ğ……..R)

Ey Meclis-i Temyîz! (Devir) sizin yed-i emanetinize tevdî' olunan hükm ve kazâyı ma'ârif-i kavânîn ve nizâmâtı sû'istimâl bahsle feryâd ve figān edip dururken aleyhine ikāme-i dâvâ etmeyip de *(44. sayı 3. sayfa 2. sütun)* ahkâm-ı fâci'anıza bu gibi bir bid'at-ı seyyi'enin dahi ilâvesi fazîhasını irtikâba cür'etiniz neden neş'et etmiştir.

Siz şikâyet ettiniz ki ya (Devir) kapanmalı ve yahûd biz istifâ edeceğiz. (Lâ havle velâ kuvvete illâ bi'llâh) ikāme-i da'vânız yollu südûr eden bir irâde-i âdileye (biz tenezzül etmeyiz cevâbını verdiniz.) Ey mahkeme-i temyîz! Şu ihtârât-ı âdile-i muhikkaya karşı (Devir) ile muhâkemeden niçün ictinâb olunuyor? Ama muhakkak biliyorsunuz ki (Devir) sizin zulm ile hükmettiğinizi isbât edip hükûmet-i âdilenin nazarında mu'(â)heze[367] olacaksınız. Bâ-husûs şimdiye kadar Bâb-ı âlî kānûnen ithâm ettiği gazete muharri(r)lerinin[368] hangisini habs ile mahkûm etti ki ser-(r)işte-i[369] hükmettiğiniz ve mecrûh esâssız bir mâdde ile efendi-i müşârün-ileyhin habsine kadar yürüdünüz.

Yohsa bu hükmi de şimdiye kadar çıkardığınız ahkâm-ı fecî'aya mı tatbîk ettiniz?

Siz garazkârsınız (Devir) garazınızı evvelce dahi der-miyân etmiş idi ve kaleminin dilenci değneği olmadığından edeceğiniz hükmün cerh ve ta'rizine hazırlanarak size silah-ı müdâfa'a-i adâleti göstermiş idi.

(Daha ne söylesin ve ne yapsın)

Ve demiş idi ki aleyhine kışkırtmakla ikāme-i da'vâ eden zâttan daha büyük aleyhdâr meclistir.

Öyle bir hey'et-i ağrâziyenin hükm-i fâci'ayla Devir'i adâlet-i seniyye hiç mu'(â)heze eder mi?

Garazkârsınız ve mu'amelât-ı gaddârânenizi vücûh ile isbâta müteheyyâyız bizim istinâdımız adâlettir. Size merci'miz Bâb-ı âlî-i adâlet olduğunu bildiriyoruz. Siz mu'âmelâtınızın istikbâlen devamını muhâfazası (Devir)'i sevmeyip bilâ-muhâkeme kapatmak istiyorsunuz. Ha işte size bir (hikâye). Tilkinin birisi bir para kâğıd bulup ağzına alır. Arkasından bir kurt takîb eder gelir, yetişir tilkiye der ki: Ağzındaki nedir? Tilki cevâbında bu makām-ı hilâfet-i *(44. sayı 3. sayfa 3. sütun)* kübrânın neşrettiği adâlet fermanıdır. Emrediyor ki kurt ile koyun bir yerde geçinsin. Aklını başına topla bundan sonra koyun sürülerine saldırma sonra belânı bulursun der.

İşte bizim bulunduğumuz asr dahi ma'delet asrıdır. Zulm asrı değildir. Binâenaleyh koyun ile kurt bir yerde geçinecektir.

---

[367]"ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[368]"ل" ve "ر" harfinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[369]"ر" harfiyazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(İnnallâhe ye'muru bi'l-adli ve'l ihsân)[370] mazmûn-ı hikmet-meşhûnunu mü'eyyid birbirini takîben her hafta birçok evâmir-i seniyye görüyorsunuz yine bedâyı'-ı seyyi'enizden geçmeyip (musırr)âne devam ediyorsunuz.

(Bundan ibret alsın) (eyyühe'l-gāfilun)

*

(Bakiyye) Numara 42

Ma'lûm ola ki medâyin-i İslâmiyye'nin ekserisinde hâmileyi doğuracağı vaktte vilâdete mahsûs bir iskemleye oturtmayı itiyad edip bu âdet aktâr-ı ekâlîmin çoğunda ez-kadîm ma'lûm ise de kubh ve zarardan hâlî olmayıp fenâ avârızın husûlüne bâ'is olup ağrısı medîdce olan hâtuna münâsib değildir. Zîrâ üzerinde oturan hâmilenin arkası istirâhat üzere olmayacağından başka çocuk sür'atle çıkarsa ve ebe basiret üzere bulunmayıp dikkat etmezse elinden sıyrılıp yere düşeceği ihtimâlden ba'îd değildir ve bir de çocuk sür'atle çıkarsa habl sürreye gerginlik ârız olup rahme te'sîr eder ve bu sebeble rahim münkalib ve mün'akis olur ve yahûd düşer ve iskemlenin bu hatarları Avrupa ahâlîsi indlerinde karîn-i tahkīk oldukta isti'mâlini külliyen terk ile iki minderli serîrî îcâd eylediler. Fî'l-vâkî' serîr-i mezkûr üzerinde doğuran avârız mühlike-i merkūmeden vâreste olup ebe dahi hâzır değil iken başlı başına doğu(r)sa[371] bile çocuğa zarar gelmez ve hâtun döşek üstünde doğuracak olur ise kıçı ve arkası bir mikdâr mürtefi' ve döşek dahi ne yumuşak ve ne katı olup mütevassıt olmak gerektir ve çocuğun göbeğini *(44. sayı 4. sayfa 1. sütun)* kesip bağlamak içün mikrâz ve yahûd bıçak ve bir iplik hazırlamak iktizâ eder ve ağrısı tuttukta vaz'-ı hamlde suhûlet olmak içün hâmilenin bir müddet gezinip kazâ-ı hâcet ettirmeye sa'y olunmalıdır ve kabzı var ise ihtikân edilmesi ve mizâcı demevî ve yahûd imtilâ'-ı demevîsini veya baş ağrısı var ise kasd ettirilmesi lâzımdır ve za'îfe ise et suyu yahûd hafîf şorba içirilip batî'ü'l-hazm ve pek sıcak yemek verilmeye işte bu vasiyetler düstûru'l-amel tutulsa fâ'ide-i külliye hâsıl olur.

(Arkası var)

(Dârü's-saltanat)

[370] Elmalılı Hamdi Yazır meali: Haberiniz olsun ki Allah, size adaleti, iyi davranmayı ve yakınlara yardımda bulunmayı emrediyor; hayâsızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklıyor; dinleyip anlayıp tutasınız diye size öğüt veriyor.

[371] "ر" harfi yerine "ز" harfi kullanılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Basiret Gazetesi 860 numarasında zât-ı hazret-i padişâhının Viyana sergisini teşrîf buyuracakalarına dâ'ir olan makālesini tashîh zımnında 863 numarasında cenâb-ı şehriyârinin Viyana'ya da'vet[372] olunmadıklarını yazmıştır.

Mücâvir ve hem-hudûd bulundukları cihetle Avusturya ile Devlet-i aliyye beyninde mine'l-kadîm ittihâd ü vidâd cârî ve ber-kemâl olduğu misillü gerek satvet-i iktinâh efendimizin Viyana'yı şeref-bahş olduklarında ve gerek Haşmetli İmparator Fransuva Josef hazretlerinin İstanbul'a seyâhat buyurduklarında bi'z-zât dahi bünyan-ı kaviyyü'l-erkân münâsebet ve meveddet te'yîd buyurulduğuna nazaran imparator-ı müşârün-ileyh hazretleri sâ'ir hükümdârândan evvel şehinşâh-i şevket-penâh hazretlerini da'vet etmiş olacakları şübheden vâreste olduğundan Basiret Gazetesi tashîh kasdıyla büyük bir hatâ ve sehvde bulunup şu kadar var ki teşrîf-i şahâne vukū' bulup bulmayacağı hakkında henüz bir ma'lûmât ahz olunamadı.

*

Kasaba'dan Alaşehir'e kadar taraf-ı Devlet-i aliyye'den yaptırılacak demiryolu on sekiz ay zarfında tekmîl *(44. sayı 4. sayfa 2. sütun)* eylemek üzere ameliyyât-ı inşâ'iyesini kasaba demiryolu kumpanyasının der-uhde edip alât ve edevât-ı lâzımesini tehiyye ve tedârükte bulunduğu istihbâr kılınmıştır.

Havâdis-i Hâriciye

Amerika Devleti'nin Der-sa'âdet sefiri olup geçenlerde İskenderiye cânibine azîmet etmiş olan Mösyö (Boker) cenâbları bu kerre avdetle İzmir'e muvâsalat etmiş ve bugünkü cumartesi günü Ispartalızâde rif'atlü Agob Efendi'ye bir vizite vererek mûmâ-ileyh tarafından fevka'l-ade hürmetle kabul olunduğu işitilmiştir.

Efendi-i mûmâ-ileyh sefîr-i müşârün-ileyh hazretlerinin vukū'-bulan bu ziyaretlerinden (Reform) Gazetesi'nin sâhib-i imtiyâzı Ağazaryan hiç memnûn olmamıştır. (Aydın)

*

Şehâmetli İran şâhı hazretlerinin Petersburg'a hîn-i azîmetlerinde Bahr-i Hazar'da rükûbları içün Rusya Devleti tarafından (Nasreddin Şâh) nâm vapur bi't-tahsîs fevka'l-ade tanzîm ve tezyîn kılınmakta bulunmuş ve işbu vapurun ma'iyyetine (Ural) nâmında diğer bir vapur daha verildiği Rusya evrâk-ı havâdisinde görülmüştür.

*

[372] Kelimede fazladan "ـد" harfi yazılmış olup, anlama göre tamamlanmıştır.

Geçende Hocabey'den 4000 nefer Rusya askeri dört vapura irkâben Potiye i'zâm kılınmış olduğundan mahalli gazetesinin beyânına göre asâkir-i merkūme oraya hîn-i vüsûlünde demiryol vâsıtasıyla Tiflis'e ve oradan da Bakü'ye gidip limânda beklemekte olan vapurlar ile Bahr-i Hazar'dan geçerek ileride Hive üzerine sevk olunacak asâkir ile birleşecek imiş. (Rûz-nâme)

*

(44. sayı 4. sayfa 3. sütun) **(Mu'cize-i Kabîlinden Olan Su)**

Avrupa gazetelerinden birisi Avrupa'da bulunan cühelâ gürûhunun derece-i ta'assubunu ve çok def'a giriftâr olmakta olduğu hiffet-i itimâdiye mübeyyen atide derc olunan bir fıkrayı hikâye ediyor.

Vaka-yı atiye-i mezkûr Anadolu'da ve yahûd bilâd-ı medeniyyetten ba'îd olan bir mahalde vukū' bulmayıp Fransa'nın ikinci sınıf ve tüccâr yatağı olan Marsilya şehrinde vukū'a geldiği mervîdir.

Ahâli-i beldenin ehâd-i nâsdan iki nefer kesân az vakt akdemce şehr-i mezkûre birkaç kadem ba'îd ve mesâfesi olan bir mahalde şifâhâne nâmıyla bir mağaza küşâdıyla kendilerinin intihâb eyledikleri has(t)a bi'l-kabul kemâl-i suhûletle tedâvî etmekte ve bunların mu'âlecesi şişe içinde (Ordu Panayası) nâm mahallin suyu olup mürâca'at eden hastalar mezkûr sudan içerlerdi. Mezkûr suyun şürbiyle hâsıl olan netâyic-i müstahsene şâyân-ı istiğrâb bir şey olduğu ve hatta falan ve filan hasta teslîm-i can etmek sıralarında olduğu hâlde mezkûr mağâzaya bi'l-müraca'a iki gün zarfında kâmilen kesb-i (â)fiyet[373] eylediği beyne'n-nâs rivâ(y)et[374] olunmaya başladığı cihetle merkūmların müşterileri gün be-gün tezâyüd etmekte olduğundan şehr-i mezkûr derûnunda bir mağaza küşâd etmek emelinde bulundukları sırada âb-ı şâfî-i mezkûrun etibbâ' tarafından keşf ve muâyenesi bi'l-icrâ başka bir şey olmayıp yalnız nefîs bir su olduğu anlaşılması üzerine mezkûr mağazaya mürâca'at eden hastalar istintâk olundukta bunlardan ekserisi (terahhun) etmek ve çend günden sonra tashîh-i mizâc eylediklerini neşr ve i'lân eylemek üzere merkumlardan pâre aldıklarını) ikrâr ve itirâf eylemiş ve merkūmlar derhâl der-destle taht-ı istintâka alındıkta celb olunan şâhidlerin arasında temerrüd etmek üzere para alanlar dahi bulunduğu mervîdir. (Niologos)

Sâhib-i İmtiyâzın Vekîli El-hâc Mehmed Şakir

[373]Harfler baskıdan dolayı silik olup, anlama göre tamamlanmıştır.
[374]"ى" harfi yerine "ن" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 45

Sene-i şemsiye	1873	Numara (45)	Sene-i kameriye	1290
Mart	1	Perşembe	Muharrem	14

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(45. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(Vuku'ât-ı Merkeziyye)**

Vâlî-i âlî hazretlerine (Devir'in) bir ihtârı Karataş'ta sâhil-i deryâda erâmilden Fıtnat Hânım'ın taht-ı memleketinde bulnan kahve-hânenin müste'cirini müskirât satmaktan belediye idâresi men' etmektedir.

Mezkûr kahve-hânenin yanı başında dört beş meyhâne olduğu hâlde acîze-i nisvândan bir hâtunun ma'îşetine münhasır bir dükkânın meşrûbât fürûhtundan istisnâsını câ'iz olamayacağını idâre-i mezkûre hey'et-i cedîdesi tasdîk edip mûcibince emri dahi keşîde olunmuş ve cânib-i rüsûmâttan usûl ve nizâmı dâ'iresinde ruhsatiyesi dahi alınmış olduğu hâlde şimdi yine idâre-i mezbûrenin bunu men'e kıyâm etmesi ve bu da ol-civârda bulunan bir kimsenenin mücerred arzûsu üzerine yaptırıldığı beyân ve hikâye kılınmış ise de belediye idâresi bir kerre keşfinde muvâffak-ı nizâm görüp bi-tekrâr şu vechle vukū'-bulan muvâfık-ı ma'delet olup olmayacağını meşhûd ve müsellem olan hakkāniyet-i velâyet-penâhîlerine arz ederiz.

*****

Atala Kaymakamı Süleyman Bey burada Bedirhan Paşazâdelik'ini i'lân etmiş olduğunun üzerine kendisinin öyle zâdeligi madeliği olmadığını haber almakla (Devir) derhâl der-miyân etmiş ve âhiren dahi kendisinin Bâb-ı âlîyi dahi ol-sûretle aldatmış olduğunu getirmiş olduğu tavsiye emrleriyle meydana çıkmış idi.

(45. sayı 1. sayfa 2. sütun) Onun üzerine bazı zâtın işbu zâtın şekl ve şemâili hakkında ihtilâf ettiklerinden ol-bâbda bir bend-i mahsûs ile sıhhat-i hâlî tahkīkāta bırakmış idik.

Bu kerre Asıtâne'ye vukū'-bulan seyâhat-i muhtasaramızda bi'l-münâsibe görüştüğümüz Bedirhan Paşazâde, Bahriye Veznesi Ketebesinden Hüseyin Kenan Beyefendi sûreti aynen atide-i muharrer varakasını i'tâ eylemekle Süleyman Bey'in müşârün-ileyhe isnâd ettiği benûneti kat'iyyen tekzîb etmiştir.

Devir Sâhib-i İmtiyâz ve Mü'ellifi Sâlim Efendi;

Biz ki yirmi karı(n)dâşız bizim içimizde Süleyman nâmında hiç kimse yoktur. Aydın vilâyetinde pederimiz Bedirhan Paşa merhûma atf-ı übüvvetle kaymakam olan Süleyman Bey nâm şahs kābiline pederimizin emekdârlarından ola yohsa bizim ta'lîkātımız miyânında Süleyman nâmında bir ferd yokdur. Fî 3 Muharrem sene 90

İmzâ: Bedirhan Paşazâde Hüseyin Kenan

Mûmâ-ileyh Süleyman Bey'in işte işâ'a ettiği Bedirhan Paşazâdelik'i kendisine isnâd eylemesi intisâb tarîkiyle demek olur. Ancak erbâb-ı dikkat indinde bu cür'et ise me'mûr-ı mülkiyyeye yakışır şey değildir.

Bu Süleyman Bey ne yazar ne okur? Sırf câhil ve düzme zâdelikle mağrûr olmuş bir merd-i gāfildir.

Tahkīk ediyoruz ki Süleyman Bey Atala Kaymakamlığı'na tayîn olunalı orada hayliden hayli hilâf-ı ma'delet hareketlerde bulunmuş ve zulm ve gadri hakīkaten Bedirhan Paşa'nın mesleğini ele alarak böyle bir asr-ı ma'deletde ahâlî o günleri göstermiştir.

(45. sayı 1. sayfa 3. sütun) Saruhan Mutasarrıfı Arif Paşa hazretleri merkumun ef'âl-i seyyi'esinden haberdâr olarak tahkīk-i ahvâli içün Manisa eşrâfından ve erbâb-ı istikāmet ve dirâyetten Hacı Hüseyin Efendi hazretlerini Atala'ya göndermiş.

Mûmâ-ileyh ma'rifetiyle icrâ edilen taharrîyâttan bir büyük lâyıha terekküb ederek takdîm birle bir taraftan dahi tahkīkāta devâm olunmakta imiş.

Ahvâl-i mütebeyyine birisi Süleyman Bey nâhiyye müdîrlerine buyuruldular i'tâsıyla bunları (Es-seyyid Süleyman Şefik Han) ibâresiyle bizim bildiğimiz eyâlât mühürlerinin iki mislî büyüklüğünde bir mühr ile temhîr etmekte imiş.

İşte anlı nâmlı kaymakamlarımızın miyânında nasıl âdemler bulunuyor? Allah ıslâh eyleye.

Bu Süleyman Bey'in abtâlca bazı menâkıb-ı garîbesi haber verildiyse de sıhhatini bilemediğimizden sıhhati var ise bi't-tahkīk yazarız.

Mûmâ-ileyh Süleyman Efendi hakkında müvekkilimizin ta'dâd eylediği ahvâl-i mesrûdesi makām-ı celîl-i vilâyetce dahi sıhhati tahakkuk ve tebeyyün ederek mûmâ-ileyhin azl ve tebdîli lâzım gelir ise zîrâ idâresi dâhilinde bulunan bir karyede zuhûr eden birkaç maktûlün keşf ve mu'âyeneleri icrâ olunmaksızın sâye-i vilâyet-penâhîlerinde maktûlleri defn eyledik diyerek kaymakamın vazîfe-i me'mûresi defn ka(z)ıyyesinden ibâret zanneden kaymakamlardan tayîn olunmamasını sûret-i mahsûsada ihtâr eder.

İmzâ: ŞKR

*

(45. sayı 2. sayfa 1. sütun) Mısırlı Hacı Hüseyin Efendi aleyhimde tanzîm ettirmeye muvaffak olup cımbız-ı adâletle didim didim yarmalayıp yüzüne attığım iki aylık mahbûsiyyet ilâmının hükmünü icrâ ettiremediginden dolayı temyîz a'zâ'lığından istiğnâ' ve istifâ ederek çekildiğinden bundan sonra meclis-i mezkûrdan garazlı hükmler yapılmamak üzere hâkimü'ş-şer'ü'l-mübîn Abdülkadir Beyefendi hazretleri tarafından ihtimâm ve dikkat buyurulacağına kuvvetlice emniyyet ediyoruz.

*

Sabah ki gaddâr vezninde mübâlağa ile ism-i fâil olup kassâb âleminin müradifidir.

Bunlar hançer-i gadr ile bî-çâre hayvanların kanlarını Nehr-i Nil gibi akıtıp leb-i deryâyı nasıl âlûde-i hûn ediyorlar ise bu aralık haset-i mel'ûne ile ahâlî ve sekene-i memleketi dahi dil-hûn etmeye başlamışlardır. Hakīkat-i hâlde narh denilen şey a'yânların varidât-ı zulmeleri sırasında eski vaktlerde ihdâs olunup bunun mazarrât-ı manevîyesi menâfi'-i mâddîyesini kat ender-kat geçtiği anlaşılmağla vücûdu kaldırılmış bir şey olduğundan şimdi biz bunu tervîc etmek fikrinde değil isek de bu gaddâr kassâbların bir kıyye lahmı efrâd-ı ahâlî ve fukarâya on guruşa yedirmek irtikâbında devâm ve ısrâr eylemelerini dahi hoş göremeyiz.

Bizim hoş görmediğimiz gibi bu hâl vâlî-i âlî hazretlerinin nazarlarında dahi takdîr olunmadığından bunun taklîl-i fi'âtı vesâilinin istihsâli emrinde bir çâre taharrîsini vazîfe â'id olduğu belediye idâresine emr ve tenbîh buyurmuş olduklarını haber aldığımızdan ümîd-varız ki karîben belediye idâresi kassâbları iknâ' sûretiyle mi yohsa onları men' ile bir müddet belediye sermâyesinden hayvanât celb ve zebhiyle mi

ne sûretle olur ise olsun lahmın esbâb-ı tehvînesini bi'l-istikmâl umûmun hüsn-i teveccühünü celbe muvaffak olur.

*

(45. sayı 2. sayfa 2. sütun) **(Varaka)**

İzmir'de mevcûd bulunan bi'l-cümle na'l-bend esnâfının hiç bir gûne hakları olmadığı ve ma'a-mâ-fîh şer'en ve nizâmen memnû' dükkânları önünde hayvan na'llamak öteden beri eğer ki âdet olmuş ise de esnâf-ı merkūmeden birtakımının dükkânı sapa mahalde olması ve yahûd genişçe bir cadde ve çarşıda bulunması cihetle sapa olan mahallerde pek çok mürûr ve ubûr olmadığı gibi cadde bulunan tarafların mümkün mertebe genişliği hasebiyle gelen geçen eşhâsa dokunan mazarratı nisbetle cüz'i ise de esnâf-ı merkūmeden bazılarının dükkânı gāyet işlek ve dar mahalde olduğu gibi Tilkilik Caddesi'nde kâ'in Hacı Mehmed Ali'nin dükkânı önü dahi arzan yedi nihâyet sekiz zirâ' olduğu ve üst tarafında mekteb-i sıbyân-ı zükûr alt tarafında mekteb-i sıbyân-ı inâs bulunduktan başka civârda kâffe-i ahâlî sabâh dükkânlarına azîmet ve akşâm hânelerine avdetlerinde cadde-i mezkûrdan mürûrları tabîî bulunduğu misillü Aydın ve Kasaba demiryollarıyla İzmir'e gelen her nev' emti'a ve eşyâları mağazalara na(k)l eden develer ile civâr-ı mezkûrda satılan kömür ve saman ve buna mümâsil eşyânın hâmili olan hayvanât ve bununla beraber vakt-i sayfda günde bin beş yüz yükü mütecâviz İzmir'e gelen yemiş develeri bu yoldan geçmekte olduğu hâlde dükkânda bulunan Merkūm Hacı Mehmed Ali ile oğlu Hacı Mehmed ve çend nefer kalfa ve çırakları dükkâna gelen hayvanâtın ikişer üçer ve bazen dörder re'sini dükkân önünde na'llamakta ve daha ziyâde hayvan gelir ise münâvabe tarîkiyle na'llanmak üzere birazını dükkânı derûnuna idhâl edip bir mikdârını dahi karşısında bulunan sebîl kapısına bağlamakta ve bu sırada zikrolunan yüklü deve ve hayvanât-ı sâ'ire takım takım çarşı içine azîmet ve boşları mahallerine avdet eylemek üzere mezkûr dükkânın önünden geçmeleri cihetle bir izdihâm hâsıl olur. Bu esnâda gerek aşağıdan ve gerek yukarıdan gelen *(45. sayı 2. sayfa 3. sütun)* zükûr ve inâs ve bâ-husûs bâlâda zikrolunan mekteblere gelip giden etfâl ve sıbyân oraya tecemmu' eylediklerinde dükkân halkı bu hâlî mühimsemeyerek yine kendi işleriyle meşgūl olurlar yani hayvanları dükkân derûnuna alıp da cem'iyyet-i mezkûreye yol vermezler. İşte bunların bu hareketleri te'essüf olunur bir hâldir.

Bâlâda beyân olunduğu üzere na'llanmak içün gelen hayvanâtın içlerinde haşârı esb ve camış tahtacı esterleri eksik olmadığından ma'âzallâhı teâlâ bunlardan ibâdu'llâha bir ziyân gelmesi mülâhazadan ba'îd değildir.

Hamd olsun şimdiye kadar bu yüzden bir gûne telef-i nefsi vukū' bulmamış ise de ileride dahi vukū' bulmaz denilemez ve hudâ-negerde bu tehlikeden bir âdem veya nisvân ve sıbyândan bir sakatlık[375] ve yahûd telef-i nefsi vukū'a gelir ise ne türlü icrââta kıyâm olsa fâ'ide etmeyeceği bedîhîdir.

İşte âlemi bu mühlikeden muhâfaza etmek içün husûs-ı mezkûrenin bir çâre-i hasenesine bakılması çend def'a idâre-i belediyeye şifâhen ifâde ve ihtâr olunarak idâre-i mezkûre cânibinden dahi tenbîhât-ı lâzıme ve akîde ecir olundıkda esnâf-ı merkūme taraflarından olunan istirhâm üzerine bir müsâ'ade-i mu'tedile gösterildi. Yani minvâl-i meşrûh dükkân önünde öyle üçer beşer hayvan na'llanmayıp gelen hayvanât cümleten dükkân derûnuna çekilip sırasıyla yalnız birer re's ihrâc edilerek na'llanması karar verildi ve bu karar bir iki gün imtidâd eder ise polisler vâsıtasıyla arkası aranılmadığından ve olunan tenbîhâtın semeresi görülemedigi sûrette muâmelât-ı nizâmiye-i lâzımesi icrâ olunmadığından üçüncü gün yine evvelki hâle gelir ise esef olunur bir mâddedir.

Şurası ağrebdir derûn-ı beldede bulunan kâffe-i bakkal ve manav dükkânlarının önlerine koydukları fıçı ve küfe ve sâ'ire (d)ükkânların[376] nihâyet bir arşun *(45. sayı 3. sayfa 1. sütun)* mikdârı ilerisine çıkardığından mürûr ve ubûra mâni' olmak üzere idâre-i belediye me'mûrları ma'rifetiyle kaldırılıp ve tekrarına ictisâr edenlerden cezâ-yı nakdi alınarak nizâmnâme-i belediyenin ahkâmı icrâ olunur ise de bu esnâfa işbu mu'âmele-i gayr-ı lâyıkadan ferâgat ederler ve bir de bazı bakkal ve manav dükkânlarının önlerine konulan şeyler mürûr ve ubûra mâni' olmakta na'l-bend dükkânlarıyla müşterek ise de onların tehlikesi olmadığından bulunan hayvanât gibi tarîk-i âmmin nısfî ve belki sülüsânını ihâta eyledikten başka bunların zî-rûh olması ve hus(û)suyla içlerinde bazı çifteli hayvan eksik olmaması cihetle hiçbir vakt muhâtaradan sâlim değil iken bunun men'ine ikdâm ve ve ihtimâm olunmaması ta'accüb olunur bir kaziyyedir.

Bâlâda hikâye olunan mazarrattan başka olarak biri de budur ki bazı kimseler beyninde alınıp satılmakta olan hayvanâtı mu'âyene etmek yürümesine baktırmak içün

[375]"ل" ve "ظ" harflerinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[376]"د" harfi hatalı yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

dükkân-ı mezkûre getirilen hayvanâta merkūm Hacı Mehmed binip ve yahûd kalfasını bindirip bayâğı dizgin edercesine aşağı yukarı yürütür. Bu esnâda yoldan gelen geçen ve kahve önlerinde oturan halkın üzerlerine çirkâb sular sıçrayıp âlem ta'cîz olur. Haydi, çirkâb suyun nüfûsca bir fenâlığı olmadığından sabr ve tahammül olunsun ancak mezkûr hayvan şiddetle yürümekte iken alil ve ihtiyâr ve yahûd etfâl ve acîze bir şahsa çarpar ise buna ne çâre etmeli ve o çarpılan âdem vefât eder ise bu hâlin men'ine ol-vakit mi kalkışmalı?

İkincisi dahi şudur ki merkūm Hacı Mehmed Ali'nin dükkânına li-ecli't-tedâvî getirilen hasta hayvanlara baytarlık ameliyyâtını açık etmek üzere adetâ demirci ocakları şeklinde dükkânı derûnuna yapmış olduğu kürekli ocakta birtakım demirleri kızdırıp hayvanı dağladıkça hâsıl olan kıl ve tırnak kokusu ve bunlar için tertîb eylediği gûnâ-gûn mu'âlecenin ateş üzerinde kaynatılmasından *(45. sayı 3. sayfa 2. sütun)* zuhûr eden ta'affünü civârda bulunan dükkânlar halkıyla hânelerde olan çoluk çoçuğu ta'cîz ve bî-huzûr eylediğinden sıhhat-i umûmiyyeyi bütün bütün bir keyfiyyet olup sıhhiyye me'mûrları tarafından dahi takayyüdât-ı mukteziyye icrâ olunmamakta idüğüne ve böyle bir dükkân efrâdının ticâret ve menfa'ati içün bir mahalle ve çarşı halkının bî-huzûr ve tehlike bulundurulması ma'delet-i seniyyeye vücûhla mugāyir bulunduğuna binâen işbu mazarrattan tahlîs ve yukarıda şerh olunan tehlikeden te'mîn olunamaz. Esbâbının istihsâlini hükûmet-i seniyye-i mahalliye ve idâre-i belediyeden temennî ve istirhâma gazetenizi vâsıta addederiz.

(Devir)

Fi'l-hakīka böyle memleketçe mûcib-i te(h)like[377]olan mevâddın ıslâhı lâzımeden olduğunu tasdîk ederiz.

Şu kadar var ki İzmir'de bulunan na'l-bend esnâfının ekseriyen dükkânlarının darlığı cihetiyle bi'z-zarûr dükkânının hâricinde hayvan na'llanmaya muhtâc olacağı vâreste-i ta'rîf bulunmaktan nâşî esnâf-ı mezkûre öyle mevâkıf-ı nâzikeden dar dükkânlarda ve husûsuyla sayyâdının dahi adem-i vüs'atı takdîrinde diğer vüs'atli mahallerde dükkân tedârük etmeleri şimdi lâzımeden bulunduğu hâlde buralarına dikkat olunmayarak sıbyân-ı zükûr ve nisvânın mürûr edecek cadde ortalarında hayvan na'llanması mahâzîr-i mebhûseden sâlim olamayacağından bunların ahsen sûretle ta'dîl ve tesvîyesini biz de Devir'de başkaca ihtâr ederiz.

[377]"ه" harfi yerine "ى" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Ve orasını dahi ayrıca ihtâr olur ki bazı çarşı pazar aralarına hayvan ve koyun gibi şeyler bağlayıp beslenmek gibi sıhhat-i umûmiyyeyi ihlâl eder esbâbın men' ve tenbîhini dahi idâre-i mezkûrenin himmetinden bekleriz.

*

İşitiyoruz ki Nif nâhiyyesi mü(d)ürü[378] ile nâ'ibi bey(n)inde hilâf-ı ma'delet-i seniyye bazı ahkâmdan dolayı münâza'a tahaddüs ederek müdîr-i mûmâ-ileyh koynunda isbât-ı müdde'âsını şâmil birçok evrâk ile İzmir'e gelerek *(45. sayı 3. sayfa 3. sütun)* vâlî-i âlî hazretlerine beyân ve ifâde-i hâl ile eğer ki nâ'ib-i mûmâ-ileyhin ihzârına emr-i ısdâr ettirmiş ise de henüz gelmemiş.

*

(44 Numaralı Nüshamızda Hâmilelerin Mâ-ba'dı)

Mütevâliyen ağrı tuttukta hâzırlanan döşeğe hâmileyi arkası üzerine yatırtılıp baldırlarını budlarına ve budlarını karnına büktürülüp ayaklarını salâbetli bir şeye dayatması yahûd müte'allikātı ayaklarını bu heyette tutmaları iktizâ eder.

Ve ebeler ekseri mehbile yağlar sürerler ise de bu hâlette mehbile yağ sürmek gayetle muzırrdır.

Zîrâ mehbil yağ sebebiyle tahrîk olunup ba'dehu yubûset geleceğinden genişleteceğine dar olur. Vilâdet esnâsında hâtun su içmeye meylederse şükr şerbetinden az verile. Lâkin şerbetin ılıcak olması ensebdir. Ma'lûm ola ki cenin rahm-i mâderde gışâ'î bir kise de(r)ûnunda[379] ve kise-i mezkûre içinde bir mikdâr su ile muhât olur ve rahmden hurûce müteveccih ve karîb olduğu gibi ol kiseden bir cüz'-i müstatîl rahm boğazından indikte onu tedrîcle genişletir, pes vilâdete teshîl eder zannıyla ebelerin ettikleri gibi onu paralamak münâsib olmayıp lâkin kendi kendiye paralanıncaya kadar terk ve yahûd çocuğun hurûcu pek yakın oldukta temzîk olunmak evlâdır ve mezkûr kise aralandığı vakt rahmde cenînin vaz'î-i keyfiyyeti anlaşılacağından ekserî vukū' bulduğu gibi baş ile mi kıç ile mi yahûd ayaklarıyla veya dizleriyle mi nüzûl edecek ma'lûm olur? Ama baş ile etmesi vilâdet keyfiyyetinin eshel ve ahsenidir.

Zîrâ baş eczâ-yı cesimin azamı olmakla bu cûz' geçdiği gibi beden suhûletle sıyrılır ise de doğurmanın sâ'ir keyfiyyetleri haylî ihtirâz ve intibâha muhtaçtır.

---

[378] "ـد" harfi yerine "ـذ" yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[379] "ـد" harfi yerine "ـذ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Zîrâ çocuğun vilâdeti vaz'iyyet-i muhtelifede bulunduğundan bir hâzık ebeye hâmileyi teslîm edip dikkat ve basîret üzere bulunması lâzımdır.

(45. sayı 4. sayfa 1. sütun) Bazı ahvâlde ağrı kesilip rahmin za'fiyyette dolayı çocuğun vaz'iyyeti iyi ve yolunda olsa dahi ihrâcına kādir olamayıp rahme fütûr geldiği sûrette tedâvî vâsıtasıyla çâresi mümkün olacağından hekîm-i hâzıka haber verilmesi iktizâ eder. Bazen ebeye hâcet mess etmeyerek tıfıl doğar. Lâkin bazı ahvâl dahi vardır ki el ameliyyâtına muhtâc olur. Meselâ çocuğun bir kolu yahûd iki kolu bir koluyla bir ayağı çıktığı halde el ameliyyâtı behemehâl lâzımdır.

Şimdi tıfılın bir kolu çıkarsa gövdesinin çıkması içün nâ-ehl câhil ebelerin ettikleri gibi dışarıya çekmekten hazer olunmak gerektir.

Zîrâ bu hâlet kendiye ve anasına be-gāyet hâtarlı olduğundan kolu rahme döndürüp ayakları aranılıp ferc cihetine doğru getirile. Ayağı çıkarsa kezâlik çekilmeyip belki içeriye döndürülüp ikinci ayağının tahlîsine sa'y oluna. Vilâdet-i tabîî değil ise yani cenînin başı büyük ve hâtunun havsalası dar ise hurûcu usretli olacağından tevlîd-i sınâ'îyi icrâ etmek yani sınâ'at(c)e[380] doğurtmak içün ilm-i tıpta mâhir bir ebe ihzâr olunmak gerektir ve bazen vakı' olduğu gibi hâmilenin karnında tev'em yani ikiz var ise veya nâdiren üç veya dört cenîni hâmile bulunur ise ekserîyen doğuşları tabîî olmayacağından an(c)ak[381] ebenin iânesiyle husûl-pezîr olur ve bu hâlette dahi bazen hâmile hatar ve zararsız kalır.

Ancak bu çocukların hacmleri tek doğan çocuktan asgar olsa bile hâmile ziyâde meşakkat çekip vilâdet müddeti uzar ve evvelki cenînin hurûcu âdetâ ikinci çocuğun çıkmasından ziyâde güç olur ve bazı vaktlerde hâmilenin karnı (â)detinden[382] ziyâde büyük görünmekle iki çocuk zannolunur ise de bu zann ekseriyen hakīkaten isâbet etmez. Zîrâ sıhhati ancak vilâdan sonra ma'lûm olur. Hâtunun bir çocuktan ziyadeye hâmile olduğu muhakkak olsa *(45. sayı 4. sayfa 2. sütun)* bile merâk vermemek içün ana ebenin ihbâr eylememesi iktizâ eder.

Hâmilenin rahminde ikiz olup birisinin başı çıkmış ise kendi kendiye doğuncaya dek terk olunup nüzulü içün asla mu'âlece olunmaya ve iki çocuğun birden ayakları çıkarsa ve vilâdet-i ameliyeye muhtâc olursa iki çocuğunun birden ayaklarını çekmekten hazer olunmak gerektir.

---

[380]"ج" harfi yerine "خ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[381]"ج" harfi yerine "ح" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[382]"ع" harfi yerine "غ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Zîrâ ikisinin def‘aten ayaklarını çekmek vilâdetin müte’azzir belki adem-i imkânına sebeb olur.

(Arkası var.)

(Dârü’s-saltanat)

Der-sa‘âdet’te Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis idâresine (Devir)’imizin mübâdele nüshalarının vaktiyle vâsıl olmadığı ol-bâbda derc edilen hitâbınızdan anlaşılmıştır.

(Devir) idâresi mübâdelelerini ba’de-mâ her cumartesi Avusturya postasına tevdî’ edeceğinden pazartesi sabâhları zikrolunan posta-hâneye mürâca’at buyurulur ise ahz ile idâre-i behiyyenizin hoşnûd olacağını cevâben beyân eyleriz.

*

İşittiğimize göre altılıktan mâ-adâ meskûkât-ı mağşûşe yedi yüz yirmi bin kise raddelerinde olup sinîn-i sâbıkada yüz otuz bin kiseliği bi’l-izâbe mahv ve ibtâl edildiği gibi geçen mahdan beri kesr ve şikest ettirilen meskûkât dahi otuz beş bin kiseye bâliğ olarak şu müddette yani bir buçuk mâh zarfında otuz beş bin kise mahv ve izâbe olunmuş ve bu hisâbla meskûkât-ı mağşûşenin az bir müddet zarfında ortadan kaldırılacağı anlaşılmıştır.

Bazı erbâb-ı vukūfun tahkīkine göre devlet-i milliye istikrâzât-ı hâriciyesine lira verdiği ve bunun fark fi’âtı ise yüz bin kiseye bâliğ olduğu[383] cihetle şimdi bunun kazanılacağı gibi *(45. sayı 4. sayfa 3. sütun)* ahâlî dahi mu’âmelât-ı vakı‘ada teshîlât-ı mütemâdiyeye nâ’il olacaktır. Nühâs akçeden guruşluklar, yirmilikler devâirden terâkküm ettikçe darb-hâneye irsâl ile onlar dahi bi’l-izâbe kaldırılıp yerine onlukla beşer paralık darb olunacaktır.

Guruşlukla yirmiliğin mecmû’ı yüz seksen bin kiselik olduğunu Basiret yazıyor.

(Vilâyât)

Fırat Gazetesi’nin beyânına nazaran bu kerre yine Antâkiye ile Halep’e cüz’ice bir hareket-i arz vukū‘ bulmuştur.

*

Geçen nüshalarımızda yazıldığı vechile Der-sa‘âdet’ten altıncı ordu-yı hümâyûna gönderilen mitralyöz toplar ve iğneli tüfenkler Ninova vapuruyla Basra’ya gelmiş idüğünden ve oradan dahi idâre-i (b)ahriyenin[384] Resafa nâm vapuruyla Bağdat’a

[383] “Olduğu” kelimesi iki def‘a yazılmıştır.
[384] “ب” harfi yerine “ن” harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

gönderilerek üç gün evvel vürûd etmiş olduğundan zikrolunan mitralyözlerin bu günlerde tecrübesinin icrâ olunacağı işitilmiştir.

Cenâb-ı Hakk veliyy-i nimet-i mufahham şehriyâr-i asker-perver ve padişâh-ı merhamet-küster efendimiz hazretlerini dünya durdukça erîke-(p)îrâ-yı[385] übbehet ve şevket buyursun sâye-i seniyye-i şehriyârilerinde işbu tüfenklerle (a)ltıncı[386] ordu dâ'iresinde olan asâkir-i nusret-me'asir-i mülükânenin cümlesi teslîh edilmiş olacağından ve mitralyözlerin ise bu havâlîce yalnız ismi işitilmiş iken onun dahi bi'l-fi'il görülmesi ayrıca meserreti mûcib olduğundan arz-ı teşekkür ve ordu-yı hümâyûnun eslihası kâmilen esliha-ı cedîdeye tebeddül etmiş ve bu cihet kuvve-i askeriye-i Irâkîyyeyi birkaç derece daha kuvvetletdirmiş olunduğundan buna dahi iftihâr olunur.

(Zevrâ')

Sâhib-i İmtiyâzın Vekîli El-hâc Mehmed Şakir

[385] "پ" harfi yerine "ب" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[386] "ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Sayı: 46

Sene-i şemsiye	1873	Numara (46)	Sene-i kameriye	1290
Mart	5	Pazartesi	Muharrem	18

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası,'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(46. sayı 1. sayfa 1. sütun) Hasbe'l-icâb İstanbul'a azîmet ve avdetim cihetiyle (Devir)'in tab'-ı intişârına bir müddettir Hacı Şakir Efendi hazretlerini tevkîl eylemiş idim.

Mûmâ-ileyh hazretlerinin müddet-i vekâletlerinde vatana hidmet vazîfe-i mebrukesini bi-hakkın icrâ buyurmuş oldukları tasdîk-gerde-i kibâr ve sıgār olduğundan kendilerine beyân-ı teşekkürât-ı azîme ile işbu (46)'ncı nüshadan i'tibâren îfâ-yı vazîfe-i asliyeme müsta'înen bi'llâh besmelekeş-i mübâşeret olduğumu ihtâren ityan eylerim.

Sâhib-i imtiyâz ve mü'ellif

*****

(Devir)'in Mukbillellerine İhtârlı Bir Ricâsı

Altı aydan beri âlem-i devrâna çıkan (Devir) kendisini kabul edenlere teşekkürle beraber gelecek cumartesi günü gönderilecek ilm ü haberleri müvezzi' yedinden ahz ile bedelâtının tesviyesini niyâz ve vermeyenler olur ise onların artık esâmisini defter-i mahsûsundan terkîn edeceğinden ol-mikdâr müddet bedelinin tesviyesiyle ba'de-mâ nüshalarına muntazır olmamalarını ihtâr eder.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Akhisar'da Velîme Cem'iyyeti

Ammâ nasıl cem'iyyet. Ma'lûm ya bizim Türkistan'da ve ale'l-husûs bu havâlide velîme ve sünnet cem'iyyetlerimize cem'iyyet değil, halkı gasb içün zaleme-i kadîmenin *(46. sayı 1. sayfa 2. sütun)* kurmuş oldukları bir âdetdir ki bunca evâmir ve nizâmât üzerine el-hâletü hâzihî men' ve izâle olunamamıştır.

Bu âdet fâci'a-ı memnû'anın men'-i vukū'una acaba bu kadar evâmir-i seniyye ve nizâmât-ı münteşirenin adem-i te'sîri neden ileri geliyor da devâm edip gidiyor? Bunun esbâb-ı mûcibesini aramış olsak âya bulabilir miyiz? Evet bulabiliriz?

Zîrâ bunların men'i vazîfesiyle mükellef olan kaymakamlıklarımızı der-uhde eyleyen zevât bir menfa'at-i irtikâbiyye-i zâtiyyesi emrinde vaz' olunan bir kānûnun hükmünü kendisi bozar da sonra ahâlîyi cem'iyyetlerde ihtiyâr-ı külfet-i azîme ve masârif-i kesîreden ne yüzle men' ve izâleye kendisinde tedbîr ve teşebbüs hakkı görebilir. Biri tarafından öyle hilâf-ı kānûn ve ma'delet-i seniyye hareket eden bir kaymakamın o hareket-i zâlimânesinden dolayı mu'âheze olunmadığını gören emsâli hangi vehm ve dehşete tutulur da yapacağı cem'iyyeti nizâmın müsâ'id olduğu raddenin fevkinde icrâdan ihtirâz eder.

İşte bu esbâba me(b)nî[387] geçenlerde te'ehhül etmiş olan Akhisar kaymakamı akdedecegi cem'iyyetin tamam yedi gün yedi gece imtidâd edeceğini ahâlî-i kasaba ve kurrâ ile rüesâ-yı aşâ'ire i'lân ile kazânın dâ'iresinde hânedân ve muteberân ile hâtırı sayılır köy ihtiyârları ve yörük beylerinden hiç kimseyi bırakmamıştır.

Kaymakam-ı mûmâ-ileyh ya cem'iyyet-i mezkûreyi *(46. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ol kadar müddet temdîde ve ol-kadar halkı da'vete neden mecbûr olmuştur. Bundan mütâla'ası nedir? Ya bilir ki zümre-i med'uvvîn takım takım icâbete mecbûr ve her birisi bir iki bin guruşluk bir kaliçe olmaz ise bile lâ-ekal iki yüz elli guruş kıymetli bir seccâdeyi koltuğu altında getirip takdîm edecek yani hediye nâmıyla istikbâlen hükûmete düşmesi muhtemel olan bir işinin tervîci içün bir rüşvet vermek mecbûriyyetinde bulunacaktır.

Ahâlî! Ahâlî! me'mûrîn sizin can ve mâl ve ırzınızı muhâfaza ve hukūkunuzu himâye ve sıyânet vazîfesiyle mükelleftir.

Sizin o hukūkunuzun mukābilinde bir bedel-i cûz'i olmak üzere îfâsına borclu olduğunuz vergi ve öşr ve rüsûmât-ı sâ'ire mürettebe ve muntazama ile muayyen olup bunun hâricinde devletçe icâb etmedikce siz hiç kimseye hiçbir para ve eşya îfâsına medyûn değilsiniz.

---

[387] "ب" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Bu yakında bu gibi bir hareket-i mel'ûneyi Kırkağaç Nâ'ibi Nuh Naci Efendi dahi mürtekib olmuştur.

İki nefer oğlu ile gûyâ bir ecir-i alenî olmak üzere bir iki nefer eytâmın icrâ etmiş olduğu hitân cem'iyyetini tamam dört gün temdîd ederek da'vet etmedik ağniyâ' bırakmamıştır.

Lâkin ne çâre ki cem'iyyet-i mezkûrede hâsıl ettiği eşya serveti min-indi'llah te'âkub eden afet-i ateş ile ümmetin mâlı bulunan mahkeme dâ'iresiyle beraber mübeddel-i remâdî-i kıymet olup gitti.

(46. sayı 2. sayfa 1. sütun) Yok olsun kānûn-ı âdili sû-istimâl edenlere nefrîn böyle vesâil-i adîde ile ahâlî-i vatanı soyup soğana çevirenlere (Devir) ber-vech-i muharrer izâh-ı hakīkat-i hâl eyledikten sonra makām-ı vilâyet-i celîlenin teşebbüsât-ı hâmiye-i âdilânelerinin bir cüz'ini dahi bu cihete celb ile hatm-i kelâm eder.

*

<<Nizâmâtımızı Me'mûrlar Sû-istimâl Ediyorlar>>

Evet, öyledir derin kazâlarda köşe bucak nâhiyelerdeki kaymakam ve müdîrlerimizin meslek-i adâlet-fersâları müttehemide ve cânîleri himâyet ve sahâbet mazlûmîn haklarında revâ gördükleri gadr ve ittisâflarını işte vech-i âtî üze(r)e aldığımız ma'lûmât te'yîdi hükmeder ve ediyor.

Ama bu havâdîs-i müteellime sıhhat-i hükmü za'îf za'îf sadâlarla bizim kulağımıza vâsıl olup makām-ı adâlet-i mücessemeye itimâd-ı mazlûmîn ve mağdûrîn şâyed ettiremezler ise bir kat daha dûçâr-ı felâket oluruz. Mütâla'a-yı vâhiyesine firîfte olmakla ve yahûd mâ-sebakta bu mütâla'alarına inde'l-mütâla'a bir ve yahûd birkaç misâl der-hâtır eylemekle ihtirâz eylediklerinden me'mûrîn-i mebhûse o makūle mahaller ahâlîsine Beşiktaş Sarayı'ndan neşrolunan adâlet yerine zulm ve musîbet yağdırmaktan istikbâli içün bir mazarrat ve mücâzât hâtıra getirmeyip her çe bâd-âbâd yolunu tutuyor.

Biz mademki vatandâşlarımızın hıfz-ı hukūku hidmet-i mes'ûdesini der-uhde etmiş ve mademki devletimizin ihsân ettiği hürriyyet ve müsâvât hukūku derecesini telkîn ve tebyîn vazîfe-i mukaddesesini dûş-ı hamiyyetimize tahmîl ile o hamûle-i memdûhayı taşımakta bulunmuşuzdur.

Bu bâbda mağdûrîn ve mazlûmîn taraflarından doğrudan doğruya matba'amıza bildirdikleri hâlde neşriyâtımızın kâffesini mütâla'a ve tedkīkte dirîğ–i himmet

buyurmadıklarını çeşm-i mefharetle görmekte bulunduğumuzu vâlî-i âlî-i vilâyetin nazar-ı merhametlerine arz etmekten kat‘â çekinmeyiz.

*

(46. sayı 2. sayfa 2. sütun) Panaport İbrahim Ağa’nın i‘tâ edip 40[388] numaralı Devir’imizde derc olunan varaka-ı cevâbiyyesinde Aydın Tahrîrât Müdürü Hakkı ve Refîki Meşreb beyefendilerin matba‘amıza irsâl eylediklerini akdemce haber verdiği mektûbların irsâl olunduğunu tekzîb eyledilerse de bu mektûbları gönderdiklerini ve kendisinin yalan söylemeyeceğini serd etmiştir.

Biz şimdiye kadar havâdise müte’allik mîr-i mûmâ-ileyhimâ taraflarından mektûb alıyoruz.

Ve eğer ağa-yı mûmâ-ileyhin dediği gibi göndermiş olsalar elbette vâsıl olurdu. Onun içün tasdîk edemeyiz ki mektûb göndermiş olsunlar.

Kâşkî irsâle himmet buyurmuş olsalar da Aydın’ın idâre-i câriye-i hasene ve muntazamasından âlemi agâh eylesek.

*

Manisa’da İnali Mahallesi sekene-i müslimesinden ve erâmilden iki üç mâh mukaddem vefât eden bir hâtunun terk eylediği sekiz yaşında bir çocuğun mesâne illetine dahi mübtelâ olduğu hâlde yalnız başına hânesinde ikāmet etmekte ve altındaki eski hasr ile aktâr-ı bârân ile ıslanmış bir yorgana sarılarak mumsuz ayağdâşsız ve ateşsiz imrâr-ı evkāt eylemekte olduğunu geçen gün Manisa’ya azîmette haber almakla müte’essir olmuş ve eğer ki ahâlî-i mahallenin merhamet ve hamiyyeti böyle bir densizliği kabul etmeyiz bunda bir sehv ve bühtân olmalıdır demiş isem de râvî sıhhatine kasem eylemekle beni te’mîn ettiğinden bunun bi’z-zât tahkīkine mecbûr olarak râvînin delâ(l)et[389] bi’t-takîb mahalle ve hâne-i mezbûra gittiğimde sabî-i mebhûsu aynıyla rivâyete muvâfık bir hâlde bulmakla ciğerlerimi paralamıştır.

Çocuğa dedim ki oğlum senin kimsen yok mu? (Anam var ammâ gözleri açık bana uzaktan bakıyor. Çağırıyorum gelmiyor, aş istiyorum getirmiyor, ağlıyorum hiç kulak asmıyor. Akşamdan sabaha *(46. sayı 2. sayfa 3. sütun)* kadar gözümün önünden gitmiyor. Sabâhleyin beyazlara bürünmüş gayb oluyor akşam yine gelip kapının yanında dikilip gözlerini bana dikiyor) cevâb-ı tâkat-fersâsını vermekle gözlerimden isâle-i eşk-i hûn-âb akmıştır. Mazlûma (Evlâdım ne yiyip ne içersin?) dediğimde

[388]Numara sayısı silik olup önceki nüshada İbrahim Ağa ile ilgili olan numaranın sayısı yazılmıştır.
[389]“ل” harfiyazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Komşularımız accık ekmek veriyorlar onu yiyorum ammâ ateşim yok üşüyüp titriyorum.) dimekle te'essürât-ı kalbiyyemi iz'âf eder.

Ben de kemâl-i sûz-ı derûn ile bilâ-te'ehhür seğirdip keyfiyyet-i müteellimeyi Mutasarrıf-ı Livâ Arif Paşa hazretlerine beyân eylediğimde (vah vah) diyerek der-ân zabtiyye binbaşısını celb ile sabî-i mezbûr bi-çâresini gurebâ hasta-hânesine irsâl ve berâ-yı tedâvî ve tımâr tenbihât-ı mahsûsa-ı mü'ekkideyi bi'z-zât tabibi çağırmakla dahi tekrar buyururlar.

Ba'dehû oradan kalkıp çarşıya giderken elli kadar hristiyan mekteb şâgirdini cümlesi bir nev' elbise ile mülebbes olarak saff ile görüp bir tütüncü hristiyandan istifsâr-ı keyfiyyet ederim. Cevâb alırım ki (Bunlar bî-kes ve bî-kudret çocuklardır. Emr-i tedrîs ve terbiyeleri içün bunları ba'de-mâ bu siyâk üzere iksâ etmek ve fazlasıyla iktizâ eden kütüb ve resâil tedârük eylemek üzere Manisa (a)hâlî-i[390] hristiyaniyenin cümlesi seneden seneye altmışar para iâne eylemeye karar verip bu seneden bed' ile îcâb-ı hâlin icrâsına bi'l-ittihâd muvaffak olduk.) Ben bunu nasıl takdîr etmeyeyim? Şefkat-ı insâniyyeyi bize Kur'an-ı kerîm emrederken (b)izim müslümanların insâfsızlığıyla hristiyan vatandâşlarımızın bu mu'âmele-i insâniyyelerinin mukāyesesini ilânda ne-vechile ihtiyâr-ı te'ehhur eyleyeyim bilemiyorum.

Ve daha çok söylemeye düzcesi şetm ve (t)ahkîr[391] eylemeye kadar hamiyyetim beni sevk ediyor ise de kā'ide-i edebiyeyi tecâvüz etmek lâzım geleceğinden bu kadarcıkla iktifâ eyledim.

Ama Manisa ahâlî-i müslimesinden birkaç zâtın hamiyyet ve insâniyyet cihetiyle istisnâsıyla diğerleri *(46. sayı 3. sayfa 1. sütun)* hakkında başka söyleyecek olduğumuz sözlerimizi beyândan ferâgat etsek kendimizi erbâb-ı hamiyyetten saymamaklığımız lâzım geleceğinden onun içün söylemeye hazırlandık ve söyleyeceğiz.

*****

Bergama A'şâr Me'mûru Necib Efendi geçen sene Alaşehir'de kaymakam bulunduğu sırada ahâlîden birisine cür'et ettiği mervî olan bir töhmet ve yahûd cinâyeti söyletmek üzere işkence ettiği ve başına kızgın tas giydirdiği sırada merkūmun oğlu babasının can acısıyla göklere kadar erişen feryâd ve figānına tahammül edemeyerek zabtiyyeler ile orada bu fâci'aya riyâset eden kaymakama (Ey zâlimler! bu asrda görülmüş bir zulm müdür ki irtikâb ediyorsunuz?) demesi üzerine kaymakam-ı bî-insâf

[390]"ا" harfiyazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[391]"ت" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

der-ân oğlunu dahi yatırıp dögdüre dögdüre öldürmüş ve onun üzerine icrâ edilen muhâkemede mûmâ-ileyh fi'l-i işkence ve katli ikrâr etmiş ise de bunda kendisinin emri olmadığını ve zabtiyyeler hod be-hod yapmış cevâbını der-miyân eylemiş olduğunun üzerine (Sen orada değil miydin?) sû'âline (Evet orada idim.) cevâbını verir. (Ya zabtiyyeleri niçün mu'(â)heze[392] eylemedin) cevâbına dahi (nasılsa etmedim) makālini der-miyân eylemesiyle fi'l-i mezbûrede cür'etine karîne-i kātı'a hâsıl olarak azl ile iktizâ eden evrâk-ı noktası makām-ı vilâyete ve Bâb-ı âlî'ye takdîm olunur sonradan mûmâ-ileyh yine Bergama a'şâr me'mûriyyetine intihâb-gerde bir zât olur gönderilir.

Şimdi işitiyoruz ki Bâb-ı âlî mûmâ-ileyh Necib Efendi'yi berâ-yı isticvâb ihzâr buyurmuştur.

Bu tas kızdırılıp başa geçirilen ve çıradan ma'mûl çivileri tırnaklara çakmakla ezmine-i atîka zalemesi taraflarından pek çok âdemlerin işkence olunduğunu eğer ki ihtiyârlardan işitiyorsak da bu zamân-ı adâlet-nişânede bu gibi ef'âli bu vilâyette istimâ' etmekle mahzûn ve müte'essir oluyoruz.

*

Ulucak karyesinde hummâlı sıtma ile *(46. sayı 3. sayfa 2. sütun)* iskorpit (eski sıtmalardan ağızda hâsıl olur) ta'affü(n)lü[393] bir illet-i sâriyedir ve dalak illetleri ahâlî-i karyeyi istilâ eylediği matba'amıza haber verildiğinden tabîb-i mahsûs i'zâmıyla esbâb-ı indifâ'iyesinde istihsâli zımnında vâlî-i âlî hazretlerinin merhamet-i aliyyelerini celb ederiz.

*

La Reform Gazetesi'nde Hâkimü'ş-şer' Abdülkadir Beyefendi hazretleriyle itilâfımız vukū'undan bahsle yine bir fıkra-ı ta'rîziye okuduk.

Acâyib bizim mîr-i muşârün-ileyh hazretleriyle beynimizde ne vakt bürûdet hâsıl oldu da itilâf iktizâ etti bilemiyoruz.

La Reform Kayseriyeli Boyacı dediğiniz mütercim Yanko Resmî Efendi diyor ki ma'hûd katır Ağataryani? Karataş'tan İzmir'e İzmir'den Karataş'a pek güzel taşıyor ise de boyası yakışıksız olduğundan göndersin de bir başka güzel renge tahvîl eyleyeyim.

Ama zor ile değil ha canın isterse parasını da verir isen çünkü boyası hâs boya imiş çıkmıyormuş. İşte bak düşün taşın da ona göre mütercim-i mûmâ-ileyhe mürâca'at eyle.

---

[392]"ا" harfiyazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[393]"ن" harfi silik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

*

Hükûmet-i cedîde dâ'iresinin kapı zırhları felânları şimdiden dökülmeye başladığını dâ'ire-i mezkûrenin inşââtı nezâret-i sâdıkasına hidemât-ı memdûhası sebkat eden Salebcizâde Hacı Ahmed Efendi'ye ihtâr ederiz.

*

İşittik ki bazı tahkīkât zımnında Saruhan mutasarrıflığı cânibinden geçenlerde Kırkağaç'a i'zâm olunan livâ-yı mezbûr A'şâr-ı İdâre Başkâtibi Ramiz Bey bi'l-mu'âvede i'tâ ve takdîm eyledigi layıhada Kırkağaç nâ'ibinin seyyi'âtından dahi bahsetmiştir.

Haber verdiklerine bakılır ise efendi-i mûmâ- ileyhin bahsetdiği fıkra sahte bir mahzardan dolayı nâ'ib-i mûmâ-ileyhin müdâhele ve belki delâleti hakkında ise de bizce pek de sıhhati tasdîk olunamaz.

Malumat alabilir isek hakīkat-i hâli izâh-ı tashîh ederiz. Şu kadar ki bu mahzarı bi'z-zât *(46. sayı 3. sayfa 3. sütun)* takdîm eden Sarı İmâm nâmında bir mahalle imâmı hükûmet-i mahalliyenin taharrîsi üzerine ihtifâ edip el-yevm meydana çıkmamıştır.

Eğer ki bu delîl-i seyyi'ât ele geçer ise hakāyık-ı hâl zâhire çıkacakmış diyorlar.

(Varaka)

Defterdâr-ı sâbık Raşid Efendi hazretlerinin Aydın vilâyeti defterdârlığında üç seneden beri imtidâd eden me'mûriyyet-i aliyyelerinde bâ-vücûh me'mûr-ı dâ'iresini hüsn-i idâresine muvaffak buyuruldukları misillü zîr-i idârelerinde bulunan litografya destgāhında vilâyetin defâtir ve a'şâr idâresinin koçan ve sâ'iresi tab' ve temsîl ettirildikten başka mülgā ıslâh-hâne idâresinin müceddeden teşkîl ve ihyâsına bir mukaddime olmak üzere yirmi dört bin guruş ticâretin dahi husûlü bâbında vukū'-bulan himemât-ı mahsûsaları mücerred tasarrufât-ı hazîne-i padişâhî yolunda gösterdikleri ikdâmât-ı lâ-(y)uhsâya[394] bir ilâve-i fâ'ika buyurmuş olmalarından dolayı böyle bir defterdârın vilâyetten gaybû(b)eti hakīkaten cümleye bâ'is-i te'essür olmuştur.

İmzâ: Ş A K R

*

(45 Numrolu Nüshamızda Hâmilelerin Mâ-ba'dı)

(Vilâdetten sonra icrâsı lâzım olan tedâbîr beyânında olup sekiz mebhasi müştemildir.) cenin doğduğu gibi göbeğini kesmek gerektir. Yani hâmile serîr üzerinde doğurmuş ise ebe önünde oturmuş olduğundan ebenin kucağına terk olunup habl sürre

[394] "ى" harfi silik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

sem(i)zlik[395] ve za'îfligine göre göbeğine bir kırat yahûd bir buçuk kırat mikdârı yakın yerinde münâsibi vechle pekçe bağlanıp ve bağlandığı yerden meşîme tarafından bir parmak mikdârı mahalden kestikten sonra hidmetine tayîn olunacak dâyeye teslîm oluna ve habl-i sürreden bir mikdâr kan çıkmak içün bağlanmasından evvel kesilmesi çocuğa ziyâde nâfi' ve müfîd olup işbu hurûc-ı dem fasd makāmına kāim olduğundan kan azalıp tenneffüs suhûletli olacağını Piron nâm *(46. sayı 4. sayfa 1. sütun)* tabîb zikretmiştir ve bazen vâkî' olduğu gibi habl-i sürre boynına sarılmış olduğu hâlde tıfıl ayağıyla inerse bağlanmasından evvel habl-i sürrenin kesilmesi lâzım gelir. Ba'dehû meşimeye intizâr oluna ve meşîme ekserî kendi kendiye iner ve meşîme inmezden evvel ağrı tutmağla âdeta vilâdetden bir çâr-yek yahûd yarım sâ'at ve yahûd (ü)ç çâr-yek ve yahûd bir sâ'at veya daha ziyâde müddet sonra çıkar meşîmeyi vilâdet akabinde çıkarmağa cehd olunmak habl-i sürre rıfk ve lütfle çekilmek ile üzilüb gelirse dışarıdan oğmakla yahûd lağusaya enfiye gibi aksırdır bir şey vermekle rahmi tahrîk etmek gerekdir cenin ikiz olsa bile meşîme ekseriyyen bir olur ve bazen muttasıl olarak iki olur pes müte'azzir ise hemân evvelki çocuk ettiği gibi ihrâcına sa'y olunmayı belki ikinci çocuğun hurûcuna muntazır olmak iktizâ eder. Zîrâ evvelki çocuğun meşîmesi çekili çıkarılırsa ikinci çocuktan gıdâ münkatı' olacağından helâk olacağı istimâlden ba'îd değildir ve câhil ebelerin yaptıkları gibi meşîmeyi hemân vilâdet akabinde el ile çekip çıkarmaktan ihtirâz olunmak elzemdir.

Zîrâ bundan dolayı tezeyyüf-i kesîrin husûlü ve rahmin inkılâb ve in'ikās yahûd düşmesi gibi hâtırlı avârız zuhûr eder. Bu sûrette nüzûlüne bir müddet muntazır olmakda be's yoktur ve eğer intizârdan sonra kendi kendiye etmezse ol vakt el ile çıkarmak yani habl-i sürre vâsıtasıyla meşîmeye vâsıl oldukda lütf ve rıfkla ihrâc etmesi lâzım geli(r)[396]

(Dârü's-saltanat)

Saltanat-ı seniyye'nin kabul-i tekâlüfiyle Yunan Devleti geçenlerde ecnebinin memâlik-i şâhânede tasarruf-ı emlâk edebilmeleri protokolîsi tasdîk ve imzâ eylemişidi

Aldığımız habere göre zikrolunan proto(ko)lü[397] bu kerre Rusya Devleti dahi imzâ etmiş ve İtalya devleti tarafından dahi yakında imzâ olunmak üzere bulunmuştur.

*

[395]"ی" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[396]"ر" harfi yerine "ز" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.
[397]"ق" ve "و" harfleri eksik olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(46. sayı 4. sayfa 2. sütun) La- Türkî Gazetesi'nde (Mihran Duz) imzâsıyla neşrolunan bir habere nazaran Darb-hâne-i âmirede teşekkül eden komisyon-ı mahsûs ma'rifetiyle şimdiye kadar on yedi milyon beş yüz bin guruşluk beşlik ile altılık sikke-i mağşûşe tedâvülünden kaldırıldığını Basiret yazıyor.

(Vilâyât)

(Cezayir-i Bahr-i Sefid)

Midillü Cezîresinde Movlova Kazâsından Tahrîrât-ı Mahsûsa

Cümle efrâdın evtân uğuruna çalışmak ve sâyesinde yaşadığımız veliyy-i nimetimiz padişâhımız efendimiz hazretlerinin niyyât-ı âdile-i saltanat-ı seniyyelerine teba'iyyet edip efkâr ve keslânı fihâm-ı Devlet-i aliyye'yi bilip öğrenmek ve nice nice muhassenât-ı asriyye-i adîdeyi her-bâr açık açık önümüze koydukları gibi bizler de elif bâ gibi nazar-ı dikkate alıp bunun cümle-i cemîlesi mücerred memâlik-i mahrûsa-ı hazret-i şahânede meskûn bi'l-cümle tebe'a-yı sâdıka-i Devlet-i aliyye'nin refâh-ı hâl ve saâdet-i ahvâlleri kaziyye-i matlûbesi olup yani ma'ârifin ilerilemesi ve ticâret ve zira'ât ve felâhatın terakkīsine ve emr-i imârat ve i(s)kânât ve husûs-ı inzibâtiyye ve sâ'ir gûnâ mevâdd-ı mütenevvi'a-yı hayriyenin kuvveden fi'le ihrâcı tedâbir-i icâbiyyesi demektir.

Binâen-aleyh bu husûsun sûret-ı devâmı cümleden akdem Hükûmet-i seniyye me'mûrlarının vezâif-i asliyesinden iken memleketimiz bulunan Movlova kazâsı bir vaktten beri bu hisseden mahrûm ve bu gibi tedâbirden mehcûr kalmışidi. Şimdi lehü'l-hamd ve'l-minne Cezayir-i Bahr-i Sefîd vilâyet-i celîlesinden kazâmıza kaymakam tayîn buyurılmış olan rif'atlü Edhem Efendi kazâ-i mezkûra geleliden beri müddet-i kalîle tarafından İslam ve hristiyan rüşdiyye ve sıbyân mekâtibine devam ederek talebenin sûr-i taltîf ve lisân-ı münâsib sarfıyla sıbyânın isteklerini artırmak dersleri nedir ve nasıl ve hangi lisânlar öğretilmekte olduğunu güzelce etrafıyla anlayarak ve hâceleri efenedilere dahi lâzım gelen vesâyâ-yı nâzikâne îrâdıyla *(46. sayı 4. sayfa 3. sütun)* an be-an sıbyân kâribü'l-ahdda (e)msâli görülmemiş dereceye muvâsalatları me'mûldür.

Ma'a-mâ-fîh sâ'ir ahâlîce dahi tevsî'-i ticâret ve kesb-i imâr ve felâhatce ilerülemeleri ve lezzet-i ticâret ne idüğünü münâsib kelâmlarla ma'a-hâzâ belki sefinesiyle vapurun arasında nasıl büyükten fark var ise çalışmaklık ile betâ'etin ol kadar farkı olduğunu ve bi'l-farz ve't-takdîr işe ve güce çalışanlarla baty ve kahve köşelerinde betâ'etle imrâr-ı evkāt idenleri de gözümüzün önündedir ki ticâretle meşgūl olanların en ednâsı yine harclıkca zahmet çekmez batilerin dahi cebinde olan kise

nakdi-i rûzgârdır. Bu hâlde herkes kā'idesini bilip mazarratını tanımak lâzım-ı melzûm kalbilindendir.

Ez-cümle iskelemize lâzım olan bir vapur getirilmesinin esbâbına teşebbüs edelim. Memleketin en fukarâsı kayıkçılık ve hamallık etmiş olsa evlâd-ı ıyâliyle müreffehen geçinir tüccâra ise bir ticâret kapısı yeniden açılmış olur diyerek nasâih-i mü'essire ile cümlemizi uykudan uyandıracana vakı' olan himmeti şâyân-ı tahsîn bir mevâdd olduğundan doğrusu teşekkürden başka bir şey denemez ve mesmû'a göre kaymakam-ı mûmâ-ileyhin ilâve eser-i himmeti olarak hıdîviyyet-i celîle kumpanyası vapuru âmed-şod ettirilecekmiş. Doğrısı bu dahi teşekkür olunacak bir hâldir her ne ise efendi-i mûmâ-ileyhin işbu himmet ve hareketi mücerred Cezayir-i Bahr-i Sefîd vâlî-i vâlâ-şânı devletlü paşa hazretlerinin muvaffakiyyeti semeresiyle husûle geldiği gibi böyle sâdık ve zaman-dîde bir kaymakamın (t)ayîn buyurulmasından dolayı müteşekkirâne gazete-i mutebereniz lisânıyla dahi arz-ı teşekkür buyurmalarını arzû ederiz.

(Devir)

Mûmâ-ileyh Edhem Efendi ile Bosna vilâyetinde Sava Sevâhili Rüsûmât Müdîriyyeti'nde halef-selef olduğumdan kendisini pek-âlâ tanırum. Allah himmet-i hâzırasını müzdâd ve gayret-i vâkı'asını izdiyâd buyursun…

Sâhib-i İmtiyâz ve Mû'ellif Mehmed Sâlim

Sayı: 47

Sene-i şemsiye	1873	Numara (47)	Sene-i kameriye	1290
Mart	8	Perşembe	Muharrem	21

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(47. sayı 1. sayfa 1. sütun) **Muhâbere-i Aleniyye**

Empersiyal Gazetesi Ser-mü'ellifi Mösyö (Ru) cenâbları;

Meclis-i Temyîz'den aleyhimize çıkarılan ilâmın hükmünü icrâdan vâlî-i âlî hazretlerini zât-ı zârifâneleri men' olduğunuz (ahrâ-i şifâhiyye)sini iki def'adır kendinizden işittik.

Biz z(â)tınızda kesret üzere bildiğimiz fetânetin böyle bir fikr-i bâtıla aldanacağına hiçbir vechile aldanmak istemediğimizden fikr-i mezkûrda sebât etmemenizi hâlisâne ri(c)â ederiz.

Zîrâ tahkīk biliyoruz ki hiçbir mahkemeden kānûn-ı adile muvâfık olarak verilen bir mazbatanın icrâ-yı ahkâmında icrâ me'mûru bulunan vâlî-i âlî hazretleri değil sizin iltimâsınıza mebnî bizi belki kendi birâderleri dahi olmak farz olunsa onu bile sahâbetle te'hîr-i tecvîz buyurmazlar.

Bu fahriyenizin mâhiyyetini ufak bir töhmetle bi-hakkın mahkûm olan bir müttehem hakkında bir tecrübe-i fi'liyye ile kolaycacık anlayabilirsiniz.

Ma'a-mâ-fîh' biz dahi kendimizi başımızın mukayyed[398] olduğu kavânîn-i adîleyi tanır takımdan add eylediğimizden o kānûndan aldığımız hürriyyet-i şahsiyemizi muhâfazada bir ecnebi gazetecisinin sahâbetine muhtâc olmadığımızı kavî bildiğimiz

[398]"ق" ve "ى" harfinin yeri ters verilmiş olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

cihetle *(47. sayı 1. sayfa 2. sütun)* sizin fahriye-i mesrûdenizi kat‘iyyen cerh ve tekzîb eyledik.

Sâhib-i imtiyâz ve mû’ellif

(Bend-i Mahsûs)

-(Devir)’imize abone tedârükünden dolayı Menemen Kaymakamı Mazhar Beyefendi’ye (30)’ncu numaralı nüshamızda bir teşekkür-i alenî arz etmişidik.

-Bu teşekkürü zannolunmasın ki (Devir) yalnız devâmını te’mîn edecek müşterilerin tekessürü içün ediyor. Evet, onun için de bir dereceye kadar beyân-ı teşekkürâniyete borçludur.

-Ancak daha büyük teşekkürü ahâlîmizi îkāza başlıca sebeb demek olan gazeteleri mütâla’aya alıştırmak üzere vakı‘ olan himem-i tergîbiyeleri celb eylemiştir.

-Beyâna ne hâcet vardır ki bizim müslümanlar velev ki bir memleketin bir hânedânı ve yahûd bir beldenin tahsîl-i ulûm ve kemâlât etmiş bir (müderris)i olsun bir maslahatla hükûmete geldiği vakitte işinin â’id olduğu dâ’ireye girip arkasını taharrî etmekten adetâ titreyerek ihtirâz ediyor öte taraftan bir hristiyan köylü dahi olsa kemâl-i serbestâne içeriye girip (efendim bizim falân işe dâ’ir olan evrâkımız ne oldu?) diyerek soruşturup çar çabuk işini tesviye ettiriyor.

(47. sayı 1. sayfa 3. sütun)Bizim bazı azamet-fürûş me’mûrlarımızda hamiyyet-i insâniyyeye el vermez sûrette içeriye giren o (müderris) efendiyi borclu olduğu bir ihtirâmın yerine bir ri‘âyetsizlikle ilzâm edip onun ardı sıra dâhil olan hristiyana ekser vaktlerde kıyâm ile berâber (pek güzel efendim bitti işte alınız) ve yahûd (biraz müsâ’ade buyurun da bitirelim) muâmele-i nâzikânesiyle ibrâz-ı ihtirâm ediyor.

-Kânûn-ı adâletin emrettigi (müsâvât) bu mudur?

İşte Garîb Bir Delîl

-Bundan yedi sekiz sene mukaddem İzmir eşrâfından Yenişehirlizâde bir maslahatla ol vaktin muhâsebecisi bulunan Eyüb Efendi’nin yanına gider müstehak olduğu nevâziş ve iltifât yerine Eyüb Efendi’den bir istiskāl görür yani içeriye girdiğinde Eyüb Efendi başını dışarı çevirip yüzüne bakmaz mûmâ-ileyh dahi kadr-i haysiyyetini tanır üdebâdan olduğundan geçer oturur. Müte’âkiben içeriye bir başı şabkalı girer Eyüb Efendi bu senyörü görür görmez lâ-teşbih içeriye bir peygamber-i zîşân girmişçesine yerinden fırlayıp buyrun mösyö tabîr-i mültefitiyle ku’ûduna üst taraftan bir yer gösterir.

-Senyör dûçâr-ı mu'âmele-i istiskâliye olan Yenişehirlizâdenin yüzüne bakarak ellerini *(47. sayı 2. sayfa 1. sütun)* oğuşdurmaya başlar beri tarafından efendi harıl harıl senyöre efendim buyursanız ya deyip oturmasını ısrâr eder. Müsteskal hemân kıyâm edip efendiye hitâben (efendi efendi afv edersiniz ben bu senyöre mâhiyye üç yüz guruş ma'aş veriyorum hidmetkârmdır. Buraya bana bir şey söylemeye geldi) deyip dışarı yürür. Eyüb Efendi'nin etekleri suya erip (efendim afv edersiniz bilemedim hatâ ettim) Bu yolda bin türlü itizâr eyler ammâ onu kim alır satar.

Demek oluyor ki müslümânların içinde hükûmetimizin mu'âmelât-ı hürriyet-perverânesince bazı devâir me'mûrlarından nasîb almaya muvaffak olmak şâzz kabîlinden bulunan Yenişehirlizâdeler gibi bir sâhib-i kemâl olmaya tevakkuf ediyor.

Hamiyyeti anlayıvermeli.

Bununla sâbit oluyor ki me'mûrlarımız miyânında hamiyyet-i insâniyye ve himâyet-i milliye ne demek olduğunu idrâka muktedir olmayan âdemler bulunuyor.

Ve bunların bazısı da hürriyet-i şahsiyesine şer'en ve kānûnen mâlik olan efrâd-ı nâsdan işini aramak üzere huzûrlarına gidenlere (hâşâ) kendi mahlûku nazarıyla bakmak istiyor.

Bu ne hamiyyet bu ne gayret bu ne insâniyyet ayâ hem-nev'i olan benî-âdeme ri'âyet etmeyen kimseler gayrilerinin hidmet ve tazîmlerine ne sûretle müstehak olurlar.

Devir sadedden çıktı ammâ ma'zûr tutulur ümidindedir.

Bahsimizin esbâb-ı hakīkiyyesini araştıralım da bakalım efrâd-ı müslimenin me'mûrlarımızdan tevahhuşuyla hristiyanların serbestiyyetini nerede buluruz?

Ta'rîfe hâcet yoktur ki nefs-i İzmir'de yalnız Rumca olarak yedi aded gazete münteşir olmakta olduğu hâlde gerek İstanbul'dan ve gerek Yunanistan ile sâ'ir memâlik-i ecnebiyyeden gelmekte olan her vapurun içinden hurclar ile (Rum) *(47. sayı 2. sayfa 2. sütun)* gazeteleri çıkıyor yani bizim Rum ahâlimiz içün Rumca lisâna kimse ârif olmayan Tiriste ve Paris ve Londra ve Amerika gibi diyâr-ı ba'îdede erbâb-ı ma'ârif gazete neşrediyor.

İstanbul'da İbret var Basiret var Rûznâme var Hakāyık var… var ammâ acebâ sorsak bunların İzmir'de ve vilâyetin sâ'ir mahallerinde kaç müşterisi var olsun olsun da vilâyet dâ'iresinin nihâyetü'l-nihâye haftada bir kerre on takım gazetesi gelsin ziyâde olmaz ya.

İşte Rumlar matbû'âtlarını kendi rağbetleriyle hem günden güne tezyîd edeyorlar hem de hukūk ve hürriyetlerinin muhâfazası dersini matbû'âttan alıp esbâb-ı ma'ârif ve servetle beraber ögrenip mazhar-ı saâdet-i dünyâ oluyorlar.

Bi'l-farz bunca seneden beri düstûru'l-amel bulunan kānûnlarımızı bilir âdem bizim içimizde nâdir olduğu gibi Rumlarda o kānûnları bilmez âdem dahi nâdir gibidir. Bir kavm tâbi' bulunduğu devletin ahkâm-ı kavânîn-i câzibesine kesb-i vukūf etmekle o devletin teb'ası hakkında olan müsâ'idât-ı âdile ve imtiyâzât-ı müstahsenesinden elbette istifâde ederek mâddî ve manevî mazhar-ı saâdet ve hürriyet olmuş olur.

Gazeteler bizlere bin kerre bağırmıştırlar ki Avrupa çiftçileri çift sürerken bir eliyle de gazete tutup mütâla'a ediyorlar.

Gazete mütâla'asının medeniyyet-i dünyevîyeye medâr-ı azîmi âlemde iktisâb-ı medeniyyetle nâ'il servet ve saâdet olan milletlerin kesret-i matbû'âtıyla sâbit bir keyfiyettir. (Ahiret için ise ahlâk-ı hamîde verir.)

Bizim gazeteye adem-i rağbetimizin bir ciheti de envâ'-i meşakkatlerle hâsıl ettiğimiz mahsûlât-ı arziyyemizi yok bahâsına selemcilere kaptırmak gibi bir mazarrat-ı azîmeye dûçâr etmesi kaziyesidir.

O ise köylülerimizin İzmir'de bir kantarı yüz guruş eden meselâ palamutun râyic-i hakīkisini gazete *(47. sayı 2. sayfa 3. sütun)* vâsıtasıyla öğrenemediğinden bir tâcirin (on beş guruş râyici vardır) ifâde-i mücerredesine aldanarak emsâlî vardır ki bu da Yürekdağı karyeleri ahâlisinin başına gelir iken Yenişehirlizâde Hafız Ali Efendi hazretlerinin himmetiyle kurâ-yı mezkûreden ber-taraf edilmiştir. Yani mûmâ-ileyh ahâlî-i merkūmeye güzel ta'lîm ettiğinden şimdi mahsûllerini yok bahâya kaptırmamaktadırlar.

Biz köylerimizi gazete itâsında bayâğı haber dahi etmeliyiz. Bi'l-farz bir karye senede yüz guruş verip de bir gazete alsa hiç olmaz ise haftada iki def'a mahsûlâtın fi'âtını öğrenip onun bahâsından leke vereceği bir liranın bin mislinde bir fâ'ide-i mâddiye görür ve hiç şübhe yoktur ki görecektir.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Kasaba Demiryolu Kumpanyası Başdirektörü Mösyö Pelis cenâbları bu kerre Der-sa'âdet'ten İzmir'e gelmiş ve mûmâ-ileyhin buraya gelmesi Kasaba'dan Alaşahir'e temdîdi mukarrer olup güzergâhı tahdîd olunan demiryolu ameliyyâtının ileriletilmesi içün olduğu haber alınmıştır.

*****

Foçateyn Kaymakamlığı'ndan Bergama Kaymakamlığı'na tahvîl-i me'mûriyyet etmiş olan Şükri Efendi'nin Foçateyn menâfi' sandığı sermâyesinden otuz beş bin guruş raddesinde zimmeti olduğunu tarafımıza söylemişler ise de sıhhati bizce meçhuldür.

Şu kadar ki tahkīk-i keyfiyyetle iktizâsının icrâ buyurulması emrinde vâlî-i âlî hazretlerinin mümâs-ı muslihâneleri sezâvâr buyurulacağına eminiz.

*

Kemer cihetindeki merkebcilerin halkı öteye beriye taşıdıkları merkebler semer altından altı palan urulmuş ön ayakları bozuk birtakım kuvvetsiz *(47. sayı 3. sayfa 1. sütun)* hayvanlardan ibâret olduğundan bunların mu'âyene ve ıslâhı emrinde belediyye idâresinin nazar-ı dikkat celb etmeye bizi başımıza gelen âtîdeki fıkra mecbûr etmiştir.

Geçen cum'a akşamı Burunabad vapurundan çıkarak Kâtibzâde Medresesi ittisâlindeki hânemize gelmek üzere zikrolunan merkeblerden birisine süvâr olmuş ve havra sokağında karagolu geçip yokuşa sarar sormaz sürücü merkebi ansızın dürtüp merkeb kendisini toplayım derken ber-vech-i muharrer ön ayaklarının bozuk olması hasbiyle yere kapandığından binâen yüzüm üzerine düşüp o muntazam kaldırımların taşları ağzımı[399] burnumı yaralar içinde bırakmıştır.

Hamd olsun kendim daha büyük bir hâle uğramaksızın bu kazayı bu kadarcıkla savuşturdum.

Lâkin başkalarının dahi ara sıra bizim gibi kaza-zede olmakta bulunduklarını şimdiki gibi işitmemek üzere ıslâhı bahsiyle idâre-i efkâr ediyoruz.

*

Sirkat-i Garîbe

İzmir'de eski mahkeme pişgâhında Berber Ohannes'in karşısındaki Yaşua nâm yahudinin meyhânesine iki hammâl yahudi girerek bira ne içdikten sonra çekmece başında parasını virir iken birisi çekmecenin üzerinde bir lira görerek alub yutmuş ve çırağın feryâdı üzerine halk yahudinin başına birikerek vak'a-yı garîbeyi istizâh eylemeye başladıklarında yahudi-i merkūm eğer ki evvel emrde sûret-i inkârı ele almış ise de halk biz hepimiz gördük. Gidip şehâdet edeceğiz demeleri üzerine yahudi-i merkūm amanin yuttum şimdi ne yapayım yirmi dört sâ'at müsâ'ade eyle vereyim diyerek mes'elenin kapandığını tuhaf kabîlinden olarak matba'amıza haber vermişlerdir.

[399]Kelimede fazladan "ز" harfi yazılmış olup, anlama göre tamamlanmıştır.

Yahudiler menâfi‘-i şahsiyyesi yolunda bu yutmak *(47. sayı 3. sayfa 2. sütun)* fi’ilini galiba (almadım bilmem görmedim tanımıyam) dersiyle beraber mektebde tahsîl ediyorlar.

Hatta rüsûmât me’mûriyyetlerinde müstahdem bir yahudinin ko(ç)anına noksân kayd eylediği bir makbûz senedliğini meclis-i muvâcehesinde ben öyle sened vermedim bakayım desîsesiyle eline alıp derhâl yuttuğunu biz de biliriz.

*

Menteşe’ de Hayır-hâhân Vatandan Bir Zâtın Mektûbudur

Mukaddemâ şeref-vârid olan emirnâme-i sâmî üzerine nefs-i Muğla kasabasında der-dest-i inşâ bulunan bir bâb mekteb-i rüşdiyyenin ikmâliyle sâ’ir mekâtib-i sıbyâniyyenin ta’mîr ve tezyîdce ne sûrette sarf-ı nakdîne-i himmet olunduğunu ve bu bâbda kazâlardan alınacak ma’lûmâtın dahi ileride bildirileceğini geçende va’ad ve beyân eylemişidim.

Sâye-i ma’ârif-vâye-i cenâb-ı padişâhîde ulûm ve ma’ârifin intişârı maksad-ı hayriyesiyle mekâtib-i mebhûsenin emr-i inşââtı yolunda Bodrum ve Marmaris kazâlarında teşvîkāt-ı lâzıme bi’l-vefâ lüzûmı mertebe mekâtib-i rüşdiyye ve sıbyâniyyenin inşâsıyla mu’allimleri der-dest-i tertîb bulunduğu gibi Milasca da bu bâbda teşebbüsât-ı lâzımeye ibtidâr olunduğu işitilip fakat Tavas kazâsının cesâmeti cihetiyle oraca mekâtib-i rüşdiyye ve sıbyâniyyenin min külli’l-vücûh lüzûmunu Kaymakam-ı kazâ rif’atlü Mustafa Vasfi Efendi hissetmesiyle bunların masârif-i inşâiyyesine medâr olmak üzere geçende vakı‘ olan teşvîkāt ve tergîbâtı üzerine ahâlice bi’l-memnûniyye istihsâl-i muvâfakatle îd-i edhâ da zebh olunan kurbanlardan şimdilik beş bin adedden mütecâvüz üç cins deri husûle getirilerek der-dest-i müzâyede bulunduğu bâ-mazbata inhâ olunmuştur.

Kaymakam-ı mûmâ-ileyhin her husûsta ve lâ-siyemmâ şu yolda vakı‘ olan himmet ve gayreti ve ahâlînin ulûm ve ma’ârifin takdîr ve tasdîk kader ve kıymetle *(47. sayı 3. sayfa 3. sütun)* izhâr-ı muvâfıkını doğrusu şayân-ı tahsîn mevâddan bulunmuş ve diğer kazâlardan buna dâ’ir henüz bir ses işitilmemiş olduğunu münâsib ise gazete-i mu‘teberelerine derc ile neşr ve i’lân buyurulması ricâ olunur.

(Devir)

Bu yalnız bizim içün değil umûm-ı vatan içün bir beşâretnâme-i âlîdir ki efrâd-ı vatan kıyâmete kadar fahr eylesin.

*

Aldığımız habere göre tüccârdan bazı zevât İzmir'de mu'tâd olan Hankapıları hammâliyesinin lağvı hakkında mutasarrıfları aleyhine ikāme-i da'vâ ile Hükûmet-i seniyye'ye mürâca'at etmişlerdir.

(Devir)

Bu bâbda olan mütâla'âtı bundan sonra der-miyân edecektir.

(Dârü's-saltanat)

Hadîka Sâhibi Tevfik Beyefendi hazretleri bu kerre (Sirâc) isminde yeni bir gazetesiyle envâr-ı kemâlâta gāyet ziyâ-dâr bir meş'ale-i ma'ârif daha ilâve eylemiştir.

(Sirâc) hürriyet-i mizâcın birinci nüshası resîde-i nazar-ı ibtihâcımız olduğundan teberrüken zîrdeki bendinin ahz ve derc eyleriz.

(Sirâc)

Selânik'te (Rumili) nâmında bir gazete çıkmış ilk ve ikinci numaralarını gördük mü'essesi olan zâtı an-samîm tebrîk ederiz.

Vilâyâtta resmî gazetelerden başka efrâd tarafından muarra-bâz gazete neşrini Bosna'da Şakir merhûm icâd etmiştir. Te'sîs ettiği Gülşen-i Saray ise a'dâ-yı Osmâniye içün adetâ bir hâristan hükmünde idi.

(47. sayı 4. sayfa 1. sütun) Nitekim Sırbistan'ın sûretâ Pan-Slavizm efkârını mürevvic-i hakīkatte Moskov mekâsıdına tercümân olan gazeteleriyle mücâdele yolunda âdetâ muhârebe eder ve her def'asında husamâya galebe eylerdi.

İşte o koca Şakir gayret-i Osmâniyyesi uğrunda verem olarak yirmi beş yaşında âzim-i gülşen-i âhiret oldu.

Benim itikādımca hürriyet-i insâniyyenin şânına ve vatanın hayrına muvâfık hidmetde bulunmadan yüz yıl yaşamaktansa şu iki vazîfe-i mukaddeseye ça(l)ışarak yirmi beş yaşında olmak bin kat hayırlı yüz bin kat şanlıdır.

Rum İli'nin ihdâsını intâc ettiren muhabbet-i vataniyye sâhibi olan Mustafa Efendi biraderimize memleketin her türlü ihtiyâcına muvâfık hidmet ettireceğinden emîniz gülşen-i fenâ buldıysa Allah << Rum İli >> ile << Devir >>'imize zevâl vermesin.

(Devir)

(Sirac)'ın (Devir)'imizi bu sûretle nazar-ı takdîre almasından başkaca teşekkürler eyleriz.

*****

İbret Gazetesi dahi nüsah-ı memdûdasını âlem-i intişâra çıkarmaya başlamıştır.

Bunda bizim en ziyâde memnûniyyetimizi celb eden cihet baş muharrerliğini edîb-i meşhûr Kemal Beyefendi hazretlerinin kemâ-kân der-uhde buyurmuş oldukları görülmesidir. İşte müşârün-ileyh hazretlerinin asâr-ı mergūbe-i kalemiyyelerinden biri

(İbret)

(Bir Muvaffakiyyet)

Burada olan imtiyâzât-ı ecnebiyye ahd ve te'âmülden ibâret olarak uhûdın birçok cihetleri ta'dîl ve ilgā olunmuş olmasına ve te'âmülin kā'ide-i bekāsını istilzâm eder bir illet mevcûd olamamasına nazaran bir himmet-i gayûrâne ile o imtiyâzâtın bütün bütün ilgāsı *(47. sayı 4. sayfa 2. sütun)* kābil olduğunu İbret'in birkaç numarasında iddiâ etmiştik. Bu da'vâmızın hakkāniyetini şimdi bir eser-i fi'ili dahi bir dereceye kadar isbât eyledi.

Ma'lûm olduğu üzere Devlet-i aliyye ile İran beyninde mevcûd olan mu'âhedâtta İranlıların sâ'ir ecnebiler gibi birtakım imtiyâzâta mâlik olmasına dâ'ir bir sarâhat yoktur. Yalnız Erzurum mu'âhedesnin bir fıkrasında İran'ın şehbender vesâ'ir me'mûrları memâlik-i Osmâniyye'de bulunan sâ'ir me'mûrîn-i ecnebiyyenin hukūk ve imtiyâzâtından hissedâr olacağı münderic görülür.

İşte İran politikası yalnız ahdın bu bendinden istifâde ederek şehbender imtiyâzı nâmıyla mülkün her tarafında kendi teb'asının da'vâlarına karışmaya başlamış ve bu te'âmülü bir tasdîk-i resmî altına almak içün Bâb-ı âlî ile bazı müzâkerelere girişerek evvela mevâdd-ı sitte ve ondan sonra mevâdd-ı aşere nâmıyla birtakım mukāvele lâyıhaları te'âtîsine muvaffak olabilmiş idi. Şu kadar var ki bu lâyıhalar resmî ve kat'î bir karar altına alınamadı.

Nihâyet Hasan Hân'ın sefâreti esnâsında Memâlik-i mahrûsa'da bulunan İranlılar her türlü imtiyâzât-ı ecnebiyyeden müstefîd olmak ve İran'da bulunan Osmânlılar dahi mu'âmeleye mukābele görmek üzere Bâb-ı âlî ile İran sefâreti beyninde bir ittifâk hâsıl olabilmiş idi.

Bundan takrîben birçok ay olagelinceye kadar hâl bu yolda cereyân etmekte iken Hâriciye Nezâret-i celîlesi tarafından bir himmet-i mahsûsa ile gerek İstanbulca gerek vilâyâtca birçok teşvîşâtı dâ'î bulunan böyle bir sû-i te'âmülün ilgāsına te(ş)ebbüs olunarak iktizâ eden tedâbîrîn-i a'dâdiyye ikmâl olunmuş ve on yedi on sekiz gün evvel irâde-i seniyyesi dahi istihsâl edilierek Memâlik-i Osmâniyye'de bulunan İranlıların bir sınıf-ı mümtâz tanınmaması içün iktizâ eden taraflara tebligāt-ı ve irâdât-ı lâzıme gönderilmiştir.

(47. sayı 4. sayfa 3. sütun) Bu bir beşâretdir ki iş mukkadimâne tutulduğu hâlde devletlerce dahi mevcûd olan imtiyâzâtın suhûletle kābiliyyet-i lağvını gösterir ve binâen-aleyh Hâriciye Nezâret-i celîlesi tarafından şimdiye kadar bu meslekde görilen ikdâmât-ı hamiyyetkârâneden dolayı umûm Osmânlılar tarafından beyân-ı teşekkürle beraber bundan böyle dahi yine o yolda birçok muvaffakiyyetler husûlü temennî olunur.

Ez-cümle bu kadar suhûlet ve hüsn-i sûretle vücûda gelen İran muvaffakiyyetinin ikmâli içün İran'ın teb'a-i sahîhasıyla mahmîlerini birbirinden tefrîk etmek de mütâla'a-yı âcizânemize göre kat'iyyü'l-lüzûmdur.

Çünkü İran mahmiyyetine girenlerin hemân yüzde doksanı bu sıfatı askerlikten kurtulmak içün kabul eyliyorlar. İranlıların mahkeme huzûrunda da'vâları rü'yet olunur iken ser-tercemân bulundurulmamak ise İran mahmîlerinin askerlikten kurtulmasına mân'i olamaz. Kemâl

(Vilâyât)

(Tebrîk)

Selânik'te (Rum İli) nâmıyla bu kerre gayr-ı resmî Türkce bir gazetenin dahi vaz'-ı sahife-i i(nt)işâr olduğunu birinci numarasının vâsıl-ı nazargâh-ı mütâla'amız olmasıyla anladık.

Zikr olunan gazetenin şive-i güftârı gāyet güzel olup mündericâtı dahi terakkiyât-ı vataniyyemize hüsn-i hidmetler va'ad etmekte bulunduğundan âzim olduğumuz meslek-i terakkide evsâf-ı mezkûre ile makbûl ve müncelî böyle bir refîke nâ'il oluşumuzdan nihâyetsiz bir sûrette memnûn ve müteşekkir kaldık.

Hemân cenâb-ı Hakk muhaddis ve mü'ellifini efkâr-ı müstakimesinde ve tarîk-i saâdet-refîkinde devâmını ber-karâr buyursun. Âmîn.

Mehmed Sâlim

Sayı: 48

Sene-i şemsiye	1873	Numara (48)	Sene-i kameriye	1290
Mart	12	Pazartesi	Muharrem	25

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(48. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İtizâr)**

Hükûmet-i seniyye matba'a-yı vilâyete iki kıta nizâmnâme tab'ını emr eylemiş olduğundan perşembe günü (Devir)'imizin neşrine muvaffak olamayacağımızı ma'a'l-itizâr beyân ederiz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

İzmir Vilâyeti Defterdârlığı'na tayîn buyurulmuş olan Fevzi Efendi hazretleri geçen cumartesi günü gelen Avusturya posta vapuruyla İzmir'e bi'l-vâsıla umûr-ı me'mûrelerine bed' ve mübâşeret buyurdular.

Müşârün-ileyh hazretleri fenn-i hisâbdan başka inşâda dahi mâhir bir zât olduklarından vilâyetimizin böyle bir defterdara nâ'iliyyeti cümlenin bâ'is-i şükrâniyyet ve memnûniyyeti olmuştur.

*

Saruhan Sancağı Muhâsebeciliği'nin Serveri Efendi'ye tevcîh buyurulduğu telgraf vâsıtasıyla aldığımız haberlerdendir.

*

Trabzon vilâyeti dâhilinde Şiran Kazâsı Kaymakam-ı sâbık Mustafa Hicabi Efendi'nin Atala Kaymakamlığı'na tayîn buyurulduğu işitilmiştir.

*

Akhisar kaymakamının yedi gün yedi gecelik velîme cem'iyyetiyle Kırkağaç nâ'ibinin dört gün dört gecelik hitân cem'iyyetinin sûret-i vukū'unu (46)'ncı (Devir)'imize derc ile hilâf-ı nizâm bu gibi harekâr-ı faci'aları üzerine nazar-ı muslih-i cenâb-ı vâlî-i âlîyi celb eylemiştik.

(48. sayı 1. sayfa 2. sütun) Tahkīk eyledik ki vâlî-i âlî-i müşârün-ileyh hazretleri bu keyfiyyeti istilâm-nâme-i mahsûs tastîriyle Saruhan mutasarrıflığı cânibinden istifsâr buyurmuşlardır.

İzmirni nâm Rum gazetesi kaymakam-ı mûmâ-ileyhin velîme cem'iyyeti bizim yazdığımız gibi eyyâm ve leyâl cem'e devâm etmemiştir ve kimseyi da'vet eylememiştir yolunda bazı şeyler yazmış ise de biz akd olunan yedi gün yedi gecelik cem'iyyeti mevcûd olan şühûd-ı kesîre-i mutebere ile eğer ki isbât edemeyecek olur isek ol hâldeki ifâdemizi mü'eyyeden kendi mühr ve imzâsı tahtında olarak öteye beriye yazdığı da'vet-nâmelerden bir dânesini çıkarıp te'yîd-i müdde'â eyleyebilmekte hâzır olduğumuzu beyân ederiz.

Mezkûr cem'iyyetin esnâ-yı cereyânında vukū' bulup mezbûr (46)'ncı nüshamızda hikâyesine hâcet görmediğimiz bazı ahvâl-i acîbeden dahi ma'lûmât vermek zahmetini ihtiyârdan Mutasarrıf Arif Paşa hazretlerinin sâlifü'l-beyân isti'lâm-nâmeye cevâben gelecek tahrîrât-ı alileri bizi vâreste bırakacağında kat'iyyen şübhe etmeyiz.

*****

Geçen gün İzmir'de Aydın Mutasarrıfı Mustafa Necib Paşa hazretlerinin vukū'-ı tebeddülleri hakkında bir erâcif zuhûr etmiştir.

Bunun asl ve esâsı olmadığı cihetle merâk edilerek menşe'ini taharrî etmiş ve şimdilik menşe'-i mezkûru Panaport İbrahim Ağa bulduk ise de *(48. sayı 1. sayfa 3. sütun)* eğer ki mûmâ-ileyh dahi bir me'haz irâe edebilir ise ol hâlde bu gibi bir ercûfenin kendisinden sâdır olmadığını sebât ile tezkiye-i nefs etmiş olur.

*****

(Denâet)

Manisa'da Sultâniye Cami'i-i şerîfi evkāfından her sene nevruzunda icrâsı mu'tâd ve meşrût olan <<mesir>> cem'iyyetinde dağıtılan <<mesir>> macunundan (ahâlî işbu macunu ekl edenler hayye ve akreb misillü haşerât-ı mü'ezzibenin semmi te'sîr etmemek itikādıyla mu'tekiddirler) ve esâsı da bununla meşrût olduğunu bazı erbâb-ı ma'lûmât tasdîk ediyorlar). Esnâfa tevzî' olunmak üzere hasebü'l-usûl

kethudâlıklarına lüzûmu mikdâr gönderildiği sırada sâbık temyîz mümeyyizlerinden olup kavâf esnâfı kahyâsı bulunan Hafız Şerif nâm kimseye dahi cânib-i vakfdan mikdâr-ı kâfî macun gönderildikde merkūm zikrolunan macunları kavanozlarıyla yeden be-yed esnâf-ı merkūmenin dükkânlarına getirip i‘tâ ederek mukābilinde fukarâ-yı esnâftan yirmişer para almak zillet ü denâetini irtikâb eylediği evkāf müdîriyyeti cânibinden bi’l-istihbâr herkesin akçesi ashâbına redd ettirildiğini vukū‘ât-ı sahîhadan olarak haber aldık.

*

Şerâfet-i nasbiye iddiâsıyla beraber Mekke-i mükerreme ahâlîsinden olduğunu bi’l-beyân bu aralık cürmiyle beraber Manisa’ya sehhâr bir ak Arab gelerek birtakım nisvân-ı *(48. sayı 2. sayfa 1. sütun)* kābiletü’l-iğfâlî ameliyyât-ı sihr-bâzânesiyle soymakta olduğunu işitmekteydik.

Bu kerre mesir cem’iyyeti temâşâsı içün Manisa’ya vukū‘-bulan seyâhatimizde bir iki sâ’at vaktimizi fellâh-ı merkūmun tah(k)îk-i[400] ahvâline hasr eylediğimizden merkūmun eğer ki nereli olduğuna tamamıyla kesb-i vukūf edemedik ise de tarîk-i mefsedet-refîk-i sihr-bâzide sâbıka-ı adîdesinden dolayı memleketten memlekete nefy ve tağrîb olunmuş bir şahs idüğüne ilme’l-yakîn ma’lûmât-nâme aldığımızdan mündericâtımızın bir kısmını merkūmun ahvâline hasr ile Manisa hükûmetinin nazar-ı dikkatini merkūmun oradan münâsib mahalle tard ve def’i emrine celb ederiz.

Şöyle ki merkūmun ak Arablığı levn-i vechîsiyle sâbit olup ber-vech-i muharrer memleketi ma’lûm değil ise de kendisi sinîn-i vefîreden beri Konya’da iskân etmiş ve dâ’ire-i izdivâcında bulunan hâtun sihr-bâzlıkta mahâret-i kâmileleri kesb-i şöhret eylemiş olan Konya vilâyeti dâilinde Seydişehri sekenesinden olarak bunların efkârı yek-diğere uygun ve icrâ-yı hud’a vü desâyis ile birtakım erâmil ve ezvâc-ı nâsı bi’l-iğfâl akçe ve emvâl-i sâ’irelerini dolandırmakta ikisi birden gāyet harîs ve azgın olduğundan zevce-i mezbûre küll-i yevm kapı kapı dolaşarak dolandırmaya şaşkın aramakta ve dâm-ı hile ve tezvîre düşürdüğü bî-çâre kadınların husûl-i âmâline kendisi nüsha verip kulaklarından çarpdıkları küpelerin mukābilinde birer mengûş-i ibret ve intibâh takmakta olduğu Konya hükûmetince anlaşılarak bi’d-defa’ât def’ olunmuş iken yine ef’âl-i iğfâliyeden sarf-ı nazar etmemiş ve i‘mâl-i sihr ve efsûna tâlibe bulamadıkları hâlde hiç olmaz ise birtakım emrâz-ı müzmineye mu’âlece ta‘bîriyle

[400] “ق” harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamanmıştır.

tarçın ve karanfil vermekde bulunmuş oldukları erbâb-ı vukūf ve ma'lûmât tarafından haber verilmiştir.

(Varaka)

Akhisar kazâsına muzâf Marmara karyesi civârında geşt ü güzâr eden yedi nefer eşkiyânın *(48. sayı 2. sayfa 2. sütun)* der-desti zımnında mâh-ı hâlin beşinci salı gecesi Kaymakam Fevzi Efendi beş nefer zabtiyyeyi arabaya irkâben eşkiyâ-yı merkūmenin melce'i zannolunan mahalle sevk ettirip (Osmânlı tavşanı araba ile evler) meselinin bu mâddede fi'ilen icrâsı bâbında asâkir-i zabtiyye ile memlû olan mezkûr araba gitmekde iken (A)khisardan bir sâ'at mesâfe kat' eder etmez eşkıyâ-i merkūme bunların üzerine hücum edip içlerinden Zabtiyye Koca Ahmed nâm kimesne mecrûhen vefât ettiği misillü Arabacı Mihal dahi kolundan isâbet eden kurşun danesinden esîr-i firâş olan neferât-ı sâ'ire-i mezkûre ise bir takrîb tahlîs-i girîbân eylemişlerdir.

Bunun üzerine kaymakam-ı kazâ efendi ertesi günü eşkiyâ-ı merkūmenin be-tekrâr taharrî ve der-desti zımnında bi'z-zât kendileri yirmi otuz nefer ahâliyi bi'l-istishâb Marmara cânibine seyâhatleri vukū' bulmuş ise de mesmû'-ı âciziye göre Akhisar iki sâ'at mesâfede Moralıdamlar nâm karyeye azîmet eder etmez kendileri yenice te'ehhül etmiş olmalarından nâşî bazı vukū'ât-ı mefrûzayı tefekkür buyurduklarından geriye avdet etmiş vesâ'ir zabtiyyeleri Marmara'ya sevk eylemiş ise de çi fâ'ide ki eşkiyâ-i merkūme kararı firâra tebdîl eyledikleri anlaşılmış ve fakat kaymakam-ı mûmâ-ileyhin ber-vech-i meşrûh Moralılardamları'ndan geriye avdeti nefs-i Akhisar'ın eşkıyâdan muhâfazası amâl-i hayriyesine mebnî olduğu anlaşılmış ise de mukaddem beş nefer zabtiyyeyi araba ile sevki ne esbâba mebnî olduğunu bilemediği kazâ-i mezkûrdan bu kerre almış olduğum bir kıta mektûbta bahs ve beyân kılınmış idüğünden bu mektûbun gazeteniz vâsıtasıyla neşrini iltimâs ederim.

İmzâ: ع

(Dârü's-saltanat)

Matbû'ât Nizâmnâmesi

Fuad Paşa'nın birinci sadâretinde idüğü otuz beş mâddeden ibâret bir Matbû'ât Nizâmnâmesi *(48. sayı 2. sayfa 3. sütun)* tanzîm olunarak gazetelerin her türlü harekâtı iktizâ-yı zamana göre tahdîd olunmuş idi.

Bu nizâm tarîh-i ilânı olan 2 Şaban 81'den i'tibâren dört sene mer'iyyü'l-ahkâm olarak devâm eyledi. Vaktâ ki memleketimizde matbû'âtın te'sîr-i nüfûzu görülmeye başladı. Onun da ahkâmı kararnâme-i âlî nâmında bir pûşîde altına alındı.

İşte o günden beridir ki matbâ'ât-ı Osmâniyye iki omuzuna birer çeki taşı asılmış gibi olduğu yerde mıhlanıp bir hatve ileri gitmedikten başka beli dahi bükülerek sırtı üstüne düşmeye mecbûr oldu.

Matbû'ât böyle bir bâr-ı azîm altında zâr u nizâr olmakta iken yine ara sıra kendi derdini unutarak vatanın hayrı ümmetin menfa'ati içün her türlü vesâyâya hasr-ı lisân ettikçe gâh pûşîdenin bir ucuyla ağzı kapatılır gâhîcede râhat döşeğine yatmış mevtâ gibi pûşîde ile üzeri örtülür idi.

Şimdi ise devlet matbû'âtın ehemmiyetini takdîr ederek nizâmı örten pûşîdeyi ref'e ve onun intâc ettiği bâr-ı sakîli mahva teşebbüs etmiştir ki istikbâlde gazetelerin ümmet ve devletin hayır ve menfa'atine pek büyük hidmetler edeceğine beşârettir.

Ma'lûmdur ki matbû'ât her yerde zamanla beraber gider <<hiç zamanı ve zaman ile beraber teceddüd-i şânından olan fikr-i insânı cereyân-ı tabi'îsinden men' etmek kābil olamıyor mu? >>

Matbû'âtın zuhûruyla beraber mahvına teşebbüs olunması memleketimizin mahsûsâtından değil her yerde ittihâz olunmuş bir tedbîrdir. Ez-cümle bundan doksan sene mukaddem Fransa'da gazete dest-gâhlarını elde tüfenkle birer soldat beklerdi. Şimdi ise yine o Fransa'da binlerle gazete hükûmetin başı ucunda geçmiş ef'âline nezâret ve hat'iyyâtını mu'âheze ile meşguldür. Buna ise ta'accüb değil ittibâ' zarûrîdir çünkü dünyada tahavvül-i tabi'îdir.

(48. sayı 3. sayfa 1. sütun) Bâb-ı âlî buralarını der-pîş ile matbû'âtı nazar-ı ehemmiyete takrîb edişine teşekkür olunur ve şunun için e teşekkür olunur ki matbû'ât – velev ne kadar şedîd olursa olsun bir nizâm altına alınca şimdi tevehhüm olunan mazarrâtına bedel ileride hâtır ve hile gelmeyen hasenâta hidmetkâr olacaktır.

(Bu bâbda teşekkül eden komisyonun müzâkerât ve îrâsına ileride ma'lûmât alırsak beyân-ı mütâla'a eyleriz.) (Sirâc)

*****

Yine Ma'ârif

Ma'ârif Nezâreti tarafından hükmü mülgā bir nizâmnâmeye istinâden izinsiz kitâb neşri hakkında iltizâm olunan usûlün ne kadar haksız ne derece terakkī-şiken ne mertebe intişâr-ı ma'ârife mâni' olduğuna dâ'ir iktizâ eden sözlerin cümlesi birkaç gazetede tafsîlâtıyla fürû'âtıyla beraber söylenmiş idi.

Te’sîr etmesi yine de etmeyecek gibi görünür. Ma’a-mâ-fîh biz de lüzûm görüldükçe bu bâbda tecdîd-i mübâheseden geri duramayacağız. Hadîka’nın sâlnâmesi içün bi’z-zarûre nezâret-i müşârün-ileyhâya mürâca’at ederek ruhsat etmiş idik.

Mez’ûniyyet-i lâzımeyi yarım sâ’atte verdiler.

Ta’aşşuk-ı Tal’at ve Fitnat’ın mû’ellifi bu kitâbın cüz’-i hâmisiyle eczâ-yı sâ’iresi içün bundan yirmi beş gün evvel Ma’ârif Nezâreti’nden ruhsat taleb etmiş hala alamıyor.

Bu müsâvâtsızlık neşr-i ma’ârifçe lüzûmu kadar himmet ve hüsn-i niyyete delâlet edemediği gibi yalnız makām-ı itirâzda kāim olan ashâb-ı kalemin intişâr-ı asâ(r)ını teshîl ile ma’ârife dâ’ir bir şey söyleyen devletin yazdıkları şeyleri aylarca sürüncemeye düşürmek matbû’âtca Ma’ârif Nezâreti’ni pek de memnûn edemeyecek bir meslek revâc ve ta’mîmine hidmetten başka bir netice vermez zannederiz.

*

(48. sayı 3. sayfa 2. sütun) **(Hükkâm-ı Şer’iyye Nizâmnâmesi)**

(Sûret-i Hatt-ı Hümâyûn)

(Mûcibince Emel Oluna)

(Birinci Madde)

Vilâyetlerde istihdâm olunan hükkâm-ı şer’iyye ehliyyet ve rütbe ve haysiyyetleri i‘tibârıyla sunûf–ı hamse üzerine tertîb olunup her sınıf içün münâsib kazâlar tefrîk ve tahsîs olunmakla bundan böyle her sınıf ashâbı münhasıran kendi sınıfına mahsûs olan kazâlar hükûmet-i şer’iyyesine nasb ve tayîn olunarak diger sınıfa mahsûs olan kazâlara me’mûr edilmeyecektir.

(İkinci Madde)

Haremeyn-i muhteremeyn pâyesini ihrâz etmiş olanlar sınıf-ı evvel ve bilâd-ı hamse ve mahrec mevâlîsi sınıf-ı sânî ve mevâlî-i devriye ile kibâr-ı müderrisîn sınıf-ı sâlis i‘tibâr olunup fakat makām-ı fetvânın münhasıran re’y ve tensîbi ile hasbe’l-kā‘ide sınıf-ı sâlis i‘tibâr olunan mevâlî-i devriyye ve kibâr-ı müderrisînden bazıları istihkāk ve ehliyyet-i ma’lûmelerine binâen sınıf-ı sâni ve sınıf-ı sâni i‘tibâr olunan bilâd-ı hamse ve mahrec mevâlîsinden bazıları dahi îcâbına ve ehliyyet-i mücerreblerine göre sınıf-ı evvel i‘tibâr olunabilecekdir ve şimdiye kadar bi’l-imtihân ehliyyetleri tasdîk olunarak yedlerine şehâdetnâme verilenlerin dahi imtihân tezkerelerinde muharrer olan sınıfları muteber tutulacaktır.

(Üçüncü Madde)

Madde-i sâbıkada sınıfları tayîn olunanlardan mâ-adâ mütevelliyen üç sene fetvâ hâneye devâm etmiş olan müsveddeler ile vâkāyi' kitâbetinde ve yahûd niyâbetle İstanbul ve bilâd-ı selâse mehâkim-i şer'iyyesinde istihdâm olunanlar derece-i ehliyyetlerine göre yalnız sınıf-ı sâ(l)is ve râbi' ve hâmisden birine meclis-i intihâbın re'y ve kararı ve makām-ı fetvânın tasdîkiyle kaydolunacaktır.

(48. sayı 3. sayfa 3. sütun) Üç sene ale't-tevâlî müftî olanların dahi hasbü'l-icâb infisâlleri vukū'ına mu'allim-hâne-i nüvvâb şâkirdâni haklarında mevzû' olan usûl üzere meclis-i intihâbda imtihânları bi'l-icrâ derece-i ehliyyetlerine göre zikrolunan sunûf-ı sülüseden birine kaydolunacaklardır.

(Dördüncü Madde)

Mahkeme kitâbeti ve ma'iyyet ve nevâhî niyâbeti misillü hidemât-ı şer'iyyede bulunanlar ile tarîk-i niyâbete sülûk etmek isteyen sâ'ir nev-hevesler mu'allim-hâne-i nüvvâba devâm ile usûl-i mevzû'asına tevfîkan meclis-i intihâbda derece-i ehliyyetleri tebeyyün eyledikçe sunûf-i hamseden birine kaydolunmayacaktır.

(Beşinci Madde)

Sınıf-ı rabi' ve hâmis ashâbından beş def'a niyâbette bulunarak her def'asında vezâif-i me'mûriyyetini kemâ-hiye-hakkıhâ îfâ idenlerin tahkīkāt-ı mukteziyye icrâsından sonra meclis-i intihâbdan tanzîm olunacak mazbata üzerine sınıfları bir derece terfî' edilecektir.

(Bakiyyesi sonra)

(Vilâyât)

(Ankara)

Ankara Vilâyeti Dîvân-ı Temyîzi Başkâtibi ve Ankara Gazetesi Muharriri Yaver Efendi hazretlerinin Sadr-ıazam Esad Paşa hazretlerine takdîm eyledikleri târîh bî-nazîrdir.

Buldu sadrın ehlini ilhâm-ı hakla hân-ı azîz
Geldi bir paşa-yı Esad evvel-i makâm gazete
Sana çoktan biçdi bu kaftanı hayyât-ı azl
Şimdi geldi vakti aldık düş fahr ve rağbete
Şekk olunmaz kim kerâmet hâdim dergâhıdır
Çünkü mevkûf idi bu tevcîh esâsen hükmine
İşte âsârı göründü sâbit oldu müdde'â
Eylesin tebrîk onu hâmem serâpâ millete *(48. sayı 4. sayfa 1. sütun)*

Ola rehber feyz-i ruhâniyyet peygamberi

Rabbimiz her an muvaffak ide hüsn-i hidmete

Bende yavuz işbu târîhimle tes'îd eylerim

burc-ı Es'ad-ı kasr-ı vâlâ oldu mühr devlete

1289

*

(Tuna)

Far dö Bosfor'dan Hülâsa

Bulgaristan'ı ifsâda me'mûr olan komitenin meb'ûsânının merkez-i ictimâ'ı Rusçuk'daki Moskov Konsolosu (Maşenin)'in hânesi olduğunu Avukat Mösyö Espanoplo nâmında bir zât beyân etmiş idi.

Rusya Devleti gibi bir mu'azzam devletin konsolosuna böyle bir şey isnâd etmesi Rusçuk Ticâret Mahkemesi Re'îsi Amasyan Efendi'nin hiddetini mûcib olduğu gibi konsolosun vukū'-bulan iltimâsı üzerine mûmâ-ileyh Espanoplo ticâret mahkemesine kabul olunmamakta imiş.

Mösyö Espanoplo'nın yine evvelki gibi mahkemeye kabulünü evvela Hükûmet-i seniyye'den sâniyen Ticâret nezâret-i celîlesinden istid'â eyleriz

Sirâc

Acaba bu Amasyan Efendi ticâret mahkemesi riyâsetine Rusya Devleti tarafından mı me'mûrdur ki konsolosun tatyîbi içün avukat koğuyor?

Rusya Devleti'nin yalnız bu konsolosu değil Tuna sevâhiline me'mûr olan konsolosları kâmilen bu hâldedirler Espanoplo yalan mı söylemiş?

Hele bu iş sahîh ise Tuna vâlîsi hazretlerinin sükûtuna da ta'accüb ederiz.

Çünkü Tulca Mutasarrıfı İsmail Beyefendi'nin Tulca'dan azline oranın Moskov konsolosuna mümâşât etmemesi bâ'is olmştu.

Ümid-varız ki sadr-ı lâhık hazretlerinin hamiyyet-i vatan-perverâneleri bu türlü seyyi'âtın devâmına mâni' olur.

(48. sayı 4. sayfa 2. sütun) Zîrâ Moskov konsoloslarının harekâtına itimâd kābil değildir.

(İlân)

Rum İli demiryolu hisselerinin altı yüz bin franktan dört yüz franka kadar senede altı def'a yani her iki ayda bir def'a kur'aları çekilmekte olduğu şimdiye kadar gazetelerin vukū'-bulan neşriyâtından herkesin ma'lûmu olmuştur.

Bazı zevâtın vukū‘-bulan arzû ve ilhâhı üzerine (Devir) be-heri birer Osmanlı lirası olmak üzere müceddeden iki yüz elli hisse i‘tibârıyla yeni bir abono cem’iyyeti açmıştır.

Şöyle ki bu cem’iyyetin ber-vech-i muharrer i‘tâ eyleyeceği birer liradan hâsıl olacak iki yüz elli lira ile zikrolunan demiryolu hisselerinden otuz iki kadar hisse senedâtı alarak bunları cem’iyyetin intihâb edeceği muteber bir mahalle vaz’ ile hangi numaralar ile murakkam ise evvel emrde anları bir nüshasıyla aynı aynına neşrederek senedât-ı mezbûrenin alındığı günden i‘tibâren bir sene müddetle bilâ-bedel ashâb-ı hisseye gazete vermeye başlayıp sene nihâyetine kadar keşîde olunacak kur’alardan egerce senedât-ı mezbûreden bir kangısına ikrâmiye isâbet eder ise ikrâmiyye-i mezbûre iki yüz elli kısıma bi’t-taksîm zabt olunacak defteri mûcibince ashâb-ı hisseye i‘tâ olunacaktır.

Egerki dörtyüz ile üç ve altı bin franklık ikrâmiyye kazanılacak olur ise bunların taksîmi bir fâ’ideyi müfîd olmayacağından bunlar kadîmi mezbûr hissedârânın mâlı olmak üzere sâ’ir hisse senedâtı alınarak intihâb ve tensîb edecekleri mahalle teslîm kılınıp fakat isâbet etmekle hükmü sâkıt olacak tahvîlin yerine o ikrâmiyyeden diğer bir tahvîl alınıp vaz’ olunacaktır.

(48. sayı 4. sayfa 3. sütun) Her piyango keşîde olundukça hangi numaralara isâbet ettiğini dahi (Devir) başkaca i’lân eyleyecektir.

Sene nihâyetinde altı kur’anın keşîdesinden sonra zikrolunan hisse senedâtı (Devir)’in bedeli mukābilinde matba‘anın mâlı olarak ashâb-ı hisse bir sene müddet gazete ahz ve mütâla’a etmiş ve bedeli olarak birer lira vermiş olacaklardır.

Bu cem’iyyete dühûle Manisa’dan yetmiş seksan kadar zât arzû göstermiş olduklarından İzmir ve mahâl-i sâ’irede dahi dehâlet etmek isteyenler oldukları halde bedelât-i mezbûreyi peşinen i‘tâ ve irsâl etmek şartıyla matba‘amıza mürâca’at ederler.

Önümüzdeki nisân ibtidâsında mürûr-ı demiryolu tahvîlâtının kur’ası keşîde olunacağından ol vakte kadar hissedârlarımız tamam olduğu hâlde zikrolunan tahvîlât bi’l-mübâya’a mâh-ı mezkûrdan bed’ ile gelecek sene nisânında keşîde olunacak kur’aya kadar gazete verilip çıkacak ikrâmiye ashâb-ı hisseye â’id olacaktır.

Yani şimdiye kadar rızâlarıyla müşteri olmuş olan zevât gibi yalnız gazete ahz ve mütâla’ası içün ödemeyi i‘tâ eyleyecekleri bedel mukābilinde ikrâmiyyenin isâbeti ümîdini dahi kazanmış olacaklardır.

Tâliblerin iki yüz elliyi tecâvüz eylediği hâlde onlar içün dahi bu usûl üzere ayrıca bir defter tutularak kezâlik verecekleri bedelât ile tahvilât alınıp tahvilât-ı mezbûre dahi bir senedâtla onların ikbâle bırakılacaktır.

İşbu ağustosun yirmi dördüncü günü (Devir)'in birinci senesi reside-i hitâm olacağından ondan sonra yazılacak müşterilerini dahi bu hukūka mazhar eyleyecektir.

Mehmed Sâlim

DEVİR

(İlâve)

48) Numaralı Nüshaya)

15 Mart (12)89 **28 Muharrem (12)90**

(Perşembe)

(48. sayı 6. sayfa 1. sütun) **(Havâdis-i Mühimme-i Müteessife)**

Empersiyal Gazetesi Muharreri Mösyö Ru'nun martın on ikinci günü kudurmuş olduğunu te'sîrât-ı mükeddere-i azîme ile haber alıyoruz.

Mûmâ-ileyhin emr-i tedâvîsi içün fâmilyâsı tarafından birtakım etıbba-yı hâzıkanın celb ve cem'iyle icrâ ettirilen konsoltosunda fâmilyâ-yı merkūme-i mûmâ-ileyh içün illet-i mezbûreden rûy-ı necât olmadığını ve bir an evvel teslîm-i cân edip kurtulması içün üzerine bir mikdâr su serpilmesi şi'âr-ı mürâca'at-ı insâniyyedendir cevâbını almış olduğundan hâh nâ-hâh bu karara muvâfakatle su serpilir serpilmez mûmâ-ileyh semt-i âhirete tevcîh-i rûy-ı azîmet eylemiştir.

Mûmâ-ileyh illet-i mezbûr-ı mehlikeye giriftâr olması diğer bir sebebe mebnî olmayıp mücerred erbâb-ı kemâlât-ı insâniyye ashâbından bir edîb-i ma'rûf tarafından kendisinin bir fahrîye-i vâhiyye-i şifâhîyesine etmiş olduğu mukābele-i tahrîriye ve muhikka-ı âkılânesine ale'd-devâm birkaç gün kütüb-i Franseviyyeyi devrettiği hâlde yine bir cevâb-ı savâb bulup mahcûbiyyet-i tâkat-ı fersâdan tahlîs-i girîbân etmekte muvaffak olamamasından dolayı kuvve-i dimâğıyla kesret-i te'emmül ve endişesinden hâsıl olan iltihâb-ı illet-i mezkûrenin ta'ârruzuna sebeb-i müstakill olduğunu erbâb-ı ma'lûmâtı ihbâr ediyorlar.

Vah zavâllı (Ru) vâh! âkıbet kudurdunda mı terk-i âlî-hayât eyledin.

Fî'l-hakīka mûmâ-ileyh esnâ-yı malûliyyetinde mukayyezât-ı ileliyyesini yanına giden ahibbâ-yı mükedderesine saldırmağla icrâ itmiş ise de bunların içinden yalnız Amaltya Gazetesi muharririnden mâ'adâ hiç kimseyi dalayamamıştır.

Çünkü haber veriyorlar ki Amaltya Muharriri Kir Samyotaki'yi dalamış olduğundan merkūm *(48. sayı 6. sayfa 2. sütun)* dahi illet-i sâriye-i mezkûrenin hükmünü sokak sokak devredip savt-ı insâna gayr-ı şebîh hırıldısı halkın dikkatini celb etmektedir.

Cenâb-ı Hakk cümleyi masûn ve mahfûz buyursun bu illet-i dimâğiyenin benî-âdemi bilâ-ta'addî istilâ eylemesi mücerred ma'lûlün asl-ı cinsiyesi tabîat-ı bâdiye-i kelbiyye ile muhtelit olmasına tevakkuf ediyormuş akıl ise bunu tasdîk eder.

Biz Kir Samyotaki'nin dahi işbu illet-i mühlikeye giriftâr oluşuna dahi başkaca müte'essif oluyoruz.

Çünkü kendisi kemâlât-ı sinniyyesini doldurmuş ve medeniyyet-i vataniye gavrında hidemât-ı lâ-yuhsâ ile şabkasının rengini soldurmuş bir pir-i fâni olduğundan te'essüf değil bayağı tekeddür etmekteyiz.

Lâkin Senyör Ru'nun ol-vechile dûçâr-ı zevâl-i memât olmasından çünkü kendisi henüz genç ve dinç ve idâre-i efkâr-ı medeniyye-i garibede gāyet gülenç bir zât-ı memdûh bulunduğundan fevka'l-âde müte'eesif kalıyoruz.

Bu iki zât-ı memdûhdan birisinin vech-i meşrûh üzere tecrîd-i hâme-i hayât eylemesi diğerinin de ol savba müteveccih bulunması hâtırası değil yalnız bize ahâlî-i beldemize bile kâmilen iktisâ-yı libâs-ı ye's ve mâtem ettirmiştir.

Binâen-aleyh biz de vukū'ât-ı mezbûrenin endişesi te'sîrâtıyla Mösyö Ru gibi bir muhibbimizin zevâli te'essüfünü fi'ilen dahi göstermek üzere ilâvemizin etrafını siyaha boyadık.

Mûmâ-ileyh Samyotaki'nin dahi vakt ü zamanıyla tedâvî-i âcilesi tedârüküne baktırılmasını sıhıyye idâresine ve diğerlerini dalayıp memelekete sû-i sirâyet etmemesi husûslarını dahi belediye idâresine ihtâr ederiz.

Sayı: 49

Sene-i şemsiye	1873	Numara (49)	Sene-i kameriye	1290
Mart	19	Pazartesi	Safer	2

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEViR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan baheder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(49. sayı 1. sayfa 1. sütun) **İhtâr**

Rumili demiryolu hissesi alınıp ikrâmiyesi bir sene müşterilere â'id olmak üzere küşâd eylediğimiz iki yüz elli numaralı abono defterine yazılacak olan zevâta ve teferru'atına dâ'ir neşreylediğimiz ilânda nisân ibtidâsında keşîdesi mukarrer olan kur'asına dâhil olmak üzere ol vakte kadar iki yüz elli abono dolmaz ise yazılanların akçesi hakkında ne mu'âmele olunacağını tasrîh eylemediğimizden burasının dahi îzâhı bazı taraftan ihtâr olunmuş olduğundan mâh-ı mezkûr ibtidâsına kadar birden iki yüz elliye kadar her kaç zât yazılır ise terâküm edecek akçeyi tamamen mezkûr hisselere vererek i'lân ettiğimiz kā'ideye tevfîkan alınacak tahvîlâtın mikdâr ve numaraları bâ'de'l-i'lân ikrâmiyesi bir sene müddetle hissedârâna â'id olacağını beyân ederiz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

Devâir-i hükûmete bir seyâhat etmiş olsak mektûbu vilâyet kalemine giden evrâkın gayyâ kapısına düşmüş eşya gibi pek güçlük ile çıktıklarını göreceğiz.

Bu ise erbâb-ı masâlihin tezallümünü mûcib olmaktadır.

Mektûbî efendi hazretleri bir mikdâr ma'iyyetlerini tazyîk buyursalar da bu te'ehhürât vukū'a gelmemiş olsa biz de bir şey söylemez idik.

*

(49. sayı 1. sayfa 2. sütun) Saruhan Sancağı Muhâsebeciliği'ne tayîn buyurulmuş olan Server Efendi cumartesi vapuruyla İzmir'e bi'l-muvâsala hâmil olduğu muharrerâtı vâlî-i âlî hazretlerine bâ'de't-takdîm evâmir-i lâzıme-i şifâhîye ve tahrîriyeyi istishâben yevm-i mezkûr akşâm şimendüferiyle Manisa'ya azîmet eylediler.

*

La Reform Gazetesi makām-ı vilâyet-i celîlenin İzmir Mahkeme-i Ticâreti Re'îsi Ahmed Kamil Efendi hazretlerinin takrîrleri üzerine bî-hakkın azl ve tebdîl edilen Aydın Mahkeme-i Ticâreti Re'îsi Agobaki Efendi'nin evsâfına dâ'ir bir fıkra neşreylemiştir.

Re'îs-i mûmâ-ileyhin seyyi'âtı sâbit olmamış olsa kendisinin tebdîlini ne Ahmed Kamil Efendi hazretleri tensîb ve takrîr eder ve ne de vâlî-i âlî hazretleri öyle bir haksızlığı kabul buyururlardı. Binâen-aleyh riyâset-i mezkûreye ashâb-ı istikāmet ve dirâyetten sâbık Islâh-hâne Müdîri Şakir Efendi hazretleri tayîn olundu.

Hükûmet-i seniyye'nin icrâât-ı muhikkası aleyhinde gazeteye söz derc etmek modasını yeni görüyoruz.

Ey Reform Gazetesi! Agobaki'nin şimdiye kadar müsteniden vukū'-bulan seyyi'ât-ı tâkat-fersâsına dâ'ir Aydın ahâlîsi tarafından tanzîm ve takdîm olunan mahzarların sadâsını istimâ'a kapalı olan kuvve-i sâmi'anı bir kerrecik olsun açılıp da işitmeyecek misin? *(49. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ve mûmâ-ileyh Şakir Efendi'nin istikāmet-i efkârını umûmen İzmir ahâlîsinin beyninde derece-i zekâ ve dirâyeti hakında tekevvün etmiş olan medâyıhı kalem-i nâ-savâbın takdîr edüp de mülk ve millete bi-hakkın hidmet edenler ile iştirâk edemeyecek mi? Vah vah vah menfa'at makinesi gibi çevrili i'tisâfı altında ezilip uçan kuşlardan istimdâd eden bir ahâlînin şerâre-i dûd-ı âhı gözüne sıçramayacak mı? Halefi selefi tahkīk et de gazeteni hakkāniyet yaldızıyla tezyîn edip dilenci çanağı gibi her gördüğüne uzadıp sadaka alma.

<< Redd-i İftirâ ve İsbât-ı Müdde'î >>

İzmir eşrâfından olup mukaddemâ Saruhan Sancağı Evkāf Muhâsebeciliği'nde me'mûriyyetleri sebkat etmiş olan fâzıl-ı meşhûr Mansûrîzâde Hüseyin Efendi hazretlerinin, Nâ'ib-i sâbık Serveri Efendi delâlet-i zâlimânesiyle hâsılât-ı vakfiyeden altmış bu kadar bin guruş ihtilâsâtına dâ'ir bundan bir sene mukaddem bir mazbata kaleme alınmış idi.

(Biz bu mâddeyi ol vakt tarafımıza haber veren halefi Ali Efendi'ye siz yeni teşrîf ettiniz. O Serveri Efendi'nin iğfâlâtına kapılmayınız zîrâ biz selefinizin ahlâkını fi'ilen bi't-tecrübe efkâr-ı müstakîmesini öğrenmiş olduğumuzdan sonra mahcûb kalırsınız ihtârını cevâben icrâ eylemişidik.)

Fâzıl-ı mûmâ-ileyh hazretleri cânib-i Bâb-ı âlî'ye bi'r-râci'a isti(n)tak-ı ma'delet eylemiş ve istihsâl *(49. sayı 2. sayfa 1. sütun)* eylediği emr-i sâmî üzerine gā'ibâne ve daha açığı zâlimâne olarak verilmiş olan işbu hükmden dolayı bir muhâkeme-i adilâne icrâsı salâhiyyetini kazanarak akdemce Manisa'ya azîmet eylemiş idi.

Şimdi muhakkak olarak haber aldık ki fâzıl-ı mûmâ-ileyh bu kerre İzmir'e avdet etmiş ve mazbata-i atîkayı nakzan yedine virilen mazbata mûcibince berâ'et-i zimmet eyledikten başka nizâmen tarafına â'id olduğu hâlde halefi mûm-ileyh tarafından zabtına kıyâm olunması üzerine zimmet mazbatasının tanzîmini istilzâm eden dokuz bin guruşun istirdâdı istid'âsına teşebbüs ederek meydan-ı siyâsete bir istikāmet umûdu dikip tepesine bir de sadâkat bayrağı çekmiştir. Tebrîk ederiz yaşasın hakkāniyet. Bakınız hukūkunu muhâfazaya muktedir olan böyle bir zât-ı âlî-kadra vâkî' olan isnâdât-ı aleniyyeden kurtuluncaya kadar ne türlü meşekkat çekti âcîzine Allah imdâd eylesin.

*****

Riyâset faci'ası o Serveri'ye münhasır olmak üzere bir cem'iyyet-i müfside tarafından (birtakım le'âlî-i ebkârı miskab-ı ihânetle delip rişte-i zillete geçirdi töhmetiyle meydana atılmış olan Manisalı Kara Mızrak Mehmed Efendi eğer ki bir sürü kız ile Dîvân-ı Temyîz huzûruna dizilmiş) ise de icrâ edilen tedkīkāt-ı şer'iyye ve nizâmiyyede efendi-i mûmâ-ileyhin adâlet-i seniyye sâyesinde tebriye-i zimmetle esb-i adâlete râkib ve mülakkab olduğu mızrağı ele alarak husamâ-yı mesrûdesini cânib etmiş olduğunu bundan mukaddem bi'd-defa'ât derc ve ol-bâbda edilen itirâzâtı dahi cerh ile mûmâ-ileyh hakkında edilen cümle-i azviyyâttan birisi dahi İhsâniyye karyesi inşâātından dört yük seksan bin guruşluk irtikâb mâddesinin tahkīkātına başlanıldığını haber vermiş idik.

Biz şimdilik mûmâ-ileyh Mehmed Efendi'nin işbu irtikâb mâddesinden ne sıhhat ve ne de kizbine hükm edemez isek de işin müddet-i vefîreden beri ve tedkīksiz bırakılması sıhhati halinde cezâsız kalmasını ve kizbi takdîrinde öyle bir ihtiyârın dâr-ı diyarından dûr *(49. sayı 2. sayfa 2. sütun)* ve mâl ve emlâkından mehcûr olarak bir yıldan beri sürüm sürüm sürünmesini adâlet-i seniyye nazarında takdîr edemeyeceğimiz

gibi herkes dahi bunun neticesi ne türlü tahkīkāt ile sûret-pezîr olacağına kulak kabartmış olduklarından husûs-ı mezbûrun bir an evvel tahkīk ve tedkīk edilmesini iktizâ edenlere şedîden emretmek üzere vâlî-i âlî hazretlerine arz-ı efkâr eyleriz.

*

<<Belediyenin Bir Hareket-i Faci'ası>>

Süknâsız evlâdın iskânına meşrût olmak üzere Kâtibzâde Hacı Ahmed Efendi Vakfı'nın İzmir'de gurebâ hasta-hânesi civârında kâ'in olup mürûr-ı zaman ile harâb olan konağın derûnunda birtakım fukarâ meskûn olduğundan konağ-ı mezkûr şâyed yıkılır mütâla'a-yı sâ'ibesine mebnî geçen gün belediye idâresi bir mi'mârın ma'iyetine iki nefer zabtiye ve çend nefer neccâr-ı mücerreb tayîniyle zikrolunan konağa irsâl ile sokak üzerinde bulunan iki bâb odası derûnundan fukarâ-yı meskûneyi sûret-i mütecebbirânede bi'l-ihrâc mezkûr odaları pûşîdesiyle beraber hedm ve tahrîb etmiştir.

Bunda bir garâbet daha vardır ki o da birer birer toplayıp bir tarafa istif edilmek kā'ide-i munsıfâne iktizâsından olan kiremitleri bir bid'at-ı gayr-ı mu'tedilâne ile küreleme sûretiyle birçoğunu sağlam bırakmamış oldukları kaziyye-i menfûresidir.

Öyle muhâtara hâlinde bulunan bir menzil-i mevkûfun derûnunda süknâ bulunması cihetini biz dahi tensîb ve takdîr etmek istemez isek de öyle bir ebniyye-i vakfiyenin bi't-tamîr ibkāsı yerine bi'l-akis vücûdunun imhâsına tişe-i hıyânet isti'mâl edilmesini kıyâmete kadar tezyîf ile yâd etmeye herkesin hakkı vardır.

Belediye idâresi eğer ki (bunun tamîr ve termîmi yolunda sarfı lâzım gelen parayı nereden tadârük edebilirdik) iddiâsıyla bizim bu ta'n ve ta'rîzimize mukābele edecek olur ise onu iskāt ve ilzâma *(49. sayı 2. sayfa 3. sütun)* o kadar büyük delâ'ile mâlikiz ki delâ'il-i mezkûreyi meydana çıkmaksızın fehm ve idrâka hey'et-i mürekkebenin ekserisinde bir istidâd göremiyoruz.

Bu hâne-i vakf ise onu yıkılmak muhâtarasından kurtarabilmek içün müsakkafâtı yok muydu ki tamîri esbâbına teşebbüs olunmadı da hedm ve tahrîbi cihetini iltizâmda muztarr kalındı.

Acaba mütevellîsine neden mürâca'atla termîmi vesâ'ilinin istihsâl edilmemesi sebebinin istizâhıyla tazmîn da'vâsına kıyâm eden evlâd-ı vâkfı ne gibi bir mahzûr ile iskāt eyleyebileceklerdir.

Memleketin içinde yalnız bu hâne mi hâl-i muhâtarada idüğü bi's-serî' anın icâbına bakıldı?

Re'îs olacak zât geçen gün Aydın Gazetesi'nin yazdığı Cennet-zâde karşısındaki arsa divârlarını neden görmüyor yohsa kendi taht-ı tasarrufunda olduğu içün onun hidmeti tecvîz mi edemiyor?

İltizâm-i hakkāniyet-dâ'irenin nezdinde müstelzim olduğunu başka delâ'il ile de isbâta müheyyâyız.

İşitiyoruz ki Salepçizâde Hacı Ahmed Efendi mu'teberân-ı millet-i mûsevîyeden celb-i mevdû' ile bi'l-müzâkere verilen karardan hey'et de emr-i vâhid ile nükûl muâmelâtı gördüğünden bahisle belediye a'zâ'lığından isti'fâ etmek arzûlarında bulunuyorlar. (Allah istikāmetlerini müzdâd eylesin.) Elbette biz mûmâ-ileyhimânın bu mukaddemât ile isti'fâya kıyâmlarını bi-hakkın tebrîk ve tahsîn ederiz hâsıl-ı kelâm belediye idâresi muhtâc-ı tanzimdir. Ve's-selâm.

*****

Geçen seksan sekiz senesinde vilâyetin emâneten idâre olunan hâsılât-ı öşriyesinden ez-gayr-ı fürûht mahalleri anbarlarında mevcûd bulunan hubûbât ve mahsûlât-ı sâ'irenin emr-i müzâyede ve ihâlesinde bir fesâd karışdırılmamak üzere meclis-i idâre-i vilâyet bu kerre resmî vilâyet gazetesiyle bir ilân-nâme neşretmek üzeredir.

(49. sayı 3. sayfa 1. sütun) Varidât-ı devletin cânib-i hazîne-i celîleye bir mîzâb-ı mevsûk ve mutemedden cereyânı içün düşünülen bu gibi bir hüsn-i tedbîri icrâ buyuran zevâta teşekkürât-ı azîme takdîme müsâra'at ederiz. (Var olsunlar.)

Varidât-ı mezkûrenin emânette kaldığı şu birkaç sene zarfında devletçe ve zürrâ'ca büyük büyük muhassenâtı bi't-tecrübe tahakkuk etmiştir.

Devlete denilen muhasenât yalnız menâfi'-i mâddiye-i nakdiye olmayıp hey'et-i devleti terkîb eden teb'anın kısm-ı kesîri bulunan tâife-i zürrâ' mültezimlerin ta'addiyât-ı adîde ve i'tisâfât-ı nâşîdelerinden rehâyâb olmaları kaziyyesidir ki biraz ta'mîk-i mes'ele olunmak lâzım gelse muhâssenât ve menfa'at-ı azîmenin bu kaziyye üzerinde olduğunda tereddüd iktizâ etmeyeceği bedâheten zâhir olmuş olur.

Zîrâ mültezim gaddârların tarîh-i ahvâline mürâca'at etmek lâzım gelse o sahâyif-i zulmiyyede on paraya muhtâc olan bir dul yörük karısını muhtâc-ı irzâ' altı aylık çocuğuyla beraber bir re's koyun resmî mukābilinde birkaç gün aç susuz öküz damlarında habs ve tazyîk etmek gibi birçok ef'âl-i faci'anın mahkûk olduğunu görmekle em(â)net-hân olarak idâre-i emâneti tervîc ederiz.

Bundan başka iltimâsât-ı mu'tâda ef'âl-i gayr-ı câ'izesinin çubukcu başı, faytoncu çırağı, aşçı yamağı misillü yetiştirip ma'îşetleri me'mûriyyete kalmış ve emr-i idâreleri mutlakan devlet ve ümmetin boynuna borc farz olunan bir gürûh-ı me'mûriyyetten okuryazar birtakımlarının me'mûriyyet ve kitâbet misillü işlerde istihdâmıyla (açlıktan dâd ile feryâd) âvazelerini hiç olmaz ise bir mikdârını kesmiştir.

*

İzmir'de Kerestecizâde Ali Bey Göztepe'de mutasarrıf olduğu arâzî üzerinde bulunan beş bin kadar delice zeytün eşcârını telakkīye etmek üzere erbâbdan bir aşı ustası getirterek îcâb-ı *(49. sayı 3. sayfa 2. sütun)* hâle mübâde(r)etle[401] bu aralık iki bin beş yüz kadarını aşılatmıştır.

İşbu beş bin zeytün eşcârını kâmilen aşılattığı hâlde altı yedi sene sonra be-herinden lâ-ekall onar guruşluk mahsûl alsa sene be-sene kırk elli bin guruş raddesinde bir varidât tedârük ederek bu yüzden hazîne-i celîleyi dahi hissedâr-ı menfa'at edeceğinden mûmâ-ileyhin işbu himmet ve gayretini lisân-ı hakīkatle takdîr eyleriz.

*

Karaburun'da bu aralık birtakım hilâf-ı ma'delet-i seniyye ef'âle müte'allik imzâsız evrâk alıyoruz.

Senedsiz sepetsiz meydâna iş atmak mesleğimizin hilâfında oldığından işi tahkīkāta bıraktık. Muharrerât-ı mezkûreyi kimler gönderiyor ise mühr ve imzâlı olarak irsâl etmelerini ihtâr ederiz ve imzâlarını dahi ketm eyleriz böyle mektûblar Tire ve Demirci ve Bergama ile Söke'den dahi geliyor.

Geçen gün sâhib-i fikr-i selîm bir kâtib nasılsa başını kaşır ike(n) burnuna mürekkeb damlatmış biz de orada iken diger bir zât mûmâ-ileyhe burnundaki mürekkebi sil der. Mûmâ-ileyh dahi bi'l-bedâhe (iyi ki sokağa çıkmadım zîrâ beni bir hangi selemci görürdü de Karaburunlu deyu yakalardı) cevâbıyla tathîr-i cild-i enf-iktizâ eyleyerek celâdet-i fikriyesini isbât eder.

İşte Karaburunlular adâlet-i seniyyeden hissedâr olmuş olsalar erbâb-ı zekâveti bu gibi durûb-ı emsâl ibdâ'ına mecbûr eylemezdi.

Hele tahkīk eder de yazarız.

*

(Varaka)

[401] "ر" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Devir Gazetesi'nin geçen pazartesi neşrolunan kırk altı numaralı nüshasında geçen sene kaymakamı bulunduğum Alaşehir'de vukū'-bulan işkence mâdde(s)i hakkında olan bendi te'essüfle mütâla'a ve kırâ'et eyledim.

(49. sayı 3. sayfa 3. sütun) Bu fi'il-i faci'ada gûyâ medhal ve ma'lûmâtım olduğu beyân ve ol-bâbda icrâ edilen muhâkemede fi'l-i mezkûra cür'etim hakkında karîne-i kātı'a hâsıl olması üzerine azlim vukū' bulmuş ve şu hâlde mu'ahharen Bergama a'şâr me'mûriyyetine tayîn kılınmış olduğum ifâde ve ityân olunmuştur.

Vâkıan böyle bir vukū'ât-ı müte'ellimeyi neşr ve işâ'a ile fıtratında böyle ef'âli îkā'a müsta'idd bulunanları terhîb ve fâ'illerini te'dîb yolunda olan icrâ'ât-ı adâlet-âyâtı neşr ile envâr-ı adâletin uyûn-ı umûmiyyeye aks ettirilmesi gazetelerin cümle-i vezâifinden biri bulunduğu emr-i celî ise de bu da bir mâddenin hakīkatini dahi neşr ve beyân ile meşrût bulunduğundan bu şarta ve hakkāniyet-i müsellemelerine istinâden senâ-kârlarına atf olunan ber-minvâl-i muharrer mâdde-i müte'ellimeden beriyyü'z-zimme bulunduğumu şimdilik bir iki söz ile beyân ve arz eylerim.

Bu işin vukū'u şöyle ki bundan on altı mâh mukaddem bin beş yüz guruşluk mikdârı mâlifatura eşyâsı sirkatine mütecâsir olduğuna dâ'ir verilen istid'â üzerine taht-ı istintâka alınmış olan bir şahsa ateşlerde kızdırılmış bir tûfenk-i harbiyle vakı'an bir dereceye kadar işkence edilmiş ise de değil bendenizin emr ve ma'lûmâtım altında hatta sirkat-i mezkûrenin vukū'unda ve ol-bâbda şahs-ı merkūm ve refîkinin icrâ edilen istintâklarında ve mâdde-i sirkat hakkında vukū'-bulan ikrâr ve itirâfta orada bulunamayıp emr-i mahsûs ile bazı tahkīkāt içün Eşme kazâsında bulunduğum hâlde vukū' bulmuş bir mâdde-i müte'ellimedir.

Ve sârık-ı merkūm livâ-ı meclis-i temyîzinde ve hîn-i istintâkta mâdde-i sirkatte medhali olmadığı hâlde mahallinde vukū'-bulan ikrâr ve itirâfları bir gece sabaha karşı nevbetci zabtiyyeler tarafından kendisine olunan işkence üzerine olduğunu ve livâya muvâsalat edinceye kadar bu hâli kimesneye ma'lûmât vermediğini ifâde ve beyân eylediği alınan emr üzerine zabtiyyelerin merkez-i livâya i'zâmlarından (*49. sayı 4. sayfa 1. sütun)* sonra işitildiğinden der-akab keyfiyyetin tedkīk ve tahkīkātına girişilip ol-bâbda ahz olunabilen ma'lûmât-ı mahalliyeyi mübeyyin evrâkları takımıyla takdîm edilmiş ve zabtiyyegân-ı merkūmenin fi'il-i mezkûra cür'etleri lede'l-istintâk tebeyyün ve tahakkuk etmekle müstahak oldukları mücâzât-ı kānûniyyeden yakalarını kurtarabilmek efkâr-ı fâsidesiyle gûyâ tarafımızdan zâbıta mülâzımına ve mülâzım tarafından da kendilerine emr verilmiş imiş de binâen-aleyh fi'l-i mezkûra cür'et

edilmiş gibi sözlere kalkışmaları üzerine bir taraftan halefimiz vâsıtasıyla mahallince tahkīkāt-ı amîkayı icrâ ve diğer taraftan meclis-i temyîzin tedkīkāt-ı mükemmele îfâsından sonra meclis-i idâre-i livâda inde'l-muhâkeme tebriye-i zimmet edilmiştir.

Azlim bahsine gelince keyfiyyet daha mevki'-i muhâkeme ve tedkīka konmaksızın ve tebriye-i zimmet edilmeksizin vukū' bulup yerimize diğeri tayîn buyurulmuş ve mu'ahharen muharrer tebriye-i zimmet ve bu cihetle ma'zûriyetim üzerine vukū' bulmuş ve hakīkat-i hâle muttali' bulunanlar indinde burası dahi meşhûd ve müsellem bulunmuştur.

İşte vukū'-ı hâli sûret-i ihtisârda müş'ir olan işbu varakamı aynıyla gazetenize derc ile neşre himmet buyurulmasını hamiyyet-i zâtiyelerine havâle ile hatm-i kelâm eylerim

İmzâ: Me'mûr-ı A'şâr-ı Bergama Necib

(Devir)

Efendi-i mûmâ-ileyh husûs-ı mezkûrda medhalsizliğini biz dahi tahkīk ettik. Nâsiye-i hâli ise bu makūle ef'âl-i faci'ayı irtikâb eder takımdan olmadığını gösteriyor. Bizim havâdis-i mezkûreyi neşrde olan kusurumuz yalnız mûmâ-ileyhin bu bâbda ve medhali olduğu kaziyyesi bulunduğundan tashîh-i mes'ele ile beraber bâdîlerinin *(49. sayı 4. sayfa 2. sütun)* şedîden (b)e'dini Hükûmet-i seniyye'nin re'yine havâle ederiz.

*****

(Perşembe Günü Çıkan İlâve)

Empersiyal Gazetesi Maharriri Mösyö Ru'nun Martın on ikinci günü kudurmuş olduğunu te'sîrât-ı mükeddere-i azîme ile haber alıyoruz.

Mûmâ-ileyhin emr-i tedâvîsi içün fâmilyâsı tarafından birtakım etıbbâ-yı hâzıkanın celb ve cem'iyle icrâ ettirilen konsolatosunda fâmilyâ-yı merkūme mûmâ-ileyh içün illet-i mezbûreden rûy-i necât olmadığını ve bir an evvel teslîm-i cân edip kurtulması içün üzerine bir mikdâr su serpilmesi şi'âr-i merhamet-i insâniyyedendir cevâbını almış olduğundan hâh nâ-hâh bu karara muvâfakatle su serpilir serpilmez mûmâ-ileyh semt-i âhirete tevcîh-i rûy-i azîmet eylemiştir.

Mûmâ-ileyhin illet-i mezbûre-i mühlikeye giriftâr olması diğer bir sebebe mebnî olmayıp mücerred erbâb-ı kemâlât-ı insâniyye ashâbından bir edîb-i ma'rûf tarafından kendisinin bir fahriye-i vâhîye-i şifâhîyesine etmiş olduğu mukābele-i tahrîriyye ve muhikka-ı âkılânesine ale'd-devâm birkaç gün kütüb-i Franseviyyeyi devrettiği hâlde yine bir cevâb-ı savâb bulup mahcûbiyyet-i tâkat-fersâdan tahlîs-i girîbân etmeye

muvaffak olamamasından dolayı kuvve-i dimâğiyesi kesret-i te'emmül ve endişesinden hâsıl olan iltihâb-ı illet-i mezkûrenin ta'âruzuna sebeb-i müstakill olduğunu erbâb-ı ma'lûmât ihbâr ediyorlar.

Vah zavâllı (Ru) vah! âkıbet kudurdunda mı terk-i âlem-i hayât eyledin?

Fî'l-hakīka mûmâ-ileyh esnâ-yı malûliyyetinde mukayyezât-ı ileliyyesini yanına giden ahibbâ-yı mükedderesine saldırmakla icrâ etmiş ise de bunların içinden yalnız Amaltya Gazetesi muharririnden mâ'adâ hiç kimseyi dalayamamıştır

Çünkü haber veriyorlar ki Amaltya Muharriri *(49. sayı 4. sayfa 3. sütun)* Kir Samyotaki'yi dalamış olduğundan merkūm dahi illet-i sâriye-i mezkûrenin hükmünü sokak sokak devredip savt-ı insâna gayr-ı şebîh hırıldısı halkın rikkatini celb etmektedir.

Cenâb-ı Hakk cümleyi masûn ve mahfûz buyursun bu illet-i dimâğiyenin benî-âdemi bilâ-ta'addî istilâ eylemesi mücerred malûlün asl-ı cinsiyesi tabî'at-i bâdiyye-i kelbiyye ile muhtelit olmasına tevakkuf ediyormuş akıl ise bunu tasdîk eder.

Biz Kir Samyotaki'nin dahi iş bu illet-i mühlikeye giriftâr oluşuna dahi başkaca müte'essif oluyoruz.

Çünkü kendisi kemâlât-ı sinniyyesini doldurmuş ve medeniyyet-i vataniye gavrında hidemât-ı lâ-yuhsâ ile şabkasının rengini soldurmuş bir pir-i fâni olduğundan te'essüf değil bayağı tekeddür etmekteyiz.

Lâkin Senyör Ru'nun ol-vechile dûçâr-ı zevâl-i memât olmasından çünkü kendisi henüz genç ve dinç ve idâre-i efkâr-ı medeniyye-i garibede gāyet gülenç bir zât-ı memdûh bulunduğundan fevka'l-âde müte'eesif kalıyoruz.

Bu iki zât-ı memdûhdan birisinin vech-i meşrûh üzere tecrîd-i hâme-i hayât eylemesi diğerinin de ol-savba müteveccih bulunması hâtırası değil yalnız bize ahâlî-i beldemize bile kâmilen iktisâ-yı libâs-ı yas ve mâtem etdirmişdir.

Binâen-aleyh biz de vukū'ât-ı mezbûrenin endişesi te'sîrâtıyla Mösyö Ru gibi bir muhibbimizin zevâli te'essüfünü fi'ilen dahi göstermek üzere ilâvemizin etrafını siyaha boyadık.

Mûmâ-ileyh Samyotaki'nin dahi vakt ve zamanıyla tedâvî-i acilesi tedârüküne baktırılmasını sıhhıyye idâresine ve diğerlerini dalayıp memelekete sû-i sirâyet etmemesi husûslarını dahi belediye idâresine ihtâr ederiz.

Mehmed Sâlim

DEVİR

(İlâve)

(49 Numaralı Nüshaya)

20 Mart (12)89 3 Safer (12)90

(Salı)

(49. sayı 6. sayfa 1. sütun) Kuduz illetinden geçen gün terk-i hayât eden Empersiyal Gazetesi Muharriri Mösyö Ru'nun hortlayarak illet-i mezkûreden dolayı geceleri sokak sokak sürünüp rast geldiği hayvanları dalamakta bulunan Samyataki'yi kovalamakta olduğunu ve bunun çâresi mut(l)aka Rum İliden (1) bir vampircinin celbiyle ihrâk-ı bi'n-nâr edilmek idüğü cihetle bir nefer vampircinin sür'at-i irsâli zımnında Sofya'ya telgraf keşîde olunmuştur.

Muharrir-i mûmâ-ileyh müddet-i hayâtında ismini kalb ederek râst geldiğine dilenci çanağı gibi şabkasını uzatıp sakallarının altına sürerek (ver) (ver) (ver) deyu para dilenmekle meşgūl idi.

Hatta memâtından birkaç gün evvel bu âdet-i zelîlesini icrâ ettiği sırada şabkasının şiddet-i ta'affününden firâr ile doğru gelip matba'amıza ilticâ etmiştir.

(1) Rum İli'nin her tarafında hortlayanları yakmak üzere birer vampirci ocağı vardır.

Sayı: 50

Sene-i şemsiye	1873	Numara (50)	Sene-i kameriye	1290
Mart	22	Perşembe	Safer	5

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(50. sayı 1. sayfa 1. sütun) **<<Ricâ-ı Kabûl Etmeyen Müşterilere Hitâb>>**

(Devir)'in bedelâtını tesviye etmiyorsanız (Devir) dahi neşrettiği ihtâr-ı hâlisi mûcibince nüshalarını size göndermiyor ancak ihtârnâmede gün tahdîd etmiş idi ve demişiti ki parayı vermeyip de gazetesi kesilmek lâzım gelen zevât (Devir)'in şimdiye kadar işitilen bedelini tesviye edip hisâblarını kessinler.

Müvezzi'mize beyhûde yere kundura eskitmesinler bir daha göndereceğiz tesvîye etmeyenlerden artık hakkımızı kendi âdemimizle aramayı başka türlü alacağız yani geçmeyeceğiz.

(Vuku'ât-ı Merkeziyye)

<<İzmir'de Nev' Zuhûr Bir Şey>>

Ahâlîmizin terakkiyyâta olan temâyülât-ı kâmileleri muktezâsınca cesîm mektebler ve büyük imâretler tanzîm ve imârıyla mülk-i vatana fâ'ide-bahş olacak mevâdd-ı hayriyye yolunda sa'y ü ihtimâmları yerine hâneleri pûşîdeleri üzerlerine cihân-nümâ tabîr olunur bir nev' köşkler icadıyla âdetâ telesko(p) gibi etrâfında bulunan İslâm hânelerinin ciğer-gâhına nezâret etmek âdât-ı kabîhasının tamîmi doğrusu hasebü'l-İslâmiyye yakıştırılır hâlâttan olmadığı nezd-i erbâb-ı insâfiyyede müstağnî-i ta'rîftir.

(50. sayı 1. sayfa 2. sütun) Acaba böyle minâre şeklinde kürre-i nesîmiye kadar ser çeken ebniyye inşâsına gerek belediye ve gerek ol-civâr ahâlisinden bir İslâm da'vâcısı zuhûr etmiyor mu? Yohsa da'vâ olunuyor da müsâ'ade mi gösteriliyor? Buralarını belediye idâresinden istizâh ederiz.

*

<<Bir Muhibb-i Vatan>>

Nâhiyemiz olan Burunaba'da seksan dört senesinden beri tâife-i zürrâ'dan menâfi' sandığı sermâyesi karşılığı olmak üzere zehâir-i metnû'a ahz ve tahsîl olunmakta olduğu hâlde karîyemizde el-yevm sandık mu'âmelâtının ne-sûretle cereyân ettiğini müdîr ve a'zâ'larımıza sorulsa onlar dahi bilemezler.

Sermâye ne kadardır? Bunun ne mikdârı mevcûddur? Ne kadarı kimler üzerindedir? mu'âmelât-ı câriyye-i ikrâziyyesi ne yolda cereyân ediyor? Bundan kimsenin haberi olmadığı gibi me'mûru Tantan-oğlu Ali Ağa dedikleri zâtın dahi yazmaya liyâkati olmadığı cihetle sorulmuş olsa kendisinin dahi cevâb verip vermeyeceği bilinemiyor.

İslâmdan iki ve hristiyandan iki zât tayîn olunup da ol-târihlerden beri alınıp mevcûd bulunan sermâye mikdârının ve mu'âmelât-ı sâ'iresinin *(50. sayı 1. sayfa 3. sütun)* görülmesi tâ'ife-i zürrâ' içün biz banka açmışçasına fâ'ide verir.

Bu bâbda her şeyde râst-gû olan (Devir)'i ihtâra vâsıta add eyledik.

*

İzmir mu'teberânından ve rütbe-i sâniyye ashâbından Haçı Çiro Efendi ile İzmirni Gazetesi Mû'ellifi ve Müdîr-i Mes'ûlî Mösyö Karidis beyninde tahaddüs eden da'vâ üzerine eğer ki birkaç def'a muhâkeme cereyân eylemiş ise de el-yevm bir netice zuhûr etmediği cihetle efendi-i mûmâ-ileyh külli-yevm makām-ı vilâyeti tezallümâne iz'âc etmektedir.

De'âvî-i mezkûru ikāme eden mûmâ-ileyh Haçı Çiro Efendi mûmâ-ileyh Karidis mezkûr gazetesiyle kendisinin aleyhine lâ-yenkati' mahall-i nâmûs birtakım telmihât ve îzâhât ve müfteriyât neşrettiğinden ahkâm-ı kānûniyye icrâ olunmasında ısrâr ediyor.

Mûmâ-ileyh Karidis dahi Haçı Çiro Efendi'nin telmîhât itdüğü şeylerden her birisini birer sûretle te'vîl ederek îzâhen yazdığı mâddeleri isbâta hâzırım cevâbıyla geçiriyor.

Mes'elenin hükûmetçe asıl dikkate şâyân olan ciheti ise henüz ele alınmadığından bu keyfiyyet akıllara hayret veriyor.

(50. sayı 2. sayfa 1. sütun) Çünkü işin bu cihetini tedkīke teşebbüs hükûmetin vazîfe-i asliyyesinden olduğundan Dîvân-ı Temyîz'e bu bâbda lâzım gelecek mu'âmeleyi icrâya bi'l- müsâra'a himmet eylemesini tavsiye ederiz.

Mûmâ-ileyh Karidis geçen sene Rumlar ile yahudiler beyninde zuhûr eden mes'eleden dolayı hükûmetçe der-dest edilen eşhâs-ı mühimmenin mahbûsiyyetlerine Haçı Çiro sebeb-i müstakill oldu demiş idi.

Hükûmet ise o sırada mes'ele-i mezkûrenin muharrik ve müşevviklerini taharrî ile meşgūl olduğundan bu gazetenin bu ihtârını isâbet nev'inden bilerek derhâl Haçı Çiro Efendi'yi mu'âheze ve tedkīkāt-ı lâzımeyi arîz ve amîk ba'de'l-icrâ-yı mezkûr gazetenin bu ifâdesi sübût bulduğu hâlde efendi-i mûmâ-ileyh hakkında asâyiş-i dâhiliyyeyi ihlâl edenler hakkındaki mu'âmele-i kānûniyyeyi bilâ-tevakkuf îfâ eylemesi muktezâ-yı şân-ı âlî-i hükûmetten olduğu gibi kendisini bi'l-akis gazetenin bu ihbârından beriyyü'z-zimme gördüğü takdîrde mûmâ-ileyh Karidis'e sen Haçı Çiro'yu bu faci'aya sebeb-i müstakill oldu deyu neşreyledin kendisini ba'de'l-mu'âheze tahkīkāt ve muhâkemesine baktı mûmâ-ileyhin bu bâbda medhâlsizliği tahakkuk etti ne diyeceksin sû'âliyle onu mu'âheze eyleyerek isbât-ı müdde'î eyleyemediği hâlde onun hakkında bir mu'âmele-i kānûniyye icrâsıyla adl ü hakkāniyeti muhâfaza eylemek üzere evvel be-evvel da'vâyı hükûmetin ikāme eylemesi muvâfık-ı akl u hikmet idi.

Yohsa bu da'vâya öyle eşhâs beyninde tekevvün eden münâza'ât nazarıyla bakılması bizce ağreb-i garâ'ibden olup efkâr-ı a(d)ile-i vâlî-i âlîyi dahi bizim bu ihtârâtımıza mutâbık olacağımızda zerre kadar şübhe etmiyoruz.

Dîvân-ı Temyîz bu işi biz mahkeme-i istinâfiyyeyiz buna bidâyet-i meclis-i temyîz baksın diyerek işi üzerinden atıyor meclis-i temyîz dahi buna zaten Dîvân-ı Temyîz bakmış hükmü de oradan verilsin diyor.

Biz de deriz ki meclis-i temyîz haklıdır. Zîrâ *(50. sayı 2. sayfa 2. sütun)* de'âvî-i azîmeye dîvânca bakılması mücâz olduğundan ve bu da'vânın bir ciheti de ber-vech-i muharrer husûs-ı mezkûra â'id olup onun rü'yete dahi dîvânca mevâdd–ı azîme sırasında başlanmış olduğundan bu mâddenin dahi de'âvî-i azîme sırasında iktizâ eden hükmünün dîvân-ı mezkûrdan îtâsı umûr-ı zarûriyyedendir. Hakk-ı istinâf ise temyîze bırakılır.

*****

İzmir A'şâr İdâresi'nin bed' ile (Devir) bir seyâhat-nâme-i devâir-i hükûmet etmek niyyet-i hâlisasında bulunuyor.

(Devir)'in bu seyâhatten maksadı her dâ'irenin nizâmât-ı adileye tatbîk-i mu'âmelât edip etmediğini anlayıp makām-ı celîl-i vilâyetin nazar-ı muslihânesine arz etmekten ibârettir.

*

Paskal Koleman ile Altunoğlu beyninde tahaddüs eden bir nikâh mâddesi üzerine mûmâ-ileyh Paskal aleyhine edilen bir hükm üzerine kendisi istinâf-ı da'vâ ederek usûlüne tevfîkan kefîl dahi irâe eylemiş ve müddet-i istinâfiyyeye daha on dokuz gün vakt kalmış olduğu hâlde bu gün mûmâ-ileyh Paskal zâbıta tarafından der-dest olunduğu üzerine mûmâ-ileyhin karındâşı ve kefîli bulunan muteberân Tüccâr Polikar Koleman cânib-i zâbıtaya gelerek karındâşı mûmâ-ileyhin ol-sûretle der-desti mugâyir-i nizâm olduğundan bahisle alıp gitmiştir.

Zâbıtanın kefâlete merbût olan böyle bir âdemi ol sûretle tahkîrâne celb (e)ylemesi sebebi bizce mechûl ise de bunun bir mu'âmele-i gayr-ı lâyıkadan olduğu bedîhiyyâtdır.

*

<<Ta'addüd-i Zevcât>>

Avrupalılardan bazıları ve onlara peyrev olan birçok Osmanlı yeni efkârı sâhibleri ale'l-amyâ *(50. sayı 2. sayfa 3. sütun)* yani ledünniyyât-ı hakāyık-ı ahkâm Kurâniyye'ye haberdâr olmadıkları hâlde kör-ü körüne İslâmiyet tarîk-i temeddün ve râh-ı medeniyyete bir büyük hâ'il ve bir metîn sedd-i İskender'dir iddâ-yı vâhiyesinde ve mes(â)îl-i şer'iyye-i Ahmediye'ye câhilâne birtakım itirâzlarda bulunmaktadırlar. Ez-ân cümle İslâmiyyet'te câ'iz olan es(â)ret ve ta'addüd-i zevcât ki infâz-ger olunan Avrupa medeniyyetleri mutlak her bir müslüman içün dört karı almak şerâit-i İslamiyye'dendir zu'm-ı fasidindedirler. Hâlbuki müslümânlıkta her bir müslümân içün dört karı almak vâcib ve sünnet bile olmayı şeri'at-ı garrâ-yı Muhammediye'de bir merd içün bir karıdan dört karıya kadar tezevvüc eylemek câ'izdir ammâ adem ve iktizâsına göredir yohsa öyle ekser ecnebilerin zannettikleri gibi her müslümân içün dört karı almak farz-ı ayn ve şerâ'it-i İslâmiyye'den olmadığından mâ-adâ hulk ve hâl ve iktidâr ve i'tidâli ber-kemâl olamayan insâna göre birden ziyâde te'ehhül eylemek nass-ı âyet-i Kur'âniyye mûcibince sûret-i kat'iyyede memnû'dur. Yani kuvve-i mâliyece i'âşe ve ahlâkca adâlet üzere mu'âmelât ve kâffe-i hukūk-ı zevciyenin îfâsına muktedir olan müslümân içün ta'addüd-i zevcâta ruhsat vardır. Lâkin şurasını da mülâhaza eylemek gerekdir ki bir adâlete muktedir ve bu tâkata mâlik âya bu asırda on bin müslümânın

içinden kaç şahs çıkabilir? İşte ahkâm-ı şeri'at-ı İslâmiye'nin şu dakīkalarını düşünüp de ona göre müslümân olmalı yohsa birden dörde kadar evlenmek Allah'ın emri değil mi? Almak da hakk boşamak da hakk. Akvâl-i bâtılalarını hüccet ittihâz edip ağrâz-ı nefsâniyyeyi icrâ etmemeli ve iğrâât-ı şehevânîyyeye uyup da dûçâr-ı belâ-yı mübrem olmamalı. Sâkın ha hele el-iyazü billah şer'en îcâb-ı ırz ve nâmûs iktizâ etmedikçe biraz huysuzcadır yahûd züğürt, çirkindir bunu bırakayım da güzel ve zengince bir karı ve yahûd muteber bir zâtın kerîmesini alayım da onun sâyesinde râhat eder ve feyz-yâb olurum hülyâsıyla vukū'-bulan talâk-ı keyfiyyet fazîhasına ne şeri'at ve ne insâniyette cevâz ve ne de hamiyyet buna kā'il olur hatta bizim <<Peygamber>> miz (hazretleri) (ş)er'en[402] câiz olan mevâddan benim ümmetimin mübtelâ olup şerâ'itine *(50. sayı 3. sayfa 1. sütun)* mürâ'ât etmeyerek alet-i zulm ve fesâd ittihâz edeceklerinden en ziyâde korkduğum talâk keyfiyetidir me'âlinde bir hadis-i şerîf îrâd buyurdu.

Gelelim şerî'ate muvâfık ve şerâ'itine mutâbık sûrette cereyân eden ta'addüd-i zevcât mes'ele-i hayriyyesine evet hakīkaten bu yolda olan ruhsat-ı aliyye hikmet ve mahz-ı medeniyyet ve tarîk terakkī-i milliyyet ve mûcib-i tenâsül efsâniyettir.

Şöyle ki âlem bu ya ashâb-ı servet ve ikti(d)ârdan genç bir âdem kendine münâsib bir kızla akd-i izdivâc etti, aldı mevlâ kimseye göstermeye o aldığı fâmilyâ aradan az çok bir müddet geçdikten sonra çâresiz bir illete dûçâr oldu yahûd akîm çıkdı. Şimdi o zevcesi hidmet-i zevcinin îfâsına muktedir olamayacak derece mübtelâ-yı dert ve elem olan genç âdem acaba tarîk-i iffet ve istikāmette sâbit-kadem olabilir mi? yahûd ber-muktezâ-yı kānûn tabîat-ı hadâset-i sinni çâr-nâ-çâr râh-ı nâ-hemvâr-ı fuhşiyyâta sülûka icbâr eder mi? Haydi, farz edelim ki ol zât şehevât-ı hayvaniyyesine gālib gelsin de hudûd-ı iffeti tecâvüz etmesin gerek maraz ve gerek akîmlik sebebiyle aksâ-yı mekāsıd-ı izdivâc olan tenâsülden kat'-ı ümîd eden bir zengin âdem berâ-yı tenâsül bir daha ve o da olmaz ise bir daha ve o da olmaz ise bir daha çünkü servet ve iktidârı olup da cenâb-ı Hâkim-i mutlak şîrîn şîrîn evlâdlar ihsân ederse ve silsilesi münkatı' olmaz ve hânedânı dahi pâyidâr kalırsa mı eyidir? Yahûd din ve mezhebimiz müsâ'ade etmeyor diyerek bu âlem-i güzergâh-mecâz-ı hakīkat-nümâdan gidip de hânedânı (p)erişân ve nesyen-i mensiyyen olsa mı güzel oluyor?

Bundan başka müslümânlıkta bir güzel müsâ'ade daha vardır ki merhûm karındâşının harem-i metrûkesini almaktır. Mesîhiler o müsâ'ade-i ihsân-âdeden iki cihetle mahrûm imişler. O da bu oluyor ki li-ebeveyn iki karındâşın ikisi de müte'ehhil

[402] "ش" harfi silik yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

ve etfâl ve evlâd sâhibi yahûd biri mücerred diğeri müte'ehhil ve evlâd sâhibi olup da evlâd ve ıyâlı olan insân hastalık ve esbâb-ı sâ'ire-i mühlike ile semt-i ademe irticâl eder.

(50. sayı 3. sayfa 2. sütun) Ve hayâtta olan birâderi bekâr ise de İsevîlerde olduğu gibi şer'en müteveffâ karındâşının metrukesini akd-i nikâha alamaz ise elbette o karı kalkar nikâhını da'vâ eder evini barkını sattırır hisseleriyle evlâdlarını ayrı alır başka bir fâmilyâya gider bir ecnebi kimesne ile akd-i izdivâc eder. Öteki memâttan beter hayâtta kalan bî-çâre birâder-i cân-berâ birinin vefâtına mı yansın ve yahûd ciğer köşesi makāmında olan birâder-zâdelerinin ateş-i dil-sûz fırâkına mı yakılsın yohsa hânümânının perîşân olduğuna mı katlansın? Burası muktezâ-yı medeniyyet ve lâzıme-i hakkāniyet midir? Yahu insâf edelim kānûn-ı Muhammediyye ve ahkâm-ı Kur'âniyye'nin mâ-fevkinde bir kānûn ve şeri'at olmadığını ve olmak ihtimâlinin dahi tasavvur-ı havsala-i beşeriyye yok yok bütün bütün dâ'ire-i imkândan bîrûn olduğunu inkâr etmeyelim.

Şuralarını da söyleyebilirim ki Avrupa hükmen istatistiklerinin ekserisi bu âleme neşv ü nümâya gelen çocukların inâsı zükûrundan az olduğu gibi daha şibr-i hür-pistân mâder ve evân-ı tıfûliyyette cilve-ger iken birçok ilel ve emrâzla vefât edenlerin ekserisi evlâd-ı inâsdan olmakla bu ta'addüd-i zevcâtın ricâle mahsûs olması menâfi'-i kānûn-ı tabi'attir iddâsındadır. Pekiyi bunu dahi doğru farz edelim.

Ama bu bâbda deriz ki gün be-gün tezâyüd etmekte ve an be-an kesb-i terakkī eylemekte olan âlât-ı câriha ve nâriyenin kâffesi katl-i ricâl içindir. Meselâ Mitralyöz topları i(ğ)neli ve şinâyder tüfe(n)kler ile ricâl-i nev'-i beşer yek-digerlerini kırıp şimdiki hâlde Fransa ve Almanya'da olduğu misillü tâ'ife-i nisvânî kaht-ı ricâl derdine dûçâr eylemek içindir.

Fi'l-vâki' muhârebe-i sâbıkada Fransızlar bir alay serv-i kadd-i sim-endâm ve tâvus-hırâm matmazel ve madamları esliha-ı nâriye ile techîz ve esbâb-ı tedâfu'iye ile tezyîn ederek Almanların mukābelesine bir amazon fırkası sevk eylediler ise de Almanyalılar ol kadar vahşî ve gaddâr ve te(r)biyesiz ve hunhâr olmadıklarından öyle şîrîn ve nâzik-beden ve hoş-reftâr ve zemm-i tenleri *(50. sayı 3. sayfa 3. sütun)* hedef-i dânehâ-yı âlât-ı vahşet etmediler hâsılı gerek meyâdîn-i hurûb ve vegada miyân-ı hâk ve hûnda galtân olarak ve daha doğrusu ne sebebe mebnî idüğünü bilmeyerek fedâ-yı ser ve can eylemek ve berâ-yı ticâret ve ziyâret-i sefine süvâr olup derya-yı bî-kenârlarda seyr ü sefer eder iken telâtum-ı emvâc-ı bî-eman arasında gavta-i hâr-ı ummân olmak

ricâl içün değil mi daha sûret-i zâhirede zâife nisâya bir vaz'-ı haml akıbe var ise de bu keder her zenne eser etmez.

Hülâsa-i kelâm insânın ömr-i tabî'isinin münkazî oluncaya kadar yaşayabilmesine hâ'il olan mühlikāt-ı ızdırâriyede zükûr ile inâs beyninde şerâket var ise de infâzger olunan esbâb-ı felâket-i ihtiyâriye zükûra mahsûs olmakla fimâ-ba'd her asır ve hengâmda zükûr tezâyüd ve nisvân o nisbette artmaz ise çünkü aynen nisâ kısmı mezra'a olup zirâ' tedenni ettikçe mezr(û)'ât tuhumsuz kalır. Bu ise ricâlin kırılması refte refte insânın da tenâkusu demektir.

Şu kadar var ki el-ân dökülen kanları Fransa ve Almanya muhârebesinin intâc eylediği gibi bundan böyle cûz'i sebebe ve yahûd adetâ sarf-ı vehm ve hayâle mebnî az bir müddet zarfında milyonlarca analar babalar oğulsuz ve kadınlar dul ve çocuklar yetim kalacak ve binlerce silsileler münkatı' olacaktır ve daha beteri burasıdır ki o dul kalan genç karı ve koca bulamayan nev-nihâl güzel kızların bi'z-zarûre ihtiyâr edecekleri çirkinlik o habâsete mümâna'at ve eşref-i mahlûkāt olan benî-âdemin teselsülüne bir hidmet etmek niyyet-i hâlisasıyla ashâb-ı servet ve iktidâr olan zevât-ı hamiyyet-sıfât adâlet ve kudreti ta'alluk ettiği derece ta'addüd-i zevcâta sa'y ve gayret etmeli. İşte ta'addüd-i zevcât husûsunda olan müsâ'idât-ı şeri'at-ı İslamiyye bu nukāt üzerinedir. Ahkâm-ı azîmü'l-makām-ı Kur'aniyye'nin kavânîn-i sâ'ire gibi mürûr-ı dühûr ve a'sârla kaâbil-i zevâl ve indirâs ve muhtâc-ı tebdîl olmadığına bir delîl-i kâfidir.

(Bir merd-i garîb)

*****

(50. sayı 4. sayfa 1. sütun) **(Salı Günü Çıkan İlâve)**

Kuduz illetinden geçen gün terk-i hayât eden Empersiyal Gazetesi Muharriri Mösyö Ru'nun hortlayarak illet-i mezkûreden dolayı geceleri sokak sokak sürünüp rast geldiği hayvanları dalamakta bulunan Samyotaki'yi kovalamakta olduğunu ve bunun çâresi mut(l)akan Rumili'den (1) bir vampircinin celbiyle ihrâk bi'n-nâr edilmek idüğü cihetle bir nefer vampircinin sür'at-i irsâli zımnında Sofya'ya telgraf keşîde olunmuştur.

Muharrir-i mûmâ-ileyh müddet-i hay(â)tında ismini kalıb ederek râst geldiğine dilenci çanağı gibi şabkasını uzatıp sakallarının altına sürerek (ver) (ver) (ver) deyu para dilenmekle meşgūl idi.

Hatta memâtından birkaç gün evvel bu âdet-i zelîlesini icrâ ettiği sırada şabkasının şiddet-i ta'affününden firâr ile doğru gelip matba'amıza ilticâ etmiştir.

(1) Rum İli'nin her tarafında hortlayanları yakmak üzere birer vampirci ocağı vardır.

(Dârü's-saltanat)

(Hükkâm-ı Şer'iyye Nizâmnâmesi)

Bakiyye Numara (48)

(Altıncı Madde)

Bi'l-umûm hükkâm-ı şer'iyyenin sınıflarıyla me'mûriyyet ve infisâlleri târihlerini ve terceme-i hâlleriyle hüsn-i hareket ve şikâyetlerine dâ'ir mahallerinden vukū' bulacak iş'ârâtın derecât ve keyfiyyâtını mutazammın olmak vukū'âtı yürütülmek üzere sicill-i me'mûrîn-i şer'iyye nâmıyla meclis-i intihâbda bir kıta defter tutulacaktır.

(Yedinci Madde)

Ma'âşı beş bin guruş ve yahûd daha ziyâde olan mahaller sınıf-ı evvel nüvvâbına ve dört bin guruşdan beş bine kadar olan mahaller sınıf-ı sânî nüvvâbına ve iki binden üç bine kadar mahaller sınıf-ı râbi' nüvvâbına ve iki binden dûn olan mahaller sınıf-ı hâmis nüvvâbına tahsîs kılınacaktır.

(Sekizinci Madde)

Sunûf-i hamseden birine kayd olunmadıkça sunûf-ı *(50. sayı 4. sayfa 2. sütun)* mezkûre ashâbı tarafından rağbet olunan mahallerin niyâbetine açıktan olarak bir kimse tayîn olunmayı fakat Bağdat ve Yemen ve Trablusgarb vilâyetlerinde bulunan kazâlar niyâbetlerine sunûf-i hamse ashâbından lisân-ı garbîye âşinâ ve muktedir nâ'ib bulunmadığı hâlde Der-sa'âdet'te bulunup dâhil-i sınıf olmayan ebnâ-yı garbdan meclis-i intihâbda bi'l-imtihân ehliyeti tebeyyün edenlerin ve yahûd merkez-i vilâyette bulunan hâkim ve müftî efendilerin ma'rifetleriyle kezâlik evlâd-ı garbdan bi'l-imtihân hidmet ve niyâbet-i şer'iyyeye ehliyyet ve istihkākı tebeyyün eylediği vilâyât-ı mezkûreden bâ-mazbata inhâ olunanların sunûf-ı hamseden birine kayd olunmayarak makām-ı meşîhatten me'mûriyyetleri icrâ kılınacaktır.

(Dokuzuncu Madde)

Bağdat ve Diyarbekir ve Haleb ve Erzurum ve Trablusgarb ve Bosna vilâyetleri dâhilinde bulunan livâ ve kazâların hükkâm-ı şer'iyyesi içün iki buçuk sene ve bunların mâ-adâsı içün dahi iki sene müddet tayîn olunduğundan işbu müddetler içinde istifâ ve yahûd on altıncı mâddede beyân olunduğu vechile iştikâ' vukū' bulmadıkça hükkâm-ı şer'iyye me'mûriyyetlerinden infisâl etmeyecektir.

(Onuncu Madde)

Sınıf-ı sâlis ve râbi' ve hâmis nüvvâbından Der-sa'âdet'te bulunanların meclis-i intihâbda peyder-pey imtihân tezkereleri mu'âyene ve tedkīk olunarak ve hâl ve şânları tahkīk olunarak bunlar müddet-i in(f)isâlleri i'tibârıyla el-akdem fe-illâ kadem kā'idesine tevfîkan sınıflarından açılacak niyâbetlere tayîn olunacaklardır.

(On Birinci Madde)

Ashâb-ı sınıfın rağbet etmedikleri kazâlara şimdiye kadar mesbûkin nâmıyla tayîn olunan nüvvâbdan yedlerinde mesbûkıne mahsûs imtihân tezkeresi olanların dâhil-i sınıf olmak üzere taleb ve istid'âları vukū' bulur ise mu'allim-hâne-i nüvvâb şâkirdânî hakkında mevzû' olan usûl ve kā'ideye tatbîkan meclis-i *(50. sayı 4. sayfa 3. sütun)* intihâbda imtihânları icrâ olunarak sunûf-i selâseden birine istihkāk ve ehliyyeti tebeyyün edenler müstahakk oldukları sınıfa kayd ve imlâ ve ehliyetleri sunûf-ı selâse derecesinden dûn olanlar hâl-i sâbıklarında bekā olunacaktır ve yedlerinde imtihân tezkeresi bulunmayan mesbûkinin behemehâl meclis-i intihâbda imtihânları icrâ olunarak bunlardan sunûf-ı selâseden birine istihkāk ve ehliyyeti tebeyyün edenler müstahakk oldukları sınıfa kayd olunup ehliyyetleri sunûf-i mezkûre derecesinden dûn olanlara mesbûkıne mahsûs imtihân tezkereleri verilecektir.

Ve bu misillü mesbûkının inde'l-imtihân hidmet-i niyâbete asla ehliyyeti olmadığı anlaşılır ise tahsîl-i ulûm etmek üzere kendilerine tenbîhât ve vesâyâ-yı mukteziyye icrâsıyla isimleri defter-i nüvvâbdan terkîn kılınacaktır.

(On İkinci Madde)

Sınıf-ı evvel ve sânî niyâbetlerine tayîn olunacak zevât müddet-i infisâllerinde ve gönderilecekleri mevâki'in ehemmiyetine nazaran mutlaka makām-ı fetvadan (i)ntihâb ve tayîn olunacaktır ve sınıf-ı sâlis niyâbetleri dahi müddet-i infisâlleri i'tibârıyla el-akdem fe illâ kadem kā'idesine tevfîkan sırasıyla ashâbına teklîf olunarak bunlardan hangisi makbûl ise meclis-i intihâbın bâ-müzekkere re'y ve kararıyla me'mûriyyeti icrâ kılınacaktır.

Ve şâyed sınıf-ı sâlis ashâbından rağbet eden bulunmaz ise ol niyâbet on üçüncü mâddede beyân olunan kā'ideye tevfîkan sınıf-ı râbi' ve hâmis ashâbına teklîf olunacaktır ve sınıf-ı evvel ve sânî niyâbetlerinden ashâbının rağbet etmedikleri niyabetlere dahi münhasıran makām-ı fetvânın re'y ve intihâbıyla dâhil-i sınıf olanlardan mübâsibi tayîn edilecektir. (Bakiyyesi sonra)

Mehmed Sâlim

Sayı: 51

Sene-i şemsiye	1873	Numara (51)	Sene-i kameriye	1290
Mart	26	Pazartesi	Safer	9

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(51. sayı 1. sayfa 1. sütun) **Havâdis-i Hâriciye**

Vâlî-i âlî hazretleri bu gün şimendüfere râkiben Menemen'i teşrîf buyurmuşlardır.

*

Hükûmet dâ'iresi pişgâhından Kasaba istasyonuna kadar olan caddenin muhtâc-ı tevsî' ve tanzîm olan hâl-i hâzırları herkesin bildiği bir şeydir.

Bu tarîkin bir hüsn-i sûretle tesviyesiyle mürûr ve ubûrda görülen müşkilâtdan halkın kurtarılması emrinde vâlî-i âlî hazretleri teşrîfleriyle beraber dâ'ire-i mezkûreden mahall-i mezbûre kadar bir tarîk-i vâsi' küşâdı esbâbını istikmâl içün mühendisleri bi'l-celb birisi Dolama hânı ve gümrük cihetinden ve digeri Kemeraltı ve Bidpazarı tarîkiyle Tilkilik semtinden olmak üzere evvel-emirde iki kıta haritasının tanzîmi emrini vermiş olduklarından zikrolunan haritalar bâ-tanzîm lâzım gelenler muvacehesinde der-miyân ile arîz ve amîki ba'de'l-müzâkere çünkü gümrük cihetinden olan harita mukaddemki me'mûriyyetlerinde tanzîmine muvaffak oldukları Ermeni mahallesinin Basmahâne yani mezkûr istâsyon tarîki ile yolun birleşeceği bir sûrette yapılmış olduğundan ondan sarf-ı nazarla memleket içinde başka bir vâsî' yolun daha küşâdı mütâla'asıyla Baş oturak tarîki haritası mûcibince tevsî' ve tesviye-i îcâbını *(51. sayı 1. sayfa 2. sütun)* kararlaştırarak ameliyyât-ı lâzımeye mübâşeret olunmak üzere bir komisyon-ı mahsûs

teşkîl buyurarak bu gün sâa't altıda komisyon-ı mezkûr bi'l-ictimâ' tarîk-i mezkûrun esbâb ve tedâbîr-i tanzîmiyyesi müzâkerâtını der-miyân eyleyecektir.

*

Empersiyal Gazetesi'nin meslek-i müttehaz-ı nâ-sezâsı mûcibince bu kerre zâbıta aleyhinde gāyet şedîd bir bend neşreylediği nazar-ı te'essüfle görülmüştür.

Böyle bir gazete ki vezîr-i mufahhamlıktan gördükleri mukteziyât üzerine şöhreti âfâkı tutmuş olan Midhat Paşa hazretleri gibi bir müşîr-i felâtun-tedbîr aleyh(i)nde isti'mâl-i lisân etmiştir.

Şimdi İzmir zâbıtası aleyhine ne türlü iftirâ etmiş olsa seyyi'ât-ı faci'asına bir lâhıka-i mel'ûne ilâve etmiş olduğundan başka ne Hükûmet-i seniyye'nin ve ne de halkın enzâr-ı munsıfânesine hiçbir sû-i te'sîr bırakamaz bu gazeteyi yazan şahsın galiba ahvâl-i haseneyi gören gözü çıkmış da bir zabtiyye neferinin ufak bir kusurunu zâbıta-i mahalliyenin hey'et-i umûmiyyesine atfetmek gibi bir şenâ'atı irtikâb edip gidiyor.

İşte bu gazetedir ki mâh be-mâh hazîne-i devletten iki bin beş yüz guruş dahi ma'âş ile mütena'imdir.

(51. sayı 1. sayfa 3. sütun) Hey'et-i mürekkebesini nân u nimet-i hazret-i veliyy-i nimetle perver-i şayân olan böyle bir gazeteye Hükûmet-i seniyye aleyhine neşr-i efkâr etmek şi'âr-ı insâniyyete ne-kadar mugāyir olduğunu halkın nazarına havâle ederiz.

Vükelâ-yı fihâm hazerâtının ise bu gibi bir mebâliğ-i külliyeyi tanzîmine muhtâc olduğumuz sıbyân mekteblerine olsun hasretmeyip de bu gibi bir bed-hâh-ı vatana kapdırmasına başkaca ta'accüb ederiz.

*

Alaşehir'de geçen sene vukū'-bulan bir işkence ef'âl-i fâci'a-ı müte'addiye mâddesine dâ'ir bundan akdem derc-i sahife neşr eylediğimiz bendi vezîr-i mufahham hazretlerinin bir dikkat-i müte'essire-i fevka'l-âde ile kırâ'et ve mütâla'a buyurdukları bâdîlerinin te'dîbi hakkında makām-ı vâlâ-yı vilâyete bir telgraf-nâme-i sâmî keşîdesine müsâra'at buyurmuş olmalarıyla sabittir.

Vâlî-i âlî hazretleri bizim neşriyâtımız üzerine derhâl işin arkasını ara(ş)tırmış ve cereyân eden muhâkeme üzerine tutulan evrâk-ı nutkiyyenin ol-vakt Bâb-ı âlî'ye arz ve inhâ olunmuş olduğu kayden tebeyyün etmiş olduğundan icrâ-yı îcâbını bi't-tab' zuhûr-ı cevâba ta'lîk buyurmuşlar idi.

Zikrolunan telgraf-nâme-i sâmî üzerine *(51. sayı 2. sayfa 1. sütun)* alâ-mâ-cerâ keyfiyyeti ve ol-bâbda olan inhâ numara ve târihini bâ-telgraf cevâben arz ve ebnâ buyurmuşlardır.

Vâlî-i müşârün-ileyh hazretleri (Devir)'imizin kâffe-i müdericâtını hadde-i tedkīkden geçirmekte ve bu gibi ihtârâtımızı bilâ-te'ehhür tahkīka müsâra'atla mukteziyyât-ı kānûniyyeyi icrâ buyurmakta olduklarından bunun içün bize teşekkürden mâ-adâ diyecek bir söz yokdtur.

*

Milas Kazâsı Hânedânı'ndan Salih Efendi mukaddemâ mahallî a'şâr idâresi me'mûriyyetine tayîn olunduysa da yerliden ihb(â)ren[403] olmak mülâbesesiyle me'mûriyyetinden çıkarılmış idi. Bozöyük Kaymakamaı Hacı Tapazzâde Mehmed Ağa yerliden olmakla beraber kendisi kazâ-i mezbûrda bir hayli arâzîye dahi mutasarrıf olduğundan ora kaymakamlığında tecvîz-i bekāsı Salih Efendi hakkında icrâ olunan mu'âmelenin hilâfı mıdır değil midir?

Kâ'ide-i mahsûsası ise yerlilerin kendi memleketlerinde re'sen me'mûriyyette istihdâmı zaman-ı sabâvetinden beri İzmir'e nakl-i mekân etmiş olan Saruhan Muhâsebeci esbakı İbrahim Efendi'nin Manisalı'dır denilerek azl ve tebdîl kılınmasıyla sabittir.

Ümîd varız ki vâlî paşa hazretlerinin kaymakam-ı mûmâ-ileyhi diğer bir kazâ kaymakamıyla becâyiş ederler.

*

Geçen sene vefât etmiş olan İzmir Ermeni patrikinden birine millet-i merkūme tarafından şimdiye kadar icrâ olunan intihâb henüz kendilerine bir patrik tedârük ve celbi çâresini istihsâl edememiştir

Çend mâh mukaddem intihâb-gerdeleri olan bir zât kabûl edeceğini va'd ettiğinin üzerine ta İstanbul'dan istikbâli içün taraflarından iki *(51. sayı 2. sayfa 2. sütun)* zât tayîn ve izâm eylemiş iseler de müntehab-ı mûmâ-ileyh her ne sebebe mebnî ise kabûlden tekevvün gösterdiğinden müstakbeller bu kerre boş boşuna avdet etmişlerdir.

Millet-i merkūmenin el-yevm patriksiz kalması umûr-ı dîniyye-i milliyelerinin tezâyüdünü mûcib olmakta bulunduğundan bu işe İstanbul Ermeni patriki hazretlerinin atf-ı nazar-ı ehemmiyet eylemesi mevâdd-ı lâzımedendir

[403] "ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

*

<<Kırkağaç'dan Varaka>>>

Ey gazeteci! Kırk altıncı numaralı (Devir) Gazetesi'nde Kırkağaç nâ'ibinin hitân cem'iyyeti mâddesiyle bazı seyyi'âttan bahsle neşr ve i'lân oldu.

Bu adetâ şu mevsimde ilâna kerâmet gibi oldu ise de mesmû'âta göre gûyâ bunlar hilâf olup nâ'ib-i mûmâ-ileyh da'vâ etmek üzere bir şehâdet-nâme zeylindedir.

Hâlbuki mezkûr cem'iyyetin kol kol çıkarmış olduğu mahkeme mahzarları vesâ'ir aveneleri vâsıtasıyla Kırkağaç içinde oldukça hâtırlı yani hiç olmaz ise on beş guruşluk bir hediye kendisinden me'mûl olunur bir kimesne da'vet olunmadık âdem kalmadığından başka Göle kazâsından dahi hayli âdemler gelmiş ve Kayadibi ve Balıkesriyesi'nden kezâlik birçok kimesneler gelmişlerdir ve her birerleri üç endâze telli tokadan en nihâyetü'l-nihâye seksan guruşluk kumaş ve altı parmak ve Şam şütârileri ve envâ' hedâyalar gelip deste sandıklara va'z olunmuş ve üç beş gün sonra min-kıbelü'r-Rahmân ateş zuhûruyla terâküm etmiş olan toplardan nısfı mikdârı muhterik olup ve nısf-ı diğeri el-ân sandığında mevcûd iken ve cümlenin buraları ma'lûmu iken nasıl hilâftır deyu şehâdet-nâme tertîbine ve gazeteyi tekzîbe kalkışabilir.

İşte buralarını dahi önümüzde gazeteniz ile i'lân olunmasını temnnî ve niyâz eyleriz.

(51. sayı 2. sayfa 3. sütun) Ve bir de Kırkağaç ahâlîsinin mahzarları ve her bir şeyleri sâhte olduğu meydânda iken acaba şehâdetnâmeleri şâyân-ı makbûl olur mu? Bilemem ve nâ'ib-i kazânın sâ'ir seyyi'atı ve harekât-ı nâ-lâikası ne yolda idügi mutasarrıf paşa hazretlerinin ma'lûmudur.

(Devir)

(Devir)'in Akhisar kaymakamının velîme cem'iyyetiyle işbu hitân cem'iyyetine dâ'ir olan münderecâtı vâlî-i âlî hazretlerinin nazar-ı dikkatlerini celb eylediğinden işin îcâb edenler ile muhâberesi cerey(â)n ediyor. Biz sıhhatine emîn olduğumuzdan zannetmiyor ki netice-i tahkīkātta kendimizi tekzîbe mecbûr olacağız. Belki isbât-ı müdde'î ile emsâline bir ibret-i mû'essire göstermekle hayır-hâh-ı vatan olduğumuzu bir kat daha te'yîd eyleyeceğiz nâ'ib-i mûmâ-ileyhin ahz edeceği şehâdetnâmenin birkaç misillü mu'teber imzâlı şehâdetnâme ile mukābeleye hazırız.

*

İzmir Tüccârından Ohannes Tirsekyan Ağa Tarafından Varaka

Miyânemizde cereyân iden mu'âmelât-ı ticâriyyeden dolayı zimmet-i acizânemde otuz iki bin guruş alacağı olup meblağ-ı mezbûru tamamen ve kâmilen tarafımdan te'diye ve îfâ olunup bu ciheti dahi ekser zevât-ı mu'teberânın gereği gibi ma'lûmu (i)ken meblağ-ı mezbûru be-tekrar ahz ve istihsâl etmek üzere aleyhime da'vâ ederek mebâliğ-i mezkûreyi almadığına dâ'ir yalan yere yemîn eylemiş olan Mıgırdıç Ağa'nın işbu sû-i ahvâlini fî 4 Kânûn-ı evvel sene 1872 târîhyle İzmir'de tab' olunan Empersiyal Gazetesi'yle umûmun pîş-i nazar-ı dikkatine arz ve işâ'a ettirmiş idim. Zikrolunan ilâmın makrûn-ı sıhhat olup olmadığına dâ'ir hakkāniyet-şinâs olan Mason Cem'iyyeti tarafından icrâ kılınan tedkīkāt-ı amîka üzerine merkūmun yalan yere yemin aldığı sâbit olmakla ba'de-mâ hiçbir mahalde mason nazarıyla bakılmamak üzere masonluk *(51. sayı 3. sayfa 1. sütun)* imtiyâzı üzerinden lağv ile beraber cem'iyyet-i mezkûreden tard ve teb'îd kılındığı mensûb olduğu locasından dahi sâ'ir localara resmen ve tahrîren bildirilmiş olduğu derece-i mevsûkada tahkīk ve istihbâr olduğundan evvel-emirde cem'iyyet-i mebhûsenin işbu hakkāniyet-perverliklerine arz-ı teşekkür eylediğim misillü merkūmun işbu harekât-ı nâ-marzıyyesi Ermeni milletinin ma'lûmu oldukta kocabaşılık hidmetinden dahi teb'îd kılınacağı bî-iştibâh olduğuna ve buna benzer daha nice ef'âl-i nâ-becâsını dahi bundan böyle gazeteler vâsıtasıyla i'lân edeceğimi cerîde-i mu'tebereniz ile neşrini ricâ ederim.

Dârü's-saltanat

(Hükkâm-ı Şer'iyye Nizâmnâmesi)

Bakiyye 50 Numara

(On Üçüncü Madde)

Sınıf-ı râbi' ve hâmse mahsûs olub açılmış olan kazâlar içün başka başka birer matlab varakası tanzîm olunup sınıf-ı râbi'den bulunan bir kazânın matlab varakası üç hafta îcâbına irâe olunarak bunlardan evvel kazâya rağbet eden zuhûr etmez ise işbu üç hafta müddetin hitâmında varaka-i mezkûre sınıf-ı hâmis ashâbına irâe olunacaktır. Bunlardan dahi üç hafta zarfında ol-kazâya râgıb ve tâlib bulunmaz ise yedinde imtihân tezkeresi bulunan mesbûkin takımından müddet-i infisâl i'tibârıyla en kıdemlisi tayîn olunacaktır.

(On Dördüncü Madde)

Sınıf-ı râbi' ve yahûd sınıf-ı hâmse mahsûs olan bir kazânın tâlibi müte'addid olur ise her biri matlab varakasının zîrini kendi hattıyla imzâ ettikten sonra zikrolunan

varaka meclis-i intihâba i‘tâ olunup defter-ı mahsûsuna mürâca’atla hangisinin müddet-i infisâli ziyâde ise meclis-i mezkûrun bâ-müzekkere re’y ve kararıyla tayîn olunacaktır.

(51. sayı 3. sayfa 2. sütun) **(On Beşinci Madde)**

Sınıf-ı râbi’ ve hâmse mahsûs olan bir kazâ nâ’ibinin vefâtı vukū‘ bulur ve yahûd bilâ-te’hîr azline lüzûm görünür ise matlab varakası tanzîm olunmayarak yalnız defter-i mahsûsuna bi’l-mürâca’at ol-kazâya meclis-i intihâbın müzekkeresi ile sınıfı ashâbından en kıdemlisi tayîn olunacaktır.

(On Altıncı Madde)

Hükkâm-ı şer’iyyeden birinin hakkında tayîn-i mâdde olunarak efrâd-ı ahâlî tarafından ve yahûd livâ ve kazâ me’mûrları ve meclisleri cânibinden şikâyet vukū‘ bulduğu takdîrde hakîkat-i hâl vilâyet vâlîsinden isti’lâm olunup mahallince tahkīkāt-ı sahîhayı şâmil tanzîm olunan mazbatanın lefiyle vâlî ve merkez nâ’ibi taraflarından müştereken vârid olacak inhâ meclis-i intihâba havâle olunarak tedkīkāt-ı mukteziyye icrâ ettirildikten sonra tebeyyün edecek hâlin derecesine göre ol-nâ’ib hakkında tevbîh ve tebdîl ve bir müddet-i mu’ayyene ile me’mûriyyetten mahrûmiyyet ve bir sınıf tenzîl misillü mu’âmele-i mukteziyye icrâ kılınacaktır ve şâyed olunan şikâyetin bî-esâs ve sarf-ı müfteriyyât olduğu tayîn ve tahakkuk eder ise mütecâsirleri cezâ kānûnnâme-i hümâyûnu ahkâmına tatbîkan mücâzât olunacaktır.

(On Yedinci Madde)

Bi’l-umûm hükkâm-ı şer’iyye hakkında devâir-i âlîyeden ve vilâyetlerden vârid olan tezâkür ve muharrerât ve evrâk-ı sâ’ire ve bunların bi’l-cümle istid’âları meclis-i intihâba havâle ve îcâb ve iktizâsı tezekkür ve mütâla’a olunarak verilecek karar tahrîren makām-ı fetvâya beyân olunacaktır.

(On Sekizinci Madde)

İşbu nizâmnâmenin muhâfaza-yı ahkâmı meclis-i intihâbın esâs vazîfesi olduğundan hilâf-ı nizâm bir gûnâ hâl ve hareket vukū‘a gelmemesine dikkat ve bi’t-tecrübe nizâmnâmeye derci iktizâ eden mevâdd zuhûr *(51. sayı 3. sayfa 3. sütun*) eder ise zeyl edilmek üzere meclisten bâ-mazbata makām-ı meşîhata beyân olunacaktır.

(On Dokuzuncu Madde)

İşbu nizâmnâme-i ahkâm mündericesine mugāyir olan nizâmât-ı atîka ahkâmı münfesih olacaktır.

Fî 13 Muharremü’l-harâm sene 1290

Vilâyât

(Tuna)

Devlete zarûret-i mücbire üzerine akdedilmekte bulunan istikrâzâtın hisse senedâtını ekseriyen ecnebiler iştirâ' ederek fâ'izinden ve fî'atca olan terakkiyyâtından ve kur'alı olanların ikrâmiyesinden müstefîd olmakda idi.

Bir müddetten beri ahâlîmiz dahi bunun bir derece fevâ'idini anlayarak nakdlerini kâğıda tahvîl ile o yolda da mütemetti' olmaklığa başlamışlardır.

Bu bedîhîdir ki nükûdun sanduka-i ihtifâda durması fâ'idesizdir.

Onun içün düvel-i mütemeddine teb'asından ehl-i hırfet ve sanat olanlar dolap ticâretini idâreye kâfî bulunan mikdârdan ziyâde akçesini boş tutmayı kavâ'ime tebdîl ederler.

Hatta hammâl ve amele gürûhu bile biriktirdikleri paraları bankalara yatırıp istifâde ve servetçe tedârük-i sermâye eylerler.

Devletimizin müstakrazât-ı hâriciyesinin bir hayli mikdâra bâliğ olan fâ'izi dâhilinde kalmış olsa ahâlîmizin tezâyüd-i servetini mûcib olacağı derkârdır.

Fâizi dâhilinde alıkomak ise istikrâz senedâtının mübâya'asınca umûmî husûl-i rağbete mütevakkıftır.

Der-saâdet gazetelerinin münderecâtına göre *(51. sayı 4. sayfa 1. sütun)* İstanbulca bu rağbet hâsıl olmuş ve her nev' istikrâz senedâtının münferiden ve müştereken mübâya'asına halkın alışmış idüğü anlaşılmıştır.

Bu kerre Rusçuk'ta dahi üç ufak şirket açılıp birisinin hissedârları beyninde kararlaşdırılan şerâ'it îcâbınca dâhil-i şirket olan her hissedârın evvelâ ya aynen iki hisse Rum İli demiryolları senedi vereceği ve yahûd râyic üzere bedelini nakden ve def'aten ödeyecegi ve her ay hissedârlar ikişer Osmanlı lirası verip bundan ve fâ'izden senedlerin adedî teksîr edileceği ma'a'l-memnûniyye haber verilmiş ve Ziştovi'de dahi böyle bir şirket akdedildiği işitilmiştir.

İşte merkez-i vilâyete gösterilen şu numûneye tevfîkan livâ ve kazâlar merkezlerinde dahi böyle şirketler yapılacağı ve Tuna vilâyeti halkının bu işte dahi sâ'ir vilâyât ahâlîsine müsâbakat edecekleri me'mûl olur çünkü geçen sene hazîne-i celîlece çıkarılan eshâm-ı cedîdeden otuz bin liralıktan ziyâdesi vilâyetce mübâya'a olunmuş idi.

Bu otuz bin liranın üç bin lira fâ'izi şimdi nasıl vilâyet dâhilinde kalıyor ise meselâ vilâyetin hâvî olduğu livâ ve kazâlar merkezleri olan kırk Kasaba ahâlîsinin servetine göre hiç mesâbesinde olarak ikişer bin beşer liralık şimendüfer hissesi alındığı

halde mecmû'u yüz bin liraya bâliğ olur. Bu kadar akçenin güzeştesi ve ikrâmiyyesi dahi ahâliye kalır.

İstikrâz kâğıdları nakd gibi olup İstanbul'da Viyana'da Bükreş'te ve daha sâ'ir çok yerlerde istenildiği vakit satılır para edilir.

(Devir)

Tuna Gazetesi'nin bu bendinin ihtârât-ı sâ'iresi misillü mensûb olduğu ahâlîye ne türlü te'sîr edeceğini (b)iz biliriz.

(51. sayı 4. sayfa 2. sütun) Vâkıan bizim ihtârâtımızın dahi bir dereceye kadar te'sîrâtı görülmekte idüğünden bizim bu vilâyet ahâlisinin el-yevm nevm-i nevmidîde ve bir gaflet-i fevka'l-âde içinde oldukları dahi kābil-i setr olur şeylerden değildir.

*****

(Selânik)

Geçen çarşamba gecesi Mayadağlı Ömer nâmında birisi Selânik kazâsında Doğancı karyesine gelerek Hayruş Ağa nâmında köy çorbacılarının birinde misâfir olur. Bu ağa misâfirine yemek çıkarır birlikte yerler. Ağa kalkar haremliğine gider müte'âkiben Aşıklarlı Hüseyin ve Refîki Ahmed ile mechûlü'l-ism daha birisi gelirler bî-çâre misâfiri sıkboğaz ederler dört lirasıyla yüz elli guruş parasını ve bir ve iki benurek denilen yünden ma'mûl tumanlarını alırlar. Bundan sonra kimisi öldürmeye kimisi yalnız sakalını kesmeye karar verir. Bî-çâre bu sırada feryad ile hâne sâhibinden ve köylülerden istimdâd ederse de (gûyâ ki der-în künbed-i firûze kesî nîst) kimse imdâdına erişmez nihâyet derd-mendin sakalının ön tarafını keserler kalkar giderler. Yüzünde eli hükûmete gelir haber verir zâbıta der-akab me'mûr gönderir. Bu işe mütecâsir olan habîslerin ikisi ele getirilir istintâkları icrâ olunmaya başlanılır işte böyle garîb vâkıa da işitildi.

(Rum İli)

Bak şimdi insâniyyet-i İslâmiyyet bu mudur? Bunun feryâd ve figānını sâhib-i hâne ve yahûd konu komşu işitmemek kābil midir? Elbette işittiler sâ'ir köylüleri bırakalım hâne sâhibi nâmına olan âdem bunu tecvîz etmeli mi bî-çâreyi bu hâle getirmelidir ammâ cehâlete ne dersin işte *(51. sayı 4. sayfa 3. sütun)* Hükûmet-i seniyye dikkat edeceği şey bu gibi âdemleri muhkem te'dîb ve emsâlini terhîn etmektir.

(Rum İli)

(Cezayir-i Bahr-i Sefîd)

(Mavlova Muhabirimizden)

Bu hafta şâyân-ı takdîm havâdis olmayıp Mavlova'nın tezyidât-ı belediyesi ve limanının tevsî'inin müzâkerâtı zımnında kazâmızın ileri gelen İslam ve Hristiyanları Kaymakam-ı Kazâ Edhem Efendi'nin yanında toplandılar. Memûl ederim ki arzûsunda bulunduğumuz işbu emniyyenin dahi kuvveden fi'le ihrâcına Midillü Mutasarrıfı Cavid Paşa hazretlerinin nezâret ve dikkati ve kaymakam-ı mûmâ-ileyhin himmeti semeresiyle nâ'il-i merâm oluruz itikādında bulunulmuş ve paşa-yı müşârün-ileyh ile kaymakam-ı mûmâ-ileyh tezâyüd-i gayretlerini mûcib olması içün gazete-i mu'te(b)erelerine derci müsterhamdır.

*

(Yanya)

Ergiri sancağının bazı mahallerinde bir müddetten beri zuhûr eden hayvânât hastalığının lehü'l-hamd bu kerre kâmilen mündefi' olduğunu (Yanya) Gazetesi yazıyor.

*

(Tuna)

Tuna'daki (şelâleler) yani (demir kapı) kaldırıldığı hâlde Vidin sancağını su basmak muhâtarası olup olmadığının keşf ü tahkīki zımnında taraf-ı Devlet-i aliyye'den Mösyö (Kıstanbu) ve Tuna komisyonu Mösyö (Gol) ile Avusturya ve Macaristan devlet-i fehîmesi cânibinden dahi sûret-i gayr-ı resmîyede olarak iki mühendis tayîn ve izâm kılınmış idüğü makām-ı vilâyete gelen emr-i resmî me'âlinden müstebândır.

(Tuna)

Mehmed Sâlim

Sayı: 52

Sene-i şemsiye	1873	Numara (52)	Sene-i kameriye	1290
Mart	29	Perşembe	Safer	12

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(52. sayı 1. sayfa 1. sütun) **İtizâr)**

Pazartesi günü çıkan elli birinci numaralı nüshamız adetâ mürettib elinden çıkıp hiç tashîh olunmamış bir sûrette ibâre ve elfâz sehviyyâtıyla mâl-â-mâl idi.

Yevm-i mezkûrda bi'l-icâb Menemen'e azîmet etmiş olduğumdan zarûrî olan bu kusurumuzun afvını mukbillerimizden ricâ ederim

Sâhib-i imtiyâz ve mû'ellif

Havâdis-i Merkeziyye

Vâlî-i âli-i vilâyet paşa hazretlerinin geçen pazartesi günü Menemen'de azîmet buyurdukları yevm-i mezkûrda neşrolunan nüshamızda beyân eylemişdik.

Aldığımız ma'lûmât-ı mevsûkaya göre müşârün-ileyh hazretleri ma'iyyetlerinde Vilâyet Alaybeyi Tahir Bey dahi beraber olduğu hâlde ansızın kazâ-yı mezkûre muvâsalat buyurarak derhâl hükûmet konağını teşrîf ile Kaymakam Mazhar Bey ve Nâ'ibi Mesud Bey ile Mal Müdîri İsmail Efendi ve a'şâr me'mûrı efendiyi birer birer huzûrlarına celb ile mevâdd-ı hukūkiyye ve cezâ'iyye ile emvâl-i metnû'a-i devletin sûret-i ceryânını gece sâ'at altıya kadar kemâl-i amîkâne tahkīk ve taht-ı tecessüs buyurmuş ve ferdâsı dahi menâfi'-i umûmiyye sandığının sûret-i idâresini başkaca tahkīk buyurmuş oldukları gibi bu kazânın cümle indinde ma'lûm olan tarafdârlık seyyi'esi esbâb-ı mûcibesini dahi anlamak üzere Hacı Bakızâde ile Müftî efendiyi başka

başka bi'l-celb birkaç sâ'at istizâh-ı mâdde edip anladıktan ve mahbûsîn-i mevcûdenin dahi yoklamasını icrâ *(52. sayı 1. sayfa 2. sütun)* eyledikten sonra celb buyurmuş oldukları mahallî ahâlisiyle kurâ-yı mülhaka ihtiyâr meclislerine (devletimiz eyâlet usûlünü vilâyete tebdîl etti. Me'mûrlarını tezyîd etti. Bundan dolayı birçok masrafa dûçâr oldu. Bunun cümlesi ahâlînin istirâhati ve mülk-i me'mûriyyeti işlerin sür'atle ve hakkāniyetle görülmesi içindir. Vilâyet usûlünün bir kā'idesi de vâlî-i vilâyetin bi'z-zât sizin ahvâlinizi tahkīk etmekdi. İşte mahsûs ben de geldim.

Sizin ahâlînin müntehab vekilleri olduğunuz cihetle sizi görmek umûmu görmek demek olduğundan sizi buraya celb eyledim. Umûm-ı ahâliye selâm ederim. Şükr ü şikâyetten ve bir maslahattan ne söyleyeceniz var ise söyleyin muvâfık-ı nizâm olanlarının îcâbına bakılacaktır ne diyorsunuz) makāle-i adilesini teblîğ ederek kaymakam ve nâ'ib-i mûmâ-ileyh ve me'mûrîn-i sâ'ireden memnûniyyet cevâbını ba'de'l-ahz takdîm olunan on altı kıta arz-ı hâlin îcâbat-ı lâzımesinin icrâsıyla keyfiyyetleri bâ-mazbata bildirilmek üzere kaymakam-ı mûmâ-ileyhe bi'l-havâle şimendüfere râkiben doğruca Kasaba kazâsını teşrîf buyurmuştur.

Müşârün-ileyh hazretlerinin mezkûr Kasaba kazâsınca olan icrâat ve tahkīkātları aynıyla Menemen'de icrâ buyurdukları tecessüsât ve tebligāta muvâfık olduğu hâlde dünkü çarşamba günü temdîdine mübâşeret olunmuş olan Alaşehir demiryolunu ba'de'l-muâyene akşâm şimedüferiyle makarr-ı vilâyet-i celîlelerine avdet buyurmuşlardır.

Demiryolu kumpanyası işbu azîmet ve avdetlerine müşârün-ileyh hazretlerinin rükûblerine salonlu vagon-ı müzeyyeni tahsîs eylediği gibi Direktör Mösyö Pelis cenâblarını tarîk-i mezkûr Müdîr *(52. sayı 1. sayfa 3. sütun)* Muâvini Mösyö Nikolaki'yi bi't-tevkîl Kasaba istasyonunda mükemmel bir ziyâfet keşîdesiyle ihtirâmât-ı lâzımeyi tamamıyla icrâ eylemiştir.

Aldığımız habere göre müşârün-ileyh hazretleri Menemen'de erbâb-ı zirâ'atten Lapyotoğlu Efendi'nin hânesine misâfir oldukları gibi Kasaba'da dahi mu'teberân-ı tüccârdan Bedos Efendi'nin hânesinde kalmış ve mûmâ-ileyhânın icrâ eyledikleri levâzım-ı mehmâ-yı nevâzîden dolayı vâlî-i müşârün-ileyh hazretleri pek memnûn olmuşlardır.

Tahkīkāt-ı vak'ıaları üzerine elbette icrâātları dahi olmak lâzım gelir ise de buna dâ'ir bir ma'lûmât alınamamıştır.

*****

Kuşadası Kaymakamı (Hakkı Bey'den dâd bir feryâd iki) ibârâtını şâmil ve takriben yüz elli mühri müştemil kazâ-yı mezkûrda bir mahzar-ı umûmî temhîr olunmakta olduğunu uzaktan uzağa işitiyoruz.

Mîr-i mûmâ-ileyhin sâ'ir kazâlardan dahi idâresizlik yüzünden infisâli vukū'u mülâbesesiyle bu mahzarın öyle bilâ-mûcib yapılmış bir şey olduğunu tasdîk edemeyeceğimizden tahkīk-i keyfiyyetle icrâ-yı ma'delet buyurmalarını vâlî-i âlî hazretlerine ihtârdan çekinmeyiz.

Zîrâ nâ-ehl kaymakamlarımızın mazarrât-ı seyyi'esini onların zimâm-ı idâreleri cenderesinde ezilen ahâlî bizden daha güzel bilirler.

*

Devâir-i vilâyete seyâhat olunacağından bahseylemiştik.

İzmir kazâsı a'şâr idâresini bu seyâhata *(52. sayı 2. sayfa 1. sütun)* mebde' ittihâz eylediğimizden bu idâreye havâle-i çeşm-i tecessüs ettiğimizde idâre açıktan açığa kendisini muntazam gösteriyor ise de hâsılât-ı öşriyyeden az gayr-ı fürûht mevâki' anbarlarında el-yevm mevcûd olan zehâ'ir ve sâ'irenin mikdârını mübeyyin vâlî-i âlî hazretlerinin ibtidâ-yı teşrîflerinden beri taleb buyurmuş oldukları istâtistik cedvelini el-yevm elde edememiş olmaları görinen hâl-i intizâmı tekzîb etmektedir.

A'şâr müdiri efendi bir müddetten beri nâ-mizâc ve bu sebebden idârenin intizâmı dahi keyfini bozarak muhtâc-ı tedâvî ve ilâc olduğu beyân ve îzâhdan âzâde değildir.

Biz İdâre Başkâtibi İbrahim Efendi'nin bir dereceye kadar hey'et-i idâreyi müdîr ve kâti(b)i tarzında tazyîk etmekte olduğuna cezm-i yakin hâsıl etmekte isek de işin dâ'ire-i matlûbede adem-i cereyânı mes'elesinin nereden zuhûr ettiğini öğrenemedik.

İdâreyi zeytün yağı lekesi gibi istilâ eden bu aybından tathîr buyurması içün ahz edebileceğimiz ma'lûmâtı vâlî-i müşârün-ileyh hazretlerinin nazar-ı muslihânelerine arz etmeyi vazîfe-i mukaddeseden tanıyoruz.

İleride yine yazmak üzere mezkûr istâtistik cedvelinin el-yevm itâsında izhâr-ı acz olunduğundan ta'accüb ile şimdilik kasr-ı kelâm eyledik.

Geçelim muhâsebe-i vilâyete muhâsebe-i vilâyetin şimdiki hâlde defterdâr efendiler hazerâtının halef-selef muhâsebelerinin tedkīkātıyla beraber devr defâtirinin tanzîmine ve umûr ve zimmetlerin tedâhülde bırakılmayarak rü'yet ve temşiyetine hasr-ı meşgūliyyet eylediği görülüyor.

İşbu devir muhâsebe defterleri hazîne-i celîlenin vâridat-ı asliyyelerinden olan emlâklar ve temettü'âtlar ve vergileriyle vilâyetin kazâhâ-ı ma'lûme-i mezkûreleri a'şârları mahsûlâtlarından ve birtakım rüsûmâtlar vâridâtlarından ve masârifâtların envâ'larından ibâret şeylerden olduğundan bunları alâ-müfredâtihim tesviyyât ve tedkīkātları tesvîyesi muktezî umûrat-ı mühimme-i lâzımü'r-rü'yeden olduklarından Defterdâr-ı Lahık Fevzi Efendi hazretleri selefleri defterdâr-ı sâbık hazretlerinin zaman-ı idârâtı hesâblarını bir an evvel bi'r-rü'ye ma'a'l-sür'a işi tesviye edip kendilerinin bir zaman evvel Der-sa'âdet'e sür'at-i azîmetlerine bezl-i mürüvvet edip himmet eyleyeceklerini ümîd varız.

Gelelim mektûbcu kalemine Mesud efendiler bazı *(52. sayı 2. sayfa 2. sütun)* devâ'ir (kovanın-ı zenbûriye) ve (buğday hâ-yı ------) ve (zehâ'ir-i der-anbariyye) tarzında her biri bir lugaz-ı müşekkel gibi halli kerâmete muhtâc birtakım elfâz-ı cünde bahsen ile mâl-â-mâl olan der-kenârlarını keşf ve istifhâm-ı müşkilâtından işlerinin te'ehhür eylediği hakkında olan tezallümlerini bu aralık kesmiş olduklarından ve evrâk odası hey'eti dahi oldukça evrâk-ı mahsûlenin kuyûd-ı nizâmiyyesini vaktiyle îfâya sâ'î bulunduğundan ba'de-mâ (tabi'at-ı maslahat hükmüyle te'ehhür edebilmesi münker olmayan) husûsâtın dahi evkāt-ı merhûnesinden elbette bir iki gün evvel çıkacağına şübhe etmemek lâzım gelir. (Bakiyyesi seyâhata muallak.)

(Kırkağaç'tan Mektûb)

(Devir Gazetesi Mû'ellfine)

Kırkağaç'tan Kırk Sadâ

"Nahnü kasemnâ"da olan erzâk-ı mukaddere-i maksûmemizi almak üzere bu kerre Balıkesir'den Kırkağaç'a azîmet ve birkaç gün bir hânedân-ı hakīkat-gûyânın bârgâhına mihmân oldum. Bu hâneye örfen ekseriyen ictimâ' eylediklerinden fakirinizi dahi mutayyeb eylediler. Havâdis-i âlem ve mekâtib-i sıbyândan bahsler açılıp kasaba-yı mezbûrede dahi bir mekteb-i rüşdiyye yapılmış ise de henüz muallim-i evveli celb olunamadığı ve hükûmet-i mahalliye bâ-mazbata taleb ve istirhâmda oldukları ve bu mektebin yetmiş seksan bin guruşla meydana geldiğine mebnî açıkta kalan ve mahallince bir karşılığı olmayan masârifât-ı bakiyyesi on bir bin küsür guruşun bir iâne ile kapatılması bâ-emrnâme emr olunmakla hükûmet bir meclis-i umûmî akd ile tesvîyesi tarîkine teşebbüs eylemiş oldukalrı hâlde garibeden olarak nâ'ib-i kazâ bulunan Nuh Naci Efendi tarafından ilkā ve bu iâneye asla bir akçe îfâ edemem cevâbını i'tâ etmekle huzzâr-ı meclisi işbu kelâm-ı hayret-efzâ garîk-i lücce-i hamiyyet-

fersâ ederek iş geriye kaldığını ma'a't-te'essüf der-miyân-ı musâhabet eylediklerinde içlerinden bir pir-i cihân-dîde kelâma âğâz eyledi ve dedi ki oğullarım mademki biz şu vatanın evlâdıyız evlâd u etfâlimizin terbiye ve tedrîsi boynumuzun borcudur. Biz dahi ittifâk-ı ârâ ile ve ihtiyâr-ı mecâlis ile ehl-i servetlerimizden mahalle mahalle birer defter açıp yine tesviye-i hasenesine bakacağız ve mefrûşâtının dahi bir çâresini bulacağız. Nâ'ib efendinin doğrusu garazlı kelâmına (52. *sayı 2. sayfa 3. sütun)* bakmayacağız nasıl ki efendi-i mûmâ-ileyh kendi evlâdlarının bed'-i besmelesiyle hitân cem'iyyeti içün defter yaptırdı, eşrâfı da'vet eyledi biz de defterlerimize ehl-i servet ve hayrâtı da'vet eyleriz.

Çünkü nâ'ib efendi menâfi'-i zâtiyyesinden başka bir şey tanımaz fakat hi(t)ân cem'iyyetine i'tâ ve ihdâ olunan akmişe-i şâmiye ile telli a'lâ kumaşları çitarilerin güzelcesini tanır. Ba'de-ezin biz de borcumuzu evlâdlarımızın saâdet-i hâllerine dâl olan işlerimizi tanıyalım ve iânemizi toplayalım mûmâ-ileyhe ri'âyet eylediğimiz gibi bir kerre de evlâd-ı vatana hürmet edelim, atiyyeler verelim nâ'ib efendinin doğrusu mekteb ve evlâdlarımız hakkında niyyet ve hüsn-i himmetini anladık deyip hatm-i kelâm eder etmez ahibbâdan birisi aman peder ifâdenizi tasdîk ederim demesi üzerine efendi-i mûmâ-ileyhin can beslemek uğurunda fedâ-yı can eden ahibbâsından Urgancızâde Hacı Mehmed add ve Bakkâl Şerif ve daha bir iki şaşkın harîfler bî-gayr-ı hakkın birtakım yolsuz ve mugayir şeyler içün aralıkda ahâlîden hafiyyen birtakım altın toplarlar ve ahâlîyi iğfâl ederler.

Ve bilâ-mûcib mahzarlar yaptırıp masârif verirler iken ma'hûd Urgancıoğlu ötede beride ben bu iâne akçesinin toplanmasına manî' olacağım nasıl ki menâfi' mâddesinde ahâlî-i kazâ-yı ifsâd ve iğfâl eyledikden başka Gülümbe nâhiyyesine dahi bir ufacık parmak (v)urdum deyu kendisi akılda bulunan ahibbâsıyla mülâtıfa eder imiş ve hatta Çınarlı kahvede bile söylediğini rivâyet ediyorlar. Eger sahîh ise ervâhına yuf ve eğer böyle ise evsâfına yuf ve bir de işitiyorum ki (Devir) Gazetesi bizim nâ'ibimiz Nuh Naci Efendi hakkında (a)cı acı bir bend neşr ve i'lân eylemiş nolaydı ki şu bi hamiyyet Urgancıoğlun'un mekteb iânesi gibi bir umûr-ı hayriyye hakkında olan niyet-i fâside ve efkâr-ı mel'ûnesini dahi istimâlen âleme i'lân edeydi. Belki işitip utanır ve nâ'ib müsta(ğ)fir olurdu ve böyle âdemlerin ahvâli neşrolunduğu hâlde ma'lûm-ı ilm-i âlî olub te'dîbâtı yoluna gidilecegini fehm idüb ıslâh-ı nefs ideceğine bir yol açılırdı. Her ne hâl ise balık baştan kokar derler. İbtidâ nâ'ib efendi şu mekteb iânesini ifsâd eyledi Allah ıslâh eylesin ilimsiz ulemâ, ilimsiz cühelâya güzel. *(52. sayı 3. sayfa 1.*

sütun) Ahibbâ ne güzel esdikā' der iken meydan-ı muhabbette bir Devir Gazetesi deverân eylediği ve işbu gazeteyi ashâb-ı belâgat ve selâsetînden bir zât-ı fesâhat-simât güzelce kırâ'et buyurdular. (Devir)'in dolaştığı büldanın Akhisar kaymakamı hakkında bir velîme cem'iyyeti tafsîlât-ı makdûhasından sonra nâ'ib-i mûmâ-ileyhin efkâr-ı mezmûmesi üzerine ma'lûm hitân cem'iyyeti fıkrası mebsût olmakla ehibbâ mebhût u hâmûş olup hedâyâ-yı mevrûde-i ma'hûdenin ihtirâkı sahîhü'l-vukū' ve tıbkı Devir'in tahkīki gibi olduğu tasdîk olunup gazete-i mezkûr mû'ellifinin şu gibi ihtârâtı ve birtakım vesâya-yı mü'essire dercle neşriyât-ı nâsıhâne ve hayr-hâhânesine teşekkürler ederek Devir'imizin böyle bir râst-gû mû'ellif ve muharriri elin sağ ve sâlim olsun deyu duâlardan sonra ümmetin mahkemesi ve nâ'ib-i mûmâ-ileyhin emvâli yandıktan sonra kendisinin elleri dahi ateş-i hikmet ve ibretle ma'azâllah-ı teâlâ yandığı fıkrasını dahi der-miyân ve fakirinize hitâben yahu bu hikmete ne dersiniz deyu sû'âllerine ("Kul küllün min indillah")[404] nazm-ı celîlini bürhân getirdim ve şurasına ta'accüb ve te'essüf edilmeye bunca müslüman içinde nâ'ib-i mûmâ-ileyhden hoşnud bir âdem görmedim ve nâ'ib-i mûmâ-ileyhin asl yanan sağ eli olmakla şurasını bâdî-i hayret ve âsâr-ı ibret olup ayâ bu elinin yanması bir hükm ü kazâyı tagyîrden ve yahûd bu eliyle bir nâ-meşrû' bir şeyi ahz ve takdîrden midir?

Fe'tabirû yâ ûli'l-ebsâr[405]

İşbu musâhabet sâ'at altı raddelerine kadar uzayıp nihâyet ahibbâ dağıldıktan sonra biz de vahdete vardık ammâ şu vukū'ât-ı meşrûha-i hayret-bahş üzerine ale's-sabâh çarşıya çıktım ve bir zât-ı necâbet-simâtın dükkân-ı meftûhlarına es-selâmü aleyküm eyyühe'd-devrân deyi oturdum. Sâhib-i dükkân fakîrlerinizi iltifât ve garîk-i lücce-i hayât buyurdular. Bu esnâda kısa boylu esmer çehreli, kır sakallı, sakâlib kabîlesine şibh bir âdem geldi. Arkasında yine o hey'et ve kıyafette akkâm başı gibi âdemler var idi. Selâm verip oturdular ve kahve dahi içtiler esnâ-yı muhabbette bir hayli mübâheseler açıldığı sırada gece okunduğu beyân kılınan (Devir) Gazetesi'nin neşriyâtı ve nâ'ib efendinin hitân cem'iyyeti tafsilâtı mebhasına girişiler. Bazıları tehevvür ve bir ikisi tekeddür ettiler ve içlerinden birisi dahi bir kahkaha ile güldü ve dedi ki Ey Urgancıoğlı Hacı Mehmed Ağa *(52. sayı 3. sayfa 2. sütun)* hazretleri! nâ'ib efendinin başına bu işleri getiren ve cem'iyyet defterini yazdıran sensin bu gidişle bu hafta gazeteci seni medh eyler dediğinde merkūm pür-hiddet oldu ve cevâba başladı ve dedi

[404]Nisa Suresi 78. Ayet.

[405]Haşr Suresi 2. Ayet.

ki aca'ib bu defterin tanzîminde zannederim ki siz de beraber idiniz. Bu işi zâten kendisi kurmuş ve de'âvi mümeyyizlerinden Akkulelizâde Hacı Süleyman Efendi'den evvelce dersini almış nâ'ib efendinin senden ve benden sû'âli yalnız bir geçid yoklamaktır. Zîrâ nâ'ib efendinin cümleden ziyâde iç gömleği bu zâttır. Gülümbe'de vekîli Süleyman Efendi'dir ki mûmâ-ileyh bu iki Süleyman arasında ve sâyesinde bayağı Kaf'dan Kaf'a hükm eder ve binâen-aleyh kaymakam bunların hâlini gā(l)iba azacık anlamış. Onun içün bunlara yüz vermez gazeteci beni i'lân edecek ise abestir. Bunları da beraber yazar ise belki yakışır deyü güldü ve yine birtakım mülâtafadan sonra Allah Allah nâ'ib efendi topları ve kumaşları alsın da mes'ûliyet bize mi râci' olsun? Sabî değildir çocuk değildir ne demek istersiniz dediğinde bunlar dahi canım birâder bir şey değil bu kelâmların doğru lâkin bu kadar hukūkumuz var her ne ricâ etmiş olsun bu âdem işi yoluna kor. Şimdi bu âdem lisâna geldi biz de bu âdemi lisândan kurtarmanın bir çâresine bakalım ve münâsib olur ise tevâtürdür deyü bir şehâdetnâme kılıklı varaka gazeteye gönderelim acaba olmaz mı? Dediklerinde merkūm güldü ve bir de hiddet eyledi ve dediki: Be hey âdemler! bizim mahzarların hâli ma'lûm Allah belâsını versin. Sarı İmâm nâmusumuzu bitirdi bu fıkrayı dahi gazete yazmış bir de şimdi yalancı şâhidlerin iğvâsıyla âleme bizi i'lân mı ettireceksiniz? Bu akıldan hâlâ ferâgat etmeyip sabâhleyn kahve-altı makāmında başıma belâ mı geldiniz gidin buradan gözüm görmesin deyu bunlara be's ile cevâb verdi ve dükkândan kalkı yürüdü ise de yakasından tutup bırakmadılar. Fakîriniz gece misâfirhânede olan mübâhese ile ale's-sabah tesâdüfi olan şu muhabbbeti mübâyin görüp kalben muvâzene ve mülâhaza eyledim ve bu Hacı Mehmed Ağa nâm zât Urgancızâde olduğunu ve memleketin birinci müfsidlerinden Dedeoğlu Mustafa Ağa denilen müfside mukābelede musâvî ve nâ'ib efendinin muhlislerinden olup Kırkağaç'a otuz iki rüzgâr ve türlü havâlar çaldıran takımdan bulunduğunu dahi anl(a)dım. (Ey Devir!) şu makāmda ışâ ve seheri *(52. sayı 3. sayfa 3. sütun)* sabâ perdelerini geçtim savb-ı hakāyık-ı âsifâlarından sem' ve i'tibâr olunur.

Ve işbu mektûbum bi-ibâretihâ derc olunamaz ise de alâ-tarîkı'l-cemâl derci sahife-i beyân ve açık olan sütûn-ı hikmet-meşhûnunuz şâyân kabûl kılınır ise ba'de-zâ diğer alınan nağamât ve hûlardan sahhü'l-bâkī otuz sekiz havâ-yı hoş-edâyı bir bülbül-i hoş-elhan gibi okurum ve hüzzâm perde ve bestelerini râst-gûyâne olarak izbâr ve diğer kasabalardan dahi havâdis-i sahîhâ iş'âr eylerim azîzim biz de devvârız civâr değiliz (Devir) gerek mihver-i hakkāniyette dolaştığını ve doğruca devrânını gördüm ve binâ-

berîn işbu bâlâsı ünvânlı mektûbumuzu takdîm ve tebrîk ve tes'ide mecbûr oldum (Ey mü'ellif!) hoşâ bir âvân-ı meymenet iktirânda (Devir)'in devrâna başlamıştır ki o âvân-ı mes'ûde-i mübârek zaman-ı adâlet-nişân-ı (hazret-i Abdülaziz Han-ı adâlet-ünvândır) eyyede'llâhe nasran li'llâh.

Mâ-badı yazılır fî 20 Mart sene 89

El-abdü'l-dâ'î Derviş Resâd min-evlâd-ı

147 Bağdad-ı Bihişt- âbâd

(Devir)

Kırkağaç Nâ'ibi Nuh Efendi işi yoğusa yalan şâhidlerinden imza toplasın

Çünkü Akhisar kaymakamı da öyle bir şehâdetnâme-i kâzib ahzıyla mutasarrıflık ma'rifetiyle makām-ı vilâyete takdîm eylemiş imiş. Lâkin mutasarrıf paşa hazretleri elbette kendi tahkīkāt ve mütâla'âtlarını dahi ilâveten yazmış olmalıdırlar.

Çünkü müşârün-ileyh hazretleri sancak dâhilinde vukū' bulup tevâtüren elsine-i nâsa düşmüş olan bu gibi bir faci'ayı tahkīk edemez derecede nâ-ehl olan me'mûrlarımızdan olmayı fetânet ve dirâyetle müştehir bulunduklarından yedi gün yedi gece cem'iyyet mâddesiyle hedâyâ ve bahâyayı zâten tahkīk buyurmuşlardır.

Ma'a-mâfih' hediye i'tâ eyleyenlerin ber-vech-i müfredât esâmisiyle nev'-i hedâyâsını birer birer tahkīk ve tenmîk etmek artık şehâdetnâme-i mezkûr üzerine (Devir)'in boynuna farz-ı ayn gibi olmuştur.

İşte med'uvvînden bir kısmının nev'-i hedâyâsıyla beraber bir defteri

Sındırgılı-zâde Hasan Kasab Hasan Ağa

Kuzu 2 Kilîm kıymet 300

(52. sayı 4. sayfa 1. sütun) Marmara nâhiyyesinden Hacıoğlu Mehmed Ağa

Telli top kıymet 220

Yordanaki A'zâ' Kirkor

Seccâde kıymet 250 top kıymet 220

Hacı Andriya Yağcı Eftim

Kazmîr-i zirâ' 4 top kıymet 120

Marmara nâhiyyesinde palamut tüccârından Akkaşoğlu Telli tob kıymet 220

Kıstırım oğlu Yorgaki Bakkal Ligor

İbikli top kıymet 180 top kıymet 120

Etmekci Paşa Atnaş kaşık hekim Zerlo

Salı tob kıymet 140 sim reçel tabağı 1

Palamut nâhiyyesinden Haci Fanori

Telli top kıymet 220

Hacı Murad üstâz-ı şâliş

Zirâ' 10

Matukoğlu Ohannes Hacı Mihal karındâşları

Cân-fes-i zirâ' 10 top cânfes zirâ'

Bu defterin mâba'dı çoktur bununla iknâ' ve iskāt edemez isek onları da birer birer yazacağız hâsılı hilâf-ı ma'delet-i seniyye harekâtta bulunanları böylece teşhîr ile emsâline ibret bırakacağız.

*

(Akhisar'dan Mektûb)

(46)'ncı Devir Gazetesi'nde Akhisar kaymakamının velîme cem'iyyetine dâ'ir muhâbiriniz şol-kadar te'sîr etmiş ki kaymakam-ı kazâ okur okumaz külhâniler gibi zâtınıza ve muhabirinize şütüm-i galizâ ile şütûm eylemiş ve söylemiş olduğu bî-edebâne sözlerini tahrîre kalem rızâ göstermediği gibi vicdânım dahi hiç müsâ'ade eylemediğinden (el-kelâm sıfâtü'l-mütekellim) medlûlünce cümlesini kendisine redd eyledim.

Şâyân-ı tahrîr şurasıdır ki cem'iyyet-i mezkûreye hediye getirenlerin defterini tanzîme me'mûr olan Sandık Eminî Marderus ve Acem İsmail geçen gün kaymakam tarafından kaleme aldırılmış bir mahzar ile çarşıya atıldılar ve hediye getirmeyenlerden bildikleri zevâta giderek cem'iyyet-i mezkûreye hediye getirip getirmediklerini sû'âl ettiler. Merkūmun ise evet bizler hediye getirmedikse de başkaları getirdi ya cevâbını verdiler. Birilerinin işi sizin ne üzerinize lâzım kendinizin hediye (*52. sayı 4. sayfa 2. sütun)* getirmediğiniz içün şuraya imzânızı vaz' edin yohsa kaymakam bey gücenir yollu kelâm ile girîbâne ile beş on kişi imzâ ettikten sonra hediye getirenlerden dahi tav'an ve kerhen hayli kimselere imzâ ettirdiler. Hatta bunlardan birisine canım siz iki yüz elli guruşluk bir seccâde getirdiğiniz halde şimdi nasıl böyle sâhte mahzara imzâ ediyorsunuz diyerek sû'âl olunduğunda ne yapayım kaymakam beyin hâtırı vardır cevâbı alınmış ve buna mümâsil çok kimseler daha vardır ki cem'iyyet-i mezkûrenin bidâyeti salı günü akşâm olup leyle-i zifâf olan pazarirtesi gecesine kadar imtidâdını bildiği ve kendisi dahi şeb-i evvelde hediyesiyle cem'iyyet-i mezbûrede bulunduğu sûrette şimdi cem'iyyet iki gündür ve kimse hediye getirmedi me'âlinde olan mahzarı imzâ eylemelerine ne diyeyim şurasını dahi garâibden olarak beyân ederim ki Devir

Gazetesi'nde böyle yalan şeyleri neşrettiren kim ise mücâzât olması dahi mahzar-ı mezkûrda sarâhaten beyân ettirilmiş. (el-cünûn-i fünûn) İşte size tuhaf bir hikâye (martın on dokuzuncu günü çarşılarda dellâl nidâ ettirilerek her kim düğün edip hediye alır ise şedîden mücâzât kılınacağı i'lân ettirilmiş. (Acaba evvelce hediye kabûl edenler mücâzât göremeyecek mi?)

İşte cem'iyyet-i mezkûreye hediye takdîm edenlerin bir mikdârının esâmisi leffen takdîm kılındı. (Bâlâda yazılan defterdir.) (48)'nci Devir'de Marmara'ya araba ile mazbata sevk olunarak bir (n)eferin müte'essiren vefâtıyla arabacının cerh olunduğu beyân olunmuş idi. Keyfiyyeti mutasarrıf paşa hazretleri isti'lâm buyurmuş ise de kaymakam-ı kazâ mazbatalara hafiyyen ve ekîden tenbîh ile arabaya yolda tesâdüf ederek istikrâ' eyledikleri cevâbını hîn-i hâcette i'tâ etmeleri içün ta'limât vermiş ve hatta işin böyle olduğuna dâ'ir bir de mazbata tanzîm ettirilmiş. Artık meclis-i mezkûrun böyle mühim mevâdda dâ'ir hilâf-ı vakı' olarak temhîr ettikleri mazbata üç oldu üçü de Devir Gazetesi'yle neşrolundu. Kapancaya düşecekleri karîb oldu acaba meclis-i mezkûr arabacıya sû'âl etmediler mi? yohsa isti'lâmdan evvel kaymakamın (ben mazbataları araba ile sevk eyledim ammâ kirasını kesmedim *(52. sayı 4. sayfa 3. sütun)* verdim) sözünü işitmediler mi? yohsa zabtiyyelerin sevk olunacağı gün hânlardaki arabacıların kâffesine mürâca'at olunup da eşkiyâ üzerine araba ile gidilmez isterseniz yalnız hayvanları verelim cevâbını almaları üzerine bi-çâre Mihal'in arabası cebren alındığını duymadılar mı? Eğer ki bunları inkâr edecek olurlar ise arabacılar olmadı tahlîs-i cân eden zabtiyyeler elhamdüli'llâh meyd(a)ndadır.

Evet, Akhisar'da bunlara kizbi irtikâb ettirdiler fakat livâ ve merkez-i vilâyette bunlar yalan söyleyemezler ve'l-hâsıl gerek velîme cem'iyyetinde alınan hediyelerin ve gerek araba keyfiyyetinin her sâ'at isbâtına muktedirim ve havâdisin garazsızca olarak doğrusunu arz edeceğime ta on iki numaralı Devir'de sizi te'mîn etmişidim.

İmzâ 70

(Devir)

(Devir) her tarafta tedârük eylediği muhabirlerinin vatanın erbâb-ı garazından olmayıp esdikādan bulunmalarına ziyâdesiyle dikkat eylediğinden kaymakam istediği kadar yalan şâhidi tedârüküyle meşgūl olsun (Devir) içün isbât-ı müdde'â her vakt âsândır.

*****

Empersiyal Gazetesi'nin maneviyen vükelâ-yı hâzıra-i devlet aleyhine çıkar bir makāle neşreylemiş olduğunu ve efkârını Sadr-ı esbak Mahmud Nedim Paşa hazretleri zamanında mukāvele tahtına alınıp bazı esbâb-ı hakīkiyeye mebnî tedkīkātına lüzûm görülen Rum İli demiryolları şartnâmesi üzerine binâ eylediğini haber aldığımızdan bend-i mezkûru bi't-terceme o bâbda olan mütâla'amız ile beraber elli üçüncü nüshamıza derc eyleriz.

*

Saruhan sancağı kazâlarında hamd olsun hayvan hastalığı olmadığı misillü eğer ki mukaddemâ Akhisar kazâsıyla nefs-i Manisa'da bazı mertebe zuhûr etmiş ise de bir gûne telefât vukū' bulmaksızın bi-lütfihi te'âlâ külliyen mündefi' olduğu Saruhan mutasarrfılığı cânibinden bildirilmiştir.

Mehmed Sâlim

Sayı: 53

Sene-i şemsiye	1873	Numara (53)	Sene-i kameriye	1290
Nisan	2	Pazartesi	Safer	16

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi' milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(53. sayı 1. sayfa 1. sütun) **İhtâr**

(Devir)'in hukūk-ı imtiyâziyyesini resmen Aydın Gazetesi Mütercimi Teb'a-yı Saltanat-ı seniyye'den Yanko Resmî Efendi'ye terk eylediğimden ba'de-mâ münderecâtı mesû'liyyeti doğrudan doğruya mûmâ-ileyhe â'id olduğunu beyân ile mukbillerimize vedâ' ederim

Mehmed Sâlim

Fârığ-i mûmâ-ileyh vilâyet gazetesi muharrirliği kemâ-kân uhdesinde kalmak üzere meclis-i idâre-i vilâyet baş kitâbetine tayîn buyurulmuştur.

(Tashîh)

Akdemce Ohanes Ağa tarafından li-ecli'd-derc mazbatamıza verilmiş olup (Devir) Gazetesi'nin geçen (51) numaralı nüshasıyla neşr ve i'lân olunmuş olan varaka yalan yere yemin almasından dolayı Mason locasından tard ve te'bîd olunmuş olan Mıgırdıç İkizler nâm şahsın mahlası olan (İkizler) lafzı sehven derc olunmayıp yalnız Mıgırdıç denilmekle geçiştirilmiş olduğundan sâhib-i varakanın iltimâsına mebnî tashîh-i keyfiyyete ibtidâr kılındı.

Bend-i Mahsûs

<<Neden Terakki Etmesin?>>

Rumlar

Zamanımız bedâyi'-i medeniyesinden olan musâvâttan *(53. sayı 1. sayfa 2. sütun)* istîfâdesini tahsîl-i ilm ve kemâlde bulup olan imtiyâzât-ı mezhebiyeden mâ-adâ Hükûmet-i seniyye'nin muâvenât-i fi'liyyesine zerre kadar ta'lik-i ihtiyâc etmeksizin ânen fe-ânen mekteblerini derece-i matlûbede îsâle çalışsınlar da ticâret ve ma'mûriyyetleri neden terakkī etmesin?

Ermeniler

Muâvenât-ı milliyeye kesret-i ri'âyet ve hürmetle tahsîl-i kemâlât-ı beşeriyeye ta Türkçe'ye dahi bizim Türk arz-ı hâlcilerimizden ve belki birkaç bin guruş aylık alır bazı büyücek… me'mûrlarımızdan daha âlâ öğrenmeye sarf-ı sa'y ve gayrette betâ'et göstermesinler de refâh ve saâdetleri neden terakkī etmesin?

Yahudiler

Yıllanmış akıllarına himâyet-i cinsiyyelerini peyrev edip ta dört yaşındaki çocuklarına kadar hiç olmaz ise kundura parlatmak ve cıgara kâğıdı kiprit satmak kesbinden alıştırarak bi't-tedrîc alışveriş başına geçirmekle onları az zaman içinde oldukça i'tibârlı bir tâcir sırasında meydâna çıkarsınlar da servet ve yesârları neden terakkī etmesin?

Müslümânlar

Hükûmet-i seniyye'nin borcudur o yapsın zu'm-ı fâsidine aldanıp mektebsiz kalmalarından dolayı cehâletleri yek-diğerini te'âvün ve himâyet birbirinin *(53. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ayağı altına ale'd-devam karpuz kabuğu sürmek gibi harekât-ı hasûdâneleri günden güne mütezâyid olsun da fakr ve ihtiyâcları neden terakkī etmesin?

Zürrâ'

Vilâyetler teşkilât-ı hasenesine tevfîkan Aydın vilâyetinin bâ-irâde-i seniyye beş seneden beri küşâd eylediği menâfi' sandıklarının sermayesini o sermayeye iddihâr eden kendilerinin yerine hilâf-ı ta'lîmât-ı seniyye birtakım eşrâf ve tüccâra ikrâz olunmasına kaymakamlarımız bi'l-müsâ'ade bî-çâreleri selemci gaddârlarının pençe-i haset ve tama'larından kurtarmakla ibrâz-ı hamiyyetle kesb-i memdûhiyyete sarf-ı nakdine-i himmet eylemesinler de parmak imzâlı (Ala ordino)senedleri üzerine ticâret mahkemelerinden verilen hüküm ilâmları ile ocaklarına incir ağacı dikilmiş mağdurlar neden terakkī etmesin?

(Bakiyyesi var.)

Havâdis-i Merkeziyye

Bu gün merkezde bulunan asâkir zabtiyye-i şahâneye elbise-i cedîde tevzî' olunduğunu kemâl-i memnûniyyetle gördük.

Nasıl memnûn olmayalım efrâd-ı zabtiyyenin nezâfet-i hâlde bulunması içün Hükûmet-i seniyye her türlü fedâkârlığı ihtiyâr ettiği hâlde yine efrâd-ı merkūmeden bazılarının üzerindeki elbiseleri neden mamûl olduğu fark olunmayacak sûrette rengini gā'ib etmiş ve bununla beraber kimisinin dirseği kahve hârrârından koca bir yama ile mu'ayyeb olduğu *(53. sayı 2. sayfa 1. sütun)* gibi kimisinin ayağı başparmakları kaplumbağa kabuğundan başını çıkarmışcasına kundurasından fırlamış çıkmışidi.

Bu ahvâl-i garîbe ma'lûmdur ki melbûsâtın metâneti araştırılmayıp tasarrufâta ri'âyeten ehveniyyeti iltizâm olunmasından neş'et edeyordu. Bu def'aki imâlâtın dayanıklı olması içün hazîne-i celîleden epeyce fedakârlık edilmiş olduğundan bu sene asâkir-i merkūme elbisesince hulûl-i mî'âdına kadar ahvâl-i mesrûde-i mu'ayyebeden bir şey görmekle mükedder olmayacağımızı me'mûl ederiz.

(Söke'den Mektûb)

Gazete-i muteberinizin her bir nüshası nazar-ı mefharetle mütâla'a kılınmakta ve cümle-i mündericâtı şâyân-ı tahsîn olup hele ma'ârif ve ıslâhata verdiği ehemmiyet-i fevka'l-âde ise mütâla'asına âcizinizi bir kat daha tergîb eylemektedir. Heman cenâb-ı Hakk sa'yınızı meşkûr eylesin. Amin.

Öteden beri arz ve ivazdan ârî olarak buraca havâdis vermeyi bir hidmet-i mergūbeden bilirisem de kendimin seyyâr bulunmasından ve meşâgıl-ı sâ'ireden şu hidmet-i mutlakayı îfâda acz göstermekte vicdânımda bir hâl gördügüme mebnî bundan kalemi mahrûm etmekte idim. Lâkin artık şu asr-ı azîz ve şu devr-i adâlette mugāyir-i rızâ-yı âlî meşhûdum olan bazı ahvâl-i müstağribeyi halkın nazarına arz etmemeyi kendimce bir büyük kabâhat ve denâ'et gördüğümden şimdilik mücmelen ve hülâsaten uruk-ı hamiyyet ü merhameti tahrîk edecek vukū'âtın beyânına ma'a'l-itizâr ictisâr eylerim.

Şöyle ki Söke kasabası oldukça güzergâh-ı fukarâ ve zu'afâ bir mahall olup içinde alâ-haddihi ashâb-ı servet dahi bulunur bununla beraber hamiyyet ve gayret göremiyorum ve göremiyorum. Etrafta ihtâr ve her türlü vesâtat-ı hayr-hâhâneleriyle inşâ ve iâneler cem'ine efkârları sâyesinde ibtidâr edilen mürüvvet mûcibince mekâtib-i rüşdiyye yapılmakta ve yapılacaktır. *(53. sayı 2. sayfa 2. sütun)* Lâkin bura halkı hala bu misillü etvârdan mücânebetlerini imâ ediyorlar söz dinlemiyorlar. Elli guruş vermeyi istemiyorlar yalnız lakırdısı oldukça fukarânın vakti yok diyorlar.

Bu vesîle ile hükûmeti tergîb ve teşvîkten geri bırakıyorlar. Kemer caddesinden beriye yani Söke'ye gelmeye âdem korkuyor kaldırımları yok olsa da bozuk olmakla mürûr ve ubûr edenler dağ eteğinden geçmeye mecbûr oluyorlar (çarşı-yı merhamette bir içim su kalmamış) mazmûnunca asl gıdâ-yı ruh olan sudan dahi şimdilik memleket mahrûm gibidir. Su yolları kâmilen harâb u yebâbdır. Bunun içün ashâb-ı hayrın terk eyledikleri mebâliğ altmış bin guruşu tecâvüz eder. Bu paralar vaktiyle öteye beriye ikrâz edilmiş şimdi tahsîl olunamıyor sâ'ir hesâbâtı dahi meydana çıkmıyor. Bu gün çarşıya çıkıp bir mahalde durup işittim ki bir âdem yani bir müslüman garîb ölmüş cam'ide gasletmek içün meyyitini olduğu yerden alıp getirmek üzere beş altı kişi nasılsa toplanmış ise de meyyitin bulunduğu mahall uzak olduğundan gidip getirmekten istiğnâ' ediyorlardı. Bu hâle tahammül edemediğimden bu âdem kimdir ve nerede vefât etmiştir deyü sû'âl ettiğimde bu âdem fukarâ ve büdelâdan olup geçen gün birden bire hastalandığı hâlde li-ecli't-tedâvî Rum ispitalyasına gönderilmişidi. Şimdi orada vefât etmiştir cevâbını aldığımda Hudâ bilir yüreğim ve gözlerim kan ağladı. Hemân rüfekāmızdan birkaç kişi ile onların dahi gitmelerini ricâ ederek nasılsa mezkûr meyyiti gasil-hâneye kaldırıp getirdiler. Ey ol anda zanneyledim ki Söke başıma yıkıldı nasıl dayanayım demek ki eğer ki Rum hasta-hânesi de olmamış olsaydı. Bu zavâllı âdem zukâk ortasında terk-i câme-i hayât edecekti. Hiç bu hâllere kā'il olunur mu? Allah kemâl-i şefakat ve merhamet ve adâletle zamirleri yoğurulmuş ümmet Allah deyü ağladım bu hâli de gördüğüm anda doğrusu bunların yaparız ve yapacağız dedikleri ıslâhât-ı mümkineden bi-hakkın me'yûs oldum. İlyâs *(53. sayı 2. sayfa 3. süun)* zâde'nin binâ ve ihyâsına bezl-i mürüvvet etmiş olduğu câmi'-i âlî derûnünda yedi sekiz kadar mükemmel oda var. Bunda öyle tahsîl edecek talebe yok. Bu sûrette bu misillü fukarâ ve garibân hasta olanların mezkûr odalardan birisini onlara tahsîs etseler İslâmiyete mugāyir bir harekette mi bulunurlar. Ne ise buna cümleden ziyâde acınır. Bakalım bu dünya-yı denîde kazanılan akçeden ve ömrün beyhûde yere geçmesinden fâ'ide görürler mi? Hani dedeleri babaları ve âbâ vü ecdâdları hiç birisine bu dünya fâ'ide vermiş mi? fâ'ide verecek cihet hıfz-ı diyanettir. Bu da neyle olur umûr-ı hayriyyeye mâlen ve bedenen hidmetle olur uyanmalı uyanmalı böyle şeyler inde'llah insanı mes'ûl eder. Öyle hitân ve velîme cem'iyyetlerinde birtakım kendisini bilmez silâh be-dest serhoşlar hây ü hûy na'ralarıyla mele'-i nâsda bir hafta müddet birtakım edebsizlige tabl ve surna ile meydan alanlara ne demeli çarşı ve pazarda böyle ricâle tesâdüf olunduk da kaçmaktan gayrı selâmet görülemiyor. Bunların arkalarında birtakım

tâife-i nisvân dahi beraberce dolaşır. Bunun sebebi istifsâr olunur ise gelini hamama getir diyorlar ve yahûd ellerine kına koyacaklardır veya gelin almaya gidiyorlar ne yapalım âdet-i beldedir diyorlar. Bu cihetleri re'is-i hükûmet ve hey'et men' etmeyi lisâna bile almıyorlar.

Doğrusu ne derecelerde şu işler muzırr ve âdâb-ı umûmiyye ve rızâ-yı padişâhîye muhâlifdir kānûn-ı adâlet elde yok mu açarak bakılsın ne emrediyor?

Hâsılı hükûmet öyle beyhûde yere tazyî'-i evkāt etmemeli elinden geldiği mertebe bu gibi usûl-ı nâ-marziyyenin icrâsına meydan vermemeli ıslâhına çalışmalı hukūk-ı ibâdın sürüncemeden vi(k)âyesine bin can ile ikdâm etmeli karyelere çıkıp mekteblerin haline ve hâcelerinin isti'dâdına ve ahâlisinin da'vet-i hayriyye-i hazret-i padişâhî isticlâbına bir kat daha muvâzabet eylemelerini gözetmeli yohsa öyle mugāyir-i merhamet ahâlî-i kurâya zar ve zor telgraf *(53. sayı 3. sayfa 1. sütun)* yapılacak deyu anın guruşun karyelerden cebren alınmasına kalkışmamalı. Vâkıan Söke'de de bir telgraf yapılsın ammâ evvelâ muhtâc olduğu ıslâhât icrâ kılınsın da mu'ahharen bazı ashâb-ı servet teşvîk edilerek iâne cem' edilsin de o sûrette telgraf yapılsın. Şimdilik sâye-i ıslâhât-ı teshîlât-vâye-i hazret-i padişâhi ve inâyet-i evliyâ-yı velâyet-penâhîde Söke'ye her gün posta gelip gidiyor telgraf inşâsı içün iâne toplanılalı dört mâhdır niçün yapılmıyor da ahâlî bu akçeyi kemâl-i hoşnûdiyyetle verdiğini mübeyyin bir şehâdetnâme isteniliyor ve onu da ahâlî vermekten imtinâ' ettikleri içün yapılmadığı haber alınıyor. Ay şimdi böyle iş olur mu? Bunun üstüne on beş bin guruş daha toplanılsa da bir mekteb-i rüşdiyye inşâ kılınsa olmaz mı? Ahâlîyi teşvîk ve tergîb eden yok ve's-selâm.

*****

<<Tire'den Mektûb>>

Tire kazâsının seksen dokuz senesi Ramazan-ı şerîfinde endâht olunan top ve barut masârifi Belediye Re'isi Derelizâde Hâfız Hüseyin Efendi'ye gördürülmüş ve efendi-i mûmâ-ileyh kazâmızın işbu masârif-i zarûriyyesini üç bin iki yüz altmış üç guruş kestirmiş olduğundan ahâlî-i memleket bu mikdâr-ı masârifi fâhiş gördüklerinden keyfiyyeti kaymakam beyden bi'l-istidâ' eşrâf-ı memleketten ve yedi zâttan mürekkeb bir komisyona havâle ettirmiş idiler.

Komisyon-ı mezkûr re'isi mûmâ-ileyhi celb ile hisâbını rü'yet edip tebeyyün eden yedi yüz yirmi guruş irtikâbını kendisi dahi mukırr olarak hatta yedinden bir kıta

sened alınarak sûret-i hâl bâ-ilâm kaymakam-ı mûmâ-ileyhe bildirilmiş ise de kaymakam-ı mûmâ-ileyh buna nazar-ı bî-kaydî ile bakmıştır.

Çend gün mürûrunda cümleten gidilip keyfiyyet şifâhen beyân ve mukaddemâ vukū‘-bulan bazı ahvâl-i nâ-becâsı dahi der-miyân olunduğu hâlde yine havâle-i sem’-i i‘tibâr eylememiştir.

(53. sayı 3. sayfa 2. sütun) Ahvâl-i nâ-bercâ dediğimiz seyyi’atı şöyledir ki altmış yedi ve sekiz seneleri on yedi mahalle vergisinin tahsîline kendisi me’mûr tayîn edilmiş ve tahsîlât-ı vak’asından yirmi-otuz bin guruş irtikâb etmiş ve mebâliğ-i mezbûreyi Derelizâde bakāyâsı diyerek fukarâ-yı ahâlî üzerine yüklederek tahsîl ettirmiştir.

Tire’de cereyân eden meşhûr Kablan Paşa mâ-i lezîzinin yolları tamîr olunmak üzere ashâb-ı servetten bu sene sekiz yüz küsür guruş tahsîl ederek bundan tamirât-ı mezkûreye yalnız üç yüz küsür guruş sarfıyla mâ-bâkīsini nezdinde tevkîf etmiş.

Bir de müceddeden inşâ olunan mekteb-i rüşdiyye masârifine dahi belediye re’isi-i mûmâ-ileyh nezâret etmiş olduğu hâlde hisâbı henüz rü’yet olunmamıştır.

İşte seyyi’atı meydanda olan böyle bir zâtın memleketin belediye riyâsetinde bırakılması ve rüsûmât-ı â’idesinin onun eliyle tahsîl ve sarfıyla hisâbının ne yolda cereyân eylediği bilinememesi pek garîb bir şeydir.

Menâfi‘ sandığından efendi-i mûmâ-ileyhe altı bin guruş ikrâz olunmuş sermâyesi ashâb-ı zirâ’ate â’id bir sandıktan hilâf-ı ta‘lîmât akçe verilmesi dahi tâife-yi zürrâ’yı metâlib-i nizâmiyyesine nâ’iliyyetle mazhar olmaktan men’ ediyor.

Hâlbuki ma’mûriyyet-i mülk-i kasaba matlûbesinin hilâfına olan bu makūle şeyler bi’l-cümle ahâlîye â’id bir mazarrat bulunduğundan bunların nazar-ı âlî-i cenâb-ı vilâyet-penâhîye arzında gazetenizi vâsıta eylerim.

(Devir)

Vâlî-i âlî hazretlerinin re’is-i mûmâ-ileyh hakkında olan işbu ihtârâtı bi’l-istilâm sıhhati hâlinde iktizâsını icrâ buyuracaklarında iştibâh hâ’iz değildir.

*

(53. sayı 3. sayfa 3. sütun) **(Ödemiş’ten Varaka)**

(Bâ-varaka sırran ve ba’dehû alenen ba’de’t-tadîl ve’t-tezkîr şehâdetleri makbûl olmağın) diyerek Ödemiş Nâ’ib-i sâbık Mesud Efendi’nin vermiş olduğu seksen altı bin küsür guruşluk bir kıta ilâm-ı şer’ide muharrer şâhidlerin varaka-ı mestûresi mahkeme kâtibinden sû’âl olundukta tasdîk etmediklerini beyân etmişler. Nâ’ib-i mûmâ–ileyh

Mesud Efendi'nin bu sûretle cesâreti şâyân-ı ta'accüb bir keyfiyyet olduğunu arz eylerim.

Halefleri Mehmed Vasıf Efendi mûmâ-ileyhin bu yolda olan işlerinden dolayı haylice s(ı)kıntı çekeceklerini dâ'ire-i hükûmetten işittim…

Mûmâ-ileyh Mesud Efendi'nin dâhil-i vilâyet-i celîlede Kuşadası'nda fevka'l-âde hüsn-i hidmet eylediklerini dahi kendisi ifâde ve beyân ediyor…

Eğer ki kaymakamımız Necib Beyefendi'nin yerinde diğeri olmuş olsa idi haylice işler yüzü üzere pesmânde kalacağından başka Kuşadası ahâlîsinin İzmir'e gittikleri gibi epeyce âdem buradan dahi gider idi zannederiz.

(Devir)

İşte ne diyelim…

*

(Köşk Nahiyesi'nden Mektûb)

Aydın sancağına tabi' Köşk nâhiyyesine kadiminden akan suyun yolu kapanmış bütün bütün gāib olmuş kırk sene kadar var suyu yoktur. Rum milletinden Kostanti bir su getirtti ammâ az olduğundan yaz günleri kesiliyor idi. Memleketimizin suyu olmadığından her kesimimizi yaz günü sıtma tutar idi.

Bu sene-i mübârekede beldemizin kadîsı bulunan El-hâc Bahri Efendi hepimizi devşürttürerek kimimiz çapa ile kimimiz kürek eskiden batmış olan suyun yolunu bulduk. Baldırım kalınlığında memlekete su *(53. sayı 4. sayfa 1. sütun)* getirdik. Her yere saldık sekiz dâne çeşme yapdırdık öyle bir yerin ağzı değil ha inşâllah bundan sonra kimseyi sıtma tutmayacaktır. Aman canım gazeteci efendi gazeteye bu işi yaz da herkes böyle yapsın komşucak ricâ ederiz.

İmzâ: Köşk Nâhiyyesinden Vatanını Seven Bir Âdem

(Devir)

Âferîn sâhib-i mektûb işte böyle olmalı Köşk'ün ahvâlini bize bildirmeli biz de gazetemize yazarız. Orada neler olduğunu bütün âlem anlar bir de bu suyu icrâya muvaffak olduğunuz gibi sâ'ir haberlere dahi gayret kazmasını ele alıp sarf etmekten üşenmeyiz çünkü himmet vatanı ma'mur eder. Dağları ova eyler alâ ehl-i vatan ondan müstefîd olur.

*

(Bir Varaka)

Hakāyık-şinâsâna bedîhîdir ki Saltanat-ı seniyye'nin kuvvet ü miknet ve teb'asının refâh ü ma'mûriyyeti akdem-i amâl-i cihân-bânî olduğu harâbiyyet-i mülk ve za'af-ı fakr-ı millet dahi bi'l-vücûh muhâlif-i rızâ-yı meyâmin-i irtizâ'-i şehinşâhî bulunduğu ve şu matlûbun devâm ve bekāsı ve hüsn-i idâre ve vikāyesi ne rütbede mültezimdir ki bu uğurda Devlet-i aliyye nice nice fedâkârlık ihtiyâr ediyor.

Ez-cümle mücerred terfih-i ahâlî ve millet içün bir meslek ittihâz etiği bi'l-cümle efrâd-ı ahâlî müteşekkir minnetdâr bulunuyor o dahi vergi-yi atîkin ilgāsıyla tahrîr usûl-i mehâsin-şümûlü olup bundan maksad hayr-ı mersad ise her ferd sa'y-i hâl ve kesret mâl ü menâline göre mu'(â)heze olunarak kā'ide-i tesâvî-i adâlet bunda dahi bulunmak olup ancak şu usûlin sû-i isti'mâlâttan dahi berî olmasında da bir tarîk-i adâlet-refîk tutulsa da ileride cereyânı sedd ve hâ'il vukū'u muhâtarasından sâlim olarak devâmı te'mîn olunsa çünkü bazı mahaller tahrîr me'mûrları vardıkları kazânın vergi-yi atîkini doldurmak ve bu vesîle ile nîk-nâm olmak ve âferîni alarak kadr ü i'tibâr kazanıp me'mûriyyetinde bekā bulmak tevehhümiyle *(53. sayı 4. sayfa 2. sütun)* fâhiş kıymet vaz' etmek mikdârından fazla göstermek gibi hâlâta cür'et ve bununla tefâ'hur ve ibrâz-ı sadâkat ediyorlar. Hâlbuki devlet efrâd-ı teb'a ve sekene-i memleketden mürekkeb bir hey'et olup yek-digerinden isti'âne ihtiyâcından vareste olamayıp ve bu takdîrce efrâd-ı teb'adan bir ferdin mutazarrır olması tecvîz olunamaz olunmuş olsa evvel be-evvel devlet kendi aleyhine vaz'-ı imzâ-yı rızâ eylememiş olur.

Binâen-aleyh kā'ide-i adâlet ve hakkāniyet gözetilerek kimesnenin hukūkı paymâl edilmemeli de Saltanat-ı seniyye-i Osmânîyye pây-dâr olmalı.

Buraları şimdiden pîş-i mütâla'aya alınarak hâlât-ı müte'ellime-i sâlifeye cesâret etmekte bulunan me'mûrların îkāzını gayret-i vatanı dâ'î ve bu makūle ihtârât-ı nâfi'aya gazeteniz sütunları amâde bulunduğu külfet-i beyândan müstağnî olmakla ve ashâb-ı kemâl Devir'imizi imhâl yolunda bunca gayret ve mesâ'i göstermekte oldukları hâlde böyle birtakım zevâtın devrân-ı çarh-ı Devir'i sekte-dâr ve dûçâr-ı izmihlâl eylemekte müsâra'atlarına engüşt-ber-dehân hayret-i istiğrâb eder ve bu misillü hâlâtın men'-i vukū'una Devir'imizde vâlî-i âlî hazretleri de kâfil bulunmakla işbu varak-pâremin nazar-ı müşârün-ileyhe arzında gazetenizi tavsît eylerim.

(A.H)

(Devir)

Bizim tahkīkātımız arâzî-i muhammeneyi dönümce mikdâr-ı mürebba'ından yirmide dörtten altıya kadar fazla tahrîr etmekte olduklarından bu varakadan maksad-ı

tahrîrin bir kā'ide-i âdile üzere icrâsı zımnında vâlî-i âlî hazretlerinin nazar-ı dikkatlerini celbden ibârettir.

*

Rum ve Ermeni ve Yahudi metro-polidlikleri şimdiye kadar hilâf-ı kā'ide olarak doğrudan doğruya konsalâtolar ile muhâbere etmekte olduklarından ba'de-mâ her husûsta Hükûmet-i seniyye'nin tavassutuna mürâca'at eylemek mecbûriyyetlerini vâlî-i âlî hazretleri resmen kendilerine teblîğ buyurmuşlardır.

*

(53. sayı 4. sayfa 3. sütun) **(Muhâbere-i Aleniyye)**

Muhbir-i sakin-i Manisa ve İzmir imzâlı ve fî 15 Safer tarihli mektûb sâhibine

Mektûbunuzun hâvî olduğu sekiz bendde maharrer havâdisi kabûl ve tab'ı sizin kim olduğunuzun bilinmemesi zımnında isbât-ı vücûd etmekte ta'lîk olunmuştur.

Dârü's-saltanat

İki üç seneden beri Hudâvendigâr ve İzmir vilâyet-i celîlelerinde Bedirhan Paşazâde olduğu iddiâ ve nâmıyla me'mûriyyet istihsâl eden Süleyman Bey, Bedirhan Paşazâde olmayıp sâhte olduğunu gazete-i âlîleriyle i'lân buyurduğunuza fâmilyâmız tarafından teşekkür olunur. Mîr-i mûmâ-ileyh isminde fâmilyâmız imzâsından o misillü âdem bulunmadığı ihtâr olunur. Bedirhan Paşazâde Bahrî

(Basiret)

(Vilâyât)

(Hudâvendigâr)

Bazı husûsât-ı zâtiyyesinin tesvîyesi zımnında (Devir) sâhib-i imtiyâzı Sâlim Efendi hazretleri bir müddetden beri Der-sa'âdet'te bulunduğu hâlde bu kerre İzmir'e avdet eylediği Devir'de görülmüş olduğundan kudûmünü tebrîk ve hakkını kazanmış idüğünden dolayı silsile-i memnûniyyet ve iftihârımızı tahrîk eyleriz.

(Hudâvendigâr)

(Devir)

(Devir)'imizin muhtârı bulunan efendi-i mûmâ-ileyh hakkında Hudâvendigâr Gazetesi'nin hüsn-i teveccühâtdan dolayı (Devir) hey'et-i tahrîriyyesi dahi bi'l-mukābele beyân-ı şükrâniyyet eder.

(İlân)

Sallanmayan her nev’ diş ağrılarını derhâl kestirir bir nev’ mu’âlece keşf olunmuş olduğundan tecrübe etmek isteyenler Matba‘a-yı Vilâyet Müdîri Halid Efendi’ye mürâca’at buyursunlar.

Müdîr-i Mes’ûl Yanko Resmî

Sayı: 54

Sene-i şemsiye	1873	Numara (54)	Sene-i kameriye	1290
Nisan	5	Perşembe	Safer	19

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(54. sayı 1. sayfa 1. sütun) **(İtizâr)**

Rumların Paskalyaları olmak ve sikkeci ve müvezzi'lerimiz hristiyan bulunmak mülâbesesiyle pazarirtesi nüshamızın çıkarılamayacağını ma'a'l-itizâr müşterilerimize ihtâr ederiz

Bend-i Mahsûs

Meğer ise bizde insâniyyet denilen şey de hemân kalmamış denilse câ'izdir.

Kasaba kazâsının hâvî olduğu nâhiyyelerden birisinde hayli zaman müdîrlük etmiş ve tavr ve harekât-ı memdûhasından dolayı efrâd-ı ahâlînin kâffesinin muhabbet-i kalbiyyelerini kazanmış olduğu hâlde her nasılsa Kasaba Kaymakamı Ferid Beyefendi'nin hüsn-i tedbîrleri cümlesinden olarak bilâ-sebeb me'mûriyyetinden azl olmuş olan bir zât bundan bir buçuk ay akdem İzmir'e gelip hükûmet konağı civârında kâ'in hânlardan birisine konak verir. Orada ol vakitten bu ana değin oturmakta ve parasızlık yüzünden ara sıra aç dahi kalmakta iken bundan birkaç gün akdem kerîmesinin vefât eylediği haberi gelmesi üzerine zavâllı pek müte'essir olup bî-çâre âdemcik bir mezâka mı uğrar ne yapar bilemeyiz geçen salı gecesi sâ'at altı raddelerinde ansızın gâyet şiddetli bir sancıya mübtelâ olarak cankurtaran yok mu deyü bağırıp *(54. sayı 1. sayfa 2. sütun)* çağırmaya başlar. Mezkûr hânda beytûtet etmekte olan kırk elli şahsdan hiçbirisi üzerine mâl edinmeyip bereket versün ehl-i insâfdan iki

zât-ı mezkûr hânın kahve-hânesi tabi'lerini bir hayli ricâ ve niyâzlarla kaldırarak beraberce hükûmete ihbâr-ı keyfiyyet etmek üzere hükûmet konağının kapısında karagol beklemekte olan neferâta bi'l-mürâca'a beyân-ı keyfiyyet ile beraber bir tabîb celbi zımnında zâbitlerine haber verilmek üzere vakı' olan ihtârâtı üzerine âmirleri içeride olmayıp uykuda olan zâbitlerini dahi uykudan uyandıramayacakları cevâbını aldıklarından avdet ve gece yarısı vaktin müsâ'ade edebildiği derecede merkūm hastanın mu'âlecesine gayret ederler sabaha kadar uykuyu terk ile sabahleyin teşvîkāt vakı'aları üzerine merkūm hasta gurebâ hasta-hânesine gönderilir.

Bizim işbu vakı'ayı ber-vech-i muhtasar hikâyeden murâdımızın birincisi mezkûr hânda ol kadar kişi merkūmun feryâd ü figānını işittikleri hâlde bâri hiçbir ilâc falan bilmezler ise hastanın yanına gelip biraz teselli etmek ve yahûd bildikleri bir eczâ-hâneye ve yahûd tabîbe gidip merkūmun tedâvîsine gayret eylemek muktezâ-yı şi'âr-ı medeniyyet ve insâniyyetten olduğu hâlde vazîfe edinmeyip yine uykuya yatmalarıdır ki bu bedeviyyet ve vahşiyyet hâli mahlûk-ı *(54. sayı 1. sayfa 3. sütun)* gayr-ı nâtıkada bile nâdir farz olunsa mübâlağa değildir.

İkincisi vakı'an hân sâhibinin muttasıf olduğu insâniyyet ve merhamet cümle indinde müsellem olup inkâr kabûl etmez derecede ise be-her gün uzak mahallerden bu kadar yolcuların râhat ile birkaç gün konak etmek üzere gelmekte oldukları mezkûr hânda gece ve gündüz adam akıllı hidmetkâr veyahûd böyle bir münâsib âdem bulundurulmak ezher-cihet elzem ve gerek hân sâhibi ve gerek hânda beytûtet etmekte olan gurebâ hakkında gāyet hayırlı ve ehemm bir şeydir.

Gurebâ hakkında hayırlı dimekden maksad şudur ki ecel-i Hudâ benî-ademin an be-an başı üstünde hâzır u nâzır olduğu mine'l-kadîm mücerreb olduğundan şâyed merkūm bî-çâre âdemcik gibi hânda beytûtet iden kesândan birisine ma'âzallâh nüzûl ve sancı ve buna mümâsil insâna bir dakīka kadar olsun vakt vermez emrâz-ı fecâyi-i sâ'ireden birisi vukū' bulacak olsa vay başına vay cânına. Zavâllı âdem hiç kimsenin haberi bile olmaksızın semt-i ahirete irtihâl edeceği bedîhîdir.

Tuhafı şurasıdır ki (Devir) sıhhat-i umûmiyyenin ezher-cihet emr-i muhâfazası kaziyye-i mu'tenâsınca derkâr olan dikkat ve gayreti iktizâsınca yolların ta'affünâttan develerin ağızlarına kelebcik vaz'ını mevsim-i şitâda nedrete buz tutan kömürün *(54. sayı 2. sayfa 1. sütun)* tedârükünü münhedim ve muhâtaralı olan ebniyyenin hidmeti â'id olduğu meclis-i belediyeye tavsiyeden durulmadı idi.

Meğer bunlardan daha elzem olan şey (Devir)'imizin hâtırına gelmemiş niçün gelmemiş deyu suâl olunursa pek de (Devir)'i haksız çıkarmayız.

Çünkü bizim baba (Devir) henüz bu günlerde adâlet ve hakkāniyet kılıncıyla bed-hâh h(a)sımlarından kimisinin başını, kimisinin kafasını ve kimisinin dilini kesip dişler ağızından ecnebiler karnından yerlüler garazından tahlîs-i girîbân edebilmiş olduğundan bu elzem olan şeyi evvelce der-hâtır edememiş oluyor.

İşitiyoruz ki İzmir'de gece vakti uykuya yatmak mezâra dikilip yatmaya benzer imiş.

Nasıl benzemesin ki uyku denilen hâl insân indinde memâtın küçük kardaşı olduğu hâlde şâyed bir âdem vakt-i leylde nâ-mizâc olacak olsa hekîm şurada dursun ilâc bile satın almak içün nefs-i İzmir'de hiçbir açık eczâhâne bulunmazimiş.

Demek oluyor ki gece vakti bir âdem ansızın nâ-mizâc olup da dâr-ı bekāya gidecek olsa bâd-ı hevâ rub'eksiğine gitmiş olur.

İşte şimdicek (Devir)'imiz mevâdd-ı mühimme-i mebhûsenin tamamı icrâsına dâ'ir meclis-i belediyeye vukū'-bulan ihtârât mütemâdiyesine gece vakti eczâhâneler sabaha kadar açık bulundurulması mâdde-i mu'tenâün-bihâsını dahi ilâveten meclis-i mezkûre tavsiye ve ihtârdan geri durmaz.

Havâdis-i Merkeziyye

Mektûbcu efendi hazretlerine (Devir)'in tarziyesi

(Devir) işlerin te'ehhüründen bahisle ma'iyyet-i devletlerinde bulunan kalemi gıyaba teşbîh eylemişidi.

O sözinü şimdi geriye almaya meclis-i idâre kaleminin gıyâba müşâbehetini işitmesiyle mecbûr oldu.

İnanmayanlar var ise gitsinler de görsünler *(54. sayı 2. sayfa 2. sütun)* havâle olunmuş üç dört senelik evrâk bulunurmuş.

*

Kahveci Hüseyin Çavuş'un vakf-kerdesi olup kırâ'et eylemesi içün İcrâ-yı Mahkeme Kâtibi Çulluzâde Çömezi Hâfız Ahmed Efendi'ye verilen bir kıta kelâm-ı kadîmin sahâyif-i adîdesinde mastûr <<vakf>> işâretlerini merkūm Çömez bir sanatla hekk ederek üç yüz elli guruş hediye ile Türkmenzâde Uşağı Nevşehirli Eyüb nâm kimesneye elden fürûht eylemiş ve merkūm dahi Kâğıdcı Çarşısı'na getirip satmak üzere iken işârât-i mahkûke-i mezbûre esnâfın gözüne ilişerek fürûhttan men' olunduğu

mesmû'muz olmuş ise de kelâm-ı kadîm-i mezkûrun nerede kaldığını esnâf-ı merkūmeden sû'âl ederiz.

*

Seferihisâr ahâlîsi dahi nâhiyyeleri müdîrinin elinden dâd bir feryâd iki çağırıyorlar.

Zulmünden bahsediyorlar magdûriyyet beyân ediyorlar.

Vâlî paşa hazretleri elbette bu işi ehemmiyete alur da ahâliyi tezalümünden kuratarırlar.

*

(Varaka)

Ey erbâb-ı muhibb-i vatan! ve şinâsân ehl-i sahn birâderler babalar karındâşlar ağalar efeler işitdiniz mi? imtiyazına nâ'il ve ümmet ve millet ve vatanın hayır ve menfa'ati hidmetini îfâya mâ'il ma'a-mâ-fîh mâye-i zâtiyyesinde meknûz olan cevher-i fıtriyye-i mergūbesini birkaç derece daha zâhire çıkarmaya çalışıp çabaladığına erbâb-ı hamiyyet kā'il ve kā'ide-i nizâmât mevzû'a ve mû'esseseye tevfîkan ezher-cihet nefs-i nasb ihtimâm ile dikkat ve gayret etmiş ve etmekte bulunmuş ve şimdiye kadar gazete vâsıtasıyla âsâr-ı nâfi'a ve hayriyesi nümâyân olmuş olan (Devir) Muharriri Sâlim Efendi Devir'i terk ederek meclis-i idâre-i vilâyet ser-kitâbetine tahvîl-i me'mûriyyet ve umûr-ı me'mûresine bed' ve mübâşeret eylediğini (Devir)'in 53 numaralı nüshasında *(54. sayı 2. sayfa 3. sütun)* kemâl-i te'essüf-i gûnâ-gûn ve melâlet-i ızdırâb-ı hüzn-i derûne ile kırâ'et eyledik.

İşbu me'mûriyyeti kabûl etmelerinin sebeb-i ma'na ve sûret-i resmîyyesinin hall ve istikşâfî cihetlerine binlerce hasr-ı efkâr ve sarf-ı ezhân edilse bile abesle iştigāl demek olup bir fâ'ideyi müfîd olmayacağından teselli-i dâd-ı dil-hazîn olmak üzere şimdilik kendimize bir tesliyet bahsine girişelim.

Şöyle ki vâlî-i âlî hazretlerinin devâir-i vilâyetin umûr-ı mâliyyesince olan husûsâtı ve erbâb-ı mesâlihin teferru'âtıyla hukūkunda muhâfazası içün vakt ü zamanıyla îcâbâtının icrâ'âtı cihetleri dûr-bîn-i adâlet ve usturlâb-ı merhamet ve gayretle her an ve dakīkada pîş-i nazar-ı dikkat ve taht-ı tecessüsünde bulunduğu vâreste-i kayd-ı eşkâldir.

Ve meclis-i idâre-i vilâyetinin işleri ise günü gününe mevki'-i müzâkereye konulsa bile tekerrür eden bazı kararın mu'âmele-i kalemiyyesinde îcâbı değil hafta ve belki aylarca icrâ olunmamış da vaktler geçmiş ne bitmiş ve ne de tükenmiş bir hâle

geldiğini müşârün-ileyh hazretleri görmüş ve yahûd sem'-i devletlerine vâsıl olmuş ve bu miyânede Sâlim Efendi'nin (Devir)'in vâsıtasıyla derkâr olan sa'y ve himmet ve gayretini Devir'in sahâyif ve sütûruna mücerred mütâla'a-yı âsafâneleri buyurulduğu cihetle meclis-i mezkûrun ser-kitâbeti bu gibi gayûr zâta ihâle ve tefvîzi mülâhaza-yı devletlerinden hâtır-güzâr olduğu irâde-i kayd iştibâhtır.

Bu bâbda mûmâ-ileyh (Aydın) ve (Devir) gazeteleri vâsıtasıyla hasta-hâne ve mekteb ve bu misillü ümet ve millete yarar ve elverir elzem ve ehemm menfa'atlerinin ilerilemesi yoluna teveccüh etmiş ve pek çok sarf-ı zihn ve efkâr eylemiş ve semerât te'sîriyyesi dahi meydanda bulunmuş idüğünden bu yolda vâki' olan hamiyyet ve gayreti münker olamaz ve olamayacağı gibi çift ve çubuk ile çoluk çocuklarını yüzü üzere bırakıp bi'l-mecbûriyye Hükûmet-i seniyye kapılarında sürüncemede kalmış acizenin yoluyla ve vakt *(54. sayı 3. sayfa 1. sütun)* ü zamanıyla işlerinin tesviye ve mu'âmele-i kalemiyye ve tahrîriyyeleri bi'l-icrâ gelmiş oldukları mahall ve vatanlarına avdet eylemeleri husûslarına sebebiyet vermek gayretlerinde kusur etmeyeceği müstağnî-i ta'rîf ve beyândır.

Ve ba'de-ezin müstesnâ ve müsta'cel husûsâttan mâ-adâ mesâlihin evrâk ve mazâbitinde yek-diğerine tekaddüm etmemek yani sıra numarasıyla meclis-i mezkûrda kırâ'et olunduğu hâlde mûmâ-ileyh mukaddemâ adâlet-i seniyye-i hazret-i padişâhîyi kuvvetü'z-zahr ederek telebbüs etmiş olduğu zırhın üzerine bir de kemer-beste olacağına şübhe etmemeli muhibb-i vatan olanlara elzemdir. Öyle ise (Devir) Gazetesi vâsıtasıyla sebkat eden himmetinden ziyâde kitâbet-i mezkûrede sebkat edecek hidmet ve hayır ve menfa'atini birkaç derece daha ileri yürüyeceği ihtimâlden gayr-ı ba'îd bulunduğundan bu sûrette bâlâ-yı mukaddimede güzerân eden hüzn ü gamm ve ye's ü elemi şevk ü tarab ve zevk ü meserrete tahvîl etmeklik fevka'l-âde ve pek ziyâde îcâb edeceği (Devir)'i ve vatanı sevenler nâfi'dir makālâtı zebân-ı hâmeden cereyân ede düştü de bu şevk ü tarab zevk ü meserret üzerine kadd-i hâmem döne döne boy göstermek istedi. Boy gösterecek ammâ ayâ ne söyeleyecek bizce müsâ'üde vardır ne söylerse söylesin kalem-i be-dest olan muhibb-i vatan hiçbir vakitte münâsebetsiz kelimât-ı nâ-becâyı ağzına almaz.

Kalem Güftâre Geldi

Ey (Devir'i) vatanıyla ebnâ-yı cinsini sevmeyen ve hayır ve menfa'atlerini aramayan gaddârân! Vay mürtekib-i garazkârân! Zann olunmasın ki Devir muharririnden çıkdı ve yahûd devrânı ağırlaşdı veya cerhine bir halel îrâs etdi sakınınız ha yine mihverinde

devrânı dâ'im ve müceddiden ıslâhât ve icrââta kâ'im olduğu ve kemâ-kân durduğu yerde devredeceğine erbâb-ı vatanın emniyyeti ber-kemâldir ve yine cerhinin arasında pek çok ashâb-ı ağrâzın başları ezilecek ve çok çok zehr-i helâhil gülleleri kesilecek ve büyük *(54. sayı 3. sayfa 2. sütun)* büyük Engerek yılanlarının kafalarını tepeleyecek ve nice nice yırtıcı hayvanların tırnaklarını sökecek nice ashâb-ı garazkâr ve gaddârânın altından girecek üstünden çıkacak muhibb-i vatan ile birleşmedikçe başınızın üstünden eksik olmayacağını kaviyyen Devir ta'ahhüd etmiştir. Bâs-ı bâd-ı hevâ şurada burada efkâr-ı bâtıla ve ezkâr-ı fâside ile uğraşmayın.

Âferin-i Kalem

İşbu şîrîn-güftârınızı biz de (Devir) mü'ellifine tezkîr ve münâsebet-i mebhûse ile tebrîk ederek gazetesiyle i'lân buyurulmasını ricâ ve istirhâm edelim.

(Devir)

Devir'in devrânı pergâr-ı istikāmet gibi nokta-ı celîle-i kavânîn ve nizâmât-ı adilede olduğundan dâ'ire-i müdevveresinden ser-i mû inhirâf etmeyeceğine mukābillerini te'mîn eder.

Dârü's-saltanat

Mülgā İbret Gazetesi muharrirleri Kemal ve Nuri Beyefendiler ile Midhat ve talebeden Fatihli Hakkı Efendiler ve Sirac İmtiyâz ve Muharriri Tevfik Bey'in zikrolunan gazetelerle elsine-i şedîde kullanmalarından dolayı mûmâ-ileyhimden Tevfik Bey ve Midhat Efendi'nin Rodos'a ve Kemal Bey'in Kıbrıs'a ve Nuri Bey ile Hakkı Efendi'nin dahi Akkâ Kalalarına nefy ve tağrîb edildiklerini gazetelerde okuduk.

Mûmâ-ileyhim ravza-yı vatanda yeni yetişmiş üdebâ-yı meşhûreden oldukları meczûm olduğuna binâen hadâset-i sinnleri îcâbınca enzâr-ı nâsa işâ'a eyledikleri efkâr taşkınlığından dolayı devletce bi'l-mu'âheze ta'dîl-i efkârları lâzım gelmiş ise de padişâh-ı ma'delet-şi'âr ve vükelâ-yı hakkāniyet-iştihâr hazerâtının mûmâ-ileyhim gibi erbâb-ı kemâlâtı müddet-i vefîre menfâlarında bırakmayub afv ve ıtlâ(k)ları emrinde dirîğ-i merhamet ü şefkat buyuracaklarını yani erbâb-ı ferâset hissediyorlar.

*

(54. sayı 3. sayfa 3. sütun) **(Vilâyât)**

(Ankara)

(Devir) (20)'nci numarasına derc eylediği Ankara mektûbundaki makālâtın yalnız ifâde-i mücerrededen ibâret olarak bi'l-mecbûriyye yazılmış olduğu sâhib-i

mektûb tarafından fî 3 nisan târîhinde aldığımız telgraf üzerine beyân ile tashîh-i keyfiyyete müsâra'at ederiz.

*

(Selânik'ten Varaka)

Vatan çocuklarının ma'ârif yüzünü iktibâs içün ertafında pervâne gibi devreylediklerini gördüğümden tahammül edemeyip akdemce açtığım sıbyân mektebini takdîr ile beraber usûl ve teferrü'âtını hâvî gazete-i mu'tebereinize bir varaka takdîm edecek olur isem kabûl buyuracaklarının va'dını Selânik'e gelen bir zât ile haber gönderdiğinizden ta'rîf olunmaz derecede iftihâr eyledim. Mezkûr nizâmnâme zîrde beyân olunmuştur.

Emsâlini teşvîk zımnında mekteb-i mezkûrun küşâdına ne gûnâ muvaffak olduğumu müsâ'ade görürsem ileride arz ederim.

Mühr: Mekteb-i sıbyân-ı Osmnânî Mu'allimi Mehmed Şemseddin

Şâkirdânın Sûret-i Harekâtı

Birinci mâdde çocuklar tayîn olunduğu sâ'atte mektebe gelip sokaklarda durmazlar.

2. Şâkirdân mektebe geldiği gibi evvelâ hâcelere temennâ edip doğruca tahsîs olunan yerlerine otururlar.

3. Çocuklar tayîn olunan yerlerine usluca oturdukları gibi kâffesinin sırasıyla yoklamaları icrâ olundukta gelmeyenler bevvâb vâsıtasıyla arattırılır.

4. Şâkirdân evlerinde ellerini yüzünü temiz yıkarlar, saçlarını tarayıp, tırnaklarını keserler kulaklarını temizlerler.

5. İşbu usûlnâmenin bazı bendini hâvî yazılan bir levhayı çocuklar sıraya dizilerek müsta'idd bir çocuk okuyup diğerleri beraber söylerler.

(54. sayı 4. sayfa 1. sütun)

6. Bir çocuk gerek hâceden bir şey su'âlinde ve gerek dışarı çıkması iktizâ eyledikte ve gerek sâ'ir şâkirde bir söz söyleyeceğinde elini kaldırıp şamatasızca hâceden ruhsat alır.

7. Şâkirdân mektebe gelecekleri vakt edevâtını evlerinden beraber alıp gelir ve mektebte dağınık bırakmaz ve yemeğe çıkacaklarında muhâfaza eder ve evlerine gidecekleri zaman beraber alıp getirirler.

8. Çocuklar vazîfeleri her ne ise onunla meşgūl olup diğer hiçbir şeyle uğraşmazlar.

9. Mektepte ve hâricde bir çocuk diğerine asla bir nesne satıp ve satın almaz.

10. Mektebe bir zât geldiği hâlde hâce ile beraber kâffe-i etfâl kıyâm edecekleri gibi verdiği selâmı kemâl-i adâbla alırlar.

11. Mektebe gelen zât her kimden dersce bir şey sorar ise diğerleri cevâb vermeyip yalnız su'âl olunan çocuk tarafından cevâb verilir.

12. Çocuklar öğleyin yemeğe çıkacakları zaman düdük çalındıkda kâffesi sırasıyla rahleleri önüne dizilip cezâları olmayan etmek yemeye salıverilip cezâlılar mücâzâtına göre ders-hânede vazîfesiyle uğraşır.

13. Çocuklar yemeklerinde bed-huy olarak yemeyip bade't-ta'âm elini ağzını temiz yıkayıp teneffüs mahallinde yorulmayacak derecede oynarlar.

14. Gerek teneffüs vaktinde ve gerek ders müddetinde ve gerek hâricde çocuklar birbirleriyle çekişip itişmezler ve karındâş gibi geçinip münâza'a çıkarmazlar ve yek-diğere bey ve efendi diye çağırırlar.

15. Çocuklar öğleden sonra çalınan düdük üzerine kâffesi sıraya dizilip nerdübândan yukarıya çıkarak doğruca yerlerine edîbâne otururlar.

16. Akşâm üzeri âzad verileceği hâlde olunan işâret üzerine çocuklar edevâtını toplayıp sırasıyla geçerek hâcenin vereceği ta'lîmâtı dikkatlice dinlerler.

17. Hâcenin verdigi ta'lîmâtın üzerine bevvâbla gidenler ayrılub sırasıyla ve nerdübândan aşağı edeble inüb sokaklarda durub koynak ve sâ'ir şey *(54. sayı 4. sayfa 2. sütun)* oynamayarak evlerine giderler ve mektebin çocuklarından mâ-adâ çocuklarla asla ülfet etmezler.

18. Bevvâbsız gidenler dahi bu vechile hareket ederler.

19. Çocuklar evlerine girdiklerinde vâlidelerinin kemâl-i edeble ellerini öpüp edevâtını saklayarak zararsızca azıcık oynamalarına me'zûnlar ise de sinnine göre davranıp gece vazîfesi ne ise onunla meşgūl olurlar.

20. Vazîfesiyle uğraşmayıp da ben şunu ve bu kadar para isterim ve temizlemek istedikleri hâlde bırakmayacağım ve şu yemekten hazz etmem deyip gürültü ve inâd etmeyip evde olanları tanırlar.

21. Çocuklar velîlerine dâ'ima itâ'at ederler. Ebeveynini isimleriyle çağırmazlar ve ana ve baba ve ağa (be) dahi denmeyip olunacak ta'lîm üzere çağırırlar.

22. Çocuklar evlerine bir zât geldiği sûrette ebeveyninden evvel kıyâm ederler. Velileri otur demeksizin oturmazlar ve gelen misâfirin elini öperler.

23. Hırsızlık ve yalancılık ve münâfıklık gibi şeyleri asla kabûl edip söylemezler.

24. Çocuklar asla ateş ile oynamazlar ve tütün dahi içmezler.

25. Gündüz yemekleri evlerinden gelenler on paradan ziyâde akçe almazlar.

26. Her gün öğle üzeri oyun vaktinde bir mikdâr ayak ta'lîmi ederler ve riyâzet-i bedeniyeye mahsûs oyunları oynarlar.

27. Akşâm üzerleri kâffe-i etfâl sıraya dizilip işbu nizâmnâmenin bazı bendini okuduklarından sonra üç kerre padişâhım çok yaşa derler.

28. Cum'a günü okumazlar ise de boş boşuna gezmeyip mektebe toplanarak mekteb çocuklarıyla akşâma kadar oynarlar.

Usûlnâmenin hâricinde bulunanlar hakkında icrâ olunacak mücâzâtın derecâtı;

Birinci def'asında gizlice ağızdan nasihat.

2. Gizlice ağızdan ba'zı nasihat ba'zı tekdîrli tenbîh.

3. Gizlice ağızdan tekdîr.

4. Zâhiren ağızdan tekdîr.

5. On beş satır yazı yazdırılır.

6. Otuz satır yazı yazdırılır.

7. Otuzdan elli satıra kadar yazdırılır. (*54. sayı 4. sayfa 3. sütun)*

8. Bir sâ'at ayaküzeri durdurulur.

9. Dizleri üzerinde yarım sâ'at durdurulur

10. Teneffüs vaktinde yerinde vazîfesiyle bir sâ'at uğraştırılır.

11. Mükâfâttan mahrûm bırakılır.

Eğer usûlün hâricinde bir çocuk bulunmayıp işiyle meşgūl bulunur ve aybaşı okumak yazmak ve edeblilik derecesini güzelce alır ise her dürlü mükâfât verilir.

(Havâdis-i Telgrafiyye)

Bu günlerde papa fenâ hâlde nâ-mizâc olduğundan düvel-i ecnebiyye beyninde halefinin ta'yîni içün muhâberât icrâ olunmaktadır.

(Devir)

(Papa hazretleri vefât edecek olursa yalnız lâ-yuhtâlık iddiâsı yanına kâr kalacaktır. Ümîd-varız ki papa hazretleri benî-âdemin bu dünyada rezâletini mûcib olan işbu lâ-yuhtâlık iddiâsını ahirete beraberce götürür de mahlûkāt-ı nâtıkanın zihnini bundan böyle teşvîşden (k)urtarır[406].

*

[406] "ق" harfi yerine "ط" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Amerika-yı cenûbînin (Salvator) nâm şehrinde azîm bir hareket-i arz vukū‘ bulup sekiz yüz kadar kesân telef ve on iki milyon Amerika dolirası mikdârında zarar ve ziyân olunmuştur

(İlân)

Resmî

Vilâyet asâkir-i zabtiyyesi içün lüzûmı olan üç bin otuz üç çift kunduranın be-her çifti beşlik akçe ile yirmi altışar ve üç yüz on beş çift çizmenin be-her çifti yetmiş dörder guruşta inde’l-münâkısa esnâf üzerinde tekarrür etmiş olduğundan tenzîliyle imâline tâlib olanlar salı günü ahşâma kadar meclis kalemine gelip nümûne-i memhûresini görüp işine geldigi hâlde tenzîl eylemesi i’lân olunur.

*****

Sallanmayan her nev’ diş ağrılarını derhâl kesdirir bir nev’ mu’âlece keşf olunmuş olduğundan tecrübe etmek isteyenler Matba‘a-ı Vilâyet Müdîri Halid Efendi’ye mürâca’at buyursunlar.

Müdîr-i Mes’ûl Yanko Resmî

Sayı: 55

Sene-i şemsiye	1873	Numara (55)	Sene-i kameriye	1290
Nisan	12	Perşembe	Safer	26

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(55. sayı 1. sayfa 1. sütun) **<<Esefli Bir Haber>>**

Devir devâir-i devrânında dâ'ir olduğu hâlde Cumartesi günü bir hâ'il-i azîm ile bi'l-müsâdeme gāliba bütün bütün mahvolacaktır.

Ama nasıl hâ'il? Allah öyle bir hâ'il ki güç yetmez kuvvet erişmez.

Şu kadar ki dâ'ire-i devrânı adâlet-i şahâne ve nizâmât-ı celîle-i padişâhâne iken bu dâ'ireye o sedd-i hâ'il nasıl çekilebildi? Hayır o dâ'ire-i âdileye öyle bir hâ'il-i bed-hâhın çekilebilmesi muhâl idüğü muhakkak olduğundan Devir mutlakā dâ'ire-i devriyesini şaşırıp belki bilmeyerek mücrimâne bir yola gitti de öyle bir hâ'ilin müstahakk-ı müsâdimesi oldu.

Her ne hâl ise sâye-i adâlet-vâye-i şâhânede (dehr) de mi çıkmaz?

Havâdis-i Merkeziyye

Hindistan ile Çin sevâhili pîşgâhında bulunan Sumatra cezîresinde altı yüz bu kadar seneden beri sûret-i müstakillede devâm eden Açi hükümdarının vezîri Mihraca Müdîrü'l-mülki Emîr Abdurrahman hazretleri bu kerre derbâr-ı şevket-karâra müteveccih bulunduğu hâlde geçen salı günü gelen Hıdîviyye vapuruyla İzmir'e vâsıl olarak derhâl vâlî-i âlî hazretlerini ziyâret buyurmuşlardır.

Mîr-i müşârün-ileyh hazretleri vâlî-i âlî hazretleri taraflarından fevka'l-âde ihtir(â)mât[407] ile istikbâl *(55. sayı 1. sayfa 2. sütun)* ve teşyî' buyuruldukları gibi kışla-ı hümâyûnda bulunan asâkir-i şâhâneyi dahi görmek arzûsunda bulunduklarından taraf-ı vilâyet-penâhîden ma'iyyetlerine Vilâyet alaybeyi Tahir Beyefendi terfîk olunarak kışla-ı mezkûrede azîmet buyurmuş ve Kışla Kumandânı Kaymakam Rıfat Beyefendi tarafından merâsim-i askeriyye üzere istikbâl edilmiş oldukları gibi arzû-yı vak'alarına mebnî asâkir-i şahâneye ta'lîm dahi ettirilmiş ve o sırada yani harekât-ı askeriyeyi müşâhede eylediği sırada muhabbet-i milliyesi îcâbınca sad-mâşâllah diyerek gözlerinden katarât-ı eşk-i rikkat nümâyân olmuştur.

Mîr-i müşârün-ileyh hazretlerine biz dahi bi'z-zât mülâkî olduk. Kendileri kısaca ve nahîfü'l-cism uzunca kara sakallı ve Habeşiyyü'l-levn olup Şâfi'ü'l-mezheb ve mükemmel terbiyeli ve edîb bir zâttırlar.

Lisân-ı Arabiyi kavâ'id-i nahviyye üzerine teleffuz eyledikleri gibi lisân-ı Farisîyi dahi âlim olup ma'a-mâ-fîh kendi memleketlerine mahsûs bulunan Hind lisanına dahi aşinadırlar.

Müşârün-ileyhin Der-sa'âdet'e vukū'-bulan işbu seyâhatlerinden maksadları hükûmet-i mezkûrenin şâmil olduğu iki milyon şâfiü'l-mezheb müslüman ile beraber cenâh-ı bâ-fellâh Osmânîye ilticâ etmek ve bu himâyeyi kazandıktan sonra ona mukābil senede cânib hazîne-i celîleye bir münâsib vergi i'tâ etmek ve kendilerine birkaç kıta sefîne verilmekle beraber seneden seneye bir iki yüz bin nüfûs askere ta'lîm *(55. sayı 1. sayfa 3. sütun)* ettirmek üzere bir mikdâr mu'allim zâbit ve fabrika ve demiryolları misillü terakkiyât-ı medeniyyeleri içün müsta'idd mühendis, makinist ve sâ'ir mu'allimler istemek ve eslihâ-yı cedîde tedârük etmek gibi birçok tasavvurâtın kuvveden fi'le getirmek niyyet-i hayriyyesinden ibâret olduğu ifâdât-ı vâkı'asından anlaşılmıştır.

*****

Meşhûr göz tabîbi Doktor Mösyö Fisher'in bu yakınlarda İskenderiye'ye azîmeti söyleniyor.

Tabîb-i mûmâ-ileyhin fenn-i mezkûrda mahâretine dâ'ir bundan akdem Aydın Gazetesi'nde bir mediha-i mükemmele okumuş idik.

Fi'l-vâki' mûmâ-ileyhin insân gözü açmakta mahâret-i kâmilesini işitiyoruz.

---

[407] "ı" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

Lâkin İzmir'de öyle kasırü'l-basar az ve kör nâdir olduğundan pek çok âdemin gözlerini açamadığından biraz kederlice gidiyor imiş. Mısırlılar miyânında gözü açılacak âdem çok ammâ tabîb-i mûmâ-ileyhe i'tibâr etmemeleri der-hâtır olduğundan mahzan kendileri böyle bir tabîb-i hâzıkın kesb-i servet eylemesine hidmet etmekle açık olmayan gözlerini açtırmaları içün kendilerine hâlisâne teblîğ-i keyfiyyet ederiz.

*

Hükûmet dâ'ire-i cedîdesi pîşgâhında hükûmet dâ'iresiyle beraber inşâ ettirilen cam'i-i şerîf kubbesindeki kurşunların yolluca ufak fırtınada ne hâle döndüklerini İnşâât Me'mûrı Salebcizâde *(55. sayı 2. sayfa 1. sütun)* gitsin baksun daha içinde dülger çıkmayan bir ebniye-i vakfiyeye olan himmetini kendisi de anlayıversün. Yazık yazık.

*

Seferihisâr'dan Yirmi Üç İmzâlı Varaka

Sâye-i ma'delet-vâye-i hazret-i padişâhîde âsûde-nişîn bulunduğumuz Seferihisâr nâhiyesinde bundan üç sene mukaddem müdîr nasb olunmuş olan echel-i fi'l-arz kabîlinden ve husûsuyla yerlisinden İsmail Ağa'nın evvel emirde okuyup yazmaya iktidârı olmayıp cehâleti cihetiyle umûr-ı devlet ve umûr-ı fukarâ pesmânde kalmış olduğu derkâr ve aşikâr olup ve şimdiye değin ağa-yı mûmâ-ileyhden zuhûr etmiş olduğu zulm ve gaddariyyetin ahâlî tarafından bâ-mahzar-ı umûmî beyân kılınmış olmakla gazeteniz vâsıtasıyla ilânı ricâ olunur.

*

Tire'den Mektûb

Elli üç numerolu gazetenizde muharrer Tire Mektûbu mütâla'a-güzârımız oldu. Tire Kazâsı Meclis-i Belediye Re'isi Derelizâde Hâfız Hüseyin'in ihtilâsâtının beyân ve ta'dâdı sırasında kaymakam-ı kazâ Beyefendinin müsâmahası der-miyân olunduğunu kemâl-i te'essüfle okuduk (tabi'at-ı maslahat hükmüyle bazı mevâdd-ı te'ehhürü inkâr olunamaz) elbet te'ehhür-i keyfiyyet bir şey dahi ilâve edecektir.

Çünkü mîr-i mûmâ-ileyh her bir umûrında âkılâne ve müte'eniyâne hareket-i sathice iş görmekten be-gāyet mecânebet etmek ve bu vesîle ile hukūk ve hakkāniyeti hıfz u himâyet eylemek i'tibâr eylemiş olduğundan re'is-i mûmâ-ileyha hakkında vukū'-bulan şikâyâtı tamamıyla tahkīk ve ta'mîk ile itminân-ı tâmm hâsıl eder bir serrişte ahz ettik de iktizâ-yı hâle göre icrâatta tereddüd etmeyeceğinde şübhe olunmaya. Zîrâ çok kerreler müşâhede olunmuştur ki öyle ifâde-i mücerrede üzerine nice bî-günâhlar aleyhlerine ilâm olunarak düşmen kâm edilmiştir.

İşte şu nükteye mebnî icrââtı te'hîr *(55. sayı 2. sayfa 2. sütun)* olunmaktadır. Bunu da nazar-ı bî-kaydî ile bakıldığına haml eylemek sahîh-i lâyık değil idi. Re'is-i mekûmun ihtilâsâtı denilerek beyân olunan üç mâddeden ibâret olup biri barut (e)smânından ve diğeri mekteb-i rüşdiyye masârifinden ve menâfi' sandığından istikrâz eylemesinden ibâret oluyor.

Bunların hiçbirisi kaymakam-ı mîr-i mûmâ-ileyh zaman-ı idârelerinde olmadığı gibi re'is-i mûmâ-ileyhden mîr-i mûmâ-ileyh tarafından ne müntehab ve ne de müstashib olmayıp selefleri yadigârıdır.

Ve ma'a-mâ-fîh gerek re'is-i merkūmun menâfi' sandığından istikrâz eylediği mebâliğ ve gerek barut ve rüşdiyye masârifi mâddelerini Tire'yi teşrîflerinden bu ana gelince mün'akid olan mecâlisde meydan-ı müzâkereye koymuş ve hatta menâfi' sandığı me'mûrları tebeddül eylemek ve barut ve rüşdiyye masârifi muhâsebâtı görülmek gibi netice-i istihsâl ve fi'lliyâtına dahi teşebbüs eylemiştir.

Ve merkūm Derelizâde'nin Kablan Paşa mâ-i lezîzini ta'mîr nâmıyla aldığı mebâliği gencîne-i menâfi'ine icrâ eylemesine dâ'ir henüz bir ihtârât sebkat eylediğinden onun dahi kendi hakīkatini ta'mîk ve tecessüs edeceğinden eminiz ve mîr-i mûmâ-ileyhden hoşnudiyyet ve memnûniyyet üzereyiz.

Ve şimdilik bu kadarcıkla iktifâ ileride mîr-i mûmâ-ileyhin ahâlî hakkında olan hüsn-i sebât ve icrââtını birer birer ta'dâd ve ibnâ eder ve bu varakamı insâniyyet nâmına olarak Devir'imizde enzâr-ı âmmeye arzını istirhâm ve taleb ederim.

*****

(Varaka)

Geçenlerde gazete-i mu'teberenizin 53 numaralı nüshasında (Neden Terakkī Etmesin?) ser-levhasıyla neşr ve i'lân olunan bend-i mahsûsda Aydın vilâyetinin hâvî olduğu kazâlarda küşâd olunan menâfi' sandıklarının sermâyeleri o sermayeyi iddihâr eden ehl-i zirâ'ate ikrâz olunmayıp da birtakım mu'teberân ve eşrâf-ı beldeye i'tâ olunmakta olduğu *(55. sayı 2. sayfa 3. sütun)* bahsini okuduğumda fevka'l-âde memnûn ve mahzûz oldum. Doğrusu bu misillü mugāyir-i nizâm sû-i harekâtın gazete-i mu'tebereniz ile neşr ve ilânı ba'de-mâ misillü hâlâtın vukū'a getirilmesini mûcib olacağı derkâr bulunduğu cihetle vatana büyük bir hidmet idüğünden ve bendeleri ise Söke kazâsı menâfi' sandığının elli bin guruş mikdâr akçesinin ber-mûcib-i nizâm ihtiyâcı olan ehl-i zirâ'at ve fukarâya itâsı lâzım geldiği hâlde bilâkis ehl-i servet ve eşrâf-ı beldeye ikrâz olduğunu hakīkaten bildiğimden mebâliğ-i mezbûrenin leffen irsâl

kılınan pusulası mûcibince kimlere verildiği bilinmek üzere gazateniz ile neşr ve ilânını ricâ ederim.

Söke menâfi‘ sandığından ehl-i servet takımlarının aldığı akçenin defteridir

2011 Tüccârdan Mandice Nâ’ibi sâbık İbrahim Efendi

1080 Hacı Bekir Ağa kefaletiyle İbrahim Ağa’ya verilen

1234 Tüccârân-ı Mu’teberân Hacı İsâ Ağa’ya verilen

2140 Def‘a Hancı Hacı Bekir Ağa’ya

1103 Yine Hancı Hacı Bekir Ağa’ya

1859 Yine Hacı Bekir Ağazâde Osman Ağa

1549 Kirişoğlu Ahmed Ağa

1225 Tüccâr-ı Mu’teberândan Kılıç? karyeli Bilazioğlu Atnaş

1291 Semercizâde Haci Ali Ağa

1103 Uzbaşında Hacı Abdullah ve mu’teberân-ı ahâliden Ahmed Ağa

1225 Tüccârdan Andriyeoğlu Yorgi

1308 Manasoğlu Mıgırdıc

1908 Tüccârdan Omurbanoz Kâhyası Anton

174(6) Haçi Harnioğlu Nikorini Tüccar

1585 Haçi Harnioğlu Kostanti bu dahi

2877 Yine tüccârdan Omurbanoz Nikola (Bu âdem sandık eminidir.)

1262 Deveoğlu Osman Ağa (Bu âdem çiftlik ve ticâret ile meşguldür.)

1229 Haçi Harnioğlu Haçi Nikola

1159 Tüccârdan Hacı Bekir Ağa ve ortağı İstelyanoz *(55. sayı 3. sayfa 1. sütun)*

1037 Söke Zâbıta Me’mûru Ömer Ağa ortağı Ahmed Ağa kefili Ömer Ağa

0480 Yine Ömer Ağanın ortağı Balat karyeli Mehmed Ağa kefili Ömer Ağa

0715 Yüzbaşı-ı mûmâ-ileyh Ömer Ağa’nın zimmeti

1100 Mal Müdîri Şakir Efendi ortağının aldığı kefili mâl müdiri

(Devir)

Bu misillü mugayir-i nizâm harekâtın vukū‘u hem zirâ’atin terakkī etmesine mâni’ ve hem de ehl-i zirâ’atin harâbiyyetini dûçâr olmasını dâ’î olacağından hakīkat-i hâlin tahkīkiyesiyle îcâbının icrâsını vâlî-i âlî hazretlerinden temennî ederiz.

*****

(Söke’den Mektûb)

Devir Gazetesi'nin elli üçüncü numaralı nüshası mütâla'a-güzâr-ı âcizânem olmuş ancak kazâmız bulunan Söke'den mevrûd mektûb-ı sadâkat-üslûba nasb-ı bâsıra-ı dikkat olunmuş ve muhabiriniz kazâ-yı mezkûr ahâlîsinin himmetsizliklerinden bahisle der-miyân ettiği makālâtı bendeleri de tasdîk ederim fakat âcizleri tüccâr makūlesinden olduğum cihetle geçen gün İzmir'de bulunduğum esnâda bazı mertebe kazâmızın istikbâli te'mîn eder sözler işittim.

Şöyle ki sâbıkan Mora muhâcirlerinden olup ve kazâmızda hayli seneler tarh-ı ikāmet ederek mu'ahharan İzmir'e azîmet etmiş olan merhûm Celil Bey nâm zâtın kazâmız dâhilinde terk etmiş olduğu çiftlik hayliden hayli münbit ve mahsûldâr olduğundan ve bunun dahi ilerilemesi fâmilyâca matlûb ve mültezim bulunduğundan fâmilyâca yine kazâ-ı mezkûra nakl ve hicret olunacağı beynlerince kararlaştırılmış fakat fâmilyâ-yı mezkûr zaten edîb ve fi'l-hakīka ma'ârif-perver olduklarından ve merhûm-ı mûmâ-ileyhin mahdûm-ı necâbet-mevsûmu bulunan İzmir Meclis-i Temyîz Baş-müstantiki Raşid Beyefendi ile bendelerinin bazı mertebe münâsebetim olduğu cihetle mûmâ-ileyh ile esnâ-yı mükâlemede ber-vech-i ma'rûz kazâ-yı mezkûra *(55. sayı 3. sayfa 2. sütun)* gideceklerinin zikri miyânemizde sebkat ettiği gibi kazâ-ı mezkûrda bir de hâlî arsaları olduğunu ve onu dahi mekteb-i rüşdiyye binâ etmek niyyet-i hâlisasıyla meccânen terk ve teberru' edeceklerini va'd ettikleri misillü ahâlî-i mûmâ-ileyhim tâziyâne-i şevk ve gayreti isti'mâl ile inşâ'allahu teâlâ kazâmızda bir mekteb-i rüşdiyyenin mü'essis ve muhdisi olacaklarını beyân ettiler. Bu ise kazâmızın tanzîm-i ahvâline adetâ berâ'at-ı istihlâl add olunacağından heman cenâb-ı Hakk bey-i mûmâ-ileyhi akvâl-i mesrûdesinde sâbit-kadem buyursun ed'iye-i hayriyesiyle hatm-i güftâr eylerim.

İmzâ Söke Kazâsı Ahâlîsinden Bir Zât

*****

(Muhâbere-i Aleniye)

Dünkü gün imzâ yerine 191 numara ile murakkam (Devir'den Su'âl) ser-levhâsıyla matba'amıza gönderilen varaka sâhibine;

Varakanızın imzâsız olduğu cihetle gazetemiz ile tab' ve neşri mümkün olamayacağı gibi imzâlı olmuş olsa bile su'âl olunan mevâddı (Devir) bi'd-defa'ât tasrîh etmiş olduğundan ve (Devir)'in husûs-ı ma'lûma dâ'ir olan mündericâtı gayr-ı kâfî farz olunacak olsa bile â'id olduğu ta'lîmât-ı mahsûsasını mütâla'a eylediğiniz hâlde

müşkilâtınız lâyıkı üzere hallolunacağından bu mâdde içün (Devir) kendisini ma'zûr tutar.

Vilâyât

(Haleb)

Mülgā İbret Gazetesi mukaddemâ vilâyât gazetelerinin ahvâlinden bahsettiği sırada (Fırat) Gazetesi'nin hâli üzerine dahi birkaç söz söylemiş olduğunun üzerine bu iki gazete beyninde bir mücâvebe-i itirâziyye cereyân eylemişidi.

İbret'in akdemce ikmâl-i müddet-i ta'tîliye ederek intişâra *(55. sayı 3. sayfa 3. sütun)* başladığını görünce keyfiyyet-i intişârını (Fırat) 299 numaralı nüshasında ber-vech-i zîr neşr ve işâ'e eylemiştir.

(Fırat)

İbret Gazetesi'nin müddet-i ta'tîliyesi rehin-i hitâm olduğundan tab' ve neşrine başlanılmış olduğu bu kerre zîver-i eyâdî olan nüshaları mütâla'asından anlaşılmıştır. Bu gazetedeki asâr-ı kemâl her cihetle sezâvâr-ı takdîr ü tahsîn olmakla (s)ekte-i[408] ta'tîlden masûniyyetine du'â erbâb-ı kaleme vâcibü'l-itinâdır

Bir vakit râkib olduğu Arab (Fırat) belki necdiyyü'l-cinsi rehdârlara müsâbakat iddiâsında bulunan (Fırat) Gazetesi'nin zikrolunan gazete tahtında ilticâdan başka bir şeyi müstetir olmayan şu medîhası nasıl cây-ı ta'accüb ü istiğrâb ise sekte-i ta'tîlden masûniyyeti hakkında olan du'âsının ber-aks zuhûr etmesi dahi hakīkaten erbâb-ı kalem indinde vâcibü'l-itinâdır.

*

(Cezâyir Bahr-i Sefid)

(Mavlova'dan Dört İmzâlı Varaka)

Memleketimiz bulunan Mavlova kazâsında biraz danelice havâdis vukū' bulduğundan arz ve beyânına ibtidâr ettim.

Şöyle ki Mavlova kal'asında müddehar hınta-ı ihtiyâtiyye-i mevcûdeyi kırk seneyi mütecâviz bir familyâ idâresinde bulunup bunun icâbında memleketinin ihtiyâclısına silme verilip vakt-i harmanda dorukluk dorukluk alınmak kā'ide olduğu ve esâsı dört bin beş yüz kileden ibâret olup be-her sene aktârdandır olduğu ve bi'l-muvâzene be-her yüz kilenin silmesi doruklu hesâbıyla yüzde on yedi kîle fazlası olacağı ve bu dahi mevzûn ve müstakîm kîle ile olur ise öyle desîseli yani kal'a-ı mezkûrdan silme olarak verilen kîle başka alınacak kîle başka ki verilir *(55. sayı 4.*

[408] "س" harfinin yerine "گ" harfi yazılmış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

sayfa 1 sütun) iken sagîr kile ile ölçülüp kebîr kile ile alındığı ind-i ahâlîde ma'lûm ü müsbittir.

Biz istikāmetlisiyle sagîr ve kebîri karıştırmaksızın sadedimizi arz edelim şu on yedi fazlanın dahi ikisini alınır verilirken telefâttır diyerek tenzîl ettiğimiz hâlde ve sene be-sene durmayıp devrolunduğu sûrette henüz beş bin şu kadar kile bulunması ve bunun da haylicesi mümteni' ve müte'assirü't-tahsîl olarak beş bin bu kadar kiledir denilmesi kaymakam-ı cedîdimizin efkârına dokanıp bunun hasebü'l-vazîfe hakīkati keyfiyetine kesb-i ittılâ' etmeye kıyâm edişinde ötekinden sorar ağzında kilid asılmış bulur, berikinden su'âlinde başka lakırdı karıştırıldığını görür. Bu hâl bütün bütün efkârına halel îrâs ettirir.

El-hâsıl birkaç canı yanmış kesândan işin neticesini anlar. Ey o iş nedir? Bu müddehar hıntayı mîriye batırmasına mebnî buğdaycı lakabını kazanmış olan Mustafa Bey'e kâ'in-pederinden gûyâ mirâs-âsâ kalmış. Mîr-i mûmâ-ileyh bir vaktler idâreden sonra yetmiş târihinde derme çatma hesâbı bi'r-rü'ye bin yirmi sekiz buçuk kile hınta zimmeti tebeyyün eylemiş ve bu zimmette dört senede seleme verilip doruklu alınacak hınta-ı mezkûr fazlasından ikmâl ve itmâm olunmak üzere akrabâsından Hacı Mustafa Beyzâde Ahmed Ağa'ya ihâle olunur ve bir hayli senelerde mûmâ-ileyh Ahmed Ağa'nın bed-idâresinde bulunduğu hâlde ba'dehû bu iş Ahmed Ağa'nın birâderi kazâmız Mal Müdîri Mehmed Efendi'nin yedine geçer ve mine'l-garâ'ib gûyâ mevrûs-ı peder işte her ne hâl ise şu buğday alışverişi bir müşevveş hâlde olduğunu kaymakam-ı cedîd-i mûmâ-ileyh anladığı gibi asr-ı hakāyık-hasr-ı cenâb-ı padişâhîde böyle şeyler olmaz bunun hesâbına bakılması lâzımdır deyip muhâsebesinin rü'yetine Midillü mutasarrıfına bi'l-arz aldığı emr mûcibince bir de komisyon teşkîl eder.

Gelelim bu hey'et-i müttefikanın kıdemen reftârlığına *(55. sayı 4. sayfa 2. sütun)* bu âdemler kal'a hıntası lafzını ağzına alan ahâlî ve hükûmet me'mûrunu âdet-i eşirrâneleri üzere birer gûnâ tahvîfine kalkışırlar yani asrımızda gördüklerimizi söyleyebiliriz müdîriyyet vaktinde Müdîr-i Kazâ Edhem Ağa'yı serhoşluk ile lisâna verip kaymakamlık zamanında dahi İzzet Bey'e kāle ve kaleme alınmaz illet iftirâsı ve nâ'ibimiz İzmidli Mustafa Beyzâde Mesud Bey'i her birini kimini azl ve kimini şerlerine la'net edip istifâ' savuşdurdukları gibi kaymakam-ı cedîdimiz Edhem Efendi'yi dahi böyle bir şeyle korkutmak dâm-ı tezvîri der-miyân etmişler ise de "e'n-necât fi's-sıdk" kaziyye-i mergūbesine istinâden kaymakam-ı mûmâ-ileyh böyle ayak

patırtılarına pâpûş bırağır takımdan olmadığından el-yevm işe metânet verip Midillü'den almakta olmadığı evâmir ahkâmının icrâsında göz kırpıyor.

İşte gördün mü kaymakam böyle olmalı diye ahâlî-i İslâm ve Hristiyan taraflarından kaymakam-ı mûmâ-ileyhi alkışlayıp senâsında bulunuyorlar.

İşte şurası işi isbât ediyoruz ki hınta-ı mezkûru envâ'-ı hiyel ve desâyisle borcu olanlardan birkaç kerreler aldıkları gayr-i münker ve müsbettir.

Burası böyle iken istikāmet olmuş olsaydı beş bin bu kadar kile de kalmazdı alırlardı. Elbet alırlardı ve hükûmet-i mahalliyeden sakınıp kendi kavl-i hodlarıyla idâre etmeleri o devirler îcâbınca bu devirler hâtır-ı hayâle gelmemesinden midir, nedir? Bilemeyiz hiçbirinin yedinde musaddak bir muhâsebe defteri dahi bu kadar yoktur ya olamaz hükûmete keşf-i râz etmiş olsalar iş doğrulurdu. Doğruluk da onların işine yaramaz. Yaramaz ya el-hâsıl (Devir) devre uymadığından bu devrde istikāmet devridir deyip hatm-i kelâm ederek işbu varakamazın tab' ve neşrini istirhâm ederiz.

(Devir)

Memâlik-i Mahrûsa-i şahâne'nin vilâyât-ı cesîme ve nâzikesinden olduğu hâlde el-ân vilâyât-ı sâ'ire misillü bir vilâyet gazetesi bile olamayan Cezayir-i Bahr-i Sefîd *(55. sayı 4. sayfa 3. sütun)* vilâyetinin hâvî olduğu Midillü Ceziresi Rodos Adası'ndan daha ziyâde te'essüf olunacak bir hâlde bulunduğu vilâyet usûl-i mehâsin-şümûlünün teşkîlinden bu ana değin nefs-i livâda a'zâ' sıfatıyla bulunmakta olup bu ana kadar mugāyir-i ta'lîmât olarak tebdîl edilmemiş olan ehl-i servetten vücûh gürûhundan ma'lûmü'l-ism bir iki nefer hristiyan a'zâ'sının mecliste yumuşak koltuk üstünde uyku çekmek ve dışarıda dahi menâfi'-i zâtiyyeleri içün ahâlî-i fukarânın ocağına incir dikmek yollarında bulunmaları ve be-her gün birer ocak söğündürmeleriyle müsbettir.

Mavlova kazâsına gelince şu kadarcık söyleyebilüriz ki kazâca bu misillü bir uygunsuzluk vukū'unda ıslâhına dâ'ir livâ-ı cezireden mu'âvenet değil belki mukāvemeten me'mûl idüğünden livâya mürâca'at etmeksizin beynlerinde muhabbet-i vataniyye ile ve mümkün olamadığı takdîrde livadan daha büyük makām-ı âlîde çârelerini arayıp bulmaktan başka hiçbir yol yoktur.

(Devir) Cezîre-i mazkûrenin hâline merhameten şu hakīkati dahi sükût etmek istemez.

Şöyle ki livâda zikrolunan bir iki hristiyan a'zâ'sının hükûmet konağından tardıyla yerlerine ashâb-ı dirâyet ve fetânet ve istikāmetten diğerleri nasb ve tayîn olunmadıkça ve ihtiyâcât-ı vataniyyeyi enzâr-ı nâsa vaz' ile beraber me'mûrînin sû-i

harekâtını ve yahûd hüsn-i ahvâlini neşr ve i'lân ve mugāyir-i şi'âr-ı medeniyyet ve insâniyyet olarak vukū' bulmakta olan fenâlıkların önü alınması zımnında esbâb ve vesâ'il-i lâzımeyi irâe ve ifhâm içün bir vilâyet gazetesi bâri olsun tab' ve neşrolunmadıkça bî-çâre Midillü cezîresi gün be-gün zevâl ve inkirâz bulacağı hâric-i iştibâhtır.

Cezîre-i mezkûre hakkında neşri lâzım gelen tafsîlât-ı garîbeyi (Devir) vakt-i merhûnüne havâle etmiş olduğundan şimdilik bu kadarcık ile iktifâ eder.

Müdîr-i Mes'ûl Yanko Resmî

Sayı: 56

Sene-i şemsiye	1873	Numara (56)	Sene-i kameriye	1290
Nisan	16	Pazartesi	Safer	30

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İlerİde ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(56. sayı 1. sayfa 1. sütun) (Devir)'in birtakım horos kafalı ehl-i garaz içün te'essüfle beraber feryâd u figānı;

"Esefli Bir Haber" ünvânlı olmak üzere (55)'nci numaralı (Devir) neşreylediği bir bendde bir hâil-i azîm ile bi'l-müsâdeme gāliba bütün bütün mahvolacaktır demiş idi.

İşte o haber-i müte'essif yalan değil yanlışmış ve yahûd yanlışmış değil yalan velev ki gerçek olsun eger gerçek ise elbette bir hatâ etmiştir de müstehak-ı mücâzât olmuştur. Yani adâlet-i seniyye bunu îcâb etmiştir.

Nîm resmî bulunan Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis geçen günü çıkan nüshasında Hadîka'nın telebi üzerine muvakkaten ta'tîl olunduğunu beyân ettiği sırada (Devir) zâtiyyâta müte'allik şeylerle iştigāl eylediğinden bütün bütün lağv olunduğunu rivâyet etmiş ve ferdâsı günü tab' ve neşrettiği bir nüshasında dahi fârig-i imtiyâz Sâlim Efendi'nin meclis-i idâre-i vilâyet baş kitâbetine tayîn buyurulduğunu beyân ettikten sonra (Devir)'in lağvı hakkında neşreylediğimiz havâdis bundan kinâyî olmalıdır yolda serd-i mütâla'a etmiş.

Rûznâme'ye teşekkür ederiz çünkü onun bu mütâla'ası (Devir) hakkında hüsn-i teveccühünü imâ eder.

(56. sayı 1. sayfa 2. sütun) Gelelim Baba Basiret'e. Basiret Baba (Devir)'imizin lağvını bir gün bir türlü ve ferdâsı dün şöyle demiş idik ammâ öyle değilmiş böyle imiş

diyerek tashîh-i mes'ele eylemiş ve meydan-ı intişâr kendisine münhasır kalmak üzere (Devir)'imizin havâdis-i ta'tîliyyesinden izhâr-ı mahzûziyyet eylediği gibi sâ'ir gazetelerin dahi makbere-i ademe tedfîni hakkında başını açıp bî-hulûsü'l-kalb du'âlar eylemiş olduğu anlaşılıyor hınalar yaksın.

Garâibin birisi de Empersiyaller, La-reformlar bilmem neler de (Devir)'imizin lağvını kemâl-i beşâşetle i'lân eylemeleridir.

Bunlar da başlarına istefanlar taksınlar. (Devr)-i akdâh-ı meserret eylesinler hâsılı Devir'i şimdi Empersiyal ile Amalthya gazeteleri lahm-ı para gibi dendân-ı akûrânelerine geçirip çekiştirmektedirler.

Ama (Devir) ne yaptı da kapansın zâtiyyâta müte'allik şeyler yazıyormuş evet kānûn-ı adâleti muhâfaza etmeyenleri yani sû-i istimâlâtta bulunan vatan hâ'inlerini teşhîr edip emsâline ibret aldırıyor. Kavânîn ve nizâmât-ı seniyyenin tervîci emrinde serd-i efkâr ediyor.

Erbâb-ı vatanın ırk-ı hamiyyetini tahrîk edip rüşdiyeler yaptırıyor.

(56. sayı 1. sayfa 3. sütun) Vilâyetin bir köşesinde zulm görüp hâllerini gelip vâlî-i âlîye arz etmekte aczi nümâyân olan fukarânın tezâlümâtını vâlî-i müşârün-ileyh hazretlerine arz ve beyâna vâsıta oluyor.

Vatanın imârât ve ıslâhât gibi nice ihtiyâcâtını beyân ediyor.

Salebcizâde hükûmet konağını güzel yapdırmamış diyor içinde henüz dülger çıkmayan cam'i-i şerîfin kurşunlarını bir ufacıcık rüzgâr tar-mar etti diyor. Bunlar yalan mı? O rüzgârda hangi diğer bir cam'inin kurşunları dağıldı, hangi bir hânenin kiremitleri savruldu?

Bir de Salebcizâde (Devir) lağvı havâdisini Basiret Baba'da görür görmez arkamızdan öksürmeğe kalkışıyor.

Ama (Devir) hakkāniyet ve adâlet tarafdârı olduğundan Salebcizâdenin belediyede bi'l-müzâkere verilen kararlar re'y ve ahd ile diğer kalıba tahvîl olunmakta bulunduğundan bahisle istifâya kıyâm etdiğini dahi der-miyân ile kendisinin bu hareketini takdîr etmiş idi. (Devir)'i Bâb-ı âlî-i adâlet muâheze eder. Muvakkaten ta'tîl eyler.

Lâkin me'mûl etmeyiz ki bilâ-muhâkeme bi'l-külliye ilgā edip mürevvic-i efkâr-ı âdile-i cenâb-ı padişâhî olan *(56. sayı 2. sayfa 1. sütun)* böyle bir eserin mahv-ı vücûdunu tensîb buyursun.

El-hâsıl (Devir) lağvolur ise

<<Yaşasın padişâh-ı adâlet-şiâr>>

<< Yaşasın kavânîn-i adile>>

Teller takınsın husamâ-yı kalîle

*

Vâlî-i âlî hazretleri tahkīk ve tefahhus-ı ahvâl-i me'mûrîn ve ahâlî zımnında dünki pazar günü Aydın demiryolu vapuruna râkiben Torbalı tarîkiyle Bayındır'a azîmet buyurmuşlardır.

*

Seydiköy nâhiyesinde hayvan hastalığı vukū' bulduğunu mahallinden yazıyorlar.

*

Yine Salebcizâde

Diyorlar ki (Devir) zâtiyyâttan bahsediyor evet zâtiyyâttan bahsetmek gazetecilik şânına mugāyirdir ammâ bir hâ'in-i vatanın bir mukābele-i faci'asını meydana koymak içün emsâlini terhîbden nasıl keşîde-i hâme-i ferâgat eylesin.

İşte yine Salebcizâde Hacı Ahmed Efendi haset-i tereddüd ısrâr-ı feryâd figān adem-i muvâfakat hepsi bir yere gelmiş.

Vâlî-i âlî hazretlerinin hükûmet konağından Kasaba demiryolu mevkıfına kadar tevsî' buyurmak üzere haritasını yaptırıp ba'de'l-müzâkere komisyon-ı mahsûs teşkîliyle icâbının icrâsına teşebbüs olunmasını irâde buyurdukları tarîkin güzergâhında kendisinin mutasarrıf olduğu dükkânları sâ'ir ashâb-ı akar misillü bedel-i misilleriyle komisyona terk etmez tahrîrde on beş bin guruş kıymet takdîr edilen bir dükkâna bundan akdemce arz-ı hâller takdîmiyle benim mülkümün o kadar değeri yoktur. Tenzîl ediniz diyerek feryâd ve figān ettiği umûmun bildiği bir şey iken şimdi kıymet-i mukadderesine yüzde yirmi beş zammile memleketin intizâmına terk eylemesi hakkında olunan bir teklîfe *(56. sayı 2. sayfa 2. sütun)* yetmiş bin guruş verseniz vermem diyerek bir inâd-ı fevka'l-âde ile ısrâr eder. Etmekcibaşı Hacı Mehmed dedikleri z(â)t[409] ise kaç günden beri gelip isbât-ı vücûd eylemez. Hükûmet-i seniyye'nin böyle bir teşebbüsüne mukābele eden bu gibi âdemleri (Devir) takdîr mi etsin? Hayır, etmez işte böylece neşr ile kendileri gibilerini belki ibrâz-ı hamiyyete mecbûr eyler.

Ammâ bi-çâre Salebcizâde işin neticesinden gāfil hâlâ ısrâr edip gidiyor bakalım sonu ne olacak?

*

[409] "ا" harfi yazılmamış olup, kelime anlama göre tamamlanmıştır.

(Seferihisâr Nâhiyesinden On Yedi Muhtâr ve On Beş Ahâlî Mührlü Varaka)

Elli beş numaralı gazetenizde Seferihisâr nâhiyesi ahâlîsi nâmıyla bir mektûb mütâla'a olundu

Ancak bu mektûbu matba'anıza irsâl edenler haksızlıklarını setr etmek maksadıyla yapılmış bir şey idüğünden beyân-ı hakīkate mecbûriyyet-i kaviyye hâsıl oldu.

Şöyle ki nâhiye-i mezbûrenin cirm ü cesâmeti ve muhtevi olduğu arâzisinin hudûdu müstağnî-i ta'rîf ve tafsîl bulunduğundan başka nevâhi-i sâ'ire gibi hayvanât ra'yına mahsûs mer'â bulunmadığına ve şu aralık çobanlığa heves edenlerin çoklanması dahi koyun ve sâ'irenin tezâyüdünü istilzâm eylemiş olduğuna binâen nâhiye-i mezkûrede mevcûd olan bugünkü günde koyunun adedi heman otuz bin re'se bâliğ olmuş ve ber-vech-i meşrûh bunların ra'yına mahsûs mer'â olmadığından koyunlar ahâlî-i rencberânın ukde-i diş-i gayret ve ırk-ı ta'ab ve meşakkatleriyle yetiştirdikleri mahsûlât aralarında ra'y edilmekte olduğundan bu yüzden sûret-i mütemâdiyede vukū'-bulan hasâr u ziyân ahâlî-i rencberânın tâb-ı tevvâbını kesmiş belini bükmüş olduğundan artık bu hâl–i tâkat-fersâya *(56. sayı 2. sayfa 3. sütun)* dayanamadıklarından tâife-i rencberân müdîrümüz bulunan İsmail Ağa'ya vâki' olan şikâyetlerine mebnî mer'ası olmayıp bâğ ve bağce ve mezar ve mezrû'ât sâ'ire arasında öyle hayvanât ve sâ'ire ra'y edilmeği men' ile gerek ahâli-i rencberân ve gerek varidât-ı hazînenin telefden vikāyesi husûsuna bir mecrâ-yı müstakîm açmışlar ise de bu memnû'iyyet keyfiyyeti çobanların işine gelmediğinden müdîr-i mûmâ-ileyhi ithâm etmek garaz-ı fâsidesiyle varaka-yı mebhûseyi matba'anıza göndermişler ve bu ise mücerred hukūk-ı rencberânı varidât-ı hazîneyi vikāye maksadıyla yapılmış bir şey olduğu hâlde müdîrimizin şu vechle vukū'-bulan hidmeti elbette nezd âlî-i e'âlîde mazhar-ı tahsîn olacağı ve bundan başka bazı gûne isnâdât ve müfteriyât-ı sırf olarak bir kıta mahzar tertîbiyle makām-ı celîl-i hazret-i vilâyet-penâhîye arz ve takdîm eyledikleri gibi müdîr-i mûmâ-ileyhin hüsn-i hâline dâ'ir dahi diğerler mahzar-ı umûmî takdîm olunmuş ise de şü'ûnât-ı devlet ü milleti tedkīk ve tahkīk ederek râhat-ı devletleri üzerine istirâhat-ı ahâlîyi tercîh ederek sâ'at ikiden bed' ile sâ'at dörtlere kadar sarf-ı nakdîne-i inâyet buyurmakta bulunan vâlî-i âlî-i vilâyet Ziya Paşa hazretleri ol-bâbda edilen isnâdât-ı vakı'ayı dahi muhâkeme ederek hakīkat-i hâlin meydana çıkaracakları cihetle o cihetlerden kalblerimiz mutma'inn olacağından işin oralarını beyândan sarf-ı nazarla

heman müdîr-i mûmâ-ileyhe çobanların adüvvâtı ra'y-ı ağnâm keyfiyeti men'inden tevellüd eylemiş bir garaz-ı vâhi olduğunu arz ile iktifâ eyleriz.

(Devir)

Tarafeynin bi'l-muhâkeme ihkāk-ı hakkı vilâyet-i celîlenin iltizâm etmesi muktezâ-yı ma'delet-i seniyyedendir.

*

Vilâyetin çend seneden beri emânete idâre bulunmakta bulunan a'şârının bi'l-müzâyede gün be-gün ihâlesi bu kerre mâliye nezâret-i celîlesinden bi't-tahrîrât makām-ı âlî-i vilâyete emr ve iş'âr buyurulmuştur.

*

(56. sayı 3. sayfa 1. sütun) **Dârü's-saltanat**

Konya Vilâyeti Vâlîliği; Sadr-ı sâbık Esad Paşa hazretlerine,

Mâliye Nezâret-i Celîlesi; Tuna vâlîsi sâbık Hamdi Paşa hazretlerine,

Tuna Vilâyeti Vâlîliği; Prizren Vilâyeti Vâlîsi sâbık Abdurrahman Paşa hazretlerine,

Prizren Vilâyeti Vâlîliği; Bosna Vâlîsi esbak Akif Paşa hazretlerine,

Ma'ârif-i Umûmiye Nezâret-i Celîlesi; Evkāf-ı Hümâyûn Nâzırı sâbık Cevdet Paşa hazretlerine,

Evkāf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi; Sivas Vâlîsi sâbık Hurşid Paşa hazretlerine,

Şurâ-yı Devlet A'zâ'lığı; Ma'ârif Nâzırı sâbık Kemal Paşa hazretlerine,

Sivas Vilâyeti Vâlîliği; Edirne Vâlîsi sâbık Takıyüddin Paşa hazretlerine,

Edirne Vilâyeti Vâlîliği; Sivas Vâlîsi esbak İzzet Paşa hazretlerine,

Hüdâvendigâr Vilâyeti Vâlîliği; Trabzon Vâlîsi sâbık Galib Efendi hazretlerine,

Şurâ-yı Devlet A'zâ'lığı; Roma Sefîri Fotyadi Bey hazretlerine,

Dîvân-ı Muhâsebât Maliye A'zâ'lığı; Amasya Mutasarrıfı sâbık Asaf Paşa hazretlerine,

Matbû'ât İdâresi; Tab'-hâne-i Âmire Müdîri sâbık Nüzhet Efendi'ye,

Trablusgarb Vilâyeti Defterdârlığı; Dîvân-ı Muhâsebât-ı Maliye A'zâ'sından Hakkı Beyefendi'ye,

Selânik Vilâyeti Defterdârlığı; Trablusgarb Defterdârı sâbık Nazif Efendi'ye,

İkinci Ordu-yı Hümâyûn; Tahrîrât Müdîri Şevket Bey'e rütbe-i sâniye sınıf mütemâyizi,

Matbû'ât Müdîriyyeti; Mu'âvinliği Mehmed Şevki Efendi'ye tevcîh buyurulmuştur.

**

(56. sayı 3. sayfa 2. sütun) İzmir demiryolu şu'abâtından Fenârbağçesi Şubesi'nin dahi gelecek pazar günü resmen küşâd olunacağını La-Türki yazıyor.

*

İşittiğimize göre Kafkas taraflarında bulunan Çerâkisenin rüesâsı Memâlik-i mahrûsada tavattun etmek üzere kendilerine mikdâr-ı kâfî arâzi gösterilmesini Devlet-i aliyye'den istid'â etmişler.

Morning Post Gazetesi 13 nisan târîhiyle İstanbul'dan alarak yazdığı mektûba nazaran Devlet-i aliyye muhâcirîn-i mezkûreden iki yüz bin nüfûs geldiği hâlde onları Bulgaristan ile Rumili'nin sâ'ir cihetlerine ve Anadolu taraflarına sevk ve iskân edeceğini va'd etmiş.

**

Bu sene Tuna vilâyeti gümrük rüsûmâtının geçen senenin varidatından on beş bin beş yüz seksan bir kise fazla olduğunu gazeteler yazıyor.

**

(Rûznâme)

(Osmânlı Askerliği)

Eski Osmanlı bahâdırlarının şân-ı celîlü'l-ünvân-ı askerice olan mahâret-ı tâmme ve besâlet-ı kâmile ve dirâyet-i sâlime ve sadâkat-ı müsellemeleri ma'lûm-ı tevârîh-şinâsân-ı vakāyi-cihân olduğundan başka bırakdıkları asâr ve satvet ü hamiyyetle feth buyurdukları ekâlim ve emsâr meydandadır. Edâme'llâhu mülkehu ve eazze bi'l-veliyyetü'n-nasr Ve eyyede saltanatühu mâdâmetü'l-farkadân âmîn.

Gelelim şimdiki Osmanlıların askerliğine bunlar gibi cesûr ve mutî' ve cefâkeş ve fedâkâr askere bir devlet vermek mâlik değildir.

(56. sayı 3. sayfa 3. sütun) Şu kadar var ki devr-i cennet-mekân Sultan Mahmud Han aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân hazretlerinde Devlet-i aliyye-i Osmâniyye Avrupa devletlerine iktifâ' asâkir-i nizâmiyye îcâd ve bid'at-i hasene olarak ibdâ' buyuruldu. Hakīkaten bid'at-ı hasene idi.

Çünkü sadr-ı İslâmda Arablar İran ve Turan'ı zabt ve istilâya başladıkları vakt ve zaman-ı saâdet-iktirânlarında feth ve teshîr eyledikleri milel-i mütemeddine ve düvel-i mü'essise ve hükûmât-ı müşeyyede efrâdının re'sen ve ser-âmedânından âyîn-i

hükümrâniye âşinâ ve vakt ve zamanın iktizâ eylediği derece-i fünûn-ı harbiye ve desâyis-i askeriyece müstesnâ olan zevâtı intihâb ve rüteb-i fâhire ve in'âm ve ihsân-ı vefîre ve i'tibâr ile kulûbünü isticlâb ve büyük me'mûriyyetlerde istihdâm ve askerce dahi fâ'idü'l-ceyş olmak medâricine itirâc ederlerdi. Ba'dehû Mûsâ ibn-i Nasır Avrupa'ya geçip yani memâliki zabt ve Endülüs'ü bütün bütün teshîr eyledikleri vaktler efrenç tâifesinden mahsûs muallimler celb ederek külliyetli ma'âşlarla istihdâm ve onların ma'rifetiyle ta'lîmât-ı asâkir-i nizâmiyyeyi istihsâl ettirdiler. Gelelim mâ-nahnü fîhimize bu Osmanlı bahâdırları asâkir-i nizâmiyye silkine sâlik oldukları vakt bu asr-ı mehâsin-hasrda olduğu gibi mekâtib-i fünûn-ı askeriyemiz olmamakla ve muallim zâbitlerimizin fikdânı vesâ'ir ulûm-ı siyâsiye ve fünûn-ı riyâziye noksânı cihetiyle pâdişâh-ı müşârün-ileyh hazretleri çâr-nâ-çâr fünûn-ı askeriyeye aşinâ ve kavânîn-i siyâsiyeden lâyıkıyla haberdâr olmayan kesânı asâkir-i cedîdeye zâbit ve kumândân nasb ve tayîn buyurdu ve bu ümerâ ve zâbıtân zaten gürûh-ı yeniçeriyân tuğyânından bî-zâr bulunduklarından nâşî askeri biraz sıkıca kullandılar ve daha doğrusu birtakım câhil zâbitler taht-ı kumândalarında bulunan alay ve tabur ve bölükleri ke-ennen kendi yaratmış gibi müte'azzımâne ve mütehevvirâne eliyle göğsünü (v)urarak pek çok mu'âmelât–ı unfiyye ile asâkiri dil-gîr ederler idi.

Hâlbuki rüesâ ve ümerâ ve zâbitân içün gerek ahâlî ve gerek asâkir hakkında mu'âmelât–ı unfiyye *(56. sayı 4. sayfa 1. sütun)* ve ihtikârda bulunmak gāyet tedbîrsizlik ve tehlikelidir. Çünkü bu makūle mu'âmelât-ı şedîdeye mazhar olan ebnâ-yı beşerin gayret ve hamiyyet ve şecâ'at ve sadâkatlerinin külliyen münselib ve mün'adim olması muktezâ-yı ahkâm-ı kānûn-ı tabî'atdir eger bu kaziyyeye itirâz yahûd külliyen inkâr edenler bulunur ise hazret-i Musâ ve birâderi Harun aleyhimü's-selâmla benî-İsrâ'ilin kıssasına mürâca'at eylesinler. Hülâsası şöyledir ki müşârün-ileyhimânın ol kadar zahmet ve meşakkatle îmâna getirmiş oldukları benî-İsrâ'ilin ekser müverrihinin rivâyetine göre dört yüz bin askerle ancak ancak kırk bin askere mâlik bulunan ummâlin üzerine yürüdüler ve arz-ı Filistin'e dâhil oldular ammâ bu benî-İsrâ'iller ya Musa-yı kavm-ummâlin kuvvetli âdemleridir. Biz onlarla muhârebe ve mukāvemet edemeyiz siz varınız kuvvetli Allah'ınız ile gavga edin deyu bulundukları mahalde kaldılar. Ne türlü nasâyih-i hekimâne icrâ buyurulmuş ise ber-vechile kârgir te'sîr olmadı. Hâsılı tam kırk seneye dalâlette kaldılar. Bu sırr u hikmeti ise ferâ'ine-i Mısriyye'nin ta'addî-i mu'âmelât-ı unfiyyesi benî-İsrâ'ili bir derece şeref-i insâniyyetten düşürmüş ki gayret ü hamiyyet ve sadâkat ü şecâ'atleri zikrolduğu mertebe idi. İşte nizâmiyye-i askerimizin

îcâdından i‘tibâren ta içinde iftihârla bahtiyâr yaşamakta bulunduğumuz asr-ı ma’delet-hasr metbû’-ı mu’azzamımıza değin ebnâ-yı cinsimizin asker olmaktan ihtirâz ve evlâdlarını menî’-i füyûzât ve ma’den-i ma’lûmât olan mekâtib-i Fünûn-ı askeriyeye vermekten tevakki eylemelerinin esbâbı infâz-ger olunduğu vechile asâkir-i şahânenin o eski zâbitlerinden gördükleri mu’âmelât-ı bâride idi ve hatta Türk bahâdırlarının bu yüzden dûçâr-ı fütûr ve münkesirü’l- kulûb oldukları kırk iki sene zarfında vukū‘-bulan muhârebât-ı hâriciye ve dâhiliyyemizle müsbittir zannederim.

(Tefekkür veya ûlü’l-elbâb) şimdi ise lehû’l-hamd ve’l-minne rûz-ı firûz-ı cülûs-ı meymenet-me’nûs *(56. sayı 4. sayfa 2. sütun)* Sultân Abdülaziz Hân hazretlerinden bed’ ile ilâ-yevminâ hâzâ gün be-gün mekteb-i askeriye ve fünûn ve ma’ârif ve mâliye ve kuvve-i bahriye ve berriye-i Osmâniye kemâl-i sür’at ve keremiyle kesb-i terakkī eylemekte olduğundan mâ-adâ bir de zât-ı ferişteh-sıfât olan padişâh-ı dil-âgâhımız veliyy-i nimet-i bî-minnet efendimiz hazretlerinin asâkir-i Nusret-me’âsir-i şâhâneleri hakkında lütfen ve keremen ve belki de yok yok hakīkaten kerâmeten ibrâz buyurdukları re’fet ve muhabbet ve bende-nevâzîleri bunın da burhân-ı kātı’ı mahdûm-ı mevsûmları devletli mehâbetli necâbetli Yusuf İzzeddin Efendi hazretlerinin asâkir-i şahâne-i berriye ve devletli necâbetli Mahmud Celaleddin Efendi hazretlerinin bahriye devletli necâbetli Abdülmecid Efendi hazretlerinin Kobhâne-i silk-i celîllerine dühûl ve müşârün-ileyhim hazretlerinin ümerâ ve zâbitân-ı askeriye ile ihtilât ve efrâd-ı askeriye hakkında dahi izhâr-ı taltifât-ı cihânderecâta tenezzüle bütün asker kullarıyla kâffe-i efrâd-ı Osmânîyeyi karîrü’l-ayn ve müstağrak-ı deryâ-yı bî-kenâr-ı fahr ü mesârr buyurmaları cem’-i ümerâ ve zâbitân-ı askeriyenin kulûb-i mü’telifelerine iksir-âsâ te’sîr ve safha-ı derûn-ı salâbet-meşhûnlarına muntabı’ olarak neferât-ı askeriyenin cümlesi tarafından heme-ân-ı mazhar-ı iltifât olmakta oldukları haber-i mefharet-eseri şa’şaa-endâz-ı katâr-ı cihân olması peyrev-i bernâ kâffe-i ebnâ-yı Osmâniye’ye birer taze can bahşederek heman niçün hepimiz gidip asker olmuyoruz ve böyle bir padişâh-ı gerdûn-câhın uğûr-ı meyâmin-mevfûr-i mülûkânelerinde ser ve cân etmekliğe muntazır-ı işârât ve fermân hâzır ve âmade duruyoruz diyen Türkler görülmüştür.

Bundan on sekiz sene akdem Memâlik-i şâhanede seyâhat edenler Rumili ve Anadolu’da güzergâhlarında düşen memleket ve köy ve kasabalarda kur’a me’mûrları girmiş olsa hafazanallah-ı kâne kolera ve veba girmiş *(56. sayı 4. sayfa 3. sütun)* âsâ bütün ahâli siyah-pûş-ı libâs-ı mâtem olup memleketlerinden birkaç nefere kur’a isâbet eder ise artık el-iyazü billah âhirete gitmiş gibi feryâd ü figânları ayyuka çıkar ve

kudreti olanlar çiftini çubuğunu yok bahâsına satar bedel tutar oğlını karındâşını askerlikden kurtarır ve kur'acılar gitdiklerinde bütün ahâlî kurbanlar keser ve azîm düğünler eder olduklarını görürler idi. Bu aralık seyâhat edenler ise evvelkisinin hilâfı olarak kasaba ve kurâda kur'a me'mûrlarının girdiği beldenin kur'ası olan delikanlıları giyinir, kuşanır, süslenir, tıraş olur fevc fevc kemâl-i şevk ve iştiyakıyla kur'a me'mûrlarının huzûruna gider. Nizâmca dizilir, kur'alar çekilir. İsmine isâbet edenler memnûn ve kur'ası çıkmayanlar mahzûn olur ve bunların da bazıları me'mûrlardan sûz ü güdâzla niyâz ve istirhâm eder olur. Âkıbet kur'a biter bütün ahâli kimi atlı ve kimi yayan zurna ile davul ile bir iki sâ'atlik yol teşyî' ve resm-i dâimi icrâ ve avdet eder. Bunun sırr ve hikmetini su'âlde (oğul şimdiki askerlik evvelki askerliklerimize nisbet sûrün sûrdur padişâhımız çok yaşasın) deyu cevâb verdiklerini müşâhede ediyorlar.

(Merd-i garîb)

Havâdis-i Hâriciye

Müslümanlarla muhârebe içün Çin Devleti Kansuva taraflarına otuz bin asker gönderdiğini ve Hensu şehrinde bulunan Fransa konsolosu Çinliler, Katoliklerin Kilisâsını yaktıkları cihetle keyfiyeti inhâ etmek üzere Zişviz şehrine azîmet ettiğini Basiret Gazetesi yazıyor.

Müdîr-i Mes'ûl Yanko Resmî

Sayı: 57

Sene-i şemsiye	1873	Numara (57)	Sene-i kameriye	1290
Nisan	19	Perşembe	Rebi'ü'l-evvel	4

(Abone olmak isteyenler doğruca İzmir'de Aydın Gazetesi Matba'ası'na mürâca'at ederler.)

DEVİR

(Bir seneliği resmî gazete alanlara peşin akçe ile dört ve almayanlara beş ve altı aylığı üç beyaz mecidiyeye olup nüshası 50 parayadır.)

(Menâfi'-i milliyye ve mevâdd-ı mülkiyye ve politikadan bahseder Türk gazetesidir.)

(Bu gazete biri pazartesi diğeri perşembe günü olmak üzere şimdilik haftada iki def'a tab' ve neşrolunur. İleride ziyâde çıkarıldıkça bedeline zam olunacaktır. Mevâdd-ı nâfi'aya dâ'ir âsâr hasbîce tab' ve neşrolunup i'lânatın be-her satırından bir def'alık içün dört guruş ve tekerrür edenlerinden nısfı alınır.)

(57. sayı 1. sayfa 1. sütun) **Havâdis-i Merkeziyye**

Vâlî-i âlî hazretlerinin teftîş ve tefahhus-ı ahvâl-i me'mûrîn ve ahâlî zimmetinde Bayındır'a azîmet buyurduklarını geçen pazartesi çıkan nüshamızda beyân eylemişidik.

Mu'ahharen aldığımız ma'lûmâta göre vâlî-i âlî-i müşârün-ileyh hazretleri işbu müddet-i seyâhatlerinde Ödemiş ve Tire kazâlarını dahi bi't-teşrîf ahvâl-ı lâzıme-i mahalliyeden bir hayli mevâddın tahkīk ve ıslâhına muvaffakiyetle bu günkü perşenbe günü merkez-i vilâyet-i celîlelerine avdet buyurmuşlardır.

*

Şehriye iki bin beş yüz guruş ma'âşlı Empersiyal Gazetesi'nin ma'neviyâtı vükelâ-yı Saltanat-ı seniyye'ye dokunur yerine neşreyledigi beyân ile bend-i mezkûr bi't-tercüme yazacağımızı bundan akdem neşreylemiş olduğumuz cihetle ber-vech-i âtî aynen bi't-tercüme derc ederiz.

(Şehri iki bin beş yüz guruş ma'âşlı)

Empersiyal

Der aliyye'den tahrîrât fî 4 sene 89 efrenci çend günden beri buraca umûr-ı politikaya ve mâliye erbâbı beyninde Rumili demiryolunun ihâlesine dâ'ir olan imtiyâz-nâmenin icrâ-yı tagayyürü mâddesinden başka hiçbir söz yoktur.

Ma'lûmunuzdur ki işbu tagayyür mâddesi sâhib-i *(57. sayı 1. sayfa 2. sütun)* fetânet ve vatanperver Mahmud Nedim Paşa hazretlerinin zaman-ı sadâretlerinde icrâ olunmuş idi.

Öteden beri müşârün-ileyh ile (Baron Hirş) beyninde bi'l-ittifâk icrâ kılınmış olan tagayyürât-ı mezkûrenin (Âlî ve Davud) Paşa hazerâtının vermiş olduğu imtiyâzdan ziyâde devlete fâ'ideli olup olmadığı bilinmek mâddesi Bâb-ı âlî'de ve Galata'da vesâ'ir her yerde mübâhese olunur idi. Bu bâbda efkârları ve havâdisât pek çok ve bir bir beyân olunur idi. Bazısı (Ali Davud) imtiyâzı devlet hakkında pek muzırr bir şey idüğünü iddiâ eder idi ve bazıları dahi bi'l-akis Mahmud Paşa hazretlerinin tagayyürât-ı mezkûreden dolayı Türkiya'ya büyük hidmet ettiğini haber verirler idi.

Bazı rivâyete nazaran evvelki verilen imtiyâz bu derece bir fenâ işti ki hiçbir vaktde hiç bir devlet bu misillü bir muzırr şey temhîr etmemiştir.

Çünkü işbu imtiyâz mûcibince memâlik Mösyö Hirş'in taht-ı re'y ve rızâsına bırakılır idi.

İkincisi yani mu'ahharen icrâ olunan tagayyürât iktizâsınca ve idârece Bâb-ı âlî'yi bütün bütün bir nokta-i muntazamaya vaz' eder idi ve bunun dahi bazı kusurları var idiyse de Mahmud Paşa hazretlerinin tagayyür edip esâs-ı efkârı Ali Paşa'nın nâ-bedîd edememiş olduğu imtiyâzın sebeb olduğundan bu bâbda ta'yîb olunamaz idi.

İşte halefinin (Midhat Paşa hazretleri) infisâlinin günü ferdâsı ve daha sonra söylenir ve yazılur ve tab'*(57. sayı 1. sayfa 3. sütun)* neşrolunur idi ve mu'ahharen dahi bu sözler tekerrür ile devâm eder idi. Mahmud Paşa'yı medh ü zemm edenler böyle bir güzel vesîlenin gāyib olunmamasına dikkat ederler idi.

Sadr-ı sâbık vaktinde ve gerek daha sonra Nâfi'a nâzırı bulunan Edhem Paşa işbu iki şıkk hakkında ma'lûmât almak üzere Mösyö (Perisil'e) mürâca'at etti. Edhem Paşa bu mu'âmele ile istizâh-ı mâdde etmek istedi. Ehakk (daha bi taraf) olan zevâtın yapacağı bundan ibâret olacak idi.

Her ne-hâl ise ma'a't-te'essüf söylemeye mecbûrum ki sadr-ı sâbıkın düşmanlarının ümîdleri boşa çıktı. Mühendis Mahir ve müstakîm-i mûmâ-ileyh Edhem Paşa'ya bir kıta raport takdîm ederek Mahmud Paşa'nın tagayyürâtı evvelki imtiyâza nisbeten umûmı her vechle tatyîb eyledi. Mösyö Perisil daha ileri yürüdü mezkûr raportun nihâyetinde Nâfi'a nezâretine hitâben sekiz aydan beri câri olan ihâle-i mezkûrenin devletçe fevt olmuş bir kâğıd gibi bırakıldığından beyân-ı te'essüf ederek

ihâle-i mezkûrenin taht-ı icrâya sür'at-i vaz'ı devletce fâ'ideli idüğünü ifâde eyledi. İşbu yazdığım şey pek sahîh ve şübhe kabûl etmez bir şeydir.

Eğer ki şâyed Mösyö Perisil'in nihâyetinde yazdığı sözler tarz-ı ahirde olsa bile me'âl ve esâs işbu ifâde ettiğim gibidir.

Mûmâ-ileyh mühendis-i fâikin işbu mütâla'asından sonra Mahmud Paşa'nın ihâlesi hakkında sükût olundu ve herkes zannederdi ki artık Devlet-i aliyye mûmâ-ileyh *(57. sayı 2. sayfa 1. sütun)* mühendis-i âlimin nasîhatinden istifâde edecek idi. Ancak mu'ahharen Mösyö Hirş'in Der-aliyye'ye muvâsalatında ihâle-i sâniye mâddesi yine meydana vaz' olundu.

İşbu mes'ele bu günkü güne â'id ve lâyık olduğu noktada değildir. Çünkü külliyen tebeddül etmiştir. İş Mahmud Paşa'nın infisâli vukū' bulduğu vaktte olduğu gibi Mahmud Paşa'nın icrâ etmiş olduğu tagayyürâtın umûr-ı mülkiyye ve mâliyece Ali ve Davud paşanınkinden daha fâ'ideli bir şey olup olmadığını bilmek olmayıp merâmım başka şeydir.

Diyorlar ki devlet Mahmud Paşa'nın tagayürâtını terk ile birinci imtiyâzın taht-ı icrâya vaz' olunmasını Mösyö Hirş'e teklîf eylemiştir.

Eğer ki bu rivâyet sahîh ise Mösyö Hirş'in buna rızâ göstermeyip cevâb-ı reddiyede bulunacağı takdîrde mahall-i âlide isbâtı ümîd edilen şey şimdiden akl ile bulunur.

Şu dahi rivâyet olunmaktadır ki Mösyö (Hirş'i) Mahmud Paşa'nın kendisine vakı' olan va'adine göre birtakım keşfiyyât masârifi vesâ'ireye mukābil tazminât olmak üzere devlet tarafından kendisine sekiz milyon frank i'tâ olunduğu takdîrde evvelki imtiyâz ahkâmını kabûl edeceğini cevâb vermiş ve yahûd verecek imiş… Nihâyet bu yolda cevâblar ahz eylemekten ibâret imiş. Murâd-ı bi't-tab' Mahmud Paşa âlemin işittiği bu rivâyete vâkıf olmuş… Bu vesîle ile artık bir kat daha düşmanlarına bir cevâb eylemiştir.

Baron Hirş gidip müşârün-ileyhi görmekle müşerref oldu. Mes'ele-i hâzıra içün lakırdı ettiler ancak bana kalır ise vezâifden uzak gitmezden evvel husûs-ı mezkûrda bir nokta-ı mühimmeye dâ'ir sizlere îzâh-ı keyfiyyet etmekliğimi istizân ederim.

Şöyle ki aldığım ma'lûmâta göre Mösyö Hirş ihâle-i âhireyi imzâ etdiğinde Mahmud Paşa merkūm Hirş'den bir sened alıp işbu senedde ihâle-i cedîde zât-ı şahâne tarafından tasdîk olunmayacağı takdîrde hiçbir tekellüf ve tazminât olmaksızın Mösyö

Hirş'in evvelki *(57. sayı 2. sayfa 2. sütun)* imtiyâz ahkâmını der-uhde etmekte mecbûr olacağı muharrer imiş.

Devlet işbu imtiyâzın icrâ edilen tagayyürâtını kabûl eylediği takdîrde ihtiyâten Mahmud Paşa böyle bir sened ahz eylemiş idi.

Mösyö Hirş'in Mahmud Paşa'ya vukū'-bulan vizitesinde paşa-yı müşârün-ileyh mûmâ ileyhin Bâb-ı âlî'de hıfz olan sened-i mezkûrunu kendisine ihtâr ve bunun hâli olunan rivâyete müheyyâ bulunduğunu beyân eylemiştir.

Mösyö Hirş dahi cevâben mezkûr senedinin mündericâtını bi't-tasdîk devletin vükelâsına başka yolda lisân isti'mâl etmediğini ve fî'l-hakīka devlet imtiyâz-ı atika rücu' etmek teklîfini kendisine beyân etmesi üzerine hiçbir tekellüf ve tazminâtsız kabûl etmeye hâzır idüğünü yani sekiz milyon frank tazminât taleb eylemediğini paşa-yı müşârün-ileyhe ifâde eyledi…

Mezkûr senedin sûreti Der-aliyye'de yedinde mûcib bulunmadığından bu gibi kâzib havâdisin izâlesini ve sözünde sebât etmek üzere bu mâdde diğer bir sened vereceğini ayrıca va'ad eylemiştir.

Fî'l-hakīka Mösyö Hirş bu hâlde diğer bir sened Mahmud Paşa'ya irsâl ile mündericât-ı sâbıkasını tekrâr yani evvelki imtiyâz ahkâmını bilâ-tereddüd Der-uhde etmekliği hâzır idüğünü (ve Mahmud Paşa'nın Mösyö Hirş'e on dokuz milyon frank va'ad eylediğinin aslı olmadığı gibi bu husûs hakkında rivâyet olunan sözlerin dahi aslı olmayıp asl mâdde bundan ibâret olarak kusur-ı kizb idüğü iş'âr eylemiştir.

(Devir)

İşte Muharrir Senyör Ru'nun şehri iki bin beş yüz guruş ma'âşlı Empersiyal Gazetesi'nin bendi mezkûru neşrden maksadı ne olduğunu zannetmesin ki biz ve halk anlamamıştır.

*****

Tamga (v)urulmayan dirhemler ashâbından nisan ibtidâsından i'tibâren cezâ-yı nakdi ahzi hakkında evzân-ı nizâmnâmesinde bir mâdde-i mahsûsa vardır.

(57. sayı 2. sayfa 3. sütun) Acebâ belediyeden su'âl olunsa dirhemlerini henüz tamgalattırmayan esnâfdan on dokuz gündür kaç para cezâ-yı nakdî alındı ne cevâb virebilir?

Develerin ağzına esnek konulması hakkında bi'd-defa'ât yazdığımız ihtârât üzerine güç hâl ile bu ihtârâtımızı te'sîr ettirebildik.

Lâkin develerin ağzında esnek yerine birer yem tobrası görüyoruz.

Ayâ ağızsız dilsiz hayvanlara o tobraları takmağa rızâ viren her kim ise bir kerre de başına öyle bir tobrayı kendisi taksa da anlasa ki dakīkada kaç def'a nefes alabilir.

Kâtibzâdelerin vakf ve konağını bilâ-mûcib hedm ettiren belediye hey'eti kendi hânelerini o hâlde görmüş olsalar acabâ nasl tahammül eyleyebilirler?

Miyâh-ı râkidenin tensibiyle halkı ta'affünâttan kurtarmakla dahi mükellef olan yine o hey'et el-yevm o vazîfesini bilemediği hâlde vezâif-i sâ'irelerini ne-sûretle öğrenip de icrâya muvaffak olabilir.

*

Aldı Kerem Sazı Eline

Yanıp yanıp gidiyor evet yanıp yanıp gidiyor. Zîrâ bu günlerde İzmir'de harîkler birbirini kovalamakta ve cümlesi sigorta kumpanyalarının te'minâtı altında bulunan ebniye ve emâkinden zuhûr etmektedir. Onun içün yanıp yanıp gidiyor.

Hatta geçen gece tabîb olacak Yunani Mihalo kavîl-i muvâza'ada uhde-i tasarrufunda bulunan hâlî bir bâb hâneyi gaz yağlarına bulayarak ihrâk edeceğini hükûmet haber alarak ikâme edilen tebdîl-i zabtiyyeler merkūmu hâne-i mezkûru ba'de'l-iş'âl kendisini pencere sokağa atıp kaçmaya isti'câl ettiği sırada yaka paça tutarak habs ve tevkîf olunmuştur.

Müte'âkiben zuhûr eden harîkleri dahi bu kabildendir deyü haber veriyorlar.

(57. sayı 3. sayfa 1. sütun) Demek oluyor ki sigortalar şunun bunun mâlını değerinden ziyâdeye yazdıklarından Hükûmet-i seniyye bunun bir çâresini taharrî ile devâm eden muhâtara ve mazeret-i azîmesini ortadan kaldırmalıdır.

Varaka

El-hâletü hâzihi Kuşada kazâsı nâ'ibi bulunan zât kazâ-yı mezkûre gelirken ma'iyetinde ân-asl Asıtâne-i saâdet duhâncılarından olmayıp mu'ahharan tarîkat-ı Hâlidiye'ye dehâlet ile kân-ı makām-ı şeyhûhati ihrâz etmiş olan Şeyh-i kaddese sırruhu nâmında bir de şeyh getirmiş. Nâ'ib-i mûmâ-ileyhe şeyh-i mezkûrun kerâmetinden bahisle büyük bir zât olduğunu beyân ederek sâde-dilân ahâlinin bazılarını şeyh-i mûmâ-ileyhe intisâb ettirmiş ve mu'ahharan nâ'ib-i mûmâ-ileyhin müte'allikātından birisi Asıtâneli Şeyh Mustafa İsmet Efendi'nin bir ay evvel vefât ettiğini haber vermesi üzerine şeyh-i mûmâ-ileyh işbu vefât eden şeyhden müstahlif olduğundan müteveffâ-yı mûmâ-ileyhe ri'âyeten nâ'ib-i mûmâ-ileyh yeni bir mes'ele ictihâd ederek zikrolunan sâde-dilân ahâliyi kazâ-yı mezkûrda vakı' Hanım Cami'-i şerîfi'nin içerisine cem'

ettirip kendisi dahi emânete geçerek müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin niyyetine adetâ bir cenâze namâzı daha kıldırdı.

İşbu mâdde ile nâ'ib-i mûmâ-ileyhin ne mertebe fazl u kemâl olduğu vâreste-i arz u beyândır.

Kaldı ki kazâ-yı mezkûr kaymakamı aleyhine olarak elli ikinci numaralı nüshanıza ettirilen makālât nâ'ib-i mûmâ-ileyhin ilkāâtıyla bazı müntesibân ve ashâb-ı ağrâzın isnâdâtı olup fî-nefsi'l-emr kaymakam-ı mûmâ-ileyh mücerribü'l-hâl ve müstakîmü'l-etvâr olduğundan bi'l-umûm ahâlî-i kazâ izhâr-ı memnûniyyet etmekte bulundukları cümlenin ma'lûmu olmak üzere işbu varaka-i acizânemin mihver-i lâyıkında (Devir) eden mu'teber gazetenize derc olunmasını temennî ederim.

*

(Neden Terakkī Etmesin? Unvânlı Bendden Mâ-bad)

Fukarâ-yı ahâlinin mükellef oldukları emlâk ve temettü'ât vergileriyle aşâr ve rüsûmât bedelâtının bir parası bakāyâda bırakılmamakta iken bir vakt o aşâr ve rüsûmâtı der-uhde ve iltizâm edip bedelât-ı mezbûreyi ahâlî-i *(57. sayı 3. sayfa 2. sütun)* merkūmeden çanaklarını çömleklerini sattırarak tahsîl ile sonra hazîne paraları aradıkça dolu nüzûl etti, mahsûl alamadık bilmem dalyân bozuldu balık tutamadık gibi bin türlü madrabazlık ile zimmetlerinde yirmişer otuzar yük guruş hazîne matlûbunu dolab-ı ticârete tutturup yan yatmak mülkümüzde âdet hükmüne girmiş iken erbâb-ı servet ü yesârımız neden terakkī etmesin?

Evlâdlarımızı birer destgâh-ı sanâyi' ve ticârete oturtmak ve bu sûretle saâdet-i dünyeviyyeden müstefîd kılmak yerine ma'işetlerini birer hidmet mukābilinde hazîne-i devletden mâh be-mâh birer mikdâr aylığa hasr etmek efkârı bizde cereyân ve bu âdet-i me'lûfe bi't-tedrîc tekallül yerine bi'l-akis tezâyüd bulmakta iken me'mûriyyet intizâr ile açlıktan nefesleri kokan kaymakam ma'zûlleri kâtib kırıntıları rüsûmât serpintileri kahve peykelerinde neden terakkī etmesin? De'âvî-i hukūkiyeden dolayı celbi lâzım gelen birtakım ecnebilerin bunca tebligāt üzerine birtakım avukât azilleriyle müddet-i tavîle hükûmette isbât-ı vücûd etmedikçe teb'a-i Saltanat-ı seniyye'den sabâhtan akşâma kadar tercüme odasının kapısı önünde boyuncağızını bükmüş melûl melûl kâ' im görünen bi-çâre müdde'îler neden terakkī etmesin?

*

İzmir posta-hânesi şimdiye kadar gazetemizden be-her nüshası içün onar para ücret almakta olduğu cihetle hilâf-ı ta'lîmât-ı seniyye fazla olarak almış olduğu mebâliğin reddini evvelâ posta-hâne nezâret-i sâmîyesinden ricâ ederiz.

Bu hukūkımızdan bizi nezâret-i müşârün-ileyhânın mahrûm bırakmayacağı ümîd-i kavisindeyiz.

Çünkü gazetemizin be-her nüshası içün nizâmen beşer para ücret almak lâzım gelir. Biz burasını posta idâresine anlatamadığımızdan hakkımızı istirdâda mecbûr olduk.

*

Ta'accüb lâzım gelmez mi ki Rumlar, Ermeniler, Yahudiler gurebâ hasta-hânelerini birer hey'et-i muntazamanın *(57. sayı 3. sayfa 3. sütun)* nezâreti tahtında idâre ederek îrâd ve masraflarının sûret-i cereyâniyesinden her vechile emîn olsunlar da bizim müslümanlar yarım yamalak bir bâb hasta-hânelerinin umûr-ı idâresini yalnız bir zâtın re'y-i müstakılline bırakıp geldisinden gittisinden haberdâr olmasınlar.

Ama diyecekler ki biz Hasta-hâne Nâzırı İpekci Hacı Mehmed Efendi'den ezher-cihet emîn olduğumuzdan öyle hey'ete muhtâc değiliz.

Vâkıan biz de Hacı Mehmed Efendi fenâ idâre ediyor ve yahûd çalıp çarpıyor demiyoruz ya fakat kaç senedir hasta-hânenin umûr-ı hesâbiyesine atf-ı nazar-ı dikkat eden ve meydana çıkıp bu hesâb görülsün ne oluyor anlaşılsın sözünü söyleyen bir müslüman göremediğimizden buna istiğrâb etmek bi-hakkın lâyıkıdır.

Vilâyât

(Adana)

<<Tebrîk>>

Sâkî-i çemenistân-ı ma'ârif olan matbû'ât-ı asriyemize Adana vilâyeti dahi (Seyhân) nâmında bir gazete ilâve eylemiştir.

Zikrolunan gazetenin macerâ-yı hakīkisi revâ'iz-i medeniyyetin her yerine isâl-i âb-ı zülâl-i servet etmeye müste'idd olduğu resîde-i dest-i atşânımız olan nüshalarından işrâb olunmuş olmakla muhteri' ve mü'elliflerini bi'l-hâssa tebrîk ederiz.

*

(Hudâvendigâr)

Hayli müddetten beri Burusa havâlîsine yağmur yağmaması mahsûlât-ı arziyenin derce-i matlûbede idrâkına haylûlet ederek bu cihetle mezrû'âtca yağmura şiddet-i ihtiyâc hâsıl olduğundan geçen cumartesi bi'l-cümle ulemâ ve tullâb Gökdere nâm

mahalle istinkaya giderek ve yetmiş bin aded taşa ed'iye-i me'sûre okuyarak gümân-ı tezellül ve iftikâr ile taleb-i rahmet eylemişlerdir. İşbu du'â-yı îcâbet-intimâ hedef-i icâbete resâ ve lütfcukla ertesi günü semâda se(h)âb-ı *(57. sayı 4. sayfa 1. sütun)* rahmet peydâ olarak haylice yağmur yağdığından mezrû'âtca fevâ'id-i külliye ve ashâb-ı mahsûle memnûniyet-i azîme hâsıl olmuş ve havada el-ân ebr-i bârân deverân eylemekte idüğünden mahsûlâtın husûl-i feyz ü bereketine kâfî yağmurlar yağması cenâb-ı Perverdigârdan temennî olunmakta bulunmuştur.

(Hudâvendigâr)

*****

İlbasan kasabasında ilm-i havâss erbâbından tahminen yetmiş yaşlarında bulunan Salih nâm kimesne ömründe evlâda mâlik olmadığı ve fakat zevcesine olan fart-ı mahabbetinden nâşî karyeye gitmiş olsa bile yanından ayırmadığı hâlde bî-çâreyi hâl-i pirî ve nâ-tüvânı basarak ser-dâde-i visâde-i bîmârı olup hâlet-i nez'e geldiğini zevcesi görünce meğerse mezbûrenin dahi zevcine fart-ı muhabbeti olduğundan nâşî zevcinin divârda asılı bulunan tabancasını bir takrîb ile alıp aşevi ta'bîr olunan mahalle giderek kendisini cerh ile müte'essiren vefât ve zevci Salih dahi birkaç dakîka geçer geçmez terk-i câme-i hayât eylediği hükûmet-i mahalliye tarafından icrâ kılınan keşf ve tahkīkāttan anlaşıldığı Debre'den gelen varakada nakl ü hikâye olunmuştur.

Mütâla'a

Çocuğu olmayan zevc ve zevcenin birbirine muhabbeti ziyâde olmak öteden beri söylenilegelen şeylerdendir. Merkūmenin kendisini itlâfı ne-kadar şâyân-ı te'essüf ise her zevc ve zevcenin muhabbeti bu derecede olması dahi umûm içün ol kadar sezâvâr arzû ve temennîdir.

(Prizren)

(Devir)

(Devir) Prizren Gazetesi'nin çocuğu olmayan zevc ve zevcenin birbirine muhabbeti ziyâde olmak öteden beri söylenilegelen şeylerdendir demesini kabûl edemiyor.

Bu dünyâda bir âdemin ve yahûd bir hâtunun te'ehhül ve tezevvüc etmesinden murâd mahzâ çoluk çocuk sâhibi olmak ve evlâdlarını tarîk-i medeniyyet ve insâniyyetin rehber-i kavîsi olan terbiye ve ulûm-ı fünûn tahsîl ettirip ismini mü'ebbed etmek olduğu inkâr kabûl edemeyeceğinden te'ehhül ve tezevvüc edip de *(57. sayı 4.*

sayfa 2. sütun) çoluk çocuk sâhibi olamayan zevc ve zevce işbu niyyet-i hayriyyelerine muvaffak olamamış demektir.

Ma'a-mâ-fîh bu misillü yani çoluk çocuğu olmayan zevc ve zevce esâs maksadlarına adem-i muvaffakiyyetlerinden dolayı beynlerinde muhabbetleri olmamak hem tabi'î ve hem de kıyâs-ı nefs edildiği hâlde cümle indinde musaddak bir şeydir.

Şu hakīkat gerek hükemâ-yı atîka-ı Yunâniyye'nin ve gerek mü'ellifîn-i müte'ahhirînin te'lîfâtıyla kolayca hakk-ı isbât olunur mesâîlden ise de buralarından sarf-ı nazar edilip de yalnız zevc ve zevcenin evlâdlarına olan muhabbet-i kalbiyyelerine bakılacak olsa yine (Devir) iddiâsında haklı çıkacaktır.

Çünkü peder ve mâderin beynlerinde hasbe'l- beşeriyye az buçuk bürûdet hâsıl olacak olsa bu misillü bürûdet evlâdlarına olan muhabbet-i kalbiyyelerine nisbeten şems ile kamer arasında olan kırk gibi olduğu cihetle evlâd muhabbeti deryâsında gark ve mahv olur gider.

Binâen-aleyh çoluk çocuk sâhibi olmayan zevc ve zevceye (Devir) hiç dünyaya girmemiş o evlilik lezzeti ne olduğunu anlayamamış nazarıyla bakar.

(Devir) çoluk çocuğu olmayan çok zevc ve zevcelerin gece gündüz mücâdele ve münâza'a ile imrâr-ı ömr ettiklerini ve bi'l-ahire birbirlerinden mufârakat eylediklerini re'yü'l-ayn müşâhede etmiş olduğu gibi çoluk çocuk sâhibi olan çok da zevc ve zevcelerin beynlerinde külliyen muhabbetleri olmayıp ferâ'iz-i zevcelerinin hâricinde olarak birtakım ef'âl-i nâ-sezâya mütecâsir olduklarını dahi gördüğünü inkâr edemez ancak dâ'ire-i hakīkatte olarak şu kadarcık ----- çoluk çocuğu olan zevc ve zevcelerin müşâhede olunan kesretiyle olmayanların nedretinin arasında bulunan kırk on bin ve yahûd daha ziyâde mikdâr ile berk beyninde olan fark gibi olduğundan her nasılsa Prizren Gazetesi'nin nakl ve hikâye eylediği gibi böyle çoluk çocuğu olmayan bir zevc ve zevcenin birbirlerine kesret-i muhabbetleri görüldügü hâlde darb-ı mesel hükmüne giriverir gider. Ancak çoluk çocuğu olmayanların kesreti çoluk çocuğu olanlar kadar ve çoluk çocuğu olanların dahi nedreti çoluk çocuğu olmayanlar kadar olmuş olsaydı Prizren Gazetesi hiçbir vakt böyle efkâra zâhib olamayacaktı.

*****

(57. sayı 4. sayfa 3. sütun) **(İlân Resmî)**

İzmir'de tab' olunmakta olan (Devir) Gazetesi Aydın Vilâyet-i Celîlesi Temyîz-i Hukûk Meclisi ile İzmir Niyâbet-i Şer'iyyesi hakkında birtakım azviyyât ve müfteriyât neşr ve me'mûrîn-i mahalliyenin nâmûslarını ihlâl ve kesr etmekten hâlî kalmadığından

ve bu misillü dâ'ire-i vezâif-i mahsûsası dâhilinde devrân etmeyip zâtiyât ile uğraşan ve lâ-siyyemâ sâyesinde nâ'il-i ni'am-ı emn ü refâh oldukları Hükûmet-i seniyye aleyhinde itâle-i lisân-ı bî-edebâneye cür'et ve evâmir ve ıslâhât-ı hayriyye ve ahkâm ve te'sîsât-ı nâfi'a-ı devletin vesâyet-i icrâ'iyyesi olan me'mûrîn-i saltanat ve husûsiyye hükkâm-ı şer'iyyenin tevhîn kadar ve nüfûzlarına böyle enzâr-ı âhâliye karşı cesâret etmekte bulunan gazetelerin bekāsı câ'iz olamayacağından 7 Zi'l-kade sene 83 ve 12 Mart sene 1867 târîhli Kararnâme-i âlî mûcibince mezkûr gazetenin târih-i ilândan i'tibâren külliyen fesh ve ilgā ve Selânik'te tab' ve temsîl olunan Rum İli nâm gazete dahi bazı serbest lisân kullanmakta ve şuna buna dokunmakta olduğundan ta'dîl-i lisân ve efkâr ettiği sûrette onun dahi lağv edileceğinden bahsle bâ-irâde-i ileyh hükûmet-i mahalliye ma'rifetiyle muharririne ihtârât ve vesâyâ-yı mukteziyye icrâ kılınmıştır.

Rebîu'l-evvel 2 sene 90

(Devir)

İşte mensûbiyyetle müftehir olduğu devlet ve millete ettiği hidmetin mükâfâtını gördü.

Fakat mündericâtına matbû'ât-ı idâre-i behiyyesinin bilâ-muhâkeme müfteriyâtı demesine matbû'ât kolerası demeye sezâvâr olan Karar-nâme-i (âlî) müsâ'id bulunduğundan onun içün kānûnen talebine haklı olduğu muhâkemeyi istemekten ferâgatle kendisini makbere-i ilgāya gömüp vücûdunu âlem-i devrândan kaldırdı.

Cenâb-ı Hakk Basiret Baba'ya ömr-i tavîller ihsân buyursun ve basiretini arttırsın.

Müdîr-i Mes'ûl Yanko Resmî

SONUÇ

Bu çalışmada Devir Gazetesi'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesi yapılmıştır. Ankara Milli Kütüphanesi'ndeki sayıların tamamı çevrilmiş olup, çeviri neticesinde gazetenin amacı, içeriği, genel özellikleri ve gazetenin imtiyaz sahibinin hayatına yönelik değerlendirme yapılmıştır.

5 Eylül 1872-1 Mayıs 1873 tarihleri arası yayın hayatını sürdüren Devir Gazetesi, Osmanlı sınırları içinde ve dışındaki ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal, günlük olaylar gibi pek çok konu hakkındaki haber ve bilgiye sayfalarında yer vermiştir. Bu haberler o dönemin toplum yaşantısı hakkında bilgiler ihtiva etmesi bakımından önem arz etmektedir. Bu bakımından özellikle Aydın vilayeti ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara oldukça fayda sağlayacağı umulmaktadır.

Devir Gazetesi ilk sayısından itibaren milletin yararına hizmet edeceğini vurgulamaktadır. Nitekim gazetenin ilerleyen sayılarında da bu durum belirtilmektedir. Buradaki milletten kasıt Osmanlı millet sistemi açısından değerlendirilmekte olup, yararın daha ziyade Müslümanlara yönelik olduğu görülmektedir. Ancak burada belirtmek gerekir ki gazete Türk kelimesine, Türkçe'nin önemine, Türk kültürünün ve yaşam tarzının ehemmiyetine değinmektedir. Yani gazetenin millet yararı diyerek esas itibariyle Müslüman Türkleri kastettiği anlaşılmaktadır. Milletin yararı içün gazete terakkiyi ön plana çıkarmıştır. Terakki için ise en başta eğitim olmak üzere ticaret, ziraat, sağlık gibi konularda halkın bilinçlenmesinin önemine değinmiştir. Gazeteye göre terakki, Müslümanları gayrimüslimler gibi rahat hayat şartlarına götürecek araç olarak görülmektedir. Zira dönem Tanzimat dönemidir ve bu dönemde Osmanlı'daki azınlıklara birçok ayrıcalık verilmekle birlikte kapitülasyonlarla çeşitli ülkelerin vatandaşları Müslüman Türklerden daha iyi şartlarda hayat sürdürmekteydi. Devir gazetesi ise Müslüman Türklerin bu zor şartlardan kurtulmasını kendisine amaç bilmiştir.

Devir Gazetesi, gazetecilik mesleğinin önemini ve vazifesini yapacağını vurgulamaktadır. Vazifede temel prensip olarak yalan haber yapmayacakları, doğruyu olduğu gibi yazacakları, yazamayacakları herhangi bir durumda ise sessiz kalacaklarını belirtilmekle birlikte gazeteye gönderilen haber ve mektupların da olduğu gibi yayınlanacağı belirtilmiştir. Gazeteye gelen mektupların çoğunluğunu devlet memurlarına yönelik şikâyetler oluşturmaktadır. Devir Gazetesi sonucu ne olursa olsun

bu tür haberleri yayınlamaktan geri durmamıştır. Bu durumun gazeteyi kapanma tehlikesine sokacağı bilinmesine rağmen gazeteye gelen mektuplar yayınlanmıştır.

Gazetede, kendi muhabirlerinin topladığı haberler dışında İstanbul'daki özel Türk gazetelerinden, devletin resmî vilayet gazetelerinden ve gayrimüslimlere ait resmî ve özel gazetelerden (Özellikle Havadis-i Hariciye başlığı altındaki haberlerde faydalanılmıştır.) çeşitli konulardaki haberlere, yer verilmiştir. Devir Gazetesi İstanbul'da yayın hayatını sürdüren Ali Bey'in Basiret ve Namık Kemal'in İbret gazetelerinden oldukça çok haber almakla birlikte bu gazetelerin, gazetecilik vazifesini icradaki ve düşünsel boyuttaki yazılarından övgüyle bahsetmektedir. Nitekim bu gazeteler de Osmanlı'nın terakkisi içün uğraşmakta, gazeteciliğin amaçlarına ve vazifenin layıkıyla icrası içün çabalamaktadır. Gayrimüslimlere ait olan Empersiyal, La Reforme ve İzmirli gibi gazeteler ise Devir Gazetesi tarafından olumsuz eleştiriye tabi tutulmuştur. Bu gazetelerin yalan haber yazdıkları ve Müslümanların yararını gözetmedikleri ve menfa'atleri doğrultusunda bir yol izledikleri tarafından belirtilmiştir. Vilayet gazetelerine gelince Devir Gazetesi Osmanlı sınırlarındaki vilayetlerle ilgili birçok haberi bu gazeteler aracılığıyla sağlamıştır. Bu haberlerin içeriğini eğitim, sağlık, sosyal, siyasal gibi çeşitli konular oluşturmaktadır. Devir Gazetesi, verdiği haberlerin mahiyeti itibariyle adeta bir vilayet gazetesini andırmaktadır. Aynı zamanda devlet memurlarını eleştirmesi, savunduğu amaç ve izlediği yol bakımından ise Basiret ve İbret Gazetesi çizgisinde olduğunu göstermektedir. Nitekim bu durumun sebebi şöyle açıklanabilir; Gazetenin müellifi olan Mehmed Sâlim Efendi'nin Bosna, Yanya, Aydın gibi vilayet gazetelerinde çalışması Devir Gazetesi'nin vilayet gazetesi tarzında olmasına sebep olmuştur. Yine Basiret ve İbret gibi gazetelerin çizgisinde olması ise Mehmed Sâlim'in bu düşüncelerde ortak olduğu Ahmet Mithat Efendi ile dostluğundan ve bu dostluk neticesinde fikir alışverişinden kaynaklanmaktadır.

Devir Gazetesi İzmir'in ilk özel Türk Gazetesi olması sebebiyle oldukça önem arz etmektedir. Nitekim önemi son dönemlerdeki İzmir Basın Tarihi ile ilgili çalışmalarda kendisini göstermiştir. Aynı zamanda gazetenin İzmir'in toplumsal yapısı hakkındaki verdiği bilgilerden ötürü günümüzde adının unutulmaması ve faaliyetini sürdürmesi adına 1 Şubat 2020 tarihinde İzmir'de Prof. Dr. Erkan SEVİNÇ'in editörlüğüyle Devir adıyla dergi olarak yayın hayatına tekrar başlamıştır.

KAYNAKÇA

Arıkan Z. (2006). *İzmir Basım Tarihi,* İzmir, Ege Üniversitesi Yayınları.

Atabay M. (2015). *Türk Basın Tarihi (1831' den Günümüze Türk Basını Gazeteler ve Gazeteciler),* Edirne, Paradigma Akademi Yayınları.

Deniz Ö. (2019). *Basın Özgürlüğünün Yüzyılı 1864-1964*, İstanbul, Kriter Yayınevi.

Devir Gazetesi, Aydın Gazetesi Matbaası, İzmir, H.1289-1290

Gündüz U. (2018). *Osmanlı' dan Günümüze Basın ve Modernleşme,* Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.

Huyugüzel Ö.F. (2000). *İzmir Fikir ve Sanat Adamları,* Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını.

İnuğur M.N. (1993). *Basın ve Yayın Tarihi,* İstanbul, Der Yayınları.

K. Demir (2014), "*Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler", Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Enstitüsü,* sayı:5, Nisan, Iğdır, ss.57-88.

Kabacalı A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye' de Matbaa, Basın ve Yayın,* İstanbul, Literatür Yayınları.

Koloğlu O. (2006). *Osmanlı' dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi,* İstanbul, Pozitif Yayınevi.

N. Kartal (2014). "*İl Sistemine Geçişin Sorunsalı: Türkiye'de 1864 Vilayet Nizamnamesi ile İl Sistemine Geçilmiş midir?", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* c.10, sayı:23, Ağrı, ss.279-294.

Sevinçli E. (2019). *İzmir Basın Tarihi,* İzmir, İBB Basımevi.

Yalman A.E. (2020). *Modern Türkiye' nin Gelişim Sürecinde Basın (1831-1913),* İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

EKLER

EK 1: Devir Gazetesi 49. sayı 5. sayfada bulunan Yunanca bölüm.

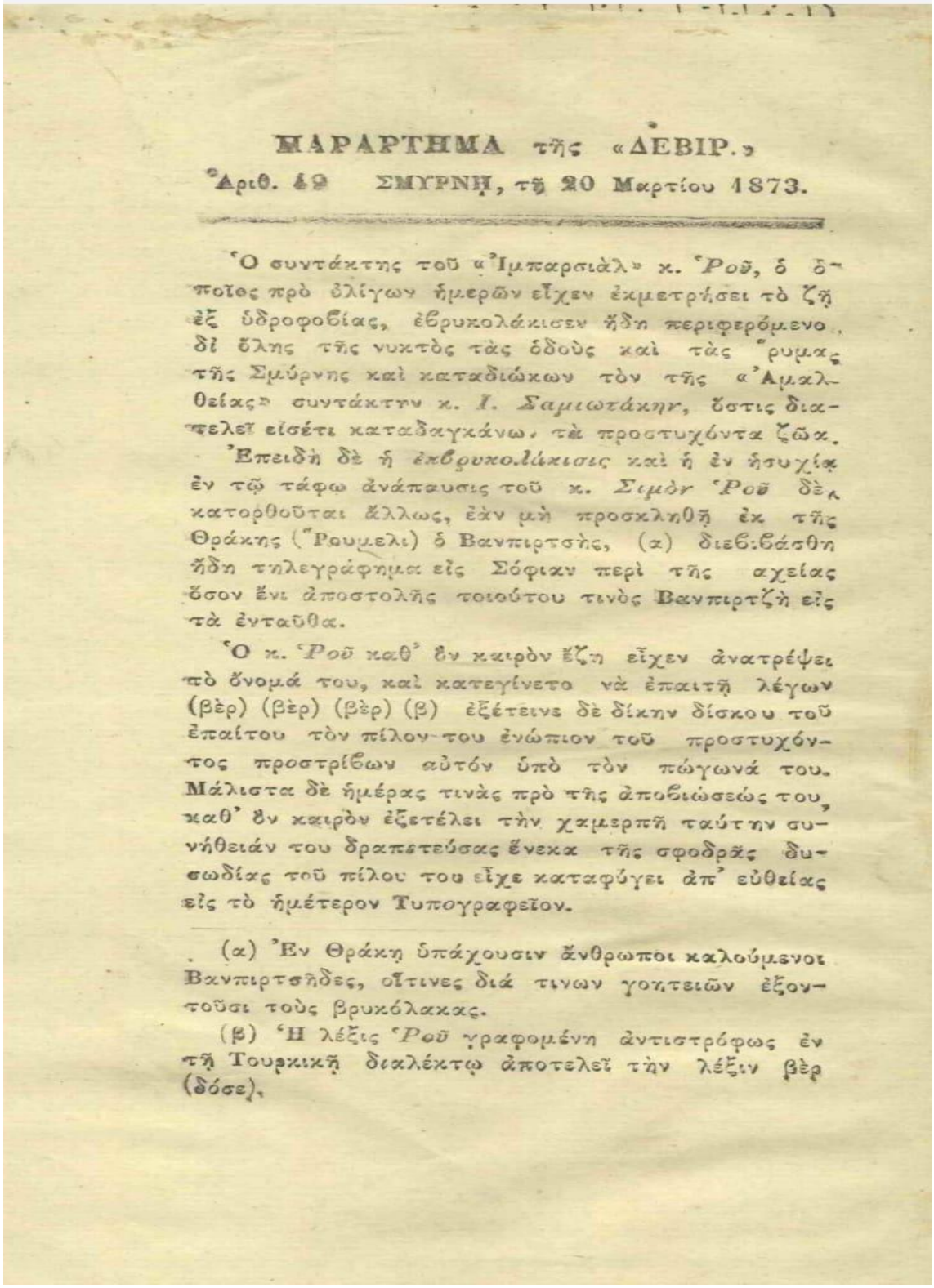

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τῆς «ΔΕΒΙΡ.»

Ἀριθ. 49 ΣΜΥΡΝΗ, τῇ 20 Μαρτίου 1873.

Ὁ συντάκτης τοῦ «Ἰμπαρσιὰλ» κ. Ῥοῦ, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἐκμετρήσει τὸ ζῆ ἐξ ὑδροφοβίας, ἐβρυκολάκισεν ἤδη περιφερόμενο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ῥυμας τῆς Σμύρνης καὶ καταδιώκων τὸν τῆς «Ἀμαλθείας» συντάκτην κ. Ι. Σαμιωτάκην, ὅστις διατελεῖ εἰσέτι καταδαγκάνων τὰ προστυχόντα ζῶα.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκβρυκολάκισις καὶ ἡ ἐν ἡσυχίᾳ ἐν τῷ τάφῳ ἀνάπαυσις τοῦ κ. Σιμὸν Ῥοῦ δὲν κατορθοῦται ἄλλως, ἐὰν μὴ προσκληθῇ ἐκ τῆς Θράκης (Ῥουμελι) ὁ Βανπιρτσὴς, (α) διεβιβάσθη ἤδη τηλεγράφημα εἰς Σόφιαν περὶ τῆς αχείας ὅσον ἔνι ἀποστολῆς τοιούτου τινὸς Βανπιρτζὴ εἰς τὰ ἐνταῦθα.

Ὁ κ. Ῥοῦ καθ' ὃν καιρὸν ἔζη εἶχεν ἀνατρέψει τὸ ὄνομά του, καὶ κατεγίνετο νὰ ἐπαιτῇ λέγων (βὲρ) (βὲρ) (βὲρ) (β) ἐξέτεινε δὲ δίκην δίσκου τοῦ ἐπαίτου τὸν πίλον του ἐνώπιον τοῦ προστυχόντος προστρίβων αὐτόν ὑπὸ τὸν πώγωνά του. Μάλιστα δὲ ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἀποβιώσεώς του, καθ' ὃν καιρὸν ἐξετέλει τὴν χαμερπῆ ταύτην συνήθειάν του δραπετεύσας ἕνεκα τῆς σφοδρᾶς δυσωδίας τοῦ πίλου του εἶχε καταφύγει ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ἡμέτερον Τυπογραφεῖον.

(α) Ἐν Θράκῃ ὑπάχουσιν ἄνθρωποι καλούμενοι Βανπιρτσῆδες, οἵτινες διά τινων γοητειῶν ἐξοντοῦσι τοὺς βρυκόλακας.

(β) Ἡ λέξις Ῥοῦ γραφομένη ἀντιστρόφως ἐν τῇ Τουρκικῇ διαλέκτῳ ἀποτελεῖ τὴν λέξιν βὲρ (δόσε).

EK 2: Devir Gazetesi 48. sayı 5. sayfadaki Yunanca bölüm.

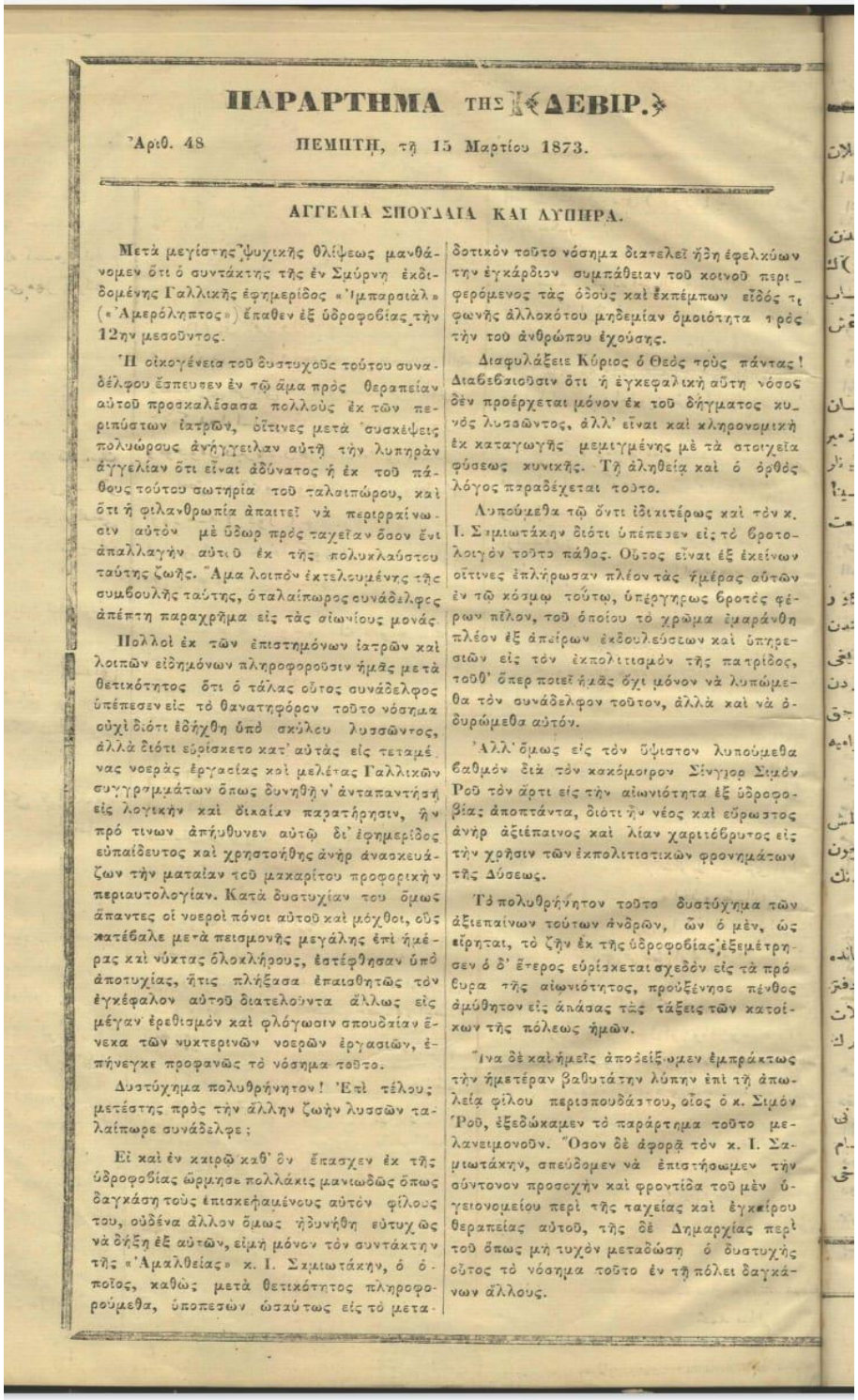

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΕΒΙΡ.

Ἀριθ. 48 ΠΕΜΠΤΗ, τῇ 15 Μαρτίου 1873.

ΑΓΓΕΛΙΑ ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΚΑΙ ΛΥΠΗΡΑ.

Μετὰ μεγίστης ψυχικῆς θλίψεως μανθάνομεν ὅτι ὁ συντάκτης τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκδιδομένης Γαλλικῆς ἐφημερίδος «Ἰμπαρσιὰλ» («Ἀμερόληπτος») ἔπαθεν ἐξ ὑδροφοβίας τὴν 12ην μεσοῦντος.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ δυστυχοῦς τούτου συναδέλφου ἔσπευσεν ἐν τῷ ἅμα πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ προσκαλέσασα πολλοὺς ἐκ τῶν περιπύστων ἰατρῶν, οἵτινες μετὰ συσκέψεις πολυώρους ἀνήγγειλαν αὐτῇ τὴν λυπηρὰν ἄγγελίαν ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκ τοῦ πάθους τούτου σωτηρία τοῦ ταλαιπώρου, καὶ ὅτι ἡ φιλανθρωπία ἀπαιτεῖ νὰ περιῤῥαίνωσιν αὐτὸν μὲ ὕδωρ πρὸς ταχεῖαν ὅσον ἐνι ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς πολυκλαύστου ταύτης ζωῆς. Ἅμα λοιπὸν ἐκτελουμένης τῆς συμβουλῆς ταύτης, ὁταλαίπωρος συνάδελφος ἀπέπτη παραχρῆμα εἰς τὰς αἰωνίους μονάς.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν καὶ λοιπῶν εἰδημόνων πληροφοροῦσιν ἡμᾶς μετὰ θετικότητος ὅτι ὁ τάλας οὗτος συνάδελφος ὑπέπεσεν εἰς τὸ θανατηφόρον τοῦτο νόσημα οὐχὶ διότι ἐδήχθη ὑπὸ σκύλου λυσσῶντος, ἀλλὰ διότι εὑρίσκετο κατ' αὐτὰς εἰς τεταμένας νοερὰς ἐργασίας καὶ μελέτας Γαλλικῶν συγγραμμάτων ὅπως δυνηθῇ ν' ἀνταπαντήσῃ εἰς λογικὴν καὶ δικαίαν παρατήρησιν, ἣν πρό τινων ἀπήυθυνεν αὐτῷ δι' ἐφημερίδος εὐπαίδευτος καὶ χρηστοήθης ἀνὴρ ἀνασκευάζων τὴν ματαίαν τοῦ μακαρίτου προφορικὴν περιαυτολογίαν. Κατὰ δυστυχίαν του ὅμως ἅπαντες οἱ νοεροὶ πόνοι αὐτοῦ καὶ μόχθοι, οὓς κατέβαλε μετὰ πεισμονῆς μεγάλης ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας ὁλοκλήρους, ἐστέφθησαν ὑπὸ ἀποτυχίας, ἥτις πλήξασα ἐπαισθητῶς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ διατελοῦντα ἄλλως εἰς μέγαν ἐρεθισμὸν καὶ φλόγωσιν σπουδαίαν ἕνεκα τῶν νυκτερινῶν νοερῶν ἐργασιῶν, ἐπήνεγκε προφανῶς τὸ νόσημα τοῦτο.

Δυστύχημα πολυθρήνητον! Ἐπὶ τέλους; μετέστης πρὸς τὴν ἄλλην ζωὴν λυσσῶν ταλαίπωρε συνάδελφε;

Εἰ καὶ ἐν καιρῷ καθ' ὃν ἔπασχεν ἐκ τῆς ὑδροφοβίας ὥρμησε πολλάκις μανιωδῶς ὅπως δαγκάσῃ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὸν φίλους του, οὐδένα ἄλλον ὅμως ἠδυνήθη εὐτυχῶς νὰ δήξῃ ἐξ αὐτῶν, εἰμὴ μόνον τὸν συντάκτην τῆς «Ἀμαλθείας» κ. Ι. Σαμιωτάκην, ὁ ὁποῖος, καθὼς μετὰ θετικότητος πληροφορούμεθα, ὑποπεσὼν ὡσαύτως εἰς τὸ μεταδοτικὸν τοῦτο νόσημα διατελεῖ ἤδη ἐφελκύων τὴν ἐγκάρδιον συμπάθειαν τοῦ κοινοῦ περιφερόμενος τὰς ὁδοὺς καὶ ἐκπέμπων εἴδός τι φωνῆς ἀλλοκότου μηδεμίαν ὁμοιότητα πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐχούσης.

Διαφυλάξειε Κύριος ὁ Θεὸς τοὺς πάντας! Διαβεβαιοῦσιν ὅτι ἡ ἐγκεφαλικὴ αὕτη νόσος δὲν προέρχεται μόνον ἐκ τοῦ δήγματος κυνὸς λυσσῶντος, ἀλλ' εἶναι καὶ κληρονομικὴ ἐκ καταγωγῆς μεμιγμένης μὲ τὰ στοιχεῖα φύσεως κυνικῆς. Τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος παραδέχεται τοῦτο.

Λυπούμεθα τῷ ὄντι ἰδιαιτέρως καὶ τὸν κ. Ι. Σαμιωτάκην διότι ὑπέπεσεν εἰς τὸ βροτολοιγὸν τοῦτο πάθος. Οὗτος εἶναι ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐπλήρωσαν πλέον τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὑπέργηρως βροτὲς φέρων πῖλον, τοῦ ὁποίου τὸ χρῶμα ἐμαράνθη πλέον ἐξ ἀπείρων ἐκδουλεύσεων καὶ ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς πατρίδος, τοῦθ' ὅπερ ποιεῖ ἡμᾶς ὄχι μόνον νὰ λυπώμεθα τὸν συνάδελφον τοῦτον, ἀλλὰ καὶ νὰ ὀδυρώμεθα αὐτόν.

Ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν ὕψιστον λυπούμεθα βαθμὸν διὰ τὸν κακόμοιρον Σίνγιορ Σιμὸν Ροῦ τὸν ἄρτι εἰς τὴν αἰωνιότητα ἐξ ὑδροφοβίας ἀποπτάντα, διότι ἦν νέος καὶ εὔρωστος ἀνὴρ ἀξιέπαινος καὶ λίαν χαριτόβρυτος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἐκπολιτιστικῶν φρονημάτων τῆς Δύσεως.

Τὸ πολυθρήνητον τοῦτο δυστύχημα τῶν ἀξιεπαίνων τούτων ἀνδρῶν, ὧν ὁ μὲν, ὡς εἴρηται, τὸ ζῆν ἐκ τῆς ὑδροφοβίας ἐξεμέτρησεν ὁ δ' ἕτερος εὑρίσκεται σχεδὸν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς αἰωνιότητος, προὐξένησε πένθος ἀμύθητον εἰς ἁπάσας τὰς τάξεις τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἡμῶν.

Ἵνα δὲ καὶ ἡμεῖς ἀποδείξωμεν ἐμπράκτως τὴν ἡμετέραν βαθυτάτην λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ φίλου περισπουδάστου, οἷος ὁ κ. Σιμὸν Ροῦ, ἐξεδώκαμεν τὸ παράρτημα τοῦτο μελανειμονοῦν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν κ. Ι. Σαμιωτάκην, σπεύδομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν σύντονον προσοχὴν καὶ φροντίδα τοῦ μὲν ὑγειονομείου περὶ τῆς ταχείας καὶ ἐγκαίρου θεραπείας αὐτοῦ, τῆς δὲ Δημαρχίας περὶ τοῦ ὅπως μὴ τυχὸν μεταδώσῃ ὁ δυστυχὴς οὗτος τὸ νόσημα τοῦτο ἐν τῇ πόλει δαγκάνων ἄλλους.

EK 3: Devir Gazetesi 14. sayı 1. sayfa

سنهٔ قمریه ١٢٨٩ — نومرو (١٤) — ١٢٨٨ سنهٔ شمسیه

شعبان ١٨ — پازار ایرتسی — ٩ تشرین اول

(ابونه اولمق استیانلر طوغریجه ازمیرده آیدین)
(غزته‌سی مطبعه‌سنه مراجعت)
(ایدرلر)

دور

(برسنه‌لکی رسمی غزته آلنلره پشین آقچه ایله درت)
(وآلمیانلره بش وآلتی ایلغی اوچ بیاض مجیدیه‌یه)
(اولوب نسخه‌سی ٥٠ پاره‌یه‌در)

﴿ منافع ملیه ومواد ملکیه وپولتیقیه‌دن بحث ایدر ترك غزته‌سیدر ﴾

﴿ بوغزته بری پازار ایرتسی ودیکری پنجشنبه کونی اولمق اوزره شمدیلك هفته‌ده ایکی دفعه طبع ونشر اولنور . ایلروده زیاده چیقارلدقجه بدلنه ضم اولنه‌جقدر . مواد نافعه‌یه دائر آثار حسبیجه طبع ونشر اولنوب اعلاناتك بهر سطرندن بردفعه‌لق ایچون درت غروش وتکرر ایدنلرندن نصفی النور . ﴾

(وقوعات مرکزیه)

والیٔ لاحق صبری پاشا حضرتلری بوکون ساعت درتده مأموریت جلیله‌لری امر عالیسنك قرائت رسمی دائرهٔ جدیدهٔ حکومتده اجرا ایتدیره‌جکلردر

ایدین غزته‌سنك دیدیکی کبی ولایتمزك تشکیلاتنی بالذات کندولری اجرا ایله اساسنی تحکیم ایتمکده‌لر ایکن مفارقتلری وقوعبولمش وبو سببله او تشکیلاتك اصل مطلوب اولان محسنات وترقیاتی بو ولایتده نصلسه حاصل اوله‌مامش ومشار الیه حضرتلری ایسه روئیتمدان وزرای عظام سلطنت سنیه‌دن اوله‌رق عندلرنده ترقیات وطنیه بغایت ملتزم موادن اولدیغندن اشبو مأموریت جدیده‌لرنده اصلاحات مطلوبه‌یی براقمش اولدقلری درسدن بدا ایله کون بکون ایلرو ایلته‌جکلری امید وانتظار قویسنده‌یز

(حضرت الله موفقیتلر احسان ایتسون)

* * *

والیٔ سابق امین پاشا حضرتلری اولکی جمعه ایرتسی کونی اوستریا پوسته واپورینه راکبا درسعادته عزیمت بیورمشلردر

والی لاحق حضرتلری سلفلری مشار الیهی ولایت دائرهٔ عتیقه‌سندن قشلهٔ همایون اسکله‌سنه قدر تشییع بیوردقلری مثللو مأمورین وارکان ولایت وسائر اشراف ومتحیزان مملکت دخی طاقم طاقم واپوره قدر کیدرك کمال تأثرات ایله مراسم تشییعیه‌یی اجرا ایتمشلردر

(جناب حق سلامتلر ویرسون)

(*)

آیدین متصرفی مصطفی نجیب پاشا حضرتلری دونکی پازار کونی شمندوفر ایله ازمیری تشریف بیورمشلردر

* * *

تحقیق ایتدك که . ازمیر رسومات نظارتی بوسنه‌نك کچن شهر ایلول حاصلاتنی سنهٔ سابقه‌سنه نسبتله ایکی مثلی راده‌سنده ویرمش

ناظر شاکر افندینك نظارت مومی الیهایه مأموریتندنبرو نظارتك هرای حاصلاتی کچن سنه‌نك اوایلریله موازنه حالنده کافه‌سنده الك ازبوزده قرق راده‌سنده فضله اولدیغی محقق ایمش

شمدی بعض کمرکجیلره سؤال اولنسه‌که بونیچون بویله فضله اولیور انلرك ویره‌جکی جواب (اوت بوسنه چوق ایشلدیده حاصلات انك ایچون ترقی ایتدی)دن عبارتدر .

لکن بز دیه‌بیلورزکه ایش اویله ارلمیوب بلکه حاصلاتك فضله‌سی کاوب کیدن اشیانك کمرك دفترلرینه کچمکسزین کچیرلمامسنك یولی بولنمغله برابر جنس ومقداریله تعرفه خارجنده‌کیلرك قیمت حقیقیهٔ رایجه‌سنك بردوزی‌یه برنظارت صدقیه التنده بولندیرلمسندن ایلرو کلیور . وایش بنه اویله‌در

چونکه بو حاصلاتك ترقیاتنك قسم اعظمی جهت ادخالاتده اولدیغندن وحال آسایشده برسنه‌نك ادخالاتی ایسه ایلروکی ویاخود کروکی سنه‌نك ادخالاتیله نسبت واحده قبول ایتمز ایسه بیله بربرندن دخی مقدارجه اویله برمثلی دها فرق ایدر درجه‌ده نقصان وزیاده‌لك اوله‌میوب البته پك ازبرشی اوله‌جغندن بو حاصلاتك زیاده‌لکی ماده‌سی مطلقا وظیفه‌ٔ نظارتك بحق اجرا اولنمقده بولنمسندن حصوله کلمش برمنفعت میریه‌در

دیمك اولیورکه کمرکلریمزك عموما ارباب درایت واستقامتك ید اداره‌سنده بولندیرلمسنك چاره‌سی بولنسه انلرك اداره‌سنده بولنان رسومات متنوعه حاصلاتی برقاتدها تزاید ایتمش اوله‌جقدر

مکتب رشدیه‌نك تنظیماتی حقنده برذات طرفندن ویریلوب اون ایکنجی نومرولو نسخه‌مزه درج ایتدیکمز ورقه زیرینه اهالی بیننده اتحاد حاصل اولدقدن صکره مکتبلرك تنظیمنده حکومتك مداخله ومعاونتنه حاجت قالمیه‌جغنه دائر درمیان ایتدیکمز مطالعه‌مزی مومی الیه اون اوچنجی نسخه‌مزده مندرج دیکر ورقه‌سیله تعریض ایتمشیدی

صاحب ورقه مومی الیه (نه یلان سویله‌یم بنده اویازیغکز شیلری مالی مالنه قبول ایده‌مدم زیرا دیورسیکزکه مکتبلرك تنظیم واصلاحیچون حکومتك مداخله‌سنه احتیاج یوقدر بنده کزایسه بونك عکسی برافکارده بولنیورمکه او افکاریده غزته‌لرك مندرجاتندن حاصل ایلدم) دیدکدن صکره چونکه (سعادتلو متصرف پاشا حضرتلرینك اثر تشویقاتیله قارانلق کوپری ایدینلق اولیور) ویاخود (فلان قضا قائممقامی فلان بك افندی اهالی‌یی تشویق ایدرك فلان شی‌یی یاپمش شویله کلیورمش بویله کیدیورمش) مقالاتنی دخی ترویج افکار ینه سر رشته طوتمش

اوت (دور) ینه او اعتقادنده اصرار ایدرکه اهالی اتحاد ایلر ایسه مداخله ومعاونت حکومته قطعا احتیاج قالماز محتاج اولدیغمز مکتبلری باش باشه ویروب یپار اتمام ایدر (بالفرض سائر وطنداشلرمزك یاپدقلری کبی) بزنوقت مکتب یپاجق اولدقده حکومت مداخله ایتدی منع ایلدی بز قنغی زمان بریره کلدرك برمکتب انشاسنه دائر براتحاد حاصل ایلدکده حکومتك معاونتنه محتاج اولوب اولمدیغمزی فعلا تجربه ایتمش اولدق اشته بزده او اتحاد اولمدیغی ایچون حکومت امر تربیه وتهذیب اخلاقمزی کافل اولان مکتبلرك یاپلمسی تشویقاتنی

MİLLİ KÜTÜPHANE-ANKARA 1946

EK 4: Devir Gazetesi 14. sayı 2. ve 3. sayfa.

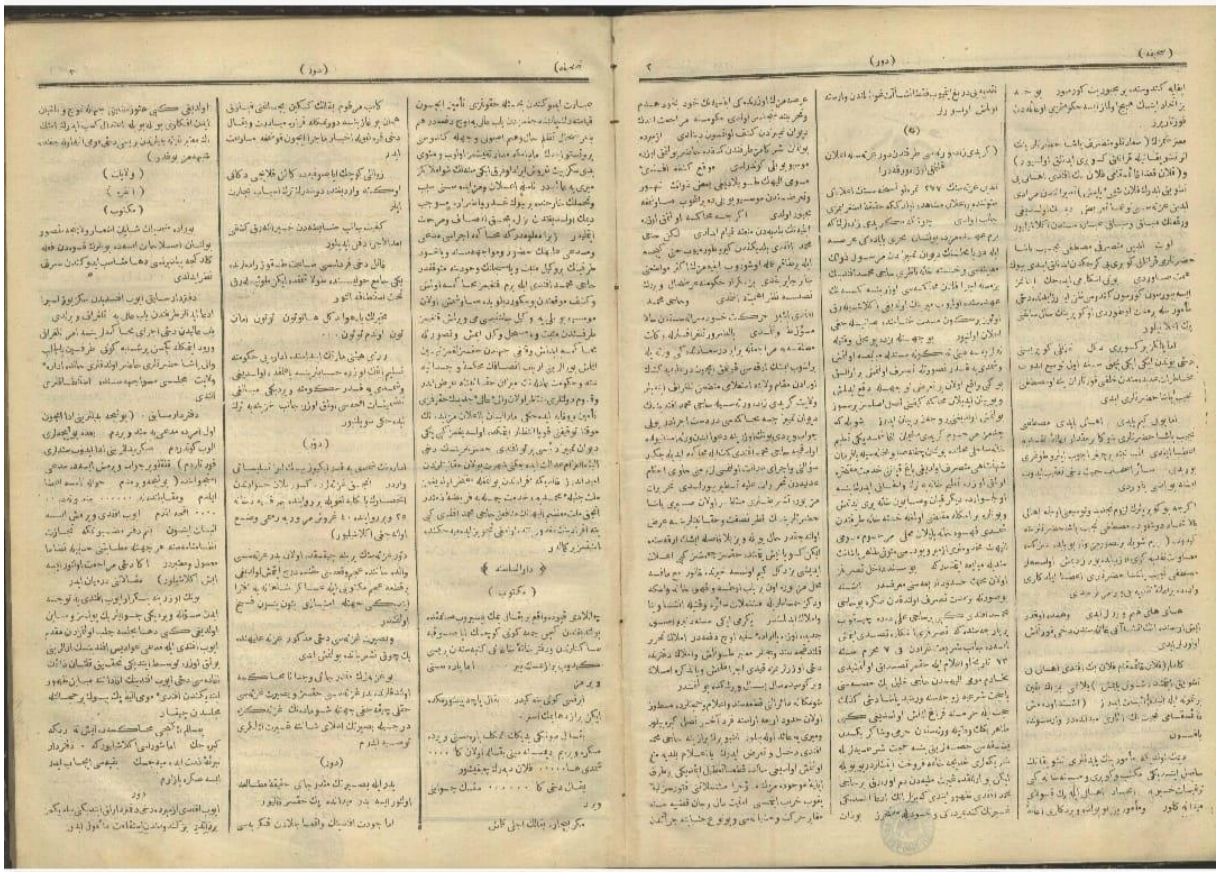

EK 5: Devir Gazetesi 14. sayı 4. sayfa.

انجق بوندن اون ایکی اون اوچ سنه مقدم بولندیغی خاصه محاسبه جیلکنده بدلات شخصیه ماده لرندن طولایی بدلجیلر ایله برابر برچوق استنطاقلر ویره رك محاسبه جیلکدن عزل اولنمشیدی

بقالم بو استنطاقك نتیجه سی نصل ظهور ایدر

(*)

(بوسنه)

(تأسف)

بوسنه غزته سنك محرری و بوسنه دچیقان کلشن سرای غزته سنك صاحب امتیازی و مؤلفی محمد شاکر افندینك عازم کلشن سرای عقبا اولدیغنی کمال تأثرات قلبیه ایله محلی غزته سنده اوقودق

مومی الیه سکز سنه مقدم یرمزه خلف براقدیغمز جهتله پك بیلدیکمز بر ذات اولدیغندن وکمالات علمیه وفکریه سی شمدی یه قدر عمومك نظرینه عرض ایلدیکی اثار قلمیه سیله مجزوم اوله رق ازجمله شو ضرب غزته لرینك وطنمز علیهنه اوته دنبرو ما لامال اولدقلری اراجیف ومفتریاتك جرح وردی بولنده دولت وملته پك چوق خدمتلر ایتدیکندن مومی الیهك وفاتی صحیحا موجب تأثر عظیم اولمقده در

(حق رحمتلر ایلسون)

افندیء مومی الیهك وفاتنی بوسنه غزته سی بروجه آتی یازمشدر

اشبو (بوسنه) غزته سنك محرری و (کلشن سرای) غزته سنك صاحب امتیاز ومحرری اولوب التی آیدر ایاقده و برقاچ ماهدر یتاقده خسته لك چکمکده اولدیغی حالده اطبانك تنسیبی اوزرینه لاجل التداوی کچنده ویانه یه عزیمت ایتمش اولان (محمد شاکر افندی) عاقبت اوراده دخی کسب عافیت ایده میه رك ترك دعدغهٔ عالم فنا وعزم نعیم دار بقا ایلدیکی بوکره کمال تأثر وتلفهله مسموعمز اولمشدر (رحمة الله علیه رحمة واسعة)

افندیء مومی الیه متبحرین علمای عصردن اقوه قضاسی مدرسلرندن مکرمتلو محمد امین افندینك فرزند ارجمندی وشاکرد درس کمالاتی اولوب استعداد وزکاوت فطریه سی اقتضاسنجه ازوقت ایچنده صاحب علم وکمال اولمش واك اول طاشلیجه قضاسی امور تحریریه سنده وبعده یکی بازار سنجاغی جنایت وتمییز حقوق کتابتده وترجمانلغنده استخدام اولنمش وکسب شهرت ایدن سلیقهٔ صبیحه وجودت قریحه سی کندوسنی اوراده براقدیرمیوب بیت (کنار یرده یازقدر کمال اربابی * درنمینه محل کنج شایکان سزا) مؤداسنجه درت سنه اول مرکز ولایت جلیله یه جلب ایتدیرمشیدی بوراده دخی مذکور بوسنه وکلشن سرای غزته لری محررلکنده وسرای بوسنه دائرهٔ بلدیه سی ریاستنده بولنه رق ایفای حسن خدمت وابراز مآثر صداقت ورویت ایلمش وغزته سیله نشر ایتدیکی متانت افکار وسلاست کفتاری کندوسنی عمومك حسن توجهنه مظهر قیلوب بوسنه اهالیسنك ممدوح ومرغوبی بولنمشیدی حیف صد حیفکه واصل اولدیغی یکرمی سکز یاشی دها نیجه نیجه زمانلر دولت ووطننه خدمت ایلمکه مساعد بولندیغی حالده شو وجهله وقوع وفاتی طوغریسی بالجمله خیرخواهانی وبتخصیص غزته سنی اوقومغه الیشانلری مستغرق بحر اسف ومحزونیت ایلمشدر

(بقا ممکن دکلدر کرچه کیم دوران فانیده)

(فنا اما بلای محض اولور وقت جوانیده)

***

(ارضروم)

ارضروم ولایتنك رسمی غزته سی بولنان (انوار شرقیه) دورمزی بروجه اتی تبریك ایتمشدر

آیدین وسلانیك وطونه غزته لرینك محررلکنده بولنمش اولان (محمد سالم) افندی آیدین ولایت جلیله سی مرکزی بولنان ازمیرده (دور) عنوانیله غیر رسمی ترکجه برغزته نك طبع ونشرینه باشلامش وبر ایکی نسخه سی رسیدهٔ نظر مطالعه مز اوله رق مندرجات واقعه سی الحق شایان تقدیر کورنمش اولمغله کندوسنی تبریکه ابتدار ولسان لطافترسان ترکیده بو کبی اثار مرغوبه نك کونبکون تکثر وانتشارینی الطاف صمدانیه دن انتظار ایدرز

(دور)

بز دخی بالمقابله بیان تشکره مجبور اولدق

(*)

(تجارت)

فی تشرین اول ٧ سنه ١٢٨٨

افیون

رایجی ایچه اولوب کون بکون ترقی فیأت ایتمکده در برهفته ظرفنده فروخت اولنمش اولان ٩٢ سپت مالك ادناسی ٢٠٢ دن ٢١٠ وقره حصارك سکی مالی ٢٠٤ دن ٢١٠ ویکیسی ٢٠٨ دن ٢١٨ ویرلی مالی ٢١٠ دن ٢٢٥ غروش فیأت ایله صاتیلوب کون بکون ترقیء فیأت ایتمکده در

(پلاموط)

فیأتجه تبدل بولمیوب صرف اولنان محلاتدن خیرلو خبرلر کلمکده در بوکونلرده ١٠٣ دن ١٠٩ بچق غروشه قدر برصو ومجانا ١٢٧ دن ١٣٣ غروش فیأت ایله ٦٠٠٠ قنطار مقداری صاتلمشدر

(پاموق)

اوروپادن هیچ برخیرلو خبرلر کلدیکی حالده بوراده فقدانی جهتله ترقیء فیأت ایتمشدر اسکی ماکنه مالی ٥٠٠ دن ٥٠٥ ویکیسی ٥٠٥ دن ٥١٠ واسکی جفریق مالی ٤٨٠ وامریقا مالی ٥٢٠ دن ٥٣٠ غروش فیأت ایله جمعا ١٠٠٠ بالیا مقداری صاتلمشدر

کوك بویا

قره حصار مالی ٢٠٠ وقیاحق ایله کوردس مالی ٣٠٥ دن ٣١٠ وباقر مالی دخی ٣٢٠ غروش فیأت ایله ٦٥٠ بالیا مقداری صاتلمشدر

بیاغی

رایجی یوقدر

سیسام

فیأت تبدل بولدقدن بشقه ترقیء فیأت ایتمکده در

(پاموق تخمی)

براز رایجی یوقدر وصاتیجیلری دخی ازجه در

انجیر

اربکلی مالی ١٦٠ دن ٢٢٠

قوری اوزم

سلطانیه مالی درت بچق غروشدن التی غروش ورزاقی ٤ دن ٥ وتیره نك سیاه مالنك بهر قنطاری ٥٥ دن ٦٠ غروش فیأت ایله صاتلمقده در

محمد سالم

EK 6: Devir Gazetesi 1. sayı 1. Sayfa.

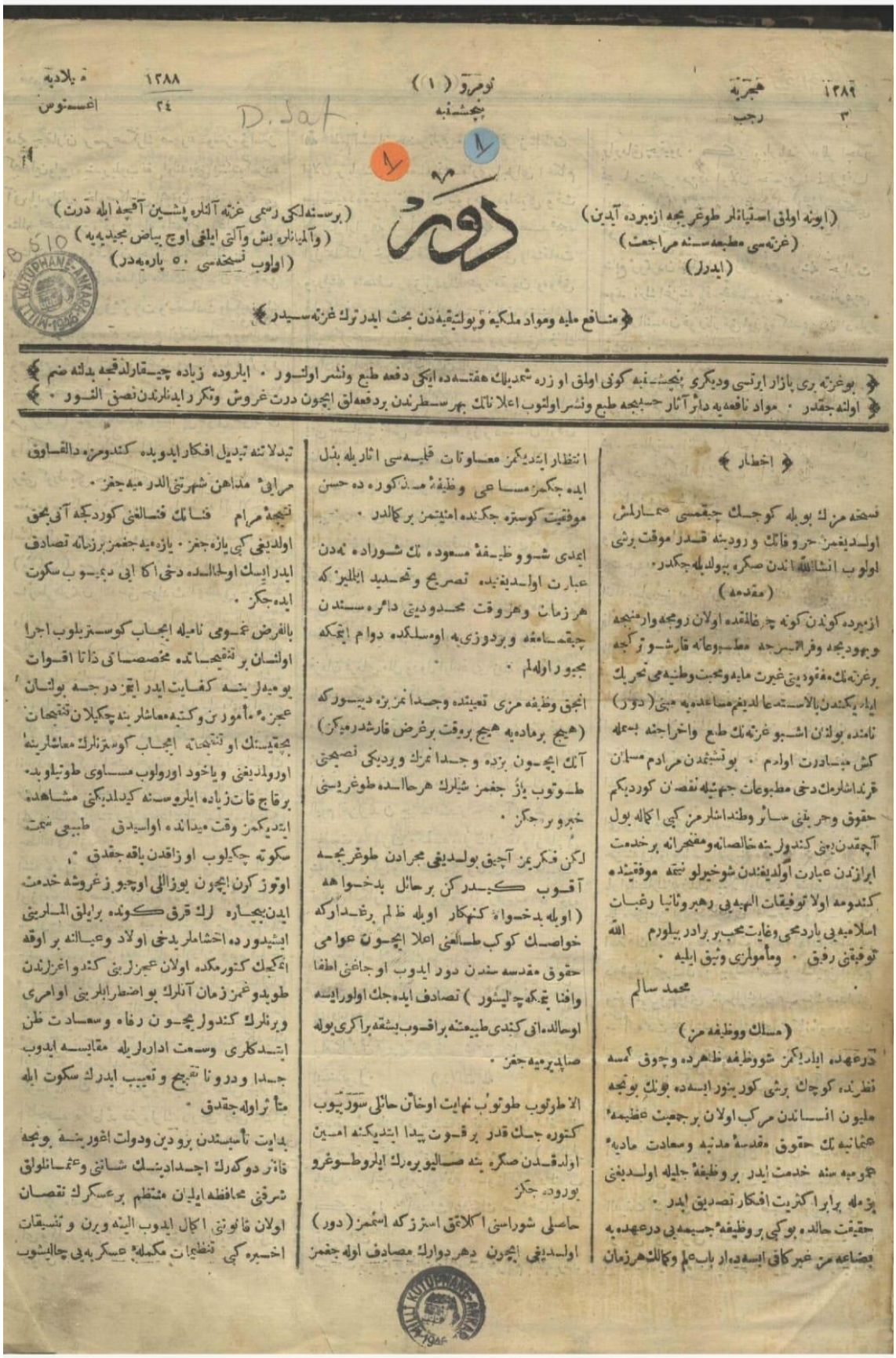

١٢٨٩ هجریه — ٣ رجب

نومرو (١) — پنجشنبه

١٢٨٨ میلادیه — ٢٤ اغستوس

D. Sat

دور

(ایونه اولمق استیانلر طوغریجه ازمیرده آیدین)
(غزته‌سی مطبعه‌سنه مراجعت)
(ایدرلر)

(برسنه‌لکی رسمی غزته آلنلره پشین آقچه ایله درت)
(وآلمیانلره بش وآلتی ایلغی اوچ بیاض مجیدیه‌یه)
(اولوب نسخه‌سی ٥٠ پاره‌یه‌در)

منافع ملیه ومواد ملکیه وپولتیقیه‌دن بحث ایدر ترك غزته‌سیدر

بوغزته بری بازار ایرتسی ودیکری پنجشنبه کونی اولمق اوزره شمدیلك هفته‌ده ایکی دفعه طبع ونشر اولنور . ایلروده زیاده چیقارلدقجه بدلنه ضم اولنه‌جقدر . مواد نافعه‌یه دائر آثار حسبیجه طبع ونشر اولنوب اعلانك بهر سطرندن بردفعه‌لق ایچون درت غروش وتکرر ایدنلرندن نصف النور .

B 510 MİLLİ KÜTÜPHANE-ANKARA 1946

اخطار

نسخه‌مزك بویله کوچك چیقمسی صمارلمش اولدیغمز حروفاتك ورودینه قدر موقت برشی اولوب انشاالله اندن صکره بیولدیله‌جکدر .

(مقدمه)

ازمیرده کوندن کونه چوغالمقده اولان رومجه وارمنجه ویهودیجه وفرانسزجه مطبوعاته قارشو ترکجه برغزته‌نك مفقودیتی غیرت ملیه ومحبت وطنیه‌می تحریك ایلدیکندن بالاستدعا لدیغم مساعده‌یه مبنی (دور) نامنده بولنان اشبو غزته‌نك طبع واخراجنه بسمله کش مبادرت اولدم . بوتشبثمدن مرادم مسلمان قرنداشلرمك دخی مطبوعات جهتیله نقصان کوردیکم حقوق وحریتنی سائر وطنداشلرمز کبی اکماله یول آچمقدن یعنی کندولرینه خالصانه ومفتخرانه برخدمت ابرازندن عبارت اولدیغندن شوخیرلو نیتمه موفقیتده کندومه اولا توفیقات الهیه‌یی رهبر وثانیا رغبات اسلامیه‌یی یاردمجی وغایت محب بر برادر بیلورم الله توفیقنی رفیق . ومأمولمزی وثیق ایلیه .

محمد سالم

(مسلك ووظیفه‌مز)

درعهده ایلدیکمز شووظیفه ظاهرده وچوق کمسه نظرنده کوچك برشی کورینور ایسه‌ده بونك بونجه ملیون انساندن مرکب اولان برجمعیت عظیمهٔ عثمانیه‌نك حقوق مقدسهٔ مدنیه وسعادت مادیهٔ عمومیه‌سنه خدمت ایدر بر وظیفهٔ جلیله اولدیغنی بزمله برابر اکثریت افکار تصدیق ایدر .

حقیقت حالده بوکبی بر وظیفهٔ جسیمه‌یی درعهده‌یه بضاعه‌مز غیر کافی ایسه‌ده ارباب علم وکمالك هرزمان انتظار ایتدیکمز معاونات قلمیه‌سی اثاریله بذل ایده‌جکمز مساعی وظیفهٔ مذکوره‌ده حسن موفقیت کوستره‌جکنده امنیتمز برکمالدر .

ایمدی شو وظیفهٔ مسعوده‌نك شوراده نه‌دن عبارت اولدیغنیده تصریح وتحدید ایلملیز که هرزمان وهروقت محدودیتی دائره‌سندن چیقمامغه وبردوزی‌یه اومسلکده دوام ایتمکه مجبور اوله‌لم .

انجق وظیفه‌مزی تعیینده وجدانمز بزه دیسورکه (هیچ برماده‌یه هیچ بروقت برغرض قارشدرمیکز) آنك ایچون بزده وجدانمزك ویردیکی نصیحتی طوتوب یازجغمز شیلرك هرحالده طوغریسنی خبرویره‌جکز .

لکن فکریمز آچیق بولدیغی مجرادن طوغریجه آقوب کیدرکن برحائل بدخواهه (اویله بدخواه کنهکار اویله ظالم برغدارکه خواصك کوکب طالعنی اعلا ایچون عوامی حقوق مقدسه‌سندن دور ایدوب اوجاغنی اطفا وافنا ایتمکه چالیشور) تصادف ایده‌جك اولور ایسه اوحالده انی کندی طبیعتنه براقوب بشقه براکری یوله صاپدیرمیه‌جغز .

الا طوتوب طوتوب نهایت اوخائن حائلی سوریوب کتوره‌جك قدر برقوت پیدا ایتدیکنه امین اولدقدن صکره ینه صالیویره‌رك ایلروطوغرو یوروده‌جکز

حاصلی شوراسنی اکلاتمق استرزکه اسمز (دور) اولدیغی ایچون دهر دوارك مصادف اوله‌جغمز تبدلاتنه تبدیل افکار ایدوبده کندومزه دالقاوق مرایئ مداهن شهرتنی الدرمیه‌جغز .

نتیجهٔ مرام فنانك فنالغنی کوردکجه آنی بحق اولدیغی کبی یازه‌جغز . یازه‌میه‌جغمز برزمانه تصادف ایدر ایسك اولحالده دخی اکا ایی دیمیوب سکوت ایده‌جکز .

بالفرض عمومی نامیله ایجاب کوستریلوب اجرا اولنان بر تنقیحاتده مخصصاتی ذاتا اقوات یومیه‌لرینه کفایت ایدر ایتمز درجه بولنان عجزهٔ مأمورین وکتبه معاشلرینه چکیلان تنقیحات بچقیسنك او تنقیحاته ایجاب کوسترنلرك معاشلرینه اورولمدیغنی ویاخود اورولوب مساوی طوتیلوبده برقاچ قات زیاده ایلروسنه کیدلدیکنی مشاهده ایتدیکمز وقت میدانده اولسیدق طبیعی سمت سکوته چکیلوب اوزاقدن باقه‌جقدق .

اوتوز کرن ایچون یوزاللی اوچیوز غروشه خدمت ایدن بیچاره‌لرك قرق کونده برایلق المالرینی ایشیدورده اخشاملر یدخی اولاد وعیالنه بر اوقه انمکجك کتورمکده اولان عجزلرینی کندو اغزلرندن طویدوغمز زمان آنلرك بو اضطرابلرینی اوامری ویرنلرك کندولریچون رفاه وسعادت ظن ایتدکلری وسعت اداره‌لریله مقایسه ایدوب جدا ودرونا تقبیح وتعییب ایدرك سکوت ایله متأثر اوله‌جقدق .

بدایت تأسیسندن برودین ودولت اغورینه بونجه قانلر دوکه‌رك اجدادینك شاننی وعثمانلولق شرفنی محافظه ایلیان منتظم برعسکرك نقصان اولان قانوننی اکمال ایدوب الینه ویرن وتنسیقات اخیره کبی تنظیمات مکملهٔ عسکریه‌یی چالیشوب

MİLLİ KÜTÜPHANE-ANKARA 1946

EK 7: Devir Gazetesi 1. sayı 2. sayfa

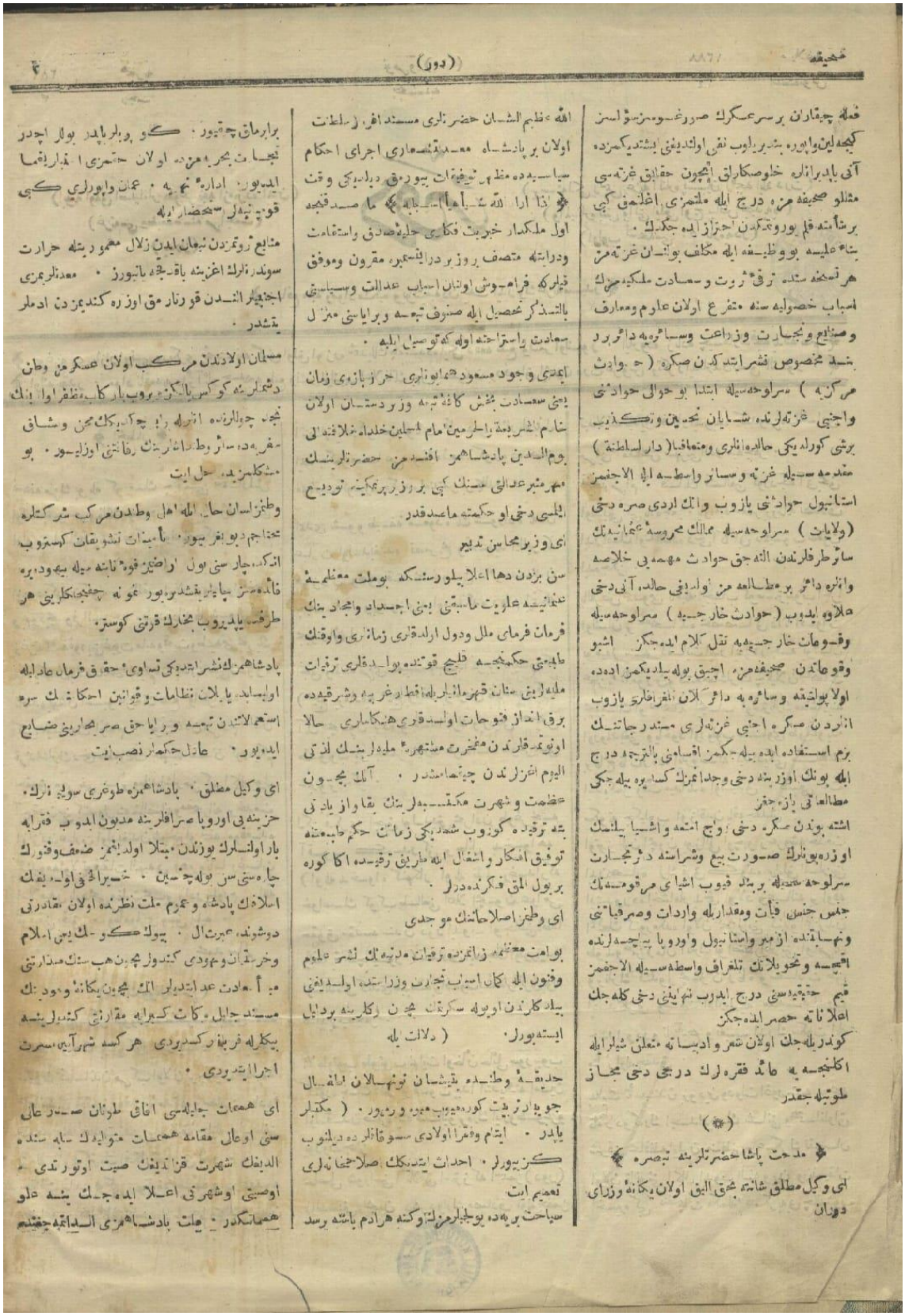

حقیقه ۸۸۷ (دور) ۲

فعله چیقاران پر سرعسکرك صورغوسوزسوءاسز کیجه این واپوره بندیر یلوب نفس اولندیغی یشدیکمزده آنی پادیراناه خلوصکارلق ایچون حقایق غزته سی مثللو صحیفه مزه درج ایله ملتمزی اغلطمق کبی برشائعه قلم یورتمکدن احتراز ایده جکدك ۰

بناء علیه بو وظیفه ایله مکلف بولنان غزته مز هر تسخه سنده ترقیات وسعادت ملکیه مزك اسباب خصوصیه سنه متفرع اولان علوم ومعارف وصنایع وتجارت وزراعت وسائره یه دائر یرد شد مخصوص نشر ایتدکدن صکره (حوادث مرکزیه) سرلوحه سیله ابتدا بو حوالی حوادثی واجنبی غزته لرنده شایان تحسین وتکذیب برشی کورلدیکی حالده انلری ومتعاقبا (دار السلطنة) مقدمه سیله غزته وسائر واسطه ایله الاجنمز استانبول حوادثی یازوب وانك اردی صره دخی (ولایات) سرلوحه سیله ممالك محروسه عثمانیه نك سائر طرفلرندن الندیجق حوادث مهمه یی خلاصه وانظره دائر بر مطالعه مز اولدیغی حالده آنی دخی علاوه ایدوب (حوادث خارجیه) سرلوحه سیله وقوعات خارجیه یه نقل کلام ایده جکز اشبو وقوعاتدن صحیفه مزه اچیق بوله یادیکمز اده ده اولا پولتیقه وسائره یه دائر کلان انکلیزلرك یازوب انلردن مکرر اجنبی غزته لری مندرجاتنك بزم استفاده ایده یله حکمز اقسامنی بالترجمه درج ایله یونك اوزرینه دخی وجدانمزك کسب یره یله جکی مطالعاتی یازه جغز

اشته بوندن مکرر دخی زوایج امتعه واشیا یلنمك اوزره یونلرك صورت بیع وشراسنه دائر تجارت سرلوحه سیله بر بنده قیوب اشیای مرقومه نك جنس جنس قیمت ومقداریله واردات وصدرقیاتنی ونهایتنده ازمیر واستانبول واوروپا پیاجه لرنده اقچه وتحویلاتك تلغراف واسطه سیله الاجمز قیمتینی درج ایدوب نهایتی دخی کله جك اعلاناته حصر ایده جکز

کوندریله جك اولان شعر وادبیاته متعلق شیلر ایله اکلنجه یه مائل فقره لرك درجی دخی مجاز طوتیله جقدر

(*)

مدحت پاشا حضرتلرینه تبصره

ای وکیل مطلق شانیه یحق الیق اولان یکانهٔ وزرای دوران

الله عظیم الشان حضرتلری مسند افخر سلطنت اولان پر پادشاه معدلتشعاری اجرای احکام سیاسیه ده مظهر توفیقات بیورمق دیلدیکی وقت

اذا اراد الله شیئا اسباب له

مصداقنجه اول ملکسار خیریت فکاری حلیهٔ صدق واستقامت ودرایته متصف بروز بردا ایتمیه مقرون وموفق قیلمرکه فراموش اولنان اسباب عدالت وسیاستی بالتذکر تحصیل ایله صنوف تبعه وبرایاسنی منزل سعادت یاستراحنه اوله که توصیل ایلیه ۰

ایدی وجود مسعود همایونلری حرز بازوی زمان یعنی سعادت بخش کافهٔ تبعه وزبردستان اولان نام اشریه مك یاحرمین امام الحلمین خلداه خلافتنالی یوم الدین پادشاهمز افندمز حضرتلرینك مهر منیر عدالتی مسنك کبی بر زیر پرتمکینه توديع ایلمسی دخی او حکمته مصادفدر

ای وزیر محاسن تدبیر

سن بزدن دها اعلا پیلورسنکه یوملت معظمهٔ عثمانیه علویت مابیتنی یعنی اجداد وامجاد ینك فرمان فرمای ملل ودول اولدقلری زمانلری واوقتك طبیعتی حکمنجه قلیچ قوتنده پولدقلری ترقیات ملیه لریی سنان قهرمانلریله فقط دغریه وشرقیده برق انداز فتوحات اولدقلری هنکامری حالا اونوتمدقلرندن مفخرت مشتهرهٔ ملیه لرینك لذتی الیوم اکثرلرندن چیقامشدر ۰ آنك بچون عظمت وشهرت مکتسبه لرینك بقاواز یادتی یته ترقیده کوزوب شمدیکی زمانك حکم طبیعتنه توفیق افکار واشغال ایله طریقی ترقیده اکا کوره بر یول الملق فکرنده درلر ۰

ای وطنمز اصلاحاتك موجدی

بوامت معظمه زاغزده ترقیان مدنیه نك نشر علوم وفنون ایله کمال اسباب تجارت وزراعتده اولدیغی بیلدکلرندن اوریله سرکتك بچون رکلرینه پردایل ایستهیورلر ۰ (دلالت ایله

حدیقهٔ وطنده یتیشان نونهالان لطافتال جویبار تربیت کورمه یوب میوه ویرمیورلر ۰ (مکتبلر پادر ۰ ایتام وفقرا اولادی سوقاقلرده دیلنوب کزیورلر ۰ احداث ایتدیکك صلاحخانه لری تعمیم ایت

سیاحت بریده یوقیارمزلق وکسنه هرادم باشته برسد براربماق چتیور ۰ کو یولر پادر یولر اچدر تجارت بحریه مزده اولان حسنری اخبار یقما ایدیور ۰ اداره نمیه ۰ عمان واپورلری کبی قوتیه لر استحضار ایله

منابع ثروتمزدن نیعان ایدن زلال معمور یتله حرارت سوندرمك اغزینه باقه جغه یانیورز ۰ معدنلرمزی اجنبیلرك استخراج ایتدکدن قورتارمق اوزره کندیمزدن ادملر یتشدر ۰

مسلمان اولادندن مرکب اولان عسکر منی وطن دشمنلرینه کوکس یاکه رق روب بارکاب مظفر اولدیغك نجه چوالرنده انلره یاچکدیکك محن وشدائد سفریه ده سائر وطداشلرینك رفاقتی اوزایدور ۰ بو مشکلمزیده حل ایت

وطنمز لسان حال ایله اهل وطندن مرکب شرکتلره محتاجم دیو فریاد ایدور ۰ تأمینات تشویقات کسترروب انکدکچارسنی بول اراضیز فوه نابته سیله بیهوده یره فائده سز چایلر یتشدیریور نمونه چفتجیلکلرینی هر طرفه یادیروب بخارك قدرتنی کوستر ۰

پادشاهمزك نشر ایتدیکی تساوی حقوق فرمان عالیله اولیسابده یالکز نظامات وقوانین احکامنك سره استعمالاتنده تبعه ورایا حق صرفلرینی ضایع ایدیور ۰ عادل حکملر نصب ایت

ای وکیل مطلق ۰ پادشاهمزه طوغری سویله زلرك ۰ حزینه یی اوروپا صرافلرینه مدیون ایدوب فقرایه بار اولنلرك یوزندن مبتلا اولدیغمز ضعف وفتورك چاره سنی سن بوله چه سین ۰ خیراتی فی اولدیغك اصلاحك پادشاه وعموم ملت نظرنده اولان مقدرتی دوشونه سمیرتال ۰ بیوك کوسك یی اصلاح وخرمقان وهمودی کندولرینه هب سنك مقدرتی مبنی اعادت عدالتدیلر الك بچون یکانه وموجد سنك جلیل مکاتك کیرایه مقارنتی کندولرینه بکلرله فریب ارکه دیردی هر کسه شهر آیین سیرت اجرا ایتدیردی ۰

ای همعمان جلیله سی اقاق طوتان صدر عالی سنی اوعال مقامه همعمات متوالیه ك سایه سنده الدیغك شهرت قزاندیغك صیت اوتوردی ۰ اوصیتی اوشهرتی اعلا ایده جك یشه علو همماتکدر ۰ ملت پادشاهمزی السدائمه چفتینه

EK 8: Devir Gazetesi 1. sayı 3. sayfa.

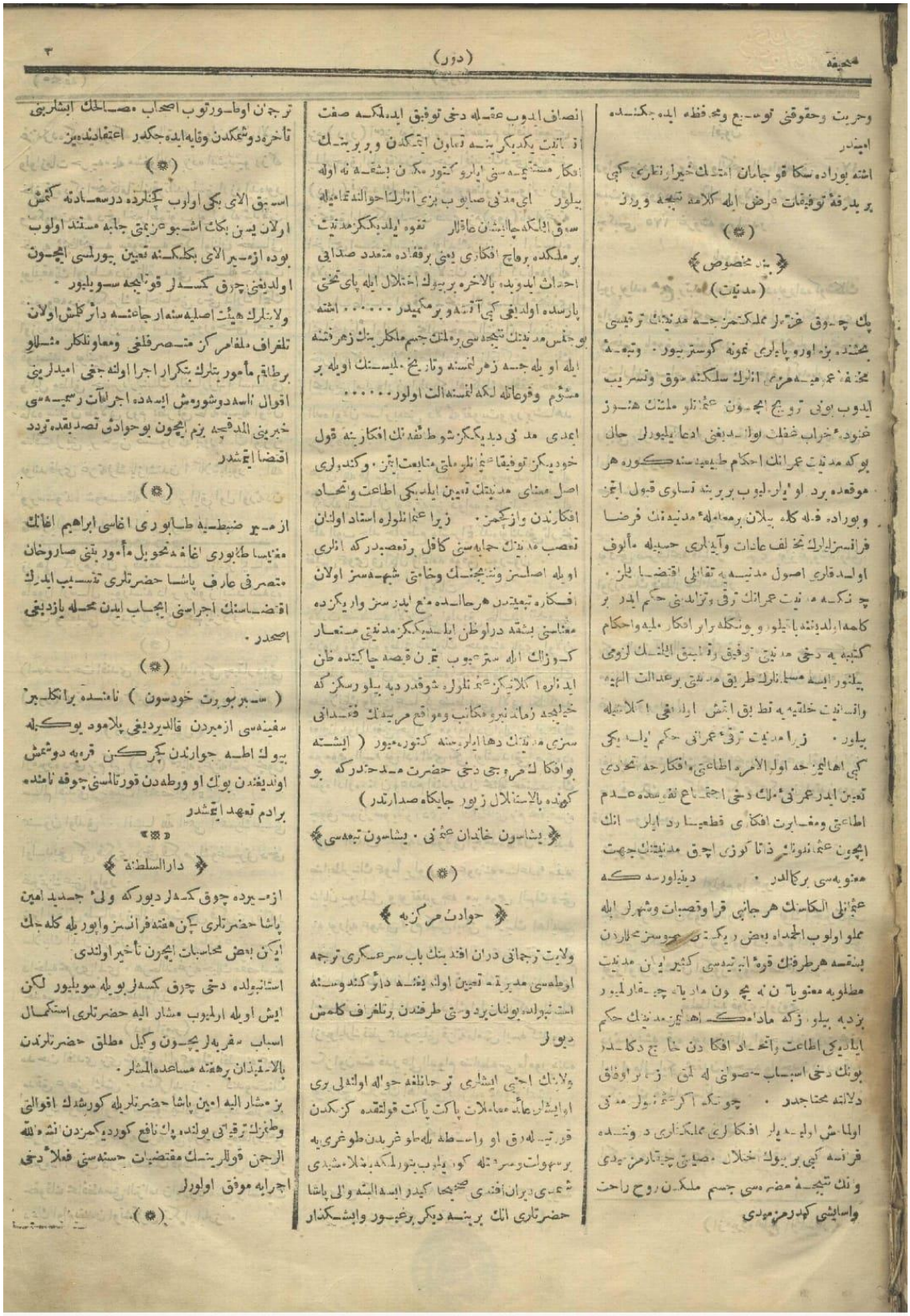

صحیفه (دور) ۳

وحریت وحقوقنی توسیع ومحافظه ایده جکنسده
ایمیدر
اشته بوراده سکا قوجامان امتلك خیرانظری کبی
بر بدرقهٔ توفیقات عرض ایله کلامه تبجه ویرز

(*)

﴿ بند مخصوص ﴾
(مدنیات)

بك چوق عصرلر مملکتمزجه مدنیتك ترقیسی
بحث ومذاکره اولنمش ایدی . بونلرك نتیجه
مخابره عمومیه سنك انلرك سلکنه دخولی وتسریب
ایدوب بوندن ترویج اولنمش عثمانلو ملتنك هنوز
خنوده خراب خفلت اولدیغنی ادعا ایلیورلر حال
بوکه مدنیت عمرانك احکام طبیعیه سندن کوره هر
موقعده برداوا یارلر ایوب بر برینه تساوی قبول اتمز
وبوراده فعله کلان یلان برمعامله مدنیتك فرضا
فرانسزلرك تخلف عادات وآیدلری حسبیله مألوف
اولدقلری اصول مدنیه یه تقابلی اقتضا ایلز .
چونکه مدنیت عمرانك ترقی وتزایدینی حکم ایدر بر
کلمه ایله دینمه یاخود بونکله برابر افکار ملیه واحکام
کتبیه یه دخی مدنیتی توفیق وتطبیق ایلمك لزومی
یلنور ایسه مسلمانلرك طریق مدنیتی برعدالت الهیه
واسنیت خلقیه یه تطبیق ایتمش اولدقلری اکلاشیلمه
یلور . زیرا مدنیت ترقی عمرانی حکم ایله یکی
کبی اهالیی وجه اولی الامره اطاعتی وافکارجه تحدی
تعیین ایدر عمرانی ملك دخی اجتماع نفوسده عدم
اطاعتی ومغایرت افکاری قطعیا رد ایلر . انك
ایچون عثمانلونك ذاتا کوزی اچق مدنیتك جهت
معنویه سی برکالدر . دینلاورسه که
عثمانلی الکاسنك هرجانبی قرا وقصبات وشهرلر ایله
مملو اولوب الحمداه بعض دیکرلری کبی بوسسز محلاردن
بسنقسه هرطرفنك قوهٔ انتیجه سی کثیر اولان مدنیت
مطلوبه معنویاتی نه یچون مادیاته چوقارلیور
بزده یلور زکه مادامکه اهالیمز مدنیتك حکم
ایلدیکی اطاعت واتحاد افکاردن خارج دکلدر
بونك دخی اسباب خصوصیه لهسی زمانلرك وفاق
دلالته محتاجدر . چونکه اکرعثمانلولر مدنی
اولماش اولیدیلر افکارلری مملکتلری دونشده
فرانسه کبی بر یوك خلال صایق چیقارمزمیدی
ونك نتیجه مضمه سی جسم ملکن روح راحت
واسایشی کدرمزمیدی

انصاف ایدوب عقله دخی توفیق ایدملکه صفت
ذاتیه یکدیکرینه تماون ایتمکدن وبربرینك
افکار مستحسنه سنی یارو کتورمکدن بشقه نه اوله
بیلور ایچی مدنی صایوب بزی انلرك حوالندقماییله
سوق ایلمکه چالیشمن عاقلار تفوه ایلدیکز مدنیت
بر ملکده رواج افکاری یعنی برقطعه متعدد صدایی
احداث ایدوبده بالاخره بربیوك اختلال ایله پای تختی
پارسده اولدیغی کبی آتشه ویرمکمیدر ..... اشته
بو جنس مدنیتك نتیجه سی برملتك جسم ملکاربنك زهرلنمه
ایله او یله جسه زهرلنمسنه وتاریخ ملیسنك اویله بر
مشئوم وقوعاته لکه لنمسنه الت اولور .....

اعدی مدنی دیدیکز شو طائفه نك افکارینه قول
خودیکز توفیقا عثمانلو ملتی متابعت ایتمز . وکندولری
اصل مسای مدنیتك تعیین ایلدیکی اطاعت واتحاد
افکاردن وازکچمز . زیرا عثمانلولرده استاد اولدقلری
تعصب مدنیتك حمایه سنی کافل وتعصبدرکه انلری
اویله اصلسز ونتیجه سز وخائنی شهه سز اولان
افکاره تبعیتدن هرحالده منع ایدرسز واریکزده
معناسنی بشقه دراوظن ایلدیکز مدنیتی منعدار
کوزلك ایله سترعیوب یتمز قیصه چاکتده ظن
ایدنلره اکلاتیکز عثمانلولرده شوقدر دیه یلورسکز که
خیلیجه زمان دنبرو مکاتب ومواقع مرییلك فقدانی
سزی مدنیتك دهایلرینه کتورمیور (ایشته
بوافکار مرجیه دخی حضرت مدحتدرکه بو
کونده بالاستقلال زیور جایکاه صدارتدر)

﴿ یشاسون خاندان عثمانی . یشاسون تبعه سی ﴾

(*)

﴿ حوادث مرکزیه ﴾

ولایت ترجمانی دران افندینك باب سرعسکری ترجمه
اوطه سی مدیریته تعیین اولنمه دائر کندوسنه
استنبوله یولنان یرده وتی طرفندن تلغراف کلمش
دیورکه

ولایتك اجنبی ایشلری ترجمانلغنه حواله اولندقلری
اوایشلرك عائد معاملات پاکت پاکت قولتقده کزمکدن
قورتیله رق او واسطه یله طاغرپدن طوغریه
برسهولت ومرونله کوریلیوب بتورلمکه باشلامشدی
شمدی دیران افندی صحیحا کیدر ایسه البته والی پاشا
حضرتلری انك یرینه دیکر برغیور وایشکذار
ترجمان اوطه سورتوب اصحاب مصالحك انتشاریتی
تأخیره دوشمکدن وقایه ایده جکدر اعتقادندهیز

(*)

اسبق الذی بکی اولوب کنارده درسعادته کلمش
ارلان یمن بکك اشبو عزیمتی جابه مستند اولوب
بوده ازمیر الای بکلکنه تعیین پورلمسی ایچون
اولدیغی چرق کسدلر قونیجه سویلیور .
ولایتلرك هیئت اصلیه سنه ارجاعنه دائر کلمش اولان
تلغراف ملفاسرکز متصرفلغی ومعاونلکار مثللو
برطاقم مأمور بتلرك بتکرار اجرا اولنه جغی امیدلرینی
اقوال اسدوشورمش ایسه ده اجراآت رسمیه سی
خبرینی المدقیقه یزم ایچون بوحوادثی تصدیقده تردد
اقتضا ایتمشدر

(*)

ازمیر ضبطیه طابوری اغاسی ابراهیم اغانك
مقتیسا طابوری اغاسه تحویل مأمور بتنی صاروخان
متصرفی عارف پاشا حضرتلری تنسیب ایدرك
اقتضاسنك اجراسنی ایجاب ایدن محله یازدیغی
اصحدر .

(*)

(سمیرنا بورت خودسون) نامنده برانکلیز
سفینه سی ازمیردن قالدیردیغی پلاموط یوکله
بیوك اطه جوارندن کچرکن قرهبه دوشمش
اولدیغندن بونك او ورطه دن قورتلمسنی چوقه نامنده
برادرم تعهد ایتمشدر

«*»

﴿ دارالسلطنة ﴾

ازمیرده چوق کسدلر دیورکه ولی جدید امین
پاشا حضرتلری کچن هفته فرانسز واپورله کله جك
ایکن بعض محاسبات ایچون تأخیر اولندی

استانبولده دخی چرق کسدلر بویله سویلیور لکن
ایش اویله ارلمیوب مشار الیه حضرتلری استکمال
اسباب سفریه لریچون وکیل مطلق حضرتلرندن
بالاستیذان برهفته مساعده المشلر .

بو مشار الیه امین پاشا حضرتلریله کورشدك اقوالی
وطنزك ترقیاتی یولنده پك نافع کوردیکمزدن نشه لله
الرحمن قوللرینك مقتضیات حسنه سنی فعلا دخی
اجرایه موفق اولورلر

(*)

EK 9: Devir Gazetesi 1. sayı 4. sayfa.

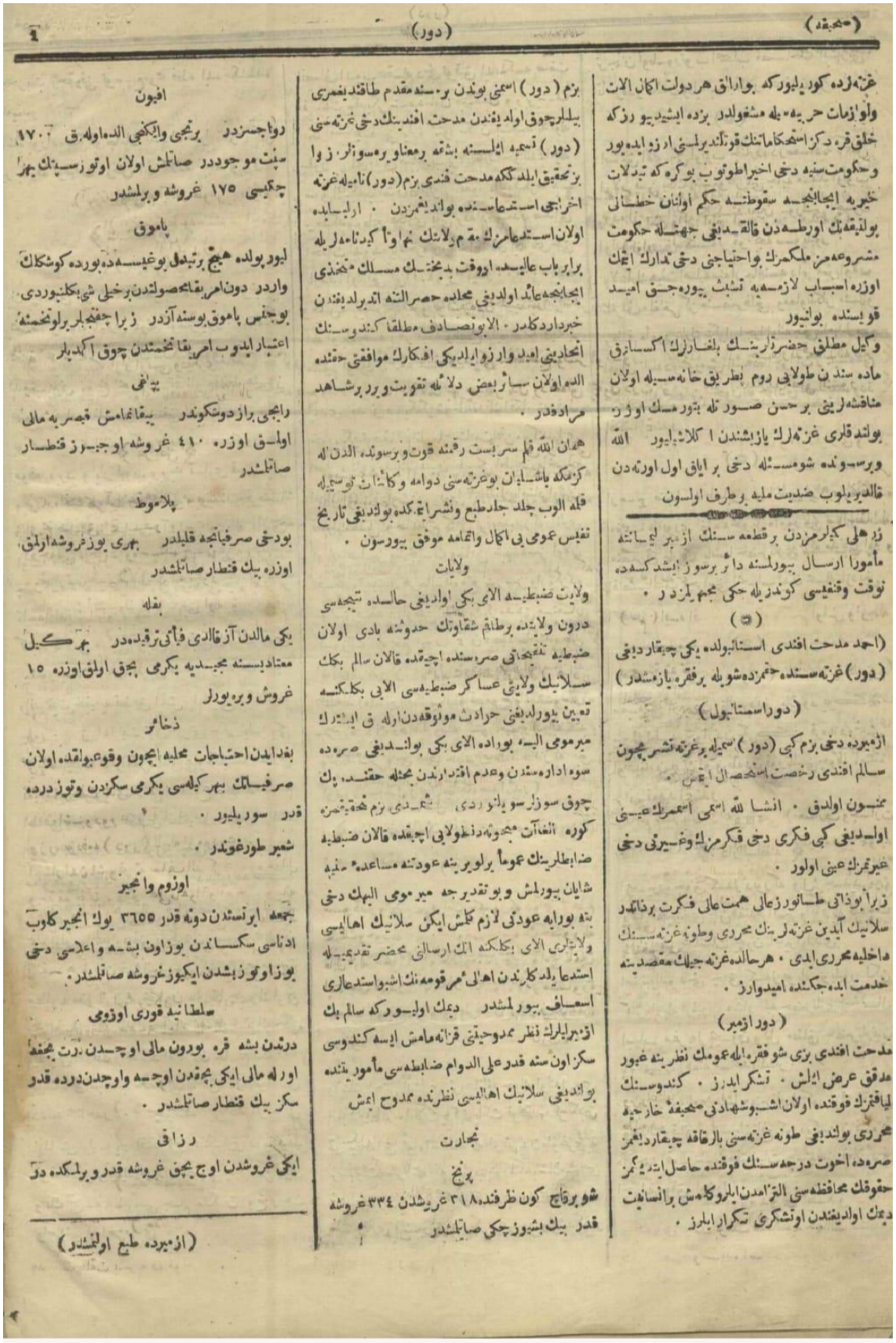

(سحیفه) (دور) ٤

غزته زده کوریلیور که بوارائق هر دولت ایکی الات ولوازمات حربیه یله مشغولدر بزده ایشیدیور زکه خلق فرهدکز استحکاماتك قوتلندیرلسی اراده بیور ایدیور وحکومت سنیه دخی اخیراطوتوب بوکره که تبدلات خیریه ایجابنجه سقوطنده حکم اولنان خطای بولندیغنك اورطه دن قالقدیغی جهتله حکومت مشروعه مز ملکمزك بواحتیاجی دخی تدارك ایتمك اوزره اسباب لازمیه تشبث بیوره جق امید قویسنده بولنیور

وکیل مطلق حضرتلرینك بلغارلرك اکسیلرق ماده سندن طولایی روم بطریق خانه سیله اولان مناقشه لرینی برحسن صورتله بتورمك اوزره بولندقلری غزته لرك یازدیشندن اکلاشیلیور الله برسونده شومسئله دخی برایاق اول اورته دن قالدیریلوب ضدیت ملیه یه طرف اولسون

زره لی کیلرمزدن برقطعه سنك ازمیر لیمانته مأمورا ارسال بیورلمسنه دائر برسوز ایشدکسده نوقت وقتیله سی کوندریله جکی مجمل در .

(*)

(احمد مدحت افندی استانبولده یکی چیقاردیغی (دور) غزته سنده حتمزده شویله برفقره یازمشدر)

(دوراسمتانبول)

ازمیرده دخی بزم کبی (دور) سمیله برغزته نشر اولنمسی سالم افندی رخصت استحصال ایتمش .

ممنون اولدق . انشا الله اسمی اسمرنك عینی اولدیغی کبی فکری دخی فکرمزك وغیرتی دخی غیرتمزك عینی اولور .

زیرا بوذاتی طلسنور زعالی همت عالی فکرت برذاتدر سلانیك آیدین غزته لرینك محرری وطونه غزته سنك داخلیه محرری ایدی . هرحالده غزته جیلك مقصدینه خدمت ایده جکنده امیدوارز .

(دورازمیر)

مدحت افندی برزی شوفقره ایله عمومك نظرینه غیور مدققانه عرض ایلش . تشکر ایدرز . کندوسنك لیاقتمزك فوقنده اولان اشبوشهادتی صحیفه خارجیه محرری بولندیغی طونه غزته سنی بالرفاقه چیقاردیغمز صره ده اخوت درجه سنك فوقنده حاصل ایدیکمز حقوقك محافظه سنی التزامدن ایلروکامش برانسانیت دیمك اولدیغندن اوتشکری تکرار ایلرز .

بزم (دور) اسمی بوندن برسنه مقدم طاقدیغمزی یللرچوق اولدیغندن مدحت افندینك دخی غزته سنی (دور) تسمیه ایلمسنه بشقه برمعناویرمسونلرز وا برتحقیق ایلدککه مدحت فندی بزم (دور) نامیله غزته اخراجی استدعاسنده بولندیغمزدن . ارایسابده اولان استدعامزك مقام ولایتك نمراوتا کیدنامه لریله برابر باب عالیده اووقت بدیختانه مسلك متخذی ایجابنجه عائد اولدیغی محاذه حصرالشه اندیرلدیغندن خبردار دکادر . الابوتصادف مطلقا کندوسنك انحادینی ایدوار زوایرلدیکی افکارك موافقی حقنده الده اولان سائر بعض دلائله تقویت ویرر برشاهد مرادفدر .

همان الله قلم سربست رقمنه قوت ویرسونده الدن له کزمکه پاشایان بوغزته سنی دوامه وکائنات توسیله قله الوب جلد جلد طبع ونشرایتدکده بولندیغی تاریخ تفیس عمومی بی اکمال واتمامه موفق بیورسون .

ولایات

ولایت ضبطیه الای یکی اولدیغی حالده تیجه سی درون ولایتده برطاقم شقاوتك حدوثنه بادی اولان ضبطیه تشکیلاتی صرسنده اچیلمقده قالان سالم بکك سلانیك ولایتی عساکر ضبطیه سی الای بکلکنه تعیین بیورلدیغی حوادث موثوقه دن اوله ق ایشبوك مبرمومی الیه بوداره الای یکی بولندیغی صره ده سوء اداره سندن وعدم اقتدارندن بحثله حقنده پك چوق سوزلر سویلنوردی . شمدی بزم محترم غزته کوره الغدآن مجنونه دنظولایی اچیلمقده قالان ضبطیه ضابطلرینك عموماً برلویرینه عودتنه مساعده سنیه شایان بیورلمش وبو تقدیرجه میرمومی الیهك دخی بنه بورایه عودتی لازم کلمش ایکن سلانیك اهالیسی ولایتلری الای بکلکنه اتك ارسالی محضر تقدیمیله استدعا یدکارندن اهالی مرقومه نك اشبواستدعاری اسعاف بیورلمشدر دیمك اولیورکه سالم بك ازمیرایلرك نظر ممدوحیتی قزانه مامش ایسه کندوسی سکز اون سنه قدر علی الدوام ضابطه سی مأمور بتنده بولندیغی سلانیك اهالیسی نظرنده ممدوح ایمش

تجارت

پرنج

شو برقاچ کون ظرفنده ۳۱۸ غروشدن ۳۳٤ غروشه قدر بیك بشیوز چکی صاتلمشدر

افیون

دواجسزدر برتحی وایکنجی الده اولهرق ۱۷۰۰ سنت موجوددر صاتلمش اولان اوتوزسینك بهرا چکیسی ۱۷۵ غروشه و برلمشدر

پاموق

لیور پولده هیچ برتبدل بوغیسه ده بورده کوشکلك واردر دون امریقادن محصولدن برخیلی شی بکلنیوردی بوجنس پاموق بوسنه آزدر زیرا چقتجلر برلوتخمنه اعتبار ایدوب امریقا تخمندن چوق اکدیلر

پیانی

رایحی برازدوشکوندر پیقاغامش قیصریه مالی اولمق اوزره ٤١٠ غروشه اوجیرز قنطار صاتلمشدر

پلاموط

بودخی صرفیاتجه قلیلدر بهری یوزغروشه ارلمق اوزره یك قنطار صاتلمشدر

بقله

یکی مالدن آز قالدی فیاتی ترقیده در بهرکیل معتادیسنه مجیدیه یکرمی پجق ارلق اوزره ۱۵ غروش ویره یورلر

ذخائر

بغدایدن احتیاجات محلیه ایچون وقوعبوله قده اولان صرفیاتك بهرکیله سی یکرمی سکزدن وتوز دردره قدر سوریلیور .

شعیر طورغوندر .

اوزوم وانجیر

جمله ایرتسندن دونه قدر ۳٦٥٥ یوك انجیر کاوب ادناسی سکساندن یوزاون بشه واعلاسی دخی یوزاوتوز بشدن ایکیوزغروشه صاتلمشدر .

سلطانیه قوری اوزومی

درتدن بشه قره بورون مالی اوچدن درت پجقه اورله مالی ایکی پجقدن اوچه واوچدن دردره قدر سکز یك قنطار صاتلمشدر .

رزاقی

ایکی غروشدن اوچ پجق غروشه قدر ویرلمکده در

(ازمیرده طبع اولنمشدر)

EK 10: Mehmed Sâlim Efendi'nin Aydın Gazetesi ve Devir Gazetesi'nde muharrirlik yaptığını belirten belge.

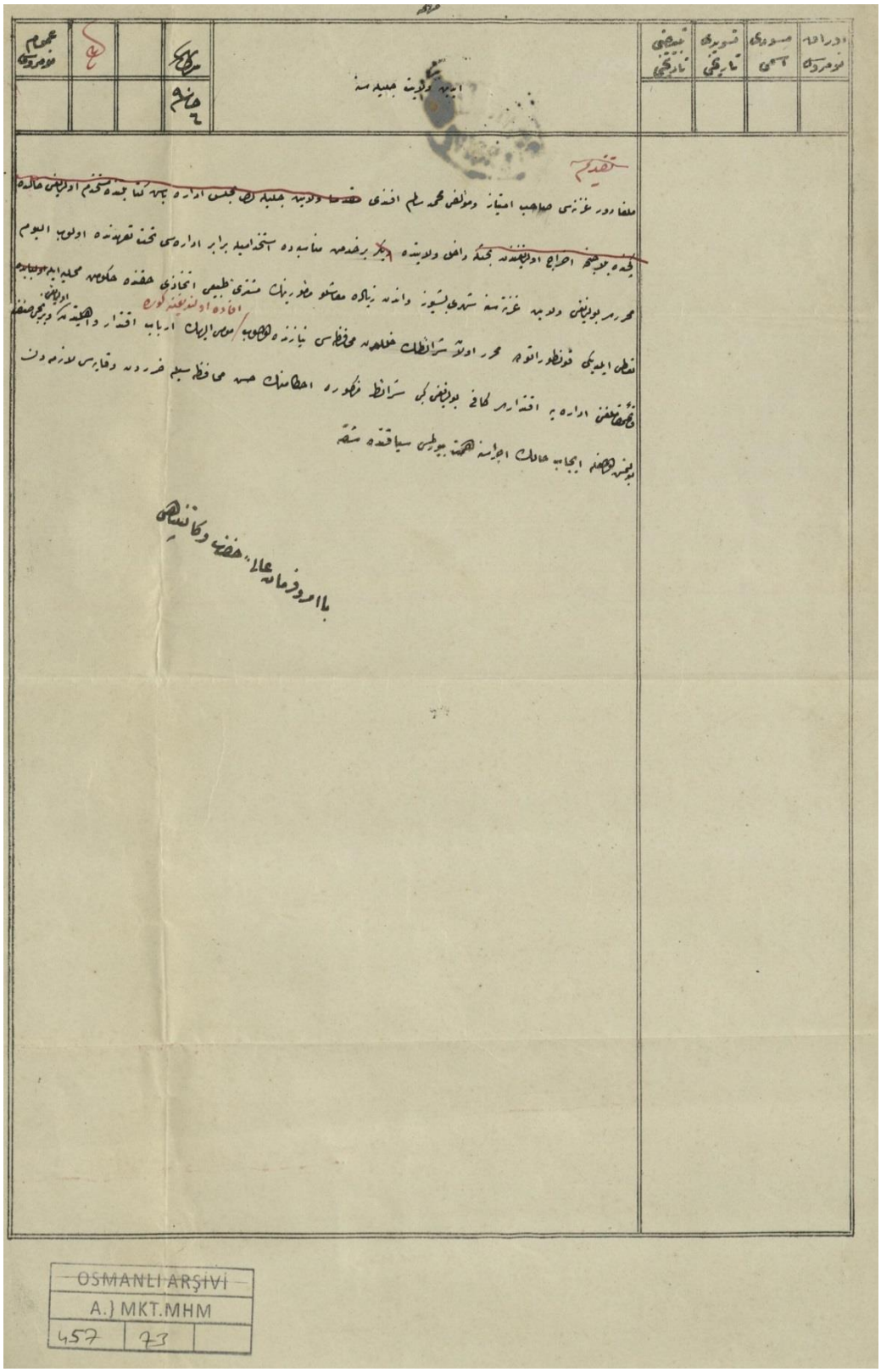

Kaynakça (CDA. MKT. MHM., H-06-05-1290, 457-73)

EK 11: Alaşehir Kaymakamı Necip Efendi'nin yaptığı işkenceye dair belge.

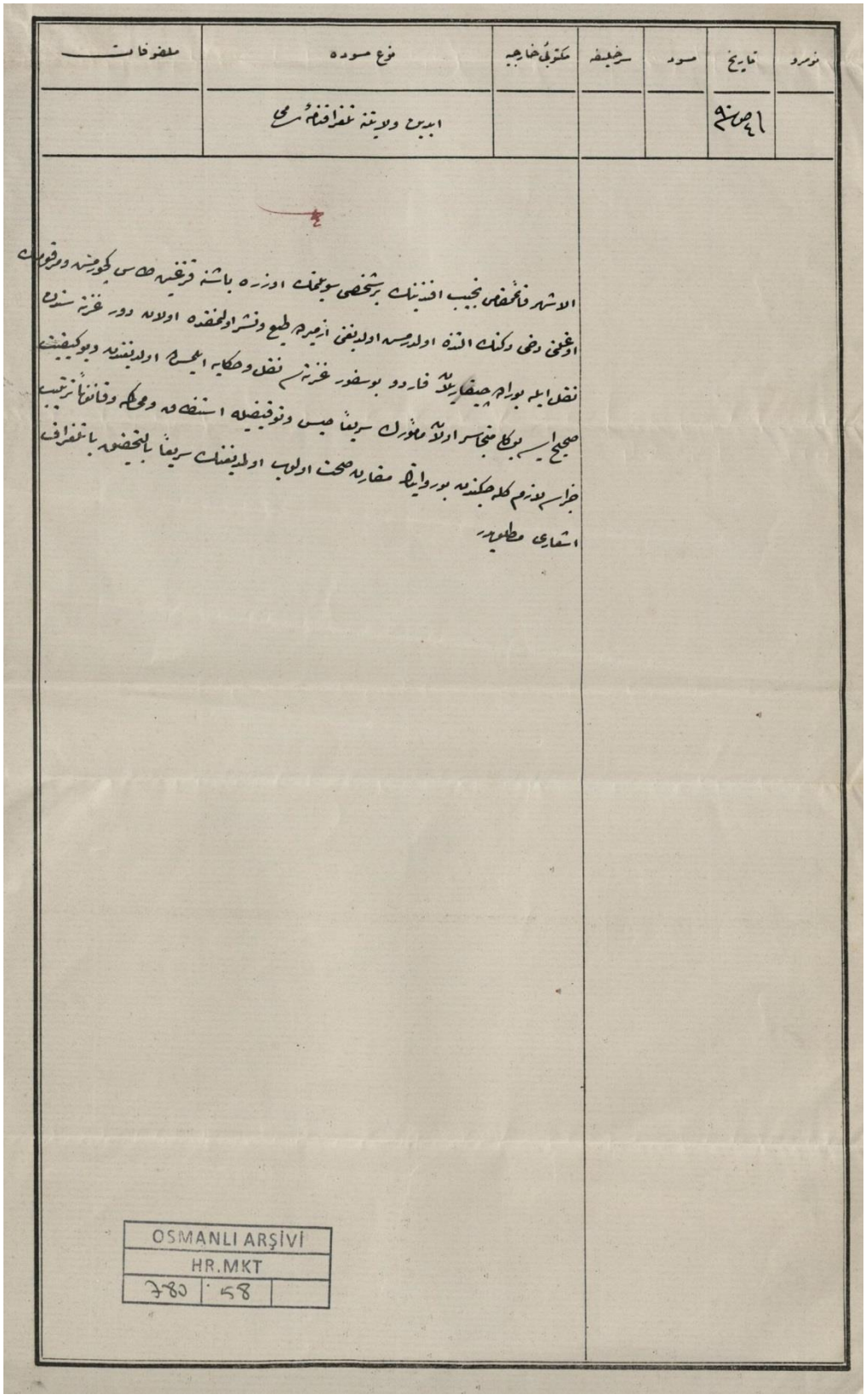

نومرو	تاریخ	مسود	سرخلیفه	مکتوبی خارجیه	نوع مسوده	ملفوفات
	٤١ ص ٩٠				ایدین ولایتنه تلغرافنامه سی	

الاشهر قائمقامی نجیب افندینک برشخصی سویلمک اوزره باشنه قزغین طاس کچورمش ومرقومک
اوغلنی دخی دکنک التنده اولدرمش اولدیغنی ازمیرده طبع ونشر اولنمقده اولان دور غزته سندن
نقل ایله بورادہ چیقاریلان فاردو بوسفور غزته سی نقل وحکایه ایلمسی اولدیغندن وبو کیفیت
صحیح ایسه بوکا متجاسر اولان مأمورک سریعاً حبس وتوقیفیله استنطاق ومحاکمه وقانوناً ترتیب
جزاسی لازم کله جکندن بو روایتده مقارن صحت اولوب اولمدیغنک سریعاً بالتحقیق باتلغراف
اشعاری مطلوبدر

OSMANLI ARŞİVİ
HR.MKT
780 | 58

Kaynakça (CDA. HR. MKT.,H-04-02-1290, 780-58)